

R. 30735

Caja

A-11

[Faint, illegible handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

[Vertical handwritten text on the right edge of the page, possibly from an adjacent page.]

Bohio Coga A-11

y inuol est vitas: futo aute et me sanu no durat: probi p] fo. 24/124
 multa ex et rationibq. vulgus insipies omni moderato
 tullius hinc plurs veplesors. / minus amor magni hostis vestigi] 24
 gity: na et si ceus est no mutus s] psualoru opm] 24
 subretatu lingua suadeere cupiedibz nihil silio tuti] et magna] 24
 est in exequandis impibz vis amoris. f. 3.
 est stulti^a litterata seu litteratura stulta. qui secū ee no pnt cu aliis] 24
 cupide ee volūt p] p] rē dū] hostes. vauū dei mun] humi] 24
 in euere et ferite] deponere. et de hoie virū ee sigere b
 p] suprema eloquē] metha: auditoris dū] quod vult mouere. ut] 25
 tant] aiō dicit ita est dicit et ope. b
 p] sens in adju] vox oū] horar] maxi] mautinor] 25
 p] distributū horar] diei iux] t] m] p] sonar]. sic. 2. hora s] cor] 26
 p] prā] ad] ap] arado quasi p] d] g] tres furie cupi] tal] iua libido / corpo] 26
 ra] mors p] ea no hē] tate et affirare ut de n] morta] p] 26
 mortuis poss] facere eternos.
 no. p] boni et mali uacēt p] tē] mot] ad statū et m] / m] p] cati] cre] tē] 27
 h] stibz ut mala g] futū] celeret] / m] ut occupati et soliti ee m] 27
 desinat. eque horri] tē] p] a] ambe] 27
 p] h] potius q] h] diei aliquis de] h] d] / n] d] n] est ut in d] n] rem] 28
 p] h] m] m] t] m] multas negligat. ex] d] d] clarat] 29
 no. p] quie age] sē] qui ap] uē] tē] via] errat] more] d] i] t] 29
 p] p] m] s] at] solitudo / ob] ena] d] itare] debiti] in alt] m] d] v] t] est: p] ue] 29
 n] ire felicitas. / quad] r] u] p] h] e] s] t] e] s] polle] . p] u] r] a] . p] u] r] a] t] i] d] . et] 29
 no. p] sacre] cō] cupis] cō] et desir] or] o] o] i] n] s] f] i] n] s] quis / m] f] e] r] n]] v] i] u] e] 30
 tū] v] b] i] . / s] i] n] s] i] s] i] e] m] i] t] i] u] s] f] e] l] i] c] i] t] e] x] n] a] g] r] i] o] s] 30
 no. p] x] m]] t] e] s] t] e] m] a] g] i] n] a] r] i] o] n] o] m] d] i] o] t] a] q] s] a] u] s] t] o] d] e] e] t] p] e] d] a] g] o] g] o] 30
 jux] t] h] m] a] r] s] d] o] t] r] i] a] m] . qui p] s] e] l] e] h] t] a] n] g] e] l] u] s] a] u] s] t] o] d] e] e] t] a] l] i] o] s] 31
 p] s] e] n] t] i] x] d] e] u] o] p] t] i] p] e] d] a] g] o] g] u] . m] a] x] i] s] o] l] i] t] a] r] i] u] s] e] 31
 p] v] i] t] a] s] a] c] e] r] d] o] t] i] e] g] i] p] t] i] s] q] s] r] e] l] i] g] i] o] s] a] e] r] a] t] 31
 p] q] u] i] b] z] s] o] l] i] d] o] m] i] n] i] m] i] c] a] . m] p] r] u] e] h] i] b] i] t] q] s] . qui s] i] b] i] u] s] q] s] i] n] e] 32
 p] q] u] e] n] t] a] n] o] i] a] v] i] t] a] m] u] s] t] a] d] a] . p] u] r] d] e] l] o] r] i] o] p] p] o] r] t] u] t] e] n] a] t] a] d] u] 32
 p] s] o] l] i] d] o] e] t] n] o] s] i] t] s] o] l] a] . t] u] r] b] e] n] o] a] m] i] n] i] f] u] g] i] e] d] e] . / q] u] a] t] i] g] a] u] d] i] u] 33
 p] s] o] l] i] t] a] r] i] o] s] i] n] s] i] m] i] s] s] i] o] n] e] t] e] p] o] l] i] u] s] 33
 aug. p] a] u] g] u] s] . e] x] q] u] o] m] a] x] i] l] i] b] r] u] d] e] r] e] l] i] g] i] o] s] i] t] e] x] u] e] r] . s] a] b] s] t] r] a] c] t] i] o] e] 31
 a] s] e] n] s] i] t] i] b] z] i] t] e] l] e] u] a] t] i] o] e] c] o] r] d] i] s] a] d] s] a] q] n] o] c] a] b] e] t] s] u] b] i] l] i] s] 31
 p] n] u] l] l] a] m] u] s] t] a] d] i] q] z] n] u] l] l] a] m] i] s] t] a] d] i] m] a] d] i] . v] e] v] i] t] i] u] m] i] n] p] e] i] p] i] t] i] 32
 q] z] s] i] n] e] r] u] i] n] a] n] o] e] s] t] v] l] t] e] r] i] o] r] g] e] r] e] t] i] g] . 32
 p] q] z] c] o] i] s] v] o] x] i] l] l] a] m] o] r] . i] s] t] a] g] a] n] i] h] a] r] d] i] e] p] e] l] l] a] m]] s] a] p] o] u] t] i] n] f] r] e] 35
 n] o] t] e] n] e] d] a] p] o] t] i] s] t] e] t] q] z] v] r] g] e] n] d] a] . 35
 p] m] i] q] z] p] e] d] e] r] e] d] e] s] i] n] t] q] u] i] i] n] c] r] a] s] t] i] n] p] e] l] e] b] t] . q] u] a] d] c] r] a] s] t] i] n]] n] o] n] 35
 p] r] e] m] i] t] t] h] o] d] i] e] m]] n] i] p] e] l] t] . s] i] n] f] i] s] p] e] q] z] r] e] c] u] p] i] d] u] s] a] p] l] e] t] i] u] s] 35

6 no.	supbia natōe celestis / nil liberalius inscriptionibus / Na sapi a sit	188
	nemo sapiēs dōn se stultū agnoscat / lio aial vato ^{te} mor ^{te} ut vato ^{te} faciat	189
6 no.	sapiēs cui res sapiūt p̄ ut sūt / seneca qui sūt p̄ia ponere rebz / sapi clami	188
	tat in plateis / y quod ex quo et in quo oia / p̄cipia numeri p̄deris	190
6 no.	in os ore vnguentis currim / ex p̄rit / Na sapi in quo consist ^t ut copat ²	190
thefa ut	thesaurō in agro / y. imago sei ut consist ^t in n̄a intellectuali	191
	marigato quat ² et quadragesies cā dix ^t et sep ^t ab ^t sūt / iudiciū sūm	198
	innocē et importuni rigoris videri p̄t.	
	p̄ p̄thagoras nōm p̄t muen ^t . discipulz p̄herētiis si vi qui p̄m̄ muen ^t	199
	dixitē aiaz nōm. quā factā opinione p̄thagoras tenuit	
	p̄ p̄tony doctrina conformior sacre religioni et his sacris / consist ^t aristo ²	200
memo	quis multa p̄sati tēporis nemi nerūt n̄ obtuso sit ingenio futuris	202
	quodā m̄ erūt vates / julis cesar. 7. lras simul distabat	
	4 ^{or} eloquētiē genera. oia in p̄gulis. infreqūes et infiles / vbi tāqz	204
	scopulū fugiam. dix ^t julius cesar.	
	colato homeri et p̄guly. demosthenis et esthiny. demosthenis at	205
	p̄tonis / ut de eloquētia cegētiē. et aristo.	
	de dicant ^{te} acerony / et p̄pro bruis q̄ cesare ab eo et multz	210
aristo.	astutiē temistochis et ambale / et aristo / et	215
	comēsat ² qui ait adu ^{si} tēz seip ^m donat. felix quē facit dicit	216
	na p̄icula cautū / N ^h charis et dicitur nius p̄m̄us ḡna est	217
	infami aliq̄ et dicit ^r vbi sapiē ut somitiam	218
cato	dista sapienti ^a catorz / q̄ sapientiōr socvate	218
no	imitatōe breui ⁹ p̄fūm ⁹ / si. 12. pars in rebz solūis exp̄se	218
	ret ² tēporis in vllig consupti quat ² euaderem	
	q̄ flā vatinia diuinatōn ⁱ et q̄ vtilior futuris maloz ignō q̄ s̄tia	218/219
no.	ab aspectu diu ⁱ h̄ n̄brie longius secern ^t q̄z veneris usqz. quo	219
ven	amito deus statim appar ^t s̄ vato ⁹ z p̄ora s̄ h̄	
no.	de mor ^h felin ^{te} sola mors iudicat / vati ⁿⁱ qui quid sibi velit liquido	221
	exp̄icare valeat / timor. n. nō cessat dū viciūt cū quo nō stat. s̄clintag	
	dista sapienti ^a et vtilima. 7. s̄ vato ⁹ sapienti ^a	221/222
poet.	viti ⁹ socvate cōsiliū adeo n̄brie p̄ced ^t n̄ ut v̄sariat nobis et alia	222/223
	dista aristo. et quē suos discipuloz in morte p̄tul ^t . s̄ theophras	
	trū / et isocrate cōsiliū in conditiōis	223/224
epicuri	dista apicuri q̄ placēt lit ^t nō auctor qz bonabit dix ^t tū nō ad	224
	bū s̄ malū finē retul ^t . malus m̄hor p̄tus	225
	simonides poeta de q̄e quid sit deus et qualis	226
	de morte roberti regis scotiē	
	qui cōm̄ vici ⁹ crasti ⁹ refutau ^t qz crasti ⁹ nō v̄lar ^t	227/228
no.	in v̄m̄ dūta sanguinis ⁹ ab ei ⁹ morte. pessimi impatorz et reges	228
6 7	in v̄e suscipere ut capus caligula / somnignero lievas ⁹	229

	oraculum p̄m̄dū cōsiliū herēnij / oraculū est diuina vōtā / hōis ore enūciata	230
	q̄re appollo forate sapiētiā eoz qui diuerēt dix / et q̄re semō dō	231
	curi in cōsiliis dōm / in a dulationibz	232
	predarguit eos qui demonū oraculis credūt	232
julice	sonia pulij cesaris et casturnie uxoris nocte an die cesarij	234/239
sat.	sonio augusti liberata morte / p̄m̄dū diuine q̄re tendere	234
aug.	sonia diuina et mira / si fides illis adhibēta for	236.4
sonia	no. p̄cipat p̄sagia moritū: vatiim̄ fueritū: et sonia dormietū	238
	vir sapiens variis quibz mule p̄. hū tū portetū nō ille reputat	242
	portenta solis et lune: aliāq̄ p̄digiosa / et sanus iudiciū civ	243
	ca aut incredēdo aut repellēdo	244
esar	promulgat dicit quiri / auguriū in cōsuetū statue cesaris a	254/255
	fulmine: et p̄me sui nōis h̄e abditōe.	
	in oī vno sex: in oī dō amurca: sic in oībz rebz et p̄cipis sex aliq̄	255
	phiero m̄ lina) quartū locū tenēt int̄ doctoz eccl / q̄ p̄te insignis	255
	et p̄ti nō credebāt deoz plura / q̄re nō apte reprehēdebat	256
no.	solū saluari q̄ cū multz p̄re optabilis / paucos est s̄re scū loqui	
	hois paucis grata solitudo multz inimica / mē d̄m̄ in hōie nūl	260
	grū magis corporis volupte	259
patia	prava patia quā nō penetret acutū cōiitiū	262
	primitie fugatū vita n̄ sequatū morte: vtriusq̄ n. motū sequē	264
	velox / s̄i iudicij triplex venē amor odii et inuidia	
	inuidia cū corpore viuū et moritū / laudē nō n̄ post mortē assequi	268/269
	post / fame inimica est p̄sicia	
	cupitūz hōies appetūt que laboriosius pat̄	270
harold	haroldi magni stupēda amor recepit	270
ingē	papes in inuētionibz inuitā sap̄ et nō fat̄ clamor s̄ mē dita	273
niū.	doctore / subz p̄cipue nobilia suffocat̄ ingenia libis cū	
	sue et opinionū p̄sitate vulgarū	
	simplex oī s̄mo: s̄mōz moderator aīus / solus sapiēs aī desideria	274
	moderate p̄ / n̄ sumēte hōies factz potius q̄z vobis exitat	
mors	quoz mors flēda quoz nō / dita p̄ti et paui. oēs solū vīro forti	275
	patria: et nō hēn hū manētē cū te / cōcorat̄. dita fēre cōtat	276
sepul.	pheroicū factū labe se auria dūis genū. in more filij	277
exiliū	exiliū v̄n̄ dicit / ex vīroz et ḡsdatō d̄ exiliū	277/278
	fortuna nō iudex s̄ testis / hū v̄biūq̄ s̄r subtrahē aut h̄da	279/280
	no. in loco nūl / pulchra ḡsdatō d̄ exiliū	
	magna pars hōū expectādo moritū / nō est magnū conatus	281
	qui loco angustat / magnanīm nō est italicū hispanū	

De la legión de la Compañía de Jesús de Granada.

**Librorum Francisci Petrarchæ Basileæ
Impressorum Annotatio.**

Bucolicum Carmen per duodecim Aeglogas distinctū.	
De Vita solitaria: Libri. II.	
De Remedijs utriusq; Fortune: Libri. II.	fol. 57.
Libri quem Secretum: siue de Conflictu curarum suarum in scriptis: Colloquium trium dierum.	fol. 162.
De Vera sapientia: Dialogi. II.	fol. 188.
De Rebus memorandis: Libri. III.	fol. 192.
Contra medicum obiurgantem: Inuectiuarū libri. III.	fol. 245.
Epistolarum de Rebus familiaribus: Libri. VIII.	fol. 264.
Epistolarum sine Titulo: Liber. I.	fol. 333.
Ad Charolum quartum Romanorū Regem: Epistola. I.	
De Studiorum suorū successibus ad Posteritatē: Epistola. I.	
Septem Psalmi pœnitentiales.	
Epitoma Illustrū uirorum ad Franciscū de Carrharia.	fol. 341.
Eiusdem Epitomatis: post obitū Francisci Petrarchæ: Lor- bardi de Siricho supplementum.	fol. 345.
Beneuenti de Rombaldis Libellus qui Augustalis dicitur.	fol. 352.

Por Comision de los Señores Inquisidores del D^o officio de Granada
corregi este libro segun la censura del expurgatorio de la Santa
Inquisicion. en. 2. de Agosto. de 1570.

Augustin de quiro

No añade nada el nuevo expurgatorio
del año de 1501.

De Commendatione Impressionis Fran-
cisci Petrarchæ Elogiū Sebastiani Brant.

Gloria Petrarchæ: tanto est cumulata decore:
Ut sibi nil addi: nil minui ue queat.
Quicquid enim humanis potuit complectier usq̃
Vt sibi excultis: arte uel ingenio:
Hoc meus ingenue nouit bonus ille poeta:
Calluit & cunctas funditus historias.
Omnibus his spretis: sed enim hæc fucata ueneno
Sæcula mortifero liquit & illecebras.
Et nemora & montes habitans colit atq; frequentat
Secreti calles: & loca sola placent.
Proinde sibi obtinuit famamq; decusq; perenne:
Et fieri meruit charior inde deo.
Illic solus enim tot digna uolumina scripsit
Quæ uitata quidem & sparsa fuere prius.
Prestimus hæc nuper: sed adhuc nōnulla supersunt
Tangere quæ nostras non potuere manus.
Plurima Amorbachio debes Franciscæ labori:
Multa etiam nobis q̃ bene tersus ades.
Sed tua te uirtus: tua te præstantia dignum
Reddidit hoc nostro: crede: labori. Vale.

Parthenias

Clarissimi & insignis uiri Frãncisci Petrarchæ Ro-
mæ nuper laureati: Bucolicũ Carmẽ in duodecim
Aeglogas distinctũ: Quarũ prima cui Titulus est
Parthenias: Fœliciter Incipit.

Collocutores sunt Syluius & Monicus.

Syluius.

Onice tranquillo solus tibi conditus antro
Et gregis & ruris potuisti spernere curas.
m Ast ego dumofos colles syluasq; pererro
Infelix: Quis fata neget diuerſa gemellis?
Vna fuit genitrix: at spes non una ſepulchri.

Monicus.

Sylui quid quereris? cunctoꝝ uera laborum
Ipſe tibi cauſa es: Quis te per deua cogit?

Quis uel inaccessum tanto sudore cacumen
Montis adire iubet: uel per deferta uagari:
Muscososq; ſitu ſcopulos: fontesq; ſonantes?

Sylui.

Hei mihi ſolus amor: ſic me uenerata benigne

Aspiciat ſpes noſtra pales. Dulciſſimus olim
Parthenias mihi iam puero cantare ſolebat
Hic ubi benachus uitreâ pulcherrimus aluo
Perſimilem natum fundit ſibi. Venerat atas
Fortior: audebam nullo duce iam per opacum
Ire nemus: nec luſtra feris habitata timebam:
Mutatamq; nouo frangebam carmine uocem.

Aemulus at famæ dulcedine tactus inanis
Ecce peregrinis generoſus paſtor ab oris
Nefcio qua de ualle canens: nec murmure noſtro

Percuſſit flexitq; animum: mox omnia cœpi
Temnere: mox ſolis numeris & carmine paſci.

Paulatim creſcebat amor: quid multa? canendo

Quod prius audieram didici: muſiſq; coactis

Quo mihi parthenias biberet de fonte notaui.

Nec minus eſt ideo cultus mihi: magnus uterq;

Dignus uterq; coli: pulchra quoq; dignus amica.

Hos ego cantantes ſequor: & diuellere memet

Nefcio: nec ualeo: mirorq; q̄ horrida nondum

Sylua: nec aerij cœperunt currere montes:

Verum ubi iam uideor collectis uiribus olim

Poſſe aliquid: ſoleo de uertice montis ad imas

Ferre gradum ualles: ubi fons mihi ſape canenti

Plaudit: & arentes reſpondent undiq; cautes.

Vox mea non ideo eſt grata mihi: carmina q̄q̄

Laudibus interdum tollant ad ſydera nymphe:

Dum memini quid noſter agat: quid ue aduena paſtor:

Vror & in montes flammata mente reuertor:

Sic eo: ſic redeo: nitar ſi forte camœna

Parthenias

- Dulce aliquid dictare uelint: quod collibus altis
 Et mihi complacere: quod lucidus approbet æther:
 Non rauca leue murmur aquæ: nec cura: nec ardor
 Defuerint: si fata uiam & mens tarda negarit:
 Stat germane mori: nostrorū hæc summa laborum.
- Mo. O si forte queas durum transcendere limen:
 Quid refugis? turpesq; casas & tuta pauescis
 Ocia: quid frontem obducis? nemo antra coactus
 Nostra petit: plures redeunt a limine frustra.
- Syl. Non pavor hic animi fuerat: si fors an aures
 Dulcibus assuetas in amœna silentia tangunt
 Miraris: natura quidem fit longior usus.
- Mo. O iterum breue si mecum traducere tempus
 Contingat: sileatq; fragor rerumq; tumultus.
 Dulcius hic quanto media sub nocte uidebis
 Psallere pastorem: reliquorum obliuia sensim
 Ingeret ille tibi: non carmen inane negabis
 Quod modo sollicitat: quid te suspendit hyantem?
- Syl. Quis quæso? aut quonam genitus sub sydere pastor
 Hoc queat? audiui pastorum carmina mille:
 Mille modos: quoniam nostris æquare caueo.
- Mo. Audisti quo monte duo fons unicus ædit
 Flumina: siue ubinam geminis ex fontibus unum
 Flumen aquas sacrumq; caput cum nomine sumit?
- Syl. Audiui ut quondam puer hispidus ille nitentis
 Lauit apollineos ad ripam gurgitis artus.
 Fœlices nymphae quæ corpus tangere tanti
 Promeruerunt dei: fluuius si uera loquuntur
 Per cinerum campos ultricibus incidit undis.
 Hunc igitur dulci mulcentem sydera cantu
- Mo. Illa tulit tellus: licet experire: iuuabit.
- Syl. O ego noui hominem: ciues & mœnia parua
 Sæpe hierosolymæ memorat: nec uertitur inde:
 Semper habet lachrymas: & pectore raucus anhelat.
 Hi Romam troiamq; canunt: & prælia regum:
 Quid dolor & quid possit amor: quid ue impetus iræ:
 Qui fluctus uentosq; regat: qui spiritus astra:
 Nec non & triplicis sortitos numina regni
 Expingunt: totidem uaria sed imagine fratres.
 Sceptiferum summum iouem facieq; serena:
 Inde tridentiferum moderatoremq; profundi
 Ceruliumq; comas: medium fuscumq; minorem
 Torua latus seruat coniunx: aterq; paludis
 Nauita tartaræ piceas redit itq; per undas:
 Tergeminusq; canis latrat: tum dura seueris
 Pensa trahunt manibus fixa sub lege sorores:
 Quin etiam stygias æterna nocte tenebras
 Anguicomasq; simul furias: templumq; forumq;

Argus

Tum sylvas & rura canunt: atq; arma uirosq;
 Mo. Hic unum canit ore deum: quem turba deorum
 Victa tremit: coelum nutu qui temperat alnum:
 Aethera qui librat liquidum: qui roris aceruos
 Quiq; niues spargit gelidas: & nube salubri
 Elicit optatos herbis sitientibus imbres:
 Qui tonat: & trepidum rapidis quatit aera flammis:
 Tempora syderibus qui dat: sua semina terris:
 Qui pelagus fluitare iubet: consistere montes:
 Qui corpus mentemq; dedit: quibus addidit artes
 Innumeras: geminum cumulans ab origine munus:
 Qui uitae mortisq; uices: quaeq; optima fessos
 Fert super astra: uiam docuit: repetitq; monendo.
 Hunc meus ille canit: neu raucum dixeris oro.
 Vox solida est penetransq; animos dulcore latenti.
 Iure igitur patrijs primu celebratus in aruis
 Attigit & uestros saltus: lateq; sonorum
 Nomen habet: quae rura padus: quae thybris: & aruus:
 Quae rhenus rhodanusq; secant: quaeq; abluunt aequor:
 Omnia iam resonant pastoris carmine nostri.

Syl. Experiar si fata uolent: nunc ire necesse est.
 Mo. Quo precor: aut quis te stimulus: quae cura perurget:
 Syl. Virget amor musae: quoniam modo littore in aphro
 Sydereum iuuenem genitumq; ex stirpe deorum
 Fama refert magnis implentem pascua factis.
 Te polypheme tuis iam constrauisse sub antris
 Dicitur: & libycos syluis pepulisse leones:
 Lustraq; submissis audax incendere flammis.
 Hunc simul italidesq; nurus: pueriq; senesq;
 Attoniti aduerso certatim a littore laudant:
 Carmine fama sacro caret haecenus: & sua uirtus
 Praemia deposcit: pauitans ego carmina coepi
 Texere: temptabo ingenium: uox forte sequetur
 Orphea: promeritum modulabor arundine parua.

Mo. I sospes: uariosq; uiae circumspice casus.
 Explicit Prima Aegloga: quae Parthenias ititulat

Incipit Secunda Aegloga: cui titulus est Argus.
 Collocutores: Ideus: Phytias & Syluius.

Ideus. Vreus occasum iam sol spectabat: equosq;
 a Pronum iter urgebat: facili transmittere cursu.
 Nec nemorum tantam per saecula multa quietem
 Viderat ulla dies: passim saturata iacebant
 Armenta: & lenis pastores somnus habebat.
 Pars teretes baculos: pars neetere ferta canendo
 Frondea: pars agiles calamos: tunc fusca nitentem
 Obduxit phoebum nubes: praecipitq; repente
 Ante expectatum nox affuit: horruit aether

Argus

Grandine terribili: certatim uentus & imber:
Sæuire: & fractis descendere fulmina nimbis:
Altior æthereo penitus conuulsa fragore
Corruit: & colles concussit & arua cupressus:
Solis amor quondam: solis pia cura sepulti:
Nec tamen eualuit fatalem auertere luctum
Solis amor: uicitq; pium fors dura fauorem:
Præcius heu nimium uates tu phœbe fuisti:
Dum sibi: dumq; alijs erit hæc lachrymabilis arbor:
Dixisti. Ingenti strepitu tremefacta ruina
Pastorum mox turba fugit: quæcunq; sub illa
Per longum secura diem confederat umbra:
Pars repetit montes: tuguri pars limina fidi:
Pars specubus: terræq; caput submittit hianti.
Syluius & phytias scopulum fortassis eundem
Præcipiti petiere gradu: geminisq; cauernis
Occuluere animas strepiti nec pauca gementes:
Post ubi laxatis tempestas fracta parumper
Nubibus: & cœli siluerunt murmura fessi.

Phy. Incipit illachrymans phytias: o iupiter alme
Si scelus hoc nostrum meruit: si rustica sordet
Pastorum pietas: miseris ignosce precamur:
Innocui miserere gregis: meliorq; capellas
Collige dispersas: teneris signata labellis
Vbera te moueant: nisi forte obliuia lactis
Illius: astrigera nectar tibi sugerit aula.
De grege nempe fuit nutrix tua. Talia quæstus
Subticuit: pectusq; manu percussit & ora.

Syl. Syluius audita rupis de parte quærela
(Nam neq; se coram cernebant: obice paruo
Præteritæ silicis ramoq; comât dirempti)
Concussa sic mente refert: gemitumq; coercens:
O phytia phytia fateor sic astra minari
Iam pridem aduertit: postq; flammantia martis
Lumina: & imbrifera saturnum parte morantem
Obsessumq; iouem: & uenerem transuersa tuentem:
Sibila uentorum postq; peregrina notauit:
Nonne procul nebulas limo exhalante palustri
Surgere: & in nostrum delatas uidimus axem?
Nonne grues profugias turpesq; ad littora mergos?
Num coruos fulicasq; uagas: num sydera mœsta
Vidimus & nimbo uelatam abscedere phœben?
Tum quæ multa olim nascentis signa procellæ
Syluicolæ cecinere senes: sed ferre necesse est.
Hæc est uita hominum phytia: sic læta dolendis
Alternat fortuna ferox: Eat ordine mundus
Antiquo: nobis rerum experientia proficit.
Quo grex cunq; miser ruerit consistere certum est.

Argus

- Phy. Chare mihi imprimis & semper maxime sylui
Respondit phytias: oculos te consule tergam.
Tu modo si quid habes damni solamen acerbi:
Tempestiua graues releuent obliuia casus.
- Syl. Immo ait ille: tuum est quæ condita carmina seruas
Mecum partiri: daphnis pastoribus olim:
Et tibi nunc ingens merito cantabitur argus.
Quid tibi non nobis phytias? num tu quoque carmen
Argeum uocitare libet: nimis omnia cælas:
Incipe: forte sequar? nisi uox tua terreat inquit
Syluius: ille alta fregit suspiria uoce.
- Phy. Arge decus rerum: sylue dolor arge relicte
Hæc licuit rapidae sacrae de corpore mortis:
Hæc ausa est tellus: te qui stellantis olympi
Iam solus spectator eras: humus obruit atra:
Quo fauor & nostri redijt quo gloria sacclis?
Quis tempestates prænoscet ab athera longe?
Quis mihi uoce feras: quercusque & saxa mouebit?
Aut longam dulci traducet carmine noctem?
Quis terreat apros? quis tendet retia damis?
Quis uisco captabit aues? quis flumine mergens
Ah miseris curabit oues? quis sacra cybelles?
Atque humilem admeti famulantem in gramina phœbum
Rite canet? quem nocturnus trepidabit abactor?
Quem noscent dociles alta sub rupe capellæ?
Quem uigiles fidiq; canes? quem dulcis amica?
Quis mihi solennes statuet per littora ludos:
Insuetam patrio renouans ex more palestram?
A quo consilium dubij: diuinaque late
Syluestres responsa ferent? quis tempore in arcto
Supplicibus præstabit opem? pulcherrime quondam
Arge amor ac luctus: dryadum quid sylua? quid antrum?
Quid sine te colles? & post te uiuere quisquam
Aut uolet aut poterit? pastores credite: mors est
Uiuere post argum: iam nunc arescere circum
Stagna: lacus: fontes: ipsumque uidebitis æquor:
Spiritus alter erit uentis: color alter in herbis:
Floribus alter odor: solitos nec poma sapes
Seruabunt: nec prata comas: nec flumina lymphas:
Vellera nec pecudes: nec opimas campus aristas.
Omnia namque oculis unus: nec fallimur: ille
Lætificare suis: & fœcundare solebat.
Illo sylua fuit semper sub principe tuta:
Pax inerat fronti: purgabat nubila uerbo.
Ille abiit: fortuna suos mutata fatigat.
- Syl. Extorques lachrymas: nec iam mihi uiuere dulce est
Post argum: sed uiuaci parebimus astro.
- Phy. Effugis agnosco nusquam sine carmine sylui:

Amor pastorius

Si libet ire cane: post I tua damna recense,
Syl. Pastorum rex argus erat: cui lumina centum
Lyncea: cui centum uigiles cum sensibus aures:
Centum artes: centumq; manus: centumq; lacerti:
Lingua sed una fuit: cum qua rupeq; ferasq;
Flecteret: & fixas terræ diuelleret ornos.
Ille diu clarus syluis: perq; omnia notus
Pascua: formosis cantatus ubiq; puellis.
Mille greges niueos pascens per mille recessus.
Postq; pertesum est nemorum longiq; laboris
Irrediturus abit: uolucrisq; per auia saltu
Euolat in montes: illinc de uertice summo
Despicit: & nostras curas nostrosq; tumultus:
Regnatæq; uidet quanta est angustia sylua:
Alloquiturq; iouem: & uiduum commendat ouile.
Arge uale: nos te cuncti: mora parua: sequemur.
His dictis abeunt: patrij fulmonis ad arua
Contendit phytias: syluas petit alter hetruscas.
Solutus ego afflicto mœrens in littore mansi.
Explicit Secunda Aegloga: quæ Argus intitulat:
Incipit Tertia Aegloga: cui titulus est Amor pastorius.

Collocutores: Stupeus & Daphne

Stupeus. C quis erit precibus finis mea cura fugæq;
e Fige pedem daphne precor: & miserere tuorum.
Daphne. Quæ phœbum spreuit: quem non spretura putet:
Quære alias curas: sis importunus amando.
Stu. Hinc labor: hinc amor exagitant: coguntq; trementem
Interrupta loqui: sit respirare parumper.
Vis: dolus: insidia cessant: deponere pauorem:
Et nostros audire sedens dignare labores.
Daph. Fare igitur: cupidusq; manus frenare memento.
Stu. Daphne ego te solam deserto in littore primum
Aspexi: dubius hominem ne deam ne uiderem:
Aurea sic rutilo fragrabat murice palla:
Sic cœlum late insolito complebat odore:
Dulcia sydereas iactabant ora fauillas:
Ardentesq; comas humeris dispererat aura.
Dirigui: sol cum radijs certabat iniquo
Marte tuis: totum non nostro lumine corpus
Fulgebat: timuiq; deos: ne forte uidendo
Arderent: raperentq; prius q̄ uulnera nosse
Nostra: uel occultos incensi pectoris ignes:
Accedo cupiensq; grauis primordia morbi
Pandere: uix sicco uocem pulmone reuulsi:
Acris inexpletum uultu indignante locuta:
Effugis: incessus docuit: nam uerba profundo
Insedere animo: & liquidis hæseret medullis

Amor pastorius

Exilio lachrymæ: & miserum su spîria pectus
 Flatibus assiduïs tündunt: atq; imbre repenti.
 Tu tandem (quæ sola potes) miserere: modumq;
 Pone malis: si iusta peto: si cognita narro.

Daph. Quot placuit mea forma uiris: quot torsit amantes:
 Dinumerare piget: pla cui super omnia phœbo.
 Aureus ille comam nitido spectabilis arcu
 Ingenio citharæq; potens: loue patre superbus
 Spretus & indignans abiit: stat conscia curui
 Ripa senis: memorantq; patris sub gurgite nymphæ.
 Tu quid habes: quo posse putes: hoc frangere saxum.

Stu. Quisquis amore uoles solido tranquillus & alta
 Pace frui: maiora fuge & nimis alta caueto:
 Illic contemptus: & iurgia mixta querelis:
 Atræq; perpetuis bacchantur nubila uentis.
 Quin etiam uitare pares (licet obstrepat error
 Publicus) admoneo: fidum tibi iunge minoris
 Pectus: ubi obsequium pernox: humilesq; uicissim
 Blanditiæ: dulcisq; timor: res cognita paucis.
 Alta petunt omnes: utinam mihi tale dedissem
 Consilium: sed cogit amor: perq; ardua uictum
 Luctantemq; rapit: uictor fuit ille deorum:
 Molliaq; herculeis aptauit pensa lacertis.
 Tu cui libertas salua est: tibi consule daphne.

Daph. Consilium laudo: sed enim quæ prima pe tebam:
 Prima taces: spes summa tuos quæ nutrit amores:

Stu. Prætereo quæcunq; tribus mea pectora lustris
 Ingenti siluere fide: gemitusq; latentes:
 Et uigiles noctes: & quæ fert plurima secum:
 Immitis dum sauit amor: quæ forte benigno
 Iudice sint aliquid: tamen hæc perisse sinamus.
 Sic erit: attulerit tales mihi uita labores.
 Debitus incautæ fuerit furor iste iuuentæ.
 Haud tacuisse uelim q; cum mea pauca putarem
 Posse placere tibi: studui si musica forte
 Ars mihi ferret opem: q; te sonus atq; camœnæ
 Non auri fulgor caperet: frustra q; timebam
 Hanc etiam temptasse uiam: raucumq; uidebar
 Nescio quid strepere: & donec mea carmina faunos
 Non puduit dryadesq; pari celebrare fauore.
 Sæpe quidem ramum uidi dulcedine tentas
 Linqere & attonitas in me spectare capellas.
 Spernere apes cytisum: mutas æstate cicadas:
 Lætabar: nec nata prius fiducia nostra est:
 Quam facer ille mihi: cane fidens: diceret argus.

Daph. Et merito nanq; ille fuit qui talia posset
 Iure iubere suo: nosset qui talia solus.

At tu si qua recens studium tibi contulit effer.

Stu. Daphne nostra quies: noster labor: atq; uoluptas:

Amor pastorius

Vnam ego te dominam: teq; hostem affusus adoro:
Tu decus es nemorum: tu spes pastoribus ingens:
Te uates magniq; duces: te iuppiter altus
Diligit: ac iaculo refugit uiolare trifulco:
Quo ferit omne nemus: te quam pharetratus apollo:
Quam celebres arsere dei: nunc stupeus ardet
Pastor inops: lentusq; gregis contemptor opimi:
Diues erit: si pulchra uoces sua carmina daphne.
Daph. Plus aliquid q̄ rebar eras: reuerentia nostri
Impedit: adde aliud: poteris fortasse placere.
Stu. Forte die medio dum me meus urget amator
Syluæ amor: in syluas subito uox contigit aures
Dulcior humana: stupui: leuis unda nitentes
Per pronum herbofo uoluebat calle lapillos.
Prominet ipse locus: murmurq; secutus aquarum:
Purpurea in ripa lauricq; uirentis ad umbram
Virgineam aspicio cœlo plaudente choream.
Flecto gradum propere: tunc una sonantior omni
Ex numero: si fata tuos hoc tramite gressus
Rara mouent: aude diuinos cernere uultus.
Hæc ait: & dextram tenuit: tremor omnis abibat:
Posse loqui incipio: quin uos mihi parcite diuæ:
Error amorq; trahunt: sector uestigia duræ
Heu mihi sparsa feræ: fugit illa meosq; dolores
Nescit: ad hæc uirgo subridens: nouimus inquit
Omnia: thessalidem sequeris per confraga daphnem.
Fabula iam pridem aonijs notissima lucis:
I certus: lentescet enim: tamen accipe ramum
Hunc prius: & tenero frondosum pollice ramū
Decerpsit: cupidoq; mihi porrexit: & ibis
Ibis ait: dicesq; nouem uidisse sorores:
Quas uulgus spectare nequit: quas nulla prophanis
Mens curis imbuta uidet: Si plura rogaris:
Dic uidisse: quibus ui bella mouere: dolisq;
Quam tutum: præceps docuit de turre pyreneus:
Voce uel ingenio picæ docuere loquaces.
Dic sacro de monte uagas: dic fontis ad undam
Quem pedis impulsu genitus ceruice medusæ
Alatus perfodit equus: dic nexa canentes
Orbibus imparibus uario modulamine uocum
Cuncta nouem: uariosq; animorū ex ordine motus.
Quid famæ prædulcis amor: uocisq; leuamen.
Quid studium ingenijq; uigor: quid culta cerebri
Ora tenacis agat: post hæc quis nam impetus: & quod
Iudicium æthereæ: quæ nam discretio mentis:
Quid ue potens mulcere aures: in fine: fugaces
Huc daphne dic uerte oculos: regina canori
Hunc mihi prima chori ramū dedit arbore uulsum:

Dædalus

Quem tibi monstrarem: uolucrum iubet illa: monetq;
 Hæmonia post signa fugæ consistere tandem:
 Ferrea sit quis: motam pietate uidebis.

Daph. Motaq; sum: sequere: & collem properemus in illum.

Stu. Perge labor nullus tecum iuga prendere olympi.

Daph. Scis quo colle sedes: maiestas quanta locorum est:

Stu. Imperiosus apex dare circum iura uidetur
 Collibus: & cœlo syluas despectat aperto.

Daph. Huc ego pastores memini uicticia fertis

Tempora: & arboreis spolijs ornata referre:

Curribus inuectos niueis delubra deorum:

Intereram iam læta uirens spectare iuuabat

Cum ductore greges captos: tristesq; iuuenos:

Exuuiasq; graues peregrinis montibus actas:

Et longos rerum strepitus: pompasq; frementes:

Huc ab hyperboreis per uim custodibus aurum

Gryphibus ereptum: magnos peruenit in usus:

Huc asiæ prædas: informi squalida tergo:

Huc quoq; nutantes tulit indica bælua turres.

Quid te multa morer: quicquid nemus undiq; pressis

Extulit uberibus: hoc est in monte coactum.

Hic iusti sedere patres: hic uiua iuuentus:

Hic castæ lufere nurus: hoc pastor in antro

Maximus insidijs perijt: nec pulcher adonis

Vulnificos euasit apros: sed tristia linquo:

Hoc ipsos est fama deos habitare cacumen:

Hoc caput est nemorū: domus hæc iouis ampla tonantis.

Hic natum complexa suum latona sibyllæ

Agnita fatiloquæ pastori ostensa superbo est:

Hæc iuga magnanimus scipionibus actus ibernis

(Sic creuit fortuna loci) tua cura: subactis

Saltibus ex libycis rediens puer ille reuifit:

Et secum rudis ille senex: post tempore multo

Cantantes uenere alij: quos dicere longum est:

Partheniasq; tuus triplicis modulatur auenæ.

Omnibus his uiridi frondebant tempora lauro.

Hic ego: dissimili q̄q; subsidere sertum

Fronde tamen simili faciam tibi: porrige ramum

Quem sacra castaliæ regnatricis tradidit almæ

Illius hic: nostrumq; simul tibi munus habeto.

Linque alias curas: & noster protinus esto.

Stu. Nunc uigilasse iuuat: dulce est meminisse laborum.

Explicit Tertia Aegloga: quæ Amor pastori
 us intitulatur.

Incipit Quarta Aegloga: cui titulus est Dædalus.

Collocutores: Gallus & Tyrrhenus

Gallus. t Ale quis ingenium: tanti quis muneris usum

Dædalus

- Vt niueum compegit ebur:neruosq; loquentes
Addidit ac numeros:dic o tyrrhene quis ille?
Dædalus an ne alius:dextræ successor & artis?
- Tyrrhe. Dædalus ipse fuit:nec falleris omine galle
Artificum stupor æternus:quem docta potenq;
Miratur natura uirum:mihî maximus ille
Argutam dedit hanc citharam:plectrûq;:modosq;.
- Gal. Cuius amor meriti:cuius pulcherrima merces?
Tyrrhe. Nullius:nam sponte meum quæsiuit amorem:
Dignus quem syluæ:quem grex:quem pastor adoret.
- Gal. Qua tamen hæc regione tibi fors obuia uenit?
Tyrrhe. Est nemus aerium trabibus quo frigida quernis
Sûmouet umbra diem:non illic aura:nec æstus:
Non gregis aut hominû uernos premit ungula flores:
Fontibus aduersis circum duo flumina surgunt:
Hoc secat hetruscos:petit illo gurgite romam:
Hic quasi uenturi præfagus:tristia mecum
Plurima uoluebam:flebam quoq;:uidit ab alto
Dædalus annofas inter considerare fagos.
Accessit:citharamq; ferens:puer accipe dixit:
Hac casus solare tuos:hac falle laborem.
- Gal. Infœlix ubi tunc aberam:fortasse fuisset
Hæc fortuna alij:citharam mihî dædalus illam:
Nouit enim egregie:atq; interdum uisus amare est.
- Tyrrhe. Hanc minime:sed forte aliam:nam milia multa
Ille habet:& large partitur munera in omnes.
Galle sed ante diu q; præfens sylua uireret
Hæc fuerat promissa mihî:nanq; anxia partu
Mater:anhelanti lucinam uoce rogabat:
Et mœstum ignarus lucis iam limen adibam:
Attulit ecce pium fors dædalon:haut mora:mixto
Vagitu gemituq; graui:concuſsus apertas
Substitit ante fores:deq; obstetricibus uni
Si puer est citharam dabimus:si nata monile
Dixerat ac speculum:subitoq; euanuit :inde
Polliciti redijtq; memor:fatoq; beauit.
- Gal. Vtilis inuidiæ species mutatio feruens
Incutiensq; animo stimulos:tyrrhene fatebor.
Ardeo nunc similem citharam:nisi forsitan ista
(Quod malim) caruisse uelis:sunt uellera nobis
Mollia:sunt hædi:precium uel grande licebit
Ipse rei parua:statuas:parebitur ultro.
- Tyrrhe. Grande rei parua:citharæ solacia nescis:
Rem magnam (si nota) uoces:fastidia mulcet:
Laxatos animos refouet:solatur amicos.
Grandia restituit:pellit de pectore luctum:
Exiccat lachrymas:compescit flebile murmur:
Spes reuehit:frangitq; metus:uultumq; serenat.

Pietas pastoralis

Gal. Quid precio maiore uetat uel magna pacisci?
 Tyrre. Non mihi setigeri quantum uix pascitur usq;
 Villigeriq; gregis: ne dum leue uellus: & hedi:
 Sit precium citharæ: non si tibi gurgite latos
 Ambiat hermus agros: rutilis oblimet arenis.
 Quid mihi diuitiæ: quid rerum mutus aceruus?
 Nostras cernis opes: hic est qua crebra rebellis
 Prælia fortunæ: mundi; præmentia uincla
 Pauperiemq; leuo: rigidas hac sæpe per alpes:
 Perq; nemus uacuum: perq; atra silentia noctis
 Fifus: eo plaudunt uolucres & concaua saxa:
 Interea tristes fugiunt per nubila curæ.

Gal. Laude sitim cumulas: fer opem: optatoq; potiri:
 Te duce contingat: uiuam memor emoriarq;.

Tyrre. Sera animū quæ cura subit: breuis ecce iuuentæ
 Flos cecidit: tunc tempus erat: iam discere turpe est
 Quod pulchrum didicisse foret: sic uoluitur ætas:
 Omnia sic uoluit fugiens ac nescia freni.
 Sorte tua contentus abi: citharamq; relinque:
 Est quibus a teneris tractata suauiter annis.

Gal. Poscitur auxilium: tu consulis: incipe rebus
 Mecum: uerba alijs quos possunt uerba mouere:
 Poscimus hanc auide: toto nil pulchrius orbe est.

Tyrre. Pulchra mouent oculos: sed profunt acta fruenti:
 In partesq; uenit pudor atq; modestia uoti.

Gal. O felix o chare deis tyrrene supernis.
 Explicít Quarta Aegloga quæ Dædalus intitulat:
 Incipit Quinta Aegloga: cui titulus est
 Pietas pastoralis.

Collocutores: Martius Apitius & Festinus

Martius Vid genitrix ueneranda dolet germane? quid illi
 q Accidit hoc dignum gemitu? quorsumue recetes
 Mœsta pluet lachrymas: nec lumina nostra made

Apitius Cuncta uorant anni uolucres: domat oia tempus (scüt?
 Indomitum: cecidit matris fortuna decorq;
 Arenti uirens senio dat terga iuuentus.

Mar. Aspice quot circum stabiles urgentibus annis:
 Et uirides cernuntur anus: aliunde profecto
 Luctus: & offensi ueniunt suspiria cordis.
 Quærere nos causas: fatiq; obstare repertis
 Suadet amor: pietasq; iubet: meritumq; reposcit
 Altricis: partusq; labor: fastidia: cura.

Api. Vim nescit natura pati: licet omnia certent
 Pectore ab aduerso: cunctas licet aduocet artes
 Humanū genus: & itudio contendat inani
 Inuictum caput illa ferens contemnit habenas.

Mar. Hæc prope dijs natura pares iubet esse parentes.

Pietas pastoralis

- Api.** Hæc eadem prohibet cursum prauertere uitæ:
 Et rerum turbare uices. Iuuenescere mater
 Nostra nequit: uaria est pietas: de coniuge quisq;
 Cogitet: & paruis studeat succurrere natis.
- Mar.** De genitrice nihil: sed enim mihi maxima matris
 Cura subest uiduæ: nil hac mihi charius usq;.
- Api.** Quis uetat esse pium: munus leue dulcia uerba:
 Hos humeros: has illa manus: hæc brachia nobis
 Sola dedit: donisq; suis ea sola fruatur.
 Non comes esse sibi quascunq; uocarit in horas
 Abnuo: nec fragili baculo me ferre senectæ.
- Mar.** Dii tibi consilium cælo tribuere sereno:
 Nunc pietas sua regna dedit: sua possidet arma.
 Filius es: matri cui subueniamus egenti?
- Api.** Fare quid expectas: omnis mora torquet amantem.
Mar. Est domus ampla: sibi nemoroso condita colle
 Dudum magnanimi quam quodam tempore fratres
 Obsequijs coluere pijs tam cognita late
 Mater erat: saltus nimis inuidiosa per omnes:
 Fœlix & partu & syluestribus inclyta gazis:
 Ac nemorum regina potens: mors inuida natos
 Præripuit misere: perierunt corpora fratrum:
 Fama uiget: nos ludibrio dilata iuuentus
 Spiramus: sed fama iacet: tenebrisq; sepulta est.
 Sub nobis mutata domus: fortuna tot annis
 Incolumis nostros cecidit non passa furores.
 Hæc matri reparanda domus: nil gratius illi:
 Ni quos fata præmunt: fractis confulgere bustis
 Aspiceret natos: & tempora prisca reuerti.
- Api.** Vilia sunt hominum curarum milia mille:
 Quisquis sibi sapiens. Vnde hæc tibi somnia frater?
 Pellere pauperiem labor est mortalibus ingens:
 Cui nunq; speranda quies: nos sorte maligna
 Viuere per syluas uix ulla possumus arte.
 Et tecum germane loquor: nunc furta rapinis
 Mixta iuuant: plenis nec prædæ ab ouilibus actæ.
 Tu noua tecta paras ruituræ attollere matri?
- Mar.** Non noua: sed ueterum turpes reparare ruinas
 Da frater da chare manus: partemq; uirilem
 Sponte subi: uincat pietas inuicta laborem.
 Siccemus pariter lachrymas: & mœsta parentis
 Pectora (ne tales doleat genuisse) leuemus.
- Api.** Cura superuacui pectus quatit: & cadit illa
 Spes sobolis talis: quæ cuncta repleuerat arua:
 Nec muris contenta suis: nec cespite paruo.
 Ad paucos reditum: pascent nos auia baccis
 Arboreis: duplicisq; capax testudinis antrum.
 Dum tonat excipiet: uetosq; arcebit & imbres:

8

Pietas pastoralis

Mater ubi alternis conuiuia festa diebus;
Hic aget: atq; illic: geminoq; fruatur honore.

Mar. Coniugibus despecta quidem: & calcata superbis:
Ac dominas habitura nurus: quin flectere tandem
Et monitus meliora uide: genitricis uterq;
Septa colat: limenq; pius uenerator adoret.
Quod sacri tetigere pedes: non aspera mando:
Dulce est annolæ iuuenem seruire parenti:
Non in uestibulo pudeat me mane uideri
Sollicitum: quid mandet anus: quin septa laremq;
Molimur solitas sedes: hinc iussa nepotes
Accipiant: hic una domus: nec scissa potestas:
Nec fratrum diuisus honos: uicinia iunctos
Horrebit: uirtus gladio plus uera timetur.
Aggrediamur opus: quædam leuïora uidentur
Expertis: genitrix animos si cernat amicos:
Ipsa aderit: nam pascit oues pascitq; iuuenços.
Vnde istas cumulamus opes: ars fallere matrem
Prima quidem pueris: fortunæ frustra uetustæ:
Præterea & terræ salis altum infodit aceruum:
Quem cupido quondam pecori blandita latenter
Miscuit: & lapidas aspergine reddidit herbas.
Insuper ad ueteres hortos: umbrosaq; tempe:
Saturniq; domos: & quæ possedimus ultra
Lydius at nunc hospes habet uiolentus: ab alto
Monte cadit riuus: qui dum sua rura reuisit
Impedit inualidam transuerso gurgite matrem.
Pons fuit hic manibus sanctorum structus auorum:
Tempus in hoc solidus: tacitos quo tramite fures
Qui gregibus pestem: syluis suprema parabant
Repperit argutus nocturno tempore pastor.
Collaq; sic meritis fregit tua dextera pontem.
Hunc (tibi nota loquor) timidus effudit in undas:
Dumq; nocere mihi properas: matriq; tibiq;
Et gregibus syluisq; nocet: sed iurgia mitto.
Hic nostram modo poscit opem: sine crimine quis
Non onerum partem tecum tolerare recuso.

Api. Compulit in facinus tua longa superbia: uerum
Cymba breuis fluuio est habilis transire uolenti:
Rus breue trans fluuium superest: fortuna solutos
Angustat: sineq; locat quos fratribus olim
Tam bene pacatis q̄ nos sumus: arcta priorum
Arcta extremorum confinia: at inter utrunq;
Laxarunt sua rura senes: audacia lætos:
Non stabiles habet euentus: en omnia demũ
Ad primas rediere uias: forsq; improba gyro
Lusit in assiduo: quid quod sine ponte manemus
Tutius in ripa: iam quantum ad cætera: serum est

Pastorium pathos

Aedificare domos: sub tempus uelle sepulchri.
Festi. Quid uano sermone leues consumitis horas?
Tertius ille minor quem uos calcare soletis
Syluas frater habet: iam fundamenta domorum
Sede locat patria: genitrix sibi rura: gregemq;
Credidit: & nati gremio securo quiescit:
Parent cuncta sibi: curas agit ille seniles.
Ense puer stricto: laqueisq; sub arbore tensis:
Quis auium: furumq; pedes: & colla premantur:
Pinguibus arentes tenerisq; ab ouilibus arcent
Fortia claustra lupos: tristis non murmurat ursus:
Sanguineus non sauiat aper: non sibilat anguis:
Non rapidi praedas agitant ex more leones:
Non aquilae curuis circūdant unguibus agnos.
Excelso praedulce canens sedet aggere custos:
Pascua tuta silent: audit iam littus utrunq;
Carmen: & extremū calaber ligurumq; recessus:
Vndifragi sectiq; tenens conuexa pelori.
Si uocem extulerit: mauros turbabit & Indos.
Arctoasq; niues: austriq; calentis arenas.
Imperat is uobis linguam cohibere: capellas
Ire domum: tondere inopes: negat almaq; mater.
Partem uteri uos esse sui: suppositaq; iurat
Pignora falsa sibi: uallis te proxima misit
Apoeninigenae qua prata uirentia syluae
Spoletana metunt: armenta gregelq; proterui:
Te longinqua dedit tellus & pascua rheni.

Mar. Hunc memini audieram ueteres narrare bubulcos.

Explicit Quinta Aegloga: quae Pietas pastoralis
intitulatur.

Incipit Sexta Aegloga: cui titulus est Pastoriū pathos.

Collocutores: Pamphilus & Mitio.

Pamphilus. Vn nemo omne uagis lacerandum praebuit hircis:

q. Quid syluae meruere meae? quas rore superno

Iuppiter: & riuus spumantibus horrida coniunx

Impiger atq; olim pyros fauosq; rigarunt?

Quae rabies: furtum segetes dum carpit acerbas

Spes & opes turbauit agri: cui pulcher hyberus

Delitiae nostrumq; decus sub tempus aratri

Non timuit prunos crepitantibus addere lauris.

Quis prope consultus dextram nisi noster apollo

Porriget afflicto: montesq; efferret in altos?

Mitio. Pastorum fors dura nimis: date frena capellis:

Indomitos cohibete greges: simul ubera multo

Lacte fluant semper: magicas non nouimus artes.

Et nunc ista fero: lites & iurgia secum

Instruit: ac saxum & nodosa repagula gestans.

Quot maledicta parat: poterit maledicta mereri

Pam.

Mi.

Pam.

Mi.

Pam.

Mi.

Pastorium pathos

- Ense perire suo: quod fert reperire uenenū
 Blandicijs tamen aggrediar: quod pamphile & foenum?
 Quos ue locos habitas? serum tua claustra reuisis.
 Quid fremis? inq; graui quid feruet spiritus ore?
 Pam. Furcifer hic mitio? nec te durissima fontem
 Sorbet adhuc tellus? iam iam mirabile nullum est
 Si nemus & messes atq; omnia uersa retrosum
 Spem lusere: manet: cui pro custodia culti
 Credita ruris erat? cui grex pascendus in herba?
 Intempestiuis perierunt mortibus agni:
 Defessi perire boues: hirciq; superfunt:
 Immūdiq; sues: quos luxus & ocia tendunt.
 Turba nociua fatis: nulla quæ lege per agros
 Spargitur insultans: uirgultaq; dentibus urit:
 Iam montes infecit odor: nostram ue quietem?
 Mi. Haud inopina quidem patior conuitia: dudum
 Singula nam tacito tractans sub pectore mecum
 Vaticinatus eram: iam turbidus ille redibit
 Nec serui tergo: nec amicæ parcere famæ
 Doctus: nec rigida pietatem admittere fronte.
 Pamphile q; facile est alienam carpere uitam:
 Quam durum seruare suam? te forte magistro
 Segnior haud gregibus mors ac lupo ingruat albis.
 Nequicq; baculoq; minax uultuq; uenires.
 Nil tibi tristis hyems: q; cessura rigori
 Illa tuo: nil uer dubium: nil morbidus auster:
 Nil tibi de proprio uiolenta remitteret æstas.
 Non uolucres segeti: uon mitibus umbra racemis:
 Non caper arboribus: non bucula parceret herbis.
 Pam. Nonne ego pastor eram dum trux turpissime rerum
 Nereus aduerso pascens in uertice tauros
 Transuersum deiecit humi? & pecus omne parabat
 Vi rapere? obluitor donec uiolentior ille
 Exiit hirsutam tunicam: nudumq; reliquit?
 Mi. Quid potius tractare uelim? quot tempore paruo
 Tunc nostri cecidere gregem? est sanguine uallis
 Pinguis adhuc: cæcis raptim congesta cauernis
 Ossa iacent: horrore ferit locus ille tuentes.
 Non tibi non alijs licuit mandare macello
 Membra bouum: sparsere lupi: sparsere leones.
 Pam. Hi tibi sint hostes: at non iacere magistri:
 Non rauci siluere canes: quod sæua sinebat
 Extremū fortuna fuit: spoliare cadentes:
 Et niueas urbi dominoq; remittere pelles.
 Tu mihi quid seruas nisi cornua dempta iuuenicis?
 Mi. Immo aurum teneris quod compensauimus agnis.
 Seruo: habiles cyathos & agresti urgere labellum
 Sudere non dignor? rudium miseretq; parentum.

Pastorium pathos

Et patrium limen thalamūq; egressa pudicum
 Illa sequetur ouans:meretrix famosa procosq;
 Secum aget ardentēs:& olentes turpiter hircos:
 Herba peregrinā quibus est iam grata paludis.

Mi. Quid pater obscuris animos ambagibus implet?
 Longaq; nunc feris:quid litibus ocia frangis?
 Desine iam mœstis alacres incessere uerbis.
 Dic age:dic breuiter quicquid fert impetus & mens.

Pam. Es meritus post uincla crucem:post uerbera ferrum
 Supplicium brene:quin potius sine fine dolores
 Carceris aeterni:uel si quid tristius usquam est.
 Serue infide fugax dominoq; ingrata benigno.

Mi. Surde senex gestare crucem:tolerare catenas
 Si nescis fors ipsa tua est:uulgata per omnes
 Fabula iam saltus:nerei terrore superbi
 Destituisse gregem:medio nisi tristis apollo
 Sistere calle gradum non uertere terga iuberet.
 Cætera nam sileo:domino q̄ fidus in arctis
 Casibus:ut possint desertæ ignoscere caula.

Pam. Et fugi & redeam:timui pastoris iniqui
 Verbera nulla:metum facilem damnauerat atas.
 Flumine mox laui maculas:pallorq; recessit.

Mi. Quæ tibi causa fugæ? cur claustra quieta relinquis?
 Cur longinqua sequens quercus contemnīs auitas?
 Quo clauēs uesane rapis? quin obice rerum
 Tantarum si cura premit:per mœnia saltu
 Errantes cogentur oues sub tecta reuertī.
 Iam mihi magna placent:inopis non semper ouilis
 Seruus ero:dulcem cantando nactus amicam
 Formosus fieri studeo:solemq; perofus
 Antra umbrosa colo:frontemq; manus recenti
 Fonte lauans:speculum corydon byçantiūs istud
 Quo mihi complaceo dono dedit:omnia nouit
 Et patitur coniunx:quoniam sua multa uicissim
 Dura fero:uos ignotas iactetis amicas
 Ne mea perpetuus foueat complexibus epy.

Pam. Infamis mulier multisq; infausta maritis
 Te foueat demens:prior epycus ille prophanos
 Lapsus in amplexus cecinit per rura per urbes:
 Quam coniunx generosa sibi:prior ipse puellam
 Nactus ad irriguos secum traduxerat ortus:
 Ludibrioq; habitus:uiuens moriensq; iacentem
 Exedere canes:& perminxere sepulchrum.
 Latior haud alijs post hunc:sed adultera forsan
 Fida tibi fruerē:& speculum corydonis habeto.
 Aeternum gemat ille miser:pastoribus aula
 Qui primus mala dona dedit:formosus haberi
 Dum petis:& capiti circūdas ferta niuoso

Pastorium pathos

- Ignotum tot pondus auis: dum floribus antrum
 Dumq; pedes debite rosis syluestribus ornas:
 Omnia depereant: quando impia sydera caelo
 Impia fors terris superant: intercadat una
 Cura gregis rurisq; labor studiumq; peculi.
- Mi. Succedet mihi forte aliquis: nec longius hinc iam
 (Augurio nisi fallor) abest: qui tristis inersq;
 Mitia praeduris excuset facta repullis:
 Aluernasq; ferat romana in pascua sordes.
- Pam. Quem talem nisi te genitum fortasse minaris?
 En tua tota fides: en laudum summa tuarum
 Peiorem si terra parit: tunc optimus ipse:
 Inq; nocens mitio: sic crimen crimine purgas:
 Viue: late: gaude uitij maioris ad umbram.
- Mi. Latus agam moriarq; dolens: tu tristis utrunq;
 Nescio quid confusa tibi tua somnia feruent.
- Pam. Par fuerat meminisse quibus bonus ille periclis
 Ista parauit herus: laniatum uepribus aspris
 Vidimus: heu quanti miserans armenta redemit
 Perdita sublimi ueniens mercator olympo.
 Quam tenuis uictus: q; nulla superbia uerum
 Ruris habet dominu: tu luxuriaris in aruis
 Illius: ipse sua sitiens ac sobrius aula est.
- Mi. Immemor ille sui: & rerum fateamur auarus
 Perdere pauca timet: cum possit perdere multa.
 Impiger horrendis pastores uocibus implet.
 Hinc didicisse potes semperq; in fontibus agras
 Merfat oues: tondere iubens ne uellera lappa
 Intricent: prohibeus ipsis a sepibus hircos:
 Ostentatq; rubos itidem sterileq; miricas
 Pascua dura feris: famulos macieq; geluq;
 Conficit: ac tolerare famem somnuq; sitimq;
 Edocet: adiungitq; minas atq; in tonat ore.
 Dulcia cuncta uetat: iubet aspera: culta cauebis
 Auia lustrabis: montes superabis iniquos:
 Et pedibus nudis tribulos calcabis acutos.
 Moribus his hominu quisqua de sanguine natum
 Vixerit: aut raros illi miretur amicos?
 Contra ego me memini domino seruire potenti:
 Perdere magnificum multis placuisse decorum:
 Vis ubi nulla premit: quis tot consumet aristas
 Quod pecus assiduo peraget tot gramina morfu.
 Lasciuos errare greges hircosq; procaces
 Coniugio gaudere linas: simul ipse iocabor
 Dum mea me coniunx: dum me mea suscipit epy.
 Vos uestros seruate: meos mihi linquite mores.
- Pam. Infelix sic noscis herum: dum tutus in umbra
 Stare putas: aderit prauertens gaudia luctu.

47

GreX infectus & suffectus

Mi. En uerbis terrere paras: praesentia fortes
Despiciunt: timidos etiam distantia terrent?
Explicit. VI. Aegloga quae Pastoriū pathos ititulat
Incipit Septima Aegloga cui titulus est Grex
infectus & suffectus.

Collocutores Mitio & Epy.

Vlcior his syluis & gramine dulcior arui:

d Grator his antris: & grator amne sonoro:

Huc modo dum sum solus ades mea nobilis epy.

Epy. Nulla dies mitio nostros obrumpat amores:

Nulla dies gremio caput hoc disiungit amato:

Vltro assum: semperq; adero: nec sponte reuellar.

Mi. O mea (nam dulce est animū exonerare loquendo)

Quid mihi nunc stomachi reris? praecordia quantum

Fellis habet sparsi? mordax modo pamphilus acri

Pertulit incautum penitus pupugit ue querela.

Multa minax absentis heri: sub fine pauorem

Obtulit intrepido: fortem fortissima contra

Frons stetit haec: nunc chara comes tot dulcia mecum

Tot laetos partita dies: partire quod instat:

Ne pigeat numeremus oues: numeremus & hircos:

Seu grauis iste redit: seu forsitan ille tremendus:

Vera licet fictis praetexere crimina uerbis:

Stet modo frons eadem conceptaq; formula fandi.

Epy. Lanigerum quodcunq; pecus seruare solebas

Mors rapuit: uel morbus habet: per gramina ripae

Pascitur alterius quicquid superesse dedit fors.

Febris iners: scabiesq; tenax: uiolentaq; tussis

Iam uacuos populantur agros: premit horrida sudor

Mucidus: & rigidi configunt tergora dumī.

Tutius abfuerint ne furtim laeta pererret

Mœsta lues capita: & serpens per ouilia pestis.

Caetera nosse datur: refer huc tua lumina tantum.

Mi. Perge meum culmen: mea spes: mea tota uoluptas.

Epy. Ille procul fuluo quem cernis ludere tergo

Vertice conspicuum: setis cui discolor albis

Barba genas mentumq; tegit: per pascua late

Noscitur immitis: frondisq; petulcus & herba.

Hunc etiam cupidae metuunt perferre capellae.

Sic duras tenerasq; tegit: sic pondere toto

Irruit: incumbens miseris: ueneremq; nec ullam

Respuat: haud propriae fit segnior inde maritae.

Quae paribus signata notis: & concolor illi est.

Ipse quidem luxu immodico lassatus: & annis

Iam senuit: sed dura fero recalensq; senectus.

Ille procax parili totus licet ardeat aestu:

Viribus aut paribus fruitur: tamen omnia turbat

B 3

GreX infectus & suffectus

Septa furens: nullasq; finit dormire quietas:
Somnifera sub nocte capras: sed ouilia circum
Hunc animus non sanguis agit: dumq; aspera prensat
Colla: parum stabiles fregisse per oscula dentes
Cernitur: & uocis paulatim perdidit usum.
Quem quotiens uideo: subitus quatit ilia risus
Ut fragilis dumeta petit: crebrosq; hymenæos:
Et uenerem geminis ardentem naribus omni
Tempore suspirans: inamœnū spargit odorem.
Tertius ille autem distortis cornibus atra
Luxuria efferuens: teneris male temperat hedis.
His multum debere memor grex ipse fatetur.
Horum namq; licet circum præsepia natos
Enumerare leues: atq; agmina multa nepotum.
Ille piger senio torpet: tamen integer olim
Ludere clam solitasq; uides nec spernere frondes.
Nunc iacet & cœlum spectat: fremit arduus ille
Proceris gaudens per syluam insistere ramis.
Permeat hic ualles: longinquaq; rura peragrat.
Esurit ille rubos: fulgentibus imminet undis:
Nec tota satianda tago sitis arida feruet.
Ille ferox animi est: & torua fronte minatur.
Ecce duo obnixis qui sese cornibus urgent:
Sæpe graues syluis olim exciuiere tumultus.
Nunc multo grauiora parant: atq; omnia turbant.
Ecce duo: morbo impliciti: niger iste quiescit:
Candidus ille silet: scabiem fricat ille uetustam.
Ille quidem toto quem cernis ab agmine solum:
Natura generosus erat: sed non sua tondens
Gramina: sollicito tacitus terit auia gressu.
Huic hostis generosus item: sed fractior æuo
Contigerat: mors alterius certamen utrimq;
Conclusit: non ille uadum torrentis aquosi:
Nec iuga saxosi timuisset carpere montis.
Dux gregis ille fuit: dum nostra reliquimus ultro
Pascua: primus iter rapidum per lubrica flexit:
Hortatus socios: mox cætera turba secuta est:
Vnde diu latos uacui deduximus annos.

Mi. Quid non longa rapit sæclis fugientibus atas?
Decreuit grex ecce situ: quæ culpa? quis error?
Immortali hominî nihil est: moriemur & ipsi:
Ludere consilium: nec cunctis temporis horam
Perdere segniciæ: curasq; repellere inanes:
Nî forsan tibi nunc aliud dilecta uidetur.

Epy. Prorsus idem: quid enim restet? quæ metha malorū?
Ambiguum licet ille grauis promissa minasq;
Iudicis inculcet: res pendet: ludere præstat
Interea: & primam morti subducere partem:
Quam sapiens (sileo semper tibi fida profecto)

Grex infectus & suffectus

Hortatrix: atq; una fui: presentibus uti
 Et gaudere bonis: fato mandare futura:
 Blandicijs profugam assiduis reuocare iuuentam
 Et retinere manu: properante obstare senectæ.
 Sed si tangit amor pecoris muliebribus aurem
 Consilijs aduerte tuam: nisi forte pudori est.

- Mi. Dic mea: dic requies thalami: dic gloria nostri.
 Epy. Hos tibi foecunda matres peperere: quid haeres
 Sanguine in externo? ueteri noua cornua ferto
 Floribus ex nostris ornabimus: ipse latentem
 Pamphilus haud noscat fraudem: nec degener istis
 Sanguis inest: humilisq; gregis uestigia seruant.
 Liquitur hic luxu: non pinguis pabula desint.
 Coniugiumq; frequens: implebit ouilia solus:
 Errantes studet ille senes transcendere cursu.
 Et facit ille gregem longe post terga reliquit.
 Aspicias hunc timidum: meditatur prendere truncos
 Mordicus: & uacuas cornu iam uerberat auras.
 Mitior hunc uultu sequitur: mihi crede sed ille est
 Sæuus & hirsuto multum truculentior apro.
 Me spectante parem: spoliauit coniuge nuper.
 Et potitur camuris nunc naribus: ac pede torto:
 Illum inopem pauidumq; procul per saxa fugauit.
 Hi turpes rerum indocti latitare uidentur:
 Sed sine consuescant: discent tot multa magistris.
 Hi duo: quid reris? fatales dulcibus uuis:
 Iam pingues mustoq; graues: hos pelle reuulsa
 Persolues: laeso uenient triaterica baccho.
 En tibi par aliud ratio famuletur amoris:
 Dignum laude licet blandis prope lenius agnis.
 En quoq; par longæ uarium: pratum ille modesto
 Dente metit: ramos patulo uorat alter hiatu:
 Teq; tuūq; gregem rauca qui uoce fatiget:
 Meq; fugare locis informi murmure possit.
 Spumens ac frendens: tunsoq; simillimus urso.
 Hos tibi romulei miserunt gramina saltus:
 Cætera de nostris ueniunt tibi gaudia lucis.
 Hinc alij atq; accrescent: fors bona fauebit.
 Mi. O pecudum decus eximium reginaq; syluæ
 Perge age iunge greges: & cornua flore rubenti:
 His quoq; circunda: grex esse uidebitur unus.
 Hunc tamen oblita es: numeris ascribe moerentem.
 Epy. Inuisa regione satum quem florea uallis
 Pauert: & nostri spretorem miserit arui.
 Pellis imperio premimur: moribundus & unus
 Introeat: spaciumq; breuis non explicat anni.
 Mi. Iram frange precor: nil unq; tale iubebo.
 Iam tranquilla redi: quoniam res magna peracta est:
 Pamphilus ut redeat: iustas licet arte querelas

Diuortium

Abstulimus: tacitam mœstus sibi sorbeat iram.

Epy. Multa quidem curis dedimus: iamq; hora quietis
Nos uocat: accelera: glacies premat hispida colles.
Brachia nos nexi: molli iaceamus in ulua.

Explicit Septima Aegloga quæ Grex infectus & suffectus intitulatur.

Incipit. VIII. Aegloga cui titulus est Diuortium.

Collocutores: Ganymedes & Amyclas.

- Gany. Vo fugis: expecta: liceat condiscere causas
q Discidij: tu nostra puer (nisi fallor) amabas
Pascua: quo pastos abigis cum matribus agnos:
Ingrate atq; oblite mei rerumq; mearum?
- Amy. Parce parens damnare tuum: puer ipse: fateris
Hac pau regione gregem: tibi lætior annis
Tunc animus fuerat: nunc intractabilis asper:
Me quoq; uiuēdo patientia prima reliquit.
- Gany. Consilium solet esse senum: iuuenūq; uoluptas:
Tu mihi delyras senior: tum uallis amator
Vnius deserta uagus nunc auia tentas.
- Amy. Propositum mutat sapiens: at stultus inhæret:
Res: tempus: fortuna: locus: firmata sequentur:
Consilia alternant: macie turpiq; ueterno
Terga pecus confecta gerit: squalentia fentes
Vellera dilacerant: quid agam? nec pocula fontis
Tuta: nec herbarum morsus: succiq; salubres:
Ipse aer suspecta mihi suspiria reddit.
Quin iustam permitte fugam: & miserere coacti:
Nam potes: ecce etenim ueni ad tua gramina pauper:
Pauperiorq; domū redeo: non lacte nec hedis
Auctior: inuidia & solis iam ditior annis.
Adde supercilij pondus: quod non grauis æquet
Aetna iugis: non ossa rigens: non altus olympus:
Id prius æquanimis tuleram: indignatior ætas
Est senium: rugæq;: animos in uerba ministrant.
Triste senex seruus: sit libera nostra senectus.
Serua iuuenta retro est: seruilem libera uitam
Mors claudit: memor usq; mei subsiste ualeq;
Me fatum tentare meum sine pascua circum.
- Gany. En animi seruum memoris: sic omnia uetus
Abstulit: has mereor grates: hæc premia reddis?
Ut nil præstiterim: multum licet impar: amaui.
- Amy. Verba quidem uerbis: res rebus: purus amor
Sed solus debetur amor: gratulq; memorq;
Sum: quia te semper postq; mihi notus amaui:
Et dum uita comes si quid mihi credis amabo.
- Gany. Quo properas igitur? quæ te magis allicit ora?
Vnanimes quæ causa repens disiungit amicos?

Diuortium

Perdit enim serui nomen cui libera mens est.

- Amy. Aspice fatigero tangentem uertice montem:
 Nubila tum grauida fontes tellure crepantes:
 Vnde ruens pelagis confunditur unda quaternis.
 Aspice præruptum scopulis extantibus alte
 Ire sub astra iugum: lapis ille imperuius olim:
 Punicus asperio donec sibi pastor aceto
 Fecit & igne uiam: nostris pastoribus ingens
 Diluuiũ stragemq; ferens: hoc forte per æstum
 Solus ego ac sitiens nuper sub colle uagabar.
 Gallias erranti sese comitemq; ducemq;
 Obtulit: & uiuas digito direxit ad undas.
 Prægredior uallesq; nouas & pinguia late
 Rura noto: sed sæpe oculos in terga reflectens:
 Iam latus hoc sordere mihi: iam turbidus æther
 Cœpit ad occasum: iam sidera mœsta uideri:
 Agnosco ualidum patriæ reuocantis amorem:
 Illic & uiolæ melius per roscida pallent:
 Per dumata rosæ melius redolentq; rubentq;.
 Purior ac patrius illic mihi prata pererrat
 Riuus: & ausoniae sapor est iam dulcior herbæ.
- Gany. Spreta fides igitur comicum tam certa priorum:
 Cum quibus & niueas laqueis: uiscoq; columbas
 Gaudebas damasq; plagis temptare fugaces.
 Cum quibus & capreae soles: umbrasq; leonis:
 Et tauri flores: & adultæ uirginis uuas
 Carpere: uel fando cunctantem impellere noctem:
 Vel longum breuiare diem sermone iocisq;
 Et requie molli durum condire laborem.
- Amy. Nil spretum nisi sylua ferox pastorq; proteruus:
 Et gignens aconita solum: & mœstissimus auster:
 Et plumbo infecti latices: & turbine tortus
 Puluis: & umbra nocens: & grandinis ira sonora.
- Gany. An prius ista tibi tam longum ignota per æuum?
- Amy. Hora prius fateor: tenuit me pestifer usus
 Luctantem: me uester amor: me forma puellæ
 Blandior illecebris: sed iam cum tempore sensim
 Omnia mutantur: studium iuuenile senectæ
 Displicet: & uariant curæ uariante capillo.
- Gany. Sic uulgo iam notus eras: nec charior alter
 Vel mihi uel focijs: syluis errabis in illis
 Et mecum mansisse uoles: cupiensq; reuerti.
- Amy. Nil penitus non esse potest: fortuna gubernat
 Res hominũ: ualet illa pijs oblistere cœptis.
 Illa fauere malis: at si præfagia quicq;
 Nostra ferunt certi: leuis est ad prima recursus
 Principia: huc genitor profugus me ruris auiti
 Finibus infantem rapuit: ripaq; palustri

Querulus

- Exposuit miserum: atq; abiit: per quattuor inde
 Sermo lustra tibi: nulla est iniuria: iustus
 Libertatis amor: patrij quoq; cura sepulchri est
 Tempestiua seni: iam tandem abfiste precari
 Atq; iterum pater alme uale: dextramq; relaxa.
- Gany. Ah miser: & merita quis te cum laude canentem
 Audiet: aut leui describet carmina lauro:
- Amy. Expectando quidem fessus raucusq; canendo
 Attuleram: uereor: uocis fastidia nostra.
 Fors alijs placiturus eo: non una per omnes
 Est hominis fortuna dies: nunc mane quietum:
 Turbida lux sequitur: nunc matutina serenus
 Nubila uesper agit: sic tempestatibus atris
 Tutus adest portus: sic littora puppe tenentes
 Tempestat inopina ferit: spes: terror ubiq;
 Iuxta habitant: fortuna uaga est: & protinus inter
 Quamuis pressa manus: ceu lubricus effluit anguis.
 Nil habet ista magis tua nunc opulentia certi:
 Quam mea paupertas: ubi pluris signa fauoris
 Et minus est fidei: sed iam me gallias audi.
 Sollicitat damnatq; moras: & phœbus hyberum
 Vergit ad oceanum: montem uix occupat altum.
 Balatu moueor pecoris: nec candida dulci
 Mugitum geminas cessat reuocare iuuenca.
 Ire libet: liceat: nusquam sunt carmina tanti.
- Gany. Men iuuenem pauisse domi: & finxisse docendo
 Ut doctum noua sylua senem nouus hospes haberet:
 Sit labor agricolis longus: breuis inde uoluptas.
 Arua domant alijs: sic fessus nauta quietis
 Inuehit ancipiti delatas aequore merces.
 Nosco meum sydus: alijs utenda parauit.
 Fatum agnosco tuum: primis nam pauper ab annis
 Pauper eris senior: pauper morieris amycla.
 I: tamen: ipse meis (quando hoc immobile uotum est)
 Te sine (quod nollem) iam solus pascam aceruis.
- Amy. Ipse per æstatem mediam uel colle uirenti:
 Valle uel umbrosa: nitidiq; in margine fontis
 Solus apollinea modulans sub fronde sedebo:
 Lanigerumq; gregem pascam: & loca florea circum
 Mellificas imitabor apes: te diues habebit
 Sylua: sed urentes turbabunt ocia: curæ.
 Explicit. VIII. Aegloga quæ Diuortiū intitulat.
 Incipit. IX. Aegloga cui titulus est Querulus.
 Collocutores: Philogeus & Theophilus.
- Philogeus. Eu lacera fragmenta domus: heu sydus agello
 h Triste modo: quid uotiui nunc stirpibus imbres:
 Quid pecoris studium: segeti quid lenior aura:

Theo
Phil

Theo

Querulus

Aut soles ualere p̄ij: fors aspera ruris
 Semper & immenso tenuis fortuna paratu.
 Agricola infelix: ubi primū cornua tollens
 Floriger annus adest: circum sua gaudia fertur
 Rastra manu uexans rigida: scabrosq; ligones.
 Urget in arua boues: sulcoq; annisus inhæret.
 Inferit hic ramos: herbas hinc ungue nocentes
 Vellit: & utilibus lolium secernit auenis.
 Hinc fodit: & ripam bellis brumalibus armat:
 Inde leues pronō diuertit tramite riuos.
 Nil uel inexpertum linquens: uel segniter idem
 Expertus: sed cuncta nimis: tum nubila ab austro
 Suspicit: & secum pluuias incusat inertes:
 Tranquillosq; dies operi: uentosq; fauentes
 Inuocat: ac cœlum precibus uotiq; fatigat.
 Heu misero: postq; sudore exhaustus anhelō
 Spes cernit florere suas: iamq; horrea laxat:
 Ecce furens fata culta truci uertigine nymbus
 Obruit: & longos anni breuis hora labores
 Vna necat: pereuntq; seni sua somnia fesso.
 Adde repentinam rabiem torrentis iniqui.
 Adde peregrinas uolucres: populantia campum
 Agmina: tectorum lapsus: incendia: fures.
 Adde grauem: morbos: nebulam: morteq; pluentem:
 Immemoresq; gregis casus: hominūq; ruinas.
 Qualia nunc flemus mœsti: & uix flere relictum est.
 Hora metus mortis quoniam trepidantia claudit.
 Heu heu quo me cura tulit: quo cæcus habendi
 Traxit amor: poteram uulgo quot tutius artes:
 Quot rerum temptare uias: cur ultima lecta est
 Paupertate labor mixtus: semperq; malignam
 Scalpere tellurem querulaiq; audire cicadas:

Theo. Quid gemis? aut quæ nam usq; adeo fortuna molesta est?

Philo. Quid gemis? heu mea rura uides: fons ecce laborum

Atq; operum: spes ecce mea: quid uiuere longum
Fert homini: nec desinimus nocitura precari.

Quæ modo dumiuagis fuerint angusta capellis
Antra uacant: raræq; procul languentis oberrant
Reliquiæ armenti: quas mors uiolenta per orbem
Spargit: & insequitur: non æquoris obice uasti:

Non cœli terræq; situ: non deniq; totis
Caucaseis arcenda iugis: sic omnia uictrix
Proterit: & latos depascitur ordine saltus:

Exemplis caritura quidem tenuere nepotum
Vix habitura fidem: superant si forte nepotes:
Nec finem modo fata parant imponere rebus.

Theo. Posse mali causas ingens solet esse leuamen

Discere: si nosti quæ tanta pestis origo:

Querulus

- Philo. Multa dei calant hominem: non omnia feruus
 Clausa uidet domini: cum sit mortalis uterq;
 Quæ tamen in syluis crebrescat fabula dicam.
 Cerne sinus pelagi geminos: quos maxima frangant
 Flumina & aduerso dirimentia gurgite terras.
 Hunc hirsuta premit glacies: & bruma perennis
 Asperat: horrificoq; infestant murmure tigres.
 Illum blanda rosis non arescentibus æstas
 Temperat: & uirides fantur per plana uolucres.
 Hos alio prius orta sinus afflauerat orbe:
 Hinc nostris translata lues: nunc regnat in aruis.
- Theo. Quo mare tam facili transiuit & æthera saltu?
- Philo. Illuc heu cupidi: stimulat sua quæq; libido:
 Peruenit pars una gregis: sucosq; ueneni
 Et diras gustauit aquas: atq; inde reuertens
 Mox peritura cohors late contagia fudit.
 Pastorem pastor: pecudem pecus inficit ægra.
 Spirat enim saniem inclusam pulmonis adusti
 Ad latus infaustis aspirant flatibus euri.
 Intereunt iumenta boues duriq; bubulci:
 Graminaq; & segetes: uacuis moribundus aristis
 Imminet: & culmum componit messor inanem.
 Nec morbi modus ullus adest: uelocibus alis
 Mors uolat: externos frustra glomeramus odores.
 His etiam sua pestis inest: quid demoror? omnes
 Occidimus: nisi fata minas placata remittunt.
 Quanq; quid reliqui est miseris? iam falce recurua
 Ultima rura metunt: graia qua uectus ab ora
 Marmoreoq; nouam designans limite syluam:
 Indyta magnificus posuit confinia pastor.
- Theo. Falleris ah demens: nam iusta & sera merentes
 Pastores ferit ira dei: populumq; rebellem
 Effugite o cæci: securaq; poscite regna.
- Philo. Nec mora tuta quidem: nec iam fuga tutior usq;
 Obuia mors peruertit enim: & quocunq; mouerem
 Mille parat medio laqueos: & retia calle.
- Theo. Accipe consilium prope: cunctatio nanq;
 Lenta fuit semper subitis inimica periclis:
 Huc huc uolue oculos: hic est uia recta: sine ullis
 Insidijs: prædura quidem calcataq; paucis.
 Sed super aerios arcto quæ tramite colles
 Perferat: & sistat fessum in regione quieta.
 Illic uita habitat: leua sed olentis auerni
 Sulphureis stant stagna uadis: ibi lurida mortis
 Signa uides: atroq; polum nigrescere fumo.
 Hos euade lacus: dextrum mihi prende cacumen.
- Philo. En nitari: tu me sequere: & miserere iuuando:
 Quin prior: l. tardum attollens & porrige dextram.

Theo

Socrates
yluanus

Socra.

Syl.

Socra.
Syl.

Socra.

Syl.

Laurea occidens

Theo. Vltimus ac primus adero: pellamq; trahamq;
 Tu modo: nec labor officiat: tibi solus adesto.
 Explicit nona Aegloga quæ Querul⁹ intitulat.
 Incipit decima Aegloga: cui Titulus est
 Laurea occidens.

Collocutores: Socrates & Syluanus.

Socrates. Vid siluane doles? tanta quæ causa querelæ?
 Syluanus. q Heu socrates quem uix reliquum fortuna ruinae
 Dura sinit nostræ: nescis dulcissime nescis

Quid querar? & q̄ iusta mihi sit causa querelæ.

Socra. Auguror: expecto sed rem cumulatius ex te:
 Fare miser misero: non aspernabere luctus:
 Participem comitemq; ioci quem latus habebas.

Syl. Nescis præualidi rumpunt ut uerba dolores:
 Quid me chare iubes fari? pastoría nunquid
 Materia est lugere deas? tamen accipe quantum
 Singultus lachrymæq; sinunt: fuit alta remotis
 Sylua locis: qua se diuersis montibus acti
 Sorga nitens rhodano: pallensq; ruentia miscent.
 Sic mihi quo fueram tusco translatus ab aruo:
 Sic hominum res fata rotant: fuit aridulum rus
 Dum colui indigui: atq; operi successit egestas.
 Id reputans: aduersor enim piguitq; laborum
 Pertesumq; inopis studij: tandemq; relinquens
 Arua inarata: uagis syluis spaciabar apricis.
 Verum inter scopulos nodosaq; robora quercus
 Creuerat ad ripam fluuij pulcherrima laurus.
 Huc rapior: dulcisq; semel postq; attigit umbra
 Omnis in hanc uertor: cessit mea prima uoluptas.
 Rusticus ardor erat: sed erat gratissimus ardor.
 Ille mihi insueto: qui me mortalia prorsus
 Oblitum imemoremq; mei meminisse iubebat.
 Hanc unam: curasq; & totum huc uoluere tempus:
 Sic ruris desertus honos: & quicquid in enses
 Præcipitat: pars parta animi: pullisq; tumultus:
 Has ego delitias & opes: hæc regna putauí.

Socra. Perge: quis interea neglecti uultus agelli?

Syl. Nec noui: nec nosse uelim: mihi laurea curæ
 Sola fuit: sed iam socrates ignosce: gemendum est.

Socra. Immo age perge precor: pariter lachrymabimur ambo:
 Et pietas: communis enim & iactura dolorq;.

Syl. Laurea culta mihi: nec me situs asper & horrens
 Arcuit incepto: proprijs nec uiribus ausus
 Externos uolui consultor adire colonos.
 Nec longæ tenuere uia: nec tempus iniquum
 Ac durum tardauit opus: uulgata tenebam
 Ascraï consulta senis: tamen altius ire
 Mens erat: ac uarijs artem solidare magistris.

Laurea occidens

Dux mihi nullus erat: nisi amor feruorq; uidendi.
Primū iter in latum qua pulcher mincius unda
Formoso de patre oriens: interluit arua:
Hic uenetum celsis extantem in milibus unum
Pastorem agricolam: bellatoremq; uicissim
Conspiciens: dextræ modulantem in uertice ripæ:
Accedo: & breuibus percontor plurima uerbis.
Iussus ab hoc asiam: graiasq; inuisere terras.
Vix atthesim attigeram patrij qua limina montis
Deserit & lætos fugiens amplectitur agros.
Ecce uerone per prata uirentia martis
Ire duos uideo: canit hic: legit ille salubre
Herbarum genus: & pecori bonus applicat ægro:
Prægregior: calidusq; aponus: gelidusq; timauus
Iam spacijs æquis aberant: dum peruigil alas
Intempestiuum quatiens dominoq; molestum:
Perstrepit hic leuo uilla de culmine gallus.
Mox baculo excussus mœstum cantoribus omen
Præbuit: hinc nullo resonantia littora cantu
Procuruosq; sinus tacitus sequor: obuia tandem
Rura sonora animum uocemq; & uerba dedere.
Latior illa lego: smyrnam sub fine uiarum
Peruentum: cæcumq; senem: sed multa uidentem
Cōuenio: isq; italo missum ut cognouit ab orbe
Prosiluit: dextramq; dedit: nemorūq; profundo
Accubitu & fusca sessum statione recepit.
Attonitumq; manu penetralibus intulit umbris.
Figo oculos: & cuncta libens & singula circum
Visa noto: cupidumq; fruor sermone senili
Insolitus: dij qualem hominem: quod diuite coelo
Subtrahitis: terræ rarum breue munus ægenti:
Hunc magni circum comites lætissima turba
Stabant: iuxta autem cunctis sublimior unus
Cui grege de toto supremus cesserat hircus
Fortunas casusq; ducum regumq; canebat.
Nec casum tamen ille suum sortemq; repostam:
Nec tristes in terga canes instare uidebat
Regibus: attonso flendus post fata capillo.
Iuxta alter senio infractus: iuueniliter alta
Voce canens: furere hinc dictus: sed uoce furorem
Diluit: & falso quæsiuit crimine laudem.
Sacra sacerdotes canit hic: illc arma tubasq;
Inde deum fauor: inde uirum: per bethica captum
Rura lupum saluumq; gregem: iaculoq; lyraq;
Fratus: & hinc clarus factis: hinc cantibus alter
Altera solliciti laqueos cantabat amoris.
Docta puella: choris doctorum imixta uirorum.
Cynnameus roseo calamus cui semper ab ore

Laurea occidens

Pendulus:& dulces mulcebant astra querelæ.
 Hanc choris late cunctata bacchide notus:
 Hanc clarius charam suspirans carmine lyden:
 Et quem cyrenis genitum dedit africa nilo.
 Hanc thenis samio pastor stupet igne liquescens:
 Nec minus hanc nostrisq; procul mirantur amantes.
 Voce omnes humili & querula simul impare cantu
 Pone senex pueri in gremio:uix mole soporis
 Lumina pressa mouens: lenibat cantibus auras.
 Mox siluit uictus: cesserunt carmina somno.
 Argutum dircaæ palus amisit holorem.
 Vidi sidonio pastorem rure profectum:
 Annua quem morbi uis extinctura diebus
 Angeret alternum natalibus: ultima donec
 Vna animam: doctosq; modos abrumperet hora.
 Vnū ibi cecropij contemptum in gramine saltus
 Ingenio rectum: claudum pede: uoce calenti:
 Spartanos in bella canens accendere uidi.
 Vnū uoce parem: summis per littora lōge
 Solum: qui populo leges & iura dedisset:
 Iamq; senex musis operam daret urbe relicta.
 Vidi aquilam calui circum uolitare sedentis
 Ore caput: pleno simul illum lumina campo
 Defixum: immota meditantem carmina fronte.
 Vidi expectatum ut caneret dulcedine multa:
 Obriguisse senem: uocemq; in faucibus imis
 Artatam: musas animam rapuisse putares.
 Sic cubito incumbens similisq; erat ore canenti:
 Phistula pallenti pendebat muta labello.
 Hunc alius musis qui pastor amicior almīs
 Sed minus acceptus syluis:& uictor ut arte
 ludicio sic uictus erat: de more solebat
 Victorem ridere suum: q; iudicis æqui
 Carmen inops: q; fama uagis incertior: auris.
 Vidi qui fixas raperet spes: adderet iras:
 Cogeret ad certam flammanti carmine mortem.
 Vidi alium syluis pulsum: mox carmine dulci
 Extinxisse odium: quid enim uim carminis æquet?
 Temnere opes tanti causam preciumq; laboris.
 Vidi aliquos artesq; bonas celebrare: sed inter
 Hos fuit ampla sacri lege hac quæ iura parentis
 Stringeret: hoc merito doctas laudaret athenas.
 Vidi qui multo assiduus numeroq; superbus
 Lacte præmens fragilem fiscellam rumperet acri:
 Qui noua mactatis oneraret plaustra iuuenicis:
 Qui sale terga bouum tereret laniata rigenti:
 Et qui sparsa sedens pastorum furta notaret.
 Bibliida qui uetito cantaret amore furentem:

Laurea occidens

Qui caneret solem ac lunam: stellantiq; arua
 Scinderet: & uolucris coelum signaret aratro.
 Qui uiuos plectro lapides aptaret ouili:
 Colle sub aonio funestæ ad pabula ripæ:
 Quiq; palæstrita & pictor: primoq; sub æuo
 Cantor: ad extremū cursorq; aucepq; fuisset:
 Quiq; illi fesso tandem & dormire paranti:
 Ex leuibus calamis puluinar strauit amœnū:
 Quiq; truces cantu solitus mulcere leones:
 Iusticia & cithara insignis: uenerabilis annis.
 Incola sylvarum primus quem thracia uidit:
 Aeream dulci rhodopen dum uoce moueret:
 Præcipitem fidibus blandis dum sisteret hebrum.
 Huic duo per montes auritaq; rura canenti
 Perpetui comites: dextræ germanus inhæret:
 Filius at leuæ: tegit illum linea uestis:
 Iste sacer musis plenum de fonte reposcit:
 Atq; pium cratera patri porgebat anhelos.
 Deniq; graiorum latebras: aliæq; uireta:
 Hebræosq; graues: & carmine trita minaci
 Gramina iordanis: peregrinaq; nomina lustrans:
 Mollia rura arabum: salis indiga: ditia mellis:
 Affixusq; oculis animoq; intentus ubiq;
 Vidi alios: atq; inde alios: non omnia passim
 Vifa sequor: uidi sicula regione creatum:
 Ac socios quibus horridulum cantare uoluptas
 Prima gregem latebrisq; minas uitare leonum:
 Quiq; alios supra tenet ortum a carmine nomen:
 Quiq; gregem calida gelidus male pauit in ætna:
 Qui docet ephesios: tyrios qui rumpere campos:
 Docto ac altifono diuulsus ab agmine tandem
 Flector: ibi unū omnes nemorū quem turpis habebat
 Angulus: & tenui ridebant pascua nutu:
 Nudus ut ille iugis macidum raucumq; canendo
 Indignum magni prædonis retulit aurum.
 Sed quid ago: aut patrijs quorsum peregrinor ab aruis?
 Doctior inde domū fesso dum remige portu
 Brundusij egresso iuuenis placidissimus alto
 Occurrens: trepidam porrexit ab aggere dextram:
 Maternūq; ostendit auum: per rura iacentis
 Apuliæ: calabrumq; nemus sub ualle galesi.
 Ingenio agricolam nulla tamen arte colentem.
 Pana uirum uideo: nec secum multa locutus
 Eminus aruncæq; ducē populumq; saluto
 Moris aratores ueteris: quaq; aufidus: æquor
 Fertur in hadriacum: patrio sub sole perustum
 Libertum: dominoq; lyra: gregibusq; placētem
 Alloquor: inde alius gelidi fulmonis alumnus

17

Laurea occidens

Multa iocans: longamq; aciem per opaca latentum
 Ostendens digito: fuscis aperire recessus
 Tentauit frustra: uultus densissima nubes
 Texerat ambiguos: dubium uix murmur ad aures
 Aura tulit: quantum in nobis obliuia possunt?
 Vnus in hoc numero gaudens se condere uiuo
 Fonte: deus numerum fluuioꝝ arsisse puellas:
 Aequoreosq; alius memorabat carmine nostro
 Insuetum cecinisse deos: aliusq; uicissim
 Montanum imparibus carmen uariabat auenis.
 Hinc procul & latio & musis charissimus afri:
 Fluctuagosq; alius numerans sub gurgite pisces:
 Aurea plectra apio cinctus uiridante monebat.
 Hinc alius rutilumq; crocum & candentia carpens
 Lilia: tum uarios iungebat in ordine flores.
 Multa libens sileo: sed iam mihi nota tenenti
 Longa breui stringens aderat suspiria cantu:
 Paupertas quem tuta iuuat: quem delius ardor:
 Caluus amans alius restinctam carmine flammam
 Flens quasi supplicium: properataq; tempora fati:
 Accensamq; alius dubium Romanus an umber?
 Vmber erat: uariaq; minax & blandus amica.
 Notior inde alius fluuiali occurrit aquino
 Turbidus aspectu: & ruralibus horridus armis.
 Arpinati alius sylua cui pauper amictus:
 Victus inops ac difficilis: sed lata canenti
 Frons erat: & nullo uita turbata labore.
 Protinus hinc geminae tangebant sydera quercus:
 Vnde salus pecori bis contigit: altera dextra:
 Altera laus lingua: magnos breuis herba iuuenos
 Fecerat: una duos contexerat umbra gigantes.
 Hinc quoq; uidi alium campano carmina fastu
 Implentem: & multum gracili sibi uoce placentem.
 Sic uenerabundus dominantis limina roma
 Ingredior: stupor hic tremulam suppressit auenam:
 Pila inter tristescq; tubas: strepitumq; rotarum:
 At studio rerum lata dum demoror urbe:
 Forte procul tenuem dubia uix aure susurrum
 Grandaeui senis excipio: doceorq; paternis
 Hunc primū cecinisse modis: audentior alter
 Posteriorq; humili quis de stirpe parentum
 Ortus: & adriacum iussus migrare pisaurum
 Posthabuit: quem tunc horrebant undiq; colles
 Agrestem summo imperio praepone musam.
 Non ueritus faciliq; hederæ summittere lauros.
 Hic alienigenam seruum quem carcer honestus
 Fecerat ingenuum: multaq; ornauerat arte:
 Audiuī cantare hominū moresq; dolosq;

Laurea occidens

Atq; metus curasq; senum & iuuenilia furta :
 Lenonumq; artes: iam tempore murmuris afri
 Oblitum: atq; italo texentem pectine carmen.
 Hic cui religio syluestris & inclyta rerum
 Copia: & ignoti nihil usquam ut prisca ferebat
 Fama: sed esonides carmen cum uellere fuluo:
 Qui canit alciden: qui thesea: quiq; cruentis
 Fratribus in campum adductis ad mollia castra
 Transfugit occultus: blandumq; cupidinis agmen:
 Reliquias qui troia tuas: & frustra legebat
 Meonio neglecta seni: qui prole decori
 Coniugio memori studiosum ornauerat usum:
 Qui mensas uersuq; gregem laceraret edacem:
 Et qui laudata caneret conuicia gentis.
 Partior hunc nono pascebat caseus anno.
 Hunc uideas dextre rigidam gestare securim
 Ornantem officij generoso gutture pompam.
 Hunc grauitas: illum censura sauerior offert.
 Hinc tenui uinclo profugos qui nexuit annos
 Saecula: pierio nisus cohibere furore:
 Pennatas musas qui martia traxit ad arma:
 Punica dum latio ferueret in orbe procella:
 Indixit qui bella feris: syluasq; tumultu
 Miscuit: apta uagis cudens uenatibus arma.
 Tramite qui largo troianu anthenora colles
 Duxit ad euganeos: necnon comitante marito
 Bis raptam fessis helenam qui reddidit argis:
 Phyllida qui querula: pheacum qui uoce latina
 Luxuriam moresq; canit: quiq; hecтора supra
 Ilion euersumq; troiamq; a stirpe reuulsam:
 Quiq; nurum dotemq; ioui conuexit opimam.
 Linquo senem qui discipulum per prata sonorum
 Hesperiamq; tubam docto conflauerat ore.
 Linquo uirum fortem posita qui casside moestus
 Sed iussus plenusq; ira saliebat honesta.
 Vnde alium domini uidi meruisse fauorem.
 Vidi qui quotiens libuisset ferrea blando
 Pectora molliret cantu: lachrymasq; moueret
 Hic quoq; (nam memini) miserum solabar amantem:
 Amentemq; magis: cui uis erat ampla canora
 Vocis: & ingenij magnus sub pectore torrens.
 Est amor exitio pastorum publica pestis.
 Blandus ubi immitem peperit furor ille furorem:
 Forte oculos auidumq; animu septena per antra
 Nobilibus famosa iugis: & opaca mouenti
 Collis: ubi arcadiae celeberrima carmina nympha
 Arte patrum curas fugitiuaq; uerba ligarat:
 Monstratur: celsosq; uirens in uertice laurus:

Adm
 Tum
 Optat
 Fundo
 Affidi
 Atq; h
 Formo
 Et pass
 Ocia n
 Dulcit
 Musa
 Exort
 Ille ubi
 Fleuit:
 Fertur:
 Iussio al
 Immen
 Consp
 Tres n
 Intento
 Dulce f
 Voce fi
 Pastoru
 Totus a
 Terti
 Assuetu
 Omnes
 Carmi
 Longe
 Vnus ei
 Qui pin
 Huic co
 Certaba
 Terra fe
 Nusqua
 Non stu
 Fonte re
 Sylua ui
 Clara fo
 Hic mati
 Viminei
 Mira loq
 Hic hom
 Hispanu
 Procedo
 His mihi
 Cultor ag
 Lenior ac

Laurea occidens

Admonuit nostræ: & dulcem renouauit amorem,
 Tum frondosa ingens ramis altissima fagus
 Optatamq; gregi gregis ac ductoribus umbram
 Fundebat: uolucrum sedes aptissima nidis:
 Assiduamq; sonans uarioq; exercita cantu:
 Atq; hic multa iubens esedæ uerendus acerua:
 Formosusq; gigas lucum omnem fronte serena
 Et pastorali uis maiestate regebat.
 Ocia ni desint nulli usquam uoce secundus:
 Dulciter ille quidem q̄q̄ rauescere curis
 Musa solet: sed rara canens: frontesq; canentum
 Exornans niueis uittis: & fronde perenni.
 Ille ubi pastoris properatum funus amati
 Fleuit: inexplicitum carmen mandasse duobus
 Fertur: & angusta limam sub lege dedisse
 Iusso alacres instare operi: rerumq; suarum
 Immemores: aliena manu tractare magistra
 Conspiceres: laudemq; alij sibi uelle laborem.
 Tres nemorum dominos: & eadem cespite musis
 Intentos: gregibusq; simul spectare decorum
 Dulce fuit: quorum unus iter cantabat acuta
 Voce suum: niger ille oculos gestuq; uenusto
 Pastorum pavor at stimulus: contra ille secundus
 Totus amor placida doctus nil fronte negare:
 Tertius impexis æstus & frigora & imbres
 Assuetus perferre comis: qui multa uidendo
 Omnes ambierat syluas: cygneaq; serum
 Carmina iam properans uicina morte canebat.
 Longe ibi transfluuiū regum inter busta seorsum
 Vnus erat rutilus diuini ruris arator:
 Qui pinguem scabro fulcabat uomere campum:
 Huic comes hinc prudens hinc sedulus alter aranti
 Certabant rigido glebas conuellere rastro.
 Terra ferax: fessiq; boues: & laurea nusquam:
 Nusquam hederæ aut myrtus: uiridis nam gloria ferti
 Non studium musæ fragilis uox: area sacro
 Fonte recens: atq; alta domus: tum pinea late
 Sylua uirens dulcesq; oleæ gremioq; decorum:
 Clara fouens roseo puerum stat limine uirgo.
 Hic matrona fuit hortis quæ lecta remotis
 Vimineis calathis templo aurea poma sacrauit.
 Mira loquar supraq; fidem: sed carmina uidi:
 Hic hominis: pariterq; aquilæ: bouis atq; leonis
 Hispanum nostra modulantem uoce iuuenicum:
 Procedo iam ruris opes uisurus hetrusci.
 His mihi tunc terris iuuenis fuit obuius altis
 Cultor agri rigidus: patriæq; in mœnibus alter
 Lenior ad sterilem uersando expertus arenam.

Laurea occidens

Cuncta dehinc inculta iacent: aduersa sed inter
 Imus ad hispanos cultus: est corduba testis
 Ciuis & alta canens ad solem uertice nudo
 Nil patrij sermonis habens: nil frontis hyberæ:
 Testis & emerita est & bilbilis: atq; uadosis
 Gadibus ora tepens noctem quæ sera diemq;
 Vltima surgentem solem uidet atq; cadentem.
 Hinc ego burdegalam repetens: in littore cerno
 Aequor ubi ambiguum refluxo ferit amne garumna
 Multiloquum magnumq; senem: quem templa uasati
 Nominis ausonij dederant: urbanior inde
 Vnus aquis ubi fessus atax languentibus exit
 Occupat eloquio: notus procul ille larissæ:
 Notus apud thebas: sed enim tyberina latine
 Docti omnes per rura loqui: tuq; inclyta narbo
 Carmina piscoso referens accepta benacho.
 Sum nimius sed uisa trahunt: ignosce tenentq;
 Dulcia postremo tuguri uix limina parui:
 Orbe peragrato: & laurum mea regna reuisi.
 Soc. Vndiq; conuectis ornans reor artibus illam.
 Syl. Longus ero si cuncta sequar: sic illa parentis
 Naturæ: & nostro fuerat sufflata fauore:
 Ut neq; dodonam: nec cretam Iuppiter illi:
 Nec uenus Idaliam aut amathum: eurotamq; diana:
 Nec delon cirrhamq; suam præferret apollo.
 Ille quidem assiduo repeto uolucresq; sagittas
 Atq; arcum pharetramq; agilem citharamq; solebat
 Illuc ferre suam: ramoq; aptare uirenti.
 Nescio quid fateor: socrates tamen omnia nosti
 Diuinū ramis inerat per gramina circum
 Ludere amadryades passim: nymphasq; uideres:
 Hanc superum rapido dum fulmine rex quatit orbem:
 Liquerat intactam solio ueneratus ab alto.
 Romuleam uidi sobolem pubemq; superbam
 Imperio: & trabeis sacras hinc carpere frondes.
 Vidi hominū genus argutum doctumq; canendi
 Esse sub hac cupide & rarissima texere ferta.
 Ipse ego (quid longus quid non ualet improbus usus)
 Edidici uariare modos: ac multa per herbam
 Sed non magna canens: demū me frondibus hisdem
 Exorno: cellos poteram nec prendere ramos.
 Ni sublatum humeris tenuisset maximus argus.
 Hinc mihi primus honor dulcis labor oia lata
 Pastorumq; fauor multus: colleq; per omnes
 Illicet ignosci incipio: digitoq; notari.
 Laurea cognomen tribuit mihi: laurea famam:
 Laurea diuitias: fueram qui pauper in aruis
 Dines eram in syluis: nec me felicior alter:

Sed l
 Forte
 Pestil
 Ac str
 Extirp
 Brach
 Hei n
 Recre
 Illic no
 Quæ r
 Infelis
 Et lace
 Ample
 Ibis: an
 Infaust
 Spes al
 Quid fi
 Soc. Pertim
 Syl. Heu he
 Soc. Nulla q
 Est dolc
 Sed sup
 Inferuer
 Oppeti
 Elysiostq;
 Vidimu
 Leniter
 Syl. Vidisti:
 Soc. Vidi equ
 Consequ
 Inuidiam
 Transire
 Syl. Dij faciat
 Explicit
 Incip
 Collo
 V
 Nio. d Q
 Fuf. Ef
 Nio. Afflictam
 Enecat art
 Pectoris e
 Idem anim
 Verteret i
 Mitto aute
 Fuf. Carpe iter
 Colla bour

Galatea

Sed lætum fortuna oculo conspexit iniquo.
 Forte aberam sylualsq; ieram spectare uetustas:
 Pestifer hinc curus: hinc humidus irruit auster:
 Ac stratis late arboribus: mea gaudia laurum
 Extirpant: franguntq; truces: terræq; cauernis
 Brachia ramorum frondesq; tulere comantes.

X Hei mihi quo nunc fessus eam: quibus auxius umbris
 Recreer: aut ubi iam senior noua carmina cantem:
 Illic notus eram: quo nunc uagus orbe requirar:
 Quæ me terra capit: potes ad tua damna renerti
 Infœlix: sparfasq; solo conquirere frondes:
 Et laceros ramos & iam sine cortice truncum
 Amplecti: lachrymisq; arentia membra rigare.
 Ibis: an ignotas fugies moriturus in oras:
 Infaustum uiuaxq; caput dulcissima rerum
 Spes abiit: quid uita manes inuisa fruenti:
 Quid fragilis lentusq; dolor præcordia uersas:

Soc. Pertimui longæq; aliud te flere putauî.

Syl. Heu heu parua igitur flendi tibi causa uidetur: X

Soc. Nulla quidem potius: lachrymosis parce querelis:
 Est dolor usq; loquax: laurum non curus & auster:
 Sed superi rapuere sacram: & fœlicibus aruis
 Inseruere dei: pars corticis illa caduci
 Oppetijt: pars radices uiuacior egit.
 Elysiisq; nouo fœcundat germine campos.
 Vidimus his oculis superos syluane uerendos
 Leniter auulsam meliori in parte locantes.

Syl. Vidisti: an mœsto solamen fingis amico:

Soc. Vidi equidem & comperta loquor: uestigia supplex
 Consequere ac precare aditum: uerbisq; caueto
 Inuidiam conflare deis: quod honestius: opta
 Transire in terras ubi nunc tua gloria uiuit.

Syl. Dii faciant precor ecce humilis semperq; precabor.

Explicit. X. Aegloga quæ Laureæ occidens ititulatur:

Incipit. XI. Aegloga: cui titulus est Galatea.

Collocutores: Niobe: Fusca & Fulgida.

Nio. Vc foror ad tumulum gelidique ad saxa sepulchri.

Fuf. d Quid lachrymis alimeta petis germana: qd optas:

Nio. Est gemitus magni solamen grande doloris:

Afflictamq; animam releuant suspiria quæstus:

Enecat artatus mentem dolor: optima mœsti

Pectoris est medicina: palam lugere fuisselet

Idem animus semper: nunq; hæc præcordia torpor

Verteret in silicem: nocuit tacuisse dolenti.

Mitto autem: cupidam modo duc ubi copia flendi.

Fuf. Carpe iter hac qua nodosis impexa capistris

Colla bouum: crebrasq; canum sub limine paruo

Galatea

- Videris excubias: gyluosq; ad claustra molossos.
 Ille locus tua damna tegit: iamq; aspice contra
 Hic galatea sita est: qua nil natura creauit
 Pulchrius in terris: nisi nos amor usq; fefellit.
 Depone hic quodcunq; premit: complectere bustum:
 Oscula fer faxis: umbræ dic uerba silenti.
- Nio. Heu nimis arcta domus: tanto domus arcta doloris
 Hæc sedes galatea tibi est: quam fulgere cernens
 Sol stupuit: fassusq; parem: fassusq; lubinde
 Maiorem: attonitus serum sese abdidit undis.
 Hæc sedes galatea tibi: uos sydera cœlo
 Statis in occiduo ludis themone boete:
 Iuppiter ore poli lustras conuexa sereno.
 Is gelidus cum falce senex: armatus orion.
 Luna uices peragis solitas: uolucereq; deorum
 Interpres: nomenq; uenus positura uicissim.
 Hic pallens galatea iaces iam terra cinisq;
 Iam nihil atherea nisi forsan spiritus arce
 Viuit: & inde uidet flentes tranquillus amicas.
 Nil mihi respondes animæ pars altera nostræ:
 Optima pars eadem: dextras adhibito precanti
 Si qua fides mundo est: pietas seu prisca superstes.
 Heu lapidem infestum qua nunc soror arte reuoluam
 Irruam in amplexus: figam oscula dulce cadauer.
 Hoc referam moribunda sinu: fotumq; sacellis
 Inferam: & arcanis: durum penetralibus addam.
 Addam perpetuos celebret quos mundus honores:
 Virgineos addam cœtus: ritusq; uerendos:
 Et sua sacra deæ: nec fax nec carmina deerunt:
 Fœmineas longe lateq; sonantia laudes.
 Heu mihi prædurum lapidem graue pondus inersq;
 Deficio sub fasce soror: nitensq; fathisco.
- Ful. Surge soror surge: sacrumq; cadauere corpus
 Cômâculare caue: placeant præsentia frustra:
 Præteritum expectes: tuta est obliuio amanti.
 Nempe hesternâ dies ulla nequit arte reuertit:
 Mors adimit curas: mors omnia uincla resoluit.
 Iam satis est fletum: nostros mors fregit amores.
- Nio. Fregissetq; utinam nostros mors æqua labores:
 Sperauit: prope nam steterat: miseramq; fefellit:
 Viuo sed infœlix: & luctus seruor in omnes.
- Ful. Parcius en leuo tristis tibi fulgida calle
 Aduenit: & tacita castigat fronte querelas.
- Ful. Quid miseræ cæcæq; animi mortalia fletis
 Tam grauius: quid fles niobe: quin incipe uitam
 Scire pati: quamcūq; dedit fors dura: dabitq;
 Et me torquet amor: desiderioq; meorum
 Permoveor: sed quid facias: arma irrita calces

Adu
 Mult
 Quid
 Immo
 Non a
 Inuidi
 Scim
 Sed fe
 Suspic
 Ful. Fabula
 Ful. Aethe
 Ful. Credu
 Ful. Fusca k
 Et cœli
 Nio. Ambag
 Mittite
 Fulgida
 Dic titu
 Ful. Sic liqu
 Libera i
 Ipsa quic
 Mors ro
 Syderec
 Obscura
 Diligat:
 Quid ge
 Quidue
 Omnia c
 Nuda do
 Nio. Nuda qu
 Clarior a
 Hanc qua
 Aut cant
 Deferet a
 Artubus l
 Hanc uel
 Exemplar
 Corde sub
 Tum nost
 Exhibit: fug
 Mellis ape
 Coniugiu
 Custodita
 Explicet.
 Incipit. X
 Co
 q Ve

Confl&atio

Aduerfus stimulum: melior patientia preffis:
 Multa sibi facit ipse animus leuora ferendo.
 Quid gemitus? moritura fuit galatea: deinceps
 Immortalis erit: proprio tabescere damno
 Non amor: alterius sortem lugere secundam
 Inuidia est: quantum nobis decesserit omnes
 Scimus: & ingrato quantum decesserit orbi.
 Sed ferimus: uos definite: ac meliora tenentem
 Suspiciate: & cœlum terris optate relictis.

- Fuf. Fabula: quis alis cœlum terrestria preudent?
- Ful. Aethereis: sic terra suum: sic astra reposcunt.
- Fuf. Credulitas uulgata quidem: nos certa probamus.
- Ful. Fusca locis imis habitas: nos summa tenemus:
 Et cœli terræq; situm speculamur ab alto.
- Nio. Ambages ueteres & inenodabile uerum
 Mittite: & integram uenturis tradite litem.
 Fulgida quin potius (musas nam noscis agrestes:)
 Dic titulum busto: relegat quem serior ætas.
- Ful. Sic liquit galatea suū pulcherrima corpus
 Libera iamq; polos & regia tecta tonantis:
 Ipsa quidem superumq; choros mensaq; frequentat.
 Mors roseos artus: mors candida colla: genasq;
 Sydereosq; oculos tetigit: uultusq; serenos
 Obscura dimerfit humo: mortalia quisquam
 Diligat: aut speret stabiles hic figere plantas?
 Quid gen? aut pbitas? quid opes? quid forma? quid ætas?
 Quidue decens cultus? quid gloria nominis ingens?
 Omnia contigerant: manus abstulit omnia mortis:
 Nuda domum repetens e carcere fugit amato.
- Nio. Nuda quidem minime quam gloria uestit amictus:
 Clarior assidue longisq; recentior annis.
 Hanc quæcunq; sibi uultuq; animoq; per æuum:
 Aut cantu aut sermone placens: cupiensq; placere
 Deferet ante oculos: hanc nos dum spiritus iste
 Artibus hærebit miseris: & uiuere coget:
 Hanc uel apud manes nebulosaq; flumina lethes:
 Exemplarq; pudicitia formamq; decoris:
 Corde sub hoc semper memori pietate feremus.
 Tum nostro galatea tuum de pectore nomen
 Exhibit: fugient proprijs dum sedibus astra:
 Mellis apes studium linquent: nidosq; columbae:
 Coniugium turtur: prædam lupus: arbuta caprae:
 Custodita dolos mulier: mendacia seruus.

Explicit. XI. Aegloga quæ Galatea intitulatur:
 Incipit. XII. Aegloga: cui titulus est Cōflictatio.
 Collocutores: Multiuolus & Volucer.

Multiuolus q Ve noua fers uolucer: qsnā stupor: unde uehiste?

Conflictatio

Volucer. Arduus in tenero pingues per gramine tauros:
 Et molles pascebat oues pan maximus olim
 Pastorum: & sylua late celeberrimus omni:
 Faustula quem complexa sinu mulcente fouebat:
 Viderat hunc crassa gelidaq; sub ilicis umbra
 Arthicus armipotens: secumq; hæc turbidus ira.
 Hunc cæne perpetua gaudentem pace uidebo:
 Securoq; sinam resupinum stertere somno:
 Si satis hanc noui: dextramq; erexit in altum:
 Excitiam madida cerebri de sede soporem.
 Dixit: & omne fretum refugasq; exterruit undas:
 Horridaq; extremis uox est audita britannis.
 At sonitu ingenti penitus torpore fugato:
 Pan caput abstulerat: gremioq; innixus amicæ
 Multa prius secum frendens: ac multa uolutans:
 Vnde ait ista tibi tam insulsa superbia demens:
 Vnde furor: nescis uires stolidissime nostras:
 Spernis opum cumulos: spectatos spernis amicos:
 Experiere quidem: serum tentasse dolebis.
 Fides auariciæ nunq; continget amicus
 Ille refert: at diuitiæ sunt præmia belli:
 His ne putes tardare minis: incendis & urges:
 Desine: nec uentos nec turgida uerba timemus.
 Est animus: sunt arma mihi: dubijsq; probatum
 Pectus amicorum: sunt qui tibi terga iubente
 Me feriant: dextrumq; premant latus atq; sinistrum.
 Ipse genas frontemq; manu baculoq; retundam.
 Non tibi par animus: non est manus apta duello.
 Pan timuit: flentesq; oculos: hinc aspicias atq; hinc
 Intonsis instare ferox pastoribus agmen.
 Sustulit horrificam uocem: qua flumina & agri
 Et mare uicinum infremuit: collesq; remoti.
 Ac procul aeriam clamor peruenit ad alpem.
 Vndiq; conueniunt: & qui per frigida tempe
 Herbiuagos aluere greges: armenta q; belli
 Grata deo: & qui lanificæ dilecta minerua:
 Et qui frondipetas nemoroso monte capellas:
 Glandilegosq; sues: & amantes prata iuuenos:
 Turba ingens: unoq; omnes in gurgite tandem
 Sordidulum lauere pecus: qua rura secanti
 Dux Italus fluuio dedit aurea cingere templa.
 Tot deerant alimenta uiris: nisi pana uirili
 Faustula sollicitum curarum parte leuasset.
 Nam grege de magno: decimū largissima quemq;
 Obtulit: atq; famem sedauit pinguibus hedis.
 Ah meretrix obliqua tuens ait arthicus illi:
 Immemorem sponsi cupidus quam mungis adulter:
 Hæc tua tota fides: sic sic aliena ministras:

Erubui
 Verba
 Et tacit
 Atq; in
 At geli
 Pastor
 lam stu
 Quæq;
 Arctur
 Monstr
 lactantu
 Pan frau
 Nota q;
 Obijcit:
 Hostibu
 Barbarie
 Ille autem
 Et tamen
 Et loquan
 Te ne teg
 Nouimus
 Numina:
 Exposcut
 Quas anu
 Pollicitis
 Fundit &
 Serua car
 Causa: neg
 Induis arm
 Illa gemit:
 Spes ubi n
 Mater & ip
 Increpitans
 Affusi moer
 Quem non
 Durus: inhu
 Quid tamen
 Impius: & fu
 Scilicet atto
 Hinc stupor
 Scelestum a
 Promittunt
 Multum ani
 Pastor auaru
 Fœderis obli
 Occidit is m
 Immeritum p
 Infaustumq; g

Conflictatio

Erubuit: nihil ausa palam nisi mollia pacis
 Verba: sed assuetis noctem complexibus egit:
 Et tacitam submisit opem mulieribus: ardens
 Atq; imbuta odijs occultas ruminat iras:
 At gelido stat flamma metu: iam brachia uterq;
 Pastor ad ambigui certaminis orsa parabat.
 Iam studijs aduersæ acies: iamq; arma fremebant.
 Quæq; suos uocat ore deus: hæc mœnia troiæ
 Arcturumq; canit: pugilum canit illa labores:
 Monstriferūq; refert charolum: tum iurgia labæ
 lactantur: toto uolitant conuitia cælo.
 Pan fraudes pensiq; nihil: fandiq; pñq;
 Nota q; infamis testetur fabula caudæ
 Obijcit: exilijq; locos: & inhospita tesqua:
 Hostibus humani generis lingnæq; trementis
 Barbariem: & rauco crepitantia uerba palato.
 Ille autem tibi uerba placent: mihi facta relinque:
 Et tamen expediam nodosa uolumina linguæ:
 Et loquar ecce aliquid: faciet res ipsa disertum.
 Te ne tegis digito: periuria: furta: rapinas
 Nouimus oppressos homines: elusa deorum
 Numina: quæ dignas tandem me uindice pœnas
 Exposcunt: orantq; preces: lachrymæq; perorant.
 Quas anus infœlix: mulier miserabilis expes
 Pollicitis decepta tuis noctisq; diesq;
 Fundit & ingratum queritur deserta nepotem.
 Serua cānum: tu prima quidem: tu summa malorum
 Causa: negas: scelerum semper tu perfidus auctor
 Induis arma fremens: eadem mox abijcis arma.
 Illa gemit: surdumq; uocat: non irrita iusto
 Spes ubi nulla tui est mittens suspiria cælo.
 Mater & ipsa dolens rogitat miseræq; sorori
 Increpitans te poscit opem: fratresq; superbo
 Affusi mœstiq; greges: syluæq; precantur.
 Quem non mouissent: sed inexorabilis unus
 Durus: inhumanus: ferus: horrens: despicias omnes.
 Quid tamen officio retrahit nisi pectoris ardor
 Impius: & fului fitis importuna metalli?
 Scilicet attonitus fulgenti incumbit aceruo.
 Hinc stupor ille oculis: hinc illa obliuio menti:
 Scelestum atq; animæ: sed quem tibi crimina finem
 Promittunt: audi: nam sæpe illustria multum:
 Multum animos exempla mouent: in flumine tusco
 Pastor auarus erat: quem par sitis impulit: æqui
 Fœderis oblitum patrios transcendere saltus:
 Occidit is merito: grauis at contagia culpæ
 Immeritum parili traxerunt turbine natum.
 Infaustumq; gregem innumeris texere sagittis.

Conflictatio

Nunquid si fidei uel si memor ille decoris:
Partius aut sitiens tanta cum strage suorum
Assyrias gustasset opes:auriq; saporem.
Arthicus hæc torrens:motus pantalia contra:
Si uacat exemplis tempus dare:sæuus eorum
Pastor ad euphraten fuerat:cui sanguine fuso
Esset inhumanū sitiēti horrenda uoluptas.
Ille ferox similisq; tui confinia raris
Sæuitia stimulante pari:dum despicit ampli
Incustoditos uiduæ transcendit in agros:
Incautumq; neci natum dedit anxia mater.
Omnem continuit fixa sub mente dolorem:
Euomuitq; simul pastor temerarius ictu
Fœminei mucronis obit:truncusq; gelato.
Non aurum bibit ore nitens sed pocula martis:
Concretam sanie & tepidum de cæde cruorem.
Ergo age:quando pares exemplis arthicus infit:
Brachia tentemus:succedant uerbera uerbis.
Quid modo colchorum uolucres orientis odores?
Quid ue gulæ:& uentris irritamenta capacis
Omnia: quod pelago uæhemens echinus: inersq;
Rumbus:& ornati squamis rutilantibus olim
Ferreus aurata quos fixerat hamus arena:
Sub uenetis clam mersus aquis:quod uulnere crebro
Si qua uel hispano natat ingens bælua ponto:
Vellibycis iactata uadis:peregrinaq; nostra
Profuerint:quod palmitibus seu dempta phalernis:
Seu ligurum decerpta iugis ardentia uina:
Quæq; ferat gemino transmisit colle ueseuus
Dolia præcipiti rapidum spumantia musto:
Quæq; dedit meroe soli subiecta propinquo:
Præterea quod lenta quies:quod mollis in umbra:
Et sapor & rauci per florea gramina fontes:
Omnia in exitium uertent:& blanda uoluptas
Conficiet bellum:mulier tua sola iuuare
Te uolet & poterit:ualidum prius ægra leonem
Sternet ouis:prius armigerum philomena tonantis
Vicerat:ille autem quorsum per iurgia tandem?
Quid mecum commune tibi: nil arthicus inquit:
Nil tecum commune mihi:nam iudice fato
Destituunt uictum:uictorem cuncta sequuntur.
Huius in arbitrium non nostra sponte uenimus.
Tu cogis:tu iusticiæ contemptor & æqui.
Quem cæcum fortuna facit:pariterq; superbum.
Quid tua nunc numeras:tumidos quid uoluis ocellos?
Vndiq; uenturos iam iam tibi fingis amicos:
Obstruxit tua fama uias:in tempore iussi
Tum mihi crede aderunt:lentus dum uoce sub una

Gramine ca
Hæc dicens
Frangebat:
Vepribus:
Transierat:
Exoritur:tu
Panaq; turb
Soliuagum:
Heu uictum
Prospicio:tr
Brachia:sed
Tollentem:
Cernitis hæc
Cæca rotat fe
Inunc:in reb

Francisci
mi:Bucolici
stinctum:E:

Conflētatio

Gramine caucaseo pastus bibet agnus hyberum.
 Hæc dicens mediæ pedibus iam stagna paludis
 Frangebat: pan contra: aditus & ouilia sepsit
 Vepribus: & fluuio circū dedit antra sequaci.
 Transierat: subitoq; ingens per rura tumultus
 Exoritur: tutū fateor: meq; inde recepi:
 Panaq; turbatum penitusq; per auia liqui
 Soliuagum: mox ambigua dum mente reflector:
 Heu uictum uinctumq; graui sine mora catena
 Prospicio: trans stagna rapi: non libera cœlo
 Brachia: sed mœstæ rorantia lumina frontis
 Tollentem: ac tales iactantem in nubila quæstus.
 Cernitis hæc superi: seu quid nam interuenit umbræ:
 Cæca rotat fortuna fidem: regit omnia fatum.
 Inunc: in rebus spem certam pone secundis

Francisci Petrarchæ Poetæ Oratorisq; Clarissimi:
 Bucolicum Carmē: per duodecim Aeglogas di
 stinctum: Explicit.

Francisci Petri de P...
M...
M...

Faint, illegible text visible on the right edge of the page, likely from the reverse side or an adjacent page.

Franciscus Petrarca: De Vita Solitaria.

Tractatus ac capitulorum primi libri De Vita solitaria Clarissimi uiri Francisci
 Petrarchae Florētini poetae laureati: collecta: ordinata: enūeratiuaq; Annotatio.

Tractatus primus: poëmalis est: pramittens quaedam ad intelligentiam eorum quae sequuntur conferentia. Et habet tria capitula.

- Ca. I. Docet quid sit necessarium illis qui quietem habere cupiunt.
- Ca. II. Est de quibusdam qui de uita solitariae laudibus scripserunt: & quae auctor in hoc opere uelit imitari.
- Ca. III. Est de modo tractandi materiam huius operis: ac distantia inter uitam solitariam & uitam in frequentia hominum occupatam.
- Tractatus secundus & executiuus agit de miseris hominibus occupatis & infelicis habitatoribus urbiū: ac felicitate solitarij: ex actibus utriusque. Et habet. viij. capitula.
- Ca. I. Est de miseria occupati: ac felicitate solitarij: in somno & surrectione eorum.
- Ca. II. Est de misero occupato: & felice solitario cum diei iam lux aduenit.
- Ca. III. Est de miseria occupati: ac felicitate solitarij cum prandij tempus instat.
- Ca. IIII. Est de miseria occupati: ac felicitate solitarij cum finitum est prandium.
- Ca. V. Est de exercitijs miseri occupati: & felicis solitarij cum meridies adest.
- Ca. VI. Est de miseria occupati: ac felicitate solitarij cum abeunte sole uesper accedit.
- Ca. VII. Est de misero occupato: & felice solitario cum redeunte nocte coenandum est.
- Ca. VIII. Est de miseria occupati: ac felicitate solitarij dum eundem cubitum.
- Tractatus tertius est De diuersitate conditionum ipsorum occupatorum: & pariformiter solitariorum. Et habet quattuor capitula.
- Ca. I. Est de tractatorum epilogo: ac transitu ad miseriam illorum qui alienis negocijs occupantur.
- Ca. II. Ostendit quod quibus fere omnes occupatus sit miser: sint tamen aliqui licet paucissimi qui laudabiliter occupentur.
- Ca. III. Est de laude tranquillae serenitatis animi quae largitur in solitudine contentutis: Et quomodo animus non possit in diuersas res esse intentus.
- Ca. IIII. Declarat quomodo ex periculo pastorum disci possit uitam sollicitam minus esse tutam: Et quod ea ratione auctor ipse uitam elegerit solitariam.
- Tractatus quartus docet: quae expediunt eis qui uitam solitariam ingredi statuerunt. Et habet. x. ca.
- Ca. I. Probat quod uita solitaria praecipue literarum ignaris grauior morte: & mortem allatura uideatur.

- Ca. II. Docet quod quibus optimum esset ut in iuuentute quisque sibi aliquid rectae uitae genus apprehenderet: tamen si quis hoc iuuenis neglexerit: consultum sit ut saltem senex hoc faciat.
- Ca. III. Tradit quae in ordinata mutandaque uitae tenenda sit uia.
- Ca. IIII. Est de commendatione solitudinis.
- Ca. V. Est de quadruplici distinctione uirtutum a Plotino inducta & a Macrobio corroborata.
- Ca. VI. Est de delectatione ac dulcedine uitae solitariae & spiritali pugna solitario.
- Ca. VII. Commemorat quantum sit solatiū quantum ueritas per breui solitudine hominum perpetuam sperare frequentiam angelorum.
- Ca. VIII. Docet quod habentes uerum testem Christum: teste imaginario non egeamus.
- Ca. IX. Est de libertate solitarij & studio mentali.
- Ca. X. Ostendit quod quarundam artium inuentoribus diuini honores attributi sint.
- Tractatus quintus est de uita solitariae impugnantibus: quibusdamque doctrinis ac consolationibus solitario. Et habet. v. ca.
- Ca. I. Inducit rationes quibus aliqui uitam solitariam reprehendunt.
- Ca. II. Affirmat syluas: loca uiridia & amnes plurimum conferre solitarijs.
- Ca. III. Interpretat uerba Senecae quibus solitudinem impugnare uidetur.
- Ca. IIII. Docet quod si quis quibus oportuna est solitudo non sit suadendum ut amicitiae iura committat: & quod turbas non amicos fugiant.
- Ca. V. Est de singulari gaudio solitario in dimissione temporalium.
- Tractatus sextus est: De ignorantia: erroribus & stulticia habitatorum urbiū ac praeseruatione solitario ab istis: eorumque libertate. Et habet. vi. capitula.
- Ca. I. Est de tardio ac stulticia occupatorum & urbiū habitatorum.
- Ca. II. Est de errore quod quidam senum occupatorum & urbium habitatorum.
- Ca. III. Est de uoluptuosa imitatione uulgarium: & uarietate habituum eorum qui urbes inhabitant.
- Ca. IIII. Est de quibusdam causis errorum & temporis amissione habitatorum urbiū.
- Ca. V. Declarat quod iucunditas uitae solitariae praeseruet ab istis malis & tardis.
- Ca. VI. Docet quod solitarius debeat regere animum suum sicut reges regna.

Franci

Clarissimi
opus suum d

P

Aucc
amou
sincer
ction
sic fici

pta casaries uento
gutum quoque mer
detegitur: abeunt
Nemo sub aquis c
tis inducor ut cred
Posses tibi res meas
saepe res nouas tra
gi sensibus atque au
quod optauit: bona
quod doleat: non quod
te iudicio interbli
cōtigisse scior: Cui
opus: quod idem in e
ptus erat: erudito u
ab illustribus quid
utroque & Caluo: qu
mirantur uenerant
lio: Quibus mihi qui
non meriti mei est: si
uero est: facit hoc sit
Quis enim ualde ama
sinxisset antiquitas:
non uidet: saepe etiam
lij defectibus: saepe et
forem excidere tibi t
fortasse non erras: qui
gratuler: & ipse mihi
tributor fuerim: nil
Profecto autem mag
magnis ingenijs hab
tis placuisse uideam
bi semper ac praclar
si uel pro ingenij meo
freno animi ac ration
a negocijs: sic ab ocio
simum inscribam: quon
leam: quas mihi tem
ritas intentant. Qui
gidum in se: atque ita
sine graui quadam no
rura tuo positus: ut si
rum. Itaque quot anni
quid est animus: quod
fert: agnoscere intellig
tractantiū linguas eua
lamum freno: saepe mul

Francisci Petrarchæ In li. de Vita solitaria: Prologus.

Clarissimi uiri Francisci petrarchæ Florentini Poetæ Laureati: in opus suum de Vita solitaria ad Philippū Cauallicēsem episcopum: Prologus.

Aucos homines noui: quibus opusculorū meorum tanta dignatio tantusq; sit amor: quātus tibi fidentissime: non uidetur esse: sed est: dixerim: Nam neq; de sincero & niueo candore tui pectoris fictum fucatuue aliquid suspicor: neq; fictionem si qua esset: tam diu tegi potuisse arbitror. Vt enim immortalē ueritas: sic fictio & mendaciū non durāt. Simulata ilico patescūt: & magno studio cōpta cæsaries uento turbaſt exiguo: & operose licet impressus fucus leui sudore diluī: & argutum quoq; mendaciū uero cedit: coramq; pressius intuenſe diaphanū est: opertū omne detegitur: abeunt umbræ: natiuusq; rebus color manet: & latere diutius magnus est labor: Nemo sub aquis diu uiuit: erumpat oportet: & frontem quā celabat aperiat. His argumētis inducor ut credam quod ualde cupio. Sum⁹ autem faciles ad credendū quod delectat: Possē tibi res meas pater optime placere: quæ ut paucis placeāt elaboro: quando ut uides sæpe res nouas tracto: durasq; & rigidas pegrinalq; sentētiās: & ab omnia moderātis uulgi sensibus atq; aurib⁹ abhorrētes. Si indoctis ergo nō placeo: nihil est quod querar: habeo quod optaui: bonam de ingenio meo spem: Sin uero doctis quoq; non probor: est fateor quod doleā: nō qđ mirer. Nam quis ego: aut quid ē unde mihi in tanta præsertim uarietate iudiciorū interblādiar aut arrogem: qđ nec Marco Tullio præclara illa cœlestiq; faciūdia cōtigisse scio: Cuius liber de optimo genere dicēdi: deus bone: quale q; ex alto sumptum opus: qđ idem in epistolis indignanſe attigit: Marco Bruto: ad quem & cuius precibus scriptus erat: erudito uiro licet & amico scribentis non probatur. Vt grauiora præteream: quæ ab illustribus quidem longe tamen imparibus oratoribus: tantus ille uir patitur: A sinio utroq; & Caluo: qui eloquētiæ principi libertate nimia insultant: & quæ cæteri mortalium mirantur uulneranturq; cōdemnāt. Quis recuset igitur stili crimē sibi commune cum Tullio: Qđ mihi quidem apud te nullus talis est metus: ut sane prober ego seu placeam tibi: non meriti mei est: sed uel ingeniorū similitudo forte aliqua: uel qđ potius credo & propius uero est: facit hoc singularis quidam & eximius amor tuus: non paruus hostis recti iudicij. Quis enī ualde amans rite iudicat: Si cernere rectum & discernere posset amor: cæcum cur sinxisset antiquitas: At nō ut cæcus: sic & mutus: sed psuasorū optimus: ostendit alijs quod non uidet: sæpe etiam quod non ē. Magna patris indulgētia nil sibi non permittit: parcit filij defectib⁹: sæpe etiam delectat utcunq; est. Si quidem in hoc erras: gaudeo: neq; hunc errorem excidere tibi unq; posse uelim: gloriosū mihi: tibi delectabile: damnosum nulli. Sin fortasse non erras: quod opto quidem potius qđ spero: quid ni magis magisq; gaudeam ac gratuler: & ipse mihi tali sim charior ꝑbatorq; iudicio: In dubijs nōne iniquus ocij mei distributor fuerim: nisi rationē habeam illius: quem primū stili atq; ingenij miratorē habeo: Profec̄to autem magnus testis Cato ille senior: nō minus ocij qđ negocij rationē claris atq; magnis ingenijs habendam esse in primordio suarū scripsit originū. Quod dictum cū multis placuisse uideam doctis uiris: tamē præcipue Cicero noster amplectit: magnificumq; sibi semper ac præclarū uisum esse: in ea qua Plantiū defendit oratione testat. Id mihi quoq; si uel pro ingenij mediocritate uel pro non mediocri gloriæ cupiditate: si tamē hanc nōdum freno animi ac ratione perdomui: ꝑuidendū est quid primū præstare nitar: nisi ut sicut ego a negocijs: sic ab ocio modo procul absit inertia. Et si qđ forte mansurū scripsero: his potissimū inscribam: quorū gloriæ quadam uelut participatiōe clarescere tenebrisq; resistere ualeam: quas mihi temporū fusca ꝑfunditas & nominū cōsumptrix illustriū obliuiosa posteritas intentant. Quid uersanti animo sæpe equidem tuū nomen occurrit: & usq; adeo fulgidum in se: atq; ita de me meritum: ut seu præclara seu mihi chara complectar: præteriri sine graui quadam non possit iniuria: Accedit quod ex more institutoꝝ meo ueteri nunc in rure tuo positus: ut frugū cæteri: sic ego tibi decimas ocij debere uideor primitiasq; uigiliarum. Itaq; quot annis plus minusue pro ingenij ubertate uel sterilitate annua ꝑsoluere aliquid est animus: quo uelut unus e colonis tuis: his saltem fructibus quos agellus meus fert: agnoscere intelligar bonam fidem. Et si probe norim nil silētio tutius: his quibus obtrectantiū linguas euadere cura est: quod ipse mecū reputans: sæpe animū fateor: sæpe calamū freno: sæpe multa pauens moneo: neu me prodant obsecro: neu ultro non stili tātū

A

B

C

D

sed quod pergrauē est: morū quoq; nostrorū chirographum cōtra nos pmant: forte etiam
 ad absentes ac posteros peruenturum. Qualis enim sermo fuerit: talis uita censebit: quan-
 do rerū sublatis iudicijs: sola uerborū supererūt argumēta. Quid multa: Persuasissimē for-
 sitan ut & sibi & mihi & famæ n̄æ parcerent: nisi q̄a ut aiunt: iam neq; res integra neq; silen-
 tio liberum est latere. Iam noscitur: legimur: iudicamur: Iamq; hominū uoces euadēdi ce-
 landiq; ingenium nulla spes: & seu prodeuntibus in publicū: seu domi sedentibus apparen-
 dum est. ¶ Quid uero nunc prius ex me speres: q̄ quod & in ore & in corde semper habuit:
 & ipse qui modo sub oculo est locus hortatur: solitaria scilicet ocioq; uitæ præconium:
 quam cum sæpe olim solus: tū præcipue nuper mecum breui q̄dem: nec nisi dierum q̄nde-
 cim spacio degustasti: Mecum inq;: Quis enī ego assidue tecum essem: tu tamen huc non
 nisi mei causa te uenisse: neq; nisi propter me manere: sæpe tam reb⁹ ipsis q̄ sermone profes-
 sus ostēdisti: qui mecum tuus est mos: q̄ta sit in exæquadis imparibus uis amoris. Q̄obre
 psuadere tibi perfacile fuerit: q̄ tacito me noscis expert⁹. Idem si probare uulgo uelim: fru-
 stra nitur: nec uulgo tantum inscio: sed multis quoq; qui sibi litteratissimi uidentur fortasse
 etiam nec falluntur. Sed copia litterarum non semper modestum pectus inhabitat: & sæpe
 inter linguam & animū: inter doctrinam & uitam concertatio magna est. De his autem lo-
 quor: qui litteris impediti & onerati potius q̄ ornati: rem pulcherrimā scire turpissimis mo-
 ribus miscuerunt: tanta animi uanitate: ut scholas nunq; uidisse multo melius fuerit: q̄ hoc
 unū ibi didicerūt: superbix & litterarū fiducia uaniores esse cunctis hominib⁹: qui quieturū
 libenter Aristotelē uentilantes per compita: cuneatim uulgo mirante prætereūt: quiq; uicis
 atq; porticibus effusi numerant turre: equosq; & quadrigas: qui plataas & moenia metiū-
 tur: foemineoq; inhiantes ornatu: quo nihil est fugaci⁹: nihil inanius: obstupescūt: neq; so-
 lum in uiuis: sed & in marmoreis hærent imaginibus: & ceu collocuturi subsistunt: attoniti
 occursibus: statuarum quæq; nouissima pars insanix est: turbis & strepitu delectant. Hi sūt
 qui q̄si tritam uenalemq; supellectilē tota urbe circūferūt: stulticiam litteratam: Hi sunt so-
 litudinis inimici: sed & propria dom⁹ hostes: quos primo mane digressos: ad inuisum limē
 uespera uix tandem reuehit: Hi sunt quibus in prouerbiū uenit: Bella res est gētes uidere: cū
 hominibus conuersari. Melius equidem uidere rupes ac nemora: uersari cum uris ac tigri-
 bus. Neq; enim uile tantū modo foedumq;: Sed quod inuitus dico: quodq; utinam nō tam
 late notum experientia fecisset assiduæq; faceret: perniciosum quoq; & uarium & infidum
 & anceps & ferox & cruentum animal est homo: nisi quod rarum dei munus est: humanita-
 tem induere feritatemq; deponere: deniq; nisi de homīe uir esse didicerit. Quod si hos ipsos
 interrogas: cur tam cupide cū alijs semp sint: si uerū loq; uolent: nil aliud respōdebunt: nisi
 q̄a secū esse non possūt: De quo suo loco plura fortasse dictur⁹ sim: hoc unū modo dixerim:
 Alte radicos errores non facile uerbis extirpari. Et ne quicq; suaderi aliquid: quibus per-
 suaderi nunq; possit: neq; enim perdere uerba leue esse silentij auidis: Itaq; desinant opinio-
 nibus ueris obstrepere. Nam neq; me talibus loqui: neq; magnifacere: quoniam ista super-
 cilio lecturi sint: quæ utiq; non sibi sed longe alijs ingenijs scripta sunt. Et hæc quidem illis:
 Tibi uero pater amabilis: ut dixi: persuasore sollicito nō est opus: cui persuadere contrariū
 posset nemo: cuiq; iam pridem conuulsis erroribus: sententiæ ueriores medullis ac præcor-
 dijs inhæserunt. Et tamē ut rem certam loquendo: non certiore tibi: sed clariorem faciā:
 amatorem uitæ huius Christum inuocās: ac paucorum dum id explicem dierum inducias
 petens: ab alijs maioribus & antiquioribus curis meis: quæ me obsident atq; circūsonant:
 conceptum opus aggrediar. Tu cum tuis par ut foedus in eas quæso: & maximis interim re-
 bus abstractum mihi animū accōmodes: Non semper exquisitissima delectant: sed interdū
 ut diuitibus ciborum: sic sapientibus studiorum uicissitudo gratissima est. Adesto igit: au-
 dies quid mihi de toto hoc solitario uitæ genere cogitanti uideri soleat: pauca quidē ex mul-
 tis: sed in quibus paruo uelut in speculo totum animi mei habitum: totam frontem serenæ
 tranquillæq; mentis aspicias.

I
 ad l
 ci d
 tiag
 T
 qua
 Q

dendi
 tur: a
 ad sei
 multi
 cura f
 ligenē
 re fru
 ros ue
 nemp
 nosca
 mouit
 tentiā
 tura: c
 tionis
 De
 hoco

f
 opuscu
 magna
 admiss
 uestigi
 nūc au
 sum: at
 ei⁹ atti
 bros ig
 sentētj
 partim
 simulā
 amore
 nam qu
 do tibi
 De
 & uita

Traſtatus: I. Ca. I. II. III.

Franciſci Petrarchæ Clariffimi Poetæ Laureati : de Vita ſolitariã ad Philippum Cauallicenfem epiſcopum: Liber primus de Multipli- ci differentia inter uitam habitatorũ urbiũ & ſolitariorũ: præminẽ- tiaq; uitæ ſolitariæ: Fœliciter incipit.

Traſtatus Primus: Procemialis: præmittẽs quædam ad intelligentiã eorum quæ ſequuntur conferentiã.

Quid neceſſariũ ſit illis qui quietem habere cupiũt: Capitulum I.

Redo ego generoſum animũ: præter deum ubi finis eſt noſter: præ ſe- ipſum & arcanas curas ſuas: aut præ aliquem multa ſimilitudine ſi- bi coniũctum tanimũ: nuſq; acquieſcere. Et ſi enim uoluptas tenaciſſi- mo uiſco illita: & blãdis ac dulcib; plena ſit laqueis: fortes tamẽ circa terrã alas detinere diuti; non poteſt. Atqui ſiue deum ſiue noſipſos & honeſta ſtudia: quib; utrũq; conſeqmur: ſiue conformẽ nobis quari- mus animũ: a turbis hominũ urbiũq; turbinib; q; longiſſime rece- dendũ eſt. Id ſic eſſe ut dico: illi ipſi etiam forte non negent qui cõcurſu populi mulcen- tur: ac murmure ſi modo ita obruti depreſſiq; falſis opinionib; nõ ſunt: quin interdum ad ſeipſos redeãt: ſeq; ad excelsam ueri ſemitã uel reptãdo cõuertãt. Qd; utinã non tam multis accideret: & ut agri multarũq; rerum uiliũ: ſic ſaltem excolendi animi mortalib; cura foret. Ut enĩ pinguis ager ſentib; ſic human; anim; abũdat errorib;: quib; niſi di- ligenẽ euulſi erũt: niſi uterq; iugi ſtudio ac labore purgabit;: utriuſq; ſimilit; in ipſo flo- re fruct; extinguiẽ. Sed nõ canim; ſurdis: De his ergõ alij ut libet: q; q; facile conſenſu- ros uero eruditor; animos atq; ora confidã. Qd; ſi oẽs negẽt: tu mihi ſaltẽ non negabiſ;: nempe qui negantẽ prim; argueres. Sic eueniet: ut & tu in uerbis meis tuã ſententiã ag- noſcas: & ego ſupremã metham cuiuſlibet eloquentis attigiſſe uidear: auditoris animũ mouiſſe quo uolui: Idq; nullo negotio. Tũc enĩ ſuadenti magn; eſt labor: qñ in ſuã ſen- tentiã trahere nitiẽ animũ reluctantẽ. Cõtra: qd; difficile habet oratio in illius aures uẽ- tura: qui qd; audit ſecum conferẽs: non exẽpli imaginẽ: non auctõritatis pondus: nõ ra- tionis aculeũ ut credat: niſi deniq; niſi ſuiſp; testimoniũ quærit: & tacit; dicit: ita eſt.

De quibusdam qui de uitæ ſolitariæ laudibus ſcripſerunt: & quem auctõr in hoc opere uelit imitari: Ca. II.

Cio quidẽ ſanctos quofdã uiros multa hinc ſcripſiſſe: Noſatim uero magn; ille Baſil; librũ paruũ de ſolitariæ uitæ laudib; inſcripſit: de quo præ titulũ nihil teneo. Et q; illum in quibuſdã uetuſtiſſimis codicibus: ſic interdũ Petri damiani opuſculis inſertũ uidi: ut dubiũ me fecerit an Baſil; eſſet an Petri. In hoc autẽ tractatu magna ex parte ſoli; expientia; ducatu; habui: nec alium ducem quærens: nec oblatum admiſſur;: liberiore quidem grefſu: q; q; fortalliſ incauti; ſequor animũ meũ q; aliena ueſtigia. Plura ergõ audies ab his qui uel plura ſũt expti: uel ab exptis acceperũt: A me nũc audies quod occurrit ex tempe. Neq; enĩ magno ſtudio incubui: neq; id neceſſe rat; ſum: aut al; haud defutura uerit; materiã: de re uberrima ſcribẽti: qd; ad ſupficiẽ ſaltem ei; attinet: ſæpe mihi hæten; agitata multimode familiarit; q; notiſſima. Non excuſſi li- bros igitur: neq; magnope ſtilũ compſi: ſciẽs me illũ alloqui cui uſ impexus placeo: Sed ſentẽtijs ueris atq; cõmunib; & ſermone domeſtico cõtent;: partim e medio uitæ huius: partim ex alteri; recẽti memoria quæ legis elicui: Quo; te ante alios teſtẽ uoco: nõ di- ſimulãs inter multa: quib; ualde me uolentẽ cogis: ut te diligã: Illud eſſe nõ ultimum q; amore ſolitudis: & huic cõiũcto libertatis ſtudio: uicinã tibi nũc & ppe cõtiguã Roma- nam quã uocãt curiã fugis: ubi non mediocre forte hodie fortireris gradũ: ſi q; tũ ſolitu- do tibi ſemper angelica: tantũ tumult; ille tartare; placuiſſet.

De modo tractandi materiã huius operis: ac diſtantiã inter uitam ſolitariã & uitam in frequentia hominũ occupatã: Ca. III.

Iſus autẽ ſum mihi facillime fœlicitatẽ ſolitudis oſtẽſur;: ſi ſimul frequẽtia; dolores miſerial; q; monſtrauero: pcurrẽs actus hominũ: quos uel hæc uita pacificos atq; trãquillos: uel illa turbidos atq; ſollicitos & anhelãtes habet. Vnũ enĩ eſt his oi;

bus fundamentū: hanc uitam læto ocio: illam tristi negocio incumbere. Quod si quādo forte conuulsū casus aliquis: aut naturæ fortunæque uis ostenderit: quous id perrarū & uelut inter portenta numerādū sit: tamen si accidat mutare sententiā non pudebit: & iucundam ociosamque frequentiam solitudini mœstæ ac sollicitæ præferre non metuam. Neque enī solitudinis solum nomen: sed quæ in solitudine bona sunt laudo. Nec me tam uacui recessus & silentium delectant: quæ quæ in his habitant ocium & libertas. Neque adeo inhumanus sum ut homines oderim: quos edicto cælesti diligere iubeor ut meipsum: sed peccata hominū: & imprimis mea: atque in populis habitantes curas & sollicitudines mœstas odi. De quibus omnibus (ni fallor) significantur agetur: si non quicquid ad hanc aut ad illam partem dici posse uidebitur: seorsum explicuero: Sed utrūque miscuero: nunc hoc: nunc illud attingens: ut uicissim huc illuc flectatur animus: & alterno uelut oculorum flexu: ad læuam dextramque respiciens: facile iudicet: quid inter res diuersissimas iuxta se positas intersit. Consulto autē amariora præmissi: quo dulciora subnecterē: & suauior gustus extremus: ubi nam desinendū esset: ipsū animū admoneret.

Tractatus Secundus executiuus: De Miserijs hominis occupati & infœlicis habitatoris urbium: ac fœlicitate solitarij: ex actibus utriusque.

De Miseria occupati: ac fœlicitate solitarij: in somno & surrectione eorum: Ca. I.

Ed quod opus est multis: Agamus ipsam rem: & quod præmittitur per soluum: Duos homines contrarijs moribus: quos tibi describam: ante tuæ mentis oculos pone. Et quod in illis uides: in cunctis existima.

B
De miseria occupati.
Virgit occupatus infœlix habitator urbium nocte media: somno uel suis curis uel clientium uocibus interrupto: Sæpe etiam lucis metu: sæpe nocturnis uisis exterritus: mox infœlicis scamno corpus applicat: animū mendacibus: in illis est totus: seu ille mercibus precium facere: seu sociū: seu pupillū fallere: seu uicini coniugem pudicitia armatam expugnare blaudicibus: seu litigio iniusto iusticiæ uelum fando prætereundere: seu denique publici priuati que aliquid corrūpe meditat: Nūc ira præceps: nūc ardēs desiderio: nūc desperatione gelat. Ita pessimū artifex ante lucem diurni telam negocij orditur: qua sese atque alios inuoluat.

B
De fœlicitate solitarij.
Virgit solitarius atque ociosus fœlix: modica quiete recreatus: somnoque breui: non fracto: sed expleto: & interdū pernoctantis philomenæ cantibus expectatus: thoroque uix dū leniter excussus: pulsusque corporibus: quietis horis psallere incipiens: Ianitorē labiorum suorum: ut egressuris inde matutinis laudibus aperiat deuotus exposcit: & cordis sui dominum in adiutorium suū uocat: nihilque iam uiribus suis fidens: & iminentium conscius: metuentisque discriminū: ut festinet obsecrat: Nullis texendis fraudibus intentus: sed dei gloriam & sanctorum laudes: non indies tantū: sed in horas: & indefesso linguæ famulatu: & pio mentis obsequio repetens: nequando forsitan ingrato animo diuinorum munere memoria euanescat. Et sæpe interea (mirū dictu) securi timoris ac trepidæ spei plenus: memorque præteriti ac futuri prouidens: læto dolore & fœlicibus lachrymis abundat. Quem statum nulla uoluptas occupatorum: nullæ unquam urbanæ delitiæ: nulli regnorum fastus æquauerint. Inde suspiciens cælum ac stellas: & illic habitantē dominū deorum suum tota mente suspirans: & patriam cogitans: de exilijs sui loco protinus ad honestæ cuiuspiam iucundamque lectio nis studium conuertit: Atque ita cibus pastus amœnissimis: multa cum pace animi uenturae lucis initium præstolatur.

De Misero occupato: & fœlice solitario cū diei iam lux aduenit: Ca. II.

Inuersis uotis expectata lux adest. Ille uel hostibus uel amicis limē obsessū habet: salutem: poscit: attrahit: trudit: arguit: lacerat. Huic uacuum limē & libertas in limine: manēdi seque eundique quocumque fert animus. Vadit ille mœstus in forum plenus querelarum: plenusque negociorum: & iminis diei primordium alitibus auspiciat. Vadit iste alacer in uicinam syluam: plenusque ocij: plenusque silentij: & cū gaudio faustum limē serenæ lucis ingreditur. Ille ut ad potentium superba palatia: siue ad formidata iudicium subsellia uentus est: ueris falsa promiscens: aut iusticiam premit insontis: aut nocentis rei pascit audaciā: aut profusus aliquid uel in propriū dedecus uel in alienam perniciem molit: mordente animū conscientia: sæpe metu etiam uerba rumpente: & sæpe uera pro mendacibus: uerba per uerbis referens: plenusque ruboris aut palloris: seque uicissim increpitans quod non potius deserti famem: quam deserti famam concupierit: & arator quam orator esse maluerit. Raptim infecto negotio domum redit: & turpibus latebris non magis hostium quam clientium suorum se furat aspectibus. Ille ubi pri-

mū floreū sedile: salubrēq; nactus collem cōstitit: iubare iamq; solis exorto: in diurnas dei laudes: pio lætus ore prūpens: eoq; suauis si deuotis forte suspirijs lene murmur pni gurgitis: aut dulces auitū cōcināt querelæ: ino cētā imprimis linguæ frenū litis nesciū: uisus te gmen uanitatib⁹ obiectū: puritatē cordis: uæ cordiæ absentia: & domitricē carnif abstinēti am deprecā. Nec multo post: tertijs in laudib⁹: tertiā in trinitate psonā uenerā & sancti spūs poscit aduentū: linguā quoq; & mentē cōfessiōe psonantē salutifera: & charitatē cœlico igne flāmantē ac proximōs accēsurā. Quæ si deuote postulat: iam habet multum hoc mentis ardore q̄ quolibet auri seu gēmarū splendore fœlicior. Inde autem pedetētim sua relegans uestigia: scandēte iam in altū: & qui mane nouū illustrauerat: meridiē accedēte solis radio: nil poti⁹ q̄ extingui flāmas litiū: quas certatim flatu & fomētis alter suscitāt: & q̄ ille cupide peruriē: hic omnē malarū cupidinū calorem noxiū auferri flagitat. Deniq; qd̄ unū poeta Satyricus sine periculo posci docet: In corp̄e sano mentē sanam orat. Quis horū oro hæcten⁹ horas suas expendit honestius?

B

De miseria occupati: ac fœlicitate solitarij cū prādij temp⁹ instat: Ca. III.

Enit prandij temp⁹: Ille sub ingenti & ruinā minitāte aula componit puluinarib⁹ obrutus sepultusq;: reboant uarijs tecta clamorib⁹. Circūstāt canes aulici muresq; domestici: Certatim adulator; circūfusa acies obseq̄: & corrosor; turba familiarū confuso strepitu mensam instruit. Verrit putre solum & fœdo puluere cuncta complect: Volat atrijs argentū auro infectū: & pocula cauis gemmis expræssa. Scamnū serico uestit: ostro paries: terra tapetib⁹: dū seruor; nuda iterim cohors tremat. Instructa acie dat tādē lituo signū pugnae. Coquinæ duces aulae ducib⁹ concurrūt: Ingens fragor exoriē: Conuehūt tur terra mariq; conq̄sita epulæ: & uina priscis calcata consulib⁹. Ardent rutilo in auro nostræ graiæq; uindemiæ: unō iscypho gnōfos & meroe: uesui⁹ phalernusq; miscēt: surrhentiniq; colles & calabri. Nec satis ē nisi bacchus ausonius uel hybleo melle uel eoe succo medicat⁹ arūdinis baccisq; nigrantib⁹ odorat⁹ naturā arte mutauerit. Parte alia par diuersi generis pompa conspicit: Feræ horribiles: pisces incogniti: uolucres inauditæ puluere precioso oblitæ & oblitæ ueteris patriæ: quæ dā uoce testantel originē nomēq; iam solū de phaside retinentes. Fumāt ipsis edentib⁹ stupēda fercula: & omē coquor; passa ludibriū: quæ si q̄s ualde licet esuriens cernat: q̄ fœde q̄toq; sint coagulata lenocinio: solo spectaculo satur abscedat. Ita mixta uidebit inuicemq; certantia nostra exteris: marina terrestrib⁹: nigra candidis: acria dulcib⁹: hirsuta pēnatisq; māsuetā ferocib⁹: & quasi Ouidianū chaos illud antiquū renouatū atq; in angustias sit coactū: non solum corpe ī uno: sed ī una parapside. Frigida pugnabūt calidis: humētia siccis: mollia cū duris: sine pondere habētia pondus. Sub hac tāta colluuiē diuersarū simul & aduersarū rerum: sub tot croceis atq; atris liuentibusq; pulmentis: suspectum nō īmerito uenenū sedulus prægustator explorat: quin & aduersus cæcas insidias aliud remediū genus inuentū est: Inter uina dapesq; liuida serpētū cornua p̄minent: aureis insita sollerter arbutulis: & quasi uoluptaria ex arte cōtra mortē miseri mira res ipsa mors excubat. Ille aut sedet obdūcta fronte: grauib⁹ oculis: sup̄cilio umbroso: rugosa nare: genisq; pallentib⁹: ægre uiscosa labra diglutinās: uix caput attollēs fulgoribusq; & odoribus attonit⁹ ubi sit nescit: uesprina tumēs crapula: & matutini negocij cōfusus euentu: futurisq; iam fallacijs intentus: quo se uertat: aut quid agat: sudet: olet: ructat: oscitat: singula morsitans: uniuersa fastidiens.

A Demisera occupati.

B

C

D De fœlicitate solitarij.

E

i Ste uero uel paucis uel uno uel nullo famulo contētus: hesternō sobrius uegetusq; ieiunio: modesto sub lare mūdā mēsam: nulla re magis q̄ sua præsētia exornat: p̄ multu requiē: pro strepitu silentiū habet: pro multitudine seipsum: Ipse sibi comes: ipse sibi fabulator ac cōuiuia est: Nec metuit solus esse dum secum est: pro auleis nudus paries exagresti cemētō: pro solio eburneo quercus est sibi uel fagus pura uel abies. Cœlū spectare non aurū: terram amat calcare nō purpurā. Fidicen gratus & assidēti cōsurgētīq; dulcissim⁹ cantus ē Bñdictio & gr̄arū actio. Villicus si res poscat: pincerna: coqu⁹ & uerna est: quicqd̄ is apposuit: hic æq̄nimitate & modestia preciosum facit. Cibū oēm peregrinis syluis aut littorib⁹ aduectū: oēm potū ligurū atq; picentiū collibus expressum dicas. Ea frons ē: isq; anim⁹ utētis: sic in deū: inq; hoies gratus: sic cōmunib⁹ inemptisq; lætus dapib⁹: nō tātū ut Maroneus ille seniculus regū opes æquat animo: sed trāscēdit. Nulli penitus inuidet: nullū odit: sorte cōtent⁹ sua: & fortunæ iniurijs inaccessus: nihil metuit: nihil cupit. Scit non spargi uenena fictilib⁹: Scit uitæ hominū pauca sufficere: & sūmas ue-

raſq; diuitias nil optare: ſummū impiū nil timere: lætū agit atq; trāquillū æuū: placidas noctes: ocioſos dies & ſecura cōuiuia. It liber: ſedet intrepidus: nullas ſtruit aut cauet inſidias: Scit ſe amari & nō ſua: Scit mortē ſuā nulli utilē: nulli dānoſam uitam. Neq; multū intereſſe arbitrat̄ q̄ diu: ſed q̄ bene uiuat: Nec ubi aut q̄n moriat̄ magni extimat: ſed qualiter. In id unū ſummo ſtudio intentus: ut bñ actam uitæ fabulam pulchro fine cōcludat.

De Miſeria occupati: ac ſœlicitate ſolitarij cū finitū eſt prædiū: Ca. III.

A Abitur ſenſim dies & fugiūt horæ: ac iam prædiō finis eſt: Turbāt illū familiaris exercitus hoſtesq; collaterales & ruina mēſarū & hominū ualorumq; collifio: Et ebriorū iocis tecta mugiūt & querimonijſ fameſcentū. Habet enī nō ultimū hoc malū mēſa diuitū: iniquiſſima ē. Itaq; hic fameſ: hic nauſea: temperies nuſq;: Aula quidē inſuauiſ odor: inamœn^o color: iter incertū: ſolum omne falſamētis effuſis latæ olidū cruentūq;. Idem & uino lubricū & fumo nubilū & ſpumis horridū & aſpergine tepidum & adipe tabidū & oſſib^o albicās & ſanguine rutilū. Deniq;: ut uerbo utar Ambroſij: nō coqnam: ſed carnificinā dicas. Et licet ut maiorib^o placet: a parādo prædiū quaſi parandium dictū ſit: qđ bellatores ad præliū parat: nō parari tamē aliquid ſed fieri uereq; prælium ibi geſtū putes eſſe nō prandiū: Ita dux ſaucius ac tremēs: ita mero ꝑcuſſi omēs nutatēſq; abeūt: mēſa ꝑ acie fuerit: ꝑ blādo & fallaci hoſte uoluptas: cubilia ꝑ ſcꝑulchris: conſciē

B a Thūc noſtro diuerſa oīa: Angelorū aula cōuiuijſ q̄ hominū ap/ (tia ꝑ inferno-
rior: odor colorq; optim^o: index morū: teſtiſq; modēſtiæ: Mēſa pacifica: luxus ac tu-
multus neſcia: gula domitrix: expers imūdiæ: ubi gaudia inhabitēt: unde uoluptas ſœ-
da exulet: ubi ſit regina ſobrietat. Cubile caſtū & qetū: cōſciētia paradifus. ¶ Surgit ille
igitur uel ebrius: uel indignus: Iſte tranquilluſ & ſobrius. ¶ Ille de morbo dubiuſ ac pa-
uens: Iſte frugalitatis ſibi cōſci^o omniūq; qb^o hūanū corpus ſubiacet ſecuruſ. ¶ Ille uel
iraſciē uel ludit: Hic utrūq; declinās deo grās agit. ¶ Tota dehinc illi dies inē luxuriā ſom-
numq; & curas anxias & dura negocia dilabit: Huic inter laudes dei & liberalia ſtudia
& nouarū inuentionē rerū ac ueterū memoriā & neceſſariā quietem & honeſta ſolacia ni-
hil aut modicum perit.

De Exercitijs miſeri occupati: & ſœlicis ſolitarij cū meridies adefſt: Ca. V.

A Am cœli mediū ſol tenet: q̄n ille æſtuat: angit̄: accelerat: oīa fallaciārū machina/
i mēta cōgeminat: ne qđ ei per ſegniciē illa luce depereat: ne ueulluſ torpor mali cō-
ſilij ſœcundā animā optatiſ fruſtreſ effectib^o: ut latentes doli ante crepuſculū erū-
pant: Eſt enī hoc fere malis conatib^o adiunctū: ut præcipites etiam ſint: Iniqua mens im-
patiens eſt moræ: quicquid optauerit differri uel momēto tempis ægrefert. Neq; ſoli aua-
riciæ cōuenit illud ſatyricū: Diues qui fieri uult & cito uult fieri: habet hoc cōmune cupidit-
tas indiuiſumq; cū ſororib^o ſuis ira & libidine: Quæ patre cōceptuq; tartareo æditæ: cō-
fuſionē & præcipitiū & horrore & naturā ꝑpria originis non dedifcunt. Hæ ſūt enī furia: quas non imerito Acherontis ac noctis filias poetæ dixerūt: q̄ ignoratiæ tenebras ꝑœnitentiaq; materiā ſecū ferant. Et hæ quidē inferni unde ortas ꝑhibent: nec non & ciuitatum incolæ occupatorūq; pedifſequæ ſtimulis ſemp ardentib^o: cæcū atq; trāuerſum animum exagitat: ut qđ peſſimū inſtituit: primū expleat: ne qđ forte cūctando reſiſcentiæ ſanæq; mentis obrepat. Nulli equidē uitio frenū placet: & ut honeſtati grauitas atq; maturitas: ſic cōſilijſ inhoneſtiſ incōſulta ſemp amica celeritas.

B c Ontra autem hic noſter: nil præpropere: ſed fugientis tēpis curſum uidēs: & cupiens illic eſſe ubi ſine fluxu temporū ac ſine metu mortif degitur: Iterū uerſuſ in preces: non uniuſ tantū lucif: ſed totiuſ æui clarā ueſperā & nunq; occidētis uitæ gloriā: eamq; nō ſuo merito: ſed ſacræ chriſti mortis ꝑſcit ī præmiū: ſciens pluſ eſſe q̄ qđ hoī debeat: niſi temporalis illa mors ꝑccatū habētis tantæ eſſet efficacix: ut de natura mortalibus ꝑccatoꝝ iam mortuis facere ꝑſſet æternof. Nec ita multo ꝑſt: labentem cœlo diem ſeq; ſimul col-
labentē humi: cogitās: tetrāq; caliginē illabētē terris præuidēs: ſupni lumis ꝑſcit auxiliū. Et ſeu nemens ſuoꝝ criminū præſſa ponderibus cœlo exulet: cū lachrymiſ ꝑccat̄: ſeu fidei puram lucem: ſeu mētis aduſtæ refrigeriū: abſterſionē ſordidæ: elifæ ſuſtentaculū: litigioſæ pacē ſagitat: matutinoq; laudū carmini ueſptinas preces: & laudes de inexhaufſto pietatiſ fonte continuat.

De Miſeria occupati: ac ſœlicitate ſolitarij cum abeunte ſole ueſper accedit:

Ca
de a
i
nū:
adu
& nō
nuſ
mū
refeſ
ꝑ d
ueno
De
e
dū:
& al
cū ill
D
P
uatu
rum
dem
datu
bato
ꝑſct
uigila
uerm
colas
xioſ.
queri
i
I
citur
ruſ: ſe
dulcē
ſomni
aio: ſe
cipue
T
De
illoꝝ
e
negoci
te con
+ Niſi
ſo cōj
Niſi
mi ſit
nō ſu
ex^m de
ꝑſuſ

non

Ogitur ille iterū abeūte iam ſole: tecto egredi: urbem luſtrare: cœnū terere: cōcurſare obuijs: ſudare: laborare: anhelare: aſtuare. Cuncq̃ in oēs ſeſe formas fraudum uerterit: oēs laqueos ingenijq; nodos explicuerit: ſero tandē feſſus rediēs: & multū de artificio ſuo quaſtus: bonæ famæ puraq; cōſciētia nihil oīno: auri forte aliquid: plurimū ſte uel aprium fontē uel herboſam ripam (mū ſceleris atq; odij domū refert. uel æquoreū litus adit: gaudēs diem illū ſine dedecore trāſuiſſe: & lucis ante terminū: aduerſus ſecutura noctis pericula dolofq; & inſidias ac rabiē leonino more rugientis aduerſarij: uigilē ſobrietatē atq; orationis & fidei clypeū: aduerſus ſomnia pollutionēq; & nocturna phantaſmata: excubare ſibi ſolitā clamētia ſui creatoris implorat: atq; in manus ei⁹ cōmēdato ſpiritu: & angelis ſuis ad habitaculi pprii cuſtodiā inuocatis: ſeſe in domū ſuam recipit: ut nihil iniuſti quaſtus: ſic nil malæ cupidinis: multū uero decore laudis referēs: multūq; q̃ridie in meli⁹ mutati animi. ¶ Ad ſumā totis ille dieb⁹ uitos ſpoliat: Hic p̃ defūctis orat. ¶ Ille matrū ac yginū pudicitia attēptat: Hic yginē matrē officioliſſime uenerat. ¶ Deniq; ille martyres facit: Hic celebrat. ¶ Ille ſanctos p̃ſeq̃: Hic honorat.

De Miſero occupato: & foelice ſolitario cū redeūte nocte cœnādū eſt: Ca. VII.

Cce redit nox: Ille redit ad crapulā: pompa ingens: ante retroq; longū agmē: Viui hoīs fun⁹ putes: Præcedūt funeralia & tibia: ne qd deſit exequijs: Et ſumptuoſiſſimū cadauer: p̃ſuſum charis odorib⁹: ruruſ inter puluinaſ ſepeliē: ad hæc tepidū: ad hæc ſpirāl: Inde grauē cœnā indigeſto ſupaddēs prædio: uentura luci nauſeā parat & alteri prædio præcludit iter. ¶ Iſte uel ſe cœnaſſe p̃ſuadet ſibi: uel ita cœnat: ut Platonij illud re probet: Nullo modo mihi placet: inquit: bis in die faturū fieri.

De Miſeria occupati: ac foelicitate ſolitarij dū eundum eſt cubitū: Ca. VIII.

Oſt hæc multū diſſimili habitu corpis & animi cubitū uadūt. Ille plen⁹ curis: plen⁹ epulis: plen⁹ mero: plen⁹ metu: plen⁹ inuidia: deiect⁹: repulſus: ſupbia elatus: mœrore cōtract⁹: ira tumidus: impar ſibi: impoſ animi: obſeſſus ſatellitib⁹: obſeruat⁹ æmulis: puſſatus clamorib⁹: ſollicitat⁹ litteris: interpellatus nūcijs: ſuſpēſus fama: rumorib⁹ territ⁹: ſtupefact⁹ augurijs: eluſus mēdacijs: feſſus querimonijs. Et ne noctū quidem litib⁹ imunis: par uita dæmonib⁹: odioſus præterea uicinis: grauis ciuib⁹: uel formidatus uel irriſus ſuis: ſuſpectus omnib⁹: fidus nulli: diu i ſomnis: purpureo inuoluē grabato: omneſq; libidinū ſpecies expertus & ad fruendū præſentib⁹: ſollicitato inſœlici corpufculo ad abſentes: uago animo trāſmiſſo: uix tandē uictus ſomnū oculis admittit. Sed uigilant curæ: uigilat mens anxia: quā urit ignis inextinguibilis: & imortalis cōſciētia uermis rodit. Tum diurna negocia: deceptos cliētes: oppreſſos paupes: puſſos finib⁹ agricolas: ſtupratas uirgines: circūſcriptos pupillos: ſpoliatas uiduas: afflictos necatoſq; innoxios. Cuncq; his omnib⁹ ultrices ſcelerū furias uidet: Sæpe itaq; dormiēs exclamat: ſæpe cōqueritur: & ſæpe metu ſubito ſomnus abrumpitur.

i Ste aut̃ plenus honeſto gaudio: plenus ſancta ſpe: plen⁹ amore pio: nō furiali ut Niſus: ſed ut Petrus chriſti, plen⁹ cōſciētia integritate: ſecuritate hominū: dei metu: nocituri cibi & inutiliū uacuuſ curarū: ſolus: tacitus: tranquilluſ: angelo ſimillim⁹: deo charuſ: formidabilis nemī: cūctis amabil⁹: cubiculū ſomno nō impudicitijſ idoneū ingreſſus: dulcē & imp̃turbatā excipit q̃tē: & ſi qd cōſopit⁹ uidet: Plarūq; ſimilia uigilātis opib⁹ ſūt ſomnia dormiētis: & hæc etiā uita p̃te foelicioſ: melioreaſpiciit uiſiōes. Neq; ſolū lætiore aīo: ſed ſaniore etiā corpe mēbrorūq; miſterio: p̃mptiore uti. Cōſtat enī animi p̃tutes præcipueq; modeſtiā ſanitati mltū cōferre corporea: & frequēt q̃ pl⁹ corpi ſeruiūt pluſ obſeſſe.

Traſtatus Tertiuſ: De diuerſitate conditionū ipſoꝝ occupatorum: & pari-

De traſtatoꝝ epilogo ac trāſitu ad miſeriā (formiter ſolitariorum. illoꝝ qui alienis negocijs occupātur: Ca. I.

N pater uni⁹ occupati: & uni⁹ ocioſi hoīs: unū diem ante oculos tuos poſui: omniū hominū dierūq; omniū una ratio eſt: niſi q̃ q̃tidie illi⁹ labor: tāto amarior: tātoq; hui⁹ quies ē dulcior: q̃to ualidior ſit traſtu t̃pis habitus animoꝝ: q̃toq; p̃ tpales moꝝ accediť ad ænitatis ſtatū: & uiuēdo p̃ximior efficiť. Illi qdē ſine fine labor: huic requies: Niſi forte foelicioſ eſt illoꝝ cōditio: q̃ alienis negocijs occupant. Alieni nut⁹ arbitrio regunt: & quid agere illos oporteat: i aliena fronte condiscunt: Omnia illis aliena ſunt: alienum limen: alienū tectum: alienus ſomnuſ:

+ Niſus fuit filiuſ hirtaci Regijſ filijſ indiſſolubili amicitijſ uinuloſ Furia. ſo cōiunctuſ. uerq; lib. 9. Eneid. / atq; ideo uerba illa nō faciunt ut Niſuſ ſed ut petruſ chriſti. aliter debent poni uel. n. eē error obſi. mi ſimilitudine uocis Furia ſet furiali, ut ſit ſenſuſ Plenus amore pio - nō Furiaſ. ſ. amore ut niſuſ, ſed chriſti. ſ. amore ut petruſ, et ponit ex. de petro q̃ plus oib⁹ ap̃te dilexit chriſtuſ juſq; ad ſca. deliquit ma plus his ſp. -

alienus cibus: & qđ est maximū aliena mens: aliena frons: non ſuo iudicio flent & rident: ſed abiectis proprijs: alienos induūt affectus: deniq; alienū tractant: alienū cogitāt: alieno uiuūt. De his poeta nobiliſſim⁹ loquebat ubi ait: Penetrāt aulas & limina regum. Hos alter mordacius atq; liberius notabat in Satyra illa qua curialē uitam arguit: & eū qui ſumma bona putet aliena uiuere quadra. Equidem inter hos: & perpetuis dñorū ac regum carcerib⁹ addiſctos: quid interſit: neſcio: niſi qđ illi ferreis: iſti aureis compedib⁹ uincti ſūt: Specioſior catena: par ſeruitus: maior culpa. Sponte etenī ſua faciūt ad qđ alijs ui cogunt. Ego uero iſtos: ut ſententiā meam breuib⁹ abſoluam: occupatorū omniū extremos ac uere miſerrimos miſerorū uoco: quibus nec breuiſſimo ſaltem premio malarū artiū uti licuit: uixere alieno impio: ſuo periculo morituri: & alijs laborādo peccauerūt: ſibi foelices ſi ſine culpa & ſine premio laboraſſēt. Nūc crimē dūtaxat eſt propriū: quā ex crimine uenit fallax licet & fugitiua delectatio aliena eſt. Atqui dura dicim⁹ cōditionis agricolam: qui cū labore ſerit arborē cuius fructū nunq; ſit uiſurus. Quis enī ait Apoſtolus: plantat uinea & de fructu eius nō edit? Qui tamē ſortem ſuam cōſolari poteſt: eo qđ alteri ſaltem ſæculo p̄futur⁹ ſit. Itaq; nō modo dubitās quod agit ad ſe non p̄tinere: ſed ſciens etiā non omittet: Interrogantiq; cui ſerat: quod eſt apud Ciceronem: dijs ſit imortalib⁹ reſponſurus: ſeu rectius imortalī deo: Q̄to miſeriores qui ſerunt unde ipſi pœnas ſolas: alijs uero pœnales uoluptates legāt: Qui qđ inutiliē agūt: ſibi: alijs imputare non poſſunt: Nō arati ſuā cui ſæpenu-mero laborādo præreptā ſibi libertatē eripiūt: Non poſteritati cui ſeruitiū parāt: Non deo quem offendūt ut hominib⁹ placeant. Deniq; non hiſiſis quib⁹ placēdo nocuerūt: quibusq; perpetua morte ſua breuem peccādi: hoc eſt in æternū quoq; moriēdi licentiā pepererūt: caci nimiū demēteſq; aduerſiſq; ſyderib⁹ i lucem: imo in tenebras proiecti: qui cum alte alios extulerint: ipſi cōtinuo iacuerunt: ab eiſdē illis: qđ ſæpe iam uidim⁹ forſitan opprimēdi. Interim cum multa alijs quaſierint: multa cupidinū inſtrumēta conſlauerint: tantorum ſemper cōmodis caruere facinorū: hanc unam ſerialis inſturiæ gloriā conſecuti: principum auariciā: dñorūq; libidines conſilioꝝ ſuorū pauiffe ſucceſſib⁹. Quid uis amplius dicam: Non equidē min⁹ mordax noſtorū: mihi qđ Cretenſiū uideri ſolet imprecatio. Cū enī ſono uerborū: neutra terribilis ſit: ſubest uirus utriq; mortiferū: Illi hoſtib⁹ ſuis optant ut mala cōſuetudine delectent: noſtri autē ut occupati atq; ſolliciti eſſe nunq; deſināt. Quo ſi p̄fundius: non uerba: ſed ipſam rem inſpicias: quid triſtius dici poſſit uix inuenio. De his occupatis loquor: quos uidem⁹: & quorū plena eſt uita uulgaris. Alij enī nulli uel tam rari ſunt: ut nuſq; appareāt. Vbi ſane ueritas quaerit: ficta phantaſmata loqui piget.

Q; qđ fere omnis occupatus ſit miſer: ſint tamen aliqui licet pauciſſimi qui laudabiliter occupent: Ca. II

Taq; ut iam tādē ſemel expediam: parū abeſt qn meo certe iudicio: omnis occupatus miſer: occupatusq; ſub alio bis miſer: qđ & miſeriā ſuam habet: & ipſo miſeriæ fructu caret. Non qđ ignorē fuiſſe & fortaiſſis eſſe occupatiſſimos quosdam ſimulq; ſanctiſſimos uiros: qđ ſeipſos & ſecum chriſto deuias animas adducerēt. Quod ubi accidit: ingenis fateor & inextimabile bonū eſt: ac gemiata foelicitas: duplici de qua multa diximus obiecta miſeriæ. Quid enī foelicius: quid aut hoīe dign⁹ aut ſimilius deo eſt: qđ ſeruare & adiuuare qđ plurimos? Quod qđ poteſt & non facit: præclarū mihi quidē humanitatis officium abiſſe: & ob eam rem hominis nomē ac naturam amiſſe uidebitur. Itaq; ubi hoc poſſe datum ſit: deſiderium proprium utilitati publicæ ſponte ſubiſciam: deſertaq; ſolitudine: unde mihi ſoli obſequebar: ultro repetā unde utilis mūdo ſim: Ciceronis noſtri iudiciū ſequens: Magis eſt enim inquit ſcđm naturam pro omnibus gentibus ſi fieri poſſit conſeruandis aut iuuādis maximos labores moleſtiaq; ſuſcipere: imitātes Herculem illū: quē hominū fama beneficioꝝ memor in conſilio cœleſtium collocauit: qđ uiuere in ſolitudine: non modo ſine ullis moleſtijs: ſed etiā in maximis uoluptatib⁹: abundantē omib⁹ copijs: ut excellas etiā pulchritudine & uirib⁹: quo circa optimo quiſq; ſplēdidiffimoq; ingenio longe illam uitā huic anteponit. Hæc Cicero. Cui ſic ſe rebus habentib⁹ haud coact⁹ aſſentior. Sed de his oībus iudiciū meū habe: pauciſſimis quidē inſtantijs uniuerſale uerū dogma non quatitur. Multi ſunt qui occupationes i commune utiles: & ſanctiōes ſolitudi-
ne qualibet profitentur: Scio. Sed quot quaſo te uidimus qui quod profitebantur impleuerint: Sunt fortaiſſe aliqui: ſunt plurimi: oſtende mihi unum & ſilebo. Nō inſicior doctos quosdam & facundos uiros: & qui multa ſubtiliter aduerſus hæc diſputent. Cæterū

nō
ta d
ci d
mil
es l
ſilic
bo
am
ſoli
mēt
ego
illuc
ita:
ſed
niar
quo
moi
cæ d
ſic a
mo l
I
quō

i
litis
temp
aſtru
am q
fateb
ſed re
cōſta
et int
rem t
tardū
ptatē
famil
At qu
cæ neq
ſpecta
uita ſi
ſe finit
Q
Et q

q
ſequit
nem c
Nemo
us læd
tis ſub
mihi: n
ticiam
gerium

Li. I. Tractatus: III. Ca. III. III.

nō de ingenio: sed de moribus est questio: Ambiant ciuitates: declamant ī populis: multa de uirtutib⁹ loquunt: Vix temperare mihi potui: quo min⁹ unū Satyriaci dentis morsum huic loco ualde: nisi fallor: cōgruentē interponerē: Sed cogitās ad quē mihi sermo est: stilo potius aliquid: q̄ uerecūdiā subtrahēdū credidi. Multa quidē in quibus loquunt utiliter: audiui: & saepe alijs profūt: credo. Sed nō statim san⁹ ē medic⁹: qui cōsilio agrū iuuat: qn eodē saepe morbo quo multos liberauerat interiit. Verba studio elaborata atq; arte composita pro multoꝝ salute non respuo: & quicūq; sit opifex utile op⁹ amplector. Verū hęc nobis non rhetoricā schola sed uitā est: nec ianem linguā gloriā: sed solidam quietem mentis intendim⁹. Neq; mihi excidit Seneca: cū dixisset: Omīa impedimēta dimitte & uaca bonā mēti: cōfestim addidisse: Nemo ad illā puenit occupat⁹. Quā ego nō pręstare quidē solitudinē: sed conseruare & plurimū adiuuare contēdo. Nam nec illud eiusdem auctoris oblit⁹ sum: Non multū inquit ad trāquillitatē locus confert: ut sit ita: sine dubio tamē confert aliqd. Qd nisi sic esset: cur idē dixisset alibi: Non tm̄ corpori sed etiam morib⁹ salubrē locum eligere debem⁹. Et idem alibi: Conspectū quoq; & uiciniam fori pcul fugiā. Nam ut loca grauiā etiam firmissimā ualitudinē tendant: ita bonā quoq; menti necdū adhuc perfectā & cōualesecēt: sunt aliq; parū salubria. Vnde ergo hęc morū mentisq; salubritas ac discrimē si nihil esset in locis: Est in locis aliquid pace Senecę dixerim: Est multū: sed non totū fateor: illud quidem ut sibi uidetur ī animo est. Nam sic ait: Anim⁹ est qui sibi cōmēdat oīa. Id enī uero suo more recte dicit. Vnde autem animo lumen ueri: aequitasq; iudicij: Aliunde pculdubio.

D

De laude tranquillæ serenitatis animi: quæ largit̄ in solitudine constitutis: Et quō anim⁹ non possit in diuersas res esse intentus: Ca. III.

Taq; qd de locis dixi: de animo repetam: Esse in illo aliqd multū: esse totū mīme: sed in eo tantū qui oportunitatē locis tribuit animo rātionē. Magna enim & diuina quādam res est: animi tranquillā serenitas: & quæ non alteri⁹ donū sit q̄ solius dei: sed q̄ sapius ille largiri solet in solitudine cōstitutis. Quod utrūq; pro breuitate temporis: uel ratione uel contrariōꝝ collatiōe monstratū est: & mox exemplis illustribus astruet. Qd si forte datum sit: ut aliquis uerū capax: non ad linguā sed ad cor hoꝝ cuiuspiam quos credulū uulgus stupet: penitus aurem cordis admoueat: puto sine contentione fatebit: q̄ conscientiā nudam ingenue confitentē audierit: foelicitatē non uerbis sonantib⁹ sed rebus tacitis & ueritate intima: nō externis plausib⁹ aut fallacissima hominū opinione cōstare. Multa quidē illic audiet: multū his contraria quæ in pulpitis cū populo mirabat: et intelliget quod inter cutim & præcordia intersit. Et nimirū hęc animi natura ē: ut in unā rem uehementē intene⁹: multas negligat. Hinc est ut eloquētiā studiosi: saepe sint ad actum tardiores: & qui res magnas agūt: sūt incultiores eloquio. Sic & modestiā cultores uoluptatē fugiunt: & quibus uoluptas in precio est: modestiā aspernant: Sic & quos augēda rei familiaris studiū tenet: saepe rempublicā atq; amicitias contēnūt & illiberali⁹ uitam ducūt. At qui liberalitati animū applicat: quicq; reipublicæ curam habēt: saepe uideas rei domesticæ negligētes. Non potest uer⁹ idem ex æquo placere his quoz nauigatio cōtrarios fines spectat. Quæ iccirco dixerim: ne mireris si in eo q̄ qd nūc agim⁹ idem cernas: & si sollicita uita strepitū amat: multiloquio delectat: Contēplatio autē omnis amica silētio est: quæq; se finibus suis tenet: Et uiceuersa illa silentiū odit: hęc strepitum.

A

B

Quomodo ex periculo pastorū disci possit uitam sollicitā minus esse tutam: Et q̄ ea ratione auctor ipse uitam elegerit solitariā: Ca. III.

Væ nam uero tutor uia est: hoc est pater qd hodierno colloquio uestigamus. Dic q igitur mihi ex hisipsis quoz mentio nobis oborta est: quotiens putas pastorē officio perisse: quotiens ouem & dum uagam alligat in laqueū incidisse: & dū pfugam sequit̄ corruisse: Quoties credis aut medicū bene ualentem: dum ægros circumit ægritudinem contraxisse: aut bustuarium dum mortuos sepelit: causam mortis contagio repperisse: Nemo uero fallatur quasi minora sint animoz contagia: q̄ corporum: Maiora sunt: grauius lædunt: altius descendunt: serpiūtq; latentius. Multis inquit prodesse meritorij: multis subuenisse: laudabile: quis negat: Sed ordinatæ charitatis initium scimus. Crede autem mihi: non est paruæ fiducia polliceri opem decertantibus: consilium dubijs: lumen cæcis: læticiam mœstis: securitatem metuentibus: spem deiectis: salutem ægris: requiem fessis: refrigerium afflictis: monstrare iter errantibus: subiectare humeros cadentib⁹: dare dexteram

A

prostratis. Magna quidem sunt hæc si fiant: parua si promittantur. Neque enim magnæ quæ parua rei promissio: sed exhibitio est maior. Verum ego non tam alijs legem pono: quæ legē tibi meæ mentis expono: quam qui probat teneat: cui non placet abijciat: & relicta nobis solitudine: sollicitudines suas sibi habeat: contemptorque ruris nostri: uiuat contentus in urbibus. Optarem fateor talis esse qui prodesse possem quæ plurimis: uel ut ait Naso: totique salutifer orbi: Sed primū paucorum hominū: proximū christi solius est propriū. Et profecto quisquis in tuto est: ut uel tantisper diuersum sentientibus condescendam: peccat in legem naturæ: nisi quibus potest laborantibus opem fert. Mihi qui adhuc magno naufragio laboro: sufficit illius opem implorare: qui solus potens est præstare quod poscitur. Cupere magna: sed modicus contentabor: Vellem cum omnibus saluus esse: si minus: cum multis. Ultimo quid expectas ut dicam: mihi si non pereo satis est: multum est abunde foeliciter: Et heu quæ uereor ne qui forsan ex his: qui se custodes infirmarū ouium dici uolūt: lupi sint sanasque dilanient.

Tractatus quartus: Quæ expediant eis qui uitā solitariā ingredi statuerūt.

Quæ uita solitaria præcipue litterarū ignaris grauior morte: & mortem allatura uideatur:

Ca. I.

Ne diutius me consideratione non mea implicem: de se illi: nos de nobis: libret unusquisque quid præferat. Impossibile est enim & si unū omnes finem uel timū intendamus: ut unam omnibus uitæ uiam expediat sequi. Quæ in re cuiusque acriter cogitandum erit: qualem eum natura: qualem ipse se fecerit. Sunt enim quibus solitaria uita morte grauior sit: & mortem allatura uideatur: quod præcipue litterarum ignaris euenire solet: Quibus si confabulator desit: quid secum: quid uel cum libris loqui ualeant non habent. Itaque muti sunt: Equidem solitudo sine litteris exiliū est: carcer: eculus. Adhibe litteras: patria est: libertas: delectatio. Nam de ocio quidem illud Ciceronis notum: Quid dulcius ocio litterato? Contraque: non minus illud Senecæ uulgatum: Ocium sine litteris mors est: & uiui hominis sepultura. Et si plane norim duo ista tam dulcia philosophorum diuerticula: solitudinem atque ocium: ut incipiens dixi: interdum litteratis etiam hominibus permolesta: In promptu tamen est ratio. His enim hoc accidit qui uel uoluptate aliqua compediti: carcerem suū amant: uel uulgi commercio & uulgari negotio uictum querunt: uel ad lubricos honorum gradus populorum uentosis suffragiis aspirant: Et quibus (quæ ingens his temporibus turba est) litteræ non animi lux atque oblectatio uitæ sunt: sed instrumenta diuitiarum. Ad quas hodie descendas: magno rei familiaris impendio: sed multo maxima lucri spe pueri a parentibus: non quasi ad liberale gymnasiū: sed uelut ad seruire mercimoniū destinant: ut mirari nemo habeat eos uenale literæ & auare litteris uti: quas ut uenderet quæsierunt: Et quibus improba spe: non sibi contentissimū fœnus: sed millesimū statuerunt. Quæ omnia diligent in uitæ electione tractanda essent. Neque enim tales in solitudinē uoco: neque si ueniant admitto libens. Quos multos igitur excludam: hinc uides. Nam quod piscis longe ab aquis: quid hi procul ab urbibus acturi? Quod illi olim molli & effœminato cauidico sæpe dixi: qui hæc loca non quietis amore quæ non nouerat: non appetitu ocij quod oderat: sed nescio quonam imitandi studio frequentare cœperat: incertum an sibi ipsi molestior: an mihi. Verum ille cœfestim tædio locorum & urbanarum desiderio uoluptatū uictus abiit. Quod nisi sic euenturū animo præuidissem: ultro ipse cessissem locis: tam nulla rerum opinionūue proportio erat: quæ uis amicum ille se diceret: & essemus eisdem studijs a puericia uersati: sed ut res docuit: studiorum finibus longe disparibus. Redeo autem ad inceptum.

Quæ quæ optimum esset ut in iuuentute quisque sibi aliquid rectæ uitæ genus apprehenderet: tamen si quis hoc iuuenis neglexerit: consultum est ut saltem senex hoc faciat:

Ca. II.

Primum quid esset: nisi consilij inopia iugis adolescentiæ comes obstaret: ut ab ineunte ætate circa unū aliquod uitæ genus apprehendendum unusquisque nō accuratissime cogitaret: nec ab illo calle quæ semel elegisset: nisi magnis ex causis aut graui necessitate diuerteret. Quod initio pubertatis fecisse Hercule auctor Xenophon ille Socraticus testis est Cicero. Sed quæ id non facimus: neque enim nostro iudicio plerique uiuimus: sed uulgi: atque adeo per deuia raptamur: & quasi per tenebras alienis uestigijs insistentes: sæpe periculosas & inexplicabiles ingredimur uias: & eousque prouehimur: ut ante simus nescio

quic
bi pe
secur
sulat
quæc
uel p
cui s
intel
mem
neus:
impe
nend
lerite
entia
Q
i
suis p
erret.
prante
est mil
busque
gressis
labor
larum
ubi ille
dici: qu
cellum
Apud
rem que
modo
res me
dā scali
repagu
pulo at
to: sens
ditum i
uiri cor
ctum m
cerone
cubрати
secessus
re: Ideo
incom
quam si
animur
uideam
causis d
dendum
nere: cor
rui: quæ
posui pr
est anim
spōdēs

quid: quod quid esse uelimus: circumspicere atque examinare permissum sit. Iccirco quam sibi personam uel natura uel fortuna uel error aliquis imposuit: si iuuenis non potuit: quisque secum senex cogitet: & quod solet errans uiator: ante uesperam quantum licet saluti suae consulat: unum sciens: naturam totam haud facile posse conuelli. Cui autem in ingressu uiae huius quaedam ut dixi scintilla nostri consilij nulla erat: coeleste aliquod lumen affulsit: ut uel securus uel periculi minoris: & facile remediabile iter arriperet: habet unde semper deo gratias agat. At cui sinisterior fors fuit: plus negotij est: postquam tamen aperire oculos coepit & quod dubium iter agat intelligere: omni studio incumbat adolescentiae deuium & errores uel in senectute corrigere: memineritque Terentiani senis in Adelphis: qui mutanda sub extremum uitae: consultor idoneus: simul & delectabit & proderit. Difficile negotium imprimis: sed & imprimis utile & neque impossibile. Neque uero serum putet: quod salubre cognoscit. Assunt huius sententiae non spernendi auctores: Sapientissimum principum princeps philosophorum: Augustus caesar ait: Sat ce-
leriter fieri quicquid fiat satis bene. Plato ait: Beatum cui etiam in senectute contigerit ut sapi-
entiam ueracem opinionem assequi possit.

Quae in ordiendae mutandaeque uitae tenenda sit uia: Ca. III

Nomni quidem ordiendae mutandaeque uitae consilio: illud imprimis ante oculos habendum: ut non concupiscentia inani: sed natura duce fracti: uiam teneamus: non quae speciosissima uidebitur: sed quae aptissima nobis erit: Vbi maxime rectum ac seuerum suipsius aestimatore ac censore exigo: ne oculorum aut aurium uoluptate deceptus aberrer. Quod quibusdam accidisse scio: qui dum mirantur alios: imemores sui atque aliena temperantes: ridendi materiam populo praebuerunt. Hoc unum sumptum a philosophis consilium est mihi: scilicet in quod uel solitariam uel urbanam uitam: siue aliam quamlibet naturam moribusque suis comparans: norit quisque quid suum sit. Quod si ingredientibus est utile: quanto progressus utilius: quibus super eligendi laborem: extirpanda etiam ueteris radicataque sententiae labor est: Apud me sane cui nihil quod quidem nouerim commune cum populo: & cui litterularum tantum obuenit quantum non inflet animum: sed delectet & solitudinis amicum faciat: ubi illas sine loquaci doctore: sed & sine tenaci torpore: atque utinam sine sequaci liuore didici: quem non amica: non coniunx: non uadimonium: non usura: non depositum: non lucellum: non rostra: non balneum: non taberna: non coena: non porticus in urbe deuinciunt. Apud me inquam cui ut uerum fatear: non tam proprio studio: alienouae monitu ut ita sentirem quam naturae ipsius persuasione consultum est: uita proculdubio singularis ac solitaria: non modo tranquillior: sed altior est atque securior. Et ut extimare alios iubeo suas res: & ut ipse res meas noui: ualde solitudinem atque ocium: de quibus multa hodie tecum ueluti quaedam scalas ad id quo mens nostra suspirat: amplector ac teneo: turbas atque sollicitudines ceu repagula uectesque permetuo. Sed ita ut si qua me necessitas in urbem cogat: solitudinem in populo atque in medio tempestatum portum mihi consistere didicerim: artificio non omnibus noto: sensibus impitandi: ut quod sentiunt non sentiatur. Quod cum per me ipsum experientiae creditum in consuetudinem deduxissem: multo post tempore acutissimi cuiusdam doctissimique uiri consilium esse cognoui: memoriaeque mandauit: eo quidem attentius: quo gaudebam factum meum uetustatis auctoritate fulciri. Nempe Quintilianus in eo libro ubi oratorem a Cicerone armatum bullis ac phaleris curiosissime perpoliuit: de hoc loquens: Est inquit lubricatio quotiens ad eam integri ac refecti uenimus: optimum secreti genus: Sed silentium & secessus: & undique liber animus: ut sunt maxime optanda: ita non semper possunt contingere: Ideoque non statim si quid obstreperet abijciendi codices erunt & deplorandus dies: uerum incommodis repugnandum: & hic faciendus usus ut omnia quae impediunt uincant intetio: quam si tota mente in opus ipsum direxeris: nihil eorum quae oculis uel auribus incurfant ad animum peruenient. An uero frequenter etiam fortuita haec cogitatio praestat ut obuios non uideamus: & ita ne deeremus non consequemur idem: si & uoluerimus non est indulgendum causis desidia: Nam si non nisi refecti: non nisi hilares: non nisi omnibus curis uacantes studendum aestimauerimus: semper erit propter quod nobis ignoscamus: Quare in turba: itinere: conuiujs etiam sibi faciat ipsa cogitatio secretum. Haec Quintilianus. Quae libetius inserui: quia secretior locus erat. Nam Senecae de hoc ipso uulgacior epistola est: Ideoque nihil apposui praeter finem solum. Cum enim multa tractasset: qualiter aduersus uulgi strepitum durandus est animus studiosi: tandem ad se usus: Quid igitur inquit: non aliquando commodum est carere conuicio: Et respodens sibi: Fateor ait. Itaque ego ex hoc loco migrabo: quasi quaecumque dixerat necessaria mo-

ra solacia hoc ultimū uoluntariæ profectiōis consiliū daret. Et profecto sic est: Nam & ego unū hoc in necessitate remediū inueni: ut in ipsis urbium tumultib⁹ imaginariā mihi solitudinem secessu aliquo q̄tum sinor & cogitatione conficiam: uincens ingenio fortunā. Quo remedij genere saepe quidem hactenus usus sum. Et quoniā futuri semper incerta conditio est: an adhuc usurus sim nescio. Certe libera si contingat electio: solitudinē ueram proprijs in sedibus quaesiturus.

De Commendatione solitudinis: Ca. III

A Vod & dum licuit semper feci: & q̄ cupide nūc faciam uides. Solitudo equidē sancta: simplex: incorrupta uereq; purissima rerum est omniū humanarum. Cui etenim sese ostendet in syluis: cui se comat inter uepres: Quem praeter pisces hamo: quem praet̄ feras ac uolucres uisco fallat aut laqueo: Quē cantu: quem gestu mulceat: quē coloribus delectet: Cui purpuram explicet: cui oleum uendicet: cui uerborū florida ferta contexat: Cui demū sese approbet: cui placere studeat praeter illū cui ī intimas solitudines penetrati: solitariū nihil ē: Neminē illa uult fallere: nihil simulat aut dissimlat: nihil ornat: nihil palliat: nihil fingit: Nuda prorsus & incōpta ē: Spectaculis enī caret & plausorib⁹ ueneficis animarū uitae rerumq; omniū: deum unicum testem habet: nec uulgo caeco & mendaci: sed conscientiae propriae de se credit. De quibusdā quoq; parū illi fidens dubitat: recolens scriptū esse: Delicta quis intelliget: Et illud etiā: Si simplex fuero hoc ipsum ignorabit anima mea: Nec tamē illud oblita: q̄ suauis dñs uniuersis & miserationes eius super omnia opera eius: Q̄ alleuat domin⁹ omēs qui corruūt: & erigit omnes elisos: Q̄ prope est omnib⁹ inuocantibus eum: Q̄ non scdm̄ peccata nostra fecit nobis: neq; scdm̄ iniquitates nostras retribuet nobis: quoniā scdm̄ altitudinē caeli a terra corroborauit misericordiā suam super timentes se: Q̄ q̄tum distat ort⁹ ab occidēte: longe fecit a nobis iniquitates nostras. Deniq; non iudicialiter sed paterne nos aspiciens: quomodo miserē pater filiorū: misertus est domin⁹ timētibus se: quoniā ipse cognouit figmentū nostrum: & recordat̄ quoniā puluis sumus: & homo sicut foenum & flos agri egreditur & conteritur & fugit uelut umbra: Misericordia autē domini ab aeterno & usq; ī aeternū: quoniam ipse fecit nos: & nihil odit omnium quae fecit. Atq; ita hinc minātib⁹ scripturis: hinc spem dantibus de se incerta: & nesciens an amore an odio digna sit: trepidat sed & sperat: ac seipsam de certa & nota regis sui misericordia cōsolatur. Sic se: sic dāmonū uigil insidias inq; id solum occupata circūspicit & diuino praesidio fulsa contēnit. Sic undiq; foelix ac trāquilla: & ut proprie dicam: arx munita tempestatūq; omniū portus est: Quem qui fugit: quid sibi aliud praeter: portu careat: uoluā reum pelago: uiuat in scopulis: moriā in fluctibus: Nec tamen usq; adeo propositi improbus sententiaq; tenax sim: ut desipere alios putem uel in uerba iurare cogam mea: Ad fatēdū multi: ad credēdū nemo cogitur. Nulla maior q̄ iudicij libertas: hāc itaq; mihi uendico ut alijs nō negem. Sit sane: potest enim esse: sit honesta: sit sancta omniū intentio: Esse autē occultissimae pfundissimaeq; rei humanae conscientiae iudex nolim: Et possunt omnes deo largiente bene uiuere: Nullū respuit infinita clāmentia: sed a multis ipsa respuitur. Ipsa etiā humanae philosophiae institutio gradiaria est. Non possunt enim omnes summū locum prehēdere: Alioquin ima omnia uacarent: tantū ut uitetur obscœnitas & quae in imis esse solent sordes. Id enim omnib⁹ est necesse: qui quolibet in genere uitam agere: procul ab infamia decreuerūt. Sic obscœna uitare debitum: in altum niti uirtus est: peruenire foelicitas.

De Quadruplici distinctione uirtutum: a Plotino inducta & a Macrobio comprobata: Ca. V

A On sum oblitus distinctionē illam quadruplicem uirtutum: a Plotino ingenti Platonico inductam: a Macrobio comprobatam: Sed in ea ipsa politicae uirtutes infimum gradum tenent: quae occupatorū esse possunt: eorūq; non omniū: sed illoq; quibus occupationum finis uirtus propria & multo maxima reipublica salus est. Cernis ad q̄ paucos uno uerbo tota occupatorū innumerabilis acies sit redacta. Proximū ascendēdo gradum possident purgatoriae uirtutes haud dubiae linquentium urbes atq; ocioforum & uerae philosophantiū ornamenta. Et passiones quidem animi: quas primae temperant: hae cōtinent. Tertius gradus altior illarum est: quas purgati animi uirtutes uocant: quarū munus est propriū: passiones quas politicae molierint: purgatoriae cōuulserint obliuisci: Hae perfectorum sunt: qui ubi sint nescio: Sed & q̄ fuerint solitudinē amarunt. Et si quis usq; superest q̄uis hoc uirtutum gubernaculo tutus in alto nauiget: puto tamen solitudinis portū amet.

Quartus ac supremus exemplariū est locus: quæ supra hominē sunt: & ut aiūt: in mēte solius dei habitāt: Vnde qđ ipsum nomē indicat: tanqđ ab exemplari aliquo æternō: Siue ut Plato uocat: ab ideis quas in eadem dei mente: ut cæterarū rerum: sic uirtutum posuit: tres alias humanarū uirtutum species ortas uolūt. In his autem aduersus passionē: non modo non eisdem effectus esse quos in cæteris: sed ipsum passionis nomen audiri nefariū prorsus atq; sacrilegum. De istis sane nil dicturus fueram: nihil enim ad id quod nūc agitur: nisi quia cum de politicis purgatorijsq; uirtutibus loqui aliquid tempus admonuisset: Plotini quadrifidam catenam multa arte consertam: stilo soluere ac dissociare non libuit.

De Delectatiōe ac dulcedie uitæ solitariæ & spiritali pugna solitarioꝝ: Ca. VI.

Ides ne q̄to uerborum ambitu utcunq; cum occupatis i gratiam redire uoluerim: tempus est ut his iam digressionibꝰ modus sit. Ad me igitur & ad solitudinē reuertor: Cuius ego ueram intimāq; dulcedinē utinā pfundius haussissem: ut fidentius i hoc tecum sermone uersarer: Nunc de re sanctissima: pphanū ingeniū fari pudet. Quis enī fando æquet qđ uix percipit cogitādo: Cœlestis & p̄sus angelica uita est: de qua terrenꝰ ne dicam terreus hominē loqui uult: splendore noīs captus famaq; rei optimæ: & ut uere dicam: odore magis qđ sapore delectatꝰ: haud aliter qđ si natus in syluis pastor & in syluis educatꝰ sitim fluuiō: herbis famē sedare syluestribꝰ: humi cibū sumere solitus: dum oloq; requiem sub antro: casu aliquo ad amplissimā cuiuspiā atq; opulētissimā urbis muros accesserit: Et dū in uestibulo fessus sedet: oculosq; auide circūflectit: in q; urbē ipsam inicit custodum domos aut cohærens portis angiportū uiderit: Exinde reuersus in sylvas socijs narret: quid in ea urbe cōspexerit: quid in atrijs: qđ in uicis: quid in curia: qđ in foro: quid i officinis artificū: quid in thalamis p̄cerum: quid in publicis priuatisq; consilijs agat. Aut si qđ primū forte religiosissimi templi limen attigit: Iccirco quicquid amictuū seu uasorū imis penetralibꝰ abditū seruatur: cūctas librorū formas: singula sacerdotū officia: omēs sacrorū ceremonias nosse putat. Re enī uera q̄tū ego ab huiuscemodi pastore differo: nisi qđ is urbē semel adijt aut templū: ego sæpe solitudinē. Is exteriꝰ substitit: ego introij. Ille mox abijt: ego p̄mansit. Quid tamē ego certius noui: q̄lis solitariæ uitæ statꝰ interior sit: antra: colles & nemora: æque omnibus patent: Nemo arcet intrātes: nemo pellit ingressos: deserti nullus est ianitor: nullus custos. Sed quid locorum solus introitus: quid ambitu uehūt amnes: qđ lustratā iuuant syluæ: quid in seſsi p̄sunt montes: si quocūq; iero: animꝰ me meus inſequitur: talis in syluis qualis erat in urbibꝰ? Ille ante omnia deponendus: Ille inquam: ille domi relinquēdus erat: suppliciterq; poscendū a domino: ut cor i me crearet mūdū: & spiritū rectū his in uisceribꝰ innouaret: Tum demū uitæ solitariæ abdita penetrassem: Hæc enī qđ alieno gloriæ: hæc solitudo utiq; non solitaria uita est: ea scilicet quā suspiro: q̄uis exteriꝰ similima uideatur: æque hominū turbis educata: sed nō æque passionibꝰ expedita. O si uidiſsem quæ nam dulcedo illa ineffabilis sanctarū animarū: quæ de præteritorū cōmemoratiōe discriminū: & uenturi gaudij expectatione percipiunt: sine quibus triumphatus hostis: sine quibus sæpe quidem uictus: sed uincendus adhuc: & in acie nunc etiam standū est non sine spectata uictoria: militandū qđ non solis: sed suffultis angelico comitatu: Et quibus indutis armaturā dei loricaq; iusticiæ: ut uerbo utar Apostoli: munitis: scuto fidei: gladio spiritus & salutis galea aduersus principes & potestates: aduersus mūdi rectores tenebrarū hæc: iterq; atq; iterum nullo quidem spectante mortaliū: sed cœlicolarū maximo consensu & eximio omniū fauore christoq; Iesu spectaculis præſidente pugnandū est. Quæ nam illa suspirioꝝ quies: de pfundis ad excelsa tendētiū: fatigato animo gratissima: Quæ nā suauitas lachrymarū de purissimo cordis fōte cadētiū? Quæ nā militū christi uigiliæ excubiæq; psalmoꝝ in turribꝰ hierusalē & in ppugnaculis sion aduersus exercitū babylonis: tota nocte canētiū uallūq; & castra seruatiū: loco arduo & munito: ubi nec pabulū desit nec aq̄tio: ubi fidant hostibꝰ insidijs tēptari se posse nō obrui: eoq; se græ subuectos: ut ferocissimi hostis icursus ipsis obsequiū: suppliciu illi sit: ut qđ saluti iam ampliꝰ nō obest: sæpe p̄sit ad gloriā: exercēdoq; fiat cautior militia: fortior uictoria: clarior triūphꝰ: christi pugilum in uitæ huius agone certantium?

Quæ sit solatiū q̄taue iucunditas pro breui solitudine hominū perpetuam sperare frequentiam angelorum: Ca. VII.

Uod illud solatiū: q̄ta iocunditas: gaudere præſentibꝰ: sperare meliora: pro breui solitudine hominū perpetuā frequentiam angelorū & diuini uultꝰ aspectū: Vbi to-

tius sacra concupiscentia & desideriorum omnium est finis: pro paucis lachrymis interminabilis risum: pro temporalibus ieiunij aeterna conuiuia: pro uoluntaria paupertate inestimabiles uerissimaeque diuitias: pro incolatu sylvarum ius ciuitatis aetherae: pro fumoso tugurio stellantia christi palatia: pro agresti silentio cantus angelicos & caelestis dulcedinem harmonia: quaeque omnem melos excesserit: illam dei uocem: tot transactis laboribus: suos aeternam in requiem euocantis: proque his omnibus sponsores ueracissimum ac locupletissimum habere: Cogitare quotidie quid est quod reliquum: quid est quod secutus sum: quale est quod patior: quale quod exspecto: quantum est quod seui: quantum est quod metam. Extimare quae breui temporis iactura: imo uero non iactura: sed lucro & innumerabiliu[m] tedium fuga: felicitatem negociantur aeternam: & dimissis hominum fastidijs urbiumque periculis: ubi uere est infernum ille uiuentium: cuius meminit psalmista: ad supernam patriam properantes: iam hinc coeperint esse felices. Si quidem miseriae finis felicitatis initium est: natura contrarior[um] exigente: ut ubi hoc desinit: illud incipiat. Postremo & cogitatus altissimos: & collocutores spiritus & uisiones beatificas habere: & saepe praesentem christum familiari[us] compellere. Semper enim praesens est qui ubique semper est. Quis est autem hic nisi de quo scriptum est: Si ascendero in caelum tu illic es: & si descendero ad infernum ades: Si sumpsero penas meas diluculo & habitauero in extremis maris: Cui si facile fuit oculos nobis atque aures intellectumque largiri: multo est praesentio facilius nos uidere: audire & intelligere. Videt ille igitur nos: auditque prius etiam quam loquimur. Ipse est enim igitur qui tacito Moyse ait: Quid clamas ad me: Praeuenit uota nostra & affectus anticipat. Cogitationes nostras intelligit de longinquo: hoc est multo antequam fiat: Preces nostras exaudit antequam sonent: necessitates nostras aspicit antequam ueniat: exitus nostros spectatur antequam nati sumus. Sed ita nos aspicit: ut indignos licet inueniat: misereatur tamen: nisi forte quod procul absit a nobis: contumacia pertinaci misericordiam repellamus.

Quae habentes uerum testem christum: teste imaginario non egeamus? Ca. VIII.

A
h Abentes ergo testem patrem iudicem: teste illo imaginario non egeamus: de quo alibi scripsi: quem philosophorum quidam quaerendum nobis esse dixerunt. Epicurus quidem quibusdam licet opinionibus infamatus: magnorum tamen iudicio magnus uir amico scribens: Sic fac inquit omnia: tanquam spectet Epicurus. Marcus Cicero in epistolis quas ad Quintum Ciceronem fratrem suum scribit: post adhortationem magnificas ad uirtutem concludens: Id inquit facillime facies si me cui semper uni magis quam uniuersis placere uoluisti tecum semper esse putabis: & omnibus his rebus quas dices & facies interesse. Multum haud dubie confidebat ueram praesentiam praefuturam esse germano: qui memoriae suae solam efficacem adeo uirtutis ad studium extimaret. Secutus hos Seneca: sed non ausus tantum sibi tribuere: Luciliu[m] suum monet ut alicuius clarioris uiri praesentiam sibi fingat. Ait enim: Prodest sine dubio custodem sibi imposuisse & habere quem respicias: quem interesse tuis cogitationibus iudices. Nec multo post: Sic facies inquit quaecumque facies tanquam spectet aliquis. Et post pauca: Aliquorum te inquit auctoritate custodi: aut Cato ille sit: aut Scipio: aut Lelius: aut cuius interuentu perditum quae homines uitia supprimerent. Et ut intelligas hanc etiam esse Epicuream doctrinam: Seneca idem alibi: Aliquis inquit uir bonus nobis eligendus est ac semper ante oculos habendus: ut sic tanquam illo spectante uiuamus: & omnia tanquam illo uidente faciamus: hoc mihi Lucili Epicurus praecipit custodem nobis & paedagogum dedit. Deinde quibusdam interpositis quibus hoc consilium annumerat: adiecit: Et elige itaque Catonem ait: Si hic tibi nimis uideatur rigidus: elige remissioris animi uirum Lelium: Elige eum cuius tibi placuit & uita & oratio: & ipse animum ante se ferens uultus. Vides ut aliquot enumeratis: utrobique nobis liberum linquit eligere quem uelimus: modo aliquem eligamus: cuius nobis non genus: non potentia: non opes: sed uirtus & conuersatio & testis animi frons & motura animi uerba placuerint. Et hoc quidem de imaginario teste uitae philosophicum consilium: in se suos non inutile: nobis non necessarium: hunc in his litterulis obtineat locum: ut quod diximus appareat tali teste christianum hominem non egere: Cui non Epicurus aut Cicero: non Cato: non Scipio non: Lelius imaginatione fingendus: sed angelus bonus uitae custos: comestque datus homini: quo spectante si quis est pudor: audere non debet: quod coram homine non auderet. Et quod summum & terribile dixerim: Christus ipse locis omnibus atque temporibus est praesens: non actuus: sed & cogitatus omnium uerus testis: quos & si uere afforet testis Epicureus non uideret. Figere hic animum libet & cogitare: Quis tam impudenti rabie fuit unquam tantaque scelerum licentia: qui non dicam christum: sed amicum christi sit aliquem coram cernens non raptanti se praecipitatumque libidini frenas substringeret: Atqui

christi
intre
deco:
praes
christi
refero:
ceros:
ligior
dire:
suis:
dine a
consu
trinse
ptum
le uiu
ne nos
sens si
in solit
distral
saluta
tinuoc
homin
terreni
ni labo
assuete
quem e
dia sub
audiat:
omniu
cula cir
odio qu
mea m
De

h

florum th
bris aeta
esse tecu
non urg
non imp
sulla: tot
tueatur a
raucum
urgeat: u
multa in
mum non i
ritum me
nes dedif
gas: odiff
tandem a
bi morif:
uiuere & r
curasque h
ire: nec fen

christum ipsum in abditis etiam animæ penetrabilibus semper assistere: & quid illis gerat introspicere & aperta omnia uidere: nemo usquã christianus est qui dubitet: nec ab omni decore tanti testis metu saltem & ueneratione desistit. Quid hic præstygij est: nisi quia quæ præsentem corde credimus: oculis non uidemus: eoq; relabimur in quo ueteres Cicero & christum certe non nouerat: arguebat: ubi ait: Nihil animo uidere poterant: ad oculos omnia referebant. Quod si & nobis accidit & consilium optamus: idem nobis audiendus est Cicero: non quod alij præcipue ex nostris desint: cum Augustinus ex hoc maxime librum ueræ religionis mihi texuisse uideatur: sed iuuat in re nostra peregrinū: ut ita dixerim: hominē autem dire: præsertim cum unus idemq; locus sit: ubi & uulnus aperuit & medicamenta compo-
 suit. Ait enim: Magni autem est ingenij reuocare mentem a sensibus & cogitationē a consuetudine abducere. In hoc ergo summis & nos uiribus enitamur: ut sensibus domitis & uicta consuetudine aliquid animo uideam: Aperiamus iam tandē atq; purgemus oculos intrinsecos quibus inuisibilia cernunt: christum adesse uidebimus. Et si de Marco Catone scriptum est: quod puduit gementem illo teste mori: quætomagis pudebit christo spectante male uiuere: male mori: aut oino facinorosum aut turpe aliquid tanto sub teste committere. Sane noster hic testis infallibilis atq; perpetuus: ut ad propositum sermo redeat: & si ubiq; præsens sit: nusquam tamē esse præsentior: nusquamq; familiarius nos audire & nobiscum colloqui quæ in solitudine dignatur. Nimirum: Nam & nullus interstrepit: & quod ab intentione mentem distrahat non est. Sic humanus animus assuescit celestibus frequentiq; colloquio fiduciam salutarem concipit: & ex hospite atq; aduena fit domesticus dei. Magno enim ex amore continuoq; & fideli cultu inter deum & hominem familiaritas tanta est: quæta inter hominem & hominē non est. Quobrem ut laboriosos homines & mortalibus semper rebus implicitos ac terrenis occupatiōibus tota intentione demersos: iam nunc occupationū immortalium & inferni laboris habere primitias crediderim: sic simillimum ueri putem solitarios dei amicos: prius assuetos curis: iam hic æternæ uitæ præsentire delitias: Nec incredibile dixerim posse aliquem ex hoc numero cui secularis cœni uestigium nullū extet ad eum gradum misericordia subleuante consurgere: ut adhuc terris inclusus: concinentes in cœlis angelorum chorus audiat: & uideat in excessu mētis: quod ad se rediens non possit exprimere. Sed quid horum omnium scire: quid ue de his loqui possum peccator infelix: & peccati mei pondus ac uincula circumferens: qui uel amore litterarum amicū ocio: & litteris locū amo: uel fortasse odio quodam ex dissimilitudine morum orto: populum fugio: & fortasse conscientia uitæ meæ multiloquū testem uito.

De Libertate solitarij: & studio mentali:

Ca. IX.

Is igitur prætermittis: quæ quæ bone Iesu ad hunc finem creati abs te ut in te requiescamus: ad hoc nati & sine hoc inutiliter atq; infelicitate nati sumus. Quæti tandem pater estimes illa cōtia: uiuere ut uelis: ire quæ uelis: stare ubi uelis: Vere inter purpureos florū thoros: Autumno caducarū in frondiū acruos acquiescere: Apricatōe hyemē: umbris æstatem fallere: neutram sentire nisi quæ uelis: In utraq; tuū esse: & ubicunq; fueris esse tecum: procul a malis: procul ab exemplis scelerum: non impelli: non collidi: non affici: non urgeri: nō dum esurire malis in conuiuū trahi: dum tacere cupias ad loquendū cogi: non importune salutari atrectariq; ac detineri in compitis & urbanitate incondita & insulsa: totos dies in eculeo pendere: obseruare prætereūtes: Quis te ut monstrum aliquod intueatur admirans: quis pedem figat occursum: quis flexus in tergum hæreat: & aut nescio quid raucum in aurem comitis insusurret: aut de te obuium iterroget: quis in turba uel moleste urgeat: uel aliquo molesto loco cedat: quis manū porrigat: quis ad caput illam referat: quis multa in angustijs loqui pareat: quis tacitus oculo signum det & stricto trāseat labello: Deum non inter tedia senescere: interq; saltantiū greges premere semper & premi: Artari spiritum mœstisq; uaporibus afflatum hyeme licet media sudare: non humanitatē inter homines dediscere: affectumq; fastidij odisse res: odisse homines: odisse negocia: odisse quos diligas: odisse teipsum: non obliuisci tuarum rerum: ut multis ingratis uaces: Sine præiudicio tandem apostolica sententiæ ad Romanos quæ est: quæ nemo nostrum sibi uiuit: & nemo sibi mori: Siue enim uiuimus: domino uiuimus: & siue morimur: domino morimur: Ita tibi uiuere & mori: ut non alijs quæ domino uiuas & moriaris. Stare interim uelut in specula: res curasq; hominū sub pedibus intuentem: uidere omnia teq; imprimis: cum uniuersitate transire: nec senectutem tacite subrepentem prius molestam pati quæ proximā suspicari: Quæ omnia

nibus prope modū occupatis accidit: Sed eam multo ante p̄spicere & p̄parare illi integrū corpus: æquum animū: nosse uitæ umbram hanc nō uitā: diuersoriū non domū: uiam esse non patriam: non cubiculū sed palæstram: non amare quæ fugiunt: optare quæ permanēt: hæc ipsa dum assunt: ferre pacifice: Semper te memisse mortalem: sed cui sit immortalitas re promissa: mittere retro memoriam: perq̄ omnia sæcula & per omnes terras animo uagari: uersari passim & colloqui cum omnib⁹ qui fuerunt gloriosi uiri: atq̄ ita p̄sentes malorum omnium opifices obliuisci: nōnunq̄ & teipsum: & supra se eleuatū animū inferre rebus æthereis: meditari quid illic agitur: & meditatione desiderium inflammare: teq̄ uicissim cohortari: & ardētū quasi uerborū faculas calidis admonere p̄cordijs: Qui q̄ in expti nō intelligūt: nō ultimus solitariae uitæ fructus est. Inter hæc ut notiora non sileam: & lectioni dare operam & scripturæ: & alternū laborem alterno solatio lenire: legere quod scripserūt primi: scribere q̄ legant ultimi: & beneficij litterarū a maioribus accepti qua in illos non possum⁹: in posteros saltem gratum ac memorem animū habere: In eos quoq̄ qua possumus: non ingratum: sed noīa illorum uel ignota uulgare uel obsolefacta renouare: uel senio obruta eruere & ad p̄nepotum populos ueneranda transmittere. Illos sub pectore: illos ut dulce aliquid in ore gestare: Deniq̄ modis omnib⁹ amando: memorando: celebrando: si non parem: certe debitam meritis referre gratiam.

Quomodo quarundā artium inuētorib⁹ diuini honores attributi sint: Ca. X.

Nuentores artium quarundā post mortem diuinitatis honore cultos audiuimus: grate quidem potius q̄ pie. Nulla est enim pietas hominis qua deus offenditur: sed erga memoriā de hūano genere bñ meritoꝝ incōsulta gratitudo mortaliū hūanis honorib⁹ non contēta: usq̄ ad sacrilegas p̄cessit ineptias: Hinc Apollinē cithara: hinc eundem ipsum atq̄ Aesculapiū medicina: Saturnū Liberūq̄ & Cererē agricultura: Vulcanū fabrica deos fecit: Hinc Aegypt⁹ Osirim: Athenæ docta urbs Mineruā coluere: q̄ ille lini: hæc olei usum artēq̄ lanificij reperisse ferē. Longū est singla p̄seq: q̄ apud ueteres huiusmodi uanitatū nullus ē mod⁹: quas palā dānare nō ausus ille poetarū maxim⁹ atq̄ cauitissim⁹: ut qui uero paratū forte supplicii uereba: latenter utiq̄ nec minus eleganē irrideere non metuit: q̄nquidē animas eoꝝ inuentas qui uitam excoluere per artes: quoꝝ nomīa uulgus mendax & omnium fons erroꝝ in cœlum: cœli dño indignante locauerat: apud inferos ponit. Noīatim insup ipsum medicinæ repertorē oīpotentis dei fulmine detractum: ad stygias undas canit. Verum hæc quæstio in eos maneat: Apud nos enī nulla de dijs ē quæstio. Nec uero mirari unq̄ satis possum: uiros ī cæteris omnib⁹ tam perfectos: in solis supstitionibus tam delyros: & quasi uelocissimos cursores euntes in diuersum & ante oculos mentham positā non uidentes: ut quoꝝ p̄nicitatē miror: miserear cæcitatē. Sane si talium rerū primis auctorib⁹ honor aliquis debetur: quem deberi magnū modo humanū modestūq̄ non inficior: quid non litterarū artiumq̄ nobilium repertorib⁹ debeatur: qui non uomerē sulcis: non telā lateri: non fidiū tinnitū aurib⁹: non oleū aut uinū gutturi: q̄uis & auribus & gutturi suos sonos suasq̄ delicias: sed foeliciora quædā instrumēta ad cibū & ornatū cultumq̄ & medelā animi peperere: Enī uero id debitū ubi quæso potissimū p̄solua: aut quis est qui dubitet hoc ipsum litterarū negociū quo uel nostrū uel alienū consecrem⁹ nomen: q̄ multo pennius q̄ are uel marmore uiroꝝ illustriū imagines excidam⁹: Nusq̄ oīno melius: nusq̄ liberi: q̄ in solitudine posse tractari: exptus hoc saltē loquor: Sentio q̄s animo stimulos: quas alas ingenio: q̄ illa operi uacū temp⁹ accōmodat: quæ oīa prater illam ubi quærā nescio. Vacuitatē uero seu uacationē dici inanis litterarū atq̄ artium fontē esse: si mihi forte nō credis: Aristoteli crede: qui primo metaphysicæ suæ libro: circa ægyptū constitutas mathematicas artes ait: rōnē asserēs: q̄ ibi gens sacerdotū uacare dimissa ē. Quod nec Plato ipse tacuerat de eisdē loquēs in Timæo: q̄ sacerdotijs p̄diti separatim a cætero populo manēt: ne contagiōe aliq̄ p̄phana castitas pollua. De q̄rū uita ut un⁹ e sacerdotibus nr̄is ait Cheremon Stoic⁹ uir eloquētissim⁹ narrat: q̄ oīb⁹ mūdi negocijs curisq̄ postpositis: semp in tēplo fuerint: & rerū naturas causasq̄ ac rōnes syderum contemplati sint: nunq̄ mulierib⁹ se cōmiscuerint: nunq̄ agnatos nec p̄pinq̄s nec liberos q̄dē uiderint: ex eo tpe q̄ coepissent diuino cultui deseruire carnib⁹ & uino se semp abstinuerit. Addit ad hæc q̄ biduana ac triduana inedia hūores corporis ex ocio atq̄ imobilitate nascētes acerrime cōprimere & castigare sint soliti: Multa quoq̄ de cibo de potu de accubitu: quib⁹ morib⁹ diuinam ingenij ubertatem facile crediderim contigisse.

T
acc
D

pada
p̄spec
more
gauer
lor no
xime c
mox a
aptissi
& beat
cessus.
enim se
desinit
as insifi
tes ram
mihi rei
sum me
nis hau
opinior
uox & e
diose syl
inutiles
recte fec
Cōueni
bo: hic
bus hic l
Sed non
nusq̄ fce
sus occur
tū: q̄d m
qn utrūq̄
impero: u
mū in an
secōtinge
scribēdū
nō respua
diosissime
ait: Ideo l
hil hoz u
audior: cō
scripturū
Q̄ syl
Li
i ca
ga
quietis rep
opus & ac

Li. I. Tractatus V. Ca. I II.

Tractatus quintus: De uita solitaria impugnantibus: quibusdamque doctrinis ac consolationibus solitariis.

De Rationibus quibus aliqui uitam solitariam reprehendunt: Ca. I

n Ec sum nescius: ut hoc loco mihi uolens occurrere ab his quibus solitudo & literis inimica uidetur & uirtutibus. Dicunt enim imprimis carere solitudine magistris quibusdam quasi litterarum dispensatoribus: atque: ut ita dixerim: tenerorum aliorum animorum: sine quorum ope continua profecto rara nunc ingenia surrexere. Ita uero hoc dicunt: quasi ego pueris loquar: & non his qui domiferae paedagogum dimiserint. Instat tamen acius & eruditus etiam uiris distrahi ingenium huc illuc prospectu uago & caelo liberiore confirmat. Quod quidem ubi grande aliquid molitur rapidi more cornipedis: magno quem saltui praeparare frenandum colligendumque: doctus nemo negauerit. Huius sententiae patronum Quintilianum habet: qui libro orationum institutionum nisi fallor nono: cum secretum & liberum arbitris locum: & quod altissimum silentium scribentibus maxime conuenire: de quo hoc neminem dubitare dixisset: proculdubio hac in parte mecum sentiens: mox adiecit unde dissentiens uideretur: Et non tamen inquit: peritus audiendi qui credunt aptissima in hoc nemora syluafque: quod illa caeli libertas locorumque amoenitas sublimem animum & beatiorum spiritum parent: mihi certe iucundus hic magis quam studiose hortator uidetur esse secessus. Namque illa ipsa quae delectant necesse est auocent ab intentione operis destinati. Neque enim se bona fide in multa simul intendere animus totum potest: & quocumque ipse respexit desinit intueri quod propositum erat. Satis utique dixerat: & tamen ut penitus ita sibi persuasum scias insistit ac repetit: Quare inquit syluarum amoenitas & praeter labentia flumina: & inspirantes ramis arborum aurae: uolucrumque cantus: & ipsa late circumspiciendi libertas ad se trahunt: ut mihi remittere potius uoluptas ista uideatur cogitationem quam intendere. Ecce igitur ut aduersum me non spernedus testis in iudicium uenit: qui uelut auctoritati propriae patris: filius Demosthenis haud uulgaris equidem nota uiri: sed absque aemulo graeae facundiae principis factum profert opinioni suae consentaneum. Et Demosthenes quidem inquit: Melius quod se in locum ex quo nulla audiri uox & ex quo nihil prospici posset recedebat: ne aliud agere mentem cogeret oculi: Habes o studiose syluarum sectator miratorque: Dicat aliquis quod syluas & colles & secessus auos: non tantum inutiles studijs opinem sed danosus: Quid hic dicam: Negem aut locutum uera Quintilianum: aut recte fecisse Demosthenem: imo uero uel in sententiam horum: uel hos in sententiam meam traham: Conuenire securus: quam luctari: Poteram nempe pro facile hos incursus auertere: quod oratores ambo: hic quidem clarus: ille clarissimus: Nec dubium nulli studiosorum generi minus syluas & ea de quibus hic loquitur atque omnino solitudinem conuenire: quod expressum dicam cum ad exempla peruenero. Sed non hinc euadere est animus: nec fuga nec bellum placet: concordiam quero. Itaque quis ego nusquam felicior quam in syluis ac montibus ingenium experiar: nusquam mihi paratius & magnifici sensus occurrat: sicubi tamen magnificum aliquid occurrit & aequa conceptibus uerba respondeat: nolim tamen: quod mihi fors singulari est: ad uniuersos trahens dictum factumue tantorum hominum danare: quoniam utrumque potius amplector & probo: neutrum nostro proposito aduersum. Neque enim studiosis impero: ut in syluis aut montibus libros scribant: sed permitto ut tali spectaculo recreatum animum in angustias cogant tacitas atque reconditas: quae tamen nullo loco aptius quam in solitudine posse contingere: quae est qui non quamlibet urbium amicus intelligat: Fuscum igitur ac silentem locum qui ad scribendum uenit eligat. Hoc enim iubentibus non obstito. Quod diurno scriptori dictum: nocturnus non respuat lucubrador. Qua in re ipsius Quintilianus consilium non inefficax expertus: tecum studiosissime patet: & cum lectore comunico. Ille enim laudans Demosthenis hunc morem: ad extremum ait: Ideo lucubrantes silentium noctis & clausum cubiculum & lumem unum uelut rectos teneat: Nihil horum ut arbitror solitudini obstare: sed fauere cuncta fateberis. Itaque si inter tantas uoces audior: consiliumque nouum non despiciam: & hos sequor & longius euectus si loci optio integra est: scripturum noui aliquid admoneo: quotiens se exemplo Demosthenis includet.

Quae syluae: loca uirentia & amnes plurimum conferunt solitariis: Ca. II.

i Illud ante primum sit: ut post secundos ingenij successus egressu facili in syluas & loca uirentia: quoque nihil est minus amici queruli amnis in ripam grauedinem possit fatigationemque deponere. Nec ideo minus in aruum ingenij rerum semina iacere: & in ipsum quietis reparandique animi tempus uenturo labori materiam praeparare: utile simul & iucundum opus & actiuosa requies & quietus labor: ut cum ad angustam illam Demosthenis ac secretam

A

B

C

A

aream reditū fuerit: sententiæ sementē inutilibus excussis: uotiu a uerborū messis æquiparet: atq; ita nullū studio tempus iners aut inane præterfluat. Quod his præcipue dictū sit qui oratiōes textūt aut historias: Nam qui philosophiā: ac maxime qui poeticā meditant: quibus acuta potius & arguta quā multa cōquirere mēs est: eos libertati p̄pria relinquēdos cēleo: impetum ingenij sequantur: Considerant ubicunq; est animus: ubi locus tempusq; suaserint aut ubi se stimulis maioribus adigi senserint: seu cœlo aperto: seu clausæ tecto domus: seu solidæ rupis obtentu: seu patulæ pinus umbraculo: Non multorum euolutione uoluminum est opus. Illis iam ante perlectis in animo legunt: sæpe etiam in animo scribunt lectio ne præterita: sed præsentī ingenio sese attollunt: Nempe supra humanum modum rapiantur oportet si supra hominem loqui uolunt. Id sane locis apertissimis expeditius fieri interdum & alacrius animaduerti. Vnde sæpe montanū carmen quasi hedū e toto grege lætissimū atq; lectissimū uidi: & nitore insito admonit⁹ originis: dixi mecū: Gramē alpinū sapiens: ex alto uenis. Eadem ut huic tandē articulo finem faciā: & Marcus Tullius & Virgili⁹ Maro: quos eloquētiæ principes latinæ nemo eloquēs negabit: huic consilio hærebant: dū alē cum sæpe alias: tamen præsertim ad tractatū legum ciuiliū accessur⁹ frondosas quercus & delectabiles secessus: quod q̄ ibi scriptū memini: ripam & umbrā: & p̄cerissimas populos: & concentū auīū: & strepitū fluuiorū: atq; æquas in partes scissi amnis in medio insulā paruā & huic nostræ simillimā quæreret. Alter autē suū alexim quisq; is ē pastorio carmie laudaturus: Inter densas umbrosa cacumia fagos assidue ueniens: solus in montib⁹ & syluis id faceret. Platonē secuti ambo: qui inter ociosa cupressera & spacia syluestria: de institutis rerū publicarū deq; optimis legibus disputarat. Nota nimirū & uulgata cōmemoro. Multū tpe posterior Cyprian⁹: fide autem prior & martyrio clarus nec obscur⁹ eloquid: tale quiddā & sensisse uidet & scripsisse: quod unū ex multis ingens mirator eius Augustin⁹ in libris suis quasi illius ingenij expimentū & eloquētiæ gustum ponit: quæ in eo q̄ta esse potuerit: nisi grauitati rerū deditus: uerborū neglexisset ornatū loci illius cōmemoratiōe notū nobis esse uoluit: Vbi ingenū exercēs: nō ait: hunc thalamū loco abditū: cinctū muris: cōmunitum feris: marmorea opacū celatūq; testudine: aut tale aliqd: sed: Quid petam⁹ inqt hanc sedē: dant secessum uicina secreta: ubi dum erratici palmitū lapsus pendulis nexibus: p̄ arundines baiulas repunt: uiteam porticū frondea tecta fecerūt. Ecce quā porticū & quā sedē uir sanctus & eloquēs appetebat: uites palmites: frondes arūdines: & inter hæc studiosis semper amabile secretū: quod utiq; non optaret si præter muros ac tectum nullis bene secessibus ingenū crederet. Possem nūc apud alios hoc ipsū quærerere: & pluriū testimonio rem firmare ni uererer ne aut fidei min⁹ habuisse tantis testib⁹: aut curæ amplius suscepisse dicerer q̄ oportet: Hactenus ea lege disserui quod sentirem: ut nullam ingenij legem imposuisse me sentiant quæ hæc legent: Si quis adeo abūdans ocio erit ut ocium nostrū legat: Singla igit examinent de ueritate rerum: non tam mihi uel alijs q̄ experientiæ credituri.

De interpretatione uerborum Senecæ: quibus solitudinem impugnare uideatur: Ca. III.

A i Am uero qui solitudinē uirtutibus inimicā uolūt: astipulatorē uident inter cæteros Anneū Senecam habere: qui epistolarū suarū quodā loco: oīa nobis mala solitudinem p̄suadere. Et rursus alio loco: Mala ibi cōsilia agitari: cupiditates improbas ordinari: audaciam acui: libidinē irritari: iracundiā instigari: ait. Quæ si indefinite aut uniuersaliter dicerent: haud dubie uel Senecæ resistendū uel solitudis patrociniū deferendū erat. Sed nō ita est. Ea enī non nisi de stultis & qui passioibus uincunt dicta esse: luce clarius in ipsis Senecæ uerbis apparet. Lugentē inquit timentēq; custodire solemus ne solitudie male utat. Audis aliquē solitudine p̄hiberi: Sed aduerte causam: luctum scilicet & timorē: acerrimas animi passioēs. Quod ipsum latius extendēs: Nemo est inquit ex imprudētibus qui relinq; sibi debeat. Id utiq; uerum esse quis non uidet: Qui enī impos sui est: mox ut sibi relinquitur oportet ut ruat. Talibus q̄dem ego non inimicā modo solitudinē: sed nec amicam urbem iudico: eo tamen amiciosem q̄ illa ut criminū ministros: sic & scrutatores habet & uindices: hæc impunitatis & latebræ spe reficit legum metum & reuerentiam honestatis. Cæterum altera libertatē impudentiāq; peccadi: altera fautores scelerū atq; instrumenta suppeditat: utrūq; pestiferū: uerum ea naturæ p̄uersitas: non solitudinis culpa est. Quod ut p̄sus ita esse nec aliud Senecam uoluisse p̄uideas: eadē epistola illā ipsam solitudinē mox

ftis a
cipit.
beo ci
ac pr
leste. i
restat
Mirū.
qd ar
humai
at p̄fed
tius q̄
laudet
At si st
uolebā
nullū h

Q

c

turbas:
tioq; fo
tiendis
rit non
singulat
ociū mo
imanita
ursos in
diū inter
q̄ redarq;
& auctoi
dixero: ci
citia post
gressum f
nō dixit:
hinc occa
libet rez
posse nisi
alio q̄dan
suppedita
tia colloca
Ecce q̄ pa
p̄cessisset:
losophiæ l
& inhūan:
nostram: s
sed id solu
xisset: & so
cere uellet:
reat intole
nitate præc
tur: quid u
q̄ ueq; audi
nulla fraus
aduersa p̄r:

ftis ac pauidis & imprudētib⁹ interdīctā: Lucillo suo non modo pmittit: sed suadet ac praecipit. Sic ē inqt: nō muto sententiā: Fuge multitudinē: fuge paucitatē: fuge etiā unū: nō habeo cū q̄ te cōdicatū uelim: & uide qd̄ iudiciū habeo: audeo te tibi credere. Durū nisi fallor ac praecisum dogma. Fuge inqt multitudinē: libenē id qd̄. Fuge paucitatē: patior nō molestē. Fuge etiā unū: nil ē quo me ulterio⁹ trudas: ad extremā solitudinē coartasti. Quid iam restat nisi ut me ipsum fugiā: Sed & tūc tamen unū fugero: nō habeo cū q̄ te cōdicatū uelim: Mirū. Ego uero habeo cum q̄ te: & fortasse plures: sed pfecto unū habeo. O si nunc tale aliqd̄ amico consulā: Exclamabūt undiq̄ solitudis ac uirtutis aduersarij: meq; faxeum & inhumanū dicent. Atqui Seneca tant⁹ uir charissimo omniū amico praecipit etiā unū fugere: at pfecto cōsummatoq; uiro loquif. Hoc si qs dixerit cū bona uenia negabo: Proficiētū potius q̄ pfecto⁹ ex numero fuisse Lucillū iurat⁹ testis Seneca ipse fatebit: quē & si frequenē laudet: q̄ amantiū mos est: si pfectū tamē nosset: nec totiēs hortareē nec aliqñ reprehēderet. At si studijs saltem uirtutiq; dedito: dicat aliqs hic: fatebor: sed eo plane reuertimur quo uolebā. Neq; enī ego alijs q̄ litterarū & uirtutū studiosis loquor: reliqs salubre consilium nullū habeo nisi ut ante oīa uitam mutēt: tum de loci oportunitate uidebimus.

Qz ijs quibus oportuna est solitudo non sit suadendum ut amicitiae iura cōtemnant: & q̄ turbas non amicos fugiant: Ca. III.

c Eterū his ipsis qbus solitudinē oportuna dixi: nunq̄ suasi ut studio solitudis amicitiae iura cōtēnerēt: Turbas non amicos fugiēdos dico. Qz si quis esse sibi amicos turbas aestimat: primū uideat ne fallat. Id uero maxime deteget repētina necessitas mutationis fortunae: quae sicut opranda nō est expiendi cupidine: sic si accidat expientia & discutiendis errorib⁹ multū confert. Deinde si ut reliq̄rū rez: sic amicitia: alter altero ditior fuerit non mouebor: Nec tam amicos fugere solitariū monebo: q̄ optare: ut ad se uisendum singulatim potius q̄ cateruatim ueniāt: non ocio tādū sed solamē & auxilium laturi. Sit ociū modestū & suauē nō insolens: Sit solitudo trāquilla nō ferox: Sit deniq; solitudo non imānitas: In quā qui uenerit miret humanitatē quā ab urbib⁹ exalat: syluas incolere: seq; urfos in populis ac leones: i solitudie angelicū hoīem iuenisse. Ita plane sentio: atq; hūc mediū inter extrema callem teneo: Alter nō nisi inter turbas gaudet: huic misericordia magis q̄ redargutio debet. Alē aut inqt: fuge etiā unū: huic nescio qd̄ dicā. Tāgis fateor Seneca & auctoritate premis tua: inclinatur⁹ forsitan nisi alter obsisteret nō te minor: & si maiorem dixerō: credo nō indignabere. Marcus Cicero amicitiae legē tractās nō hos tantū qb⁹ amicitia post uirtutē iucūdiissima rez: est: sed asperos etiā & imanes hūanāq; societate atq; congressum fugiētes: q̄rū uix unū exēplū toto orbe repit: pati nō posse ait: nisi acqrāt aliquē: nō dixit amicū: natura enī obstabat: sed apud quē euomant uir⁹ suae acerbitatis: sumpraq; hinc occasiōe: Tarētini Archyta dictū refert: uir⁹ ea sētētia ē: Neminē nō modo i terris: q̄ta libet rez: affuētia: sed ne in coelo qdem praesenti syderū cōspectu mūdiq; noticia foelicē esse posse nisi habeat cū quo illa picipet: sic naturā nihil oīno solitariū amare. Idē famosiore alio qdam loco: Si oīa nobis inqt quae ad uictū cultūq; p̄tinēt q̄si uirgula diuina: ut aiunt: suppeditarenē: tñ optimo quisq; ingenio negocijs oīb⁹ omillis totū se in cognitiōe & i scientia collocaret. Deinde ut ironice locutū scires: apte ait: Non est ita: nā & solitudinē fugeret. Ecce q̄ paucis uerbis: quaecūq; de solitudie loqmur damnasse uideē & fecerat nisi ulterius pcessisset: ut nō tam Ciceronis dictū exponendū nobis: q̄ oratoris testimoniū: licet in philosophiae libris scriptū seu suspectū ab hoc iudicio repellēdū esset. Sed ut liqueat d̄ extrema & inhūana tantū solitudie illū loq: quā qui fugit: pfecto unū etiam nō fugit: atq; ita non nostram: sed diuersam potius damnare sententiam: nec fuga solitudinis i turbam iri uelle: sed id solum ne amore solitudinis humanitas fugiatur. Vide quid addidit: cum enim dixisset: & solitudinem fugeret: non dixit & socios: sed & socium ait studiij quareret: tum docere uellet: tum audire: tum discere. Cum igif tantis bonis ornata solitudo si p̄cipe careat intolerabilis etiā ferocib⁹ animis hūanūq; posis cōmertū uideat: qd̄ mitibus & hūanitate praeditis uideri debet: Qz si amicitiae ignaris collocutor un⁹ tm solacij afferre creditur: quid ueris amicitiae cultorib⁹ fidelis amici cōuersatio allatura sit: in quo se se uideat: ex q̄ uey: audiāt: cū quo: ut Cicero idē ait: sic oīa loq audeāt: ut secū de q̄ nulla suspicio: sub q̄ nulla fraus: p quo nullus labor nō suauis: sine quo nulla sit dulcis quies: a quo demum & aduersa praedidia & p̄terioris fortunae pueniāt ornāmēta: Hunc ego si a solitudine seclu-

C

A

B

C

D

E
 dendū arbitrer: durus sim: Nec uero unq̄ mihi amici præsentia interrūpi solitudo uidebit̄ sed ornari. Ad postremū si alterutro carendū sit: solitudinē ipsa priuari maluerim q̄ amico. Sic itaq̄ solitudinem amplector: ut amicitia non repellam: neq̄ fugiam etiam unū: nisi forsā is ipse sit cuius mores etiam in urbib⁹ fugiendos: uitæ trāquillitas non negligēda sua deat. Tota res igitur ad hoc redit: ut sicut cætera oīa: sic ipsam solitudinē cum amicis paritari: nullius boni sine socio iucundā possessionē humani⁹ ab eodem Seneca dictū credens: solitudinē uero magnū & dulce bonū esse nō dubitās: ab ea aut̄ non scelestos modo sed inertes & ignauos arceā. Ut enī Tiberij solitudo odiosa est: qua Capreas insulā imeritā: perpetua cōmaculauit infamia: ubi se uiciā ac libidinis officinā instituit fer⁹ & fœdus senex: Sic Seruiliij Natie solitudo ridicula est: q̄ non procul inde Neapolitano in littoræ ppe Campaniæ cunias latens senuit ocio famosus inutili: & intra uillulæ suæ septū non tam habitās q̄ sepultus: Et q̄ multos esse credim⁹ ubiq̄ Seruilius. Sed hic ante alios occurrit quē irrisor nobilis notum fecit & præstitit ne inferre coætaneis nostris ueritatis iniuriam exēpli q̄ molestiā cogere mur. Iam intelligis ad quos quæcūq̄ de solitudine dicta seu dicēda sunt referam: Verū quia non omnib⁹ est datū uel sanctitate uel litteris excellere præclaroq̄ ocio posteritatis amorem ac noticiā pmereri: ut nec præsens gloria: nec sequētis aut̄ fama sollicitet: pro qua multi uitam uolūtariē pfuderunt: & ob id ipsum clari sunt habitū. Q̄ti facies ut iam ta. adē ad ppositū reuertar: hoc q̄ tulūcūq̄ uitæ tēpus: cui⁹ cum semel effluxerit recolligēdi repandiq̄ spes nulla relinquet̄ tuū esse: Quodq̄ nulli mediocrit̄ erudito uetitum est cogitādo saltem legēdoq̄ placidis forū thuris: & rerū uinculis explicitū animū habere deo & rōni subditū: cætera liberū: Corpus quoq̄ graui iugo educētū: animoq̄ soli seruies: Et si quando per insolentiā rebellarit: mox imperata facturū: ereptū mille laborib⁹: mille periculis: mille ludibrijs: posse ire pro libito: sedere: cōsistere: loqui: cōticescere: meditari: nō interpellantib⁹ negociosis atq̄ sollicitis: quibus miseris esse non sufficit nisi ad miseriam cūmulum alienisq̄ miserijs abutant̄.

De singulari gaudio solitariorū in dimissione temporalū: Ca. V

A
B
A
e
 Vid de præterito gaudiū dicā qd̄ uelut a tergo uenit: Est qd̄ illud Virgilij notissimum Forfan & hæc olim memisse iuuabit. Nec illud ignotū: Iuuat euasisse tot urbes Argolicas: mediocq̄ fugam tenuisse per hostes. Apud eundē poetam duo hæc diuersa uerborū sono: sed eodē spectātia: unus idemq̄ loquit̄ Aeneas. Audis ut pprie in labores futuri tempis uerbo usus: illis exactis præsentis utitur: & ubi dixerat: Iuuabit meminisse: iuuat inquit euasisse. Sic est enī: dulce nōnūq̄ est amara recordari demulcētq̄ animū trāsmissa picula q̄libet in ptē: habet enī & prosperitas picula sua: nec pauciora certe: nec leuiora & pfecto fallaciora q̄ aduersitas. Q̄ metui neq̄d libyæ tibi regna nocerēt: Apud ipsum Virgilium anxius pater ait. Q̄ta ergo delectatio: q̄ta securitas solitudinis metuenda quælibet emēse & a tergo pcul sua mala numerātis. Q̄ delectat illæsum trāsisse pestifera: & in biuio ubi ad læuā mors erat: dextrorsum tenuisse: eoq̄ magis q̄ in partē alterā delibetatio pnior fuit. Habet enī hoc natura: ut ubi maius præsetiusq̄ discrimē fuisse recolitur: ibi de præterito plus gaudiū sit. Qd̄ ita esse nunq̄ clarius q̄ post ancipites ægritudines: post horrēda naufragia: post hostilē carcerē formidataq̄ bella ppēdiē. Itaq̄ sanitati redditos: portūq̄ tenētes: & ex insperato uinculis elapsos: aut uictores crebro audias piculoꝝ hīstorias suorū cū gaudio renarrantes. Q̄ uero suauit̄ in animū redeunt: uel spretæ mundi blanditiæ: uel contēpti honores: uel bñ sparsæ diuitiæ: uel despectæ uoluptates: neglectaq̄ minæ: uel alto aīo calcata calamitas: uel qcqd̄ oīno fallere potuit nec fefellit. Sed tñ potissimū hæc delectāt: cū p̄sus euaseris: ut nullus iam periculi metus sit.

Tractatus sextus: De ignorātia: erroribus & stulticia habitatorū urbium: ac præseruatione solitariorū ab istis: eorūdemq̄ libertate.

De tædio ac stulticia occupatorū & urbium habitatorū: Ca. I

A
e
 T ut mīma etiā quæ uidentē attingā: parū ne tibi uideat̄ q̄tidiano illo tædio caruisse: q̄ uix habitator urbiū unq̄ caret: q̄ scilicet non tm̄ hoi hō: sed sibi etiā ægra mens parit secū ipsa discordās: Occurrēt tibi passim in platæis urbium stultoꝝ greges: quib⁹ nihil sit in ore frequentius q̄ uerba illa grāmaticorū: Pūget: tædet ac pœnitet: Et illud Terentij: Nec quid agā scio: Credo singla: præcipueq̄ nouissimū: nam si quid agerēt scirent: cōfestim querelæ oēs cōquiescerēt. Cui⁹ enī

Li. I. Tractatus VI. Ca. I. II.

rei tedit: oro te: nisi ignorātia stulticia: & ppriar: Senecæ uerbū est: Omis stulticia laborat fastidio sui. Nō placet eis uita: Nec imerito: Nihil enī habēt stabiliti consilij: nihil firmi: nihil ad extremū placiti: qm̄ ut ibidem ait idem: nisi sapiēti sua non placēt. Nesciūt quid agāt seq̄ id nescire non nesciūt neq; dissimulant: Consequēs est ut ad quid uiuant nesciāt. Quo modo igitur ament: qđ cui usui sit ignorant: Plaricq; ita uiuunt quasi ad nihil aliud qđ ad seruendū gulæ ac uentri sese natos putent: prorsus infausta mancipia tam turpib⁹ dominis addicta. Qđ ita se habere ne qua dubitatio sit: quæri inf̄ eos solet: si qua natura parētis indulgētia homini uitam daret: non somni neq; concubit⁹: non cibi neq; potus indigentia: sed cui absq; his adesset & quies & soboles & sobria iugisq; satietas: An optabilior ea uita esset: an hæc nr̄a quæ necessitatib⁹ tā mltis obiecta semp atq; subiecta ē. Et q̄tiēs casu aliq; his disceptatōib⁹ interfui: & i finē tacit⁹ intēdēs: raro aliquē ex his audiui qui nō hāc nostram miserā illi beatitudini præferendā intrepidæ diffiniret: Quin illud insania exultātes dicere soliti sunt: Nam quid si somnū: si concubitū: si cibum potūq; subtraxeris acturū sum⁹? Aut quæ nam uita futura est: uitæ munerib⁹ & officijs spoliata: ut penitus præ se ferant & impudētissime fateant̄ ad nil se aliud uiuere: qđ ad ea quæ cōmunia brutis animalibus sunt nobiscū. Quasi uero non perditū illud tempus: quo breuissimā hanc uitam cum somno & uoluptate partimur: i meliorib⁹ curis: & uel in contēplatiōe dei uel in cognitione rerū uel i exercitio ꝓtutū possit expēdi: Quoq; graui⁹ stomacheris: omni fere sanioris cōsilij spe sublata: deū memoriāq; meam testor: hæc me sapius ex ore senū audisse qđ iuuenū.

De errore quorūdam senū occupatorū & urbiū habitatorū: Ca. II.

A nostrorū senū grauitas atq; maturitas est: ut a uoluptate diuelli miserū ducant: e mortem ante oculos habētes: mox e putri ruinosoq; mēbroꝝ habitaculo miserorū auulsuram adeo uoluptatis nomē ab adolescētia dilectū usq; in senū dulce est: ut si uoluptas desit: uoluptatis effectū spernāt: nec nisi fœdo & cœnoso tramite uelint qđ cupiunt puenisse: pr̄sus infœlices & erronei uiatores: q terminū oderint: uia ament iam termino propinq̄tes. Quorū si qs ad fatendū talia tardior appareat: ita tñ dubitantē: ita disputātem audias: ut intelligi deē pudore eū a falso magis retrahi qđ animi iudicio ueꝝ seq̄. De his in libro ueræ religiois Augustin⁹: Quib⁹ inqt uilis ē corpis salus malūt uesti qđ satiari: & malūt frui genitilib⁹ mēbris qđ nullā talē cōmotionē pati. Inueniūt etiā q malint dormire: qđ nō dormire: cū oīs illi⁹ uoluptatis finis sit nō esurire ac sitire & nō desiderare concubitū: & non esse fatigato corpe. Nec longe post: Qui sitire inqt & esurire uolūt & in libidinē ardescere & defastigari ut libenē edant & bibāt & cōcubāt & dormiāt: nō dixit amāt miserā & dolorē: Nemo est enī tam auersus a salute ut doloris & miseræ nomē amet: sed amāt iquit indigentia: quæ est initiū summorū dolorū. Constat aut: sicut effect⁹ i causis: sic i amore causarum amorē effectū contineri. Itaq; concludēs terribilitē: Perficiet̄ ergo inquit in eis qđ amāt: ut eis ibi sit plorat⁹ & stridor dentiū. Vides ut ex causa effectū elicit: quia amarūt indigentia miserā consequentē. Multa ibi præterea diuine in hanc sententiā differuit. Res est autem uulgi ipsius confessione notissima. Itaq; q ait: Inueniri qui hoc malint: dicere possunt: inueniri iam paucos qui aliud uelint: qđ & si oculos paulo altius attollere nitunt: uulgari fumo ac puluere excæcati nequeūt: neue ad meliora uocantib⁹ aurem præstent: strepitus ac populariū errorū fragor impedit. Ita pars magna mortaliū se uolēs seu coacta bælarū morib⁹ pcurua in terrā & corpi obsequēs: animi negligēs: sine ꝓtutis illecebra: sine ulla noticia sui met spm̄ trahit ingloriū atq; anxīū: Quis eī natura melior intēdū purgat ac uellicet & admoneat sui: obstant tamē impedimēta quæ dixi: Hinc uitæ odium: hinc tædij radix: hinc illa inquietudo animi qua nil peius patitur mortalis homo dum uiuit. Quid igitur miri est si horum actus & consilia fluctuant: si quicqđ inceperint non delectat: Non est enim qđ uolebant cum nil penitus certi uelint. Certum & semper unum uelle sapientis est signū: Votoꝝ incōstantia summū stulticiæ argumētū est. Nō desinā tibi Senecā inculcare id oranti: quē portū petat: nullus suus uent⁹ est. Itaq; simul eunt: redeunt: & utrūq; cū tædio. Vidisti aliqñ ut se raptim loco moueāt: ut gregatim pdeāt: ut repente dissentiat. Cum unus hac ire cupiat: alius illac: quomodo enī inter multos cōueniāt: cum secum quisq; dissideat usq; adeo: Libet enim immorari: ut quem pauloante uideris non agnoscas: & quem nunc nosse uideare: post paululum percōtari oporteat cuias sit. Ita nunc lati: nūc tristes sūt: nunc humiles: nunc elati: nunc senio graues sunt & immobiles: nunc puerili leuitate uolubiles: ut illa iam parium collusio & temeraria iræ collectio: positioq; & mutatio in horas:

B

A

B

C

quæ infantibus Flaccus attribuit: propria & peculiaris senum sint: Quorum instabilitas eo damnosior: quo liberior & monitores aspernatur & auctoritate se contegit & exemplo nocet. Et si enim cuiusque natura suis uitijs abundet: magna tamē pars malorum ex æmulatione quædam imitandique libidine nata est: Nam quis unquam imitator sui ducis errore contentus fuit: Transcendere delectamur & conspici: & quos sequebamur post terga relinquere. Dedit hoc præceptum (fateor) eloquentiæ studiosis Quintilianus: ut imitator quisque contendere quæ sequi malit: ea scilicet ratione: quia forsitan quem transire nititur: & si non transierit æquabit: Eū uero inquit nemo potest æquare: cuius uestigijs sibi utique insistendū putat: Necessē est enim semper sit posterior qui sequitur: Ad hoc quod plerumque facilius est inquit plus facere quæ idem. Alias quoque causas afferit dicit huius: quæ ut illic cognitu pulcherrime: ita hic relata superuacue sint. Cæterum quod utiliter in oratoria: hoc est bene ornataque loquendi arte præcipitur: ad artem male turpiterque uiuendi damnabiliter est translatum: & quod ille iussit impleuimus: contendimus: æquauimus: uicimus: Iam de sequentibus duces sumus: Venient qui nos sequantur & superent: ut una eademque res uarie sit proposita: erant imitatio: edicta contentio. In utraque tibi Quintiliane paruimus: uerum alio fine proposito. Tu uerborum claritatem imitandam dicis: nos actuum tenetibus imitamur: Inque hoc unum studium: & feruens ille conatus noster impeditur: atque utinam tam cito boni imitatores (si qui sunt) duces suos æquent: quæ cito mali uincunt suos. Quod ad nos attinet: datum de orationis uirtute consilium pessimo artis additamento: morum uitijs applicantes: relicta nobis a patribus magno cum fœnore ad posteros errorum exempla transmittimus. Et miramur auctum insaniam cumulū: cui omnes adiciunt: detrahit nemo. Potius mirer siquid iam ad amentiam summam desit: tot in unum undique coeuntibus ingenijs: tantoque studio magistrorum. Et quis actuum uitæque periculosior sit imitatio ubi maxima scilicet res agitur: tamen etiam in mimis furor iste uersatur.

De uoluptuosa imitatione uulgarium & uarietate habituum eorum qui urbes inhabitant: Ca. III.

Unde enim hæc habituum atque incessum indies mira simul ac ridenda uarietas: & nunc pedes conteges: nunc pudenda nudas uestis: nunc terram tergentes: nunc cubitum artantes manica: nunc mamillas coterēs: nunc sub inguina fluēs zona: Unde illa musici modulamis non sine graui discrimine rerum publicarum: ut Platoni uidetur: Postremo unde ista uel stili uel quædianiani etiam sermōis tam crebra mutatio: Nimirum has odiosas & inamœnas nugas: nihil magis quam præceptum & importuna nec suis unquam contenta finibus inuexit imitatio: inuectasque aluit auxitque. Quod enim fieri potest ut uiuendi tenor idem maneat his qui non se uirtuti: non suo iudicio: non amicorum consilijs regēdos: sed æmulationi: sed alienæ demeritæ stultorumque furoribus se uoluedos tradunt: Denique quæ naturam propriam sic exuunt: patrios mores abiciunt: nihil nisi pegrinum atque aduenticium uenerant: toties mutentur oportet: quoties aliquid occurrerit quod mirentur. Nullus itaque mutandi: quia nullus imitandi modus. Cuncta illis aliena placet: sua omnia displicent: quodlibet esse malint quam quod sunt. Idque unum Hercle non immerito: si non animi leuitate sed graui aliquo suarum rerum æstimatione contingeret: unum apud Senecam imitator Salustij Arunci ridetur: Sed mihi crede: uicis omnis Arucium suum: imo uero arucios multos habet: non uerborum modo: sed rerum simias: Quo habitu: quæ sermone: quæ animo denique quæ se esse uelit nemo determinat: & ob eam causam quæque dissimilis sui est: uestigijs sensum delirantium ingressa: nimium docilis iuuetus: magno spiritu ad superbum stulticiam acumen euasit: primos secūdis: ac secūdos tertijs: atque ita deiceps facile uincens. Sic per manus traditur & inter manus auctus furor: quæstus ad nouissimos puenturus sit: metiri animo difficile est: Quis & illud forsitan est uerum: iam ad extrema puentum esse: & in nobis esse completum: quod ante tot sæcula dictum erat: Omne in præcipiti uitium stetit: ut sine ruina nullum ulterius sit progressus. Et forte licenti institisse uidear huic loco quæ satis est: Quod si cui nota sit molestiarum mearum prima & maxima ex humani generis: atque imprimis Italiae commiseratione perueniens: unde olim uirtutum exemplaria petebant: quam heu nunc uideo pegrinorum rituum imitatione corruptam: & domitam: a se gentium: ut quondam spolijs: sic nunc erroribus exundantem: fortasse mirabiliter tamen me dolorem tam breuibus absorbuisse gemitibus: Nam quæ tacitum ferat hoc nescio unde oriens rerum nostrarum indignum & turpe fastidium: unde turpior admiratio & cultus indignior nascitur exinatur. At non sic maiores nostri: quæ dici utinam posteri mereremur sua illis placere poterant & placebant. Non rheni uallē: non danubij fluueta lustrabant ad conquirendas has insanias: quibus Italicum decem in obscœnā barbarie degenerare compelleret: sed ipsi dilatandi studio quæredaque gloria pegrin

nabā
ra co
bant
niger
lingu
nulla
certic
Nostr
gis st
sump
brio d
le nu
oia no
intuec
uariet
auro q
les: sed
excudi
quæ re
le: & m
quicqu
orbis u
gitis ab
deferui
Repeti
tis unū
qd in re
stris cre
De
n
tio finis
in nauise
rū causa
& ante e
causam
aliquid ut
multumque
hyemē: si
plect in ei
latur finis
dormier
bras. Quæ
replentur
pigra mo
pidissimū
præ oib
se certissim
re sunt co
Quo
V
q pe
pr
diem diffe

Li. I.   Traſtatus VI.   Ca. III. V.

nabãt: ſignis erectis & armatis exercitib⁹: nō deformitatē patrij habit⁹: ſed triūphos & clara cognoia relaturi. Nec tñ uſq̄ adeo ſuis delectabãt ut cūcta paſſim aliena cōtēnerēt: Amabant quicq̄d uſquã uera laude dignū erat æque apud hoſtes atq̄ amicos: æque apud alienigenas ac uicinos: Sicubi uirt⁹: ſicubi mox ſplendor: ſicubi belli: ſicubi pacis artes: ſicubi lingua uel igenij ſupellex ornatior aut opulētior doctrina: cupide ſuã in domū cōuehebãt: nulla omniū ſpolia opimiora cēſētes. Nec uero fallebat æſtimatio: nullæ enī p̄fecto diuitiæ certiores q̄ quæ aīo poſſidēt. Sicubi aut turpe aliqd: uel caſtigare uel ſpernere ſtudiū erat. Noſtra uero glorioſa poſteritas magnū ſe aliqd aſſecutā credit: ſi q̄s adoleſcēs & q̄d magis ſtomator: ſi q̄s ſenex: uel ignoti aduenã turpe ſagū: uel ſtipendarij militis ridiculã togã ſumpſit: aut eo p̄fect⁹ eſt unde pubetē abſciſſa ueſte domū redeat: ſeu inſigni aliquo ludi brio deformat⁹: & tale aliqd paſſus liber: q̄le Dauid in ſuis ſeruis ultus eſt: tam grauē & q̄le nūc eſſet ſi reſurgat inſani auus imitatoris & miſereat & ſtueat in nepote. Quæ q̄dem oīa non aliter q̄ ſi ad me dedecoris aut gloriæ ſumma p̄tineat: iam pridē neſcio cur moeſtis intueor: Et poſtq̄ obſeruare primū cœpi: mirum ī modū fateor: aīo ſuſpēſus expeſto q̄s nã uarietatū modus: aut ubi res deſinat: hic ſum & mallē atate q̄libet nat⁹ eſſe: Et ſi enim nulli æuo querelarū cauſa defuerit: & ſi temp⁹ taliū inuētor & coopator nō bon⁹: ut ait Ariſtoteles: ſed malus iam dudū hæc portēta decoxerit: nōdū tamē ea conſūmator peſſim⁹ tempus excuderat. Certe primi illi q̄d oēs audiui⁹ maiores noſtri p̄tutē & gloriã mercabantur: quæ reſoſita ē illis in memoria hominū ſempiterna: Nos q̄d oēs uidem⁹ opprobriū imortalē: & meras ineptias nūdinamur: q̄d ſæpe: nam nemini & uerbo & litteris queſtus ſum ne quicq̄: tñ incubuit nobis ira dei & iuſta nos ultio p̄ſequi: ſic ſe laſus oīpotēs: ſic ſe domit⁹ orbis ulciſci. Ille de ingratu ſeruis: iſte de ſupbis dñis ſupplicij ſumit: Exclamare: quo p̄gitis ah miſeri: quo uos ultima rapit inſania: Cohibete gradū: ſubſiſtite & uidete q̄ ruitis: deſeruiſtis pat̄e ueſtigia ut abuletis uias hoſtiū: & q̄s armis uiciſtis: eorū errorib⁹ uicti eſtis. Repetite mores patrū: alienos ſinite: nō ut honeſti⁹ tñ ſed ut lætius uiuatis: & aliquā diſcatis unū uelle de q̄ nō quorūcūq̄ libidini: ſed rōni inſitæ iudiciū tribuatis. Hæc dicerē & q̄d q̄d in rem præſentē indignatio dolorq̄ dictarēt: niſi obtorpiſſe animos actūq̄ de reb⁹ noſtris crederem.

De quibuſdam cauſis errorū & temporis amiſſiōe habitatoꝝ urbiū: Ca. IIII.

Empe q̄ alijs iter rectū oſtendere ſolebam⁹: nūc q̄d exitio p̄ximū eſt: cæci cæcis du
 n   cib⁹ p̄ abrupta rapimur alienoq̄ circūuoluimur exōplo q̄d uelim⁹ neſcij: Nã ut cœptū exequar: totū hoc malū ſeu noſtrū p̄priū: ſeu poti⁹ omniū gentiū cōe ignora
 tio ſinis facit. Neſciūt incōſulti hoīes quid agant: Ideo qcq̄ agūt mox ut cœperint uergit in nauſeã. Non agēda enī agūt: ſed q̄d agant quærūt: & in denſiſſimis fruticetis difficultatū cauſas ac negocia aucupant. Hinc ille diſcurſus ſine termino: hinc medio calle diſcordiæ & ante exitū dānata p̄cipia & expleti nihil. Quærūt quō diem fallāt: & q̄ſi paꝝ ſol ad ocuſum p̄peret ingenio curſum iuuāt: Et q̄ cōmunis illa uox taliū: pellam⁹ hæc diē: agam⁹ aliqd ut interim dies hæc trãſeat. Atq̄ frenāda dies erat nō urgēda: Sed lōga nimiū illis dieſ multūq̄ nox longior. Poſtremo longa ad faſtidiū uita ē: nec tantū hyeme æſtatem: æſtate hyemē: ſed mane ueſperã: ſero aut aurorã expoſcūt uotis utrãq̄ cū uenerit contēpturi: Impleē in eis ad litterã: q̄d ſcriptū eſt: Sicut ceru⁹ deſiderat umbrã: & ſicut mercēnari⁹ præſtolatur finē opis ſui: ſic & ego habui mēſes uacuos: & noctes laborioſas enumerai mihi: Si dormiero: dicã: q̄n cōſurgã: & ruruſ expeſtabo ueſperã & replebor dolorib⁹ uſq̄ ad tenebras. Q̄d inops afflictuſq̄ Iob dicebat: hoc ualitudine p̄ſpera: diuites n̄i dicūt: querunē replenturq̄ dolorib⁹ expeſtãdo: & cū rerū natura p̄petuo litigãtes: ſegnes horaſ increpitãt: pigra momēta præcipitãt: cū ut dixi freno nō calcarib⁹ res egeat: ſi modo frenū ulla arte rapidiſſimū temp⁹ exciperet. Iſti aut puto mortē quã præ oib⁹ timēt iam adēſſe: uitãq̄ quam præ oib⁹ optāt abijſſe iam uellēt: tãto niſu fugã t̄pis ipellūt: quã exitij multas cauſam fuiſſe certifiſſimū eſt: q̄ futuroꝝ anxij & præſentia ſemp̄ exoſi uiuēdi tãdio manu mortē arceſſere ſunt coacti.

Quō iucūditas uitæ ſolitariæ præſeruet ab iſtis malis & tãdijs: Ca. V.

Vid autem hæc tam multa ad id unum de quo agimus: forſan interroges: Nempe ab his malis & ab huiuſcemodi tãdio præſeruat ſolitariæ uitæ iucūditas: Late præſentib⁹ uti: futura æquanimi⁹ expeſtat: non pendet in craſtinū: nihil in poſteꝝ diem differt quod hodie fieri poſſit aut debeat. Nec immerito. Quid enim ſtultius q̄ futuri

desiderio: aut spe q̄ alienū est & mille casib⁹ subiacet: præsens: q̄ unū tuū ē certūq̄ negli-
gere: Nūq̄ p̄dere desinet q̄ i crastinū p̄debit: Null⁹ em̄ dies præt̄ ultimū crastino carebit:
null⁹ præt̄ primū nō alicui⁹ diei crastin⁹ fuit. Quæ res uitæ n̄x maiū: q̄ uix ullū maius itulit
uiuēdi spe nūq̄ uiuere: & more canis ocyorē se leporē insequetis sp̄ ianes auras morsib⁹ ca-
ptare: nunq̄ apprehēdere q̄ itēdas. Siq̄dē dies crastin⁹ ubi aduenerit: iam crastin⁹ esse de-
sierit: Ecce iam uel crastin⁹ alter apparet: uel idem ille clam p̄gressus: & si enī dies alter est:
uterq̄ tamē est crastin⁹. Illum seq̄mur: ille semp̄ iuxta: semp̄ tamen ante ē & uicinīate nos
fallit: & cū ad eū uenerim⁹: improuisus elabiē: sic iterū atq̄ iterū e faucib⁹ n̄ris ereptus & sp̄
ante nos fugiēs: nunq̄ consecuturos ad sequendū incitat: Ita interim nihil fit eoz̄: quæ ho-
die fieri possent: Solitario cui quid agere uelit iam p̄uisum est: cui nō modo de p̄tibus sed
de tota ætate semel ē constitutū: nō dies aut nox longior: s̄ape yō breuitor ē q̄ uellet: dū ho-
nestis in reb⁹ occupatū deserit: & ante suscepti finē opis lux finit. Nouit tamen & diei noctē
& nocti diem addere: & ubi res exegerit utrāq̄ miscere: Alioqn̄ utriusq̄ partitus officia: &
id omnib⁹ modis agēs: ne datū temp⁹ cui neq̄ stimulos addere uult neq̄ frenū p̄t: inutili-
ter effluat. In hoc oē cōsiliū: oē studiū ponit: hic se totis animi uirib⁹ excitat. Demū hæc illi
curarū omniū sūma ē: omnē maliciā: oēm molestiā: omnē tedij sensū demēs: hodiernū diē
hodie uiuit: crastinū si dabiē cras uictur⁹. Illi⁹ interea spe suā rem agere nō omittit: sciēs illū
multos fallere solitū & multa mētiri: huic poti⁹ fidem habet: q̄ enī ille pollicet: hic præt̄
stat. Et tanta ē cæcitas mortaliū: ut spem q̄ rem ipsam cupidi⁹ amplectant: Nouit præterea
quis habit⁹: quis sermo: qui mores iuuentā: qui senectā deceant. His animū coaptat: nulla
mutatio est nisi quā ætas ipsa suaferit: Quippe nō assunt quos imitari uelit: q̄busue duci-
bus insaniat. Ad naturā respicit: hāc ut ducē: ut parentē sequit: A qua nō uerisimile est: ut
ait Cicero: cū cætera partes ætatis bñ descriptæ sint: extremū actum tanq̄ ab inertī poeta
esse neglectū. Scio hoiem: nō dicam ut Paulus: sed hoiem in corp̄e uerū & in solitudine con-
stitutū: agrestis uictū & studijs contentū suis: cui & si multa desint ad foelicē uitā: hoc nō exi-
guū solitudis mun⁹ adest: q̄ sine cōkursu hominū & sine tædio: sine ullis angorib⁹: tot⁹ il-
li annus late ac trāquille q̄ si un⁹ dies agit: Cū isti interim delicati urbani inter uina & epu-
las: inter rosas & ungueta: inter cantus & spectacula: baccho madidi: somno marcidi: rerū
fessi: undiq̄ tædio simul & uoluptatib⁹ defluētes diem unū anno iudicēt esse longiorem: &
uix paucas horas possint sine murmure fastidioq̄ traducere.

Q̄ solitarius debeat regere animū sicut boni reges regna. Ca. VI.

Acten⁹ hæc quæ p̄ tpe cupi⁹ mihi ingēs penuria ē: ptim uia uē audita cōmemi: par-
tim ex uisib⁹ auditib⁹q̄ cōficio: & de altiorib⁹ quidē ut peccator trepide: de cōib⁹ ut
exptus audaci⁹: Quod mihi cōuersatio hæc & libertatis studiū notusq̄ litterarū ac
solitudinis amor præstāt: Quib⁹ iam tandē finis esto si unū addidero: solere puinciarum
præsides rectoresq̄ urbiū: ubi primū fines suæ ditionis igressi sunt: edicto denūciare mali-
cis ut absistāt. Qui mos adolescēte me p̄ Italiā frequēs erat: an sit adhuc nescio: Nā & inde
nūc absūm: & ubiq̄ terrarū cūcta paulatim ī deteri⁹ cedūt: oēs boni mores breuis æui sūt:
mali aut̄ īmortales. Videbam⁹ passim sub præsidib⁹ nouis: manifestā ex urbib⁹ circūscri-
ptorū furū & lenonū fugā: Q̄q̄ si ad antiq̄ respicim⁹ aliq̄to uetustior illa cōsuetudo ē: qua
oportune admodū usus ferē clarissim⁹ ille dux in exercitu Numātino: quē supiorē ducū se-
cordia licētiaq̄ militū corruptū: acerrimo correxit impio: q̄n ex castris coquos & lenones:
& institorē magnā aciē: cæteraq̄ id gen⁹ fomēta libidinū: cū duob⁹ scortoz̄ milib⁹ quæ lu-
xuriari & fugere solitū exercitū sequebant: eodē illo die q̄ primū castra cōtigerat una præ-
conis denūciatiōe submouit: Quæ res multū præclaræ illi & q̄ si iam despata uictoria cōtu-
lisse crediē. Secuti sūt alij clari duces: sed clarissimū noiāsse suffecerit: Nobis ut ad rem ueni-
am: qui nō urbes: nō regna: nō exercit⁹: sed n̄ri pectoris statū regendū corrigendūq̄ suscepi-
mus: parua quædā uideat̄ obuēnisse puincia. Verū ubi ad cōprimēdos mot⁹ rebellantis
animi rōnis imperiū accesserit: tum primū intelligiē q̄ graue bellū difficilīq̄ puincia ē se
ipsum regere. Quid igit̄ hic agendū: Nempe si me roges q̄ præsidēs ducesq̄ solitos dixi:
maius illis forte negociū numero quidē fatear: Illis enī magnoz̄ populoz̄ aut exercituum:
nobis unius aiæ cura cōmissa est: periculo autem negem: Quid est periculosius q̄ perire:
q̄uis solus pereas: cum quibusdam poti⁹ mali solatium uideri solet perisse cum multis:
Itaq̄ nobis quoq̄ pellenda flagicia: nostris e finibus fugandæ libidines: comprimenda li-
centia: castiganda mollicies: erigendus ad meliora animus: Et quod eleganter ait Flaccus:

Scel-
ribu
nost-
tiorē
apuc-
dum
feroc
Qui-
tū: ne
cecid-
affec-
Si sal-
sum⁹
& pra-
perit-
uitā.
ciūt h-
ges ur-
hoc te-
ti sup-
Vellē-
ctis pa-
tina: u-
de foel-
nō pol-
serui: u-

Frai

Tr:

solitar

Tracta

lum f

tissim

rorū

Tractat

exemp

menti

Ca. I. T

exēple

Ca. II. E

neris /

Ca. III.

Ca. IIII

Ca. V. E

Ca. VI. I

Ca. VII

Ca. VII

Ca. IX. I

Tractatu

sancto

tariam

Ca. I. E

Ca. II. E

Ca. III. I

Scelerū si bñ poenitet: eradēda cupidinis prauæ sūt elemēta: & tenere nimis mētes a supio-
ribus formandæ studijs. Alj regāt urbem populi: alj militū exercitū: & nobis urbs animi
nostri est n̄arū exercitus curæ: bellis ciuilib⁹ & externis q̄timur: An putam⁹ ullam inq̄-
tiorē esse rēpublicā q̄ humani stat⁹ animi est: An credim⁹ leuiore nobis hic hostes esse q̄
apud Numantiā Scipioni: Ille unā urbē & unū populū oppugnabat: nos aduersus mun-
dum: carnem ac dæmonia certam⁹. Quales hi tibi uident⁹ hostes q̄ cōcordes: q̄ solliciti: q̄
feroces: Venit ille dux: ut dictū est: ad exercitū corruptū: uictis fugiat⁹ q̄ ducib⁹ successit:
Quid nos: nunq̄d nō satis in languidū corruptūq̄ urbem uenim⁹: & exēplis ignauia refer-
tū: nō alienæ tm̄: sed & nostræ: Quot cadētes audiim⁹: q̄t p̄stratos uidim⁹: quotiēs ipsi
cecidim⁹: q̄t cadēdi piculis subiagem⁹: Oia circū plena terrorib⁹: nostri molles & enervati
affect⁹: hostes multi & indomiti: ingens paratūq̄ discriminē: nullus somno locus aut inertia.
Si salutem: si uictoriā optam⁹: utamur exemplo uictoriosi ducis: q̄n & nos rex n̄arū ducem
sum⁹: & piculi paritas parē exigit cautionē. Quid loquor: imo q̄dem & piculū nobis mai⁹
& premiū. Illi enī aliena tātū uitia: nobis p̄positū est & n̄a corrigere. Ille mortalis aliq̄nq̄
perituræ patriæ statū sibi uero t̄palē gloriā p̄curabat: nos īmortalis aīæ salutē & æternā
uitā. Q̄obrē si maiora minorib⁹: & si alienis n̄a præponim⁹: sūma diligētia quæcūq̄ offi-
ciū huic p̄posito p̄pellam⁹. Et quō inquires hoc fiet: Tu ne uitia ī exiliū pelles: q̄ nec le-
ges unq̄ potuere nec reges: Tu ne nouis artib⁹ res inenodabiles ut absoluas desperatū ad
hoc temp⁹ iter aggrediere: luxū diuitib⁹: furta seruis: lamēta paupib⁹: inuidiā plebi: nobilita-
ti supbia: fraudē curia: uoluptatē foro: discordiā m̄tutudini: auariciā fere oib⁹ extorquere.
Vellē posse: sed nō spero: & facili⁹ fateor omne sulphur ex ætnæ uiscerib⁹: omne cœnū e cū-
ctis paludib⁹ egeri posse: q̄ mala hæc: hos scelerū ardore: has mox sordes ex urbium sen-
tina: ubi taliū pessima mercū sedes ē: Inter q̄s infœlicē fœlix: licet ingeniū coalescat: & un-
de fœlici⁹ sit abesse. Quid ergo: Ad meū illud familiare cōsiliū recurro: ut pestes q̄s fugare
nō possum⁹ fugiam⁹: In quā rem unicū solitariæ uitæ portū ac p̄fugiū scio: de q̄ tā m̄ta dis-
serui: ut iam uerear ne fastidio tibi sim: neue ip̄sis urbib⁹ solitudo tibi loq̄tior uideat⁹.

Francisci Petrarchæ Clarissimi Poetæ Laureati: De uita solitaria Liber prim⁹ expliciit.

Tractatuū ac Capitulorū Secundi libri eiusdem Frācisici Petrarchæ: de uita
solitaria collecta: ordinata enumeratiuaq̄ Annotatio.

Tractatus primus unicū continēs capitu-
lum succincta enumeratiōe præterit no-
tissima exempla sanctorū atq̄ clarorū ui-
rorū qui sua præsentia solitudinē illustra-
Tractat⁹ secūdus: Est de quibusdam (rūt.
exemplis minus tritis patrū ueteris testa-
menti qui solitudinē coluerūt.

Ca. I. Transit p̄ epilogationē præteritorū
exēploꝝ ad exempla min⁹ trita.

Ca. II. Est de solitudine parētis humani ge-
neris Adam.

Ca. III. Est de cultu solitudinis Abrahamæ.

Ca. IIII. Est de solitudine Isaac.

Ca. V. Est de solitudine Iacob.

Ca. VI. Est de solitudine Moyfi.

Ca. VII. Est de solitudine Helia.

Ca. VIII. Est de solitudine Hieremiæ.

Ca. IX. Est de cōmēdatiōe uitæ solitariæ.

Tractatus tertius: Est de exemplis multorū
sanctorū patrū noui testamētī uitam soli-
tariam agentium.

Ca. I. Est de solitudine sancti Siluestri papæ

Ca. II. Est de solitudine sancti Ambrosij.

Ca. III. Incidentalit̄ ostendit: q̄ nullū uir⁹

adeo pestiferū sit & uitæ solitariæ contra-
rium: sicut muliebre consortiū.

Ca. IIII. Est de solitudine sancti Martini.

Ca. V. Est de solitudine sancti Augustini.

Ca. VI. Est de sancto Hieronymo mirifico
solitudinis uenatore.

Ca. VII. Est de sancta Paula quibusdāq̄
alijs matronis deuotissimis solitariæ uir-
tæ cultricibus.

Ca. VIII. Est de sancto Gregorio papa soli-
tudinis amatore.

Ca. IX. Est de sancto Bñdicto singulari ac
deuotissimo solitudinis habitatore.

Ca. X. Est de solitudine sancti Florentij.

Ca. XI. Est de solitudine sancti Frācisici.

Ca. XII. Incidentalit̄ triplicem distinguit
solitudinem.

Ca. XIII. Est de solitudine sancti Remigij.

Ca. XIII. Est de solitudine bñ Bernardi.

Ca. XV. Est de solitudine Carlomani.

Ca. XVI. Est de solitudine Romualdi.

Ca. XVII. Est de solitudine Petri Damiani.

Ca. XVIII. Est de solitudine Cælestini pa-
pæ qui Petrus ante papatū dictus fuit.

Tractatus Quartus digrediēdo querulatur & deslet amissionē terræ sanctæ negligētiāq; torporē & ignauā principū atq; pontificū nostrorū.

Ca. I. Est de Petro heremita præcipuo solitudinis cultore: occasione cuius cōmemorata querelā introducunt.

Ca. II. Reprehendit reges & principes nostros: qui somno: uoluptatib; turpibus lucris: subditorū spoliationib; acceteris uitij incumbūt: & nullus eorū terræ sanctæ dispendio mouet.

Ca. III. Romanos caesarē & pontificem accusat: Germanos & Græcos adijciendo.

Ca. IIII. Insinuat q̄li fides catholica fuerit olim q̄si p̄ uniuersum orbem dilatata: sed nūc negligētia superiorū m̄ltū m̄iorata.

Ca. V. Est de excellēti uirtute autiq; Romanorū in compatiōe Regū modernorū.

Ca. VI. Compatit principes nostros Mahumetholicorū principū eo q̄ præcipuā curam patriæ negligunt.

Ca. VII. Est de desertatione ca(metholico) principū eo q̄ præcipuā curam patriæ negligunt.

Ca. VIII. Dicit q̄ non p̄ omni sed p̄ qua patria sit merito pugnandū.

Tractatus quintus est regressiuus ad alia altioraq; solitariorū exempla.

Ca. I. Est de solitudine sanctissimi Iohannis baptistæ: atq; beatæ Mariæ Magdalenæ: quæ ex hoc sorori præferit.

Ca. II. Est de solitudine Iesu christi dñi & saluatoris nostri.

Ca. III. Ex epilogaōe dictorū uitā solitariam commendat.

Ca. IIII. Est de Dauid rege q̄busdāq; patriarchis solitariæ uitæ cultorib;.

Tractatus sextus: Est de exemplis q̄rundā a christiana religiōe alienorū: q̄ uitā solitariam sectati sunt.

Ca. I. Est de uita: morib; ac ritu Brachmanorū: & solitudine famosi uiri Calani.

Ca. II. Est de q̄dā solitario apud Indos.

Ca. III. Est de solitarijs transaqlonē montesq; Rhiphæos ac gētē hypboreā & cæteras insulas existentes.

Tractatus septimus Est de exēplis philosophorū ac poetarū: q̄b; uita solitaria placuit.

Ca. I. Dicit de q̄bus philosophis & poetis auctor dicere uelit: cū cōmemoratiōe clarorū philosophorū ad solitudinē cōfugiē.

Ca. II. Est de antiquorū poetis solitudinē eligētib;: cum reprehēsiua exceptiōe Quidij Nasonis & eorū q̄s uel ipse aut quē illi sequunt.

Tractatus octauus: Est de exēplis Oratorū uitam solitariam amantiū.

Ca. I. Est de solitudine Senecæ Cordubensis ciuis ac senatorij Romani.

Ca. II. Est de solitudine Tullij Ciceronis.

Ca. III. Est de solitudine Demosthenis.

Ca. IIII. Est de Anaxagora alijsq; clarissimis uiris uitam solitariā amantiū.

Tractatus nonus: Est de exēplis Impatorū ac belloꝝ ducib;: q̄b; solitudines placuerūt.

Ca. I. Est de Iulio atq; Augusto caesarib;: qui solitudinē optabant & amabant.

Ca. II. Est de Diocletiano atq; Antonio pio: uitam solitariam colentibus.

Ca. III. Est de solitudine Numæ Pompilij secūdi Impatoris Romani.

Ca. IIII. Est de Romulo: Achille atq; Hercule qui solitudinē diligebant.

Ca. V. Est de Scipioib; Africanis singularibus solitudinis amatorib;: tractatiōe q̄ illius uerbi magnifici ab altero eorū plati: Nunq̄ se min; ociosum q̄ cum ociosus: nec min; solū q̄ cū solus esset: Cū reprehēsiōe Ambrosij: dictū illud ad prophetas transferentis.

Ca. VI. Ex snia dicti superioris Africani declarat de q̄li solitudine quoue ocio auctor loqui intendat.

Tractatus decimus: Est exhortatiō ei; ad quē auctor scribit ut uitā solitariā amplectat remouētq; impedimēta ac repellēs argumenta eorū q̄ huic uitæ aduersant: cū præclara solitudinis cōmendatione.

Ca. I. Tam ob uirtutes ei; ad quē scribit: q̄ ob comites illi ad solitariā uitā solitariū fors dedit: ad solitudinē suadet.

Ca. II. Est de illis quæ solitarius sp̄ debeat desiderare: & de loco habitatiōis eiusdē.

Ca. III. Docet q̄ q̄ deo seruire uelit: siue artib; bonis ingenium extollere: siue aliqd aliud boni facere: fugiat ne dū opē ferre alijs uideat: ipse obruat: Et q̄ in alio reprehendat ipse ne cōmittat.

Ca. IIII. Declarat q̄ nō debeat amplas opes expetere.

Ca. V. Affirmat anxiam uitā atq; in craftinū p̄minētē nō esse uitā sed uitæ meditatiōnē: Et q̄ auaricia sit uincēda: & iter ad ueras diuitias condiscēda.

Ca. VI. Est de Remedijs cōtra pigrum progressum ad solitudinem.

Ca. VII. Est de repulsiōe argumentorū illorū qui uitæ solitariæ aduersant.

Ca. VIII. Est de hortatiōe ad solitudinem: Et q̄ urbes relinquēdi sint occupatis is.

Ca. IX. Est de præclara solitudinis commendatione.

Finis

F
ad P
rijs e
cape
Ti
riens
tudīn

uitas: (C
trum (C
rum (C
coniug
deserto
& gauc
Non re
sionib;
scipulu
faceret:
ne solit
arte p̄fi
fieret al
tores o
Moyfes
Arsenic
quem ei
Qualita
tera: sol
impuro
dem & e
litarij se
dei amic
Qua uit
tate Ser
bo pieta
tatem: E
nigreger
furorem
præsciēti
ret: & cor
A q̄ alter
atq; aliq
nuncios: l
fixa etian
ste reueh
lia retulit
tibus & e
fauētē i

Francisci Petrarchæ Clarissimi Poetæ Laureati : De uita solitaria ad Philippum Cauallicensem episcopū : Liber secūdus: multis ac uarijs exemplis uitam solitariorū approbans & extollens: atq; ad illam capeffendam suadens & exhortans.

Tractatus primus unicum continens capitulū: succincta enumeratiōe præteriens notissima exempla sanctorū atq; clarorum uirorum qui sua præsentia solitudinem illustrarunt.

Entio tamē adhuc aliquid deesse: & uideo nūc etiam quid expectes: resti
 suapte naturæ ualidā: exemplis armari longa est historia q̄ philosophi
 aut poetæ quo sese alti^o attollerēt: primū pedem in solitudine posuerūt:
 Nā de sanctis & uulgator & notior & longior q̄ urbes spontaneo dānā
 tes exilio sacra sui præsentia solitudinē illustrarūt: De qb^o si exactius loq̄
 uelim: nō possum non inculcare notissima. Etenī hac in parte quid inco
 gnitū est tibi: illud ne expectaueris: ut transcribā tibi: quas uocant patre
 uitas: Quē libri titulū sumpsisse nostros a Marco Varrone arbitror: qui & ipse de uitis pa
 trum scripserat: sed alio quodā modo: non tam inflāmādis deuotione animis q̄ noticiæ re
 rum studens: Nō dicam quā in spelūca sexaginta annos latuit Dorotheus: Vt pat̄ Amon
 coniuge dimissa: quæ secum continētia uirginali diu uixerat: solus reliquū uitæ tempus in
 deserto Nitrie montis habitans: nouissime fœlicē deo animā reddidit: quā comitantibus
 & gaudētib^o angelis ad cœlum euntem: tredecim inde spacio dierū semotus Antoni^o uidit.
 Non referam qualem eodem in monte uitam duxerit: aut Pambo ille qui cautis in respon
 sionib^o a nōnullis scriptorib^o: ipsi quoq; nō tantū Antonio comparatur: sed præferē: Aut di
 scipulus eius unus ex multis Amonius: quem dum studiū ac noticia litterarū sacrarū clare
 faceret: propterea q; per uim in episcopū petere: fugere aliter non ualens captūq; se cernēs
 ne solitudine priuarē aurē sibi præsecuit: sic saltē pontificio futur^o inhabilis: cū nec ea quē
 arte p̄ficeret: minatus urgentib^o si perstarent: linguā se propter quā ea sibi importunitas
 fieret abscisit. Non loquar fœlices solitudines utriusq; Macharij: in qbus mirabiliū patra
 tores operū: alter ad nonagesimū: alter ad centesimū uitæ annū uenit. Non attingam q̄liē
 Moyses quidam æthiops de latrone factus est presbyter solitarius christi seruus. Qualiter
 Arsenius e senatore glorioso: maxim^o & christi amator & suimet contemptor euaserit: Ad
 quem est illa uox cœlestis: Fuge homines & saluaberis. Et illa: Arseni fuge: tace & quiesce.
 Qualiter Paulus simplex: cognomē nactus ex morib^o: dum conuictū fugiens uxoris adul
 teræ: solitudinē petiisset: in tantā familiaritatē christiq; gratiam uenit: ut spirituū principē
 impuroꝝ quem a se pelli non posse Antonius fatere: ille de obsessio pectore purissima qui
 dem & efficacissima prece depelleret. Nō exponam quas temptatiōes corpis atq; animi sol
 itarij senes uicerint Pachomius ac Stephan^o. Non inquiram quo cōsilio Paphnucius tres
 dei amicos ex urbibus ad deserta perduxit quasi ad tutiorē & deo p̄piniorem locum.
 Qua uirtutis admiratione monachoz; turmas in solitudinē traxit Heliadius. Qua chari
 tate Serapion bis se hominū seruū fecit: ut dños suos peccati seruitio liberaret. Non narra
 bo pietatē diaconi Effren: Pioris cōstantiā: sudores Adolij: misericordē Innocentijs saueri
 tatem: Euagrii industriā ac labores. Nō scrutabor qua i solitudine Malchus imitit̄s domi
 ni gregem pauit: Quo in specu simulata cum cōiuge latuit: & leena pro trepidis decertante
 furorem heri p̄sequētis euasit. Non ostendam qua Ioannes ægypti^o uirtute claruit q̄taq;
 præsciētia futuroꝝ: A q̄ tā longe posito Theodosi^o impator anceps animi respōsa depolce
 ret: & consilio solitarij pauperis armatus pia sed maxima & incredibilia bella conficeret:
 A q̄ alter quoq; licet inferior dux Roman^o graui æthiopū incurfu infinitaq; multitudine
 atq; aliquot infaustis congressib^o exterritus cum præliū decertaret & in eo statu non p̄ inē
 nuncios: sed præsens ipse uirum dei pro cōsilio adijisset: ad spem certæ uictoriæ erect^o: præ
 fixa etiam pugnæ die: quodq; & uictor hostiles prædas ageret: & suoz; res præreptal ab ho
 ste reucheret & impatoris sui gratiā mereret. Iuit iam: secur^o pugnauit: strauit hostem: spo
 lia retulit: gratiam est adept^o. Cui uiro tam sancto: tanq; futuri præscio: si quid de præsen
 tibus & expertis credi: accipe quid hic idem de solitudie senserit: Ne quid enī me p̄posito
 fauētem imutasse quisq; credat: ipsa eius uerba sūbscripti: ab his relata qui ex ore loquen

A

B

C

D

C

tis accepāt: Multū inq̄t p̄dest secretior habitatio & solitaria cōuersatio. Et itē: Ad effugie
 da picula inquit uel lapsum & cōquirēdā dei gratiam atq̄ ipsius diuinitatis euidentiorē no
 ticiam capiēdā: plurimū p̄dest secretior cōuersatio & heremi interioris habitatio: utq̄ q̄
 uerbo docebat: factō p̄basse eum scias. Ipse Hieronym⁹ hō: quæ inferui uerboꝝ scriptor:
 hunc Ioannem inquit uidim⁹ in Thebaidis partib⁹ in heremo: quæ adiacet ciuitati Ligo: i
 rupe quadā montis ardui cōmanentē. Ascēsus ad eum difficilis: adit⁹ monasterij ei⁹ obitru
 ctus & clausus: ita ut a q̄dragesimo ætatis āno usq̄ ad nonagesimū quē tūc gerebat: cū eum
 uidim⁹: monasteriū eius nullus intrauerit: Adueniētib⁹ uero per fenestrā se uidendū prabe
 bat. Non describam habitaculū Heliæ monachi p̄pe cūctis mirabilē: ut desertū horrēdū:
 ut solitudo uastissima & nullis æquāda sermonib⁹: ut spelunca scrupea: ut asper ad illam &
 angustus trames quicq̄ uel suspēsos pedes laderet: uel intentos aduentiū oculos frustraret:
 ut illic corpore tremulus: sed animo constans: senex ex centū ac decem annis quos habebat
 ætatis: totos septuaginta trāsegerat. Cogitabis autem p̄ teipsum q̄tus & hic solitaria uir
 tā magister esse potuerit: qui tantū in eo studio tāq̄ continuū temp⁹ exigisset: cū nostri ho
 mines ambitionē & auariciæ studium: ne dicam popinas urbiū ac tabernas & lupanaria re
 liquisse uel triduo grande suppliciū opinent. Non in mediū traham Eurythianū illū circa
 Olympū bithyniæ degentem & celesti gratia & terreni principis amicitia insignem. Non
 Theonem mitē ac modestū hominē & iuramēti expertē & mendacij insciū: & triginta anno
 rum iugi silentio in summa omniū fere litterarū eruditione mirabilē. Non Thebaidis incolā
 Apollinē: qui q̄draginta ānis in intima solitudine abditus: nec sic latuit: miraculoꝝ fulgor
 re tandem p̄ditus. Non Benjamin senem hydropicū morbo: clare: & cum interim ægotā
 tes sibi adductos eximie curaret: de sua enormi licet ægritudine non enrantē: solantemq̄
 alios atq̄ orantē: ut pro anima orarēt sua nō p̄ corpe: addito uerbo illo memorabili: Cor
 pus enī hoc aiebat: & dum sanū esset nihil mihi p̄fuit. Non Epiphaniū quem famosū prius
 heremicolā solitudo episcopū Cypro dedit. Nō seu Aphratē inopem ac p̄nosum seniculū:
 quem pietas fideiq̄ q̄p̄ e spelūcis in urbes medias eduxit: impatori impio responsū p̄
 mordaciter atq̄ acriter. Seu Isaac monachū: illius impietate diuini cōminatiōe iudicij retū
 dentē. Seu Macedoniū iugi syluestris habitatorē: uirum infinitæ simplicitatis atq̄ cōstan
 tia: ad frenandū p̄ij quidē sed irati principis impetū: montis e uertice descendentē. Nō Ac
 cepsenā sexaginta annis in cella reconditū: semp̄ tacitū: nulli uisum. Nō Ceumatū aut Di
 dymū: ambos cæcos illustres: & uidentū ac pioꝝ omne mun⁹ implētes: Alterum uero in
 super & litteris clarum. Nō deniq̄ innumerabiles alios: quoz̄ uel noīa non capiūt libri. Po
 stremo ut summa etiam quia puulgata erant omisisse me noueris: non insistam eloq̄ ut ad
 huc inhospitā ac pene solis heremū notā feris: oriētalū atq̄ oriētū monachoz̄ p̄iceps An
 toni⁹ penetrauit: ut crebescēte fama noīs & ad gratiā sanitatū turbis ægroꝝ cōfluētib⁹ ta
 dio affect⁹: & metuēs ne tāta illa celebritas: aut sibi inanis gloria: aut alicui erroris & falsæ
 cuiuspiam de se opinionis materia esse possit: dum paucis panib⁹ p̄ uiatico assumptis: ad
 ripam flumīs sederet: fugā cogitans: uox ad eum de coelo facta est. Quæ nam uero uox: Illa
 forsitan: Fuge solitudinē: urbes cole: locus hic tædij. Ille gaudij locus & quietis: Alexādrīa
 pete. In patriam tuam redi: & non potius illa uox fuit: Si quiescere cupis Antoni: uade nūc
 ad interi⁹ desertū: Cui mox obtemperās oblato diuinit⁹ uiaꝝ duce p̄fectus est: ut in deser
 to manēs & semp̄ in acie armat⁹ oēs dæmonū uicit insule⁹: ut philosophia mūdiq̄ sapiētia
 tumidum nomē ab humili & illitterato seniculo ualidissimis atq̄ clarissimis rōnib⁹ confu
 tata atq̄ cōculcata est: Vt cū Romani impatores miraculo famæ eius ille cū familiarib⁹ ad
 illū epistolis quasi patrē uenerati: & q̄ responso dignati essent uahementissime sunt gauisi:
 ut tot iam spiritalib⁹ bellis uictor: tot uisibiliū hostiū exercitib⁹ triūphatis: Cū ad nonage
 simū uitæ ānū puenisset & nullo uspiam apparēte hominū: se iam solum heremicolā cogi
 taret: mltō uetustiorē atq̄ remotiorē solitudinis incolā alteri⁹: Paulū Thebeū quætere ad
 monit⁹ reuelatiōe nocturna paruit: quæsiuit: iuenit horrificis in itinere primū monstris in
 uentis: ut congressis tandem & post longū silentiū collocutis: ad ripam fontis exigui & ue
 teris umbram palmæ secretissima in spelūca missus e coelo panis un⁹: duobus christi fortis
 simis ueteranis: multo ieiunio exhaustis abunde suffecerit. Deniq̄ ut paucis post diebus
 mœtus animi multiq̄ cum fletib⁹ hospes Paulum sepeliuit: in effodienda humo leonum
 unguib⁹ insueto pietatis officio adiutus. Ad summā: qualis in desertis latitās & intantum
 omnis gloria fugitans: ut sepulturā quoq̄ suam uellet absconditam: ne qua uel gelidum

cin
 hor
 hist
 etiā
 dini
 obli
 seue
 stio
 bis c
 ta de
 pene
 & ad
 pulis
 unde
 cubu
 non t
 de ali
 curre
 cogni
 de in
 rupes
 sui Hi
 seruat
 uitæ fi
 Tr
 ment

h

est: & q
 delecte
 I

e

in labor
 iam tūc

f

nū impl
 do & ag
 dign⁹ est
 cæmur: r
 rale cōui
 fuit tant
 eius fileā
 nime mi
 la eius A
 sus ab ar
 unam ar

cinerē mūdani fauoris aura contingeret: adeo nobilitat^o & gloriosus effect^o est ut christus homūculū suū aegyptiacae solitudinis latebris abditum: & ut ipsi^o Athanasij haeredis atq; historici sui ybis utar: alio pene orbe celatū Africa: Hispania: Gallia: Italia: Illyrico: Ipsi etiā quae urbiū caput ē Romae: ut ī exordio p̄miserat: demōstrarit. Nō exequar ut ī solitu dinē quocq; fugit Hilarion Antonij uirtutū nobilis amul^o: fama uiri primū mox bimēstri obseruatōe uitae eius ac monitis praesentiq; concit^o exemplo: ubi ab adolescētia in seniu p̄ seuerans: brumae primū & aetatis intemperie angusto tuguriolo: post aut cella nihil angustiore: neq; tam dom^o q̄ sepulchri speciem habēte submouit: ut inde dū ad uiri nomē turbis coeūtib^o: & solitudine una: multarū urbiū inquieta negocijs fugam meditare^t: re cognita decem & eo ampl^o hominū milia iter eius impediere. Quo dolore cū inedia consumpt^o pene esset: populo patietē: sed dolente & p̄sequēte: tandē abiit in p̄fundissimas solitudines & ad Antonij locū qui pauloante tāto uacuo habitatore remāserat: pueniēs: atq; ibi discipulis ei^o inuētis: auditu flebile: piū dictu: auidissime cūcta p̄quirēs: hortulū eius & lectulū unde ad coelū foelix ille condescēderat inuisit: Atq; in eo dulci q̄dam tanti uiri memoria p̄cubuit: ipsum recēti uelut Antonij accubitu calentē saepe complectēs atq; deosculās: qd̄ qd̄ non tam lectioe q̄ opinione fratus addiderim: alienū stratū suis lachrymis rigans: ut inde alias atq; alias solitudines petēs: q̄ exoptatā sibi inuidēs quietē: semp eū sua fama praecurreret. Interdū etiam ad Barbaras natiōes clam decreuerit p̄ficisci: ubi nec intellect^o nec cognitus respiraret: ut eadē fama noīs eum p̄sequēte: primo q̄dem in Sicilia nauigarit: Inde in Dalmaciā: Postremo autē in Cyprū insulā suis morib^o longe dissimilē: cuius tñ una rupes duro uiri p̄posito cōueniret: ubi locū nactus terribilē ualde: ut scriptoris praecōisq; sui Hieronymi uerbū ponam: ac semotū substitit. Et ut cūctis eum ne furtim dilaberē obseruantib^o q̄ uno in loco diu illum nō posse subsistere: publice psuasum erat ibidē laborū uitae finem habuit: quem in terris imitat^o fuerat ad coelos secutus Antoniu.

H

Tractatus secundus: De quibusdā exemplis minus tritis patrū ueteris testamenti: qui solitudinem coluerunt.

De transitu per epilogationem praeteritorū exemplorū ad exempla minus trita: Ca. I.

h Is igitur breui admodū & succincta cōmemoratiōe praeteritis: ut sic dicā: atq; sepositis & reliqs silentio obrutis: quotq̄t sunt id gen^o qb^o sola herem^o coelū fuit in terris: quae copiosa & amœna & uaria & penetrabilis atq; ignea lectio est: & quae preciosa materiae silū habens ac magnis texta ingenijs natura pariter atq; arte delectet: aliq̄t exempla minus trita p̄ secretioris scripturae recessus sparsa recolligam.

A

De Solitudine parentis humani generis Adam: Ca. II.

e T ut a primis ordiar: Adam public^o ille parēs generis humani: q̄ diu sol^o fuit: nemo foelicior: mox ut comitat^o: nemo miserior. Sol^o stetit: comitatus ruit. Solus beatae ciuis patriae: comitat^o infœlicis exilijs pegrin^o. Solus in requie & gaudio: comitatus in laborib^o & dolorib^o multis. Deniq; solus imortalis fuerat: iūge sociā: mortalis efficitur. Iam tūc clarū & insigne praesagiū quid de societate foeminea sperare posteritas deberet.

A

De Cultu solitudinis Abrahā: Ca. III.

f Ed ne in limine hāreā: magn^o ille multarūq; gentiū pater Abrahā: non in palatijs interq; delicias urbanas: sed ī tabernaculis inq; cōuallib^o collocatorē deū meruit: & p̄missa illa magnifica: quae iugit̄ in nobis extremis: utināq; non pessimis hominū implent. Idem nō in aula cortinis obsita & uillis instrata crispantibus: sed in solo herbi do & agresti: utq; Geneseos textus habet: in cōualle ut Ioseph^o: ad ilicē mābre sedebat: q̄ dign^o est habit^o dei angelos habere cōuiuas. Ne ue qd̄ forte aliud q̄ qd̄ uerba sonāt suspicemur: non equidē sub auratis laquearib^o tectorū: sed sub quercus umbra glandifera: rurale cōuiuū celebratū est. Et ille certe sanctissim^o atq; omni diuino fauore dignissimus uir: fuit taatae obediētiae: ut dum dei iussis obsequiē unigenito filio nō parceret: ut reliq̄ laudū eius sileā: de qb^o dicēdi temp^o forte aliud: alterq; loc^o oportunior dabiē. Ex qb^o omnib^o minime mirū sit: si talē uirum artius est amplexa diuinitas. Illud magnū q̄ suo merito ancilla eius Aegyptia fugiens ab angelo reuocata: & iterū in extremis posita atq; desperās rursus ab angelo recreata est. Et ut ad p̄positū spectet: alterū iuxta fontem aquae: alterū sub eūnam arborem: utrunq; certe in solitudine gestum est: ut ne id mirū sit infantem suū quem

A

B

fugæ comitē gestabat: in solitudine seruatum cœlestisq; beneficij memorem: & ipsum post solitarium euasisse.

De Solitudine Isaac: Ca. III.

A Vid hoc patre sarus Isaac: qñ sibi de terra longinq; foccūda uxor aduecta est: qd pu-
q tas agebat: Erat forsan i foro: porabat causas: exercebat iudicia: emebat aliqd: aut uendebat: dabat mutuū uel poscebat: uel datū exigebat acceptūq; soluebat: Nihil horū oīno. Quid igitur: Deambulabat inquit eo tempe per uiam quæ ducit ad puteū: cuius nomen est uiuentis & uidētis. Vere aut uiuēs & uidens: hoc est i aternū uiuens & uidēs oīa. Non sol ut Ouid⁹ & Apuleius dixerūt: sed creator solis & syderū rerūq; oīm oīpotēs deus: apud quē putē: siue ut psalmista loquit: Fons uitæ est: quo nō dormiēdo nec p inuita gradiēdo sed p uia deambulādo pueniē. Et sequit: Habitabat enī in terra australi: & egressus fuerat ad meditantū in agro inclinata iam die: Vbi similiter nihil est qd mysterio uacare putem. Habitabat enī in terra australi: terra humili & deuexa & clara & ætherei solis uicinitate præferuida. Et egressus erat: Vnde reris nisi extra corpus sui domū: egressus inq; extra seipsum: & miseræ mortalis ergastulū: nō ad infame ocium sed ad meditantū. Nā quæ oro alia homīs uita ē: aut qd aliud agēs ab aīalib⁹ brutis differt: Præclare Cicero docto uiro inquit uiuere: est cogitare. In hāc rem: nō urbem aliquā: non theatrū: sed agrū locū prorsus idoneū: insup & inclinata diei cōmodissimū tempus elegerat. Nullus enim locus: nulla pars ætatis aptior meditati q; & agrestis solitudo: & iuuenili feruore præterito relictisq; ut ita dixerim: meridianis horis a tergo placatoris uitæ tāquillitas iam uergētis ad uesperā.

De Solitudine Iacob: Ca. V.

A Vid huius etiam natus magniq; nepos Abraham: patriarchæ: maxim⁹ Iacob: qñdo
q scalam illam cœloten⁹ erectā: ascendētes descendētēq; angelos & innixū scalæ dominū uidit: Vbi fuisse illū opinamur: q; magna in urbe q; pulchra in domo: q; locuplete cubiculo: Erat ille nō modo pcul ab urbib⁹: sed etiam pcul domo: Vt enī ipsius Iosephi uerba nō mutē: ppter odium pincialiū apud nullum quidem succedere uoluit: sed sub diuo iacebat: caput suū lapidib⁹ subditis supponēs. Eidem gemina coniuge: & natoꝝ turba seruisq; & ancillis: omīgenūq; gregū possessiōe aucto: in patriā remeātī occur⁹ affuit angeloz. Sed ubi nā quæso: Nunqd in urbib⁹ quiescētī: Nō uerū cœpto itinere abeuntī: q nōdū pacto eidē luctator ille nocturn⁹ nomē unde nouū sibi inditū clarū māsit in posteris: nō in urbis amphitheatro: neq; inter turbas hominū: sed dum remansisset solus in transitu torrentis: apparuit.

De Solitudine Moyfi: Ca. VI.

A Bi erat ille familiarissim⁹ deo uir Moyfes: qñ legem colloquiūq; dei: qñ salutē populi memorabilēq; uictoriā: absens solus & solis precum armis obtinuit: Nempe non in aliq; ciuitatū Syriæ uel ægypti: sed in syluis & altissimi montis in uertice. In solitudine erat dū aquas amarissimas coegit ligni unius immissiōe dulcescere: dū pdigiā illa fecit quæ uix plegere ne dicam recēdere sufficim⁹. Idem certe imēso exercitui in quo tam multi iniusti atq; in deum & in hoīes ingrati erant: nō de folio aureo: sed de solitudine horrida puidit: & in summa inopia mirā necessariarū rerum abundantia pcurauit: qñ in castris coturnices ortigias affatim cœlo lapsas populus legit esuriens: & de rupe pcussa dulcis aquæ copiam sitiens bibit: qñ diuinū illū atq; incredibile: & neq; cupiditati neq; parsimonia subiacentē cibum: non quidem in urbib⁹ nece foro cupidinario petitū: sed cœlit⁹ destinatum q̄draginta annis habuit in deserto. Vides ut solitudo diuinis bñficijs atq; colloquijs & angelicis sit amica congressib⁹. Quo minus miror ut præclara uitæ uiri illius: sic & gloriosæ morti solitudinē deputatā: dum ex hoib⁹ migraturo: qd fratri eius iam antea aciderat: loquēs deus: nō in hanc aut illam urbem: sed ascende in montē inquit & morere. Qd nobis in omni uitæ mortisq; consilio nisi fallor sūm opere trutinandū est.

De Solitudine Helia: Ca. VII.

A Vid singula replicem: Plena exemploz sunt omnia. Vbi erat Helias quādo clari-
q ribus portentis emicuit: quādo populis intra urbes famæ peuntibus illū iussu dei in solitudine latitantē corui pauere solliciti: Qñ e sūmo carmeli montis pronus hu mi triennē siccitatē terras ac populos affligentē inspatō imbre leniuit: Qñ octingentos & qnquaaginta falsos prophetas i eodem monte carmeli: deo iudice: sacrificio teste: supatos i

torr
dens
mā
drag
nens
feder
retur
uener
dem
confe
stituit
lis im
tigit.
nis al
certis
Neq; l
mus to
polent

i
litudin
leuauit
rem dñ
in princ

o

sa damo
rijs tēpt
fectuum
lium infi
torpentit
pemptri
biblioth
dicam ni
poetica:
sentio: ui
ro: & Cic
nisi exper
ignoraba
da puenit
nam soliti
chrymag
adiūxit: C
expediat:
ficium: ho
utrāq; pol
dine diuer
quia omni
loqui hori

torrente Cyson populo fauente macrauit. Quā ob causam iratæ reginæ minis ac furori cedens: cum deserti latebram petisset sub umbra iuniperi cōsopitum excitauit angelus & ut māducaret admonuit: non magni precij cibum: sed tantæ uirtutis ut in fortitudine illius q̄ dragita dierum iter ac totidem noctiū ieiunādo p̄ficeret. Quo pacto inde ut in spelūca mansens dñico uisitatus alloquio reges inungere mittit ac prophetas: ut in cacumine montis sedens imperat inopinabili fiducia ut ignis e cælo descēdat super q̄nq̄genarios regios & paretur statim: ut scisso amne tactu pallij iordanē sicco pede pertranſit solitariū sanctū uirum uenerātib⁹ elemētis. Vbi in quā erat Helias dū hæc ageret: P̄fecto ī solitudine: unde tandem ad cœlum flammāte uehiculo raptus est. Vbi erat Helifæus quādo geminū rapti ducis consecutus est spiritū: & quādo ferrū contra naturam & consuetudinē suam natans flenti restituit amicos: quādo tribus regib⁹: totidēq̄ regijs exercitib⁹: ne perirent siti repleto sine ullis imbrib⁹ torrēte subuenit: P̄iora quidē ad iordanis ripam: tertiū in deserto idumæ cōtigit. Illud quāsisse supuacū: ubi erat dum pallio magistri diuisis aq̄s per arentem iordanis alueū solus retrāsiit qui trāsierat comitat⁹: Vbi erant deniq̄ tot p̄phetæ: quando tam certis: & tam præfagis uisib⁹ illustrati sunt: De quib⁹ singillatim nūc agere longum est. Neq̄ soli p̄phetæ: sed filij etiam p̄phetæ: quos monachos ut Hieronym⁹ ait in ueteri legimus testamēto: ædificabant sibi casulas p̄p̄e fluenta iordanis: & turbis & urbib⁹ derelictis polenta & herbis agrestib⁹ uictitabāt.

De solitudine Hieremiæ: Ca. VIII.

P̄se quidem Hieremias silentio suppressus non uidef: qui uerbo etiam huic uitæ testimonij manifestū præbuit: ubi ait: Bonū est cum silentio præstolari salutare domini. Bonū est uiro cū portauerit iugum ab adoleſcētia sua. Et quasi hæc nisi in solitudine fieri non posse diffiniens: cum hæc dixisset: adiecit: Sedebit solitari⁹ & tacebit: quia leuauit se super se: En audio foelicem patientiā expectantis: audio libertate qualibet meliorem dñici iugi tolerantia: audio eleuationē animi: audio quietem sessionis & non semel sed in principio positum & in fine silentium: cuncta tñ audio intra unam solitudinē contineri.

De commendatione uitæ solitariæ: incidens Ca. IX.

Vere uita pacifica cœlestiq̄ simillima. O uita melior super uitas: uita laborū uacua bonorumq̄ tantorū capax: ubi expectatur salus: suaue iugum domini portatur: tacetur & sedetur & sedendo cōsurgit. Vita salutaris: hominib⁹ formidabilis: & iuisa dæmonibus: q̄ nisi ita esset: haud q̄q̄ id uitæ genus ingressos tam multis & tam uarijs tēptationū generib⁹ infestarent. Vita reformatrix aīæ: reparatrix morū: innouatrix affectuum: lotrix sordīū: purgatrix scelerum: consiliatrix dei & hominū: ruinarū innumerabilium instauratrix. Vita contemptrix corporum: cultrix ingeniorū: moderatrix præcipitū: torpentium excitatrix appetitū: genitrix nobiliū: alma uirtutum nutritrix: uitiōz domitrix pemptrixq̄: palæstra luctantiū: arena currentiū: campus pugnatiū: arcus triumphatiū: bibliotheca legentiū: cella meditatiū: penetrale orantiū: mons contemplantiū: Et quid dicam nisi simul omnia: uita foelix & ad omne bonum opus aptissima: uita philosophica: poetica: sancta: prophetica: Vita non immerito singularis dicta: & si dicere audeam: q̄ sentio: uita tam singularis ut ea sola uera uita sit: reliquis omnibus cōueniat q̄ ait Ciceroro: & Ciceronem secutus Augustinus: q̄ hæc nostra quæ dicitur uita mors est. Vita demū nisi expertis incognita: & ut habenti peramabilis: sic supoptabilis non habenti. Q̄ non ignorabat Hieremias idem: quo duce ad hæc eiusdem uitæ præconia præmissis accumulāda puenimus: dum in illa calamitate publica: pius simul lachrymas: & lachrymis oportuna solitudinē exoptabat: Quis dabit inquit capiti meo aquam: & oculis meis fontem lachrymarū: Sciesq̄ fontem hunc: non in urbibus aut in turbis nitidum scaturire: subsecutus adiūxit: Quis dabit mihi in solitudine diuersoriū uiatorū: Cogitatu p̄facile est quid nobis expediat: quando uir ubilibet deo proximus: deo plenus: ad honestum illud seq̄ dignū officium: hoc est ad lugēdū interfectos populi sui quasi unam sine altera non speraret: simul utrāq̄ posebat solitudinem & pietatem. Vbi illud mime negligendū rear: q̄ cum in solitudine diuersoriū optasset: addidit: Et derelinquā inquit populum meum & recedam ab eis: quia omnes adulteri sunt: cœt⁹ præuaricatorū: & reliqua deinceps: quæ cogitare ne dicam loqui horret animus: tam proprie nostris hodie conueniunt populis: tam parum imo uero

tam nihil est fidei: nihil ueri uisum: nihil tuti: nihil denique uel humani cum dicant homines & effigie sint humana: ut ea mihi uel sola certe uel maxima atque iustissima procolenda solitudinis & declinandae urbium causa sit.

Tractatus tertius: De exemplis multorum sanctorum patrum Noui testamenti: uitam solitariam agentium.

De Solitudine sancti Siluestri papae: Ca. I.

A E forte autem uetustatis reuerentia uel imemor recentium uel contemptor appaream: latuit in Soracis monte: Siluester diuitum primus ille pontificum & locum moribus & loco consonum nomen habens: Atqui nisi audire uerum pudet e solitudine humili & inculta opes istae: bonae utinam quas modo uix urbes capiunt fluxere: Hinc calceus auratus: hinc eburneus scipio pastoralis in morem baculi recuru: suburbano cultu rusticae memor originis: hinc chlamys coloribus inardescens: hinc stellatum diadema carbunculis: hinc niueus sonipes: thronus aureus purpureus uerendi capitibus umbraculum: hinc denique totus habitus triumphalis: totus hic ut dicitur militantis: sed & late iam regnantis ecclesiae status: quem e syluis egressum stupent reges: & quem qui diligenter inspexerit: nescio an solitudinem tantae uenerationis initium uenerabile negaturus sit. Sed progredior.

De Solitudine sancti Ambrosij: Ca. II.

A Ambrosius apud Mediolanum magni populi curam deo uolente ac cogente fortitus: & si tam necessarij debiti tantique sibi conscius officij: continue solitariam uitam degere non auderet: quotiens tamen & quibus potuit modis quid optaret ostendit: Habitauit ut nunc est ambitus murorum: in extremo ciuitatis angulo: ubi adhuc sacrum corpus habitat: & ab eodem fundata sacra domus stat summa deuotione percelebris: & magni populi frequentata concursibus: tunc quod certis indicijs intelligi datur longe semper penitusque solitarius locus erat. Ad haec quotiens episcopalis curis liber ac laboribus relaxatus: quos impellens Arrianis ab ecclesia graues diurnosque pertulit: aliquid se negotijs subtrahere furarique poterat: in secretiore solitudine se conferre sanctissimum uir solebat. Sylua erat quae proxima: contemplationi tam idonea: In medio parua domus: ingentis certe sed humilis uiri capax: quae multo dignior quam domus olim Metapontina Pythagorae in templi licet exigui speciem uersa est. Nunc sylua conuulsa est mutatoque loci habitu manet nomen Ambrosij: nomen uulgo dicitur sinistrorsus ad orthoium latus. Quae amnis hic undique magnis motibus & multa rebus collisione memorabilis intra urbem ipsam: & extrema raptu molimie aucti ambitu septa conclusit. Illic ut audio & ut auguror librorum mellifluos flores sparfit: quorum hodie per oes tractus ecclesiae gustus suauissimus & fragrantissimus est odor. Ut uero non actu modo: sed uerborum unum quidem ex omnibus testimonium uiri huius praefera. In epistola quaedam ad Sabinum: Pergam inquit frequenter te in meis scriptis & cum sim solus alloquor. Deinde suum faciens Scipionis uerbum: de quo post dicit: Numquam enim inquit minus solus sum: quam cum solus esse uideor: nec minus ociosus: quam cum ociosus. Certe per arbitrio arcesso quos uolo atque adiungo mihi quos magis diligo & quos aptiores arbitror. Nemo interpellat: nemo interpolat. Tunc ergo te magis teneo & de scripturis confero & plixiore simul sermonem caedim. Sola erat Maria & loquebatur cum angelo. Sola erat quae supuenit in eam spiritus sanctus: & uirum altissimi obumbravit eam. Sola erat & operata est mundi salutem & coepit redemptorem uniuersorum. Solus erat Petrus: & totum per orbem consecrandae gentium cognouit mysteria. Solus erat Adam & non est praearicatus: quia mens eius adharebat deo: Postquam uero ei mulier adiuncta est: non potuit adherere mandatis caelestibus.

Quod nullum uirus adeo pestiferum & uitae solitariae contrarium sit sicut muliebri confortium: incidens. Ca. III.

A Bi ut me Ambrosij dicto parumper imisceam: illud non siluerim: quod omnibus notum multi dissimulant: Nullum uirus adeo pestiferum uitam hanc sectantibus ut muliebri confortium. Foemine enim decor: eo formidolosior funestriorque quam blandior: Ut sileam mores quibus omnino nihil instabile: nihil studio quietis infestius. Quisquis requiem quaeris foeminam caue: perpetuam officinam litium ac laborum. Raro sub eodem tecto habitant

qu
ite
mi
tig
inq
erg
fug
pra
cun
fisci
cit. I
gis a
patu
tang
mori
qu ne
liebr
tum
alian
pulsu
Liqu
tunc an
qt era
erat di
pulu si
lam: V
ad nos

h

Aucto
litum a
hil illi u
scio qui
quo libe
quas &
atque diff
sis in loc
quodam
reposito
cumque d
mones
edicunt: q
putant: q
loquio a
dum sibi
hominu:
runt. Cr
eta non di
ni inter A
Quibus e
nium con
Foelix erg
litudo qu

quies & mulier. Satyrici uerbum est: Semp̄ habet lites alternaq̄ iurgia lect̄: In quo nupta
 iacet minimū dormitur in illo: Nisi forte tranquillor est cōcubina accubitus: cuius & fides
 minor & maior infamia & litigium par. Scitū est & illud clari oratoris dictum: Qui non li
 tigt calebs est. Quid uero meli⁹ q̄ non litigare: Aut quid p̄ Iesum christum oro te: quid
 inquā solitudine præsertim nocturna ac silentio & quiete: & lectuli libertate foelicus: Nil
 ergo foelici⁹ calibatu: nil uero calibatu apti⁹ q̄ solitudo. Quisq̄ ergo litē fugis: & foeminā
 fuge: uix alteram sine altera effugies. Foemina & si qd̄ rarum est: mitissimi mores sint: ipsa
 præsentia: utq̄ ita dixerim: umbra nocēs est. Cuius siquidem fidei mereor: uult⁹ ac uerba
 cunctis qui solitariā pacem quærūt: non aliter uitādi sunt: non dico: q̄ coluber: sed q̄ basi
 lisci conspectus ac sibila. Nam nec aliter oculis q̄ basiliscus interficit: & ante contactū infir
 cit. De quibus autem potius q̄ de nobis dici æstimes: qd̄ in longinq̄ materia uere ne ma
 gis an proprie ait Maro: Carpit enim uires paulatim uritq̄ uidēdo Foemina: nec nemorū
 patitur meminisse nec herbæ. Sane qd̄ uisu solo corporis atq̄ animi uires carpāt urantq̄:
 tangere poterat uniuersos quos ea pestis extenuat & accendit. At qd̄ nemoꝝ herbæq̄ me
 moriam eadem pestis eripiat: si ut de equis ac bobus dixit: sic de hoibus dixisset: quos alio
 q̄ nos intellexisse uideret: quib⁹ præcipua nemoꝝ & herbarum oblectatio est. Proinde mu
 liebres illecebras: tum omnibus quibus suum uas sancte & honorifice custodire propo
 situm est: tum nobis maxime fugiendas uitādasq̄ denūcio. Quod q̄ neglexerit: porit se nō
 aliam ob causam e paradiso solitudinis pellendū: q̄ e paradiso uoluptatis prim⁹ hominū
 pulsus fuit. Hæc interfatus ad Ambrosiū reuertor: qui illam ad Sabinū epistolā cōcludēs:
 Liqueat inquit ex his: quia soli cum sum⁹ tūc nos offerim⁹ deo: tūc mentē ei nostrā aperim⁹:
 tūc amictū fraudis exuim⁹. Quib⁹ dictis primo iterū parēte ad memoriā reuerso: Solus in
 q̄t erat Adam q̄n̄ in paradiso est cōstitut⁹: sed nō erat solus q̄n̄ de paradiso eiect⁹ est. Solus
 erat dñs iesus q̄n̄ mūdū redemit: non enī legat⁹ neq̄ nūci⁹: sed ipse dñs solus saluū fecit po
 pulū suū: Et si nunq̄ solus est: in q̄ pater est semp̄: Ad postremū cum cōsilio clausur⁹ episto
 lam: Vnde & nos inq̄t soli sim⁹ ut dñs nobiscū sit. Qd̄ consiliū ne soli Sabino datū sit: ut
 ad nos trahamus nostrūq̄ faciamus obsecro.

De Solitudine sancti Martini: Ca. III.

Vnc solitariae uitæ statū & ab infantia quodāmodo cōcupisse Martinū: & cum pri
 mū per ætatem perq̄ necessaria militiæ occupationē licuit apprehendisse nouimus
 h tanto ardore animi: ut in uita priuata coeptum morem nec præsul fact⁹ omitteret:
 Auctor est Seuerus: q̄ res eius quib⁹ interfuit uitæq̄ seriem scripsit. Quo tempe quæri so
 litum accepimus: ante episcopālē curam se maioris fuisse uirtutis: Mirum: q̄uis enim ni
 hil illi uiro nisi sūmū semp̄ atq̄ perfectū fuisse credēdū sit: tamē pontificali fasce curuat⁹ ne
 scio quid in se dum esset expeditior altius atq̄ perfectius recolebat: temporis illius memor
 quo liberius solus erat: ne quis forte miretur eundem antea libeꝝ frequentasse solitudines
 quas & duri seruus officij dum licuit frequentauit. Ne enim cuncta uestigem: quod longū
 atq̄ difficile est: In ipsa pri⁹ urbe Mediolano: ubi quod cōstat primū ex multis: quæ diuer
 sis in locis ab eo fundata sunt: monasteriū extruxit: aliq̄tum temp⁹ exegisse fertur: uicino
 quodam Ambrosianæ domui: ac moenibus urbis habitaculo loco etiam nunc solitario ac
 reposito. Ad quē iam præsul Ambrosi⁹ tanto lætus hospite: clam sol⁹ exire consueuerat: se
 cumq̄ dum possēt auidius immorari. Bone Iesu quale hominū par: quæ suspiria: qui ser
 mones: Quicquid principes imperant: quicquid consules deliberant: quicquid prætores
 edicunt: quicquid statuunt legiferi: quicquid fabulantur populi: quicquid philosophi dis
 putant: quicqd̄ rhetores declamāt: quicquid sophistæ cauillant: sacro illi tranquilloq̄ col
 loquio admotum: meras nugas dixisse non uerear. Si uesse quidem erat Horatius poeta:
 dum sibi Plotius & Varus & Virgilius occurrerunt: pulchra nempe societas doctissimorū
 hominū: inuicemq̄ familiarium amicorum. Itaq̄ ait: O qui complex⁹ & gaudia q̄ta fue
 runt. Credo ædepol & multa ibi p̄ tempore facetissime inter tales uiros ac disertissime di
 cta non dubitem: Sed dulciores amplexus & sanctius gaudium fuisse crediderim Mediola
 ni inter Ambrosiū & Martinū: locus ostenditur: ubi cōgredi & colloqui solitos fama est.
 Quibus ego congressibus atq̄ colloquijs: si datū esset: interfuisse maluerim: q̄ regum om
 nium consilijs: quæcunq̄ uino uel auaricia uel feritate ebrij: cum purpuratis suis agitant.
 Foelix ergo & q̄q̄ minus adusta: minus horrida: non min⁹ forte gloriosa: q̄ Thebaidis so
 litudo quæ tales duos accolat uno tempore meruisti.

B

C

A

B

C

De Solitudine sancti Augustini: Ca. V.

A Ondum nos Mediolano egredi: magnus alter eiusdē urbis habitator sinit Augu-
n stinus: quem deus Ambrosio malis errorib⁹ infectū: quasi agrotū filiū docto medi-
 co pius pater dedit: ut is eū undis salubrib⁹ ablutū curatūq; deo redderet. Ille er-
 go cum ignarus omniū quæ erga se clam diuina pietas ageret: Mediolanū ueniens
 tibi tunc sacer floreat Ambrosius: uitam tandē mutare decreuisset: ciuitate relicta: solitudi-
 nem ruris appetijt: ut qui cū multis isanierat: solus resipisceret: Caseatū uocat ipse & id ma-
 net hæten⁹ ruri nomen: Quinetiam ipso die quo primū hoc sancto desiderio exarsit in ci-
 uitate positus inter illas fluctuantis animi pcellas p quas consilij nauigiū regente deo ad
 terram uiuētū: & ad portū salutis applicuit: quid egerit qualiter se gesserit: eodē ipso nar-
 rante cognouim⁹. Certe non pcessit in publicū: neq; populi contionē classico aduocans qd
 acturus esset exposuit: sed dimisso socio fidissimo: consurgēs: eo q; ut ipse ait: solitudo sibi
 ad negociū flendi aptior suggereret & sedens remotus q; ut posset ei onerosa esse etiā ta⁹
 amici pntia: qd unū loci q̄litas actp̄is pmittebat: secretū horti angulū p solitudie habuit:
 Vbi amarissime secū loquēs iter singul⁹ & lachrymas: inter uulsū capillū pcussāq; frōtē &
 cōsertis digitis amplexū genu & quæcūq; magn⁹ ac sanctus dolor elicit: tandē semel de se sta-
 tuit unde imperpetuū exultaret. Deniq; p omnē uitam solitarijs & quietis locis atq; inter
 cætera Pisani mōtis ocio delectat⁹: & illic heremitico habitu traxisse moras credit: & ad lo-
B ci illius heremitas liber suo qdē præscript⁹ ē noie. Cæterū de hac re quia nō uacat infinita
 nūchois illius scripta reuoluere: unico eius qd occurrit breui utiq; sed apto testimonio cō-
 tentus ero. Is ergo euāgelij Ioannis exponēs: Difficile est inq; in turba uidere Iesum: soli-
 tudo quædā necessaria ē mēt̄i nr̄æ: quadā solitudine intentiōis uidet deus: turba strepitū
 habet: uisio ista secretū desiderat. Audis ut caute uidendo deo necessariā: non q; libet sed so-
 litudinē dixit intentiōis: intelligi uolens dum suas intus turbas tumultusq; suos humana
 mens habeat: ac uēdis ad tantū lumen: purgādīsq; oculis solitudinē corporeā nil pdesse.
 Iam uero proximis tribus explicitis: nō Mediolano tantū: sed Italia digredi stilum sinam.

De sancto Hieronymo: mirifico solitudinis uenatore: Ca. VI.

A Ileo nūc præconē uitæ hui⁹ Basiliū: Sileo magnū uirū Gregoriū naçi ançenū: Præ-
f clarū hui⁹ uiri discipulū nō silebo: Hieronym⁹ urbe Romana dimissa Romanisq;
 opibus contemptis: æternæ patriæ spe ac desiderio illect⁹: & ut ipse fate⁹: ob gehē-
 næ metū. In illam primo uastam solitudinē horridū monachis habitaculū præstantē: quā
 de uirginitate ad Eustochiū scribēs: Salustiano uerbo usus: solis ab ardorib⁹ exustā dicit
 sese abdidit: Vbi aliq̄t annis aduersus indomitæ carnis insultus: & conspirātis animæ cōsen-
 sum: laboriosa militia exactis: q̄uis uictor nō ex acie Romam quasi iam secur⁹ ad triūphū
 redijt: sed in Bethleemiticas latebras festinabū dus aufugit.

De sancta Paula quibusdamq; alijs matronis deuotissimis solitariae uitæ
 cultricibus: Ca. VII.

A **I** Atuit ibidē Paula sancta & pia & illustris: & ut multa breuiter dicam: uere Roma-
 na mulier: summūq; suis tp̄ibus fœminæ specimē uirtutis: & ut ad præsepe dñicū
 mori posset: ubi & qualiter orta esset: oblita est. Cuius etiā præclarā uitam & foelicē exitū
 Hieronymus ipse tam fulgido pinxit epigramate: ut post eū mihi modest⁹ sit tacere. Quid
 enī dignū sim dicitur⁹ in trāsitu: inq; angusta opusculi mei parte clausurus: ubi ille tāto uir-
 ingenio hælit: & amore ac dolore dictatib⁹ modū iusti uolumis impleuit: Quis nō defuisse
 scia qd Hieronym⁹ ipse nec ignorat nec dissimlat: q; utriusq; ociū liuido dēte mom orderit:
 nec morsū scriptis mādare timuerit. Ita uix ulla uirt⁹ tā uel alta uel abdita ē ut iuidiæ iacu-
 lis nō tāgā: sed solidā ueritatē uulgaris aura nō cōcutit. Sane quicqd de sua alijs uisū sit:
 solitudinē sapientis: idem ipse Hieronym⁹ contra Iouinianū scribens: cōmedat his uerbis:
 Sapiens nunq; solus esse potest: habet enī secum omēs qui sunt: & q; fuerūt boni: & animū
 liberū quocūq; uult pfert & trsfært: & qd corpe nō potest: cogitatiōe complectit. Et si ho-
 minum inopia fuerit: loquitur cum deo: nunq; minus solus. Quo nam uero nunc uertar:
 Confundor multitudine & acie occurrentium in diuersum uocor: sed Paulæ nomen ad-
 monuit: ut ante omnia eidem & genti & sexui solitariae gloriæ partem darem: Pauca igitur
B ex multis excerptam: nec uerebor ne Romanarum in laudibus matronarum nimius dicar:
 quib⁹ par esse nō spero. Prætereo Eustochiū Paulæ filiam: præcone Hieronymo insignē &

Marc
 aūt d
 quas
 fedeb
 decus
 ribus
 oblita
 natali
 tuam
 deserti
 sequit
 pegrin
 patrin
 fons b
 ta ann
 tuoz r
 natum
 omēs t
 Stupo
 tua illa
 tib⁹ tot
 possēsi
 miseric
 sidebat
 pietatis
 ano: tu
 & præc
 tas coel
 nibus r
 lulū dif
 iam tun
 res præ
 omnib⁹
 poris tu
 os men
 tum uita
 unam te
 uidere.
 barica &
 dem an t
 carēs his
 riosus æ
 auitū: au
 tio in hoc
 & ad pat
 De sa
 V
 q; au
 p
 nē fecit: ut
 suo domi
 rum in pe
 pe alibi: t
 inquit in
 orationis

Marcellam & Afellam & Fabiolā & Blefillam: aliasq̄ clari noīs ŷgines aut uiduas. Quid autē de te dicam fœminarū optima & gloriosa Melania: Non ego tantas cōciues ac uicinas: quas ætas: patria: christi fides: animi pietas uirtusq̄ coniūgunt: stilo segregē: iuxta Paulam sedebis. Tu quidē Romani filia consulis: Romani prætoris mater: gen⁹: opes & paternum decus uirtutib⁹ suppressa: uiduitatis statū tanto pudicitia studio tātisq̄ misericordia operibus honestati: ut uirginitatis laudē ppe trāscenderes: oblita sanguinis: oblita pignorū: oblita potentia soliusq̄ memor christi: utq̄ illū indueres: exuta soli natalis affectū: exuta nataliū respectū & amorē tuorū & corporis tui curam exosa. Deniq̄ christi consilio animam tuam in hoc mūdo: ut ī uitam æternā custodires eam: mira sollicitudine sanctos patres in desertis solitudinib⁹ quæsiuisti: eosq̄ etiam ad exiliū psecuta: de labore tuo sanctū illis obsequiū: de facultatib⁹ piam alimonā præbuiisti. Honoratrix sanctorū: reuocatrix errantiū: pegrinorū mater: tuorū in christo tutrix atq̄ consulrix. Cum ingētes enī opes īmensumq̄ patrimoniū in egētū alimenta fœlicissima libertate dispgeres: & quasi quidā inexhaust⁹ fons bonorū nulla largitionū exundatiōe deficeres: inq̄ aliud nihil intenta: septē & triginta annos indeficiēte rerum facultate & indefessa charitate animi pegisses: Iam sexagenariā tuorū reuifendorū: non carnale sed diuinū & spiritale desiderū cœpit. Itaq̄ Romam rediēs natum: nurum: neptem: ut noīs hæredem: sic animi ppositiq̄ tui: Ac nē lōgū faciam: tuos omēs tua p uestigia: distractis patrimonijs in uiam christi & amorē uitæ solitariae direxisti. Stupor est memisse: qđ auq̄ quod ue argentū: quas sericas uestes: q̄tas pecuniarū sūmas tua illa quoq̄ neptis egregia & sedula tuarū uiarū obseruatric: ecclesijs ac religiosis ægentib⁹ toto orbe diffuderit: qđ pro christi seruitio: suorū milia seruoꝝ libertate donauerit: q̄s possessiōes non modo Romæ sed in Aqtania etiā & Gallijs Hispanijsq̄ uendiderit: precio ī misericordiam uerso: & his tantū agris quos intra Campaniā: Siciliā atq̄ Aphricam possidebat: tam late se fortuna muliebris extēderat: nō ad aliud q̄ ad usum pauperum & iuge pietatis exercitiū reseruat. Quia præterea ætate hæc ageret: cum uigesimo scilicet ætatis āno: tuis accēsa monitis & exēplo sæculoq̄ renūciās: ipsū (ut ita dicā) prupureū uitæ florē & præclarū cōiugiū: & tātas diuitias ac delicias neglexisset. Quarū sanctas intētīōes adiuuas cœlitus uel hinc patet: qđ illa iunior Melania: ita illud ingens precium e tantis possessiōnibus redactū thesaurūq̄ suū omnē oportuno tempe dispersit deditq̄ paupibus: ut si paululū distulisset: ad Alarici man⁹ ilico Romā Italiāq̄ uastantis uenturū omnē fuerit: qđ illa iam tunc in meliores usus magnis opū pōderib⁹ expedita cōuerterat: quasi teipsam suasq̄ res præreptas lupi faucib⁹: christo libens sub multiplici fœnore largiret: Tu autē fœlix anus omnib⁹ tandē quæ iter ad cœlum pandūt: non fœminea leuitate transactis & q̄si iam temporis tui cursu ac laborū agone plausibilitē cōsumato: nil in terris agendū superesset: ante duos menses ex quo Hierosolymā redieras: relicto ibi monasterio: finē rerū transeūtiū & beatum uitæ laudabilis exitū inuenisti: Eūq̄ tibi honorē Christus exhibuit: ut ppter fœminā unam tot uiroꝝ ac fœminarū milib⁹ peccisse: & decretū seu pmissum supplicii distulisse uideret. Siquidē mox ut patria & rebus humanis excesseras: urbē Romā irruptio illa barbarica & horrēda uastatio consecuta est. O ingens & pio mulier insignis exilio: & nescio quidē an tali uita an morte fœlicior: Multo certe clarior iaces solitario ī puluere: q̄ si Romæ carēs his meritis: inanib⁹ titulis: in sculpto sepulchro marmoreo iacuiesses: multoq̄ ibi gloriosius ædes christi tuis manib⁹ fundata conspicit paupibus seruitura: q̄ Romæ palatium auitū: aut barbaricis flāmis arsurū: aut senio ruiturū. Sed diu fateor me tuæ uirtutis admiratio in hoc sermone detinuit. Et iam satis multa de fœminis deq̄ trāsmarinis reb⁹: ad uiros & ad patriam redeat stilus.

De sancto Gregorio papa magno solitudinis amatore: Ca. VIII.

Vid ergo Gregorius hic noster Romanæ sedis magnus antistes: Nōne magnificas ac frequētes domos in solitaria templa cōuertit: antiquasq̄ possessiones sibi præripiens: christo dedit: Ita sibi q̄tū licuit in maxima plenissimaq̄ omniū urbe solitudinē fecit: ut ubi auos attauosq̄ suos creber obsequētis populi concursus ornauerat: illic ipse suo domino solus obsequeretur: & si famæ illum splendor eductum latebris magno curarum in pelago supremasq̄ tandem dignitatis arce locauerit: Quem suum ascensum: cum sæpe alibi: tum super Egechielem scribens: moesta commemoratiōe conqueritur. Et quidem inquit in monasterio positus ualebam: & ab ociosis linguam restringere: & ī intentione orationis pene continue mentem tenere: At postq̄ cordis humerum sarcinæ pontificali

B suppositus: colligere se ad semetipsum assidue non potest animus: qui ad multa spargitur. Alia ibi deinceps contra se presentem tunc statum suum loquitur. Sed multo plura in prooemio dialogi: quae librū icipitur: secretum locum amicum morori se petisse testatur: ubi uel modicum a rerum saecularium tempestate quiesceret. Illic ergo dilectissimo filio & familiarissimo amico respondens: Infelix inquit animus meus: occupatiois suae pulsatus uulnere meminit qualis aliquando in monasterio fuit: quod ei labentia cuncta subtererat: quod tunc rebus omnibus quae uoluerunt eminebat: quod nulla nisi coelestia cogitare consueuerat: quod etiam retentus corpe: ipsa iam carnis claustra contemplatione transibat: quod mortem quoque quae pene cunctis poena est: uidelicet ut in gressum uitae & laboris sui premium amabat. Quibus commemoratis: ad contraria tristior se conuertens: At nunc inquit ex occasione curae pastoralis saecularium hominum negotia patitur: & post tam pulchram quietis suae speciem: terreni actus puluere foedat. Quae sequitur: attexere longum est: & mimes necessarium: Finis est: ut & se recordatione uitae praeteritae torqueri acriter: & in compatione quiete uiuentium miserum fateatur: quorum plurimos in hac de qua loquimur uita secretiore placuisse diffinit. Nec minus & illa superuacuum sequi: quae in eo libro scripsit: ubi Iob afflictum afflicto exposuit: Propterea quod & uterque puulgarus est liber: & haec utriusque uestibus lo scripta sunt: mitto alia prope flebiliora: ubi ob hunc ipsum suum ascensum & incessanter se ait flere: & amicos orat. ut si eum diligant secum fleant: ac pro se deum rogent: ut intelligas suum illum intellexisse periculum: qui quasi genus mortis existimans solitariae uiuere desisset: amicorum auxilium in eo statu tam suppliciter imploraret. In epistola autem ad Narsetem Papam de hoc ipso loquens: tanto se moerore percussum dicit: ut uix loqui sufficiat. Ex quibus apparet: & pontificatus pro molesta illi sarcina: sicut est omnibus profecto qui illam imaculatam custodiunt: & solitariae uitae dulcem fuisse memoriam: nisi collatione disparium mutati status amaritudinem acerbasset.

De sancto Benedicto singulari ac deuotissimo solitudinis habitatore: Ca. IX.

A Ed ubi iam dux occidentalium monachorum: Benedictus remanet: At quis eum christi fidelium non nouit: quis sanctum iuuenile consilium non audiuit: Qui quousque a prima aetate uirtutum hospes: uoluptatum hostis: arduum coeli uiam esset ingressus: ut compendiosus tamen ac tutus pergeret Romam Nursiamque dimisit: quorum in altera educatus: ortus ex altera: utriusque amore usu ac natura contraxerat. Viciniam carnalis affectus animae cura: petijtque foelix puer non modo solitudinem: sed desertum & illud imane: sed deuotum specus: quod qui uiderunt: uidisse quodammodo paradisi limen credunt: Vbi qualiter uixerit sciens sileo: cum & cuncta nobilius scriptorum fides lateque loquax fama uulgauerit: & iacta illic ignorantia praclarissimae religionis fundamenta testetur. Id nunc mihi suffecerit: & solitudines nostras honestasse commemoratione tanti incolae: & propositum meum praesens tali teste firmasse. Longum est enumerare: qui deinceps uir: & quales huius uestigia secuti: & uel claritate ducis & exempli stimulis: uel inclinatione naturae: uel diuinis oraculis admoniti: Religionum uenerabilium fundatores: uarias solitudines petiere. Indicio nunc etiam sunt sacra coenobia & inter spelae syluestria deuotissime domus christi: Cistercium: Maiella: Cartusia: Vallis umbrosa: Camaldulum: innumerabilesque aliae. Quae religionum riuus: & si coelesti deuotionis augmento postmodum longe lateque diffusi sint: & plana conpleuerint: si tamen ut magnorum fluminum fontes: sic harum quarum origines: ex asperrimis montibus emanasse comperies. Clarum quidem ex omnibus & famosum. Benedicti nomen: Cuius historiam uitaeque modum quisquis nosse cupit: non scrutari abdita iubeo: Gregoriani dialogi cuius supra mentio est habita: secundum librum plegat: qui ex illius actibus est totus: & ubi rerum claritas stilo etiam illustratur.

De Solitudine sancti Florentij: Ca. X.

A In oculis serie rerum ductus: intra libri tertij methas excesserit: uidebit illa solitudinis Italiae congesta miracula. Occurret ei Florentinus: qui in monasterio solus agens: dum a deo cui cum iugis oratio & multa simplicitas familiarissimum fecerat: aliquando solitariae uitae solacium postulasset: protinus eidem ursus astitit: quo deinde feritate deposita ceu pastorem aliquid parcarum ad custodiam pecudum usus est: de quo eiusdem uisione: quae quorundam fratrum liuor occiderat imprecatio irati: dicto citius ad caelum uenit: ut illis mox horrendo supplicio affectis: obstupuerit: seque perpetuo fontem uocans: & tam celeriter exauditum gemens: omnia reliqua uita sine lamellis & dolore non fuerit. Rogo quae legiones aut quae reges ad hanc potentiam laborando perueniunt: ad quam solitaria humilitas quiescit: Occurret inde Martinus ille Marsici montis accolae: cui de rupe solida fluens pennis aquae tenuis stilla: durae rupis stillantis olim in deserto: prodigium renouauit: Quique cum serpente terrifico: sub cuius specie uetus serpens terribilior la-

teba
tia
Arg
penc
fusci
barc
nes u
qual

o

Nurf
tis ar
stania
si mat
lute r
giffet:
De

t

queti f
omēs l
templi
tur: Et
curitas
dum s
ceptari
sublim
rari po
cetero:
ctus ha
sentiret
ditos su
Ipse etia
regula:
mauit.
tur unu
do calca
diq glo
litauit h
auib^o p
Nec Ve
genere o
cana po
in^o ceter
ut mirac
militū la
tis specta
cessit: &
alios uer
deinceps
nis splen

tebat: uno eodemque spectu continue sine offensa toto triennio uersat⁹: Illo demum mira patientia pcul pulso ipse uictor solus sustitit. Occurret alter sine noie: sed cuius nome in celo est: Argentarij montis inhabitator: qui cum defuncti facie puluere fricuisset: incredibile ac stupendum: nisi quia credenti nihil impossibile e: exanguie cadauer & mox futurum puluerem puluere suscitauit. Occurret solitari⁹ Menas: tanta uir innocetia tantaque fiducia: ut non solum barbaros tunc uicinia uexantes reuerentia sui nois fama que compesceret: sed maximos atque imanes urfos e sylua proxima sancti uiri aluearibus insultantes: ferula quam de more gestabat quasi domesticos catulos castigaret trepidantes que depelleret.

De Solitudine sancti Francisci: Ca. XI.

Perosum fateor cuncta complecti: nec ea mihi nunc cura e: neque enim scriptur⁹ historia: ad calamum ueni: sed undique decerptur⁹ illustria: nec ea quidem oia: sed quae coepti operis seruato calle praeteries possem: an uero uel horum aliquem in patria sua uel Benedictum Nursiam unquam ad id gratiae uetus: uel Franciscum seu uolucrum audientiam: seu seraphicum raptam mentis ardorem: stupendumque illud insigne sacrorum christi stigmatum & uulnus animi membra testantia tantumque tam breui de paupertatis coniugio genitae sobolis incrementum habitum: credimus si mansisset Assisij. Qui licet: ut aiunt: diuinitate consulti & reuelatione coelitus accepta: per salute multorum inter uitam hominum bella: periculosas non tam sibi quam militibus suis excubias elegerit: ipse tamen magnus amator solitudinis heremique sectator fuit.

De triplici solitudine: Capitulum incidens: Et de solitudine Blasij & aliorum: XII.

Riplex nempe si rite complector solitudo est: Loci scilicet de qua maxime mihi nunc sermo susceptus est. Tempus: qualis est noctium quam etiam in rostris solitudo silentiumque est. Animi: qualis est eorum que in profundissima contemplationis abstracti luce media & frequenti foro quid illic gerat nesciunt: qui quies & ubicumque uoluerint soli sunt. Has quidem simul omnes solitudinum species: nulli quam Francisco magis frequentatas uideo. Lustrabat heremos: in templis saepe semirutis praenotabat. Saepem diem inter turbas a praesentium rerum sensu rapiebatur: Et pulso huc illuc corpusculo collisione hominum: coelestibus mens affixa erat. Hinc illa securitas in quolibet hominum frequentia: quam sibi feruentissimum christi amor: & caro mixta in modum spiritui subiecta praestabat: unde arbitror effectum: ut sibi & suis stationem in populis acceptaret: ratus facile futurum omnibus quod possibile sibi esset: quia enim anima illa sese descedo sublimis & illimis: ac defacata ab omni colluione terrestrium: nullis tumultibus a christo separari poterat: quod in se experiebat: id uel multo facilius in alijs praesumebat: sic illum in iudicio ceterorum propria fallebat humilitas. Quod ut sic opiner: opinio illa me cogit quam de se uir sanctus habuit: peccatorem se maximum ex omnibus: quod cuidam e fratribus praecantanti: quid de se ille sentiret: respondisse legitur. Et quibus haec ita sunt: saepe tamen audiui religione scientiaque praeditos successores suos si patris scita promitteret solitariam uitam eximie praecordijs suspirantes. Ipse etiam ut dixi: quantum solitudinem semper amauerit: testis est uita eius litteris edita: testis uita regula: quam sibi primum & posteris in monte dictauit: mox praeditam: non nisi in solitudine reformauit. Testis demum sua peculiaris habitatio. Nam ut Benedicti: sic huius quoque locus ostenditur unus ex multis: qui non alio fere usquam remotior Aluerna loco nome. Vtrique igitur solitudo calcar incussit acutissimum & ad alta dispositos sollicitauit animos: Itaque dum latitant: mundique gloriam spernunt: toto illos orbe notissimos atque clarissimos fecit. In eos sane quos nobilitauit heremum nec silendus est Blasius martyr quem speluncis abditum: & uisitatam a feris & ab auium partum ferunt. Nec Leonardus & Liffardus fratres: ambo monachi: ambo solitarij. Nec Veridimus heremita clarissimus: Nec comes eius praetereundus Egidius qui Athenis regio genere ortus: ut phibeat: & genus & patriam: & opes & litteras graecas quibus abunde pollebat: gallicanae posthabuit paupertati: studio solitudinis uniuersa contemnens: ubi & miraculis emicuit: & in cetera bladietis cerucae lacte nutritus: aliam suam uenatorum canibus inuolabilem praestitit: Ita ut miraculo rei tactus galliarum Rex ad speluncam uiri sentibus oblitam penetraret: non sine multo militum labore: ferro aditum praedictum. Veneranda denique uisi senis effigie: & iuxta senem accubantis spectaculo permotus altricis: submotus omnibus ad eum solo quodam cum praesule Rex accessit: & tale uirum reperit: ut magnis ei muneribus oblati magnificeque contemptis in usus alios uerti iussit: tandem & coenobium consilio eius extrueret illis in locis usque nunc celebre: & deinceps ad eum uisitandum saepe submisso fastu regio ueniret: quem sibi hominem non originis splendor ac paritas: sed solitariae uitae decor ac sanctitas peperere.

De Solitudine sancti Remigij: Ca. XIII.

A

q Vid Remigiū loquar: qui ad illā famā claritatē quā imaturo æui pontificale pondus impoluit: qd̄ amplius q̄ septuaginta annos sūma uirtute & industria gessisse traditur: Qua francorū & regem & gentem ad christi fidem primus iste conuertit: & cælitus: ut aiunt: missō chrismate regem unxit: unde inungēdoꝝ illic regum nata solēnitas in sæculū nostrū durat. Ad hæc inquā: & ad hanc altitudinē: unde oro: nisi ab ipsis humilibus uitæ solitaria rudimētis ascēderat: Quid Narcissum Hierosolymorū episcopū uix clarū atq; mirabilē: quē & p̄secutiōis indignitas: & secrete uitæ desideriu in solitudinem egere: ubi multos ānos dēsertis in locis degens: nō modo p̄secutorū calūnias declinauit: sed ueri philosophi summū mun⁹ impleuit: Quid Guilhelmū deniq; uirum fortem: & uetustā p̄sapia: qui ætatis florem ipsum cum terrenā militiā dedicasset: in deserto senescere maluit: & mori ultimis uitæ fructib⁹ cœlesti militiā consecratis: Quid aliū eiusdē & p̄positi & status & nominis Guilhelmū: sæculari primū fastu: post aut̄ monastica humilitate conspicuū: qui derelicto spretoq; opulento oppido: solitudinē: paupertatē & silentiū exoptauit: Montis enī pessulani dñs cum esset: grandis syluæ monachus factus est: Inq; illo cœnobio tanq; portu iecit ancoram: uitæ tempestatibus ereptus uir magnificus in sæculo: ut uere de illo quidam scribit: sed magnificētor in sæculi fuga.

B

C

D

De Solitudine beati Bernardi: Ca. XIII.

A

q Vid Bernardū cuius & recentiora & notiora sunt oīa: qui & forma corporis clarus & genere: in ipso adolescētia flore: fructum animæ suæ cogitās: solitudinem adiit: sed nō solus: Siquidem q̄nq; germanos in eiusdē p̄posito uiam traxit: ubi illa relatu digna narrant: Nam & cum Gerardus unus fratru: sed armata studio militiā: a frater: nis consilijs abhorrens: meliorib⁹ cœptis & illuderet & obfaret: Ille cœlesti celo concitus prædixit fore: ut post non longū tempus prædurū illud & diuinis monitis in peruiū latus hostilis hasta p̄stringeret: admoto insup ad locum digito ubi uulnus instaret: hic hic inq; ferieris: & cum dolore saltem corpis subintrabit salus animæ. Qd̄ ut uaticinat⁹ est accidit: & intellectu malis exercito: militaris asperitas in monachalē māfuetudinē flexa est: ut mox ultro qd̄ antea irridebat appeteret. Et fratru alter natu mīm⁹: cum fratres oēs in solitudinem p̄gentes cerneret: forte tūc puerilib⁹ intētus ludis: eiq; primogenit⁹ ualefaciēs inē blāditias diceret: Ad te lunarde frater: Id enī erat puero nomē: totius terræ quæ omniū fuerat puentura possessio ē. Ille supra ætatē: Mime inquit: æqua diuisio: uos cœlum habebitis oēs ego terram: Qd̄ respōsum breui rebus ipsis impleuit: & ipse nouissim⁹ fratru iter gradiens & tellure dimissa per solitudinē cœlum petens: Ita nullus omniū penitus terris hæsit. Quorum p̄fectuū pia mater haud dubie particeps uideri debet: quæ ab infantia sic natos instituit: ut uictu tenuissimo cōtentos & solitaria religio: quæ uitæ: quæ urbanis uoluptatib⁹ aptiores uirilis ætas excipet: His morib⁹: his domesticis institutis creuit simillima matri proles: uere nobilis ac sancta familia: & foecūda uitis generosi palmites: etiam si alibi q̄ inter Alobroges germinassēt. Sane cū omēs seruidi p̄mptiq; omēs ad patriæ cœlestis ascēsum: unus tamen omniū dux Bernardus: qui nascēdi ordine tertius in renascēdi p̄posito prim⁹ fuit: ad postremū & annosum patrē & sororē unicam post se trahens. Huius ego facundia abstinentiæq; omissis laudib⁹: qm̄ omibus nota sunt: Illud egregiū ac præclarū dictum & his quæ inter manus habeo ualde consentaneū non silebo. Solebat enī dicere: oēs se quas sciret litteras: quarū nescio an alius sua ætate copiosior fuerit: in syluis & in agris didicisse: non hominū disciplinis: sed meditādo & orando: nec se ullos unq; magistros habuisse præter quercus & fagos. Qd̄ ideo libenter refero: quia si qd̄ & mihi nosse datū esset: idem de me uere dicere uellē: & nisi fallor possem. Iure: ut arbitror: hūc locū occupauerit Arnulph⁹ territorij Metensis: heremicola nobilis atq; eiusdē urbis episcop⁹: Nec min⁹ Eucherus q; primū claritate sanguinis & senatorij ordinis dignitate cōspicuus: multū postea religione ac solitudine clarior: spelūcæ horridæ p̄seuerantissim⁹ incola fuit in territorio Lugdunensi: Ad cuius urbis episcopatu & hic demū non suo ambitu neq; humano suffragio: sed cogentib⁹ meritis & angelica gloriose admodū reuelatiōe cōscēdit: Vtq; ueracem sanctag: solitudinū terrā scias: iisdem in finib⁹ & Romanus & Domitian⁹ primū solitarij heremita post abbatē celeberrimi claruere: atq; ut trās marinas solitudines transalpinis misceam: Vrsacius sæculari primū cognit⁹ militia: illa post reiecta: notior Christi miles apud Nichæā bithyniæ

B

C

Solit
licus

q

rem
co p
tus a
tiorē
& qu
quill

f

assur
suspir
percu
re uol
indoli
marui
potuit
uolup
niret: t
unti: h
ferme
in regio
tissima
patiēt
cepit: u
sis pro
lin que
incem
præcep
pus ex
re nō p
rent: sin
ierat: sei
lo: temp
susceptu
& ad sæ
subesset
pestiferū
ret succē
filij: sed
terum u
simul p
inceps l
modo u
les fuerū
ne quicē
ba confli
quæ sita
quietis ii

ſolitariam uitam: non ſanctitate tantū: ſed miraculis claram egit. Sed iam ſatis exteras ſolitudines circūiuiimus: ad Italicas redeundū eſt.

De Solitudine Carlomanī: Ca. XV.

q Vis non eſt quem magnū uocant Caroli patruū Carlomanū memoreſ: qui cum Pipino fratre regni particeps: & regno ſimul & regijs curis cedens: Romā adijt occi-
 A andi ppoſito: Atq; ibi monaſtico habitu aſſūpto: Silueſtri latibulū Soractis mon-
 tem petijt: ubi cum uotiuā requie bienniū exegijſet: Tandem quia crebro & nimis honorifi-
 co pegrinorū ſuā patriā concurſu: locus is ut qui Romam petentibꝰ ſecus iter longeq; no-
 tus atq; conſpectus eſt: minus indies ſolitariuſ uotoq; ſuo conueniēs uiſus erat: ad ſecre-
 tiorē atq; ſemotiorē Benedicti domū Caſſinēſe cœnobiū cōmigrauit: Ibiq; qd̄ optabat
 & quarebat: fratre iterim ac nepote pro caduca ſede laborātibꝰ: & quietas latebras & trā-
 quillum uitæ finem habuit.

De Solitudine Romualdi: Ca. XVI.

f Equitur hunc alius atate posterior: merito autem prior Romuadus Rauēnatiū ur-
 bis nobiliſſimꝰ incola: & illuſtri ducum ſtirpe progenitꝰ. Hic ab adoleſcentia quibus
 opum & ætatis & generis inſolentia tumidus & deuinctus illecebris: animo tamen
 aſurgens: inter illiꝰ temporis uoluptates: & iuuenilia ſtudia: ſanctam ſemper ſolitudinem
 ſuſpirabat. Itaq; dum uenāti ſape taciti nemoꝝ reſeſſus occurrerēt: cœleſti mox deſiderio
 percuffus hærebat: atq; ad ſe uerſus aiebat: O q̄ delectabilis: q̄ trāquillus: & q̄ deo ſerui-
 re uolētibꝰ oportunꝰ locus: q̄to melius hic amici dei q̄ in urbibꝰ habitaret. Itaq; generoſæ
 indolis adoleſcens ad captādas feras profectus in ſyluam: captādarū chriſto negociū ani-
 marum: iam florenti necdum matura pietate cogitabat: neq; uero diu inefficax cogitatꝰ eſſe
 potuit: ut quem ſpirituſ ſanctus aleret: aſſidue & augetet. In ipſo igitꝰ ætatis flore: gloriā:
 uoluptates: opes: patriā: mūdum deniq; & ſeipſum talem fugiēs: ut ſe alium inue-
 niret: totū ad heremiticā ſolitariāq; uitā ſtudiū ſe cōuertit. Et primꝰ illi quidē e ſæculo exe-
 unti: haud procul a patriā mœnibus ad Claſſenſe cœnobiū ſaltus fuit. Inde autem exacto
 ferme triēnio: fratrum uitijſ offeſſus abſceſſit: & ad marinū quendam ſolitarium degentē
 in regione Venetorū: ſanctum utiq; ſimplicemq; hominē quem per famam nouerat: deuot-
 iſſima raptim humilitate perrexit: eūq; præceptorē ac magiſtrū fidelem potius q̄ diſcretū
 patiētiffime pertulit: cuiſq; non ſolum uerba: ſed uerbera tam æquanimis ac ſubmiſſis ex-
 cepit: ut eū ipſum meritum in ſtuporem cogeret: qui deinde ſecū magnis & honeſtis ex cau-
 ſis pro ſalute aīæ ſcilicet Petri Vrſoli Venetorū ducis: & ducatū & ſæculū his comitibꝰ re-
 linquentis: tranſgreſſus in gallias: breuiq; poſt tempore in Romualdo ſpiritualiū uirtutum
 incrementa conſpiciēs: diſcipuli tandem ſui diſcipulus fieri non erubuit: & cui pauloante
 præceperat obedire. Inde autem multo cum dolore gentium illarū inter quas aliq̄tū tem-
 pus exegerat: uſq; adeo: ut de eius etiam cede cogitarent: quatenus quem uiuentem tene-
 re nō poterant: mortui ſaltem corpꝰ theſauri inſtar ingentis ad præſidiū ſuā patriā retine-
 rent: ſimulata dementia elapſus: & ſic in Italiā non minus iuſtis reuerſus ex cauſis: q̄ ab-
 ierat: ſed aliq̄to etiam iuſtioribꝰ: ut uidelicet patrem ſuū Sergium iminenti animæ pericu-
 lo: tempeſtiuus eriperet. Ipſum quidem qui in monaſterio ſancti Seueri prope Rauennam
 ſuſceptus in monachū fuerat: religioſo iugo colla ſubducere meditantē: ut nūciatū illi erat:
 & ad ſæculum redire properantē repperit: cūq; nil uerbis ac precibus agereſ: non patrē cui
 ſubeffet: ſed monachum cui ſpirituali præſſet auctoritate conſiderans: ſalubribus uinculis
 peſtiferū coercuit appetitum: pie ſeuerus in parentē: ut eum patris æterni ſeueritate libera-
 ret ſucceſſitq; foeliciter. Nam Sergius malis admonitꝰ: ad cor redijt: & caſtigationē non ut
 filij: ſed ut patris amplexus mira compūctiōe propoſitū immutauit: atq; ita in uirum al-
 terum uerſus eſt: ut mox & lachrymis peccata dilueret & beatifica uiſione recreatus: amatū
 ſimul pondus corporis: & optatos mundi laqueos uotiuā morte deſereret. Lōgum eſt de-
 inceps laborioſam uiri militiam ſub ſeruitio Ieſu chriſti deuotoſq; diſcurſus: non italicos
 modo uel tranſalpinos: ſed etiam tranſmarinos uerbis amplecti: qui tam crebri ac difficil-
 les fuerūt: ut ab illo qui uitam eius deſcripſit: meruerint excuſari: quia ſcilicet ad hūc uirū
 ne quicq; latitare cupientē: ubicunq; terrarū eſſet: innumerabilis deo ſeruire cupientiū tur-
 ba confluere: nō humiliū modo: ſed illuſtriū: ut quotiens locum unū ſuis monitiſ Chriſto
 quaſita familia impleſſet: rectore illis impoſito: neceſſe haberet: omnis expers deſidīæ: &
 quietis inſcius: in locum alterum cōmigrare: ſanctiſſimꝰ animæq; paſtor: nouum dño ſuo
 D

A

A

B

C

D

gregem nouis in pascuis quaesitur. Longum praeterea noiatim exequi: quot claros christo seruos sibi discipulos ambiendo quaesierit: in quibus & duces & comites & filij comitum fuerunt: quin & ipse Romanus imperator Ottho: licet is differens atque praestans: uotum in sancti manibus uiri factum: implere praeventum morte nequerit. Longum denique quibus in locis habitauerit: quos heremos discipulis sanctis impleuerit: quae deserta frequenter uisitauerit: quae templa construxerit: in quibus praedantissimum nomen habet heremus Camaldulensis Aretinis in finibus: cuius ille & loci & ordinis institutor ac princeps fuit: tanta deuotione singula faciens: tantis ieiunijs: tantaque cibi lautioris abstinentia ipse gula suae illudens: tantis suspirijs tantisque cum lachrymis: eoque impetu atque ardore animi: quem nullus unquam stilus aequauerit. Ea demum sollicitudine tam iugi tamque anxia & usque ad ultimum indefessa: ut more Casareo sed intentione alia: nil actum credens: dum quid superesset agendum: his sacris aedificijs ad exitum uix perductis: semper incipiens ac festinans noua iaceret fundamenta: Prorsus quasi totum orbem unam heremum: omnes homines monachos facere decreuisset: Et haec inter quas persecutionum molestias: non demonum modo sed hominum: & praesertim suorum: quae patienter tulit ac fortiter. Quanta illi in aduersis alacritas atque laticia: magnam solidam mentis indiciam & in statu quolibet frons una perpetua serenitate notabilis: quod imprimis Socrati Lelioque tribuit: quibus hic sanctus de quo loquimur: uniformitate par fuit: pietate autem ac religione superior. Quanta uero huic oris hilaritate iuncta esset auctoritas: & nescio quid diuinum in illius uultu uenerabile pariter ac tremendum: quo & boni illum colerent & timerent mali: magni licet ac potentes & tanquam coram deo positi contremiscerent: usque adeo ut & impator Romanus Ottho iunior eum familiariter ac reuerenter inuiseret: in quo illius lectulo per noctem conuisceretur: Et impator alter Henricus cum uiri sanctus ad eum & illius & discipulorum suorum precibus expugnatus: uix uenisset: sibi latus ac uenerabilis assurgens: pio suspirio in haec uerba prorupit: O utinam esset anima mea in corpore tuo: & impialium comitum uiro dei circumfusa acies atque humiliter acclius: pellacie quae tunc ille erat idem: uillos pro charis ac sanctis reliquijs in patriam relatura: non sine ipsius graui moerore: deuota undique certatim importunitate decerpit: opinatissima sanctitate barbaricos etiam spiritus molliente. Ad haec & Raynerius Tusciae Marchio: neque impatoris neque cuiuscumque mortaliu: quantum Romualdi solius aspectum se metuere fateretur: neque illo praesente sibi omnino linguam aut ingenium constare. Postremo quae per illum seu uiuentem seu defunctum diuinitus sint gesta miracula: quae praesentis dei potentia ac uirtute geri multis & clari innotuit argumentis: Illis duobus inter plurima: quae & Gregorij cuiusdam fratris intolerabile capitis dolorem solo sanauit anhelitu: Et alter non dolorem: sed insaniam uno pepulit osculo: qui curatus se mox quidem: ut sacra uiri labia contigisset: uerhemetioris aures spiritum sensisse: illius ex ore praedentem asserbat: quo afflatus subito salutem praestinam recepisset. Id sane quod aliud fuisse crediderim: quae spiritu illum qui ubi uult spirat: quo praefecto uir deo acceptissimus plenus erat. Longa inquam haec relatu & mimes necessaria: cum ab illo ipso quem praediximus eius historico contemporaneo & conuicue suo sanctitate ac scientia uiro insigni: & ipso quoque solitario: de quo sine medio post hunc dicam: de his aeditus liber extet: Summa igitur rem comprehendat: Si quidem e centum uiginti annis quos habuit uitae: uiginti primi in saeculo acti sunt: tres in monasterio: cuius regimen coactus accepit uolensque deposuit: Reliquis omnibus septem & nonaginta heremiticam uitam duxit semper uigilantissimum nunquam cessans: ubique fructificans: & ut de illo scribit: sterilitatis impatiens: ac propterea omnibus locis & temporibus toto corpore totaque anima ad nihil aliud quam ad lucrum sollicitus animam. Ad extremum uero morbo uictus ac senio: ad Italiae notam partem uel Piceni uel Umbriae regionem: & ad monasterium uallis quae de castro dicitur quod ipse construxerat: & ubi ante uiginti annos moriturum se praedixerat: ceu ad hospiciu fessus uiator ad uesperam properauit: Atque ibi tandem post longissimos labores exactos: foeliciter requiuit: & quod nescio an de alio quam de Paulo primo heremita legerim: solitariam uitam solitario sine conclusit. Vltimam enim & diem illius & uitae suae horam sentiens adesse: fratribus qui aderant egredi iussis: & maue primo reuerti: pia illos fraude decipiens: ut qui solitariae Christo seruierat: solitarius ad Christum & mercedem sui seruitij reposcendam iret: sese & beatum spiritum languidumque corpusculum recolligit: atque ita incomitatus hominibus: comitatus angelis hinc abiit ad aeternam uitam.

De Solitudine Petri Damiani: Ca. XVII.

A p Etrus nunc occurrit ille qui Damiani cognomen habet: cuius & de hoc ipso & de uita rebusque uiri huius agendum discordia multa sit: quae eum alij et solitudinis ocio ad ecclesiam

sti ne
cem t
gna u
res: u
lius a
dinen
nis ge
ut cre
reuoc
mih i
recorc
sis: uti
sine la
iam at
medico
tus ad
minus
uertici
De

h

nem ta
ctiq; pa
geniori
do: utri
ne negli
tudo. N
tionem
baret. E
factum
cio aesti
eget: ex
triadem
animi: t
datur p
tur cont
tibus re
ad ullan
uisibiliu
uire regn
no: Reli
uel regn
ci dei: Pa
ratione a
pit: tam
cum & a
mor: Q
alio digr
descendi
nor unu
augustif
to humil
temptau
& subita

sti negocij curas: Cōtra alij ex ipsa curarum area strepituq; negociorū: ad ociosi silentij pacem trahunt: Vtraq; uitæ huius cōmendatio: seu tanto illum officio dignū fecit: seu ipsa digna uisa est quæ tanto fastigio præferret. Alij rem permiscent: Nam cum exacti⁹ uerū quæ rēs: usq; ad cōnobiū ubi is floruit misissem q; mihi cōperta oīa reportarēt: religiosoz loci illius assertionem didici: fuisse eū primo qdē solitariū: inde altius euectū: demū ultro ad solitudinē redijisse. Qd si ita est: & indicium eius extremū patet: & in unū exemplum solitudinis geminū decus coit: quæ tales uiros sæculo cōmodat eosdemq; sic recipit. Ita uero esse ut credam: epistolæ quædam eius hortantur: quas nūc maxime his auditis ad memoriā reuoco: diuersis ille quidem temporib⁹ & alio atq; alio uitæ statu ædita: quarum in alijs ut mihi uideē occupat⁹ amissi ocij requiē suspirat: i alijs ociosus transacti negocij i quietudinē recordatur. Huius mihi nūc certior memoria ē. Cæteris igitur quæ extra ppositū sūt omisissis: utiq; in quā Petrus hic: q̄tum ex nouissimis eius scriptis elicio: Romanū cardinem non sine laude possederat: uir haud dignitate clarior q̄ lingua: Quid tamē & hic consilij cœperit iam audies: Siquidem statum illum pompasq; sæculi contribulib⁹ suis linquēs: ipse Italia medio ad sinistrū Apœnini latus: quietissimā solitudinē: de qua multa cōscripsit: & quæ uetus adhuc fontis auellanæ nomen seruat: perituris honoribus præferendā duxit: ubi non minus gloriose postmodum latuit: q̄ innotuerat primum Romæ: nec dedecori illi fuit alti uerticis rutilum decus: squalenti cilicio permutasse.

B

De Solitudine Cælestini papæ q; Petrus ante papatū dictus fuit: Ca. XVIII.

Vius Petri clarissimū faceret raritas ipsa contemptum: nisi eum Petri alterius Romani pontificis: quem Cælestinū dixerunt: recentior contemptus & clarior obscurasset: qui pontificatu maximo uelut mortifero fasce deposito: in antiquā solitudinem tam cupide repedauit: ut hostili compede liberatū crederes. Qd factum solitarij sanctiq; patris uilitati animi quisquis uolet attribuat: Licet enim in eadem re pro uarietate ingeniorū: non diuersa tantū: sed aduersa sentire: Ego imprimis & sibi utile arbitror & mundo: utriq; enim propter inexipientiā rerum humanarū: quas multa diuinarū contemplatione neglexerat: longumq; solitudinis amorem: periculosa esse: anceps & turbida poterat altitudo. Nam quid christo uisum sit miraculū: qd per eum deus ostēdit die qui post renūciationem primus illuxit indicio ē: qd profecto non fieret: si qd gestū erat diuinitas non probaret. Ego profus altissimi cuiusdam & liberrimi & iugum nesciētis ueræq; cœlestis animi factum reor: atq; ita sentio non potuisse id ab homine fieri: nisi qui res humanas iusto precio æstimasset: quiq; tumidum fortunæ caput pedib⁹ subiecisset. Ambrosij patrocini locū egret: ex eo præsertim libro: quo ad ueræ humilitatis obseruantiā sacram uirginem Deme triadem cohortat: Non ut dilectores inquit huius sæculi putant parui cordis aut segnis ē animi: terrenas opes spernere: honores occiduos fastidire: nec ibi gloriam quærere ubi laudatur peccator in desiderijs animæ suæ: & qui iniqua gerit benedicēt. Vnde si uere intelligatur contemptus iste rerum præsentium: ad quæ tendat: & qualia concupiscat: nihil hmodi metibus rectius: nihil inueniet erecti⁹: quæ sacratissimis desiderijs uniuersa transcendūt: neq; ad ullam creaturam: q̄uis potentem atq; mirabilem: sed ad ipsum omnium uisibilem atq; inuisibilem ambiunt creatorem: cui appropinq;re clarescere est: quē timere gaudere est: cui seruire regnare est. Huius præconio laudis quis usquā quæso: seu qs unquā dignior Cœlestino: Reliquerunt alij nauiculas suas ac retia: alij possessiuculas: alij telonæū: alij etiā regna uel regnorum spem: secutiq; Christum dominū: facti sunt apostoli: facti sunt sancti & amici dei: Papatū uero quo nihil est altius: rem tam exoptatam tamq; mirabilem: ut ab admiratione ac stupore dictum ferant: Quis ulla ætate: præsertim ex quo tanto in precio esse cœpit: tam mirabili & excello animo contempsit: q̄ Cælestinus iste: pristinū & nomen & locum & amicam bonis moribus ægestatem appetens: atq; dum cœlum suspicit: terræ imemor: Quem in statu quolibet æque deo placitum: quis non uidet qui mira eius opera: sed alio digna stilo: trifariam distincta perlegerit: quæ gessit: aut anteq; ascenderet: aut postq; descendit: aut dum sedit: Quid miri autem: si uirtus operum non defuit: cuius & animi tenor unus: & qua licuit uitæ mutatio nulla fuit: Siquidē in supremo rerum culmine: & intra augustissimū ac papalē thalamū: angustam sibi heremiticāq; cauernulam meditatus: In alto humilis: inter turbas solitarius: inter diuitias pauper uixit. Adde qd & statim ab initio temptauit fugam cum discipulo quodam suo Roberto Salentino tunc iuuenē: sed inopina & subita populi multitudine circūuentus: cum euadendi nulla spes esset: in discipulum uer-

A

B

C

D

sus quæsiuit: an se ad excelsa tractum & coactum sequi uellet? Ille autē qui a magistro di-
 dicisset mundū spernere: Christum uero & quibus ad Christum itur uirtutem: pacem: fili-
 tiū & solitudinē amare: quæso ait: ut & labori & periculo meo pccas: meq; potius cellæ ino-
 pis & tui ocij successorem: q̄ diuitis ac sollicitæ gloriæ participem uelis: quod & factū est.
 Substitit enim patre Romam abeunte: cuius non multo post animam e carcere gemino ad
 sydereas scandentem sedes conspexisse dicitur: ignarus rerum & miraculo stupens atq; in-
 terrogās: an se tūc etiā sequi: an qd aliud agere iuberet. Quem ille ut in solitudine persta-
 ret admonuit: & sic cœlum petens inter uerba disparuit. Discipulus autem ille consilij me-
 mor: usq; ad tempora nostra perueniēs: & dierum plenus ante hos paucos annos: post ma-
 gistrū abiit: magna quidem apud suos sanctitatis opinione & mirabiliū fama operum reli-
 cta. Sed ad Cælestinū redeo: cuius ascensus q̄ mœstus: q̄q; contra animū suū esset: de-
 scensus latus & spontaneus declarauit: Audiui narrantes qui uiderunt tanto illum fugis-
 se cum gaudio: eaq; signa læticiæ spiritualis oculis ac fronte gestantē: dum a conspectu conci-
 lij: iam tandem sibi redditus ac liber abscederet: quasi non humerū blando oneri: sed collū
 diris securibus subduxisset: utq; ei⁹ in uultu nescio quid angelicum reluceret. Nec ī merito:
 Norat enī qd repeteret: nec qd dimitteret ignorabat. Certe a laborib⁹ ad requiē: ab insanis
 disceprationib⁹ ad diuina colloquia remeabat: Linquebat urbē: ibat aīo: & nisi successo-
 ris fastus obstaret: pedibus ibat in montem hispidū fateor ac præruptū: sed unde sibi pla-
 num iter esset ad supos: Cum quo utinā uixissem⁹. Quod iccirco præcipue de hoc uno inē
 tot solitarios optauerim: q̄a nūq; rei optatæ p̄pinq; uotū erat. Neq; enī magno disūgi-
 mur inuallo: modicūq; uel cūctādū illis: uel nobis accelerandū fuit: ut iter hoc uitæ parit̄
 agerem⁹: qd ille cum patrib⁹ nostris egit. Et q̄ breui spacio tempis: per omnē Italiæ tractū
 usq; ad Alpes quot ab eodē instituti ordinis conuentus sacri: Iamq; ut audio Alpes ipsas
 deuotio p̄pagata transcendit: durat religiosa successio: durabitq; & quos in solitudine ge-
 nuit uiuūt nati cum in palacio geniti quosq; uel ad ecclesiæ cardinem uel ad alios gradus
 extulit iam pridem omnes obierunt: tanto stabiliora sunt sacræ solitudinis fundamenta q̄
 sæculi. Irrideāt licet igitur qui uiderūt: quib⁹ præ fulgore auri & purpuræ squalidus opum
 spector & paup̄tas sancta sordebat: Nos hominē hūc miremur: interq; rarissimos numero-
 mus: damnūq; uocemus non uidisse: cui⁹ uisio lucrū ingens: exemplūq; clarissimū præsta-
 re poterat: altioris uitæ confragosa temptantibus. Cæterū præsens fama consecratūq; uiri
 nomen: & laudatorib⁹ suis fauent & arguūt insultantes. Gratias autem deo: tam magnani-
 mes facti sum⁹: ut hos duos petros æmulis carituros: & pusillanimitatē huiuscemodi sine
 exemplo nostri temporis futurā speremus.

Tractatus quartus digressiuus querulans & deflens amissionē terræ sanctæ:
 negligentiamq; torporem & ignauiam principum atq; pontificum nostrorum.

De Petro heremita præcipuo solitudinis cultore: occasione cuius cōmemo-
 rata querelæ introducuntur:

Ca. I.

A Ed ecce qd non putabā: rursus uocor in Gallias: dumq; inter solitarios cla-
 ros uiros trāseo: tertiū quendam Petrū se præteriri non debere: uelut a tergo
 uociferantē eminus audire mihi uideor cogorq; subsistere. Is est Petrus here-
 mita: qui olim in territorio Ambianēsi solitariā uitam duxit: qualē sane non
 latuit: dum enī indignari & irasci iam Christus incipet: hæreditatē propriam
 tamdiu suis & nostris ab hostib⁹ conculcari: nō ulli regum christianorū pingues somnos in-
 plumis purpuræ captatiū: non Romano pontifici Urbano: graui licet ornatocq; uiro oc-
 cupato tamē: sed Petro inopi ocioso solitario & humiliore grabatulo quiescētī: quid fieri
 uellet aperuit. Primo quidē inspirās: ut trāsmarinæ pegrinationi se festin⁹ accingeret præ-
 senti miseriarū spectaculo pio p̄mptior negotio futur⁹: deinde dū quo iussus fuerat perue-
 nisset: & Symeonis qui tūc patriarcha Hierosolymitan⁹ erat: caterorūq; fidelīū miserādo
 seruitio: ac sacroꝝ tristi ludibrio locoꝝ: cōcussus ac gemens: & oīones uigiliæq; nocturnas
 agens: tandem supra nudū ecclesiæ pauimentū somno succubisset: consopito iterū Christ⁹
 apparuit: iubens ut ad uindictā sui noīs pastores ac principes catholicos excitaret. Tantam
 uero legationē tanq; supra uires suas: q̄ deuote susceperit: q̄ impigre: q̄q; fideliter execu-
 tus sit: Christoq; pijs conatib⁹ aspirante q̄ uotiuē successerit: non est huius temporis expone-
 re: præsertim cum & stilo tolerabili & sermone uulgari duob⁹ non paruis uoluminib⁹ ea

res
 sed
 At
 pec
 qu
 mo
 tis
 mo
 cem
 nob
 scen
 ram
 stræ
 que
 nisi
 quæ
 seq
 mo
 & ni
 uacu
 ra su
 bus
 præb
 bus
 quas
 tera
 De
 pibu
 terra

n

& Pila
 scent
 mati
 sobole
 anima
 spicien
 nemo
 est qd
 stri glo
 cidissel
 bis es t
 curre p
 lustra
 Cunq;
 tantas
 iauditū
 nec fort
 mogeni
 integro
 nus ille
 pulo m
 præter a

res in populis etiam nota ſit. Et ſi de hoc quoq; ſcribentiũ uarie affectos animos uideam: ſed ſequor in dubijs quibus potius credendũ cenſeo: & quos reꝝ non hoĩm ſtudio agi reor: Atq; utinam qualis exitus: talis euentus: & ut foelix Chriſti ultio ſic perpetua fuiſſet: neq; peccatis hominũ e tanto uictoriae ſucceſſu ad antiquas miſerias reditum eſſet: eo foediꝝ: quo iterum amiſiſſe qđ noſtrum erat: qđ non recuperatſe deformius nobis hoſtibusq; formoſiꝝ: & nobis ſpei minoris illiſq; maioris aduerſũ nos uel cuſtodiaꝝ ipoteꝝ: uel crudelitate occaſio ẽ. Nũc uero qđ deſicam: aut quid querar præſepe: caluariam: buſti ſaxum: oliueti montẽ: uallẽq; iudicij: & reliqua dilecta ſingularitẽ chriſti loca: ubi homo factus eſt & in lucem æditus: ubi natus uagijt: ubi infans reptauit: ubi puer luſit: ubi uir docuit: ubi uiuificũ nobis ſpiritu exhalaui: ubi exanimis iacuit ſurrexitq;: unde ad inferoſ deſcẽdit: unde conſcendit ad ſuperos: ubi poſtremo uiuos ac mortuos irtractabili ſententia iudicabit: Terram maioribus noſtris promiſſam: nobis ereptam: nobis debitam ſi uiri eſſemus: ſpei noſtra ſedẽ: arram patriæ æternæ nũc ægyptiacus canis tenet. Heu quid præter gemitum & querelas relictum eſt miſero: quando & noſtri reges nil niſi delitias: & noſtri pontifices nil niſi diuitias amant: Populi uero uel ſerui ſlent: uel inſaniunt liberi: & omnes quæ ſua ſunt quæruunt: quæ Chriſti autem nullus: cuius peculiare patrimoniu nobis ſpectantibus ocioſeq; ſedentibus laceratur: Quid loquor: aut quid omniu occupatiſſimoſ ocioſoſ uoco: Immo uero dum fremimꝝ & meditamur iania: dum coeno uoluimur ac libidinibꝝ exercemur & nitimur profugas retinere: dum nũmos pauperũ numeramꝝ atq; abdimus: dum ſuper uacuas & ineptas turres in nouiſſima Babylone conſtruimus ut celo tenus ſcandat ruitura ſuperbia: humillimã Chriſti ſedem non eſt qui tueatur aut uindicer: Deniq; dum fratribus noſtris inſidiamur: impijs hoſtibus incuſtoditum & inerme latuſ obtulimus adituq; præbuimus in thalamũ regis noſtri: crimen ingens & noſtrarũ frontium pudor æternꝝ: quibus Chriſti uexillum impudẽter affigimus: ut tam magnifice Chriſti iniurias ulciſcamur: quas ipſe nutu quidem poſſet ulciſci: & fortatſis ulciſciſ ſecretiore iuſticia: ex alto tamen in terra proſpiciens fidem noſtram.

C

De reprehentione regum & principũ noſtrorũ: qui ſomno: uoluptatibus: turpibus lucris: ſubditorũ ſpoliationibus ac cæteris uitijs incumbũt: & nullus eorũ terræ ſanctæ diſpendio mouetur: Ca. II.

Os aut uel torpemꝝ uel ardemꝝ aĩoꝝ æſtibꝝ: ecce nũc ut inexplẽta cupidine & flãmã te odio: de pphanæ ſeu barbaricæ telluris anguſtijs altercãt reges & principes terræ: & eſto conueniant in unũ: quid inde publicum bonum ſperes: Nunq; Herodes & Pilatꝝ: niſi aduerſus dominũ & aduerſus Chriſtũ eiꝝ atq; illius iuſſu conuenient: Quieſcent forte ſomnoq; & uoluptatibꝝ incumbent: turpia lucra captabũt: & ſubiectos quos armati ſpoliant: togati ſpoliabunt: dumq; neceſſitas belli eſt licentia pacis erit. Coniugem ac ſobolem omnes diligunt: deum nullus ac proximũ: par corporum cura erit & incurioſitas animarum. Aurum: gemmas precioſamq; ſupellectilẽ aggregabunt: uirtutũ ornãmẽta deſpicient: amabunt proprios agellos: pro his pugnare & digladiari & perire non metuent: nemo erit qui terræ ſanctæ uniuerſali diſpenſio moueãt: Cur quæſo niſi quia ueriſſimum eſt qđ dixi: hæc ſinguloꝝ uidentur eſſe: illa autem Chriſti: Ita creatoris ac liberatoris noſtri gloriam ſpernentes: noſtram querimus. Nec redit in mentem: his olim moribꝝ celo cecidiſſe Luciferum: quibus nos cœlum hodie ſperamus aſcendere. Qđ ſi ad credendũ uerbis eſ tardior: utiq; rebus credes: quæ mentiri ut dicitur non ſolent: Circuſpice oro & p̄ curre prouintias: & quære quid agatur apud nos: Gallus & Britãꝝ litigant. Quinq; iam luſtra uoluuntur: ex quo nõ Chriſtus & Maria: ſed Mars & Bellona int illos reges regnãt: Cũq; iam ferrum utrinq; lentelcat: nihil ferrei animi molliunt: necdum imber ſanguineꝝ tantas iræ lenit ardoreſ. Itaq; tam & ſi qđ inopinabile apud nos: apud auos ac proauos iãditũ erat: hũc modo longe noſtroꝝ regũ maximũ multo impar hoſtis i uincula traxerit: nec fortuna amplius tanti regni pondus ferri potuerit: Nullus tamen ideo rerum finiſ primogenito capti regis arma retentante. Vnde ut uides nunc maxime bellum tonat: nunc ex integro regij coeunt exercitus: & Chriſto refundendus ſanguis inuidiæ conſecratur. Hiſpanus ille maior hæres: & per ignauiam ſinit intra ſuos fines fratres prohpudor anguſto i ſcopulo maieſtatem Chriſti nefarie blaſphemari. Hic uero qui littora noſtri maris incolit: nil præter aurum Venetorum: at ſanguinem Ianuenſiũ ſtitit & cogitat. Auariciæ imperio illoꝝ

A

B

D 3

faelles: horum hostis. Ab illis auro uinctus: ab his ferro uinctus. Ille autem extremus regū
sonoris ac restuis Oceani fluctibus obsorduit: ut de tam longinquo suspiria nostra non au
diat: & in occidente ultimo sepultus: quid agat oriens non curat.

De Romanorū Cæsaris & pontificis accusatione: germanos & græcos
adijciendo: Ca. III.

A c Aesar hic noster: raptō diademate: in Germaniam abiit: patrijs latebris & nomi
ne contentus imperij: cuius extrema membra complecti: caput spernēs: quem re
cuperaturū perdita sperabamus: suum seruare non audeat: nulloq; fugiens persequēte: spō
sa sacros amplexus & pulchræ faciē horret Italia: tanq̄ sub cœlo aliquid sit pulchrius. Ar
guit eum: fateor: illa callēs & temeraria fides mea: quæ summa etiam perflare non metuit:
Excusat se & ecclesiæ iurasse: se iurat ne ampli⁹ q̄ unū diem Romæ ageret: O infamē diem:
O pudendū fœdus: O superi: En iusiurandū. En religio: En pietas: Romanus pontifex ita
Romam suam deseruit: ut eam nolit ab alio frequentari: & de hoc cum Romano impatore
pacifcū. Quid hic loquar: nescio: & si scirē: tacere consiliū ē: Vnū est qd̄ me tacito res loq̄
tur: Quoniā q̄ habitatorē urbi eripit: aratorem si posset induceret: qd̄ q̄ iuste uelit uiderit.
B Germania nil aliud studet q̄ stipendiarios latrones in reipublicæ exitium armare: & e su
is nubibus in n̄as terras iugē ferreū imbrē pluit: dignū non inficior: quia uolentib⁹ acci
dit. Italia suis ipsa se iurib⁹ cōficit: & si qñ respirat: auri amor: Christi amore potentior ani
mos occupat: & per omnes terras ac maria distrahit. Græcia uel suis erroribus uel nostris
auerfa superbij: ouile pristinū & pascua nostra contemnit.

Qualiter fides catholica fuerit olim quasi per uniuersum mūdum dilatata:
sed nunc negligentia superiorū multum minorata: Ca. III.

A i Am de regibus alijs ac terrarū dñis: deq; pontificib⁹ nostris loqui: supuacuu⁹ la
bor: uulgata sunt omnia. Et hic quidem Europæ stat⁹: piget hinc longius pficisci:
Sed attingēda sūt uulnera: quæ q̄ pcul a capite & uitalib⁹ mēbris: situ tñ & lon
ga segnicie putruerūt. Augustin⁹ qdem oriūdu⁹ ex Africā: in cōfessionib⁹ suis: Homeri li
brum sibi difficilē dicit: qd̄ externis Virgilij facilē: qd̄ suis hoc est latinis litteris scrip⁹ est:
Atqui nūc Africā metire: & a Nili alueo: ad Atlanticū oceanū: uolucris meditationē pam
bula: Puto nullū ibi reperies: qui litteras nostras norit aut diligit: nisi peregrinus forte uel
mercator uel captiuus sit. Hieronym⁹ ad Euandrū scribens: post Gallias atq; Britānias p
uincias nostri orbis Africā & Persidem & orientem & Indiā: omnēq; barbariē unū Chri
stum adorare cōfirmat: unam seruare regulā ueritatis: Id q̄ uerum hodie sit: ne dici qdem
expedit. Sed ut recent⁹ testimoniū nostri dedecoris attingā: Nōne Gregori⁹ quodam loco
gratulaē & exultat: q̄ sua ætate Asia tota iam crederet: Nūc heu ut a læua Tanais usq; ad
dexterā Nili ripam: per Eoi littoris amplissimos flexus ambiendo puenias: & quicqd̄ illos
longe distantes mūdi termios nostriq; maris æquor interiacet: siue terrarū siue hominū ex
cutias: q̄ quis adhuc forte ibi aliqs sit qui Christi nomē in ore habeat: qui tamē ueram Chri
sti fidē habeat ī corde: nisi ex eodē genere q̄ pegrinatiōe: merce uel carcere teneant: nullus ut
arbitror est ibi. Sed ut notissimā ueritati quartus nunc etiam testis accedat: Certe in hanc
ueram Christi religionē suis tempibus concordasse oēs ecclesias: non solum in Hispania &
Britannia: ut incipiam⁹ ab ultimis: necnon Gallijs: Italia: Sardinia: Cypro: Creta & Dal
macijs cōstitutis: sed in Cappadocia etiā & Mysia & Macedonia: & uniuersa simul Hella
dia: Insup & uniuersa Africā: Pamphylia: Lycia: Isauria: & in omni Aegypto: & Libya
& Ponto: totoq; oriente: præter paucos Arrij sēctatores ad Iouinianū Augustū missa: fide
lis Athanasij testatur epistola: non famam sequētis: sed comperta referētis: & ut ipse ait: ex
perimento sententiā omnīū cognoscētis: & litterarū pignus hominūq; noticiam habentis.
Sin forte plurib⁹ testib⁹ res eget: Ambrosij secūdo Vocationis omnīū gentiū libro: & post
eū Augustin⁹ ipse ī psalmo qnto & nonagesimo: Christianæ fidei latiores q̄ Romani im
perij fines ponūt: nec puenire potuisse iugum populi ferro regnantis: quo regnātis a ligno
puenerit fides Christi. Id si de uero impio loq; eos cōstat: non de isto qd̄ iam nō impiū: sed
imago quædā & impij umbra est: utinā nostris quoq; tempib⁹ uex̄ esset: Profec̄to non to
ta insaniret Africā: nō Persis: nō Syria: nō Aegypt⁹: nō Asia fere oīs: non deniq; qd̄ est
grauī⁹ maxima pars Europæ. Romano enī imperio illi antiq; ut præclari testant̄ auctores:
nihil omnīū defuit nisi modicū oriētis: Nobis heu ppe oīa defunt: nisi modicum occidētis.

Qu
des:
aliqu
sed f
tor:
rior
tium
bitat
urbs
ta ra
stib⁹
piscir
consc
in fro
cinan
briscq
impj
ut dic
norū
quibu
Dic et
est: &

d

fti non
ba can
atq; A
regi: re
suo pe
ac nece
ret: a q
donau
ut mill
possent
sunt: aut
ubi tot
ræ fidei

Quæ

n

uirtutis
rant: in
sunt mo
dem ut
chiam n
cha equ
& impu
lati & in
porum c
cultu ac

Quib⁹ cum p se singulis: tum simul oib⁹ in hac ipsa querimonia: q̄ta insit auctoritas ac fides: neminē tam infidelē tanq̄ hebetē puto esse q̄ nō sentiat. Quicqd tñ hi oēs dicūt: & pluf aliquid paucissimis uerbis amplectitur Augustinus libro Veræ religionis: haud procul a principio: Per oēs inqt terrarū partes q̄s hoies incolūt: sacra christiana tradūt. Dictū breue: sed flebile nobis: & q̄ facile damni toti⁹ cumulū meriare: Q̄q̄ qd testimonijs singuloꝝ nitor: ecclesiasticæ relegāt historiarū: q̄t ibi ante ānos mille catholicos: noīa præsulū: a septentrione ultimo uel oriēte uel austro: ad roborandū uulgandūq̄ sacrum Christi dogma coeuntium occurrent: ubi hodie non dicam nullus episcopus: sed ne christian⁹ quidem uir inhabitat. Et ut leuiora præteream sileāq̄ alias: quib⁹ idē principiū par exitus ipsa uenerabilis urbs Nicea: ubi apostolicū fidei fundamentū ab illis ueri opificib⁹ tot tam sacris senib⁹ tanta rationū calce compactū atq̄ uallatū est: simul & tota Bithynia: cuius illa pars est: ab hostib⁹ fidei possident. Ita regimur: ea nostris principibus reipublicæ cura est: sic aliena concupiscimus: ut nostra perdamus. Sed in alijs quidem facile meipsum silentio aut obliuione consoler: tibi qd dicam p̄dita ac deserta hierusalem: hoc uulnus assidue recens in oculis & in fronte gestam⁹: hoc tegi dissimulariq̄ nullaten⁹ potest: aliquantoq̄ facilius damni sarcinam ferimus q̄ pudoris. Cæterū hæc salutis spes: hoc studiū gloriæ: sic calcant sacra: mēbrisq̄ languētib⁹ nostrū caput impune nūc ab Aegyptiaco cane discerpit: & insultāt pedes impijs sanctuario Iesu Christi: eodē ipso prop̄ nostrū dedecus: uel suas iniurias patiēte: uel ut dictū est forsan occulti⁹ uindicatē. Et est in tot tam publicis malis quisq̄ q̄ uetere Roma norū gloriæ detrahere: talibusq̄ mēdacijs suū os inqnare audeat. O nos p̄sus indignos quibus tanto cœli fauore tam nullis oīno meritis sit cōsultum: O uere gratuita dei donat: Dic enim q̄n & astu doloris & feruore animi rapior: & audax dolor: & indignatio loquax est: & opima materia querulæ incidit.

D

De excellenti uirtute antiquorū Romanorū in comparatione regum modernorum: Ca. V.

d Icpater: libet eqdē p̄cūstari: si hodie Iul⁹ Cæsar ab inferis remearet: animū illū potentiaq̄ suā referēs: & Romæ: hoc ē in patria sua uiuēs: ut haud dubie faceret: Christi nomē agnosceret: diuti⁹ ne passurū credim⁹ q̄ Aegypti⁹ Iatro: & Pelusiaci tam mollis turba canopi: ut ait ille: non dicam Hierosolymā & Iudæam & Syriam: sed ipsam Aegyptum atq̄ Alexandria possideret: dum meminisset olim se: non tyrāno impio: sed legitimo qdem regi: regnū simul & coniugem & uitam abstulisse: terrasq̄ illas ut Cleopatraz dono daret: suo periculo domuisse. Nō quaro q̄ id iuste egerit: sed animi uim & acrimoniā illam miror ac necessariā temporibus nostris dico: q̄ facile enim fidelis effectus: Christo suum restitueret: a quo se spiritū accepisse & æternā gloriā accepturū crederet: qui illud adulterij precū donauerat cōcubinæ. An si Cæsar August⁹: si utq̄ Scipio Aphrican⁹: si magn⁹ Pompei⁹: ut mille alios taceā: eiusdē christianæ fidei sacris initiati: & in eadem urbe reuiuiscerent: pati possent: aut prim⁹ in Hispania: quā multū ante sæculis fluctuantē: noīs sui maiestate cōposuit: aut secū⁹ in Aphrica: quā tributariā alē fecit: alē euertit: aut terti⁹ sub arcto & p̄ oriētē: ubi tot colla regū uiculis inexit: Christi sui nomē esse cōceptui: Si enī p̄ terrena patria ueræ fidei luce carētes tāta sūt ausi: qd nō ausuros Christo duce foelicē crediderim p̄ æternas

A

B

Qualiter nostri principes comparantur Mahometho: Ca. VI.

n Ostri aut principes ac duces elatissimi hoim: in thalamo leonibus fortiores: in campo ceruis timidiores: ora uirilia muliebrib⁹ animis dehonestant: ad nocturna bella p̄mptissimi: imbelles ad reliqua: & ad nil aliud animosi q̄ ad luxuriæ studium uirtutisq̄ odium: quos imitari nequūt quosq̄ uel uenerari uel mirari saltem taciti debuerant: insectantur ac spernunt. Nihil autem insoliti est: si uirtutis exempla uirtutis hostibus sunt molestā: Aut si Mahomethi fautores: ut in multis in hoc quoq̄ secum sentiunt. Ille qdem ut scriptū teneo: Mecham ex urbibus ac Hierosolymam benedicēs: Romam & Antiochiam maledixit. Et quoniam iuuat impietatum suarum cogitādo causas quarere. In Mecha equidem & Roma nihil est quo mouear. Quid enī noui est: si Mecham urbem: moech⁹ & impurus homo dilexit: prophanū omnis impietatis habitaculum: dignumq̄ commaculati & incesti sui corporis hospitium: Ibi enim sceleratus & infamis prædo sepultus est: luporum coruorumq̄ uisceribus dignior: Et iacet ille carnifex in medio gentis suæ: summo cultu ac reuerentia prorsus indigna: cum tamen heu dolor: Christi tumulus irreuerenter

A

B

ab hoste possessus: non sine graui periculo & infami pensitatione tributi: raro furtim a furti-
delibus adeatur. Rursum uero quid miri est si nefanda superstitionis artifex: suis artibus in-
festam almam urbem aspersam sacro sanguine martyrum: eminentissimamq; arcem religionis
ac fidei oderit: precipue metues unde potissimum ueneno dogmati suo posse uerisimiliter ex-
cidiū puenire: simul id recolens tot inde ruinas & graues casus: diuersis iam tempibus Persis:
Medis: Aegyptijs & Chaldeis: ac maioribus suis Arabibus puenisse iustum pene odium sibi
conflauerat metus & dolor: Miror magis si non & Niliacas solitudines odio habuit: in quibus
audierat Antonios atq; Macharios tot miracula: tot uirtutes: solo Christi nomine per-
egisse. Nec dubito & illas odisse eum: magistrum uoluptatum: & totius obscenae libidinis incen-
torem. Illud animū tangit: unde uel amor Hierosolymae uel Antiochiae odium. Sed id uocor
ut suspicer ciuitatem ubi aduersarium eius Christum: aduersarium plane: quis forte de ipso prop-
maiestatem & gloriam nominis eius: palam obloqui non auderet: tot contumelias: tot flagella: tam
crudellem mortem protulisse meminerat: & gaudebat amasse illum quasi locum odij sui in Chris-
tum inuidiamq; participem: & si amorem quem ferino in corde pepererat: Christi mors: ei-
usdem resurrectione extinxisse debuerit: Sed illam homo insensatus & impius & caecus regnans
di cupidine non uidebat. Antiochiam uero odisse: quod illic primo cognomen christianita-
tis exortum esset: quod apostolorum actus indicant: & Petrus apostolus Christi amicus: & chri-
stianae dux ac signifer cohortis: illic primam pontificij cathedram conscendisset: quasi harum
altera quantum in ea fuit & Christum & Christi nomen oppressit: altera Christi & nomen &
uicarium celebri ueneratione sustulerit. Nullum sane locum odiosiore illi quam Bethleem fuisse
se coniecto: Tacuisse autem nomen illud hominem licet indoctum: natiua tamen ingenij
calliditate uersutum: ne nimis apertas odiorum causas exprimere uideret. Haec tamen gratum
mihi & lectori non ingratum puto diuerticulum praebuerim.

C

De detestatione catholicorum principum eo quod precipuam curam patriae ne-
gligant: Ca. VII.

A

Empus est ut unde discessimus reuertamur. Ego itaque moestitiae stimulis impulsus: quod
solum potui candenti & ignita litterarum acie: indelibilem hanc infamiae notam populis
atque principibus nostris incusserim: qui tot inutilibus: immo damnosis & impijs cu-
ris impliciti: honestam hanc & debitam precipuamque curam patriae negligunt: patriam inquam
aeternam nostramque Hierusalem: non huius quae in terris: sed quae sursum est in caelis matris no-
strae: unde nunc exulamur: cuius imaginem haec importat: quae si per seipsam extimeat: nec
patria est nostra: & meritum casum passa & grauiore odio digna est: quippe quae deum su-
um qui sub ueste humili eam saluare descenderat: multis licet & magnis de nube carnis mi-
raculorum fulgoribus coruscantem: ausu sacrilego & consensu nefario crucifixit. Ea quis
impietas sibi pestilens: mundo utilis foret: dum in crucem actum quasi de loco altiori ad-
orandum gentibus demonstrauit.

Quod non pro omni sed pro qua patria sit merito pugnandum: Ca. VIII.

A

Non pro patria qualibet audenda sunt omnia: quae qui ausi sunt: multis ad caelum
laudibus efferantur. Laudatur ex nostris Brutus: laudatur Mutius: laudatur Cur-
tius: laudatur Decius: Fabius: Cornelius: quod sanguinem suum pro patria effuderint. Lau-
dantur & exteri. Similis enim uirtus: non dissimilem laudem meret. Codrum ac Themistoc-
len Athenae laudant. Lacedaemon Leonidem: Epaminundam Thebae: Carthago Philenes
fratres: Aliaeque urbes ciues alios: de quibus omnibus si quid sentiam quareis. Coelestis ama-
da respublica est: quam non tumultus tribunitius: non secessiones plebis: non senatus insolentia:
non inuidia simultatum: non bella ciuilia: non externa perturbant: pro qua quisquis sangui-
nem suum dedit: bonus ciuis & praemij certus est. Non quod ideo temporalis hanc terrenamque patriam
deferendam rear: pro qua si res exigat pugnare etiam iubemur: Sed ita demum: si iusticia regitur
& legibus aequis uiuit: quale aliquo tempore fuisse republicam Romanorum: Salustius ac Liuius mul-
tiq; alij scripsere. De quo imprimis acriter copioseque disputat Cicero in his libris quos de re
publica scripsit: quibus facile consentirem: ut tunc etiam dum toti orbi uim faceret: & uiol-
lentissima uideret iusta esset: quod hispanis quoque cogebant expediret cogi: & unum id quod non nisi opti-
mum & excellens reipublicae caput esse mundo: licet gustu asper: certe necessarium foret: nisi quod dicam
huic sententiae uerhemum obstaret: quod scilicet & si in homines iusticiam seruarent: cuius ius suum
tribuendo: & illis Romanis artibus a poeta descriptis: paci more imponendo: parcendo subiectis

& su-
tener
aut r
autei
uinci
ra ue
cia &
se noi
furtu
bus e.
cipiu
seque
les fer
pe qu
sierit:
legim
cam: c
nelon
det ha
qu nil
aut ius
tus sur
brium
xtera n
ne nim
ritas fu
sione h.
Tra
De
qua e:

q

tius eleg
tuit hic
Neque en
longinq
non sine
Christi l
ac morie
cior id q
fallibili
ctorum l
duplicis
ua sollici
um praef
D
v
q
f
fons omi
doctrina
litudine i

& supbos debellādo: quāuis ut præclare ait Cicero idē alibi: Impiū populi Romani bñficijs teneretur: non iniurijs: bella aut pro socijs: aut de imperio gerent: exitus bellorum essent: aut mites aut necessarij regum: populorū: nationū: portus esset & refugium senatus. Nostri autem magistratus Impatoresq; ex hac una re maximam laudem carpere student: si p̄ uincias: si socios æq̄tate & fide defendissent: essetq; uerissimū qd̄ illud patrociniū orbis terrarū uerius q̄ imperium poterat nominari: quāuis hæc inquā sic erga homines summa iusticia & innocentia Romanorū illius temporis acta consenserim: iniustos tamen in deum suis se non ambigitur: cui non leue aliquid: sed seipsos abstulerant fugitiuorū more seruorū sui furtum domino facientes: quodq; grauissimum furti genus cultum illi debitum eius hostibus exhibentes: quæ nimirum iniusticia multo est maior: q̄ si uicino fūdus auitus aut mācipium rapere. Qui locus ab Augustino in suæ cœlestis reipublicæ librio excussus curioseq; tractat⁹ est. Quid uero si qs nascendo patriam nactus iniustam malis moribus: quales fere nunc omnes uides: num pro tali sanguinem fūdisse laudabitur? Nihil minus quippe qui malis uiris: improbis ciuibus impunitatem publicam facinorū: propria morte quaerit: Hunc tu mihi laude dignum ac memoria q̄ multis ob hanc causam contigisse quidē legimus: hunc tu mihi per gloriam uiuere dixeris: Ego & uitæ prodigum & bis mortuū dicam: qui simul corpus atq; animam: simul hanc uitam piccerit & æternam. Contra autem ne longius uager: pro cœlesti hierusalem: pro patria illa perpetua quæ beatum nobis spondet habitaculū sine fine: sine labore: sine sollicitudinē: sine metu: sine ulla deniq; molestia: In q̄ nil turpe: nil ipiū: nil iustū habitat: qd̄ nō uel audere uel aggredi iustū esset: si qd̄ pietatis aut iusticiæ esset in nobis: Iam uere ut Petrus a patria: sic ego longius ab incepto peregrinatus sum: hosq; mihi animos unius solitarij senis occursum dedit: ut orientale nostrū opprobrium: occidentis principibus ac populis exprobrarem. Qua in re tam efficax utinam dextera mea sit q̄ illi⁹ lingua fuit: qd̄ frustra me optare certe nescio: uereor magis ne importune nimiū & audacter hæc locutus uidear inter illos quibus libertas animi temeritas: & ueritas furor: & admonitio om̄is iniuria est: Vt cunq; res accepta erit: ego his uerbis & digressionē hac leuat⁹ graui & molesto fasce quærelarū ad susceptā narratiōis iter alacrior redeo.

Tractatus quintus regressiuus ad alia altioraq; solitariorū exempla.

De Solitudine sanctissimi Ioannis baptistæ: atq; beatæ Mariæ magdalenæ: quæ ex hoc sorori præfertur: Ca. I.

Vid uero nunc minoribus imorer: Ille inter natos: mulierum maximus Ioannes: sanctus ab utero: quem e summo cœli fastigio uenturus ad terram Christus: ut rex nuncium: ut præconem iudex: ut auroram dies & luciferū sol præmisit: non se tutū credidit nisi deserti antra tenera ætate subiisset. Fecit idem Maria post peccatum: non in populis longum conspici aut habitare in palatijs elegit: sed patriam fugiens in has terras uelut in orbem alterum delata: perseverantē lauit hic in sinem: & pro domo habuit nudā & concuā illam rupem quā uidisse te arbitror. Neq; enim procul hinc abest & locus est sacer quodam horrore uenerabilis: ac uisitari de longinquo etiam non indignus: ubi & sæpe me fuisse & tres olim noctes totidemq; dies non sine uoluptate alia q̄ quæ in urbibus capi solet: exegisse memini. Illic dulcis ac foelix Christi hospita: non ornatrici seruitio puellarū: sed obsequētū ministerio angelorū uiuēs ac moriens usa est. At nil tale fecit Martha soror: dicat aliquis: & tamen sancta est: Nō infior id quidem: sed certe multo sanctior Maria quæ id fecit. Iure igitur ab illo summo & infallibili rerum extimatore de optimæ partis electione laudata est: ut si uerum est quod doctorum hominū habet assertio: sub duarum sororū integumēto: præter historiæ ueritatem duplicis etiam uitæ mysterium contineri: nullus dubio relinquat locus: quin contemplatiua sollicitæ actuosæq; uitæ & christi iudicio prælata sit: & electiōe præsertim Christi fidelium præferenda.

De Solitudine Iesu Christi domini & saluatoris nostri: Ca. II.

Vis ergo miretur si peccator tot circūfessus ab hostibus: tutas cupide fugit in lateribus: & imbecillitatis suæ memor: & tot exemplis admonitus non humanis tantū: sed diuinis: Cum enim ualida omnia: tum illud inexpugnabile quod ipse saluator fons omniū salutarium exemplorū: q̄ nec egens solitudinis: nec frequentia metuens: ut doctrinam tamen suam factis astrueret: in montem oraturus ascendit: solus orauit. In solitudine ieiunauit. In solitudine temptantem uicit aduersarium: Post in multitudine licet

uolens ab aduersarijs perimendus. In solitudine bis paruo conuiuio & pauculis panibus paucioribusq; pisciculis inextimabilem ac famelicam turbam pauit: cum saturitate mirabilis: tum ingenti miraculo fragmentorum. In solitudinem tanq; locum consolationis & pacis: audita Ioannis morte se contulit. Deniq; in loco campestri turbas docuit: In excelsio mōte trāfigurat⁹ est: ubi supra eū uox æterni p̄is itonuit. In mōte etiā p̄noctauit orans. Et rursus in montem oratur⁹ ac moritur⁹ ascendit: non content⁹ nisi parū per auulsus a suis: orationi prope nouissimā magis magisq; solitariū locum quæreret: factō docēs ut & nos artis in reb⁹ solitudinē quærerem⁹. Idem & offerendū regni p̄odus respuēs: solus in montē fugit: etiā nondū tēpestiū mortis periculū in solitudinē declinauit: ut nos & fortunā blanditias & minas in solitudinē fugere & ex alto contēnere doceremur. Quæ si uera omnia: si testimonijs euangelicis nota sunt: dubitam⁹ adhuc christiani homines quid nobis de solitudine sentiendū sit: de qua ita sensisse magistrū & ducem & dominū nostrū scimus: Cuius ut dictum est præcursor ab ipso primordio in solitudine uitam egit: Cuius tot amici idem uitæ genus & prius elegerant & postmodū elegerūt: Cui⁹ postremo mater uirgo: deo grauida: confestim in montana prexit: in solitudinē anteq; naceret: sacri uteri beatissimū pondus ferens: cui p̄fectioni spiritū sanctū ducem fuisse fidelīū nullus hæsitauerit.

Ex Epilogatione dictorum uitam solitariam cōmendans: Ca. III.

Is autē & si qua sunt eiusmodi: nā neq; cūcta concludere uel necessariū fuit uel tam parua licuit papyro: ingens & solitudinis laus est: & ad imitandū stimulus exemplūq;. Profecto enim q̄sq; hæc audiet: si eadē aspirat idem faciet: nec ad unū terminū diuersa feretur uia: præsertim cum neq; rector neq; compendiosior ulla sit. Et nimirū a populis p̄posito atq; opinione distantes: haud absonū uideri debet: si ut studiosi: sic locos quoq; distantia uel dissimilitudine separemur: diuersos animos diuersi habitus decent diuinitatēq; mansiōes: plarūq; contraria infœliciter miscenē: amanda nobis & in familiaritatē admittenda solitudo est. Idq; non honestatis tantū: sed securitatis causa: Vt enim rarus lux in syluis: sic in urbib⁹ perrara modestia est. Quisnam uero rationi aut uirtuti locus esse potest: ubi & exemplis & consilijs malis est imperiū: ubi opinionibus falsis occupata omnia: & cōsuetudini datū regnū ac præscript⁹ error: quasi quicqd̄ delectat & deceat: Vbi nō quæritur quid in re sit: sed quid agi soleat aut quid plurimis uideat: quo fallacius testimonium nullum est: Crede igitur mihi quisquis aut uirtutem sequeris: aut uitiū fugis: ut hæc teneas: neue ab illo tenearis: anceps tibi in populis est mora. Quid enim ibi uideas nisi contētionēs: adulteria: fraudes: iniurias: furta: rapinas: homicidia: Hæc te artes excipiēt primo urbis i limine: hæc rerum imagines circū uolabunt: hæc exempla circumstrepēt: difficillimū erit quin & si alius fueris quales cūctos iueneris: talis fias.

De Dauid rege quibusdāq; patriarchis solitariae uitæ cultorib⁹: Ca. IIII.

Eu tibi nunc forte spes melior blandiat: quasi uel aliud auditurus uisurus ue uel inter lubrica constantiore uestigio mansurus sis: innocētioris æui & altioris uiri exemplo discere quid speres. Dauid certe rex erat & sanctus & sapiens & propheta: & tamē cōtristat⁹ & cōturbat⁹ & formidine mortis & timore ac tremore obrutus tenebrisq; cōtectus: quid aliud uidit nisi iniquitatē & contradictionē in ciuitate: ut suis utar uerbis: & super muros eius iniquitatem & laborem in medio eius & iniusticiā: & non deficiētes de placentiis eius usuram & dolū: Propē qd̄ ipse q̄z tātoq; rector ac debitor populorū: pro salute p̄pria elongauit fugiens & mansit in solitudine: expectās dominū qui eum a tempestate animi saluum fecit. Nempe meminerat sibi i solitudine diuinit⁹ oblatum regnū: seq; nō fratribus tantum suis qui in ciuitate erant maiorib⁹ natu: sed regi etiam Israel qui erat in regia diuino iudicio prælatum: eumq; ipsum regē sibi implacabilē aduersantem: i solitudine ac speluncis bis in manus suas traditum ac dimissum: tā manifestis indicijs innocentie suæ ut ora chlamydis hastaq; regia procul ostensis: immitem licet animū beneficio uictum flere compelleret: Reputabat tamē inde secum ut bis in solitudine magni hostis: & qua nulla clarior uictoria bis animi sui uictor: in Hierusalē uero uic⁹ libidine: indignū maiestate regis scelus: turpi adulterio degenerem fraudem & homicidium crudele coniunxerat. Conferabat cū Isaac solitudine: sortē suā urbanā cogitās: ut illi post diei mediū meditādi gratia in agrū egresso & per uia deambulanti: foelix castūq; coniugiū: sic sibi post meridianū somnū uoluptuose deambulanti in solario regie domus: aliena coniugia foedandi uoluntatē impiam ac supbā & occasione pœnitēdā ac miserā cōtigisse. Iure ergo piculosam & infaustam

urbem f
quidam
omniū i
gam: de
Meo na
q; in ur
dico ed
deserta
as secut
te pecca
tamen
sit: q; it
sciens a
gor qui
exempl
quillas
sub pec

Tr
qui uir
De

t

nes nu
chman
orienti
haud l
& nud
forfan
merit⁹
chman
ris non
mio di
hic scri
Brachi
grauit
uolupt
uel hy
nisi in l
men ef
lanus
iocand
& græ
si disci
sam m
rabilic
peregr
regem
Ambr
extat. l
suo no
tū libr

urbem fugiēs: tutam ac fœlicē in solitudinē pperabat. Quod si de christo dictū accipim⁹: ut quidam uolunt: eo maius ad id de quo agitur argumentum est: quo non modo Dauid: sed omnium maior est christus. Non sine causa eadem ut sermonis illius extrema cum primis iungam: de ipso Abraham scriptū opinari licet: q̄ eduxit eū dñs foras: & ait illi: Suscipe cœlū. Meo nanq̄ iudicio qui cœlū uult suspicere: quiq̄ cœlestia contēplari: educēdus est foras: eo q̄ in urbib⁹ obiectū multarū & malarū rerum mortalis obtundit ac p̄pediē obtuit⁹. Ita dico educēdus foras: sed educēdus a dño: alioqn̄ nūq̄ tutus p̄iaculis nostris in media nos deserta sequētib⁹ & maria alta tranantib⁹. Vnde est q̄ non ducem deū sed cōcupiscētias suas secuti quidam in solitudine cōruerūt. Nec ignotū habeo ut Loth iust⁹ i Sodomis i monte peccauit: q̄ enī qd̄ fecerit ignorauit: ut ait Hieronym⁹: Et q̄ uolūtas nō sit i crimine: tamen error in culpa est: Hoc est ergo in quo excusari uir in ceteris iustus & integer nō possit: q̄ ita se uino obrui passus est: ut uel ignorans probrū illud admitteret: quod cogitare sciens ac sobrius horruisset: Leuo pede igit̄ ascēdit in montem: melius forte mansur⁹ in Sedor quā imbecillitati suæ sedē spōte delegerat. Sane clarior testatiorq̄ res est: q̄ ut tot opē exemplorū flagitet: eos qui cœlo inhiant: non sonoros urbium cōuentus: sed tacita ac tranquillas solitudines optare: ubi deus illis assidue supra uerticem est: mundus atq̄ humana sub pedibus.

Tractatus sextus: De exemplis quorundam a christiana religione alienorū: qui uitam solitariam sectati sunt.

De uita: morib⁹ ac ritū Brachmanarū: & solitudine famosi uiri Calani: Ca. I.

Empus erat ut finem facerē: Nam & destinat⁹ operi modus excedit: & me alia uocāt curæ. Tu uero iam nimum sermōe hoc: ab officij maioris itētōe distraheris: Sed tempore mihi nequeo: quo minus aliq̄t exempla ex alio genere hominū attingam: eorum qui aliquā rarioris famæ materiā ingenio moliuē. Si leo autem Gymnosophistas quos per ultimas & umbrosas Indiae solitudines nudos: quod ipsum nomen indicat: ac uagos philosophari solitos ferūt. Prætereo Brachmanas: de quib⁹ Ambrosij noīe prænotat⁹ liber a nōnullis ostēdit: qui trans Gangem in orientis extremo: saluberrimis auris & solitaria regione habitāt: quæ q̄tū opinione assequi haud longe remota ab illis est locis ubi terrestris paradysus esse credit: & ipsi p̄ syluas uagi & nudi: quos dicerē a Gymnosophistis nec secta nec morib⁹ differētes nec re ulla nisi loco forsan aut noīe: nisi Bardasanes uir Babylonius: & ob id saltem uicinitate plagarū fidem merit⁹: Gymnosophistas apud Indos in duo dogmata diuisisset: quorū unū appellat Brachmanas: alterq̄ Samaricos. Cui⁹ cōtra Iouinianū meminit Hieronym⁹: ut appareat generis nomē esse Gymnosophistas: Brachmanas speciei: q̄uis nō me lateat ex his quæ i proœmio diuinarū scripturarū Hieronym⁹ idem narrat: longe aliam sententiā nasci posse. Sed ne hic scrupulus cœptū opus impediāt: præteruehar & id potius sequar qd̄ institui. Est itaq̄ Brachmanarū gens: ut aiūt: & continētia & puritate mentis eximia & contēptu diuitiarū & graui multū uenerāda silentio: In quo illis non in fabellis anilib⁹: ut multis: summa aurium uoluptas: id nō hominū clamor aut Symphoniacū carmen obrūpit: sed uel cantus auium uel hymnorū sonus: qd̄ unū linguæ exercitiū habent: omne illis desiderū: omnis spes non nisi in futuri sæculi uita est: Cibus ex herbis aut arborū baccis: uestis ex frondib⁹ si qua tamen est uestis: Postremo tectū ex ramis: lectus ex florib⁹: potus ex fontib⁹: Horū unus Calanus ille fuit cuius ad Alexandrū Macedonē fertur epistola: cui etiam instantē uitæ exitū iocando prædixit: cū ipse successa lignorū strue more gentis ad uolūtariā mortem iret: Cui⁹ & græci & nostri scriptores meminerūt. Vir apud nos famosus: infamis in suos: qd̄ quasi disciplinae seuerioris & moris patrij desertor: ad uerbosam græciæ philosophiā & delitiosam mollicie trāsfugisset: In quē acriter quidem omēs: sed acrius cunctis inuehit ille uenerabilior nudus senex Dandamus coætaneus suus: sed nec externis morib⁹ nec dogmatib⁹ peregrinis infect⁹: Cui⁹ quoq̄ epistolā nescio animosam magis an uerbosam: ad eundem regem in aliorum scriptis inuenio. Nam Calani epistolam quam dixi: ne quis dubitet: ipse Ambrosius epistolis suis immiscuit: huius uero non epistola: sed cum ipso rege colloquiū extat. Longū quidem & ab omni parte liberrimū: in eo libro quem de Brachmanarū uita suo noīe scriptum: supra retuli: q̄ licet nō plene mihi redoleat Ambrosij stilū: in Ambrosij tñ libros medi⁹ ē: ingēti qd̄ā & uenerabili & uetusto uolumine libroq̄ eius: qd̄ in Arciuo

Ambrosianæ Mediolanensis ecclesiæ custodiæ. Q̄tū sane haud fortuitis suspitionib⁹ augu-
 ror: non Ambrosij: sed Palladij liber est. Quisquis autem sit Auctor: narrat certe qđ audi-
 tu forsitan non fuerit iniucundum: detulisse illi regem munera: aurum: argentū: uestes: pa-
 nes: oleum. Illum omnia præter ultimū contemplisse: qđ aurum & argentum diceret: usq̄
 adeo nullius esse momenti: ut nedū uiri animū capere: sed nec ullam quālibet circūuolitā-
 tium auiculaz̄ ad canendū dulcius possent inducere. Vestes non ut superuacuas modo re-
 spueret: sed ut impedimentū libertatis ac uinculū abhorreret. Panem ignis quāsdam qua-
 si reliquias irrideret. Sed ne ad unū regalium munerū contemptor existeret: sumplisse ole-
 um refert: & mox magna lignoz̄ congerie succensa: supfudisse: flammaz̄ clarissima erum-
 pente: pbreuiter quidē ut in omnibus omnipotēti deo gratias egisse: quasi hoc illi sacrificij
 genus esset. Et de hoc quidem solitario sene hætenus: de quo rursus deq̄ omni ritu gen-
 tis illius: quid in totum pronūciem ignoro. Nuditas nanq̄ illa non placet: q̄ talibet elemē-
 torum clamentia: Neq̄ enī tantum frigorib⁹: sed pudori modesti amictus honestate consu-
 litur: Quāuis ut scriptum est: Genitalia uelare soleant: cætera nudi: Non placet incuriosu-
 tas baluina: somni cibiq̄ ne dum extremū curiosæ uitæ fugimus: in contrariū relabamur:
 Placet hac in re ut in multis Ciceroniana temperies: Adhibenda inq̄ est mūdicia nō odio-
 sa: neq̄ exquisita nimis: tantūq̄ fugiat agrestem & inhumanā negligentia: Eadē ratio ē ha-
 benda uestitus: in quo sicut implerisq̄ rebus: mediocritas est optima: Hic inq̄a mihi uitæ
 modus placet: Sit somnus breuis: cibus leuis: pot⁹ facilis: humilis toga: modo aliquid inf-
 habitū ac thorum mensamq̄ hoīs & pecudis intersit. Non quero tectorum diuites casus:
 atq̄ aureas ruinas: nō quero celato argēto & estuātib⁹ epulis graues mēsas. Non imemor
 adeo mei sum: sed in omnibus modū quero: non prohibeo interdum humi discūbere aut
 sopiri: ne familiarem meum improbasse uidear: qui ait in epistolis: Coena breuis iuuat &
 prope riuū somnus in herba. Totum uero sub diuo tempus agere: non tam hominū q̄ ur-
 forum iudicio: q̄ uis ille se cœlum pro tecto: terram totam pro lecto habere gloriē: ueq̄ hæc
 in compatione grauior̄ leuissima dixeris. Ille peruersus mos mortis anticipāda: ut quasi
 uita eorum non ab alio q̄ ab eis sit: e statidē coporis iniussu dei abire liceat: cum uelint qđ
 non solum fides christi detestatur: sed philosophorum quoq̄ clarissimi. Vt uero dementia
 hoc: sic illud importunæ superbiæ est: quod se peccatū non habere confirmant: seducentes
 se & mendaces facientes spiritū sanctū: qui per os Ioannis apostoli insolentiam hanc retū-
 dit: ad confessionē & poenitentiā nos inuitās. Hæc sunt quæ me offendūt in hac secta. Et si ne-
 scius non sum: senem ipsum qui Alexandro in frōtem multa cum libertate restiterit: & imhi
 si adsit pro sua hæresi magnifice responsurū. Ex diuerso autem placet ille contēpt⁹ mūdi: qđ
 iusto maior esse non potest: placet solitudo: placet libertas quæ nulli gentiū tanta est: pla-
 cet silentium: placet ociū: placet quies: placet intenta cogitatio: placet integritas atq̄ securi-
 tas: modo temeritas absit: placet animoz̄ æq̄bilitas unaq̄ semper frons & nulli⁹ rei timor
 aut cupiditas: placet syluestris habitatio fontisq̄ uicinitas: quem ut in eo libro scriptū est:
 quasi uber terræ matris incorruptū atq̄ integrum ī os suū mulgere consueuerat. Mouetq̄
 me fateor collocutio illa grauissima cum Brachmanoz̄ omniū: tū præcipue Dandami: de
 qua pauloante dicebā: cum Alexandro habita: In qua non illi uni: sed uniuerso propemo-
 dum generi humano exprobranē scelerum innumerabiliū acerui: noīatim inexplebilis auri
 sitis: inhumana feritas: odium hominū contēptusq̄ dei: puerilis diuitiarū admiratio: fœ-
 mineusq̄ marium ornat⁹: tumor animi: tremor mortis: inconsult⁹ appetit⁹ gloriæ: ad hæc
 linguæ lapsus: multiloquiū inane: & loquenti sæpe noxiū: philosophia omīs in uerbis: sen-
 sus in labijs: uitæ sermo contrarius: incōsideratio actionū poenitentia: pxima: infinita rerū
 indigentia per auariciam inuecta: affectuū intestina discordia: & exterior membroz̄ multa
 rebellio: multa morum pueritas: atq̄ ante alia cedis amor ac bellorū studium: domesticū
 quoq̄ uictus enormitas: præceps ebricitas: & gula sui hostis ac pernicijs alūni: ridicula ci-
 borum conq̄sitio: & imprimis æsus carniū: ubi præmordacitē nos non bob⁹ equisq̄ uel cer-
 uis: sed lupis ac leonibus pares dicit: atq̄ ardentiore cōuitio mortuoz̄ etiam corpū sepul-
 chra uiuentia. In hoc quoq̄ te sermonis diuersorū chare animo meo pater non inuit⁹ ad-
 duxerim: qm̄ licet ut audisti: non omnes Brachmanicos mores probem: solitudinē tamen
 ac solitariam uitam probō: de qua scribens: prætereūdos non credidi quos hac uita singu-
 lariter præq̄ omnibus gloriari solitos accepissem: Trāseo tamē hinc uelut e regione suspe-
 cta: ne diutius insistens tam longinquis in reb⁹ ueris forte falsa pmisceam.

B

C

D

q

ci possi
 bis a
 ille grā
 spondi
 gissim:
 xandri
 equis
 depon
 pore q
 ætern:
 lo sup
 horret
 uincia
 esse ho
 De
 am &

f

semest
 nihil c
 ma: se
 sed sat
 perger
 finis:
 māq̄
 sempe
 poni⁹
 Solin
 nem:
 clame
 haber
 cunq̄
 probr
 rum it
 docer
 & dec
 bernē
 Cuiu
 scua &
 berta
 rer. P
 res: si
 carm
 um a
 uidin
 mem
 tus ce
 ræ pl
 quali
 ne fo

De quodam solitario apud Indos: Ca. II.

Vāuis nūc etiam dum hæc scribo: non desint aliqui ex nostris: quibus nulla natio orbem lustrare curiosior: qui asserant apud Indos esse hominē his moribus incredibili innocentia ac doctrina: ad quem uisendum populi ac reges Indorum plus quā di ei possit humiliter atq; suppliciter accedāt: Intercessionē eius apud deum: & responsa in dubijs ac uitæ consilia poscentes: & quem per omnia prope diuinis uenerent honorib⁹. Cum ille grādæuus: nudus: humi recubans: nec ipsis assurgens regib⁹: uix motis labijs pauca respondeat: Cuius uoces pro oraculis exceptæ: magnum omnis casus sint solamen: & longissimarum refrigerium uiarum. Reges ipsos perhibent (quod cum his quæ fecisse Alexandrum legimus satis conuenit) cum ad eam quā is inhabitat syluam uenerint: solitos ex equis desilire: purpuream chlamydem exuere: diademata & anulos & armillas & sceptrā deponere: dimissisq; satellitib⁹: solos aut cum paucissimis electis uiris ad eum: non sine stupore quodam ingredi: atq; ad pedes eius percubuisse uel semel colloquioq; dignatum esse: æternæ gloriæ haberi. Qd̄ penit⁹ fabulosū suspicari possem: nisi Bardafenes ille cui⁹ paulo supra memini: Hieronymusq; post eum dicerēt: qd̄ ab his nisi quia dicitur breui⁹ nō abhorret esse ibi hosce homines: ad quos cum rex uenerit adorare illos solit⁹ sit: pacemq; p̄ uincia in illorum precibus arbitratur sitam. Qui si olim plures fuerant: quid uetat unum esse hodie? Multa præterea de his dici poterant: quæ persequi longum est.

A

B

De solitarijs trans aquilonem montesq; Rhiphæos ac gentem Hyperboream & cæteras insulas existentes: Ca. III.

Ed qm̄ iuuat inter singulares solitudinis amicos: solitarias etiam: ut ita dicam: gentes attingere: longe alio mundi tractu trans Aquilonē mōtesq; Rhiphæos: ubi ex gente cœli ratione: non nisi unam toto anno diem atq; unā noctem ferunt: & utrāq; semestrem: Hyperboream gentem esse: iisdem prope moribus fama est: nisi qd̄ de nuditate nihil credo propter imitius cœlum: Eadem tamen uoluntariæ mortis consuetudine pessima: sed alio genere moriēdi. Sicut enī Indi in flammās eunt: sic hi ubi: ut aiūt: nō tadium: sed satietas uitæ & desideriu mortis incesserit: fertis ornati: lætū uelut ad festum ac solenne pergentes: se in proximos fluctus maris ab altissima rupe præcipitant: Hic percelebris uitæ finis: hoc sepulchri genus eximiū. Gentem sane in reliquis certe innocentissimā esse iustissimāq; mortalium: & longioris & beatoris uitæ: belloꝝ expertē: ac nesciam iurgiorū: ocioq; semper pacifico fruentem: & inter lucos ac solitudines habitantem: Cuius gentis & Pomponi⁹ Melas in Cosmographiæ libris: & multi alij meminere. Addunt Plini⁹ secundus & Solinus curiosissimi talium scrutatores: gentis alterius: sed uicinæ & huic p̄similis mentionem: Arimphæos uocant: quib⁹ sedes nemora: alimenta sint bacca: Eam gentem seriam & clamentem dicunt: habitare aut ubi Rhiphæoꝝ montium iuga deficiunt: gentem sacram haberi: cuius auctoritas tanta sit: ut inter tot ferocissimas nationes: nō ipsi solum: sed qui cunq; ad eos confugerint: quasi ad templum aliq; salui inuolatq; sint: Apud hos coma probrū: sexus uterq; tondetur. Hinc ad occasum uersus trāseo philosophos Gallorū: quorum inter scriptores crebra mentio dryidas dixere: solitos in specubus ac remotis in saltib⁹ docere nobilissimos gentis sapientiā atq; facundiam & naturas rerum & syderum motus & deorum arcana: & immortalitē animarū & alterius uitæ statū. Transeo Thilen & Hyperboream: quarum altera scribentiu uarietate famosissima sed ignota est: altera uero notissima. Cuius gentem: opum rerumq; ciuiliū contemptricē: Insuper & agriculturæ negligentē: pascua & syluas incolere compertum habeo. Cui pro delitijs ocium: pro summis opibus sit libertas. Fœlicē gentē dicerē: nisi alia si modo uera ē infamia & morū malignitate retraherent. Prætereo fortunatas insulas: quæ extremo sub occidēte: ut nobis & uiciniores & notiores: sic q̄ longissime uel ab Indis absūt uel ab arcto terra m̄toꝝ: sed imprimis Flacci lyrico carmine Nobilis cui⁹ peruetusta fama est & recēs: Eo siquidem & patrū memoria Ianuēsum armata classis penetrauit: Et nuper Clemens sextus illi patriæ principem dedit: quem uidimus Hispanorū & Gallorum regum mixto sanguine: generosum quendā uirum: Qui meministi enim dum eo die corona ac scepro per urbem spectandus incederet: repēte tantus cœlo imber effluxit: atq; ita domum madidus redijt: ut omen esset incubuisse illi ueræ pluuiæ & aquosæ patriæ principatum. Cui quidem in dominio extra orbem sito: qualiter successerit non noui: Scio tamen q̄ multa scribunt & ferunt propter quæ non plene fortunatarū cognomini terrarū fortuna conueniat. Cæterum gentem illam præ cūctis

A

B

C

E

ferme mortalibus solitudine gaudere: moribus tamen incultam: adeoque non ab similem barbaris: ut naturae magis instinctu: quam electione sic agentem: non tam solitariae uiuere: quam in solitudinibus errare: seu cum feris seu cum gregibus suis dicas. Sed iam satis curiositate hac longe lateque distinctos mundi angulos peragatus sum: Quorum omnium non apud me: qui lecta uel audita refero: sed apud auctores rerum primarios fides erit. Ego autem his decursis ad clara & nobis notiora pergredior.

Tractatus septimus: de exemplis philosophorum ac poetarum: quibus uita solitaria placuit.

De quibus philosophis & poetis auctor dicere uelit: cum commemoratione clarorum philosophorum ad solitudinem confugientium: Ca. I.

A

q

B

C

D

Vid ergo philosophi: quid poetae: Philosophos autem dico: non istos quos qui cathedrarios primum dixit: ille mihi proprium rei nomen imposuisse uisus est. In cathedris enim philosophantur: in actibus insaniunt: praecipiant alijs: praecipitque suis primi obstant: primi legibus se latius derogant: & signiferos se professi: primi ordines deserunt: primi uirtutis imperio rebellant: Non hos igitur dico: sed illos ueros: qui semper pauci: nunc nescio an penitus nulli sint: qui quod profitentur exhibeant amore studiumque sapientiae. Rursum & poetas intelligo: non hos quibus contextere uersus sit satis: & ut ait Flaccus: Versus inopes rerum nugaeque canoras: quibus usque ad fastidium abundamus: sed eos: qui: si quid Ciceroni credimus: fuerunt semper ipsis quoque philosophis rariore. Poetas inquam ueros: quibus ingenium sit: ut Flaccus idem ait: & mens diuinior atque os magna sonaturum: & quibus ex merito huius honor nominis debeatur. Hi tales uel philosophi uel poetae: qualem nec unum digito monstrare: & si multos possum cogitatione mihi fingere: Si quos tamen uel nostra habet aetas uel posteritas habitura est: nonne & urbes fugient: & solitudines sectabuntur. De his enim qui fuerunt: constat. Platonem interroga: credo Academiam suam multum laudatis praeferebat Athenis. Interroga Plotinum inter philosophiae professores: cum Platone principem: ut Macrobius ait: respondere Campanum sibi ocium de toto orbe sufficere: Cuius & si miserabilis finis: tamen electio gloriosa est. Percurrere Pythagoram: dicet se non modo solitudines amoenas: sed uastas etiam & horredas & saepe laboriosissimas peregrinationes: desertis regionibus: uestigandae ueritatis studio quaesuisse: Nam doctrinae eius ac nominis successores Pythagoreos: uoluptatum procellis expositam frequentiam declinantes: in solitudine desertisque locis habitare solitos: teste quoque Hieronymo certum est. Quare a Democrito: fatebitur se sibi ociosos eruisse: ut & uideret uerum: & ueri hostem populum non uideret. Sciscitare Parmenidem & Aelata: inuenies eos nomine propria his in quibus habitauerunt motibus reliquisse. Ipse Prometheus si ueritas requiritur: non negabit hinc fuisse locum fabulae: qua in Caucaeso religatus edacissimum uulturi rodendus exponitur: quae magna cum intentione animi incumbens: totus indagandi rerum arcanarum: quae haud dubie studiosum extenuat: montis illius solitudinem usurpauerat: Sepe locus ingenio stimulos admouet: Ideo aptus & liber optatus est his qui animum rebus altis applicuere: quem in populis innumere uanitatum formae deprimunt atque discerpunt: & mille uias per fenestras ingressura mors inuenit. Quibus rationibus inuitatos multos philosophorum: non modo frequentias urbium reliquisse: apud Hieronymum ipsum lego: quasi primas inquietudinis ac laborum sedes: sed hortulos etiam suburbanos quos suspectos scilicet uel eorum nimis culta mollicies uel tumultuosarum urbium uicinitas faciebat. Quamobrem idem quoque de Socrate de quo Aristotele atque alijs ut opiner multa me inducunt: nisi quantum forte uel discipulorum maiestas & imperium: uel rerum publicarum iussus aut necessitas uel casus aliquis solitarijs utcumque uotis obstitit. Iungam tot ueteribus recentiorum unum: nec ualde semotum ab aetate nostra: quam recte nescio: sed apud quosdam ut audio suspectae fidei atque profecto non humilis ingenij: Petrum illum cui Abaelardi cognomen est: qui ut in historia suarum calamitatum longa narratione idem ipse meminit: Inuidiae cedens: solitudinis recessibus abdita penetrauit: & si non sine magno undique studiose conuentu: quos e multis urbibus illi solitario discipulos doctrinae celebris fama contraxerat: sine requie tamen optata: quam sibi radicem tenax liuor odiumque conuulserat. Hinc ad antiquiora rerum studiorumque generum aliud redeundum: quibus id ipsum quoque quod intendimus roboretur.

De Antiquioribus poetis ſolitudinem eligētib⁹: cum reprehēſiua exceptio-
ne Ouidij Naſonis & eorum quos uel ipſe aut quem illi ſequitur: Ca. II.

Vid loquar Homerū poetarū patrem: quādo ſupior⁹ Orphei ſcilicet & Lini & Mu-
ſai: ſiue hos poetas: ſiue muſicos: ſiue ppter artium cognationē: qđ quibuſdam
q placet: & muſicos credim⁹ & poetas: ad nos uix noīa nuda perueniūt: Hic uero non
tantū græcas ſolitudines: ſed Italicas ſic deſcripſit: ut quæ ipſe non uiderit: ſicut ait Cicero:
cæcus enim traditur fuiſſe: nos ut uiderem⁹ effecerit: utq; illius ingenij nō poeſim: ſed pictu-
ram quodāmodo uideam⁹. An putamus id eum facere potuiſſe: niſi eadē loca ſollicite an-
te cæcitatem: ac memoriter obſeruafſet: Quid Virgiliū noſtrū loquar: qui fugiens urbē Ro-
mam: ubi & ingenij laude & toto urbe regnantis principis amicitia florebat: ac ſolitariā li-
bertatem petens: mortem quidem imaturam obuiam habuit: quæ omnibus eum talibus
curis abſolueret: Ille tamen ſic cenſebāt ope ſolitudinis opus eſſe: ut diuinū illud ſuū opus
poſſet abſolui: latinis ingenijs mors inuidit: nocitura amplius niſi pietas mitiſſimi & litte-
rarum amantiſſimi principis obſtitifſet. Horatius Flaccus nō iam ſibi regiam Romam pla-
cere palam prædicat: ſed uacuū Tybur: aut imbellē Tarētum: quib⁹ in uerbis quid intelli-
gi uult aliud q̄ ſolitudinem & quietem: utriuſq; contrariū expertus Romæ: cuius urbis ta-
diā ex populi cōcurſatione naſcentia: ſic diligēter enumerat: ut facile uideas affectum loq;
Epistoſarū eius ultima eſt ad Florū ſcripta: quem nō ſemel interrogat de re certa ut expreſ-
ſior fiat. Ait enim: Romæ ne poemata cenſes Scribere poſſe inē tot curas atq; labores. De-
inde autem eleganti tædioꝝ narratione interpoſita: Ironice cōcludēs ait: Inūc & uerſus te
cum meditare canoros. Neq; his contentus: iterū quærit: Tu me inter ſtrepitus nocturnos
atq; diurnos Viſ canere: & contacta ſequi ueſtigia uatū. Necdū ſatis eſt niſi rurſus interro-
get: Hic ego rerū fluctib⁹ ī medijs & tempeſtatib⁹ urbis: Verba lyræ motura ſonū cōnecte-
re digner. Ne uero iratis pcontationibus ironiciſq; ſententijs contentū credas: clare de po-
pulo nihil loqui: breuem quidē ſed uniuerſalē tibi dat regulā: quæ eſt qđ Scriptoꝝ chorus
omnis amat nemus & fugit urbes. Quē ſecut⁹ ego in epiſtola quadā: eademq; reſtringens
ad poetas dixi: Sylua placet muſis: urbs eſt inimica poetis. Idem Flaccus & Baſani ſin⁹ te-
pore cap⁹ & ſyluas ſuas atq; agellū qnq; focis habitatū: multis laudib⁹ accumulās: ama-
tiq; ruris aspectū inter grauiā & inuiſa negocia ſpirans: urbanā pfecto damnat ac deſpicit
ſtationē. De hoc cum amico: de hoc ita cum uillico ſeruocq; ſuo litigat: ut ex omib⁹ his nul-
li ſit dubiū quid ſentiret. In quodam uero ſermone ſui domeſtici ocij mentione facta: Hæc ē
inqt Vita ſolutoꝝ: miſera ambitio de grauiq;. Quā quāti faceret: ī epiſtoſ expreſſit: Hec enī
inqt Ocia diuitijs Arabū liberrīa muto. Laudat igiſ ſolitudinē: ocij præfert magna opi-
bus: Atq; & ocij ei⁹ opa extāt: & ſolitudis memoriā loc⁹ ſeruat: Camp⁹ Horatij dicī: & tot
poſſeſſoribus mutatis: adhuc famoſioris domini nomen tenet. Cui quidem hoc in genere
tam uel neceſſaria uel amica ſolitudo ſit: præter unū Ouidiū Naſonē: ſeu qui forte illum ſe-
quuntur: uel quos ille ſequit⁹: Ille mihi quidē magni uir ingenij uidetur: ſed laſciuī & lubri-
ci & prorſus mulieroſi animi fuiſſe: quem conuen⁹ fœminei delectarēt: uſq; adeo: ut in illis
fœlicitatis ſuæ apicem ſummamq; reponeret. Itaq; amatoriam artem ſcribens: inſanū op⁹
& meritam: niſi fallor: exilij ſui cauſam: non modo urbem Romam ceu matronaꝝ puella-
rumq; præfertilem querendā docet: ab his qui ad illam inſaniam præter naturalem ſtimu-
lum: artiſ quoq; cuiuſdam calcar adijciunt: ſed loca etiam urbis & feſta diſtinguit: quibus
uberior materia ſit furori: ut ſileam uotum illud inſame & relatu etiam fœdum: ex ore li-
cet deſperati cuiuſlibet perditiq; hominis: qđ eū ſtilo quoq; non puduit: ad omīs æui no-
ticiam perferre: quo ſcilicet in actū uenereo reſolutum fœlicem diſſinire: & in eo ſtatu mor-
tem laudare auſus: in quo maxime turpis & inutilis uita eſt: hanc eandem ſibi a dijs optat
loeti cauſam: & hoc utiq; ut idem ait: ſibi ſuæq; uitæ conueniēs: in ſe uero miſerrimum gen⁹
mortis & ipſa proculdubio peius morte. Qui niſi his morib⁹ & hoc animo fuiſſet: & clari-
us nomen haberet apud graues uiros: & Ponticum illud exilium atq; Iſtri ſolitudines uel
non adijſſet uel æquanimius toleraſſet. Sed ad rigidioris ingenij exemplum tranſeo.

Tractatus octauus: De exemplis Oratorum uitam solitariam amantium.

De Solitudine Senecæ Cordubensis ciuis ac Senatoris Romani. Ca. I.

A

Eneca ex ciue Cordubensi Romanus iam ciuis ac Senator: & Romæ clarior
 q̄ salutis ratio latendiq̄ securitas postulabat: in quadam tragœdia cum ani-
 f minon parua dulcedine solitudinē Corsicam recordatur: & illam ociosi exiliij
 ignominiam præsentī occupatæ gloriæ haud imerito antepōnit. Lege locum il-
 lum: intelliges ex contrariorū collatione quid tu quoq̄ præferendū cēseas. De

B

hoc præterea: quid eidem uideret: sat consiliū illud Lucillo datum indicat: cui⁹ supra memi-
 ni. In hāc omnino sententiam tam præceptum ut mihi etiam cui solitudo semper placuit: soli-
 tudinis consiliū non placeret. Et q̄ q̄ uiri huius exitus in re dubium esse non sinat: habet
 tamen is quem dixi locus tragicus etiam stuporē: q̄ ille cui deserta in solitudine libertas in-
 tegra: & imperturbatū philosophiæ studium: in urbe autem regia: ne uita quidem ab incla-
 mentia hominū salua fuit: casum ipse suum & ruinam grauem tanto ante præuiderit litte-
 risq̄ mandauerit.

A

De Solitudine Tullij Ciceronis: Ca. II.

Num hoc in genere Ciceronem uideo: non sat æquo animo ferre solitudinē: q̄
 u contigisse arbitror: nō tam ideo quia rem ipsam quam quia rei causam odisset: le-
 gum ac iusticiæ interitum: q̄ ipse querelarū suarum tenor indicat: accedit q̄ præ-
 philosophiam oratorū maximus: quodq̄ nec ipse dissimulat: de hac studioꝝ parte præci-
 pue gloriam quærens: nusq̄ profecto illam nisi in turbis & magno ī populo uidebat. Itaq̄
 corā Iulio Casare Deiotarū regem defensurus: querit q̄ intra domesticos parietes & nō
 corā populo Romano causā illā agat. Est illud Oratorib⁹ singulare & propriū: ut pro ma-
 gnitudine ingenij: magnis urbibus ac populorū frequentia delectentur: solitudines execren-
 tur: iudiciorūq̄ silētiū auersent atq̄ oderint. Ut ergo minores alij suā quisq̄: sic Cicero ur-
 bem Romam: nō solū ut suam patriam: eo sibi chariorē: quo ī eam conseruandā atq̄ ornā-
 dam curā plus ac laboris impenderat: sed ut patriā ingenio suo parem exoptabat. In quo
 quidem teste Seneca uterer: qui solam Ciceronis uocem uere uiuā dicere: q̄ q̄ id errore ser-
 monis publici multis attribuat: solū Ciceronis ingenium Romani populi imperio par as-
 firmare non timuit: nisi quolibet teste ueracior: euidentissima rerum fides ostēderet fuisse: ut
 B populo Romano imperij & gloriæ: sic Ciceroni ingenij & eloquētiæ monarchiā. Cæterū qd
 eidem licet inuito Ciceroni solitudo illa cōtulerit notū est: Fecit enī magnū de summo ora-
 tore philosophū: ex quo q̄tum studijs latinis accreuerit: nemo studiosus est qui nesciat.
 Certe idem de se loquēs: cum dixisset: Nam & a republica forensibusq̄ negocijs: armis im-
 pijs uicq̄ phibiti: ociiū psequimur: & ob eā causā urbe relicta: rura peragrantes: sæpe soli su-
 mus: Querelā suā tali sine solat⁹ ē: Plura enī inquit breuī tempe euersa: q̄ multis annis stā-
 te republica scripsim⁹. Equidem nec sefellit: Nam qs præclara ocia uiri hui⁹: & solitudines
 gloriosas explicet atq̄ estimet: Arpinatē: Cumanā: Pompeianā: Formianā: Tusculanā: Ibi
 fundauit leges: Ibi fallauit Academiā: Ibi armauit oratorem: Ibi descripsit officia: Ibi deo-
 rum formas ac naturas pinxit: Ibi diuinationē radicē errorum multipliciū cōuulsit: Ibi bo-
 norū ac malorū fines statuit: Ibi ad philosophiā magnificentissime cohortat⁹ ē: Quēlibet ad
 uitæ imitationē & ad studiū ueri ducē fuisse sibi tant⁹ fidei nostræ pugil Augustin⁹ ingenue
 C profitetur. Postremo ne de multis agens: post unū amore captus aberrasse uideat: Ibidem
 mortem spernere: dolorē corporis patientia uincere: ægritudinē mœsticiāq̄ animi ratione
 depellere: extirpare morbos & morborū causas: & qd maxie philosophiā totā: ut uerbo ei⁹
 utar: illustrat: uirtutē ad bene beatāq̄ uiuendū nullis adminiculis egere: sed sese esse cōten-
 tam: docuit cōtra sententiā maximorū hominū. Et qd alij aride ieiunēq̄ garriūt: id ille co-
 pioissime florētissimeq̄ disseruit: ut & utilitati delectatio & maiestati reꝝ: yborū splendor
 ac dignitas non deessent. Accedit ergo uiri illius ingenij solitudo: & qd miraberis odiosa:
 Quid putas factura esset optata: aut q̄tum putas optanda est: quæ uel nolentib⁹ tantum
 pdest: Quodlibet tamē ipse sibi uitæ gen⁹ optaret. Certe qd philosophis sit optandū in eo
 libro quo omnis generis hominū officia explicat: exequitur. Ait enī: Multos trāquillitatē
 appetētes: dimissis publicis negocijs ad ociiū pfugisse: & in his fuisse nobilissimos philoso-
 phorū longēq̄ principes: necnō & q̄sdā hoīes sæueros & graues: ferre populi mores ac prin-
 cipum nō ualētes: quorū aliquos in agris uixisse ait: sua re familiari delectatos: atq̄ unum
 idemq̄ propositū habuisse qd reges: licet nō h̄sdē artib⁹: ne cui⁹ rei egētes: ne cui hominū

Li.

subie
ctuos
tiores
aliqu
Cicer
prim
omni
recess
sum.
man
quot
dit. T
ait: ni
collig
solitu

q

quid
& si c
ne dic
littor
mie⁹
atq̄ t
exero
ditab
esset
stat:
le nih
& æt
uipēc

u

& circ
uel qu
Cicer
exact
imem
inter t
prop
hil ha
bium
nisi H
stibul
aucto
idone
illos f
mode
inter f
te des

subiecti in libertate uiuerēt. Deinde collatione facta: & si actuosam uitam reipublicæ fru-
 ctuosiore dicat: qđ nos in parte etiam non negamus: ociosam tamen & faciliorem & tu-
 tiorē & minus alijs grauem aut molestam confiteretur. Vnde & eam cum omnibus quib⁹
 aliqua iusta causa est: tum his præcipue permittit qui excellunt ingenio & doctrina: Quis
 Cicero idem primo uitæ huius impatiens ut dixi: eandem multis tandem dolorib⁹: & im-
 primis amantissime filia morte deiectus optauerit: & sibi Attico suo scribens: Nunc inquit
 omnia respuo: nec quicq̃ habeo tolerabili⁹ q̃ solitudinē. Et iterū: Mihi inquit solitudo &
 recessus prouincia est: ualde urbem fugio: multas ob causas. Itē nec enim esse in turba pos-
 sum. Et rursus: Nihil hac solitudine iucundius: in qua inquit careo omnium colloquio: cumq̃
 mane in syluam me obstrusi densam & asperam non exeo inde ante uesperū. Qđ uerbum
 quotiens lego: sic assentior ut a meipso non ab alio dictum putem: ita mihi sæpe idem acci-
 dit. Demum ut iam Ciceroni ualedicam: Idem ipse mox dulci blandiēs amico: Scđm te
 ait: nihil est mihi amicus solitudine. Et adiecit: In ea mihi omnis sermo est cum litteris. Nō
 colligo singula: Ex his enim uidet ut amator ille urbis & fori: & amata oderit: & litteratam
 solitudinem rebus omnibus anteponat.

D

De Solitudine Demosthenis. Ca. III.

Va in re unanimē cum Cicerone Demosthenem fuisse auguror: & nisi forte aliqua
 q mutādi quoq̃ cōsiliij ratio inceserit: qđ non legi: idē sensisse illū semp qđ hic no-
 ster aliquē senserit. Nā & p̃fessio eadē amboꝝ: & ē ille leuiculus: qđ Cicero idē ait:
 qui delectareē illo muliercularū susurro ut sit a tergo insibilatiū. Hic est ille Demosthenes
 & si cōstet eū oratoriā illam uim quā in urbib⁹ tam potenter exercuit: maxime in solitudi-
 ne didicisse. De quo Quintilian⁹: Idem inquit ille tantus amator secreti Demosthenes in
 littore in quo se maximo cum sono fluctus illideret: meditans consuecebat contionū frer-
 mit⁹ nō expauescere. Nec te moueat qđ supra dictū est: hūc ipsū Demosthenē locū tacitū
 atq̃ undiq̃ abditū eligere solitū: hic undisonū patētēq̃: Ibi em̃ ingeniū acuebat: hic uocē
 exercebat: utrunq̃ tamen in solitudine faciebat. Discebant soli qđ ī populis uenderēt: me/
 ditabant in syluis: qđ in urbibus ostentarent: excusabatq̃ p̃fessio: quibus intentio una
 esset uel loquēdo uel tacendo rem augere: quod de Cicerone nō memini: Demosthenē cō-
 stat: qđ in noctibus atticis scriptū est: precium quoq̃ silentij pepigisse: nobis quibus uena-
 le nihil penitus: nihil ostentui esse debet: sed omnia ad salutem uitæq̃ legem temporalis:
 & æternæ spem in solitudine discendū est: qđ restat in solitudine exercendum: in solitudine
 uiuēdū: ī solitudine moriendū: Qđ cupio quidē ualde: & si deus pie nos aspicit spero etiā.

A

B

De Anaxagora alijsq̃ clarissimis uiris uitam solitariam amantib⁹: Ca. IIII.

T tñ ab oratorib⁹ diuersum semper sensisse philosophos credam: & diuersitas mo-
 u rum facit: & oīno alius intentionū finis. Illis enim plausum populi captare anim⁹:
 horum labor: ni falsa p̃fessio est: circa noticiam sui reflectendūq̃ ad se animum:
 & circa contemptū inanis gloriæ uersatur: Nam qualem fuisse arbitramur Anaxagoram:
 uel qualem constantia illa abinentiaq̃ sua Xenocratem s̃auerissimū philosophoꝝ: ut ait
 Cicero: uel Zenonem Stoicoꝝ patrem: uel laboriosissimū ex omnibus Carneadem: Cui⁹
 exactissimā illam studiose mentis intentionem quæ ut legimus discumbentē sæpe tibi fecit
 imemorem. An putamus usq̃ post nonagesimū uitæ annum: tam fixam tanq̃ continuam
 inter tumultus & tædia hominū peruenturā fuisse: & non potius in solitudine ubi animū a
 proposito nullus auerteret: Mihi quidē haud facile persuaderē: & si prarer coniecturas ni-
 hil habeam: aut horum cuiuspiam: aut Chryssippi domū: aut doliū Diogenis ī platais ur-
 bium fuisse: cum & illum salutatio hominū: & hunc umbra etiam summi regis offenderet:
 nisi Hieronymus illorum p̃pinq̃ior ætati: habitasse Diogenem diceret in portarum ue-
 stibulis & porticibus ciuitatum. Quod non cuiilibet crediturus: ut credam sibi & sua cogit
 auctoritas: ac uaria & multiplex lectio. Tale enim aliquid profecto non scriberet: nisi apud
 idoneum legisset auctorem. Et de his quidem satis est dictum. Ipse autem Solon cuius inf
 illos septē græciæ sapiētes præclarissimū est nomē: etsi primū legifer suæq̃ rei publicæ dux
 moderatorq̃ ætate: tamen ultima: ut Timæus indicat Platonis: & alijs se studijs dedit: &
 inter solitarios deputandus est: quando & patriam liquit legibus ornatam suis: & cupidita-
 te dēscendi ignotas terras adiit peregrinatione delectatus ægyptiaca.

A

B

Tractatus nonus: De exemplis Imperatorū ac bellorum ducibus: quibus solitudines placuerunt.

De Iulio atq; Augusto cæsaribus: qui solitudinē optabant & amabāt: Ca. I.

A

q Vis nam uero mirabilē studiosis hominib⁹ solitudines placuisse: quæ qd̄ admiratione non uacat: Impatoribus ac bellorum ducibus placuerūt: Transeo Iulium Cæsarem: qui licet admodum iuuenis dum e procellis forensib⁹ i ocium Rhodiū secedere decreuisset: atq; ibi litteris operam dare: prohibet⁹ tamē tunc incurribus piratarum: & postea hinc ciuiliū: hinc externorum æstib⁹ bellorum: implere non potuit qd̄ optabat. Augustum Cæsarem penes quem potētia mortalis & humani fastigij summa est: & si interdum habitantē rure atq; in syluis spaciari solitū iueniam: quia raram tamen: ut auguror: priuati ocij licentiā publici negocij moles dabat: ut solitarijs inseruisse non ausim: sic solitaria uitæ miratorib⁹ annumerare nō uerear: Huius enim uitæ requiem semper optauit. Quicqd̄ cogitabat: quicquid loquebat: in ocium desinebat: hoc solamen præsentū laborum: hæc præteritorū merces: hæc uenturi tempis spes erat: Omnis huic statui collatus diuitiarū honos: omne on⁹ imperij seu graue sibi aliquid ac uile sordebat. Deniq; in sūma omniū quæ fortunatissimo homini contingere possunt: bonorū copia defessus: in solo huius uitæ nomine respirabat. Cuius rei & scriptores aliqui meminere: & quæ in manus meas uenit quædam ei⁹ ad Senatum epistola est testis. Quæta cum uoluptate igitur eo peruenturum fuisse estimamus: quo tam dulciter oculos mentis intenderat: Nec uero Senatum modo p litteras orauit: ut sibi iam tandem uiuere patiente republica priuatamq; senectutem agere liceret: sed aliquā etiam præsens Senatu & magistratibus domū accitis rationariū imperij tradidit: ut Tranquillus ait: Siue autem reputas & se priuatum non sine periculo fore & rempublicam plurium arbitrio temere cōmitti in retinenda p̄seuerauit: ut eidē placet historico: atq; ita propriæ simul & publicæ saluti modestissima uota habuit: Siue ut opinari licet: Senatus ac populi precib⁹ id tribuit: quorum quod constat nemo principum fuit amantior: siue nullis omnino precib⁹ motum: nullo publico priuatoq; metu ipsa eum rerum natura turbabat: Ab altissimo enim fortunæ culmine: cui mundi dñs ac rector insederat: ad illud humile submissumq; desiderij prærupt⁹: forte cogitanti animo descensus uidebat: & ut dici solet quædam cerebri uertigo altitudinem tantam metientis inceserat. Itaq; & deliberās & circūspiciens hærebat: nec unq; nisi morte descēdit. Quocirca licet ut dictum est: inter solitarios atq; ocio fruētes: nullus huic occupato magnoq; principi locus esset: quia tamen boni huius c̄ta dulcedo est: non alio clari⁹ teste cognoscit: nō fuit ista tractatib⁹ præmittendus Cæsar: Qui cū omnia dare posset: hoc sibi unum dari optabat: Cūq; omnibus præfesset: solum hoc solio suo altius uidebat.

B

De Diocletiano atq; Antonio Pio uitam solitariam colentibus: Ca. II.

A

a T qd̄ Augustus optauerat: Diocletian⁹ impleuit: Ille qui primus ex nostris impatoribus adorari se ut deum iusserat: Quiq; calciamētis ac uestibus inserens margaritas: & onust⁹ gēmis incedens: habitū Cæsareū ex Romano atq; humano Persicū seu diuinū fecisse uidebat: qui captiuus isignib⁹ ante currum actis: prælataq; Parthorū præda: paulo ante triūpharat: Postq; fremētis aulae preciosæq; sarcinæ ac satellitū aciei & seruitutis publicæ pertesum est: mutauit repente animū: ut solus & pauper & liber esse concupisceret: interq; fluct⁹ impialiū curarum: in portum uitæ humilioris: quasi gubernator nudus e magno naufragio enataret. Et miramur Cælestinū: cū tamen qd̄ propter æternam sanct⁹ ille uir fecit: tāt⁹ ille peccator pp̄t breuissimas & incertas senectutis reliqas iā fecisset: Qui quietis extremæ desiderio priuatæ fortunæ reddit⁹: non sibi mutatæ sedem uitæ Romanam statuit: ne quis nouam requiem dimissi funus aut odor imperij turbaret: sed anteq; patriam Salonas Dalmatiæ repetijt: Illic quoq; nō intra: sed prope muros patrios in uilla pp̄ria moriēl: quā idipsum præcogitās forte construxerat: ut multū trāquillitatis senio additū: sic supremis honorib⁹ nil detractū: per solitariā atq; humilem uitam sensit. Solus omnium priuatus: Eutropio atq; Eusebio testib⁹: relat⁹ in numerū deorū. Sane qd̄ post imperiū Diocletian⁹ fecit: id ante imperiū Antonius Pius fecerat: quem Iulius Capitolin⁹ historicus omni priuata uita in agris frequentissime uixisse: clarumq; locis omnibus fuisse commemorat.

B

Li. II. Tractatus X. Ca. III. III. V.

f De Solitudine Numæ Pompilij secūdi Imperatoris Romani: Ca. III.

Ed nimiū propero: retrocedēdū est: omitto autē Quītios Curios Fabricios Serrha-
 nos: aliosq; quoz magna pars uitæ in agris acta est. Hanc ego uitam iam inde ab
 initio & ante initium Romanæ reipublicæ prudentissimo ac optimo regum placuisse mon-
 strabo. Numa Pompilius illius ordinis: si attendas numerū secundus: si iusticiam primus
 peregrinus insperatum ad imperiū accitus: cum ad ciuiliū ac sacrarū curam legum totū
 intendisset animū: ut ardētem & ferocia primi regis imbutum populum ingenio regeret le-
 niretq;: pro re sæpe solitariū & opacum locum: quem his oculis ipse cōspexi: quādecim aut
 non multo amplius milibus passuum ab urbe distantem: fertur petere solitus. Est illic ari-
 cino sub colle cauius & umbrosus lapis: unde perpetuus fons emanat: circūmigrantib⁹ Illici
 bus: dēsum nemus altumq; silentium. Ibi ergo leges hominū ac cerimonias deorum: rex
 ea tempestate doctissimus inuenire: seu alibi forsan iuentis auctoritatē dare: artem fecerat.
 Ibi diu tacitus solus sedens: atq; inde post longum tempus solus ac meditabūdus egrediēs
 scriptas leges efferebat: quibus adhuc rudis & insolens sed mox futur⁹ dñator gentium
 populus teneret: q̄uis ut nouos & indomitos animos religionis laqueo q̄dā & freno met⁹
 obstringeret: imitat⁹: ut aiūt: Minois Cretēsiū regis exemplum: & callidissimo cōmēto no-
 tūnis se deorū congressib⁹ alloquiq; frui simulans consilio fidem quæreret. Quā fictio-
 nem una cū sacris a se repertis ī morte dānauit: libris græcis latinisq; æditis: p̄ quos utri-
 usq; linguæ doctorib⁹ ut poterat indicaret: se pro tempe ad auxiliū ueri uel patrocinio fal-
 sitatis ulum esse. Cum uero iam fundamētis suis legum a se latarū auctoritas staret: nō pla-
 cere ut populus supuacuis implicaret errorib⁹: licet nescio an quia libros ueræ religionis
 aduersus crederet: quā factō causam prætedisse dicit: an in q̄d̄ prior sum: quæsito colore:
 hoc uere autem ne populus metu liber: iugū nobilitatis excuteret: multis post sæculis iuxta
 sepulchrū regis inuentos libros exurendos prætor roman⁹ Senatu consentiēte decreuerit:
 Quāta uel uanitate uel impietate prætereo: illud enī nunc innotuisse suffecerit: multarū op-
 timarū rerum solitudinē fontem esse: ex qua Romanarū quoq; legum fluxere primordia.

A

B

C

De Romulo: Achille atq; Herculae: qui solitudinem diligebant: Ca. IIII.

Rdentior atq; acrior successore suo Romulus: & ipse tñ in syluis inq; pastorali ca-
 a sa tantis assuefecit animū reb⁹: ut summi imperij fundamēto nō nisi solitari⁹ archi-
 tector idone⁹ haberet. Cogitatu arduum: solitudo omniū asperrima: Regina urbi-
 um & materisā & nomen & aream præbuit & auctorē. Achillem in solitudine didicisse legi-
 mus: q̄d̄ eum mox & urbib⁹ Asiæ terribilē & græciæ clarū fecit. Ipse Hercules ī solitudine
 sanū illud consiliū uitæ coepit: cui⁹ libro priore mentionē feci: quādo uelut in biuio diu mul-
 tumq; hæsitās: ad postremū spreta uoluptatis uia: semitam uirtutis arripuit: quā indefesse
 gradiēs: nō ad humanā modo gloriæ uerticē: sed ad opinionē diuinitatis euect⁹ ē: q̄libet al-
 te lateq; ramos porrigat uiri fama: si radicē quæras ad solitudinē erit animo recurrendū.

A

B

De Scipionib⁹ Africanis singularib⁹ solitudinis amatorib⁹: tractationeq; illi⁹
 uerbi magnifici ab altero eorū prolatis: Nunq; se minus ociosum q̄ cū ociosus:
 Nec minus solum q̄ cum solus esset: cū reprehensione Ambrosij: dictum illud
 ad prophetas transferentis: Ca. V.

Vos autē illos longe ducū maximos ubi dimittimus Africanos: Vere duo fulmina
 d belli: ut Maro ait: q̄d̄ a quibusdā de alijs intellectu miror. Quoz prim⁹ ex quo ui-
 rilem togam sumpsit: ut est apud Lium: nullo die prius ullam publicā priuatāq; rē
 egit q̄ in capitolium iret. Ingressusq; ædem confederet: & plarūq; tēpus solus in secretū ibi
 tereret: Hic mos per omnē uitā seruabatur. Ita uir ille unicus: neq; græcorū fabulis ac su-
 perstitutionib⁹ sed Romanis iudicijs celebrat⁹: & ipse quoq; uirtutis admiratiōe diuinæ stir-
 pis opinionē consecut⁹: principia gerendarū rerum a religione poscebat: religioni sedem op-
 timam solitudinē deputabat. Inde quicq; id esset aggredi consuetus: plusq; humana fidu-
 cia & p̄sperrimos sibi ac suis coeptoz exit⁹ polliceri: ita ut nūq; falleret. Cæterū ne tā iun-
 ctos & tam pares separē: hos eosdē duos suis quicq; tempib⁹: ut uirtutis: sic solitudinis ama-
 tores fuisse nota res ē: Et post sudores bellicos: post uictorias: post triūphos uel Linternum
 uel Formias uel Caietā solitos cōmigrare: ibiq; cū singulis amicis solos cōquiescere. O præ-
 clarū spectaculū: quodq; omniū regū pompas & scepra trāscēderet: cernere tales uiros ser-
 uatores reipublicæ: liberatores ciuiū: defensores Italiæ: domitores gentium: foelicē rebus
 gestis: dimisso in libertate & læticia populo uictore: relictis Romæ stipatorib⁹ latez suorū:

A

B

deposito habitu triūphali: ac præcupide restitutis insignib⁹ dignitatū: solos: ociosos & humiliū nescios curarū: p colles & littora uagari: & sæpe cōchulas littoreosq; lapillos interlegere uarios: candidulos ac nigellos. Deniq; qd̄ uerecūde admodū reuerenterq; scriptū apud Ciceronē uideo. incredibilē repueriscere solitos: cū rus ab urbe tanq; euinculis euolassent. Sed illam pfecto solitudinē cogitatioēs pulcherrimæ sequebant: & i illo ocio semp grande aliquid gerebat. Itaq; Cicero ipse: ubi suam luget: ibidem Africani superioris solitudinē admiratur: uocēq; illius: ut ipse ait: magnificā: & magno ac sapiente uiro dignam ponit: Cato ne coætaneo illius atq; æmulo teste frat⁹: Nunq; se min⁹ ociosum q̄ cum ociosus: nec min⁹ solū q̄ cū solus esset. Cuius rei gloriā Ambrosius: mirū dictū: conciu suo remptat eripere: nec ubi unq; Romanū genus ciuilibus bellis uacet: ipfis in libris pugnant. Ecce enī Cicero officio: tertio hanc Africano laudem tribuit: Ambrosius i officijs suis: ubi cum in multis: tum in noīe ac numero libroꝝ Ciceronē sequit: ut apte obuiet eodem libro eademq; libri parte: hoc est in ipso principio libri tertij: eam laudem Scipioni Africano ereptā: ad pphetas dñi Moysen & Heliam atq; Helisā: oposa nitit̄ disputatiōe trāsserre: quos fuisse uult ante Africanū diu: & in ocio negociosos: & in solitudine comitatos. Non oblietor Ambrosio: Nam & uera loqui illū scio: & si nescirem: multo ille potēt⁹ q̄ Ciceronē Plato ipsa auctoritate me frangeret. Magna est enī apud me: nec īmerito eius auctoritas: cuius ore loqui sp̄m sanctū credo. Quomodo ego Moysen unq; fuisse solū suspicari ausim: qui nō ipse secū tantū qd̄ ipsum sapiētis doctiq; uiri est: sed cum quo de⁹ facie ad faciē loquebat quasi amicus cum amico: Quomodo ociosum: q̄ tacit⁹ & iermis sedens & clamabat ad dñm: & usq; in cœlum audiebat: alteriusq; uix auxilio fessas man⁹ attollens un⁹ tot præualidas man⁹ hostiū uincebat: qd̄ sine eo armata nō poterat legiōes: Quomodo solū putem Helia cum quo deus itidem & angeli loquebāt: Aut quō ociosum: qui pluuiæ imperat: & mulieri hospitæ famis interitū metuenti indeficiētē farina hydriā & inexhaustū olei uasculū uerbo facit: ingentiq; nisu fidei defunctum illi filium uiuum reddit: Quomodo solum dicam discipulum eius Helisam: qui pauenti hostem puero ministro inuisibiles alijs auxiliates curus & equos atq; acies ostendit angelicas: Quomodo ociosum qui filium hospitæ Sunamiti ex marito sene pollicit⁹ & dedit & reddidit: natum scilicet & primis annis extinctum suscitans: ut puer unus ppheticæ uel fidei uel potentia argumentū esset: Quid magni autē si uiuēs suscitāt: qui solo contactu sacri corporis mortuos mortuos suscitasse noscūt: Quis præterea hunc æstimet ociosum: qui in ipso sedens ocio: conat⁹ omnes absentiu & cogitatus atq; consilia hostium: quasi præsens nouerat: suis cuncta denūcians: Quo cognito iussu regis Syriæ toto circūuallat⁹ exercitu: legiones obsidentiu se linguæ solius imperio i cæcitatem captiuitatēq; pductas: uerbo etiam liberauit. Imperiosi ocij sunt hæc & solitudinis præpotētis. Sed sit sane penes pphetas antiquor rerū gloria: quos uel ætate uel merito primos constat: An ideo minor Africani laus est q̄ cum aliquis eodem in genere laudis antecesserit: præsertim cum ut mihi cert⁹ uideor: nulla prorsus interueniētē noticia: omnis celsitimitatio quā de reb⁹ humanis laudū famæq; pticulā deliberare atq; decerpere solitā nō nego. Profecto autem quisquis in partem rerum uenerit: dictum illud unde post tantū interuallum ad hæc pphetarū noīa redij: qd̄ ipse mihi nō neget Ambrosius unius est primū ac proprium Africani.

Ex sententiā dicti superioris Africani declarans de quali solitudine quoue ocio auctor loqui intendat: Ca. VI.

Vius dicti sententiā: quid tot uelīm uerbis admonet: Volo solitudinē non solam ocium: non iners nec inutile: sed qd̄ e solitudine proffit multis. Qui enim ociosi prorsus languidi & legnes & soli sunt: eos mœstos semper miserosq; consentio: Quib⁹ nec honesti actus exercitiū nec nobiliū studioꝝ illustriūq; nominū possit esse cōmertiu. Hæc igitur summa est: Admitto ad ocium: nō hæc uento mobilia sed mansura negocia: quorū finis est non labor: nō quæst⁹ & dedecus: sed delectatio & uirtus & gloria: Corpori non animo ferias indico: ueto in ocio ingenium quiescere: nisi ut assurgat & intermissione focūd⁹ fiat: Solet enī ut aruis: sic ingenijs intermissio pdesse. Rursus & generosas curas in solitudinē non tantum recipio sed arcesso: quarum comitatu nullus oīno facilior: nullus amoenior fingi potest: & sine quo misera uita est æque uel in urbib⁹ uel in syluis. Libros præterea diuersi generis & simul per quos aut de quib⁹ scripti sūt: comites gratos & assiduos & prom/

pte
loc
ho
tæ
act
dic
rim
suis
uiff
sim
ens
ten
cul
se)
ua:
ri ci
sun
iub
ut c
fun

tari
qui

taf

fuer
sunt:
bi nē
q̄q̄
noris
dedu
quen
tius l
q̄ q̄t
litter:
perut
Nisi e
rebit.
qui co
præst
ritas
Ita ut
niat: s
In ho
cādidi
ut cog
alij qd̄

ptos uel in publicū prodire uel ad arculam redire: cum iusseris paratosq; semp uel tacere uel loqui: & esse domi & cōicari in nemora & peregrinari & rusticari & confabulari & iocari & hortari & solare & monere & arguere & cōsulere & docere secreta reg; monimēta gestor; uitæ regulā mortisq; contēptū: modestiā ī prosperis: fortitudinē in aduersis: æquabilitatē in actionib; atq; cōstantiā. Comites lætos: doctos: humiles ac facūdos: sine tædio: sine impēdio: sine querela: sine murmure: sine iuidia: sine dolo: Inter quæ tot cōmoda: nullo cibo ite rim: nullo potu & ueste inopi & angusta domus parte contentos: cum ipsi potius hostibus suis in æstimabiles animi diuitias: amplas dom;: fulgidas uestes: & iucūda cōuiuia ac suauissimos cibos parent. Admitto & in solitudinē amicos: dulce genus: de quo multa præmiffimus: sine quibus truncam ac debilitatā uitam & quasi luminib; captam puto. Quotiensq; sub noctē: ut assolet: fores nostras amica manus impulit: Ac mihi seu longum post tempus uenerit hospes: Siue operum uacuo grat; conuiuia per imbrem (Quos mihi uersiculos e profunda grati conuict; experientia: & ex ipso naturæ gremio uidetur Flacc; elicuisse) Quoties ergo tale aliquid & mihi accidit hospes: sed post longum tempus gratus conuiuia: sed uacuo ope;: ne me forte uel frequētibus cōuiujs uel impedimētis operum delectari credas: tūc ego nō aliū iuenisse: sed meipsum quodāmodō geminatū censeo: Nō penit; duo sunt quorum unus est animus. Nouit amor e duobus unū facere: Alioqn impossibilē rem iuberet Pythagoras: ut in amicitia scilicet unus fiat ex pluribus. Quæ cum ita sit: sequitur ut quisquis unius: idem & duorum capax amicorum locus sit. Nulla igit; solitudo tam profunda: nulla tam parua domus: nullum tam obstrusum limen: ut non pateat amico.

Tractatus decimus: Exhortatiuus eius ad quem auctor scribit: ut uitam solitariam amplectetur remouensq; impedimenta ac repellens argumenta eorum qui huic uitæ aduersantur: cum præclara solitudinis cōmendatione.

Tam ob uirtutes eius ad quem scribit: q; ob comites quos illi ad solitariæ uitæ solatium fors dedit: ad solitudinem suadens: Ca. I.

Ibi pater: si teipsum: si tua bona noueris: nihil deest quod gratam solitudinem & dulce ociū possit efficere. Adest animus bonus & adeo bene institut; ætate: nō negligēt excultus multaq; artū ac rerū noticia instruct;: anim; hūanorum actuum dux ac rector: totiusq; uitæ nostræ gubernaculū tenēs: ut iam tali gubernatiōe nauigatio nisi fœlix esse non debeat: uiros claros & insignes q; fuerunt nosti: uellem dicere posse qui sunt: sed ut res eunt uides. Si qui tamen uspiam sup sunt: haud ignoti nūc etiā sunt tibi: cum quibus non potes aliter animo uersare qd; gen; tibi nō maria nec montes eripient: cum quibus potes & corpore abundas pluribus fortasse: q; huiusmodi rei nunq; magna copia fuit: nunc inopia summa est: sed unū nomen honoris causa huic loco inserendum credidi: Eorum quos tibi ad solitariæ uitæ solatium fors dedit: Pontius Samsonis est: qd; a te secūdū ornamentū habet ecclesia tua. De hoc enī ut quem a prima ætate familiarissime cognitum: nunc quoq; certius nosse mihi uidear: fidentius loquar. Huic ego non temere: sed e re natum Samsonis cognomē obtigisse crediderim: q; q;us hebræus ille corporeis: tant; iste sit animi uiribus: hūanitate: prudētia: Ad hæc & litterarū non mediocri noticia: eaq; morum suauitate: quæ facile si quid habet solitudo asperum lenire queat. Illum ut facis: tota mente cōplectere: Illū in ocj; solitarij; partem uocare: Nisi enim fallor augurio sequetur uolens: & fessus urbanarū rerū: fugam urbium non horrebit. Sed o ubi Socratem nostrum linquo: Fallor ne: Hūc linquo equidem: Nā cum rest qui comites: ille pars nostri ē. Itaq; cum cæteri euocandi sint: hunc nobis inseparabilē amor præstat. Nosti hominem quem & stabilis amicitia fides earum & musarum multa familiaritas clarum facit: Cum quo ita gaudium uitæq; iucunditas aderit: ut cōsiliū non absit: Ita ut uis ingenij uigorq; animi: ut qui his nōnūq; iungi solet: mœsticia: nulla nubes interueniat: sed ea sp; lætæ frōtis uniformitas: quā in Socrate illo sene & mirari solem; & laudare: In hoc & cōspicim; & amam;. Proinde nec nrm sileo Guidonē: cui; aīo nihil ē puri; nihilq; cādidi;: nihil īgenio acri;: nihil iudicio graui;: nihil cōuersatiōe suauis;: Qui si nō septimus ut cognomē ei; spondet: sed qnr; accesserit: nō intelligo qd; hoc dulci; comitatu. Quāq; nec ali; qd; defint & uoto pares & studio: nisi illos nobis aut stat; iparitas aut oīno difficultas

C quædam: & inenodabilis humanarū rerum perplexitas inuideret. Sed & hi satis multi sunt & illis aīo frui nec ipsa uetuerit fortuna. Hi igitur tales uiri aderūt: ut neq; ualitudo aspa neq; urgens occupatio neq; cōmigrandi incidens necessitas ita nos distrahat: qn unus nostrum assidue tecum sit. Et quid singula enumerē: Nihil deerit omnī uolūtas una non desit. Ad sunt qdē mīme graues: sed agiles expeditaq; diuitiæ: Siue ut aliq; idem dicam: Adest paup; tas non mœsta nec sordida: sed honesta & lāta: etsi uerum fateri uolum⁹ multis inuidiosa: Adest librorū bona copia legēdi dulcis ardor intelligēdi memorādiq; facultas data cælit⁹ & studio aucta puigili. Qd sequi siluisse (Sic enī pudor hortabat nī scirem pro utētis affectu precium rebus accedere) Et ipse igitur adero: & mea quā diligis nunq; aberit papyr⁹: no ui aliquid afferens indies: cui⁹ æstimationē tu mihi fateor ante alios inexplēbili illo tuo legēdi desiderio geminasses: nisi qd a principio dixeram & uetus est uerbū: Iudicio fauor offereret. Repeto enim quotiēs illam: ne dicam alijs: sed certe Platonici ac Ciceronianis codicibus prætulisti: dum tibi Bibliotheca meæ limen ingresso: q; sæpe non ut episcopus: sed ut amicus facis legēdiq; auido: quæ nunq; in te sitis extinguit. Ego diuina illa opera cœlestium ingeniorū obtulisse: Tu autem manu obiecta frontem auertēs tantū nostra deposceres. In qd ne quid tuū ratione careat: inclinasse te potuit: uel ueterū perfectia cognitio repetitæ lectōnis iam nō egēs: uel hinc nostrorū amor: hinc nouitas: & si enī in scriptis uetustatis auctoritas maior: & illud Flaccj uerū sit: q; meliora dies ut uiua poemata reddit: habet tñ & nouitas gratiam suam & forte iuuat experiri q̄tū uiuendo p̄fecerim: Nil enī impigrius: nil experienti⁹ est amante. Quicquid autem causæ est: tuū fateor: hūc ardorē ipse coram sæpe mirat⁹ sum: sæpe absens uillici mei uerbis agnouī q; assidue redeuntē his me lamētis aggredī: Cur nescio quā papyrū: quā tu hāc inuisens domū solā petere soleas: abstulerim. Rideo & miror uel patris affectionē uel custodis fidem: uel uillici puritatē. Itaq; aliq; abiēs: & cum sene meo ludens: papyrū illi uacuum dedi: quasi illa esset quā quæsisse. Quo factō se illusum reuertenti: iterū grauiter questus totaq; demū res i iocos & in risum desijt.

De illis quæ solitarius debeat semper desiderare: & de loco habitationis eiusdem: Ca. II.

A Ed redeo ad ordinē. Adest ergo tibi præterea sine quo uita: ne dicam foelix: sed ne uita quidem est: malarum rerum naturale odium & bonarum amor: uirtutum cultus: bonæ famæ pulchra cupiditas: honesti studium: contemptus supuacui. Qd si unū e solitariæ uitæ fundamentis dixerō: uerum dixisse me dicam. Adest corpus laboribus obeundis idoneū: nondū fragile iam maturū. Adest ætas adhuc uirens: sed iam adolefcentiæ malis explicita: quæ optima uitæ pars: nec expers actuum: nec consilij inops est: & ad magnas res audendas aggrediēdasq; sufficiens. Adest deniq; patria: ubi ciuis ac præsul hinc amoris in populo: hinc reuerētia arcē tenes. Illud tibi natura præstat: hoc dignitas: utrūq; uirtus ac meritum. Eam quoq; sortitus es patriam: quā licet episcopatus tuus: ciuitatis appellatione nobilitet: ea tamen præter uetustatē & nomen de ciuitate nihil habet: non luxū: non frequentia: non tumultum: singula ad eam uitam de qua loquor aptissima. Cui⁹ ego si rite computo: annis circiter qnquaginta ante domini aduentum Iulio Casare Britāniam oppugnante in Autēticijs scriptis: inter antiquas iam tunc urbes memoriā inuenio. Aspectus loci talis est: ut nō inelegantē idem ipse Socrates noster: quotiēs illic ad te uisendū conuenimus dicere soleat: En ciuitas illa parua quidem sed honesta: quā Abagar⁹ rex Iesu saluatori obtulisse legitur in Ecclesiasticis historijs. Illius i medio tibi solitudinē facere si uelis potes: non egēs ad hanc rem peregrinatiōe longinqua: ad quā multi eorū confugerūt q̄s supra cōmemorauī: ea locorum cōditio est: ut in patria tua inq; tuorum gremio solitarius esse possis: haud spernenda quidem oportunitas: domi habes qd multi trans maria quæsiere. Sinaūt tibi nidus tuus sordet: aut quid forte liberi⁹ petis: euolare licet in p̄pinquū ramum: & supra uicinū fontem amœnissima & quietissima statiōe consistere. Adest tibi tuus Gorgia rex fontium: ad cuius tibi murmur hæc scribo. Adest liberrimū gratissimūq; perfluum clausæ uallis. Sic enim uocant incolæ: sic uocari uoluit natura: quādo illam circumductis collibus abdidit extra omne iter: omnemq; concursum: uideriq; nisi ab incolis non permisit. Hic tu quoq; qd rarū & liber & dominus & præsul & solitarius esse potes. Potes ris ne tuum locum spernere qui aduenis & reuerētia inijcit & stuporem. Si quis specus inqt Seneca saxi penit⁹ exelsis montē suspēderit: nō manu factis sed naturalib⁹ causis in tā tā laxitatem excauatus: animū tuum quādā religionis suspitiōe p̄cutiet. Si hoc uerum est:

ubi quæso religiosior usquã spec? Et si qd sequit est uerũ: Magnorũ enim inquit fluminũ capita ueneramur: ubi maior ueneratio: Flumina quidem maiora longã uia spacio & congestu aquarum multarum nouimus: fontem nullum. Rursus si tertium est uerum: Subita inquit ex abdito uasti amnis eruptio aras habet: ubi oro dignius arã fuerint: Quas ego iam pridem christum testor: si qua uoto facultas affulserit: illic in hortulo meo qui fontib? iminet ac rupib? subiacet: erigere meditor: nõ nymphis: ut Seneca sentiebat: neq? ullis fontiu fluminũq? numinib?: sed Mariæ cui? ptus ineffabilis & fecunda uirginitas: omnes deorã aras ac tẽpla subuertit. Aderit ipsa fortassis: ut qd diu iã & nisi fallor pie cupio: aliquãdo pficiã. Nunc cœptum sequor: Poteris ne igitur tuũ locũ spernere quẽ alienigenã uenerant: Locum libertati & quieti & ocio & scientiã & uirtuti: ac ne in singulis imorer: ad summam omnibus quibus studes amicissimũ locum: ut cætera sileam: tãto olim & tibi tam culto habitatore dignatum. Scis q? Veranus tuus: christi confessor eximius: qui sedem tuam nunc solito duriozem: nescio quotus ante te tenuit: quãrẽs locum pacis: hic demũ substituit pulsoq? hinc dracone terribili: sanctã ac solitariam uitam his duxit i locis. Cuius nomẽ in fãmosã solitudinis amicos: non præteritũ sed dilatatum est: ut i extremo positum tenacius hæret memoria: non tam tuã: unde illud auelli cõmemoratio quotidiana non sinit: & præsens semper uana sub oculis fidei tuã testis in quam preciosis sancti uiri reliquijs exequendam: omne tũ studium: omnes opes ut dici solet uentre fraudato: omne deniq? qd tibi usq? erat argentum atq? aurum uirum optime contulisti q? cæterorã qui fortassis hæc legent. Hic equidem habitauit ille dum uixit: priusq? ad statum curã pontificalis inuitum spectata uirtus attolleret: hic uelut in terra hostili: sed a se pdomita ac pacata & cultui hominũ acquisita christo cui? auspicijs signoq? uicerat: Trophæum erexit titulo uirginis genitricis insigne templum exiguum: sed decorum & ualidũ. Hunc ipse montẽ peruiũ fecit: & hæc montanã præduramq? silicẽ perforauit suis: ut aiũt: manib?: opus feruoris atq? ocij ingentis: hic in ripa cellam habuit: christo diues atq? hortulo content? & flumine. Postremo procul hinc moriẽs: huc referrit: atq? hic sepeliri uoluit: ut nosti: tam claro stupendoq? miraculo ut qd olim i transitu maris rubri uiuẽtis Moyses uisga potuerat: hoc si qua fides in transitu fluminũ ueram pallium posset extincti. Hæc hæcten?: Nam de reliquis ruris tui laudib? multa dici possunt: sed & multa sæpe diximus: & hodierno colloquio dandus est finis.

Q? qui deo seruire uelit: siue artibus bonis ingenium excolere: siue aliquid aliud boni facere: fugiat nedũ opem ferre alijs uideatur ipse obruatur: Et quod in alio reprehendat ipse ne committat. Ca. III.

Iue itaq? deo seruire uolumus: quã una libertas ẽ atq? una fœlicitas: siue artib? bonis ingenium excolere: qui proximus egregius labor est: siue aliquid meditando & scribendo nostri memoriã posteris relinquere: atq? ita dierũ fugã sistere & hoc breuissimũ qdẽ uitã tẽp? extendere: siue simul hæc omnia præstare propositũ est nobis: fugiamus oro iam tandem & id q? tulumcunq? quod superest in solitudine trãsigam?: omni studio cauẽtes nedũ opem ferre naufragis uidemur: ipsi res humanãz fluctib? obruamur: res humanãz scopulis allidamur. Deniq? qd pbam? id agam?: ne q? morb? ẽ publicus: qd q? in alijs sæpe reprehẽdim?: cõmittam?: & iudicia sermonesq? nostri ab actionib? discrepent.

Q? non debeamus amplas opes expetere: non enim adiuuant sed impediunt. Ca. III.

n E mo uero nos fallat: nemo nobis psuadeat in hoc amplas opes expetendas: Nõ adiuuant sed impediunt: premuntq?: non subleuant. Ad hanc uitã ascensus est: Nemo in altum ascensurus superuacuis sponte ponderib? aut laqueis implicatur. Nihil auro grauius nihilq? tenacius: id nisi quoad necessitati subuenit: nec optandũ nec amandũ quidem. Vbi enim auariciã obsequitur: nihil est qd ferentem magis incuruet ac deficiat & in terrã cogat. Neq? id mixt: si a terra ortũ ad eandẽ suo pondere fertur. Non conuenit animã cœlestis origenis terrestrium cauernularum sarcinis obrui: fœcibus inquinari. Prefert quidem splendorem & lenitatem sensibus illudentem: animo aut affert tenebras & spinas & tribulos curarum tristium ac pungentium: & quo purgatius uidetur: eo abditis malis infecti? ẽ. Nũq? solã ueniũt diuitiã: mltã & uaria mala secũ uehũt & inũeros labores causasq? discriminũ. Si mihi nõ satis est fidei: quãre ab his q? fœlices uocant: & adiura ut ueri nihil

occultēt: iuenies eorū uitā ſupplicijſ plenā ſuis: ut quā mirabaris exhorreas aut cōtēnas: & intelligas huic uitā ad quam te hortor: magnas diuitias nil prodeſſe: ſæpe autem obeſſe q̄ plurimū: ut nedum non tanto ſtudio conquirēdā ſint: ſed abijciēdā potius ſi ultro adeſſent: donec ad eum quem natura & uirtus ſtatuūt modū: more nautarū graui tempeſtate laborantiū: iactu damnoq; rerum ſalua puppæ: puentū eſſet. Mira res nūc animū ſubit: ut te pater meq; tecum rogem & obteſter: ut unius pueri conſiliū uni datum ſeni duobus eſſe utile patiamur. Is puer Alcibiades fuit poſtea uir & forma notus & ingenio alternātisq; fortunæ clariffimum exemplum: Huic auūculus Pericles fuit: uir & ipſe raris annumerandus: Imprimis eloquio potēs: & cui ad magnū imperiū fuerat lingua p gladio: Ad hūc ergo cū puer Alcibiades ex more ueniens: ſenem ſolito triſtiorē offendiffet: motus q̄ non ſolitū, forte blanditijs exceptus eſſet: p̄oratus fertur quæ cauſa triſticia ſeu quid incidiffet noui: & cū ſenex puerili reor ingenio delectat⁹: ueram rei cauſam nō celaffet: dixiffetq; ſe imēſam pecuniā expendiſſe in uſus reipublicæ: cuius impenſæ rationem qualiſ redderet non poſſet apud ſe cogitādo repire: Tum puer ſupra ætatem: Tu uero inquit cogita potius qualiſ non reddas. Callidum nempe conſilium: uel ſi a ſene datum eſſet magnūq; & euidentis plenum præſagiū ætatis. Quo frātus auūculus: cōcitato externo bello ciuilem difficultatē reddendæ rationis euafiſt. Sed ad conſiliū reuertor: in quo laudare ſoleo: non facti iniuſticia: ſed acumen ingenij & celeritatē: hoc eſt illud pueri ſenile conſiliū: q̄ in uſos nr̄os uertere mo: neo: ſed in alios terminos ante uerſum. Ecce enī uenient qui uiam nobis ad magnas diuitias oſtendant: q̄ nihil ē aliud q̄ auariā docere: Peſtilens ſane ſchola & operoſa admodum difficultiq; doctrina multo uigiliæ ac laboris impendio diſcēda: & uel effectu caritura uel nocitura ſucceſſib⁹. In his cogitationib⁹ occupato animo dicamus: Cogita potius qualiter iſta nō cupias: Ea enim utiliōr & certe faciliōr ars eſt: ad quā ſi adhuc lentus & indocilis eſt anim⁹ additis urgēdus ē ſtimulis: Oſtendam⁹ ei præter mala diuitiarū de qb⁹ & a nobis modo aliqd: & multa q̄tidie dicūt a multis: eſſe artē hāc in manib⁹ noſtris: illam alteram ī arbitrio fortunæ. Spernere opes poteſt quīſq; conſequi non ita: ſcitūq; eſt illud amici: Quare inquit potius a fortuna impetrem ut det q̄ a me ne petam? Itaq; rem difficultem & euentus ambigui: puto præſtat intentatam linquere: quæ & ſi certe utilis foret: eſſet tamen intempeſtiua & ſera. Ecce enim ſudabimus: anhelabim⁹: torquebimur ne deſint uitæ breuis ac fragilis alimenta: quæ ut dixi: iam pridem cumulate & uſq; ad inuidiam ac delitias aſſunt: Verum eſto: deſit aliquid: Quis eſt enim regum cui nō aliqd deſit: Hic magno niſu aſurgendū dicit aliquis: ut omnem proſus indigentiam futuri dijs ſimiles: propellamus: quæ nec penitus pelli poteſt: & ad tempus pulſa redit acrior.

Q̄ anxia uita atq; in craftinum prominens non eſt uita: ſed uitæ meditatio: Et q̄ auariā ſit uincenda: & iter ad ueras diuitias condiscenda: Ca. V.

Icero quidē ad Germanum ſcribens: Q̄ me inqt ſicut ſæpe antea cohortaris ad ambitionem & laborem: faciam equidem ſed quando uiuemus. O breuis quæſtio ſed efficax: Hinc uero q̄ſq; erit hortatori noſtro apte ne ſatis & graui⁹ reſpōderi poteſt: Placet amice q̄ ſuggeris ſi modo poſſibile ē: ſed quando uiuere incipiem⁹. Oro te q̄ſ ſcilicet nō modo uiuere ſed uixiſſe iam deceat⁹. Nam hæc ſemper anxia atq; in craftinū prominens: non eſt uita: ſed uitæ meditatio nunq; forte uenturæ: & quod conſtat ambigua. Inter multa quidem hoc a plebæio poeta non ignorabilē dictū tenes: Crede mihi nō eſt ſapiētis dicere: Viua: Sera nimis uita ē craftina: uiue hodie. Eſt uero cōſiliū illud Alcibiadis late patenti & ad multa uerſabile: Viſtio ſtimulat: gula ſollicitat: ſuſpēdit ambitio: incendit amor difficillima exequēdo cōtemnēdoq; facillima. Hæc animū doceam⁹: ut anceps & periculofa ad nocendum uia: itaq; ſæpe dum ulciſci uolens iniuriam aceruabis: ut uilis gula ſeruitus & ſolliciti apparatus turpiſſim⁹ exitus: ut uentofa ſemper ambitio ſupplicandū populo: quo nihil eſt durius: ut improbus ſup̄busq; amor ſeruidū mulierculis: quo nihil indignius uiro forti: ridendū inaniter lugendūq; & ſæpe nō min⁹ lætis q̄ mœſtis euentib⁹: tanta uanitas rei eſt: horum omniū una eſt regula. Siquidem his implendis cogitatio impeditur: nunq; deerunt mœſticia mortales & malorū cauſæ: ut euadas hinc & ut lætus ac liber ſis: contemptus ipſe præſtabit. Hoc potius cogitandum eſt igitur qualiter difficultates has effugias: q̄ qualiter explices: Vide in quīrilem ſententiam: puerile dictum trahi poteſt. Sed omiſſis alijs: quod nunc unum agitur auariā hoc artificio uincamus: neceſſarias nobis ad hoc ocium magnas opes oſtentantem: & ſpernendo mortalia frenan

doq; cupidines: & naturæ modestiam æstimando: compediarium iter ad ueras diuitias cō-
discamus. Re enim uera cum omnibus ad uirtutem nitētibus: tum uel maxime proposito
nostro inimica cupiditas est: Nam nec finem habet ullum: & cumulando superuacua: im-
pedimentum quærit huic uitæ: cui præsidium pollicetur: quā non onustam sed expeditam
atq; agilem esse oportet. Nempe cum constat multis qui oīa posse uidebant: ne hoc unum
possent: opum potentiaq; magnitudinē obstitisse. Tibi nil obstat nisi qd̄ mīme suspicor: ip-
se tibi obstes: potes equidem: potes modo non singulos nodos soluere: q̄ simul omnes am-
putare malueris: Aduersus hydrā res est nobis: nullus erit finis nisi repullulātia capita in-
genio præcidam⁹ Herculeo. Ego solus esse non tantū possum: sed iam cœpi facile p̄seueratu-
rus: si tant⁹ mihi uiæ solitariae dux & comes accesserit. Non modo enim meæ quietis adiu-
tor: sed ut qd̄ in animo est quōlibet enūciem: Ipse quies mea: nec tantū solitudinis solamē:
sed ipse quodāmodo solitudo mea eris: tunc uere plarūq; solitarius uidebor dum tecum
ero. Præcessi ego te: temptauiq; uadam: sequere saltē: qui præcedere debuisti. En quasi dix-
bio torrēte trāmisso ripa clamās ad aduersa ut intrepide transeas edico: Nihil oīno pericu-
li ē: & ubi primo pedes tenui strupea oīa atq; suspecta: hic amœna oīa & secura denūcio. Si
dubitas: si cūctaris ipse retrāseo & uestigia retro obseruata sequor: ut Virgili⁹ ait: ut scilicet
manu prehensum ad hæc te loca pducam: quibus cū assueueris: regū thalamos pōtificūq;
aulas carceres & molestos laqueos ducas.

De Remedijs contra pigrū progressum ad solitudinē Ca. VI.

Vod si forte omnia quæ animōs tenēt abdicare nōdū possum⁹. Ad enī unū ē ex eo-
rum genere quæ prius incipiūt hoies docere q̄ discere: at saltem amicam nobis soli-
tudinem faciam⁹ qd̄ nullō uetante p̄mittimus: inq; illam cum omnib⁹ fortunarū
nostrarū sarcinulis cōmigrem⁹: quib⁹ cū fortiter carere posse cœperim⁹: tamē demū plena
libertas erit & securū gaudiū. Interea ut res sunt: nusq; certe quieti⁹ uicturi sum⁹: Nec enī
uel quia diffidā tam obnixē ago uel tanto uerborū nisu quicq; tibi durum aut graue sua-
deo: cum & altitudinē animi tui norim: & siue hui⁹ siue artioris uiæ clarissimi tibiq; notissi-
mi duces sint. Nam & Martin⁹ cui multum fidis: & cui qd̄ pegrinationes sermōesq; tui in-
dicāt: inter christi amicos amicissimū te notauit: hūc uita modū: ut ex superiorib⁹ liquet im-
pleuit: simul & solitarij requiē amplex⁹: & episcopi dignitatē retinēs: ut iure suo Gennadi-
us & monachū & episcopū illum uocet. Nempe qui prius ante bap̄ismū: qd̄ difficilius est
implet in adolescētia: inq; ipsa militia utraq; religiosi aduersa cōsilijs sic uiuens: ut iam
tunc sicut in uita ei⁹ scriptum est: non miles sed monachus putare. Et alter Menas: cui na-
talis idem qui Martino est: terrenā cœlesti militia: non in urbe sed in heremo pmutauit. Et
huc quoq; de industria dilat⁹ Gregorius naçiançen⁹: ut Hieronym⁹ testat: Immo se episco-
pum in loco suo ordinans ruri uitam monachi exercuit: Cuius uita q̄ illi semp amor fue-
rit: hinc elicit: q̄ iam ante subrecentē ex Atheniēsi auditorio digressū: Basiliū Cæsariēsem
famosum compatriotā & collegam: atq; ut famā secut⁹: Augustin⁹ ait: etiā carne germanū
suū e cathedra magisterij detractū: ubi ille rhetoricā florētissime docebat: iniecta manu ad
solitudinē & ad meliora studia insigni quadā amoris fiducia & auctoritate deduxerat.

De repulsione argumētōrū illorū qui uitæ solitariae aduersantur: Ca. VII.

Vdio autem e trāuerso qd̄ aduersus hæc rursū obstrepi soleat. Nā primo de scri-
pturis sacris nobis facere nitunt̄ inuidiam. Væ soli quia cū ceciderit non habet sub-
leuantem se. Et melius est duos simul esse q̄ unū: habent enī emolimentū societatis
snæ: Et quæ sunt id genus plurima. Qd̄ oīno nō dicerēt si quid ego sentiā & qd̄ loquar at-
tenderent. Deinde Aristotelicū illud obijciūt: ubi ait: uel q̄ naturalit̄ sociale animal ē ho-
mo: uel q̄ qui alijs non cōmunicat: aut bestia est aut deus: quasi ego uel odium indicā uel
societatē omnīū hominū interdīcam: uel anceps sit electio quid esse malim: an bestia an de-
us: hoc ē bestialis homo an diuin⁹ uir. Ciceronianū præterea illud nobis imurmurāt: ubi
non a necessitate qd̄ quibusdam uisum esset: sed a natura profectam hominū societate: nō
semel deseruisse contentus: rei huius argumentū attulit optimū: quemq; licet omnib⁹ co-
p̄ijs suffultum & omnis necessitatis expertem: tamen & solitudinem fugiturū & socium stu-
dij quesiturum. Quibus satis ut arbitror libro superiore respōsum est: Nam nec ego nisi in
hoc mihi plene cum Tullio cōueniret: solitudinis ac studij socium: imo uel socios & quærē-
dos dicerē & colēdos. Et hæc igi⁹ & quæ ad obuiādū nobis sisia trahi solēt teneo: & deserta
solitudine Aphratē cui⁹ supra meminim⁹: & Iulianū illū famosissimū heremitā Antiochiā:

& famosiorē Antoniū Alexandriam urbemq; alias petiisse non sum nescius: uerum id non motu pprio seu leui qualibet ex causa: sed p graui necessitate summoq; fidei discrimie gestum noui. Sic enim scriptum est: Sciebant illi sacratissimi uiri quid tempori unicuiq; congrueret: & quādo esset op^o frui quiete: & qn necessariū solitudini præponere ciuitates. Iam id prope ridiculū qd præmissis accumulans: quodq; præfenti mihi sapius obiectum scio. Quid enim fiet inquit: si passim omnibus psuadere potueris qd intendis: aut quis tandem in urbibus residebit: Vide ergo ne contra rempublicā loquaris. Quibus plane res ipsa respōdeat: Si quidem omnes inde migrauerint: certam esse mutandæ sententiæ rationē solitudines deferendas: quæ iam solitudines non erūt: eoq; protinus redeundū: unde omnis tædij pater inquit popellus abscefferit. Sed bñ habet: non hi sūt hominū mores: neq; tam patulas uulgus aut tam faciles honestis consilijs aures præbet: paucis utinam psuaserim. Nec uero par est omnib^o unam uitam & præfertim solitariā suadere: nec ego loquor omnibus: sed tibi: sed mihi: & his paucis quib^o hæc rara conueniūt. Nobis certe si nō uulgi uoces: sed naturam nostram sequimur: nihil est aptius.

De hortatione ad solitudinē: Et q; urbes relinquendi sint occupatis in sæculo: Ca. VIII.

A Inquam urbem non redeūdi animo: ne posita ad aratrū manu respiciam^o retro: sed precemur potius: ne unq; ad ingrātū deq; omnibus bonis male meritum populū reuertamur. Qd fecisse Lentulus tradit: is q sub obtētu pfectōis honestæ: æternū exiliū elegit: quē ut imitari uellem^o: & si non quietis amor ac saltē turbæ odiū psuasisse debuerat. Quāq; nō desit exēplū minus notū sed deuotū magis Chronij phœnicis monarchi: q solitudinē ingressus orauit ne unq; inde discederet: mltaq; pseuerantia sibi præstitit ne irritæ preces essent. Extirpandæ sollicitudinū causæ sunt: frangēdiq; q nos tenent unci: rum pendusq; pons a tergo ne qua fugæ uel reditus spes supersit. Dicam enim tibi: nō qd Palladius exemplot; taliū historicus dixisse sibi Ioannem scribit Aegyptiū heremitam illū cui^o supra mentio est habita: Episcopus enim inqt es futur^o: plurimūq; tribulationū habitator^o es ac labor;: Si igit; ista uis fugere: noli relinquere solitudines nostras: Nullus enī te in desertis degentem locis episcopū faciet. Hæc Palladio: Ioānes. Ego autem tibi de episcopatu nihil: Iam enī es qui ille cauendū præmonebat: nec iam tibi possibile est Episcopū nō fuisse: ad quem statū ante annos matura te uirtus erexit. Sed quid huic proximū est dicā: Episcopatus enī tuus talis est: i quo & honore summis: in libertate mediocrib^o atq; infimis par sis. Qd si maioris episcopij pondus times: solitudines nostras ama: Et si labor; imortalium nexibus uis absolui: hanc requiē quære: Vt enī a militiæ labore rediens: ait Romanus ille Centurio: hic optime manebim^o: qd si fortuito prolatū: ad omnē tanti impij tractum est: ex pposito dictū nō sperna^o. Surge: ueni: ppera: linquam^o urbem mercatorib^o: aduocatis: profenetis: fœneratorib^o: publicanis: tabellidib^o: medicis: unguētarijs: lanionib^o: cocis: pistorib^o: atq; fartorib^o: alchimistis: fullonib^o: fabris: textorib^o: architectis: statuarijs: pictorib^o: mimis: saltatorib^o: citharedis: circulatorib^o: lenonib^o: furib^o maleficis: adulteris: parasitis: hospitijs: circūscriptorib^o ac scurris: edacib^o odorem fori uigili nare captantib^o: quib^o ea fœlicitas una est: illi inhiant: Nullus autem nidor in montib^o & solitis ac placitis caruissis supplicij. Sine illos: nō sunt nostri generis: Permite diuitib^o nūmos suos numerare: & i hoc Arithmeticæ præsidio uti: nos diuitias nras sine studio: sine arte numerabim^o. Nihil est qd illis iuideam^o: nisi nūc etiam: qd absit: pueri sim^o: quos ficta adūbrata suspēdant. Demi phaleras equis uenalis^o uet^o est cautela. Nemo sanus puellā deformē q; bene uestita esset i cōiugiū optauit: Nos si phaleras: imo laruas his purpuratis fœlicib^o detraham^o: clare uidebim^o esse miserrimos: Suas sibi diuitias habeāt: suos mores: suas uoluptates. Ne q; æternas uellent diuitiæ abibūt: & q; manu retrahūt uoluptates fugient: At quib^o caruisse cupiēt mores stabūt & comitabūt iuitos. Cūcta hæc quæ illos uulgo mirabiles ostēdūt: momēto tps euanescēt. Sub impio fortunæ uiuūt: si illa pepererit: mors nō parcat. Qui preciosissima re; habent: si tñ dicēdi sunt habere quib^o seruiunt: ipsi mox a uilissimis habebunt. Et a qb^o inquit habebit diuitias ingratus hæres & forsan hostis inuisus: Corpa uermes & upuæ: Tartar^o animas: Nomen: obliuio sempiterna. Contra quibus pauper hic fuerit: In memoria æterna erit iustus. Non nos igitur ad æmulationē prouocet falsa prosperitas uera miseria: sequestrēt a nobis molles & eneruati diuites. Illis Thermæ: fornices: atria: popinæ: nobis syluæ: mōtes: prata: fōtes placeāt. Illi carnis desideria & lucæ undecūq; ueni-

I sed precemur potius: ne unq; ad ingrātū deq; omnibus bonis male meritum populū reuertamur. Qd fecisse Lentulus tradit: is q sub obtētu pfectōis honestæ: æternū exiliū elegit: quē ut imitari uellem^o: & si non quietis amor ac saltē turbæ odiū psuasisse debuerat. Quāq; nō desit exēplū minus notū sed deuotū magis Chronij phœnicis monarchi: q solitudinē ingressus orauit ne unq; inde discederet: mltaq; pseuerantia sibi præstitit ne irritæ preces essent. Extirpandæ sollicitudinū causæ sunt: frangēdiq; q nos tenent unci: rum pendusq; pons a tergo ne qua fugæ uel reditus spes supersit. Dicam enim tibi: nō qd Palladius exemplot; taliū historicus dixisse sibi Ioannem scribit Aegyptiū heremitam illū cui^o supra mentio est habita: Episcopus enim inqt es futur^o: plurimūq; tribulationū habitator^o es ac labor;: Si igit; ista uis fugere: noli relinquere solitudines nostras: Nullus enī te in desertis degentem locis episcopū faciet. Hæc Palladio: Ioānes. Ego autem tibi de episcopatu nihil: Iam enī es qui ille cauendū præmonebat: nec iam tibi possibile est Episcopū nō fuisse: ad quem statū ante annos matura te uirtus erexit. Sed quid huic proximū est dicā: Episcopatus enī tuus talis est: i quo & honore summis: in libertate mediocrib^o atq; infimis par sis. Qd si maioris episcopij pondus times: solitudines nostras ama: Et si labor; imortalium nexibus uis absolui: hanc requiē quære: Vt enī a militiæ labore rediens: ait Romanus ille Centurio: hic optime manebim^o: qd si fortuito prolatū: ad omnē tanti impij tractum est: ex pposito dictū nō sperna^o. Surge: ueni: ppera: linquam^o urbem mercatorib^o: aduocatis: profenetis: fœneratorib^o: publicanis: tabellidib^o: medicis: unguētarijs: lanionib^o: cocis: pistorib^o: atq; fartorib^o: alchimistis: fullonib^o: fabris: textorib^o: architectis: statuarijs: pictorib^o: mimis: saltatorib^o: citharedis: circulatorib^o: lenonib^o: furib^o maleficis: adulteris: parasitis: hospitijs: circūscriptorib^o ac scurris: edacib^o odorem fori uigili nare captantib^o: quib^o ea fœlicitas una est: illi inhiant: Nullus autem nidor in montib^o & solitis ac placitis caruissis supplicij. Sine illos: nō sunt nostri generis: Permite diuitib^o nūmos suos numerare: & i hoc Arithmeticæ præsidio uti: nos diuitias nras sine studio: sine arte numerabim^o. Nihil est qd illis iuideam^o: nisi nūc etiam: qd absit: pueri sim^o: quos ficta adūbrata suspēdant. Demi phaleras equis uenalis^o uet^o est cautela. Nemo sanus puellā deformē q; bene uestita esset i cōiugiū optauit: Nos si phaleras: imo laruas his purpuratis fœlicib^o detraham^o: clare uidebim^o esse miserrimos: Suas sibi diuitias habeāt: suos mores: suas uoluptates. Ne q; æternas uellent diuitiæ abibūt: & q; manu retrahūt uoluptates fugient: At quib^o caruisse cupiēt mores stabūt & comitabūt iuitos. Cūcta hæc quæ illos uulgo mirabiles ostēdūt: momēto tps euanescēt. Sub impio fortunæ uiuūt: si illa pepererit: mors nō parcat. Qui preciosissima re; habent: si tñ dicēdi sunt habere quib^o seruiunt: ipsi mox a uilissimis habebunt. Et a qb^o inquit habebit diuitias ingratus hæres & forsan hostis inuisus: Corpa uermes & upuæ: Tartar^o animas: Nomen: obliuio sempiterna. Contra quibus pauper hic fuerit: In memoria æterna erit iustus. Non nos igitur ad æmulationē prouocet falsa prosperitas uera miseria: sequestrēt a nobis molles & eneruati diuites. Illis Thermæ: fornices: atria: popinæ: nobis syluæ: mōtes: prata: fōtes placeāt. Illi carnis desideria & lucæ undecūq; ueni-

B

C

fus
po
nu
du
gn
hoi
put
eni
dita
nita
nec
tra
uict
dū
bilis
aut
grat
bitu
amo
lā
ser
nisi
q
Simu
leuar
qui
si
fecit
iffent
clara
animi
ti
& fu
cto
an
hoc
u

F

Li. II. Tractatus X. Ca. IX.

ens: nos studia liberalia & honesta sectemur: & si quid mœchanicum miscere iuuat: sit agri- cultura uenatioq; Cui q̄uis inesse clamorū aliquid & nostro proposito dissonū uideat: de uenatiōe uetulq; sit uerbū: In uenando multā uerborum esse iacturam: uenationē tamē & meditationi & studijs oportunam: magnis quibusdam ingenijs uisam scio: propter solitudinem scilicet & nemorum latebras silentiumq; retia ipsa seruantium. Quod tum maxime uerum fiet: dum præter numerū: hoc est non uenator sed spectator in syluam eas abiurus ex commodo sine ullo uenantium commeatu: ea forte uel clericis præcipue inter syluas agentibus permilla licentia est: nec huius generis interdicta uenatio: rara quidem & modesta & exercitio corporis indulta non luxui: quæq; illi cognata sunt piscatio aucupiumq; hæ sunt ruris artes. Deniq; illi semper pendeant ac uoluantur: nos ad petram pressis uestigijs insistam⁹. Illi semper hæreant: nos aliqñ progrediamur. Illi semper dubij cōsultēt: nos iam tandem salutare consiliū exequamur. Postremo illi mūdum fugientē amplexent teneantq; si possint: nos dñm & quæramus dum inueniri potest: & inuocem⁹ dum prope est: quin & dum corpora nostra pegrinant ab urbibus: pegrinent a corpibus animi: præmittamus illos ad cœlum cum temp⁹ aduenerit (qđ philolophi nō sperarūt.) & corporib⁹ secuturi.

De præclara solitudinis commēdatione: Ca. IX.

N quo impet⁹ calamū tulit: q̄ multa dixim⁹ de re parua: ut uulg⁹ existimat: ut ego e sentio pmaxima & mihi eqdem tam iucūda: ut cum i hoc corporeo carcere diu uinctum me fuisse meminerim: uixisse non ampli⁹ mihi uidear nisi q̄ diu solus & ociosus uixi. Quāq; o si usurpare audeā præclarū illud singularis & egregij ducis dictū: nec importunæ detur insolentiæ gloriandi par in tanta imparitate licētia: Ego quoq; non modo nunq; minus ociosus q̄ cum ociosus: minus ue solus q̄ cum solus: sed semper ociosus nisi dum ociosus: semper solus nisi dum solus fui. Et si non sum dubius: qđ sæpe iam dixi: magno strepitu populū his omnib⁹ occursum: Sed ueritas intrepida & inuicta est: Nec uanos horret strepit⁹: ut descriptor generosi cornipedis Maro ait: Illi ardua ceruix argutūq; caput: Cuius qdem non assertor adhuc magis audax q̄ sollicit⁹ inquisitor sim. Ad quā licet enī studio semper aspirem: uereor tamē neqñ mihi uel illius latebræ uel meæ curæ uel tarditas quædam obstat ingenij: ut sæpe res quærens opinionib⁹ implicer. Hæc ergo nō diffinitor sed scrutator uestigatorq; tractauerim: Nam & diffinire sapiētis est proprium: & ego nec sapiens nec pximus sapienti: sed ut Ciceronis uerbo utar: magn⁹ sum opinator. Contra autem paucos quibus loquor: affuturos scio præter numer⁹ superiores rebus oibus atq; uictores: Ego iam hinc iudicij tui arram teneo: satis est quid aliū iudicēt: p se quisq; uiderit dū uagas fluctuātesq; sentētias nulla necessitas ad uerum cogit. Certe cum uenerit ineuitabilis dies: & urgere animā hinc cœperit ineluctabilis mortis hora: quādo non in porticib⁹ aut compitis populi digito monstratū esse: nō regem aut pontificē fuisse: non pecunia: non gratia: nō delitijs affluxisse: sed caste: sed pie: sed innocentē uixisse p fuerit: Tūc ut spero fatebitur qui nūc negat trāquillū hoc saltem fuisse consiliū. Itaq; tantus ardor: tantus materiæ amor est: ut cū multa dixerim plura se offerāt: sed studio consulendū est. Putabā enī epistolā scribere: libꝛ scripsi: quē diuisur⁹ nō fuerā: quo scilicet solitaria uitæ solitari⁹ liber esset: nisi quia i mētē redijt eam me solitudinē laudasse: nō quæ unū etiam: sed quæ turbas fugit: Simul illa me cogitatio pposito emouit: ut onustū fessumq; uia medio lectorē partitio releuaret: Vnū igiē i duos secui. Dulce aut mihi fuit præter morē ueterum: quos in multis se qui soleo his q̄libuscūq; litterulis meis sæpe sacrum & gloriosum christi nomē inserere: qđ si fecissent prisca illi nostrosq; ingenioꝝ duces: & eloq; hūano uim scintillaz cœlestiū miscuissent: Delectant fateor: sed multo ampli⁹ delectarēt: Nūc mulcet eloquentiæ prima frons clara uerboꝝ luce: sed sentētiæ ueris orba luminibus: cū diu aures delinierit neq; quietat animū nec pducit ad illā supremā stabilēq; dulcedinē ac pacē intellectu: Ad quā qđ infelati & supbi hoies contēnūt: nisi p ipsam christi humilitatē nō est adit⁹. Hæc tibi autē sic affecto animo dictaui: ut oīs impulsarū uento frondiū fragor: & oīs circa nascentiū sonit⁹ aq; hoc unū dicere uiderent: Bene suades: Recte consulis: Verum dicis.

A

B

C

Francisci Petrarchæ Poetæ Laureati: de Vita solitaria: Secūdus Liber Explicit.

Franciscus Petrarca de Re/
medijs utriusq; Fortunæ.

Annotatio Dialogorū: Librī. I. Francisci Petrarchæ.

Insignis ac plurimum cōsolatiui operis Francisci Petrarchæ Poetæ atq; Oratoris Clarissimi: de Remedijs utriusq; fortunæ ad Azonem: duos libros dialogis ducētis quinquagintaquattuor distinctos cōtinentis: Dialogorū libri primi de Remedijs prosperæ Fortunæ: col lecta: ordinata: enumerataq; Annotatio.

De ætate florida & spe uitæ longioris: Dialogus Primus.	De supellectili p̄ciosa: Dia. xxxvj.
De forma corporis eximia: Dia. ij.	De gemis & margaritis: Di. xxxvij.
De ualitudine prospera: Dia. iij.	De gemarū poculis. Dia. xxxviii.
De sanitate restituta: Dia. iiii.	De gemmarū signis: Dia. xxxix.
De uiribus corporis: Dia. v.	De tabulis pictis: Dialogus. xl.
De uelocitate corporea: Dia. vj.	De statuis: Dia. xli.
De ingenio: Dia. vii.	De uasis corinthijs: Dia. xlii.
De memoria: Dia. viii.	De librorum copia: Dial. xliii.
De eloquentia: Dia. ix.	De scriptorum fama: Dia. xliii.
De uirtute: Dial. x.	De magisterio: Dia. xlv.
De uirtutis opinione: Dia. xi.	De uarijs titulis studioꝝ: Dia. xlvi.
De sapientia: Dia. xii.	De titulis negociorū: Dia. xlviij.
De religione: Dia. xiii.	De titulis bellorum: militia & ducatu: Dialogus. xlviii.
De libertate: Dia. xiiii.	+ De amicitijs regum: Dia. xlix.
De patria gloriosa: Dia. xv.	De amicorū abundātia: Dia. l.
De origine generosa: Dia. xvi.	De amicis incognitis nisi per famam: Dialogus. li.
+ De origine fortunata: Dia. xvii.	De amico unico & fideli: Dia. lii.
+ De lauto uictu: Dia. xviii.	+ De diuitiarum copia: Dia. liii.
De conuiujs: Dia. xix.	De inuētionē aurifodinæ: Dia. liii.
De uestitu cultuq; corporis insigni: Dialogus. xx.	De inuētionē thesauri: Dia. lii.
+ De ocio & quiete: Dia. xxj.	De fœnore: Dia. lii.
De suauī odore: Dia. xxii.	De agro fertili & exculto: Dia. lii.
De cātu & dulcedine a musica: Dialogus. xxiii.	De uiridarijs: Dia. lii.
De choreis & tripudijs: Dia. xxiiii.	De gregibus & armētis: Dia. lix.
De pilæ ludo: Dia. xxv.	De elephātib⁹ & camelis: Dia. lx.
De ludo aleæ & calculorum: Dialogus. xxvj.	De simijs & ludicribus animalibus: Dialogus. lxj.
De ludo taxilloꝝ p̄spo: Dia. xxvii.	De pauonibus: pullis: gallinis: apibus & columbis: Dialogus. lxii.
De histriōnū iocis: Dia. xxviii.	De piscinis: Dialogus. lxiii.
De ludis palæstricis: Dia. xxix.	De auarijs autibusq; loquacibus & canoris: Dialogus. lxiii.
De uarijs spectaculis: Dia. xxx.	De cōiugij claritate: Dia. lxv.
De equis: Dia. xxxj.	De formosa uxore: Dia. lxvi.
De uenatu & aucupio: Dia. xxxii.	De uxore fœcunda & facūda: Dialogus. lxvi.
De nūeroso famulatu: Dia. xxxiii.	De optima dote: Dia. lxviii.
De magnificētia ædiū: Dia. xxxiiii.	
De arcibus ualidis & munitis: Dialogus. xxxv.	

- De gratis amoribus: Dia. lxxix.
 De ortu filiorum: Dia. lxx.
 De filio infante festiuo: Dia. lxxj.
 De insigni natoꝝ forma: Dia. lxxij.
 De filij fortitudine ac magnanimitate: Dialogus lxxiij.
 De filia castitate: Dia. lxxiiij.
 De optimo genero: Dia. lxxvj.
 De secundis nuptijs: Dia. lxxvij.
 De natorum cōiugio: Dia. lxxvij.
 De nepotibus: Dia. lxxviij.
 De filijs adoptiuis & præuignis: Dialogus lxxix.
 De excellēti præceptore: Dia. lxxx
 De insigni discipulo: Dia. lxxxj.
 De patre bono: Dia. lxxxij.
 De matre amatissima: Dia. lxxxiiij.
 De fratribus bonis pijsq; sororibus ac formosis: Dia. lxxxiiij.
 De bono domino: Dia. lxxxv.
 De serenitate aeris: Dia. lxxxvj.
 De p̄spera nauigatiōe: Dia. lxxxvij.
 De totiu portus apprehensione: Dialogus lxxxviij.
 De carceris exitu: Dia. lxxxix.
 + De tranquillo statu: Dia. xc.
 + De potentia: Dial. xcj.
 De gloria: Dia. xcij.
 De beneficijs in multos collatis: Dialogus xcij.
 De amore populi: Dia. xciiij.
 De occupata tyrannide: Dia. xcvj.
 De regno & Imperio: Dia. xcviij.
 De exercitū armato: Dia. xcviij.
 De classe instructa: Dia. xcviij.
 De machinis & balistis: Dia. xcix.
 De thesauro reposito: Dia. c.
 De uindicta: Dia. cij.
 De spe uincendi: Dia. cij.
 De uictoria: Dia. cij.
 De inimici morte: Dia. cij.
 De spe pacis: Dial. cv.
 De pace & indutijs: Dia. cvj.
 De pontificatu: Dia. cvij.
 + De fœlitate: Dial. cvij.
 + De spe bona: Dia. cix.

De hereditatis expectatione: Dialogus. cx.

De alchimia: Dia. cxj.

De promissis aruspiciū: Dial. cxij.

De læto rumore: Dial. cxij.

De expectatione filij uel amici uel uillici uel uxoris: Dia. cxiiij.

De expectatione meliorum temporum: Dialogus. cxvj.

De sperato Principis aduentu: Dialogus. cxvj.

De famæ spe post obitum: Dialogus. cxvij.

+ De gloria ex ædificijs sperata: Dialogus. cxviij.

De sperata gloria ex conuictu: Dialogus. cxix.

+ De multiplici spe: Dia. cxx.

De pace animi sperata: Dia. cxxj.

De spe uitæ æternæ: Dia. cxxij.

Finis Annotationū primi libri.

t
t
fi
li
ti
q
q
ai
iu
fi
di
te
ar
qu
br
qu
nit
p̄
rea
fec
tio
dic
ine.
tor
lub
affe
quā
tia c
diui
terq
za: c
tis o
culū
phia
cum
horta
notic
do qu
ociun
citia &
strucl
pete p
putan

59

Epistolaris Præfatio.

Francisci Petrarchæ poetæ oratorisq; Clarissimi: in operis sui de Re-
medijs utriusq; fortunæ librū primum: quo de Prospera disputatur
fortuna: Epistolaris Præfatio.

Um res fortunæq; hominum cogito: incertosq; & subitos rer; motus: nihil fer-
me fragilius mortalium uita: nihil inquietius inuenio. Ita cunctis animâibus
naturam miro remedij genere consuluisse uideo: ignorantia quadam sui: nobis
solis memoriam: intellectum: prouidentiam: diuinas ac præclaras animi nostri
dotes in perniciem & laborem uersas. Tam superuacuis em̄ semper nec inutili-
bus modo: sed dānolis atq; pestiferis curis obnoxij & præsentis torquemur & præterito fu-
turoq; angimur: ut nil magis metuere uideamur q̄ ne quādo forte par; miser simus: Tāto
studio miseriar; causas & dolor; alimenta conquirimus: quibus uitā: quæ si rite agere fecer-
licissima prorsus ac iucūdiſſima rer; erat: miserandū ac triste negocium efficitur: cuius ini-
tium cæcitas & obliuio possidet: progressum labor: dolor exitū: error omnia. Quod ita esse
quisquis uitæ suæ cursum acri iudicio remetiet: intelliget. Quem quietum quæso: quē trā-
quillum: quem nō laboriosum magis atq; anxium diem egimus: Quod unq; tam securum
aut tam lætum mane uidim⁹: ut nō ante crepusculum sollicitudo mœrorq; surriperet. Cu-
ius mali & si ipsi in reb⁹ multa insit occasio: nisi tamē nos fallat amor; nostri: causa maior:
siue ut ingenue fateamur: culpa om̄is in nobis est. Vt uero sileam reliqua quibus undiq; tru-
dimur: quod illud est bellū q̄q; perpetuū: quod cum fortuna gerimus: cuius nos facere po-
terat uirtus sola uictores: Nos ab illa uolentes scientesq; desiuimus. Soli igit̄ imbécilles ex-
armati non æquo Marte cum implacabili hoste congregimur: quos illa uicissim ceu leue ali-
quid attollit ac deſcit & in gyrum rotat: ac de nobis ludit: uinci tolerabilius foret: nūc ludi-
brio etiā habemur. Id uero quid aliud q̄ leuitas ac mollicies nostra fecit: Idonei uisi sumus:
qui pilæ in morē huc illuc tam facile iactaremur: animalia æui breuissimi: sollicitudinis infi-
nita: quibus inscijs: cui puppim litori: cui animū consilio applicemus: pro cōsilio interim sit
pēdere: ac præter præsens malum & a tergo qd̄ doleat & ante oculos semper habere qd̄ ter-
reat: Quod præter hominē animâitium nulli accidit: quibus præsentia euasisse plenissimam
securitatem tribuit: Nobis ob ingeniū & acumē animā semp̄ quasi cū Cerbero tricipiti ho-
ste luctandum est: ut ratione caruisse prope melius in nosmetipsos: ætherea naturæ præstati-
tioris arma uertentibus huic malo obstare subdifficile est: uetustate iam & consuetudine ra-
dicato. Enitendū tamen in quā rem præter generosi animi conatū: cui nihil est arduū: nihil
inexpugnabile: & sapientum hominū crebra colloquia: q̄uis id genus iam rareſcat: & mul-
to maxime iugis lectio ac peruigil scriptorūq; nobilium in cūmentis profuerunt: modo sa-
lubribus monitis consensus animi non desit: quem unum in terris sãni consilij uiuū fontem
asseuerare non uerear. Quobrem si uel plæbeis scriptoribus pro affectu nudo gratiam ali-
quādo habitam scimus: siue pro eo q̄ iter aperuisse sequentibus uisi erāt: quāta: oro te: gra-
tia claris ac probatis scriptoribus est habenda: qui multis ante nos sæculis in terram uersi:
diuinis ingenijs institutisq; sanctissimis nobiscum uiuunt: cohabitant: colloquuntur: In-
terq; perpetuos animorum fluctus: ceu totidem lucida sydera & firmamento ueritatis affi-
xa: ceu totidē suauis ac foelices auræ: totidē industres ac experti nauar; & portū nobis quies-
tis ostēdunt: & eo uoluntatū nostrar; lentā carbasa pmouent: & fluitantis animæ gubernar-
culū regūt: quoad rātis pcellis agitata cōsilia tandē sistat ac tēperet. Hæc est em̄ ꝑa philoso-
phia: non quæ fallacibus alis attollit & steriliū disputationū uentosa iactantia per inane cir-
cumuoluit: sed quæ certis & modestis gradibus cōpendio ad salutē pergat. In hoc te studiū
hortari: amicum forte: sed pfecto necessariū nō est. Natura te uariæ lectionis multiplicisq;
noticiæ audidum fecerat: fortuna quæ: ut aiunt: magnæ rerum partis imperium tenet: turbu-
do quodam ac profundo negocior; & curar; pelago iactandū dedit. Cæterum nō ut legēdi-
ocium: sic noscēdi desiderij eripuit: quo minus semper litterator; hominū delectatus ami-
citiæ & conuictu: & occupatissimis diebus ociosas horas quotiēs licuit furatus: quotidie in-
structior: q̄tidie rer; memorabiliū doctior fieri uelles: Vbi illa qua nulli cedis memoria: sæ-
pe te pro libris uti solitū: ipse tibi sum testis. In quod si ab ineunte ætate pronus eras: eo nūc
putandus es pronior: quo serotinus matutino uiatore feruentior atq; animo saltē prompti-

Libri. I. Francisci Petrarchæ:

or esse solet: quādoquidē hęc uulgaris est querela: Crescere iter diēq; decreſcere: Qd̄ utiq; nobis in hoc uitæ tramite accidit: ad uesperam propinquantibus: & uia multū superesse cernentibus. Nō mihi igit̄ es hortandus ut facias qd̄ semp̄ auidissime fecisti: admonuisse suffecerit: ut intendas animū ne qua te hinc humanarū rerū cura dimoueat: quæ plarosq; mortalium post egregios labores in ipsa cōsumatione maximorū operū auerit: Hoc adiecto: ut quia simul omnia uel legere uel audire & meminisse non potes: utilissimis quidē: & quoniā breuitas est amica memoriæ: breuissimis quoq; te fulcias. Nō q̄ ego suadeā operosiora illa & maiora sapientiæ cōsulta negligere: quibus te in ordinario: ut ita dicā: fortunæ certamine tueare: sed ut his interim breuib; ac præcis̄ sententijs quasi quibusdā expeditis atq; cōtinuis armis: contra omnes insultus omnēq; repentinū impetum hinc illinc iugiter sis instructus. Duplex em̄ nobis est duellū cū fortuna: & utrobicq; qd̄ammodo par discrimē: Cui⁹ nō nisi partem unicam uulgus nouit: eam sc̄z quæ uocat̄ aduersitas: Philosophi & si utrāq; nouerint: hęc tamē ipsam difficiliorē arbitrant̄. Itaq; notū illud Aristotelis in æthicis suo iure diffinientis: Difficilius esse tristitia sustinere: q̄ delectabilibus abstinere. Quē secutus Seneca ad Lucillū scribēs: Maius est inquit difficilia perfringere: q̄ lata moderari. Quid dicā: Ausim ne tātos inter uiros hiscere? Duz̄ quidē & temeritatis parata suspicio nouo homini uetusta tangenti. Hinc auctoritate igitur: hinc ætate permoueor: Sed alterius magni cuiusdam & antiqui uiri succurrit auctoritas: Neq; em̄ impetrari potest: quin quale quidq; uideatur ei talem quisq; de illo opinionē habeat: Marci Bruti uerba sunt scribētis ad Atticū: quibus uix aliquid uerū dici reor. Quid em̄ de re qualibet iudicare possum nisi qd̄ sentio: Nisi forte cōpellar ut iudicio iudicē alieno: qd̄ qui facit: iam nō ipse iudicat sed iudicata cōmemorat. Ego itaq; reuerent̄ tantorū hoīm omniūq; sic sententiū iudicia præteruectus: si de pprio loq; uelim: Scio quidē alias uarie de uirtutibus disputatū: neq; sp̄ difficilioribus principatū dari: neq; fortuito ultimū inter v̄tutes locū obtinuisse modestiā: siue eam temperantiam dici mauis: Quātū tamē ad id de quo agitur attinet: difficilius prosperæ fortunæ regimē existimo q̄ aduersæ: aliquātoq; fateor apud me formidoliosior: & qd̄ cōstat inuidiosior est fortuna blanda q̄ minax. Quod ut sic opiner: non me scribentium fama: non uerborum laquei nodiq; sophismatum: sed rerū experimēta uitæq; huius adigunt exempla: & magnū difficultatis argumentū raritas: Nam qui damna: qui pauperiem: qui exilium: qui carcerem: qui suppliciu: qui mortem & peiores morte graues morbos æquo animo tulerint: multos uidi: qui diuitias: qui honores: qui potentiā: nullum. Ita sæpenumero me spectante contra omnē aduersæ fortunæ uolentiā inuitos ludo facili prosperior strauit: humaniq; robur animi qd̄ minæ non fregerant: inflexere blāditia. Nescio em̄ quō mox ut mitior cœperit esse fortuna: incipit mēs emollita tumidior fieri & suæ sortis obliuionē adiūcta prosperitate concipere. Neq; de nihilo dictū est: iamq; apud nostros hoīes in prouerbiū uenit: Magni laboris esse: ferre p̄speritatem. Neq; casu Flaccus ait: Bene ferre magnā disc̄e fortunā: Difficile nemp̄ cēsebat artē quæ nisi studio adhibito nesciretur. Ceterū Seneca ipsa fortunā admodū sibi difficilior uisa erat: & est haud dubie prima frōte rigidior: breui admodū sermone perstrinxerat. Is libellus passim in manib⁹ est uulgi: Cui ego nil addere nil detrachere meditor: quod & magno ingenio cōflatum opus nostram dedignatur limā: & mihi meis rebus intento nec comere aliena nec carpere est animus. Sed quoniā & uirtus & ueritas publicæ sunt: neq; studiū antiq̄tatis obesse debet posteritatis industria: cui excitāda atq; adiuuāda noscīt institutū. De hoc ipso loqui tecū aliquid: quodq; ille tūc Gallioni suo præstitit: id Aconi meo nunc quātum hoc defesso iam & occupato semper ingenio dabitur præstare propositum est mihi: Insuper & partem alterā ab illo seu obliuione seu iudicio prætermittam attingere. Vtriq; autē sciens pauca permisit: non fortunæ cuiuspiam: sed uirtutis aut uitij excellētia aut defectus: Quod & si extra propositum ipsa quidem effectu tamen haud dissimili: & latos quoq; mœstosq; animos factura uiderentur: Quibus in rebus quome gesserim ingenio: tu censebis: occupationum memor ac temporis: qui paucissimis diebus cœptum perfectumq; opus admirans uideris. Ego solius fidei iudex sum: Studui Hercle nō ut unum quodq; mihi speciosius: sed ut tibi atq; alijs: si tamē alius quisq; hęc attigerit: utilius uisum est cōquirere. Deniq; finis meus is qui semper in hoc genere studiorum fuit: non tam scribentis laus q̄ legentis utilitas: si qua ex me percipi aut sperari potest: ad id maxime relpexi: ne armarium euoluere ad omnem hostis suspicionem ac strepitū sit necesse: quin

60

De prospera Fortuna: Epistolaris Præfatio.

mali omnis & nocentis boni: atq; utriusq; fortunæ remedium breue: sed amica confectum manu: quasi duplicis morbi: ut non inefficax antidotum in exigua pixide omnibus locis atq; temporibus ad manum: ut aiunt: & in promptu habeas. Nam ut dixi utraq; fortunæ facies metuenda: uerum tamen utraq; toleranda est: & hæc quidē freno indiget: illa solatio: hic animi elatio reprimenda: illic refouenda ac subleuanda fatigatio. Hanc ergo uarietatem cogitanti mihi: non modo cum de hoc uellem aliquid scribere: tu occurrebas dignus eo munere: quo uterq; nostrum communiter uteretur: ut ait Cicero: sed etiam tu me solus ut scriberem excitabas: non quidem uerbo: ut qui cœptorum mihi conscius sis tãtorum: sed rebus ipsis: & in utranq; partem abundante materia: multos in eculeo fortunæ habitos: multos in delictis scimus: multos magno impetu rotatos: nec scandentium desunt exempla: nec ruentium: nec sum nescius quosdam ex altiore fastigio prolapsos. Quot Romani Imperatores: quot externi reges uel hostium uel suorum manibus e summo solio detracti: uitam simul & imperium amiserunt? An ne omnia a uetustate mutuemur: & exules nuper & captiuos & in acie cæcos & domi capite truncos: quodq; durissimum relatu est: & laqueo enectos fœdecq; lanatos reges nouimus? Tibi cui cor regium natura dederat: nec dedit regnum fortuna: nec abstulit. At quem in cæteris illa tam uarie egerit: uix quod sciam nostra ætas inueniet. Iã imprimis ualitudine prosperrima & corporis uiribus dudum fratus: usq; ad stuporem omnium qui te norant: intra non multos annos ter desperatus a medicis: ter uitam ac salutem tuam in solo medici cœlestis auxilio posuisti: Sic ab illo tãdem sanitati redditus: ut penitus tuum illud pristinum robur amiseris: non inferiore miraculo dexteritatis eximia: atq; ifolita grauitatis: ut qui olim pene æripes fueris: nunc accliuus aut seruorum manibus equi tergo impositus: aut humeris nixus lentis terram passibus metiaris: Patria tua uno prope tempore te dominum uidit atq; exulem: Ita tamē ut nihil obscuri exilio uiderere. Nulli fere nostrorum hominum par principum fauor: nulli par fuit iniuria: ut cum paulo ante certatim i amicitiam tuam niterentur: Idem ipsi de nulla alia re concordēs in tuum mox exitium quasi cōmunicato consilio conspirarent. Et pars quidem tuum caput insidijs peteret: auro prius ac gemmis largifluisq; muneribus tot per annos propitiæ ac fauentis fortunæ: & quæ his omnibus grauior iactura est: amicis atq; clientibus: uniuersaq; familia duris quidem sed diuersis tormentorum ac mortium generibus spoliatum. Pars quæ clamentior fuit: illud ingens patrimonium: terras: homines: domos: oppida inuaderet: ut qui modo te uiderant: mox e summis opibus ad inopiam redactum: ceu aliquod fortunæ prodigium mirarentur. Amicorum: ut dixi: pars periit. In superstitibus periit fides: fugitq; quod assolet: cum prosperitate fauor hominum: ut dubitare posses an amicorum prius an fidei feres interitum. Accessit in medio rerum ægritudo pene ultima: & tam mortis proxima: ut quem uiuere amplius non posse persuasum esset: extinctum fama uulgaret. Et hic morbus: hæc paupertas: hic laborum cumulus: pulsus patria: procul domo: in alienis terris ac laribus circumtonante bello semiobscissum oppresserāt: ne quid omnino interim tibi cum his amicis si quos aut uirtus fecerat: aut fortuna dimiserat: seu colloquij: seu litterarum posset esse commercium. Nihil omnium præter carcerem defuit ac mortem: quæuis nec carcer defuerit: dū fidissima coniunx: & pars tuorum uiscerum nati omnes nataq; ab hostibus capti essent: nullo prorsus tibi relicto solatio tãtæ prolis. Nec mors quidem: dum & tu secum assidue luctareris: & unus ex filijs iam tunc teneram & infontem animam in carcere posuisset. Quid multa? Impletum in te uno uidimus: quod de duobus summis uiris Caio Mario: magnoq; Pompeio legim⁹: quid boni scilicet & quid mali possit: haud unq; læta tristibus miscentem in te tuisq; pignoribus secretim explicuisse fortunam: Cuius olim cum blanditias non tam insolenter ut plaricq; fœlicium: tum uero minas nuper atq; impetum: tam forti: tanq; inuicto animo tulisti: ut uel ob hoc unum multis qui antea tuum nomen oderant: te amandum mirandumq; præbueris. Habet enim hoc proprium uirtus: ut in amorem sui bonos erigat: in stuporem malos. Idq; cum omnis uirtus habeat: tum præcipue fortitudo: cuius inter fortunæ turbines ac tenebras rerum terribilium: & tranquillitas gratior: & lux ipsa conspectior est. Mihi uero non solum ad antiquum tui amorem: quod impossibile factu rebar: multum nouæ beniuolentiæ adieceris: sed alio festinantem calamum ad hæc non suo tempore scribenda deflexeris: ut & in scriptis meis animi tui uultum tuum uelut in speculo cōtempleris: Et si quid ibi minus excultum apparuerit: quod bona fide displiceat: ad hunc modum formes: atq; ita

I

K

L

M

Præfatio.

te instituas: ut seu solitis: seu nouis artibus: quæ innumerabiles ei sunt tecum posthac fortuna uariauerit: nulla te species rerum turbet: Sed paratus ad omnia: promptus ad singula: dulcia pariter & amara despicias: Fidentissime ab aduerso Maronianum illud exclamans: Non ulla laborum O uirgo noua mi facies inopina ue surgit: Omnia percepi: atq; animo mecum ante peregi. Nec me fallit: ut in corpibus hominum: sic in animis multiplici passione affectis: medicamenta uerborum multis inefficacia uisum iri. Sed nec illud quoq; me præterit: ut inuisibiles animorum morbos: sic inuisibilia esse remedia falsis opinionibus circumuenti: ueris sententijs liberandi sunt: ut qui audiendo ceciderant: audiendo consurgat. Ad hæc qui quod habuit egenti libens obtulit amico: quantulumcunq; est pleno amicitia functus est munere: Animum enim spectat amicitia non rem quæ parua licet magni amoris indicium esse potest. Ego quidem: ut magnificum quodq; tibi opto: sic quid aptius hoc tempore largiar: nõ habeo. Quod si ualidum senseris: ipsa quæ precium rebus facit utilitas commendabit. Sin inualidum: excusabit amor nostri. Sic autem ad legendum uenies: quasi quattuor illæ famosiores & cõsanguineæ passiones animi: Spes seu Cupiditas & Gaudiũ: Metus & Dolor: quas duæ sorores æquis partibus prosperitas & aduersitas peperere: hinc illinc humano animo insultat: Quæ uero arcu præsidet Ratio: his omnibus una respõdeat: clypeoq; & galea: suisq; artibus & ppria ui: sed cœlesti magis auxilio circumfrentia hostium tela discutiatur: Ea mihi de tuo ingenio spes est: ut unde uictoria stet facile iudices. Non te diutius traham: sed ut propositum meum noscas: index operis epistola præmittenda erat: Quam si ascribendam duxeris: utrunq; metiens uideto: ne longior præfatio libellum breuem non aliter q̃ prægrande caput exiguum corpus præmat: Nihil est enim sine mensura ac partium proportione formosum.

Explicit Epistolaris Præfatio.

ci
&
se
ge
fo
¶
¶
re
su
cib
Ni
pe
in f
del
cos
Nu
mo
suli
uen
run
nec
testi
mih
ret u
¶
CR
mis
ras: l
unt: l
neq;
gitan
Intra
princ
ueren
cior
¶
CRõ
lis inc
co æta
q̃ ille
sidue c
turũ q
dicitis:
ipsa dil
potest
mam: p

01

De Aetate florida: Dialogus Primus.

Frācis̄ci Petrar̄chae Poetae Oratorisq; Clarissimi: cōsolatiui operis sui ad Azonem de Remedijs utriusq; fortunae: Liber primus de Fortuna p̄spera disputās: foeliciter incipit.

De Aetate florida & spe uitae lōgioris: Dia. I. ¶ Gau. Spes & Ratio.

Etas florida est: multum superest uitae. ¶ Rō. En prima mortaliū uana spes quae multa hoīm milia & fefellit: & fallit. ¶ Gaudium & Spes. Florida est aetas. ¶ Rō. Inane gaudium & breue: flos iste dū loquimur arefcit. ¶ Gau. dium & Spes. Aetas integra est. ¶ Rō. Quis integre uocet cui multū deest: & quātulū sit quod restat incertū est: ¶ Gau. & Spes. Atqui lex est certa uiuendi. ¶ Rō. Quis hanc legem tulit: aut qd̄ istud legitimū tempus est uitae? Iniquissima uero lex: quae non om̄ibus una est: Immo tam uaria ut nihil incertius in hominū uitae: q̄ ipsius uitae modus sit. ¶ Gau. & Spes. Est tamen & modus aliq; & uitae metha quam sapientes statuerunt uiri. ¶ Rō. Metham uitae statuere: nō qui accipit: sed qui dat illam deus potest. Intellego autē septuagesimū: aut si natura potentior est: octogesimalum cogitatis annū: atq; ibi metham figitis: quo prouectol maneat labor & dolor: nisi forte lōgius spem promouit is qui ait: Numerus dieꝝ hominū ut multū cētum anni: Quo q̄ rari ueniant: uidemus: Sed ut sit omniū qd̄ paucorū est: quātulū tamē nūc etiam si id est: ¶ Gau. & Spes. Multū sane: Est em̄ iuuenū uitae securior: & a senectute remotior & a morte. ¶ Rō. Falleris. Et si nil tutū homini: illa tamen piculosior uitae pars: quam securitas nimia reddit incautam. Nil est alteri uicinius q̄ mors uitae: Cum distantissime uideant: contiguae sunt. Semper illa praeterlabitur: Semper haec instat. Quocunq; fugieritis praesto est & ceruicibus imminet. ¶ Gau. & Spes. Iuuenta nunc saltem praesens est & senectus absens. ¶ Rō. Nihil mobilius iuuenta: nihil insidiosius senectute. Illa nō stat mulcendoꝝ fugiēs abire: ista per tenebras atq; silentium pedetentim subiens improuidos ferit: & dum lōginqua fingit: in foribus est. ¶ Gau. & Spes. Aetas in ascensu est. Rō. Insidiosissima rei fidis. Ascensus iste descensus est: uita breuis: tempus instabile: furtim nullo pedum strepitu inter somnum & iocōs effluit: Et O si haec temporū celeritas uitaeꝝ breuitas: ut i fine: sic in principio nota esset: Nunc intransibis infinitū quiddā: exeuntibus nihil & quot saecula uidebant: uix totidē sūt momēta. Sic tum demū fraus noscitur dum uitari nequit. Vnde est: q̄ saepe frustra huic cōsulitur aetati: incredula simul & inexperta est: & contemptrix alieni cōsilij: inops sui. Itaq; iuueniles errores licet innumerabiles & immensos his ipsis tamē occultos & incognitos quorum sunt: nil melius q̄ senectus detegit: & dissimulantū cōniuentiumq; luminibus ingerit: nec prius qd̄ esse debuitis aduertitis: q̄ qd̄ esse uoluitis effecti estis fieriq; iā aliud nō potestis. Quod si quis in tempore aut per semetipsum intelligere posset aut docēti credere: ille mihi unus ex milibus praedclarus ac foelix surgeret adolescens: nec tam multis anfractibꝝ age- ret uitam: cuius unica: tuta & recta per uirtutē uia est. ¶ Gau. & Spes. Aetas indecerpta est. ¶ Rō. Quomodo indecerpta est: quae ex quo esse coepit: assidue carpiē: & quae minutissimis portiunculis dum datur eripitur: Siquidem motu perpetuo caelum rotat: momēta horas: horae diem rapiunt: Is alium diem tradit: Isq; alium: & nunq̄ quies: Sic mēses praetereunt: sic anni: sic & aetas currit & pperat: & ut Cicero ait: Volat. Quodq; ait Maro: Celeres neq; commouet alas. Ita ceu nauis iter agentibus nec sentientibus qui uehuntur: saepe nec cogitantibus finis adest. ¶ Gau. & Spes. Aetas incipiens ab extremo procul abest. ¶ Rō. Intra breuis uia spacium nihil est procul. ¶ Gau. & Spes. At nulla pars a fine distantior q̄ principium. ¶ Rō. Nulla quidem. Sed tunc recte diceretur: quādo omnes aequis spacijs uiuerent: nunc pluribus uis & sapius prima aetas in mortem incidit: Quo sit ut plerumq; uicinior sit extremo: qui remotior uidebatur. ¶ Gau. & Spes. Certe florentissima est aetas. ¶ Rō. Et si ad hoc pauci animum aduertāt: tamen ex quo loqui coepimus: mutatio aliqua- lis incescit: & modo per singulos syllabarum tractus uitae aliquid excidit: aliquid de caduco aetatis flore subtrahitur. Quid autem quae so plus habet hic mollis & nitidus adolescēs: q̄ ille durꝝ & squamosus senex: praeter hūc quē loq̄mur aetatis breuem & caducū: imo assidue cadentē florē? Vbi quid tam dulce: tam iucundū nō intelligo: cū sciat dicto citius se futurū quod ille nūc est: uel si nescit insaniat: Nisi forte e duobus capitali simul supplicio ad dictis: ille foelicioꝝ ē habēdus q̄ nouissime iussus ē dare colla securibꝝ: qui mihi quodāmodo ipsa dilatiōe miserior uideat: q̄ nō est par horꝝ cōditio & illoꝝ: huic em̄ interuenire aliqd̄ potest unde collegae supplicij euadat & uiuat: Iuuenē senio eripe sola mors potest. Ad summam: paruo t̄pis in spacio nō stat magna foelicitas: & ingētibꝝ aīs breue nihil optabile est.

A

B

C

D

E

a 5

De Forma Corporis eximia: Dialogus. II.

Expergiscimini cōsopiti: tempus est: caligantesq; oculos aperite. Assuescite iam tandē æterna cogitare & amare & optare: simul autē peritura cōtemnere. Cōdiscite ab his sponte discedere quæ uobiscū diu esse nō p̄nt: & aīo illa relinquere anteq̄ relinq̄mini. ¶ Gau. & Spes. Aetas est stabilis uirēsq;. ¶ Rō. Mentiunt̄ qui nescio quā ætatem stabilem dicunt. Nil uolubilius tēpore: tēpus ꝑo uehiculū est ætatū oīm: hoc stabile fingitis: O uanitas: nihil est stabile: nunc maxime raperis.

De forma corporis eximia: Dia. II. ¶ Gau.

- A** f Orma corporis eximia est. ¶ Rō. Nihilo firmior est illa q̄ tempus: cū eo ueniēs cū eodē fugit. Siste si potes tempus: poterit forsan & forma consistere. ¶ Gau. Forma corporis egregia est. ¶ Rō. Fragili niteris fundamēto. Corpus ipsum umbrā i morem præterit: tu momentaneū corpis accidens tibi mansurū spōdes: Ruere queūt accidentia stante subiecto: nequeunt illo ruente non ruere. Atqui cunctis ex qualitatibus quæ mortali cū corpe fugiūt: nulla uelocior q̄ forma: quæ mox ut amoenū flosculum ostēderit: ipsos inter oculos miratiū atq; laudatiū euanescit: breuis hunc pruina pufferit: leuis hunc aura decusserit: subito ul' iimicæ manꝑ ungue decerpit: ul' prætereūtis morbi calce deprimit. Deniq; gloriare & exulta ut liber: uenit certe magnis passibus quæ te uelo tenui latentem detegat: Quāti esset forma uiui hoīs mors ostendit: nec mors sola sed senectus & pauca: spacium annoꝝ: imo uel unius lucis repētina febricula. Postremo ut nihil externum incidat: per sese stando durandoq; consumit̄ & in nihilū redit: neq; tantum gaudij ueniens tulit: q̄tū fugiēs fert dolor. Hæc ni fallor exptus erat aliquñ formosus ille Romanꝑ princeps Domicianꝑ qui amico scribēs: Scias inquit nec gratiꝑ q̄c̄q; decore nec breuiꝑ: q̄uis etiā si durable ppetuūq; naturæ donū esset: nō itelligo qd tātopere expetendū habeat iste nō solidus nec in ipso hoīe nisi supficietenus fulgēs decor: multa q; foeda cōtegens & horrēda leuissimōq; cutis obtētū sensibus blandiens & illudens. Veris igiḫ ac mansuris bonis delectari cōuenit: nō falsis atq; labentibus. ¶ Gau. Forma corporis elegantissima est. ¶ Rō. Habes uelum oculis: laqueū pedibus: alis uiscū: haud facile seu uera discernere: seu uirtutē sequi poteris: seu in altū euolare animo: multos em̄ ad honesta pergētes forma detinuit detorsitq; cōtrariā in ptē. ¶ Gau. Forma corpis mira ē. ¶ Rō. Bene ais mira. Nā quid hac uanitate mirabiliꝑ: Quot delectabilibus abstinet̄ formosi iuuenes: Quos suscipiūt labores: Quanta sibi inferūt supplicia ut formosiores nō sint quidem sed appareant: unius formæ studio & ualitudinis & uoluptatis imemores: Q̄tū uero inter cōmodū tempus effundit̄: quot honesta iterim: q̄t utilia: q̄t potestremo necessaria negligunt̄: Tuum igiḫ breue caducumq; bonū & iane gaudium: sine inuidia tibi habeto. Habes hostē tuum domi: q̄q; est peius delectabilem ac blandum: habes raptorē quietis ac temporis ppetuūq; tortorē: habes & materiā laboris uberrimā: discriminum causas: fomenta libidinū: nec minorē quærendi odij q̄ amoris aditū. Fies mulierculis forsan amabilis: odiosus uiris aut forte suspectus. Nulla re magis q̄ forma corpea coniuugalis zelus accendit̄. Nulla em̄ res ardētius appetitur q̄ forma: Nulla animū mouere potentior: atq; ideo nulla suspectior. ¶ Gau. Forma corporis magna est. ¶ Rō. Solet hæc stultos adolescentes quo nō expedit urgere: dum bono suo ut libitū: sic licitum frui putant: neq; qd deceat attendūt: quæ sæpe iam multis acerbi ac turpis iterimꝑ causa fuit. ¶ Gau. Forma corporis rara est. ¶ Rō. At breuissimū tēpus erit q̄n oris habitus hic colorq; mutabit̄. Cadet flaua casaries: reliquæ albescēt: teneras genas & serenā frontem squalentes arabunt rugæ: lætas ocfōꝝ faces & lucida sydera mœsta teget nubes: leue dentiū ebur ac candidū scaber situs obducat atq; atteret ut non colore tm̄ sed tenore alio sint: recta ceruix atq; agiles humeri curuescēt: guttur lene crispabit̄: aridas manus & recuruos pedes suspiceris tuos nō fuisse. Quid multa: Veniet dies quo te in speculo nō agnoscas: & hæc om̄ia quæ abesse multū extimas: ne qd iprouisis mōstris attonitꝑ: nō prædictū dicas: hinc iā tibi si uiuis dicto citiꝑ euentura denūcio: q si mihi nūc credis: tūc te parciꝑ miraberis trāformatū. ¶ Gau. Forma interī clara est. ¶ Rō. Quid hic dicā breuiꝑ q̄ illud Apuleij madauren. Expecta paulisp̄ & nō erit. ¶ Gau. Forma corpis hæctenꝑ excellēs ē. ¶ Rō. Q̄ mallē formā aiā excellentē. Est enī & sua animæ pulchritudo mltō suauior certiorq; q̄ corpi: & ipsa q; suis legibꝑ decore ordinis atq; apta suarum partium dispositione subsistens: Illam optare: illi operam impendere dignum erat: quam nec dies longa deterreret: nec morbus extingueret: nec mors ipsa: Nunc caduca miramini. ¶ Gau. Certe nūc saltem insolita forma est. ¶ Rō. In hac ut in alijs multis optāda mediocritas: Sin hac tali forma nec tibi placueris: nec nisi qua decet alijs placere curaueris: usq; fueris caste: sobrie: modeste: non exigua tuæ laudis accessio est futura. ¶ Gau.

Præclara facies aîm honestat. **CRõ.** Immo qd̄ exprobrat: & sapi⁹ i piculū trahit. Quid vō attinet gloriari eo qd̄ neq̄ tuū sit neq̄ diutius seruare possis: qd̄ habuisse nulli: picisse multis gloriosū fuit: Mitto alios: spurinā nō naturalis forma nobilitat: sed accersita deformitas. **CGau.** Vt uirtus animi: corporis formā iūcta sit studeo. **CRõ.** Si id effeceris: tū demū ꝑe mihi: tūc undiq̄ fortunat⁹ fueris: formaq̄ clarior uidebit̄ & uirt⁹ gratior. Quis em̄ errare sibi uisum eē: qui ait: Grator est pulchro ueniēs e corpe uirt⁹: scribat Seneca: mihi tñ iure reprehēsus uidereē si dixisset maior aut p̄fectior aut altior: nūc quia dicēdo gratior nō rem ipsam sed spectātū iudicia respicit: nō mihi uisus est errare Virgil⁹ qui hoc ait: Et ad summā ut nihil in se solidū habet formæ grā: nihil optabile: sic si ultro obuenerit ꝑtuti addita neq̄ utriusq̄ de precio error sit: hāc illi⁹ ornamentū dici patiar nō inamœnū uisui breue tñ ac fragile: solā uero pōdus animā dixerim atq̄ infaustum trīstis in signe ludibrij.

De Valitudine prospera: Dialogus. III. **CGau.**

Vid q̄ ualitudo p̄spa ē: **CRõ.** Quicqd̄ d̄ forma mō dixim⁹: repetitū puta. **CGau.** Valitudo corporis firma est. **CRõ.** En senect⁹ ab aduerso mille morbor̄ armata generib⁹: cōtra ualitudinē interea uoluptas militat: familiare certamē. **CGau.** Valitudo corporis lata est. **CRõ.** Incōsulta iucūditas quæq̄ negligētēs & incautos facere solet possessores suos: & sæpe morbos accessere quos ualitudini propriæ diffidētis intentio declinasset. **CGau.** Valitudo corporis bona est. **CRõ.** Bene utere: alioquin leue bonum: quin & graue malū si ut solita est culpæ cuiuspiā causa sit: Multis periculosa & pestilēs sanitas fuit: q̄ tutius ægrotassent. **CGau.** Valitudo corporis optima est. **CRõ.** Res pergrata multūq̄ utilis seu corpe quid agendum seu animo est: Sed ut quarundā radicibus herbar̄ inest uis ueni: quæ dū aliæ reꝑ imixtione purgata est: salubre poculū e pluribus fit qd̄ ex uno pestiferum fuisset: sic corporea sanitas ne noxia sit habenti non aliē q̄ adiuncta animi prospera ualitudine temptanda est. Nusq̄ p̄ius q̄ sano in corpore æger animus habitat.

De Sanitate restituta Dialogus. IIII. **CGau.**

Onga ægritudine liberatus gaudeo. **CRõ.** Gratiorem fateor sanitatem redditā q̄ retētā. Ingratissimi mortales bona uestra uix aliter q̄ p̄dēdo cognoscitis: & per dita ergo uos cruciāt & recūpata lætificāt. **CGau.** Grauiissima febris me destituit. **CRõ.** Grauiissimas febres medici dicunt: quæ ipsis in ossibus & medullis æstuāt: quāto illæ sunt grauiores quæ in anima intus latent: his te maxime liberatū uelim. **CGau.** Aegritudo abiit. **CRõ.** Aegritudo præsens sæpe p̄fuit: dū debilitatis uiribus corporis animæ sanitatē perit: Cōsequēter igit̄ & digressa nocuit & animæ lumē iminuit: & corporis auxilium insolētiam: q̄uis mala: q̄uis pessima ægritudo uideat̄: optabile malū tamē qd̄ mali remediū sit maioris. **CGau.** Tādē ægritudo lōgior finē habet. **CRõ.** O stultissime sic tu reris mortē effugisse: ad quā curris assidue: Nūc p̄p̄inquoior morti es q̄ dū illi contiguus uidebaris. Irremediabile uobis est iter: neq̄ ulla eius in p̄re subsistitur: neq̄ diuersoriū: neq̄ lētior usq̄ gressus: & somnus: & uigilia: & labor: & requies: & morbus: & sanitas æqui sunt grad⁹ ad mortē. **CGau.** Ancipiti ægritudine absolutus sum. **CRõ.** Creditricē habes infallibilē: dilata dies solutio nis est: sed non cassa ratio: Habes ægrotari iter: & mori.

De Viribus Corporis: Dialogus. V. **CGau.**

Irium satis imo multū cōtingit. **CRõ.** Quæ de forma ac ualitudine dicta sunt relege: Similiū similis disciplina est. **CGau.** Multū est uiriū. **CRõ.** Vide ne quid aggredi are uiriū fiducia quo imbecillis appareas. **CGau.** Abūde ē uiriū. **CRõ.** Taurina gloria ē. **CGau.** Plurimū ē uiriū. **CRõ.** Plusculū elephāti. **CGau.** Viriū nimīū est. **CRõ.** Facile crediderim id qd̄dem: sup̄ excessus aut̄ i uitiū uergit seu ipsum est uitiū. **CGau.** Nihil est uiriū. **CRõ.** Nimitas hæc si ad mediocritatē redeat bene erit: quid si ad defectū trāseat: qd̄ si hoc robur fragilitas insignis excipiat: Crede mihi nullæ tātæ usq̄ corporis uires quæ uel labore i modico uel morbo acri uel cūcta uincēte senio nō frāgāt̄: ifatigabil⁹ & iuicta uis ai ē. **CGau.** Ingēs robur corporis ē. **CRõ.** Nemo Milone robustior: clariiores multi. **CGau.** Vastū & præualidū corp⁹ ē. **CRõ.** Præstātissima reꝑ ꝑt mole corpea nō eget in ais habitās. **CGau.** Nihil his uirib⁹ difficile. **CRõ.** Immo ip̄ossibilia p̄multa: atq̄ illd̄ ip̄rimis: ut q̄ in corpe sp̄e posuit: in altū scādat. **CGau.** Iā sup̄ hoīem uires sunt. **CRõ.** Hac in re qui superior cūctis hoīb⁹ euaserit: mult⁹ tñ aiantib⁹ inferior erit. **CGau.** Nihil his uirib⁹ metuēdū. **CRõ.** Immo nūc maxie. In magnā em̄ uiriū fiduciā magnis uirib⁹ accigie fortūa: & inēdū ex aq̄ cōgredi idignās: ut oñdat q̄ fragile aīal ē hō: dū sibi etiā robustissim⁹ uideret̄: gigāteos uiros le

ui praelio confecit: Herculem ab omnibus intuctum uis latētis mali uicit: Milonē ipsum cū
 ctis celebratum & cognitū palæstris: arbor una detinuit lacerandumq; feris obtulit: Sic ro-
 bur illud eximium corporis sine exemplo fissā quercus robori impar inuentū est: Tu uirib;
 tuis fidis: **C Gau.** Vires immensæ suppetūt. **CRatio.** Omne immensum laborat mole sui.
C Gau. Vires in augmēto sunt. **CRō.** Natura ferme rez; oīm hac est: ut cū ad sūmā perue-
 nerint descendant: Idq; non æquo gressu: Ascensus em̄ lentior: descensus præceps. Hæ q; ui-
 res cum crescere desierint non consistent: & primo quidem clanculum: post apertius tādē
 ruent. Omnes res mortalium præter animū solum æque fugiunt: sed nō æque omniū fugæ
 uestigia apparent: nisi forte minus eūt animalia quæ uel tenebris uel tacito repunt nisi uel
 quoniā id quoq; traditur itineris indicium caudis premunt. **C Gau.** Corporis mei uiribus
 glorior. **CRō.** Quid faceres tuis: Cogita ꝑo quantas: ipse sis uirium: Iste em̄ non tuæ sunt
 sed hospitij: imo carceris tui uires: Vanū ē autem cum ipse sis fragilis forti habitaculo: dicā
 melius: forti aduersario gloriari. **C Gau.** Viribus meis lætor. **CRatio.** Quid hic dicam nisi
 Poeticum illud: Non longum lætabere inque læticiæ locum uenient querelæ. Meministi ut
 is ipse tā ualidus quē bis modo memorauī de suis uiribus in senectute conqueri.

De Velocitate corporea: Dialogus. VI. **C Gau.**

A Ed pernicitas multa est. **CRō.** Refert quo nam cursus intenda: multos sua uelocitas
 in exitium tulit. **C Gau.** Pernicitas mira est. **CRō.** Currite mortales ut libet:
 cœli uelocitas uos præcurrit & ad senium & ad mortem applicat. Illud uobis cur-
 sum eripiet: motū illa. **C Gau.** Pernicitas summa est. **CRō.** Eo tendit ubi desinat. **C Gau.**
 Pernicitas inaudita est. **CRō.** Illo properat ubi tarditas multa erit. **C Gau.** Pernicitas in-
 finita est. **CRō.** Sit quanta libet ubi se exerceat non habebit: siquidem puncti uicem terra
 omnis obtinuit. **C Gaudium.** Pernicitas inextimabilis est. **CRō.** Hæc ingenij laus est: cui
 maria & cœlum & æternitas & naturæ spacia recessusq; & arcana rez; oīm patent. Corpus
 puncti momentiq; ambitu circumscriptū: quo sua pernicitas latura atq; ubi depositura est:
 Nonne em̄ ut latissime pateat hæc spacium seu temporæ seu locorū: nihilominus quocūq; se
 se flexerit ad sepulchrum currit: Illæ saltē angustia sine ullis aut astrologicis coniecturis aut
 geometricis demōstrationibus notæ sunt: ita eo currit ubi profectio nō currit. **C Gau.** Incre-
 dibilis modo mihi pernicitas est. **CRō.** Cum oēs homies excesseris: lepusculū nō æquabis.
C Gau. Pernicitas stupenda est. **CRō.** Hæc plarofq; pendentibus & præruptis locis comi-
 tata plano calle destituit: quosdā per ppugnacula turriū: per antenas nauium: per confraga
 montiū innocue uolitantes: post leui pedis offendiculo in uia publica prolapsos extinctosq;
 nouit ætas nostra: Anceps est cōtraq; naturā insueta grauiū corporū hæc leuitas uolucresq;
 hominē non diu factura: Nam & si inoffensa processerit: fessa tamen cito desinet: breue ro-
 bur hominis: breuior pernicitas. **C Gau.** Valde nunc agilis sum. **CRō.** Et asellus agilis iu-
 uenta: & senio piger pard. Spacio leuitas igrauescit. Prima ætas stimulos habet: frenos ulti-
 ma: quicqd es nō eris diu: & si esse cupis cura ut sis bonus: seniu ꝑtus sola nō metuit.

De ingenio: Dialogus. VII. **C Gau.**

A T ingenium uelox est. **CRō.** Ad uirtutes utinā: a lioquin quo uelocius eo propius
 ruina. **C Gau.** Ingenium expeditum est. **CRō.** Si & bonis artibus applicabile pre-
 ciosa animi supellex: si minus onerosa: periculosa: laboriosa. **C Gau.** Ingeniū per-
 acutum est. **CRō.** Ingenij non acumē sed æquabilitas atq; cōstantia uerā laudē atq; perper-
 tuā merent: quorundā acumen tenui cuspide fragiē primoq; molimine deficiet: ualidissima
 etiā si ad ultimū extenuent infirma sunt: sic robur oē tenuitas atterit. **C Gau.** Acutissimū in-
 geniū ē mihi. **CRō.** Nihil sapiæ odiosiꝑ acumie nimio: nihil ꝑo philosophati molestiꝑ q; so-
 phista: Ideo iuisam Palladi finxere ueteres araneā: cuiꝑ subtile opꝑ ac tenues telæ sūt sed fragi-
 les nulliq; usui. Vt mucrōis g; sic igenij acies sit: nō penetret mō sed subsistat. **C Gau.** Prom-
 ptum ac uersabile ingenium est. **CRō.** Hoc Marco Catoni censorio tributū est: q; litteris sif
 atq; armis bellicisq; oibus & urbanis ac rusticis artibus æque foret idoneꝑ: qd ex pte græ-
 ci suo tribuūt Epaminūda: Persæ autē Cyro: Tuū hoc uersabile quo nā uergat neu uersutum
 sit: neue aliqd nō agile sed leue potiꝑ & inconstās habeat caueto. Aliud est em̄ nō posse consi-
 stere: aliud facile ire posse quo uelis. **C Gau.** Ingeniū est excellens. **CRō.** Multū refert quo
 in genere excellas: Huius em̄ q; uerbi significatio uaga est: uerūq; est: ubi intenderis ingeniū
 ualere. Malo igit ingeniū bonū q; excellēs: qd illud in malū flecti neq; hoc in diuersa uolu-
 bile est: Nā & Crispus Luciū Catilinā magna ui animi fuisse ait: sed ingenio malo prauoq;.

De Memoria: Dia. VIII.

De Eloquentia: Dia. IX.

¶ Gau. Ingeniū magnū est. ¶ Rō. Bonū cupio & modestū: magnitudo sola suspecta ē. Sæpe magnum ingenium magnorū initium malorum fuit: Raro autem magni errores nisi ex magnis ingenijs prodire.

De Memoria: Dialogus. VIII.

¶ Gau.

A

AP. formosarū

m Emoria ingēs data est. ¶ Ratio. Ampla ergo domus tædij & atrii fumosarū imaginum: ubi multa displiceāt. ¶ Gau. Memoria est multarū rerū. ¶ Rō. Multis in rebus pauca delectant: plurima cruciāt: & sæpe delectabiliū mœsta recordatio est.

¶ Gau. Rerū adest uariarū memoria. ¶ Rō. Si bonarū: bene. Si malarū: quid hinc gaudes? Pauper ne triste ē ut tulisse mala ut uidisse: nisi ut quædā recurrant uel sub oculis sint spēs. ¶ Gau.

Memoria diuersarū rerū suppetit. ¶ Rō. Et culparū & delictorū & scelearū & ignominiarū & repulsarū & dolorū & laborū atq; discriminū: Quis huic ultia uoluptas quædā: ut aiūt: sit adiūcta memoria: In quo tamē intelligit nō tā præteritorū malorū cogitatio: q̄ p̄ntis boni delectatio iucunda esse. Itaq; neminem laboris ac periculi meminisse iuuat: nisi quietū aut securum: Paupertatē læte meminit sed diues: morbū sed incolumis: seruitutem sed liber: carcerem sed solutus: exiliū sed reuersus: sola ignominia memoria i medijs licet honoribus tristis est: adeo nihil delicatius uel incurabilius est q̄ fama. ¶ Gau. Memoria multiformis est & multorū temporū. ¶ Rō. In recordatione multiplici multiplex molestia: Quædā nempe conscientia uellicit: quædā pungūt: quædam uulnerāt: Alia confundūt: alia exterrēt: alia desiciūt: Vnde fit ut memorantiū ora: rubor pallorq; uicissim in silentio occupent: qd̄ pessimis hoīm plerūq; accidit: incessusq; sit uari: uox incerta: & quæ sunt eiusmodi animi memoria laborantis indicia. ¶ Gau. Memoria prompta est. ¶ Rō. Mallem uolūtas pia: castumq; desiderii: & honesta cōsilia & actus innocui & uita pbri nescia. ¶ Gau. Memoria apprime tenax est. ¶ Rō. Vnde hæc igiē obliuio cœlestiū præceptorū: quæ tam pauca sunt numero: unde obliuio dei unius: unde obliuio suimet. ¶ Gau. Memoria admodū tenax ē. ¶ Rō. Terrenarū & inutitium rerū credo: Quo nā yō & q̄ uaga hæc uolatilisq; memoria: quæ cū cœli terramq; peragrauerit in seipsam nesciens reuertit: qd̄ unū necessarium ac salubre erat obliuiscitur: In qua & si forte aliquid delectatiōis interdū: sæpe tamē anxietatis est plurimum. Nec i merito Themistocles cum ei quidā memorandi artem a Simonide tunc inuentā polliceretur: Malle se ait obliuionis artem q̄ memoria discere. Et licet hoc ille suo quodā iure respōdisse uideat: ut qui naturæ dono illo supra fidem excelleret: cuiusq; memoriā innumere quidē rerū atq; uerborū imagines prægrauaret: fere tamen omnibus cōuenit: Ita oēs & de discēda discitis & discēda dediscitis. In his tantū quorū utilis esset obliuio memoriā exercētes: inq; id naturæ finibus nō cōtenti: infania arte laxatis. ¶ Gau. Memoria omnipotēs est. ¶ Rō. Titulus hic uni suus est deo: multipotēs dicere uoluisti: si qua tamen insignis memoria uis est: qd̄ omni curiositate melius fuerit damnosa reiciat: stringat utilia: neq; tam sedulo quæ delectēt aggreget q̄ quæ plint. ¶ Gau. Memoria optima est. ¶ Rō. Optimo nihil est melius: Q̄ si fidē dicto quæris: ut in optimis te memorē præbeas oportet: memento peccati tui ut doleas: memento mortis ut desinas: memento diuinæ iusticiæ ut timeas: memento misericordiæ ne desperes.

B

C

D

De Eloquentia: Dialogus. IX.

¶ Gau.

A

a T præclarū est eloquiū. ¶ Rō. Magnū fateor instrumētum gloriæ: sed anceps cuspide gemina: & hoc quoq; qualiter uti scias: refert plurimū. ¶ Gau. Eloquiū torrens est & rapidum. ¶ Rō. Haud iēpte quidā: stulti atq; improbi eloquentiā furiosi gladio æquiparāt: utrūq; em publice expedit inermē eē. ¶ Gau. Eloquiū clarū ē. ¶ Rō. Clarū aliqd uarie dicit: clarus sol: clarū incendiū. ¶ Gau. Præfulgidū eloquiū est. ¶ Rō. Et lugubres cometa & infesti gladij & hostiles galeæ fulgēt: ut fulgor eloquentiæ gloriosus sit: sanctitate & sapiētia temperet. ¶ Gau. Copia eloquij ingēs est. ¶ Rō. Siquidē iūcta modestiæ magnum aliquid supraq; cōmunē hominū mensurā non inficior: alioquin mutū esse præstabat. ¶ Gau. Eloquētiæ satis est. ¶ Rō. Satis eloquentiæ parū: sapientiæ fuisse in hoīe illo scelestissimo apud Crispum legis: neq; is quidē gloriā eloquentiæ quasiuit ullam: q̄q; altiore iudicio non eloquentia sed loquacitas illa fuit. Verus enim orator: hoc est eloquētiæ magister: nisi uir bonus esse non potest. Q̄ si bonus & sapiens putabas ad oratorias laudes perfectumq; munus eloquentiæ: hunc uerborū impetū qui sæpe procacibus atq; inuerecūdis uberior est: siue hanc ipsam dicendi peritiā satis esse: fallebaris: linguæ uolubilitas & uerborum copia atq; etiam ars quædam sceleratis pijsq; cōmunia esse possunt. Id qd̄ quæris:

B

De Virtute: Dialogus. X.

bonorum est: non omnium quidem sed paucissimorum: ita ut mali omnes huius laudis ex-
 ortes sint: ad quā sc; animi bona quibus carent uirtus ac sapientia requirunt. Quod ut sic
 esse nō intelligas dicā: Sed memineris duarū de quibus loquor rerū diffinitiones in mētem
 redeant: quar; altera Catonis: Ciceronis est altera. Ille ait: Orator est uir bonus dicendi pe-
 ritus. Iste autē: Nihil est inquit aliud eloquentia nisi copiose loquens sapientia. Ex his uides
 ad oratoris atq; eloquentiā essentiā & bonitatē & sapientiā exigi: nec tamen sufficere nisi &
 peritia adsit & copia: Ita ut primā illā duā uirū bonū sapientemq; dūtaxat: hāc autē solā nec
 bonū nec sapientē nec eloquentē quidem efficiant sed loquacem: omnes uero cōiunctā perfici-
 ant oratorem eiusq; artificium: quod profecto rarius atq; altius est q̄ putent qui in mul-
 tiloquio situm sperant: Tu ergo si oratoris nomen & eloquentiā ueram laudem quāris: uir-
 tuti & sapientiā primū stude. **C** Gau. Eloquentia plena atq; p̄fecta est. **C** Rō. Pleno atq;
 p̄fecto nihil deest: deerit autē multū si p̄missa defuerint. Antegit q̄ de uniuerso p̄nūcies
 hoc unū tacit⁹ tecū uolue. **C** Gau. Eloquentia summa est. **C** Rō. Supra summū nihil est: His
 ergo cessantibus iā sūma non erit: sed caducū quiddā & informe: cui fundamentū fastigiūq;
 detraxeris. **C** Gau. Eloquentia dulcis & ornata est. **C** Rō. Dulcedo & ornatus iste nescio qd
 blandum seu dolosum: non uirile nec sincerum p̄fert: sed nō plurius est apud rectos iudices
 suauis & compta uiri fallacis oratio: q̄ uel meretricis fuc⁹ uel mellitum uirus uel phrenetici
 robur uel auari aurū: quicquid est q̄ uis appareat ac mulceat si p̄cipuū essentiale defuerit:
 nihil penitus aut nihilo proximū uideri debet. **C** Gau. Eloquentiā fiducia magna est. **C** Rō.
 Magna s̄pe fiducia magnis periculis uiam fecit: ut animū attollat atq; adiuuet frenū acci-
 piat: sese norit qd̄ agendū instat: examinet: absit insolentia pariter & cōtempus: Sin p̄gres-
 sa liberius uirium obliuisci coeperit: nō iam fiducia sed temeritas & audacia est: quo nihil est
 a sapiēte remotius. Hāc in rebus om̄ibus agēdis ut aspectū speciosior: sic effectū piculosior
 ignauiā est. Illa em̄ domi pigros & inglorios tenet: hāc impellit ardentē: & quos aestimaba-
 tur p̄motura p̄cipitat: hāc s̄pe bellacissimos uiros ostēdit imbelles: cautissimos proba-
 uit incautos: utq; ad te redeā qui disertissimi uidebant infantissimos patefecit. **C** Gau. Elo-
 quētia ingens est. **C** Rō. Ut sit fides historico: inter uitia infinita eloquentiam habitasse: ue-
 ricq; locū teneat auctoritas: Neq; dubium sit qd̄ eloquentiā princeps in rhetoricis scribit: Elo-
 quentiā sine sapientia esse posse: quā ut liquet superioribus aduersantē: Ista tamen q̄libet mo-
 do sumpta eloquentia: certe quo maior eo damnosior funestiorq; si sola est. **C** Gau. Eloquē-
 tia singularis est. **C** Rō. Hāc est quā singulares uiros & gracor; & nostros in perniciem tra-
 xit: qd̄ ita esse Demosthenes & Cicero & Antoni⁹ nō negabūt. **C** Gau. Eloquentia plausi-
 bilis est. **C** Rō. Si innocēter & absq; iactantia utare: uix ulla re citius multitudinis amorem
 tibi concilies & gloriā quāras: si quo nisi merā uirtutis artificio quāri potest: Sin arrogan-
 ter atq; improbe: perfacile tibi discrimē & multor; odia confluaueris. Sapientis dictum est
 cuiusdam: Mors & uita in manu linguā. Nō unius uero tantū hoīs sed multor; quorūdam
 linguā totas euertere respublicas euertentq;: pessimū nocentissimūq; mali hoīs membrum
 lingua est: nil hac moll⁹: nil hac durius. **C** Gau. Eloquentia sonora est. **C** Rō. Et sonorū ful-
 men. **C** Gau. Eloquentia florida est. **C** Rō. Et floridū attonitū: Deniq; uersa ut libet & reuer-
 sa: & gloriā uiam habes arduam & inuidiā pronā ualde.

De Virtute: Dialogus. X.

C Gau.

A n Vnquid nō saltem de ȳtute licet gloriari: **C** Rō. Ut liceat: in illo tantū licet qui uir-
 tutis & om̄is boni auctor solus atq; largitor est. **C** Gau. Magna est animi uirtus.
C Rō. Vide autē ne quo maior credit: minor sit. **C** Gau. Spectata ȳt⁹ in rebus du-
 bīs est. **C** Rō. Propriū est ȳtutis nō quid actū sed qd̄ agendū sit: nec quid adsit sibi sed quid
 desit attēdere: Vnde est ut s̄pe illā nō de quāsito gloriante: sed de quārendo sollicitā uideri
 amus. Dicerem si liceret: auarā aut certe auariciā similē esse ȳtutē: Iugiter sitit: q̄tidie inarde-
 scit: quo plus quāsierit: eo sibi pauperior uideat & plus appetit: Null⁹ illi desiderij modus est:
 nullus sat magnus cumulus meritor;. **C** Gau. Virtus supra humanū morem est. **C** Rō. Ve-
 reor ne superbiā sit ista p̄fessio nō uirtutis. **C** Gau. Virtus longe clarissima est. **C** Rō. Fun-
 damentum uerā uirtutis humilitas: nec tāta claritas ulla est quā elatio nō obscuret. Scit ille
 qui clarissimus creatus seq; ipsum efferens: nō obscurus tantū: sed princeps fieri meruit te-
 nebrarum: Quod si illi accidit: quid ali; de se sperent. **C** Gau. Virtus eximia est. **C** Ratio.
B Nō solet uirtus esse iactatrix aut miratrix sui: sed imitatrix alieni. Itaq; semp̄ anhelans semp̄
 perq; altius aspirans dū se cōparat paruipēdit. **C** Gau. Virtus consummata est. **C** Rō. Nūq;

De Virtutis opinione: Dialogus XI.

hoc uirtus de se iudicat: non confidit: nihil arrogat: Scit hoc tempus esse militiæ: non triū-
 phi: atq; ideo nunq̄ torpet & semper in actu est: Semper quasi nunc incipiēs accingit: quæ
 omnia perfecisse seq̄ undiq; consummatâ credit. Crede mihi: non est uirtus: error est uirtu-
 ti obuius atq; aduersus. Quisquis ad summâ puenisse se credit: in hoc primū fallitur q̄ ubi
 credit esse non est: Deinde q̄ illuc ferentem uiam aberrando deseruit: dumq; quod non ha-
 bet anticipat: quod habere potuisset sp̄ote sua negligit. Si quidem nil tam profectui aduer-
 sum q̄ perfectionis opinio. Nemo studet agere quod peregrisse se putat. Error hic saepe ma-
 gna parantibus obsistit iamq; alta pensantibus. ¶ Gau. Virtus pro humana capacitate
 plena est. ¶ CRō. Si omnem uitâ ante oculos ponis: perq; dies singulos actuū ac uerborum
 & cogitatuū rationē a teipso exigis incorruptus reꝝ arbiter tuarꝝ: uidebis quātum uacui in
 anima sit: quantū uitia occupent. ¶ Gau. At saltē cōmunis & mediocris est uirtus. ¶ CRō.
 In rebus altissimis uix mediocritas locum habet. Verū habeat: non tamen hæc gaudij ma-
 teria sed laboris ac studij est: Nam quod ad summâ disponitur donec eo perueniē non quie-
 scet. ¶ Gau. Aliqua est uirtus. ¶ CRō. Huius quoq; iudicium linque alijs. Et si qua est uir-
 tus: non ibi finis gaudij: sed in illo ad quem uera per arduū uirtus ducit. Eam nēpe philoso-
 phiam profitemur quæ nō fruendū uirtutibus sed utendum docet. Nondum plene igitur
 gaudendi tēpus est: tot nunc etiā uitæ periculis circūfusus sed optandi potius sperādiciq; Ga-
 uisurum te sperare potes: sic tamen ut metuas doliturꝝ. ¶ Gau. Si quid boni est sentio un-
 de sit & in illo gaudeo: quicquid autē deest scio unde poscendū sit & de illo spero. ¶ CRō. Hæc
 est uirtus & iam tutum iter ad ueꝝ gaudiū inuenisti.

De Virtutis opinione: Dialogus XI.

¶ Gau.

Visquis ego sum: opinio de me hominū bona est. ¶ CRō. Opinio rem non mutat.
 ¶ Gau. Bonū me cōis habet opinio. ¶ CRō. Quid si mal⁹ tu: nōne opinio falsa ē:
 Scientē certe falso gaudere: dementia est. ¶ Gau. Opinione uulgari bonus dicor.
 ¶ CRō. Nihil est qd̄ nō sibi fingere possit opinio: Bonū autē seu malū quod in animis habi-
 tat: neq; diuersis opinionibus: neq; sermunculis uariatur. Non si cuncti igitur te mortales
 bonū dixerint: bonus fies. ¶ Gau. Bonū mihi saltem est nomen. ¶ CRō. Melius esse nomen
 bonū q̄ diuitias multas: Hebræorꝝ sapiens ait. Idemq; alibi: Melius est nomē bonū q̄ un-
 guenta preciosa: Et ualorem boni nominis: & odorem famæ his uerbis expressit compara-
 tione scilicet auri & unguenti: Quomodo autē seu nomen seu aliud quicq; esse potest bonū
 si sit falsum: Qualecūq; igitur sit nomē impij: non fit ideo minor impietas. Non inani igit
 nomine gloriatur: sed illud eiusdem Sapientis audiat: Nomen inquit impioꝝ putrefcet. Et
 illud alterius: Gloria nostra hæc est: testimoniū conscientiæ nostræ. Illa si intus tibi obstre-
 pit: quid tibi proderunt adulantium susurris: quid blandicijs aut fictionibus partū nomē:
 E radice mala nihil boni orit. Neq; hinc igit ortū nomen bonū dixeris cum ueꝝ dicere non
 possis. ¶ Gau. Bene de me sentiunt ciues mei. ¶ CRō. Non refert quid de te alijs sentiant: sed
 quid tu. ¶ Gau. Bene de me loquuntur ciues. ¶ CRō. Noli credere: quid loquātur nesciunt:
 & cupide mentiuntur: pruritu quodā linguæ in utranq; partem nimio & consuetudine in-
 naturam uersa. ¶ Gau. Bene de me plurimi loquuntur. ¶ CRō. Ignorantibus credere quid
 est aliud q̄ uolentem falli: ¶ Gau. Bene de me loquitur uicinia. ¶ CRō. Dulciloquus forsan
 aut muneribus delinita: aut de te aliquid sperans: Nunq̄ uel amanti credideris uel sperati.
 ¶ Gau. Vicini mei nomen meum celebrant. ¶ CRō. Alter alterꝝ decipit: omnes te. ¶ Gau.
 Bonū mihi testimonium ciues dāt. ¶ CRō. Est intus in anima testis incorruptior certiorq;
 Conscientiam tuam interroga: illi crede. ¶ Gau. Bene de me homines opinantur. ¶ CRō.
 Opinio ambigua nomen est rei: certissima res est uirtus. ¶ Gau. Ego ipse mihi uir bon⁹ ui-
 deor. ¶ CRō. Ergo es malus. Boni enim sibi displicent: seq; accusant. ¶ Gau. Et mihi uide-
 or & alijs bonus. ¶ CRō. Quid si tu malus: illi autem stulti: ¶ Gau. Bene de me sperant ci-
 ues. ¶ CRō. Cura ne spes ciuium falsa sit. Turpe est de se sperātes cum possis aliud frustra-
 ri. ¶ Gau. Credo sim de quo non frustra sperent multi. ¶ CRō. Si id esses id nō crederes. Ma-
 lum est alios: pessimū autē seipsum fallere. ¶ Gau. Omnes me uisꝝ bonum putant. ¶ CRō.
 Quid si tu contrariū scis: ¶ Gau. Oēs me uisꝝ bonū dicūt. ¶ CRō. Et tu credis oibus: Nū-
 te aut dici pudet qd̄ nō es: sed est hoc uobis insitū inter cūcta mirabile: de uobis uestriq; de
 rebus q̄ uis occultis plus cuiuscūq; q̄ uobis credere: Iuxtaq; Flacci sententiā: & mendacē ti-
 mere infamiā & falsa gloria delectari. ¶ Gau. Totū uulg⁹ una uoce me laudat. ¶ CRō. Nul-
 la pronior ad errorē atq; ad præcipitium uia est q̄ p uulgi uestigia. Quicquid pene uulgus

De Sapientia: Dialogus XII.

laudat: uituperio dignum est. ¶ Gau. Cunctis hominibus placeo. ¶ Rō. Placentes hominibus deus spernit: & placere hominibus displicere est deo: contraria contrarijs gaudent. ¶ Gau. Viri boni nomen habeo. ¶ Rō. Vitæ constantia & honestate seruandum est: Alioquin facile euanescet: uetus est enim. ¶ Gau. Multæ sunt in populo laudes meæ. ¶ Rō. Seuisi in agro arido arbores caducas. ¶ Gau. Magnæ inter doctos etiam laudes meæ sunt. ¶ Rō. Si ueræ: durabunt: Et ut ait Cicero: radices agent & propagabuntur. At si fictæ: celeriter tanquā flosculi decident. ¶ Gau. Omnes uno ore meā prædicant uirtutem. ¶ Rō. Nō in hominū flatu neq; in propria uirtute quæ uis uera: sed in ipso uirtutū omnium auctore gloriamur. Qui contrariū facit: nō modo nō assequitur assertionem hominū quæ non habet: sed id ipsum quod habet uel imminuit: uel amittit. ¶ Gau. Vulgus omne me prædicat. ¶ Rō. Dixi & repeto: quicquid uulgus cogitat uanū est: quicquid loquitur falsum est: quicquid improbat bonū est: quicquid approbat malum est: quicquid prædicat infame est: quicquid agit stultum est: In nunc insanorū sermunculis gloriare.

De Sapientia: Dialogus XII.

¶ Gau.

A

Sapientiam consecutus sum. ¶ Rō. Rem magnam: si uera esset: & inseparabilem a uirtute. Si illam igitur approbasses: hæc probata esset: sed utraq; opinio aliquāto facilius est quæ re. ¶ Gau. Sapiens sum. ¶ Rō. Crede autē mihi: nunquā si uere esses

hoc diceres: Sapiens enim quantum est quod sibi desit: intelligit: non gloriae itaque sed suspirat.

¶ Gau. Sapientem me profiteor. ¶ Rō. Bene irent res si tot essent sapientes quot sapientiae professores: Nunc illud perdifficile est: hoc uero facillimum. ¶ Gau. Sum sapiens. ¶ Rō. Si

uere sapiens esse uis: noli id quidem opinari. Credere se sapientem primus ad stulticiam gradus est: proximus profiteri. ¶ Gau. Studio ad sapientiam perueni. ¶ Rō. Vtiq; sic ad illam

peruenitur: sed an tu perueneris recogita: Non est enim res studij breuis egens aliquot annorum ut reliquæ artes: tota uel longissima opus est uita. Si quis: ut aiunt: tota die currēs peruenit ad uesperam satis est: Notū est illud Platōis: ut alia multa: præclarissimū: quod Cicero

placet & mihi: Beatum cui etiam in senectute contigerit ut sapientiam uerasq; opinionones assequi possit. Has tu an calle medio obuias habueris an nescio quo pennato equo uectus ante tempus attigeris: incertum: tam cito sapiens euasisti. ¶ Gau. Sapientia perfectionem cœlitus accepi. ¶ Rō. Est fateor cœleste donū sapientia: sed magnus certe uir erat & cœli amicus qui dicebat: Nō quæ iam acceperim aut profectus sim. ¶ Gau. Sapientiam cupida

B

mente comprehendit. ¶ Rō. Ut pecuniæ rerumq; multarū mala: sic sapientia cupiditas bona est: Sed an tu tantæ rei capax sis uide. Certe ille idem: Ego me inquit non arbitror comprehendisse. Et ille quoque permagnus erat qui cum deo de seipso loquens sic aiebat: Imperfectum meū uiderunt oculi tui. Hoc est proprium sapientis: imperfectionem suam nosse ac fateri. ¶ Gau. Sapiens dicor. ¶ Rō. Non te tuarū neq; alienarū unquā uoces sapientem fecerunt sed res ipsa. ¶ Gau. Sapiens uulgo dicor. ¶ Rō. Vulgus insanos sapientes dicere & sapientes insanos iure suo didicit: quæ est ut falsa pro ueris ueræq; pro falsis habeat. Nihil est a uirtute uel a ueritate remotius quæ uulgaris opinio. ¶ Gau. Omnes prædicant me sapientem.

¶ Rō. Ad famam fortasse aliquid: ad sapientiam nihil omnino. Sentio autem superscriptis

onibus inniteris litterarū: quibus nihil est liberalius: non satis est facere sapientes qui non sunt: sed egregios & insignes faciunt ac uerecundos: serenissimos insuper & illustres: ut iam

simplex sapientia titulus sit pudori: qui quæ paucis conueniat stupor est: obsoleuit tamē inter titulos clariores quos qui scribendo sic accumulant: sciunt se mētiri: sed urbani uel mendacio fieri uolunt: Vos qui legitis non ueros modo: sed citra uerum sistere illos rati: publico errore fallimini. Nemo est qui de suis rebus interroget: Omnes alijs de se credunt. Vis autē noscere quæ sis sapiens: uerte oculos retro: recordare quotiens in hoc uitæ cursu cespitaueris: quotiens oberraueris: quotiens offenso pede cecideris: quot pudenda: quot dolenda: quot poenitenda commiseris: tunc si audes: te dicito sapientem: credo autē nō audebis. ¶ Gau. Scio me sapientem. ¶ Rō.

C

Litteratum forsā uis dicere: Sunt enim plane litterati aliqui uere licet pauci: Sapientes autem pene nulli. Aliud est sapienter loqui: aliud sapienter uiuere: aliud dici: aliud esse sapientem. Fuere qui dicerent sapientem nullum: Id quæ uerum falsum ue sit nō disputo: Certe nimis prærupta sententia est & ad desperationem prona & studio aduersa sapientia. Hebraei sapientem Salomonē suū prædicant: qui quæ sapiens esset: turba coniugū pellicūq; testat: multoq; maxime dijs alienis cultus exhibitus. Romani sapientem Leliū & Catonē. Græcia ipsa dum floruit septem habuisse dicitur sapientes: Hi quoque hoc titulo indigni sequentibus uisi erant:

De Religione: Día.XIII. De Libertate: Día.XIII.

Qui excusant: dicunt non eos illum sibi titulū assumpsisse: sed ab errantibus populis traditum possedisse. Vnus tantū fuit sua professione suoq; sapiens iudicio: stultissimus omnium Epicurus. Quē titulū cū Metrodoro picipare uoluit: nec honorificū amici donū ille respuit: seq; etiā sapientē dici æquanimiter tulit: ut sua illa qualis gloria: error esset alterius. Vnus quoq; sapiens Socrates oraculo dictus Apollinis: forsan ideo ut uirū illū sapiētī proximū: falso testimonio falsus deus ad amentiam atq; insolentiā irritaret. Hæc de antiquis sapientibus dixerim. Fœlicior ætas nostra: quæ nō unū duos ue uel septem: sed in singulis urbibus ceu pecudum greges numerat sapientū. Nec mirum sane multos esse: qui tam facile fiant. Venit iuuenis stultus ad templum: præceptores illum sui prædicant: celebrant seu amore seu errore: tumet ille: uulgus stupet: plaudunt affines & amici. Ipse iussus in cathedrā scādit: cuncta iam ex alto despiciens: & nescio quid cōfusum murmurans: Tunc maiores certatim ceu diuina locutum: laudibus ad cœlum tollunt: tinniunt interim campanæ: strepunt tubæ: uolant anuli: figunt oscula: uertici rotundus & niger pannus imprimi. His peractis descendit sapiens qui stultus ascenderat: Mira profus transformatio: nec Nasoni cognita. Sic fiūt hodie sapientes: Verus sapiens fit aliter. ¶ Gau. Sapiens sum. ¶ Rō. Solēt qui de se magnifice sentiunt præfidenter maiora uiribus ea aggredi: inq; nisu medio prolapsi suo uel periculo uel pudore condiscere: q̄ iusti reꝝ æstimatores fuerint suarū. Præstat igit (mihi crede) falsas opiniones abscere: insolentiā deponere: insipientiam circūspicere & optare: ne qua experiendæ sapientiæ necessitas incidat: quæ declaret te de nihilo gloriatū. Hæc rectior tutiorq; quærendæ sapientiæ uia est. ¶ Gau. Credo ego ad sapientiā peruenisse. ¶ Rō. At si mihi obsequeris: ad illam potius assurgēdo nitendoq; puenies q̄ credendo: Nihil altius ascendit q̄ humilitas operosa.

De Religione: Dialogus. XIII.

¶ Gau.

Eligione gloriōr perfecta. ¶ Rō. Religio optima ac perfecta una est: supra Christi nomen: supraq; petram firmissimā fundata: Reliquæ omnes superstitiones uanae & deuia & errores sunt: quibus est iter ad tartarū atq; ad mortem: non hanc momentaneam sed æternam. Et quot putas quantiq; uiri huius ueræ religionis inopiā miserabilē passi sunt: cunctis in rebus alijs altiores: Habent illi qd̄ æternū gemāt: habes tu unde gloriaris & gaudeas: non in te quidē sed in eo qui te summa in re tanto maioribus præferre dignatus est: qua nil maius: nil meli⁹ tibi tribui poterat in hac uita. De qua loqui aliquid uberior non grauarer: ni res ipsa cœlesti lumine pene iam omnibus nota esset. ¶ Gau. P̄s sacris initiatus sum. ¶ Rō. Pia sacra religiōis huius sunt rātū modo: reliquæ omniū sunt furores ritulq; sacrilegi. Neq; tamen initiatum esse sufficit: Maius est forte q̄ putas deuoto licet animo dulce negocium. Nō em̄ deum nosse satis est: quod & dæmōes faciūt qui oderūt: Amor & cultus exigitur: his ex rebus constans: quæ utinā tam bene implerent ab hoibus q̄ sciuntur. ¶ Gau. De uera religione mihi placeo. ¶ Rō. Placere sibi superbire est. Hæc aut uera religio: quæ te deo & deū tibi religat: humilitatem p̄s mentibus inserit: insolentiam extirpat. Sic tibi igitur gaudere permissum: ut quanto latior quātoq; religiosior: tanto sis humilior & operibus bonis affluentior: Illi gratias agens: qui tibi ex hac mortalitate rectū iter ostendit ad æternam uitā. ¶ Gau. Veram religionem (deo gratias) sum adeptus. ¶ Rō. Bene ais: deo gratias. Custodi aut illam bene ab erroribus: a negligentia: a peccatis: & sic habe si hanc affecutus es: & in ea te exerceas ut dignū est: cessare cōtrouersiā: de qua modo litigauimus: cum sit scriptum sacris in litteris: Pietas est sapientia: Et per aliū: Initiū sapientiæ est timor domini. Neq; id ipsum tacitū in prophanis: Cuius rei Lactantius meminit: Institutionū secundo. Affirmat inquit Hermes eos qui cognouerūt deū: non tantū ab incurribus dæmonū tutos esse: ueretiā ne fato quidem teneri. Vna inquit custodia pietas: Etem pi⁹ homo neq; dæmoni pessimo: neq; fato subiacer. Deus em̄ liberat piū ab omī malo: Nanq; unicum atq; solum bonū est hominibus pietas. Quid sit autem pietas: ostendit alio loco his uerbis: Pietas em̄ scientia est dei. Eandemq; sententiam Asclepium in sermōe quodam regio latius explicasse cōfirmat. Vides ut obstinatissimi duo pagani nostrā circumuelant ueritatem. Tāta est ueri uis: ut linguas sæpe hostium ad se trahat.

De Libertate: Dialogus. XIII.

¶ Gau.

Nlibertate natus sum. ¶ Rō. Nō qui nascitur liber: sed qui moritur liber est. Multum fortunæ licet in nascētē: in extinctum nihil. Expugnat urbes munitissimas: Armatos fundit exercitus: Potētissima regna subuertit. Inexpugnabilis arx sepul

b

De Patria Gloriosa: Dialogus XV.

B
 chrum. Illic regnū uermibus: non fortunæ. Itaq; limen illud ingressi soli mortalium uitæ hu-
 ius ab insultibus tuti sunt. Tu te liberum iactas & ignoras: nō dico ad sepulchræ: sed an liber
 hodie in cubiculū sis iturus. Libertas uestra tenuissimo nitens filo: sicut alia quibus fiditis
 omnia: tremula semp & caduca est. **C** Gau. Liber sum. **CRō.** Iccirco te: ut reor: libere dicis:
 quia dominū nullū habes: sed Anneū audi Senecā: Bona inquit ætas est: forsitan habebis:
 Nescis qua ætate Hecuba seruire cœpit: qua Crœsus: qua Darij mater: q̄ Plato: qua Dio-
 genes: His ille te admonet exemplis. Multa sunt alia uel tacita Senecæ uel ignota. Nūquid
 non Attiliū Regulā meministi: indignū prorsus hoc ludibrio: passum tamen: Nunquid tibi
 recētior annis Valerianus excidit: Quorū ille modo dux: hic autē princeps populi Romani:
 moxq; ille Carthaginensiū: hic Persarū seruus. Ille truci supplicio perēptus: hic lōga & mise-
 ra cōtabuit seruitute. Quid Macedonia Numidiaq; reges: Hinc Persen: hinc Syphacē me-
 morem atq; Iugurthā: regni omēs e culmine Romana lapsos in uincula: Mitto ueteres re-
 gum casus: Aetas tua quosdā e regia trahit i carcerem: eundēq; una hora: & primū regem &
 ultimū seruū uidit. Si quidem eo quisq; miserius seruus est: quo fœlicior liber fuit. Noli igi-
 libertate tumescere: quoniā nō ex liberis modo: sed ex regibus tā subito serui fiūt. Nec mira-
 beris: cum secundū Platonis sententiā: nō minus ex seruis etiā reges fiant. Mutanē assidue
 res humanæ: Nihil sub cœlo stabile. Quis in tanta uertigine firmū aliquid ac mansurū spe-
 ret: Neq; uero te libere hinc dixeris: q̄ esse dominū tibi non uidet: q̄ parentibus ortus inge-
 nis: nec in acie captus: nec uenundatus sis: Sunt uobis inuisibiles animorū domini: & in ip-
 sa hominū origine latens pestis est. Nascendi genus obnoxiiū peccato: qua nulla grauior ser-
 uitus fingi potest: Sunt occulti hostes & bella clandestina: Sunt quæ miseras animas nūdi-
 nentur: quas: heu: uili precio uenditis uoluptates fœdissimæ dominaæ: quæ uos inenoda-
 bili laqueo uinctos tenent. Ite nunc & libertate gloriamini. Sed uos cæci: nihil nisi corporeū
 uidetis. Vnde eum qui unī mortali subest domino: seruū dicitis: Illum uero qui mille imor-
 talibus tyrannis opprimē libere iudicatis: eleganter ut reliqua. Profecto autē libere nō facit
 fortuna sed uirtus. **C** Gau. Liber sum. **CRō.** Plane si prudens es: si iustus: si fortis: si mo-
 destus: si innocens: si pius. Horum si quid abfuerit: pro ea te parte seruū scito. **C** Gau. In li-
 bera patria natus sum. **CRō.** Urbes quoq; tu liberae tua ætate pro exiguo flexu rerum: post
 paululum seruas nosti. Q; si uel notiora uel clariora sunt uetera: Lacedæmon & Athenæ li-
 berrimæ urbes ciuile primū: mox externū passæ sūt iugū. Hierosolyma sancta urbs & libera-
 tatis æternæ mater: tēporaliter & Romanis seruiuit & Assyrijs: nūc seruit Aegyptijs. Roma
 ipsa nō solum libera: sed domina gentiū: suorū primū ciuium: post etiā uilissimorū hominū
 serua fuit: ut nemo unq; libertati: nemo uel imperio suo fidat.

De Patria gloriosa: Dial. XV.

C Gau.

A
g
 Loriosa in patria natus sum. **CRō.** Plus negocij habes ut in lucē uenias. Fulgent
 minutiora etiā astra p̄ noctem: & Bootes ad solis radios hebet & lucifer. **C** Gau.
 Clarissimæ patriæ ciuis sum. **CRō.** Bene si uirtutū hospes: uitiorū hostis. Fortunæ
 enī est illud: hoc tuū ē. **C** Gau. Patria mihi fœlix ac nobilis est. **CRō.** Refert qua nobilitate:
 Hæc numerus incolarū: hanc insignis opum magnitudo: hanc spectata fertilitas: hanc situs
 ipse nobilitat: Salubris aer: clari fontes: mare proximum: tuti portus: oportuni amnes: No-
 bilis patria uulgo dicitur uini ferax: olei: frumenti: frequens armentis ac gregibus: auri scate-
 bris & argēti: Bonam terram dicitis ubi fortes equi: ubi pingues boues: ubi teneri hedi: ubi
 dulcia demum poma nascuntur: Vbi autem boni uiri: id nec quæritis quidem: nec quæsitū
 dignum ducitis æstimatores egregij. Atqui summa patriæ laus: sola ytus est ciuium. Recte
 ergo Virgilius gloriā ac fœlicitatem cum describeret Romanā: nihil horum ad quæ sola re-
 spicitis dignatus attingere: unam urbem & imperij magnitudinem atq; altitudinem attigit
 animorū. Fœlicem deniq; prole uirum dixit: Ea est enim uera urbium fœlicitas: uera nobi-
 litas. **C** Gau. Præclara ciuibus bonis patria est. **CRō.** Quid si tu obscurus: Quid si claritas
 ipsa te prodet: eq; latebris eruet & in apertum trahet: promptius in luce notaberis: **C** Gau.
 Famolissima est patria. **CRō.** Non tam infamis esset Catilina: nisi tam famosa in patria na-
 tus esset. Caio etiam & Neroni alter infamiæ aceruus imperium accessit: & mundi natos in
 uertice fortunæ fauor extulit: quo latius noscerentur. **C** Gau. Nobilissima in patria uiuo.
A
CRō. Multorum aut contemptui patēs: aut inuidiæ. Sine altero in magna urbe uix uiuif.
 Illud tutius: hoc clarius malum: Vtriusq; autem hæc ipsa quam prædicas natalis solī nobi-
 litas causa est: Tot inter oculos mille sunt latebræ. **C** Gau. Notissima ex patria sum. **CRō.**

De Patria Gloriosa: Dialogus XV.

Malim per te patria q̄ tu propter patriam notus sis. Nisi uero per te fulseris: quid tibi lux patriæ præter tenebras allatura est? Multos habuit claritas magnæ urbis obscuros: quos abunde claros parui ruris obscuritas habuisset. ¶ Gau. Indyta mihi patria est. ¶ Rō. Est quæ suas sibi laudes habeat tuasq; participet: quicquid bene gesseris: prima quodammodo patriæ laus erit. Fuit qui Themistoclis gloriâ Athenis ascribere niteret: qui plane pergrauiter & ut talē uix decuit: rōdit: Cū enī sibi Seriphi angustæ & ignobilis insulæ quidā icola inter iurgia obieciisset: nō eū sua sed patriæ gl̄a claz̄ esse: Neq; Herde ait: aut ego obscurus si Seriphius: aut tu si Atheniēsis clar⁹ esses: Nō splēdori patriæ: sed uirtuti ppriæ fidebat. Virilius plane q̄ Plato: maior licet ille philosoph⁹. Sed existit̄ interdū in magnis etiā ingenijs magni & mirabiles errores. Is ergo inter cætera magnæ suæ foelicitati claritatē patriæ ascribebat. Ut enim totū noris hac in parte excellentis uiri animum: Aiebat Plato: se pro multis gratias agere. Recte id quidem modo intelligat: cui quibusue pro donis gratiæ sint agēdæ. Ille uero naturæ gratias agebat: Primū q̄ hominē eum & nō mutum animal: q̄ marem & non foeminam: q̄ Græcum & non Barbarum: q̄ Atheniensem & non Thebanum. Deniq; q̄ ætate Socratis non alio tempore genuiisset: ut scilicet esset a quo doceri posset atq; instrui. Vides inter gratulandi gloriandiq; causas: ut Atheniensem quoq; ponat originem. Quid hic dicam: forsan expectas? Ego uero & si de hoc uno sermo sit institutus: quando tamē tāti uiri mentio incidit: quid de hoc toto illius sermone & alijs sit uisum: & mihi etiam uideat̄: dicam simul. Scio quosdam claros ac disertos uiros incunctanter asserere: nihil unq; ab aliq; quo esse dictum delyrijs: quorum in sententiam: quin: ut dici solet: eam pedibus paḡ abest. Nam quid quæso attinet his gaudere? Quæro enī quid si barbar⁹: quid si mulier natus esset? An non multi barbari multis græcis & uirtute & ingenio meliores extiterunt? An non foeminæ aliqua: & rerum gloria: & inuentione artium quibusdā uiris optabiliores? Quid deniq; si bos: quid si asinus nasceretur? Quid ad hūc ipsum de quo loquimur Platonē: qui iā non Plato esset: sed id potius qd̄ natura parēs edidisset: Nisi forte Pythagorica credebat insanix: e corpore in corpus animas commigrare: quo nihil unq; certe stultius: nihil impudentius: non dicam a philosopho: sed ab homine dictum fuit: nihil magis ueritati dissonum ac pietati: nihil demum a quo religiosæ aures magis abhorreant. Quid deinde: an Atheniensem nasci claz̄ adeo: ut non æque clarum esse posset alibi Thebis etiā natū esse? An non Homerus & Pythagoras ipse & Democritus & Anaxagoras & Aristoteles & mille alijs alibi q̄ Athenis nati clariq; habiti: nō minus q̄ qui nati sunt Athenis? Ac ne a Thebis abeā: quas spernere Graij solent: An non si ingenium quærat̄: Thebis natus est Pindarus: quē imitatione prfus inaccessibilē Flace⁹ ait: Si rex claritas gestæ: Liber pater atq; Hercules tā famosi: ut Alexander Macedo cōtemptor omnium ferme mortalium: illos duos ut altissimū atq; ultimum signum gloriæ sibi proponeret imitandos. Sin utrunq;: Nōne recenti memoria & pene ante oculos erat Thebanus Epaminundas summus philosophus: summus dux: græcorumq; omnium recto sub iudice om̄is æui princeps? Hic est qui Lacedæmones pene funditus euertit: & Atheniēses Platonis sic exterruit ut eo mortuo quasi summo terrore liberati: illico se in luxum ignauiaq; resoluere. Quo adhuc etiā apud Thebas florēte: quot Athenis inertium & stultorum milia fuerint: quis facile animo metiatur? Non igitur q̄ Athenis sed q̄ talis natus esset ac genitus: hoc est tali ingenio: taliq; animo: tali deniq; & parentū indulgentia & rerum temporalium facultate ut erudiri posset & ad omne bonū opus institui: gratias agere decuit tam anxie doctum uirum: illi deo qui hæc ei dederat: Nō Socrates: non Athenæ: cuius in schola & in qua urbe quot & iniqui fuerint & indocti: opinari promptius sit q̄ noscere. Et ut urbem sileam: habuit schola illa iter multos Alcibiadem & Critiam: illū patriæ hostem: hūc sauiissimum tyrannox: quibus quid præceptor Socrates cōtulerit: Plato ipse respōdeat: uel sic intelligēs: q̄ inane est quod terreni doctrina præceptoris discipulox aurib⁹ instrepit: nisi gratia magistri cœlestis aspiret: sine qua nihil omnino Socratē potuisse: q̄ dei mendacis oraculo: ut prædictum est: sapientissimum iudicatum: inter duas tamē simul uxores procacissimas anus: ipse uel alius quantumlibet eum excuset ineptissime conuersatum. Sed hæc & reliqua incidēter: præter unum illud: quo Platonem talem uirum hac eadem uanitate gloriose patriæ implicitum fuisse cognoscere: non ut magni comitis clypeo tuum tegas errorem: sed ut accuratius illum uites: cui succubuisse summa etiam cernis ingenia. ¶ Gau. Ampla in patria uitam ago. ¶ Rō. Multa sūt amplæ urbis incommoda: Distat

C

D

templum: distat forū. Illud animo nocet: hoc corpori. Distant opifices atq; amici: qua quis
 dem nulla durior distantia: quos laboriosum uisere: negligere inhumanū. Audis ut de hoc
 queritur Flace? Cubat hic in colle quirini: hic extremo in auentino: uisendus uterq;. Quo
 cunq; ire decreueris: ceu peregre pfecturus domui tuæ dispone: quando: & an redeas incerti
 tum: & ipse reditus cum labore est. Sæpe etiam cum errore: ferro ac magnete iter agitur: hac
 eas facilius: hac rectius: hac curiam: hac theatrum uites: hac balneum effugias: hac macellū.
 Hi & mille alij sunt urbium scopuli: inter quos nauigans domum tuam quasi alterum or
 bem petis: uix te ad illam peruerturum sperans. Et hoc quoq; apud ipsum Flaccum legis: Vt
 Philippus orator: Domum dum redit foro nimium distare carinas. Iam grandis natu quæ
 ritur. Hæ partio in oppido molestiæ cessant omnes: Quicquid quæritur iuxta est. ¶ Gau. E
 paruo oppido in immensam urbem commigraui. ¶ Rō. E tranquillo portu procellosum
 sponte pelagus ingredi temeritas est: Nec minor: ideo: quia loci euentus. Fecit hoc tamen &
 gens Claudia e Sabinis Romā petens: e Tusculo Marcus Cato: ex Arpino Marius ac Cice
 ro successitq; foeliciter. Sed ubi nam tales uiri: Nō tuto quidem in exemplum trahit quicqd
 raris & summis ingenijs attemptatum est. Postq; tamē soluisti funem omni studio: inter dif
 cultates enitere: Inter alta consurge: consilio coeptum regens: quod hic boni dixerim: plures
 erunt ad uirtutes stimuli. Erūt forte quos ad gloriam sequi uelis: Erit ubi te exerceas: ubi cū
 paribus possis de laude contendere: pudebitq; testium rātorum. Multis sæpe quod uis ani
 mi non dabat: contulit uis pudoris: & ad ignauiam profigendam sæpe plus spectator ua
 luit q; uirtus. Et hi Hercle quorum proxime memini: & accitus curribus Numa Pompilius:
 Corduba profectus Seneca: Leptiq; ueniēs Seuerus: multiq; alij ex alijs locis: ubiq; futuri
 magni uiri: ut aliquanto maiores Romæ essent: æmulatio uirtutis & illustrium copia exem
 plorum præstitit. Stude ergo qd unicum bonum est in hac tua cōmigratione ne pereat: neu
 nil aliud migrando quæsieris: q; ut te corā pluribus nouæ patriæ fulgor nudet.

De Origine generosa: Dial. XVI.

¶ Gau.

A Rigo generosa est. ¶ Rō. Rursum mihi redis ad ineptias: quid ad te? ¶ Gau. Pro
 pago uetus & gloriosa est. ¶ Rō. Alieno gloriari ridiculosa iactātia: Auorum me
 rita nepotum degenerātium notæ sunt: nec aliud magis posteriorum maculas ape
 rit: q; maiorum splendor ac gloria. Sæpe alteri commodum uirtus alterius tulit: Verā lau
 dem nisi de proprio sumpseris: ab alio non expectes. ¶ Gau. Magna est nobilitas antiquo
 rum meorum. ¶ Rō. Mallem per te alij q; tu per alios noscereris. Verum age aliquid & tu
 unde sis nobilis: Nam & illi nisi aliquid egissent laude dignū: nūq; nobiles fuissent. ¶ Gau.
 Multa sanguinis est claritas. ¶ Rō. Omnis propemodum sanguis est color: Sicubi forte
 alter altero clarior inuentus sit: non id nobilitas efficit sed sanitas. ¶ Gau. Magna est clari
 tas parentum. ¶ Rō. Quid si maior obscuritas tua est: Corpus semper: & patrimonium sæ
 pe a parentibus accipitis: claritatem & qui habet raro in filium transfert: & qui non habet:
 aliquotiens in filio illam uidet. Quantum patre clarior Cæsar: Quātum obscurior Africa
 ni filius: qui si per manus tradi claritas posset: q; clarus futurus esset: intelligis. Sed amare
 illum potuit pater: illustrare non potuit. Infinitam suæ lucis eclipsum passus in filio: Sic qd
 preciosissimum habet hæreditas: iudicio testantis eximitur: nec nisi de uilissimis rerum est tā
 ta illa solennitas testamētī. Mille ego nūc tales clarissimorum hominum obscurissimos hæ
 redes enumerem: si uacet & si expediat: summam tenes. ¶ Gau. Ingens claritas gentis est.
 ¶ Rō. Nil tibi amplius ea claritas præstabit: q; ut latere nequeas si uelis. Ita imprimis iucū
 dissimum tibi uitæ latibulum & secretus rerum trames eripitur: Quicquid ages erit uulgi
 fabula: Qualiter domi uiuas: & quid coenes nosse uiciorum studium: & ueluti explorato
 res ad te pater auusq; remiserint: sic totum reifamiliaris arcanum & quotidiani uicij ratio:
 Quid cum filijs: quid cum seruis: quid deniq; cum uxore: & ad unum actus omnes: ac uer
 ba de rebus licet minimis inquirētur quoq; altius stomacheris ab his maxime quorum ni
 hilo intererit. Hic igitur tuæ claritatis est fructus: utq; si uel modicum aberres: dedecus gen
 tis & monstrati desertor itineris longe inexcusabilis habere: Hoc est enim suum ac perpetu
 um gentilitiæ claritatis: reliqua illa communia undecunq; partum decus infestant: quoniā
 difficile est clara recondere. ¶ Gau. Clarissime natus sum. ¶ Rō. Stulte: claritas non nascē
 do quæritur: sed uiuendo: sæpe etiam quod miraberis moriendo. ¶ Gau. In multa luce na
 tus sum. ¶ Rō. Turpitudinem caue quæ obiectu lucis insignior fit atq; conspectior. Id ni fe

De Origine Fortunata: Dialogus XVII.

ceris: in tenebris natum fuisse melius foret. Adulteri & fures & omnis turpium cohors tenebras quarunt: sola lucem non refugit foeda haec & falsa nobilitas cognoscitque appetit: cui unum uitanda infamiae consilium sit nesciri. **Gau.** Antiqua nobilitas est generis. **Rō.** Antiqua igitur uirtus fuit: sine qua uera nobilitas non est. **Gau.** Peruetusta nobilitas est. **Rō.** Vetustas nimia claritatem rebus eripit & parit obliuionem. Quot fuerunt nobiles familiae: quarum hodie memoria nulla est: Quot tu ipse florentissimas uidisti: quae paucis annis ferme ad nihilum rediere? Vnde praesagium facias de his modo florentibus: de quibus nunc primum erumpentibus caputque tollentibus. Omnia tempus imminuit consumitque. Senescunt non modo familiae sed urbes: mundus ipse: nisi fallimur: ad extremum uergit. Tu qui uetustate gloriaris: uide ne gloriam ipsam uetustas extinxerit: neu iam radix aruerit: cuius floribus uis ornari. Omne quod in tempore oritur: cum tempore occidit: Vestra quae nobilitas tempore incipit: tempore desinit: Et quam longa dies peperit longiorque auxerit: longissima subruit. Fieri potest: ut quo te nobilem fingis esse deseris: esses forte nobilior si serius inceperis. **Gau.** Inueterata nobilitas est. **Rō.** Inanis ambitio: nec suo merito: sed aliorum obliuione subnixa. Confusa nempe sunt omnia & perplexa successionum series: haec inter tibi accidit non nobilior ut esses sed ignotior. Origo cumctorum una est: Vnus parens humani generis: unus fons uniuersorum: qui uicissim modo turbidus: modo nitidus ad unumqueque uestrum peruenit: Ea lege: ut quod pauloante clarum erat: mox obscurum fiat: & quod obscurum: clarum. Ita non de fonte dubitatio est: sed quibus alueolis haec clari sanguinis: ut dicitis: ad uos unda profluxerit. Hinc est: ut qui heri arabat hodie militet: & qui per urbes medias ardentem cornipedem aureis habenis regere solitus superbus inceperat: per squalentem campum pigros boues humili pugione sollicitet: Verumque Platonice illud: Libet opinari neminem regem non ex seruis oriundum: neminem seruum non ex regibus. Ita uero uicissitudo haec & conditio statuum humanorum uariabilis atque inconstans est: Ut iterabilis quoque sit semel & pluries: ne mireris: si uel arator ad militiam: uel miles redeat ad aratrum. Ingens rerum mortalium rota est: Et quia tractus est longior: breuis hunc uita non percipit: Quod nisi sic esset & ligones regum & agrestium diademata cernerentur: Nunc hominum memoriam occupatam intentamque alijs tempus fallit. Et haec est illa tota uestra nobilitas: qua tumidi elatique inceditis uanum genus. **Gau.** Auorum clara profapia est. **Rō.** Quousque uagaberis: de te agit. Tu mihi nescio quos in tuum locum substituere niteris: qui pro se forte aliquid: pro te nihil: nisi ipse tuis testibus causam instruxeris responsuri sint. Proinde aut isti uel proaui clari fuerint: tum scilicet dum e uulgari acie uirtutum sese alis attollere coeperant: Ea nobilitas radix ultima: Sed perge altius: exquire acrius: pauorum attuos obscuros inuenies & ignotos. Ad summam haec nominum atque imaginum claritas & perbreuis est: & quantalacunaque est: tua certe non est. Desine igitur tuum nomen alienis obumbrare uirtutibus: ne uno quoque suum reposcente: nudus ipse de proprio rideare. **Gau.** Nobilis sum. **Rō.** Quantum sit nobilior rustice uir fortis quam ignauus nobilis: scies cum libraueris. Quamto sit melius nobilitatem fundare quam euertere: si exemplis egesset: domi militiaeque affluunt passimque legentibus occurrunt: ut per te ipsum mentor censorque reliquorū fias: Ex omnibus duo paria hominum expeditisse suffecerit. Altera igitur in lance Marium & Tullium: In altera horum aduersarios: Aulum & Clodium constitue: quo examen uergat & quantum Roma cedat Arpino: quis tam caecus ut non uideat? **Gau.** Nobilis natus sum. **Rō.** Iam dixi: Verus nobilis non nascitur: sed fit. **Gau.** Insignis nobilitas saltem ista uulgaris a parentibus est relicta. **Rō.** Ipsa claritas non nascendo quaeritur sed uiuendo. Vnum hic quoque bonum uideo: Familiaria uirtutum exempla non deerunt & domestici duces: quorum pudeat deseruisse uestigia. Id si labi sinis: quid nisi famosum & difficile malum est nobilitas? Nescio autem quomodo difficilior est suorum imitatio quam exterorum: Forte ne uideat hereditarium bonum uirtus. Non libens dico: sed res ipsa loquitur: Raro excellentis uiri filius excellens fuit.

De Origine fortunata: Dialogus XVII. **Gau.**

N magna genitus sum fortuna. **Rō.** Vitam ab inquietudine auspicatus es: Haud equidem improprie tempestatem fortunam uocant nautae. Magna ergo fortuna magna est tempesta: magna uero tempesta & consilijs magnis eget & uiribus. **Habes** non latitiae materiam sed curam. **Gau.** In amplissima fortuna natus sum. **Rō.** Tunc forte foelicis ceses magno in mari quam exiguo in flumine natum esse. Quod si nemo sanus dixerit: quid perinde facilius habet nasci in palatio quam in casar. Vbique ortos terra pariter excipit.

E

F

G

A

De Lauro Victu: DIALOGUS XVIII.

B **Gau.** In magna fortuna natus sum. **CRō.** Aduerso sydere soluisti funem: quod si in tempestate dies acta est: cura ut nox te inueniat in portu. **Gau.** In alto natus sum. **CRō.** Turbinibus rerum pates: latitandi spe praecepta. Scitum est illud Lyrici poetae: Sapientius uentis agitur atur ingens pinus. Et celsae grauiore casu decidunt turres. Feriuntque summos fulgura montes. Ut clarum fatear: in alto nasci nec tranquillum certe nec tutum est. Altitudo quantalibet humana per seipsam inquieta est perpetuoque fremens tonitru. Unde miror quid ita displiceat Senecae Mecaenatis illud: Ipsa enim altitudo attonat summa: Nam cum alij hoc uerbo usi sint: cur solus ille reprehenditur: Nil praeterea tam altum quod non & sollicitudini & labori & inuidiae & pauciori & morori & in finem morti peruium sit: Et sane omnem fastum eminentiamque mortalium sola mors in planum redigit. **Gau.** Alto & magno in statu natus sum. **CRō.** Iam primum ex alto graues lapsus & magno rara quies in pelago est: Nec in imo praecipitium metuas: nec naufragium in sicco. **Gau.** Principium fortunatum fuit. **CRō.** Finem respice: ut reliquis: sic fortunae suo multum licet in regno. Quo fortunatus principium: eo finis est incertior. Nonne uides ut res hominum turbinis more uoluuntur? Ut qui etiam mare: tempestas turbida: lucidum mane: nubilus uesper insequitur: ut inter initia planum iter in confragosum definit: sic prosperitatis insolentiam improuisa calamitas: & laetissimae cursum uitae moesta mors claudit: & saepe primordio dissimillimus finis est. **Gau.** In alto coepi. **CRō.** Vide ubi desinas. Vita omnis a fine describitur: & finem plane senties qui principium non sensisti. **Gau.** In summa fortuna editus sum. **CRō.** Et feruorum filios in folio uidimus: & filios regum in ergastulis.

De Lauro Victu: Dial. XVIII.

Gau.

A **N** lautissima educor familia. **CRō.** Multum tibi hoc uidetur: Parum est: Erunt mox nihil. An ideo magis tibi quam duro agricolae uermes parcent: an cibo molliore uescetur auidius? Non iocor tecum nec te terreo: Scis. Et si forte dissimules te illi conuiuio praeparatam escam: & forte iam coenae tempus instare: certe autem longius abesse iam non posse: Nam & breuis est lux: famelicique conuiuae: & quae mensam instruit mors impigra: quid tibi nunc lauticiae istae profuturae sint uideris. **Gau.** Lautissime ab infantia educatus sum. **CRō.** O pessima pueritiae rudimenta: neglectis bonis artibus: exquisitis cibis & peregrinis poculis assuefactus a puero praclarissimam in spem adoleuisti: Sapores atque odores nosse mirarique doctus eximie: opiparas mensas & uasa aurea uenerari: neque sero: ut uirorum fortium mos fuit: famem sitimque communibus lenire: sed ambitiosa semper nausea: & damnosis stomachi sarcinis mane illis occurrere: cum tot in heremo sancti uiri esurierint: tot in castris gloriosi duces parce: sobrie atque aspere uixerint. An si tibi gemmis atque epulis obfesso: hinc Curius Fabritius Coruncanius: lecta suis manibus olera coenantes fictilibus: atque arantes ad uesperam ieiuni: Quintius ac Seranus: aut post hos Cato Censorius consul in Hispaniam nauigans unde triumphator redijt: non alio quam quo remiges uino usus: omnes notissimi hostes uoluptatis occurrerent: Illinc Paulus atque Antonius fontis ad ripam missum coelitus partientes panem: non uerecundia ac dolore faucibus hareret iners cibus: & attoniti gustus titillatio illa lentesceret: cogitares ab his uiris uictu tam tenui tamque humili: labore gaudentibus: & seruatam patriam: subactosque nobilissimos reges ac populos: & quae uictoriarum difficillima est: carnem propriam ac mundum: & inuisibiles hostes animae debellatos: te inter amplas dapes ac superbam requiem uili perdomitum uoluptate? **Gau.** Lautissimus uictus est. **CRō.** Sentio: omne studium in eo est ut ad fundum miseriae curiositas foeda perueniat: Nihil est actum cibi ac potus elegancia: nisi accedat & copia: immo uero redundantia atque fastidium. Nec succurrit: ut Augustus Caesar: qui fortassis paululum te lautior esse potuerat: Cibi: sic enim de illo tradit: minimi fuit: & uulgaris fere. Sileo quibus uesci solitus: ne quasi rusticanus paterfamilias contemptui tibi sit: interque fasianos & ficedulas ac pauones tuos illius principis secundinus panis & caseus bubalus & minuti pisciculi rideantur. At quanto melius fasianis isti uestri & mensarum decus eximium: & gulae summa foelicitas: apud Colchon semper & Phasidem latuissent: quam huc ad corrupendum orbem nostrum: & irritandas illecebras aduolassent. Quanto fuit honestior atas illa: de qua Naso ait: Piscis adhuc illis populis sine fraude natabat: Ostreaque in coctis tuta fuere suis. Nec Latium norat quam praebet Lonia diues. Nec quae pygmaeo sanguine gaudet auis. **Gau.** Vino fruor electissimo. **CRō.** Male: sed proprie ais fruor: hic enim est finis uester: ad hoc nati estis. Quotum autem tutius sitim uestram uinum debile: uel lymphis debilitatum: siue purius etiam riuus exstingueret. Certe princeps ille de quo

De Conuiujs: Dialogus XIX.

nunc loquebar: uini quoque parcissimus: Nam & id scribitur: Fuit ter non amplius super cenam bibens dum in castris esset: uos ter decies ante cenam bibitis: & in cena ceteris: nec numero quantitas cedit: & castra ipsis uinosiora sunt urbibus: Nulla nisi ab ebrijs uel expeditio uel certamen. Non bibebat ille inter diu: uos diebus & noctibus non cessatis. Ille si sitis urgeret: pro potione perfusum aqua frigida panem uel lactuculae tirsus: uel succosi pomi morsum: uel frustum cucumeris capiebat: at uos sitim omni lenocinio aucupantes: illam uinis ardentibus & bibendo aliam sitim parituri extinguitis: dicam uerius: accenditis. Nec in animum uenit bibere: uos sanguinem terrae ac uenenam cicuta dum sic uinum bibitis: Vt Alexandro Macedoni scripsit Andronicus. Quibus si ille praecipis obtemperauisset: praefecto amicos in temulentia non interemisset: ut ait Plinius: nec ipse insuper tandem in temulentia periisset. Haec eadem cibi indifferentis ac potus parcitas: in cunctis fere claris ducibus atque principibus fuit: & in Iulio Caesare singularis: Quae quantum uestra sit praeferenda libidini: somnus uester illorum industriae & gestarum rerum gloriae collatus indicio est. ¶ Gau. Lautissimo fruor uictu. ¶ Rō. Si honestis etiam rebus frui uetitur: quantomagis inhonestis acturpibus. Nec te pudet in eo quod ad caduci corporis seruitium spectat: immortalis animae fructum ponis Epicureum dogma: sed infame olim reiectumque: denique cunctis ex uoluptatibus quae corporeis sensibus obrepunt animae illas esse foedissimas diffinitum est: quae tactu gustuque sese ingerunt: quod illa maxime uobis cum beluis sint communes: & in beluinos mores rationale animal incuruent: quo nihil abiecius humana fors patitur. ¶ Gau. Lautis & uarijs cibis delector. ¶ Rō. Et delectare & frueri: si nil melius nostis: si nil peius pudeat more pecudis pabulo gaudere: aut reconditoriū ferculorum fieri & suum dolo munus eripere. Denique sic habeto non posse te hanc quam probas uitam diu pati: fastidio est uicina satietas: ieiunium cibos condit. Nil nisi dulce ac sapidum gustat fames: Nil tam lautum quod non nausea reddat insipidum ac sordidum. Ipsi etiam qui delectationi huic intendunt: appetitu & raritate illam acui fatent: ut reliquas copia frequentiaque contundi & in nihilum saepe & contrarium uerti. Ipse demum praefessor uoluptatis Epicurus: tenuem uictum quasi unicam suae praefessionis auxiliū & laudauit & coluit: Quodque sobrietati ac modestiae tribuit honesti uiri: hoc ille tribuit uoluptati. Vt quolibet uiuendi uiam eligas: diuersis finibus unum callere conuenire noueris: uno uictu utendum tenui semper ac modico: nisi quem honestis ex causis rara forte licentia sed illaesa sobrietate laxauerit. Victus hic siccos & ualidos & aspectu placidos facit: & odore corporis nec sibi nec alijs molesto: Confer his madidos aestuantes tremulos olentes: & ut Ciceronis uita uerbis: confer & sudantes & ructantes: tunc uidebis quid inter frugalitatem interfit & crapulam. Et si non uirtus: aspectus ipse monstrabit: recta quoniam uergat electio: ut uix sit quisquam tam gula seruus: qui acriter re discussa non sobrietatem longe illi praeferendam fateatur. Si haec spernis ut leuia: nunquid & morbos etiam hinc nascentes mortemque contenes? Quae licet per seipsam magnis animis continenda sit naturaliter atque honeste seu certe non turpiter inuecta: sic turpibus causis accersita morte nil foedius neque formidabilius. An uero non audis Ecclesiasticum consultiorem: Noli auarus esse inquit in omni epulatione: & non te effundas super omnem escam. In multis enim escis erit infirmitas: & auaritas appropinquabit usque ad cholera. Propter crapulam multi perierunt: Qui autem abstinet est: adiiciet uitam. ¶ Gau. Lautis & multiplicibus uitor cibis. ¶ Rō. Afellum tuum si nimis presseris opprimes: si mollius praueris: calcitrabit: Veter uero depositarius malae fidei est: non inefficax consiliū uideat ad omnes: & praefertim gula illecebras comprimendas exitum contemplari.

De Conuiujs: Dialogus XIX.

¶ Gau.

Conuiujs glorior. ¶ Rō. Lautus uictus uoluptatis: conuiuia sunt furoris. Quid enim nisi pompaticus furor est? Multos diuites a negocijs honestioribus fortassis abstractos: honorifico tadio unum in locum cogere: & multos ueteres aut uacuos melius manum furor: aut suo gratius implendos arbitrio: exquisitis & nociuis cibis infartire: ubi ut uni morem gesseris palato: multum tadio fuerit atque fastidio. Raro enim iter conuiuas consensum conuenit: uerumque deprehendit quod ait ille: Tres mihi conuiuia prope dissentire uidentur: Poscentes uario multum diuersa palato. Quid dem: quid non dem: quid des Flaccus? Seu quid facias: nisi ut penitus nihil des: Et hanc curam illis linquas: quibus nulla cura altior est. Agant quid libet: qui agere nil aliud sciunt. Nam si tres discordant: quid centum facient aut mille? Vix sine tacitis saltim abeunt lametis: Hoc male sapuit: illud male oluit: hoc praefereendum fuit: illud gelidum: illud intempestiuum: hoc moesto oblatum: hoc irato uultu: Crudum illud: hoc laceus: Ille famulus segnis: hic praefeps: hic surdaster: hic contumax: hic clamore offendit: hic silentio: ille illotis uasis aquam tepidam: hic uic

num molle porrexit. His querelis non tam aulae quam uia resonat & platea. Nec immerito: nam quid attinet iucundius domui suae praesuros precibus fatigare: aut quorsum & sumptus in utilis & superuacuis labor atque unum in atrium turba conueniens: nisi ut te uicinia ostendet: & quasi de conuiujs tuis pedester agas uoluptarium triumphum: Sic tubis cymbala concrepant: utque appareat pompae omnia tribui: charitati nihil. Finge postridie unum aliquem conuiuare tantulo egere quanti sua constitit parasitis: nunquam id a conuiujs domino impetrabit: nempe non id illi praestitum: sed sibi. Quae quis ita esse non sit dubium: solent tamen ubi ad mensam ebris deserant affirmatque aliquid: percussis epulis: his ferme uerbis uti: Per hanc inquit unum quam simul facimus charitatem. Quibus rite respondetur: Immo uero per hanc ebrietatem & hanc crapulam. Vera enim charitas demum esset: si ieiuni & sicci: quae in uestram perniciem effunditis: in usum pauperum uerteretis: tunc charitatem non improprie iuraretis: Nunc ad uestra conuiuia fastidiosi diuites coguntur: famelicis pauperes excluduntur: uobis scilicet aestimantibus gloriosum claris hospitibus abundare. Nec deest praeter uulgos fontem omnium erroris auctor insignis. Est enim ut mihi uidetur: ait Cicero: ualde decoque patere domos hominum illustrium hospitibus illustribus. Plane uir egregie: qui referre uicem ualeant: sed egentibus clausas esse. Qua in re haud indigne forsitan notatum a Lactantio Cicerone nouimus: qui profecto illud melius alibi: sed eodem libro: Hoc maxime inquit officium est: ut quisque maxime opis indigeat: ita ei potissimum opitulari. Quod contra fit a plerisque: A quo enim plurimum sperant: etiam si ille his non eget: tamen ei potissimum inseruiunt. Bene nunc ais Cicero & uere: nam & ita fieri debet: & a plurimis contrafit. Sed ut ad rem redeam: si querelis ac fastidio conuiuare uis carere: conuiujs abstine. Habent utique fortassis qui conuiuio interfuere que arguant: que grauentur: qui hoc ipsum arguit que conuiuio non intersit: non iam ille conuiuia est: sed impudentissimus parasitus: cuius lingua non plura extimanda quam gula est. Quae non modo non metuenda est sed optanda: nonnunquam dicente Satyrico: Nam quae comediae mimus: quis melior plorante gula? Tales aliqui apud Comicos describunt: latius risum excitant: quid nisi coram auditi queat facere? Haec denique summa est: conuiuiale censuram non conuiuando euaseris: parasiticis morsus ac rabiem ridendo & contemnendo fugaueris: non est alia ad quietem uia. ¶ Gau. Conuiujs uaco. ¶ Rō. Pulchrum tibi studium elegisti. Quid huic gustui conueniat: quid illi: quibus aut compescenda fames ferculis: aut irritanda falsamentis: En praeclearam utilemque philosophiae partem: quis primus: quis secundus & quis tertius ingratum stomachum cibus premat: quis uini fumus cerebro grauiora nebulas effundat. ¶ Gau. Conuiujs delector. ¶ Rō. Si sic accipiatur: ut uerbum sonat: & ut senserunt maiores nostri: nominis huius auctores non modo non arguant sed laudabo. Dulce est enim & optabile & honestum amicis conuiuere: sed comestationem conuiuium appellatis: turpissimaeque rei pulcherrimum nomen imponitis: quasi uero non possit cum amicis uiui aliter quam comedendo & bibendo: & non melius cogitando & loquendo: cum & docto homini & erudito: ut ait Cicero ipse: uiuere sit cogitare: & nil profecto sit dulcius noto ac fido colloquio amicorum. Nolite ergo rem scdam pulchro uelo tegere: Translucet enim & quod conuiuium dicitur: comestatio esse cognoscitur. Audite potius apostolum Paulum clara uoce a malis uos: inter caetera a comestationibus & ebrietatibus dehortantem: & uidete ne ad turpia nominum splendore rapiamini. ¶ Gau. Conuiuia me delectant. ¶ Rō. Dicque est comestiones: potationes: epulationes: uiserationes. Haec si delectat accipe: uis tu: uilis rei debitor. At si dare: stultus tu: stultae sollicitudinis seruus. ¶ Gau. Conuiujs gloriam quaero. ¶ Rō. Mos est quaerere ibi: ubi quod quaeritis non est. ¶ Gau. Spero gratiam conuiujs. ¶ Rō. Falsa est gratia: uerus error. Alexandri Macedonem conuiujs indulsisse usque ad funestam ebrietatem legimus: Lucium uerum usque ad profuuium amem impensa flebilique Impij iacturam. Quaero alios duos: Quae mihi sanum principem: quae sobriam regem his intentum dabis: Nam philosophos ac poetas egregios memorare necessarium non est: multoque minus sanctos uiros: & omnino omnes graue aliquid piue animo agitantes: quibus omnibus haud dubie tota ea res infamis & inuisa est. ¶ Gau. Gloria mihi apud uulgos & multorum gratia ex conuiujs parta est. ¶ Rō. Vilissimae mercis ingens pretium: coquum fieri ut gula complaceas alienae. Credo autem: sunt quos gula urget: frenat inopia: his nihil est gratius: quam aliena cura & impensa freno illo absolui: quodque per se nequeunt: per alios adipisci. Qui hoc eis praestant: clari apud illos dum id faciunt & famosi sunt. Finge desinere: simul desinent clari esse. Tandem ut ego quoque iam desinam: haec summa est: Conuiuare conditio delicata est & querula longeque difficilis: De patitis breuem accipe regulam: dum illos affatim pauperis rodet:

B

C

D

De Vestitu Cultuq; Corporis: Dial. XX.

arridebunt:plaudent manibus:laudabunt uirū optimū: liberalē deniq; patriæ patrem di- cent: Nihil ad ultimum graiæ adulationis omiserint:de qua Satyricus loquens:adulandi gentem prudentissimam & comœdam nationem asseruit: & reliqua pueris quoq; notiss/ ma.Sin aliquando cessaueris:siquidem sponte auarum:sordidum:miserum diffamabunt. Sin inopia:homunculum non malum certe sed stolidum & ineptum:teq; tuâq; domum fu- ent ut scopulum:Tunc intelliges illud Flacci: Diffugiunt cadis cum fæce siccatis amici: De his quidem loquitur amicis. Veri enim maxime in aduersis hærent: & illas domos audiuus frequentant:quas fortuna deseruit. His ineptijs hisq; difficultatibus ut occurras in tempore & conuiuas tumidos & scurras aridos horumq; omnium uoces & sententias disce cõtem/ nere:& sic habeto nihil loci recto esse iudicio ubi totum uoluptati tribuif nil uirtuti. Cadu/ cum deniq; malis artibus partum nomen:eamq; uulgo quæ gloria dicitur:apud doctos in/ famiam esse non gloriam.

De Vestitu cultuq; Corporis: Dial. XX. ¶Gau.

T egregie uestior. ¶Rõ. Quæ pura sunt:nuda uideri amant. Mos est:foæda colori/ bus abdere. ¶Gau. Exquisitissime induor. ¶Rõ. Pudebit cultus exterioris:quo/ tiens quid eo tegatur cogitabis. Insana enim ambitio est fimum tegere purpura. ¶Gau. Mundissime uestior. ¶Rõ. Non audisti quid ille uir fortissimus apud Crispum di/ cat:Munditias mulieribus: laborem uiris conuenire. ¶Gau. Vestitus insignis ac mollis est. ¶Ratio. Superbiæ uexillum:nidusq; luxuriæ. ¶Gau. Vestis singularis ac insolita est. ¶Rõ. Non obijciam tibi sacros pauperes seminudos & rigidis atq; hirsutis togis hibernū frigus arcentes: Scio quidem q; peccatrix opulentia sanctam spernit inopiam: Ille idem di/ tissimus hominum:cuius altercatione retro tertia memini:ueste non temere alia q; domesti/ ca usus est:ab uxore & sorore & filia neptibusq; confecta: Nam & hoc quoq; de illo scriptū est: Sic ille cunctorum dominus:pauca quidem sibiq; iunctissimas foeminas fatigabat: Tu fortassis aliorum seruus disuictissimas fatigas gentes. Tibi nent:tibi pectunt:tibi texūt Bel/ gæ:tibi Persæ:tibi Seres:tibi Indi:tibi Tyrius murex natat:tibi fragrans bacca hispidis pē/ det arbusculis:tibi oues albicant Britānicæ:tibi Indica sandix rubet: uterq; tibi sudat ocea/ nus: Augusto autem uxor & filia sororq; cum neptibus:Eousq; decreuit uirtus creuitq; su/ perbia: Sic cõtrario delectatis:exempla modestiæ uiluerunt. In uictu igitur ac uestitu multi optimo principum contempto:post pessimos abiere: Ga ium dico & reliquos:quorum neu/ tri a tergo nec ciuilis unq; nec uirilil nec Romanus certe nec hūanus: sed insanus & nūc fo/ mineus nunc diuinus:ab omni autem parte profusus atq; monstrificus cultus fuit. ¶Gau. Exquisitissime induor. ¶Rõ. Operosior ornatus & suspitione curæ ingentis:formosis for/ mæ gratiam imminuit:& fulgore suo deformium mendas prodit: oculosq; prætereuntium ad spectandum excitat. Itaq; nulla re peius sibi consulit deformis homo:q; dum formosus uult uideri. Vestis insignior cultusq; corporis qui ad formā quæritur:rifus mouet. ¶Gau. Electissimis coloribus exornor. ¶Rõ. Natura rerum humana arte non uincitur: Sæpe eti/ am quasi indignans se temptari:quo maiore nisu præmitur tegiturq;:eo magis ac magis at/ tollitur eminetq;:natiuam mortalis corpusculi foeditatem nec colores alterant nec odores: quin aut magis conspectam efficiunt aut suspectam. ¶Gau. Preciosis ac uarijs ornamentis ambior. ¶Rõ. Pone in pheretro aureo pallidum cadauer: gemmis illud ostroq; circumda: quo plus ornatus:& plus erit horroris. Neu quod loquor ad iniuriã trahas: origo nominis inquirenda est. Siquidem a cadendo dicitur cadauer:cur non ut mortui:sic uiuentis recte di/ citur:Nempe illud cecidit:hoc casurum est caditq; continue. ¶Gau. Nouus & insolitus cul/ tus est mihi. ¶Rõ. Non est locus ut desleam utq; execrer ludibria hæc habituum externor/ rum quos uobis ab extremis mundi finibus furiunda præsens ætas intulit: Sed dij homi/ nesq; male oderint has beluas humana effigie: ferino animo:lingua latina barbaricoue ha/ bitu compto foemineam ad molliciem capillo:moribus ad aprinam duriciem horridis atq; incultis:hinc obscœna corporum impudentissime detegentes: Illinc mentium leuitatem ua/ no uertice:uolucrum plumis extantibus apertissime designantes. An uero tam uigiles ma/ gistri: an tam dociles discipuli plus odij mereantur in dubio est: quorum ingenijs effectum uides: ut inter mimos ducesq;:inter scorta & matronas prope iam nil iteris al/ spectu: Nec dū/ sistit: sed indies serpens crescit & uariatur infania.

De Ocio & Quietē: Dial. XXI. ¶Gau.

De Ocio & Quietē: Dīalogus XXI.

A Cū quies ue a laboribus obtigit. **CRō.** Duo humanæ uitæ bona gratissima: nisi
 o usus imodicus mala illa grauissima fecerit: qđ multis fecit: & totidē corpis atq;
 animi pestes: tumorē corpī pariētes aīoq; rubiginē. **Gau.** Ocio fruor iucū diffi-
 mo. **CRō.** Vtor dic. Nulla hic re fruendum: sed utēdum multis: habet doctrina salubrior.
Gau. Delectabile ociū est mihi. **CRō.** Refert multū hocipsū ociū q̄le sit. Duas nēpe spe-
 cies ocij diffiniunt. Operosi alteram atq; ipsa in requie laborātis ac circa honesta studia sol-
 liciti: quo nil est dulcius. Alteram inertis & languidi & solam requiem complexi: quo nil fœ-
 dius: nil similis est sepulchro. De primo igitur sæpe magna quædam opera & mūdo utilia
 & suis auctoribus gloriosa proueniunt. De secundo autem nihil unq; nisi inglorius torpor
 ac marcidus. Primum illud rite philosophantibus: hoc secundum pigris uentri somnoq; de-
B ditis peropportunum ubi nullo interpellante edant licenter ac dormiant. **Gau.** Optata
 perfruor quiete. **CRō.** Quies illa qua perfruendum erit nullum finem habitura: nō est hic.
 Vide ergo qua gaudeas quiete. **Gau.** Quietem optatam repperi. **CRō.** Quietem dicis:
 an accubitum uis dicere: an somnum quem mortis cō sanguineum poetæ quidam: alij mor-
 tis imaginem dixere: utriq; perproprie. **Gau.** Dormio & quiesco. **CRō.** Atqui & cuntes
 sæpe animo quiescunt: & sedentes iacentesq; animo laborant. Et somnus ipse animalū qui-
 es dicitur: suos habet abditos dolores uisionūq; ac phantasmatum turbidos tumultus atq;
 horribiles: de quo deum familiariter alloquēs sanctus & afflictus uir ille queritur. **Gau.**
C Ociosus in thalamo requiesco. **CRō.** Vter quæso putas dulcius quiesceret: an Vacua suo in
 rure dormiens: an Scipio in Africa cum hostibus pugnans: Cato cum anguib;: Regulus
 cum utrisq;: Nec quies sine gaudio: nec sine uirtute uerum gaudium esse potest. **Gau.** Re-
 iectis laboribus grato recreor sopore. **CRō.** Labor est materia uirtutis & gloriæ: hunc qui
 reijcit illas reijcit. Cōtra: uitij & infamiæ materia sopor est nimius: qui multos ad perpetuū
 soporem urget atq; præcipitat: Fouet ille libidinem: corpora prægrauat: enervat animos:
 fulcat ingenia: scientiam minuit: memoriam extinguit: parit obliuionem. Non sine causa in-
 somnes industrij q; laudantur: Somno nō laudatos cernimus sed inflatos. Proinde: ut som-
 num quidam mortem dicunt: sic uitam alij dixere uigiliam. Inter mortem uero & uitam: ui-
 de quid eligas: uigilādum certe: quod sapientibus placet: ad hoc saltem ut longior uita sit.
D **Gau.** Longo & mīme interrupto fruor somno. **CRō.** Bene si nō curis mordacibus: auar-
 icia: ambitione: metu: mœrore aut amore impio. Male autem si non honesti studij cura cu-
 iuspiā sopor abrūpiē. Profecto populis stertētib; uigilāt reges: sopitoq; duces uigilant exer-
 citu: qđ & res docet: & Ilias probat Homericā. Nobiliorib; animis curæ uigiles impēdēt:
 sed sobriæ ac salubres. Augustum Cæsarē principum maximum atq; optimum somni bre-
 uis accepimus: eiusq; etiam crebrius interrupti: Tu contrario gloriaris. **Gau.** Profunde
E dormio. **CRō.** Et gulosi & libidinosi & iracundi: brutis animantibus uiuis tamen: somno
 lenti ac sopiti dumtaxat mortuis comparantur: Et quod ad illam partem temporis attinet
 nihil differre fœlices a miseris philosophicam scis esse sententiam. Iure igitur ut pars illa pro
 uiribus euitanda: quæ solam inter homines differentiam somniorum linquit: sic sectāda cō-
 traria est nil difficultatis allatura uolentibus. Si pro leui enim gloria aut lucro exiguo & bel-
 latores & mercatores & nautæ totis sub diuo noctibus peruigilant: Illi quidem inter hostiū
F insidias: hi quolibet hoste peiores inter fluctus ac scopulos: Tu propter uerā gloriā lucrūq;
 ingens inter dei laudes ac libellos tuos partem noctium uigilare non poteris. **Gau.** Vigi-
 lijs defessus somno totus incubui. **CRō.** Sic est: Non mutatis stilum: Cuncta fere uno mo-
 do agitis: & quæ deus ipse uel natura: uel ars aliqua uobis ad obsequium dedit: in uestrum
G dedecus damnūq; conuertitis: potum cibūq; ad ebrietatem & crapulam: ociū & qui-
 etem ad somnolentiam & marcorem: ualitudinem ad uoluptates: formam corporis ad libi-
 dinem: robur ad iniurias: ingenium ad fraudes: scientiam ad superbiam: eloquentiā ad dis-
 crimen: domicilium ac uestitum ad pompam inanemq; iactantiam: Opes ad auariciam &
 luxum: prolem & coniugium ad metum & sollicitudinem immortalem. Ite nunc stupete &
 querimini de fortuna: & malis uestris ingemiscite: de bonis mala facitis: deq; cœlestibus do-
 nis compedes uobis ac laqueos & uincula animæ conflatis. **Gau.** Somno placido dele-
 ctor. **CRō.** At non modo reges & duces & principes & philosophi & poeta: Insuper & fa-
 miliarum partes uigilant ac nocte consurgunt: quod ad sanitatē atq; œconomiam & phi-
 losophiam utile ait Aristoteles: sed fures etiam & insidiatores: quodq; est mirabilius: insani
 etiā amatores: quos suar; muliercularum memoria & desiderium excitat: Tu uero non uir

De Suauí Odore: DIALOGUS XXII.

rutis amore somnum oderis uitijis amicum: utq; elegāter ait Flaccus: Vt iugulent homines) surgunt de nocte latrones: ut teipsum serues non expergisceris: Pudeat semper tantum i uobis posse turpes causas & nil posse pulcherrimas. ¶ Gau. Nullo usq; interpellante totis noctibus quiesco. ¶ CRō. Videtur quidem Aristoteles: quod superius attigi: ita uitam hominis partiri: ut dimidiam partem somno tribuat dimidiamq; uigilia: dum pro parte dimidia nō differre studiosi uitam ait a stulti uita: Et siquidem pro somno noctem pro uigilia diem uult intelligi: Recta fateor ac uera est diuisio: æquis enim partibus tempus inter sese diuidunt. At si sic accipitur: æquas spacio inter partes: differentia certe alia ingens est. Nulla enim acrior: nulla altior cogitatio est q̄ nocturna: nulla pars temporis studentibus aptior. Si autem somnum ipsum dimidiam temporis partem dicit: mirabile dictum est: ex ore tam studiosi & tam docti hominis. Absit enim ab anima bene instituta & studijs intenta: dimidium temporis dormire: cum quartum suffecerit quibusdam: & tertium uoluptuosis quoq; sufficiat. Noctu quidem surgere qualibet anni parte consilium est. Absit ut noctem non hibernā modo: sed æstiuam totam dormiant: qui grande aliquid moliantur. Cæterum semel illam frengisse sufficiet fortassis: quodq; uigiliarum anticipatum erit: breuis si res poscat meridiana uicissitudine restaurari potest: Ac brumalis horæ noctis sapius rumpenda: psallendū: studendum: legendum: scribendum: cogitandum: contemplantum: quærendum: ingenio noui aliquid semper: & quod studio quæsitum fuerit memoria repetendū. Audiendus quoq; est Hieronymus ad Eustochium scribens: Noctibus bis terq; surgendum inquit: reuoluenda de scripturis: quæ memoriter retinemus. Deniq; his studijs fatigati oculi alterno sopore recreandi: & breui quiete recreati alterno exercitio fatigandi erunt: ne totis noctibus dormiendo: culcitæ incumbendo: sepulta cadauera uideamini: motu crebro atq; honesto uos uiuos & uirtuti deditos comprobate.

H

De Suauí odore: DIALOGUS XXII.

¶ Gau.

Vauibus delector odoribus. ¶ CRō. Hi uel uictui uel uestitui subseruiunt: de quib⁹ quid sentiam audiisti. ¶ Gau. Odoribus studeo. ¶ CRō. Odorum alij gulam: alij libidinem irritant: Horum appetitus incontinentiæ notam subit: & præsertim uahemens. Alij propter seipos expetuntur: Horæ studium non turpitudinis nempe sed uanitatis arguitur. Vnde est ut muliebrium unguetorū odor aut dapiū: q̄ florum turpior aut pomorum sit: eadem ratio est earum delectationum quæ auribus oculisq; percipiunt: Si unq; æthiis applicuisti animum nosti hæc: neq; te nunc doceo: sed notæ ueritatis ad memoriam retraho: ut huius generis oblectamenta uideas uel foeda esse uel leuia. ¶ Gau. Odoribus operam do. ¶ CRō. Bonæ utinam famæ: cuius odor bonus quoq; dicit: malusq; maior multo: latiusq; sensibilis q̄ aromatu si terantur: aut sulphur si cremenē. De his odoribus nō nars sed mens iudicat. ¶ Gau. Bonis odoribus delector. ¶ CRō. Si sensui pares & uoluptati inhias: ut dictum est: aut obscœnum aut inane. Si ualitudinis curam geris: excusabile modo condimentum regū omniū modus adsit. Confortat em̄ tabescētem spiritum odor leuis: Sed ad om̄ia ualet illud comieum: Ne quid nimis. Est autem ut i multis in hoc quoq; naturarū uarietas infinita: non solum inter hominem atq; hominē: sed inter gentē etiā ac gētem. Siquidem uera fama est quāq; magni non respuunt auctores: gens quæ gangis fontē accolit: om̄is cibi expers solo mali syluestris odore alitur: peregre profecturi nil nisi bonum illud malum ac uitale circumferunt: tam fetoris impatientes: ut sicut eos purus nutrit: sic infectus odor interimat. Delicata complexio: quæ sic uiuat & pereat. Hinc gens om̄is ad ortum solis obuersa cœliq; mollitie delinita: ut ciborū negligentior: sic egentior atq; appetētiior est odorum: & inde nimirum hæc primū curiositas uos inuasit. Assyrj: Arabes & Sabei uestris armis edomiti suis uos odoribus domuere: quibus aliq̄ diu rigida patrum & inuicta sobrietas obstitit: usq; adeo ut quingentesimo & sexagesimo quinto anno urbis cōdita graui edicto a censoribus cauere: ne quis in urbem ipsam unguēta externa conueheret: Non multo aut post modernorū uitijis: ut assolet: ueterū scita rūpentib⁹ in senatū ipsum edicti talis auctore uictrix lasciuia penetrauit. ¶ Gau. Libēter bene oleo. ¶ CRō. Peregrini odores atq; oē artificium bene olendi pprii naturalis nō boni odoris argumēta & latētū sunt signa defectuū: Ob hoc ipsū atq; ob illā: nedū uiro: sed ne honesta qdē fœmia dignā curā solita sensū uiri fortis offendere. Meministi adolesecētis illius: qui dū ut erat unguēto illit⁹ p collata præfectura Vespasiano principi gratias actur⁹ ante eū staret: ille hausto mox odore: sub stomachās acrisupcilio: uoce aspa: Mallē inqt aliū oboleuisses: sic increpitū sine honore: inhibitis seu rescissis

A

B

C

iam concessa gratia litteris bene olidum dimisit. Ita cum semper dedecori sint odores huiusmodi: interdum etiam damno sunt: maxime ubi morum grauis ac masculus censor sit. Quibusdam fuisse periculo: Nam & illud nosti: Vt Plantius senatorij uir ordinis triumphali proscriptione metu mortis Salernitanis latebris abditus: unguenti proditus odore: sibi quidem perniciem: proscriptoribus autem suis excusatione sauitiae quaesuit. Nam quis non iure caesum diceret eum: qui eo tempore rei. P. tatoque in suo priuato discrimine unguenta etiam nunc oleret?

D **Gau.** Artificiosis odoribus assueui. **CRō.** Desuesce si consiliū meum uis: Turpius est enim artificiosis quam simplicibus assueuisse. Omne quod turpe est: quo artificiosius: eo fit turpius. Honestatis ornamentū ars: inhonestatis est cumulus: Adde quod & foedi⁹ hodie quam olim: Quis enim Roma: ut dixi: & quā Graecorum Romā prope dixerim: Lacedaemon: huic pesti ex Asia uenienti: quasi armatae hostium legioni ferreis moribus atque edictis obstiterint: ad extremū tamē mollis unguentorum simulque uitiorum acies sefellit: excubias in Europam transijt & fortissimas gentes uicit. Et quoniam singula prosequi longū est: ex unius asperrimi atque laboriosissimi uiri mollita duritiae: de reliquis coniecturā facio. Si quidem in medio bello: aestu: Ille inuictus ac barbarus cruento cum exercitu unctus est Hannibal: penetrabilia unguenta: sed penetrabilia sunt uitia. Itaque eneruati ducis ac militum quorum tam stupenda primordia fuerat: qualem decuit exitus fuit: Quo effectū est: ut cum multū Africani semper uirtutibus Hannibalis tamen unguentis aliquid deberetis: expediebat illis ut sicci essent: uobis ut ungerent. Ex illo sane multis saeculis sic iste mos inualuit: ut labor stuporque sit legere quae de hac re in utriusque litteris scripta sunt. Et quid plurimum morer: Vtque ad illius pedes: quo nil altius unguentum uenit: quod ipse qui omnem molliciem animorum atque omnes illecebras uoluptatum extincturus aduenerat: passus est: non unguento quidem sed pietate delectatus ac lachrymis offerentis. Iam uero pedetertim usus hic abiit: ut cum in multis aetas uestra maiorum gloriae impar sit: in hoc excellere uideatur quod unguentaria non est: & qui his capere non communi temporum sed proprio quodam animi uitio laborat.

E **Gau.** Bonis odoribus illicior & delector. **CRō.** Fieri non potest quin quae delectabilia sunt natura & illiciant: & dum praesentia sint delectent. Sapiētis Hebraei dictum est: Vngueto & uarijs odoribus delectat cor: quibus unguento quidem non tam mihi delectatio uideatur inesse quam fastidium. Sed ut insit odoribus: meo certe consilio: absentibus resistendum contemptu & obliuione: praesentibus utendum modice: neque ullum his studium impendendum: ne te uel tacitus ultimae uiliumque rebus mancipium fateare: Ne ue hunc articulum longius traham inhonestis odoribus: ut rebus omnibus uirilem effeminatibus animū uetitis ac secluis: In reliquis Augustini sententiā amplector: De illecebra odorum inquit: non satago nimis: cum absunt non requiro: cum adsunt non respuo: paratus eis semper carere. Idem fac: ne quoniam bonis odoribus male oleas: aut odiosis mūditijs odiosus sis.

De Cantu & Dulcedine a Musica: Dia. XXIII. **Gau.**

A Antu delector ac fidibus. **CRō.** Ah quanto melius lachrymis atque suspirijs. Praestat enim flendo ad gaudium quam gaudendo ad gemitum puenire. **Gau.** Cantibus sonisque permulceor. **CRō.** Et ferae cantu fallunt & uolucres. Illud mirabilius: musica quoque dulcedine pisces tangi: Nota tibi Arionis ac delphinis est fabella: tam pro uero habita: ut ipsis annalibus sit inserta. Multi quidem scriptorum illustrium meminere miraculi: elegantius nemo quam Herodotus graeciae pater historiae. Astipulantur imagines aeneae illic ubi et tanto periculo incolumis primū terris appulsus est natatis piscis tergo insidens fidicen: Ad haec si renes cantu fallere creditū: Illud uero non creditum sed compertū: ut quotidie blandis uerbis homo hominem fallit: & ad summā nihil ad fallendum uoce aptius.

Gau. Musica suauitate delinior. **CRō.** Et aranea: ut aiunt: antequam mordeat: & medicus linit antequam feriat: & auceps: & mulier quae fallere uult delinit: & praedo quae perimit: & polypus quae demergit amplectitur. Et quidam pessimi hominum nunquamque terribiliores sunt quam dum se gestu & uoce leuissimos ostendunt: quod imprimis de Domitiano principe lectum est. Vix ulla est sine suspitione delinitio.

B **Gau.** Cantu gaudeo & exaltor. **CRō.** Caue: nam scriptum est: Extrema gaudij lucē occupat. Et rursus: Ante ruinā exaltabit spiritus. **Gau.** Cano dulciter. **CRō.** Nescis an ultimum. Ipse praedulciter morti proximus olor canit. Plures enim gaudio quam tristitia periere: Solito dulcius canentem inter ipsa soni suspiria expirasse recens fama est. **Gau.** Cantu actibus delector. **CRō.** Non immerito quidem. Singuli enim dies te & horae & momenta ad sepulchra uehunt: quo cum cantu ferri uester etiam nunc mos est: Antiqui & tibijs efferebant: Vnde illud Statij Pampinij: Tibia cui teneros suetum producere manes: Tibi utraque funeris popa pla-

De Choreis: Dialogus XXIII.

zet: Illuc te licet ire non sentias absq; ulla requie properanti. ¶ Gau. Cantu moueor. ¶ Rō. At quid refert. Est haud dubie in animis hominū generosis maxime potentissima musica. Sed effectus supra fidem uarij: Vtq; omittā quib⁹ res nō eget: hos ad læticiā inanē: hos ad sanctum & deuotū gaudiū piasq; nōnunq; lachrymas mouet. Quæ uarietas ī diuersas sententias magna traxit ingenia: Nepe Athanasius uanitates fugitans: canēdi usum in ecclesijs iterdixit: Ambrosius pietatis exercitiū appetēs ut canerēt īstituit: Augustin⁹ utrūq; se passū & difficile hinc sibi negociū dubietatis exortum: inter cōfessiones suas pie meminit. ¶ Gau. Delectat canere. ¶ Rō. Graia olim delectatio: nunc & uestra. Apud illos quidē cantus ac fidium ignarus quisquis esset indoctus habebat: quod Themistocli Attico græcor; clarissimo eo q; lyram in epulis recusasset accidisse. Epaminundā uero Thebanū hāc fortassis infamiam declinantem: præclare fidibus cecinisse: auctor est Cicero. Mirum & Socrates talis senex fidibus operā dedit: Nemiremur Alcibiadem ab auunculo Pericle tibiæ studio traditū apud illos honestissimo: ut inter liberales artes hanc quoq; disceretur. Sed uerecundū pueri laudem⁹ ingeniū: q; cū ab insigni tibicinæ ad idipsū accito oblatas tibia ori applicuisset: & collecto spiritu genas inflasset: animaduersa deformitate uultus erubuit: atq; obiectas tibia aspernatus fregit: meruitq; licet tenera sit exēplo esse: ut totius populi consensu ex tūc Athenis tibia; usus obsoleceret: Ad uos si non illud ardens musicæ studiū puenerit: omnium principum mētes occupatur; occupauit tamen aliquor; animos pessimor; maxime. Gaius quippe cātandi studiosissimus saltandiq; fuit. Nero q̄rum citharæ studio deditus fuerit: & quantā curam uocis habuerit: incredibile dictu est: Id em̄ ye stultū penitusq; ridiculū q; nocte illa quæ sibi uitæ ultima: mundo autē respirandi uel modicum prima fuit inter querelas quas uicina mors & præsens metus dolorq; dictabāt: illud crebrius atq; miserabilius defleuit: non q; tantus princeps sed q; rātus musicus periret. Mitto alios: ad hāc uestrā quæ nunc agitur ætatē: licet parcior: uenit tamē auriū uoluptas: qua caste ac sobrie delectari humanitas quædā: capi autē & molliter iuiscari uanitas multa est. ¶ Gau. Suauibus uocū modis cum delectatiōe detineor. ¶ Rō. O si audires sanctor; suspiria: O si hinc aures tuas dānatorum gemitus & lamenta præcellerent: Hinc beator; iubilus & cantus angelici atq; illa celestis harmonia quam Pythagoras ponit: Aristoteles euertit: Cicero noster istaurat: tibi autē pietas fidesq; suggerit: esse ibi perpetuas ac prædulces uoces: & si non cœlor; ac celestium incolar; primam illam & æternam causam sine fine landantium: Si hæc inq; omnia tuis auribus inferrētur: q; clare discerneres quis concentus dulcior: quis ue salubrior: Nunc surdo sensui soni iudiciū cōmittis: de quo hætenus parua quidem res nōnullis forte uidebitur: magnos tamē uiros exercuit. Nec sine causa diuini Plato uir ingenij: musicam arbitratus est ad statum siue correctionem mor; reipublicæ pertinere.

De Choreis: Dial. XXIII.

¶ Gau.

Horeis gaudeo. ¶ Rō. Mirabar nisi fidium cantus & tibiæ choreas suscitarent: & præscripto de more uanitatem: uanitas sequeretur: uerum maior multoq; deformior. Ex cantu em̄ dulcedo aliqua & sæpe utilis ac sancta percipitur: Ex choreis nihil unq; nisi libidinosum ac inane spectaculum: honestis inuisum oculis uiro indignū. ¶ Gau. Choreis cupide intersum. ¶ Rō. Corpus animū tegit ac detegit manuum iactatio: pes mobilis: oculus uagus ac petulans tale aliquid arguunt in animo esse qui non cernit. Itaq; cauendum ualde est modestiæ cultoribus: ne quid effeminatū agāt aut loquant. Occulti em̄ affectus & pector; latebræ: sæpe paruis indicijs patescūt. Motus: sessio: accubitus: gestus: risus: incessus: sermo: signa sunt animi. ¶ Gau. Dulcedinem quandam ex choreis capio. ¶ Rō. O dulcedo ridicula: Finge enim te choream cernere: neq; tibicinem audire: atq; ita stultas mulierculas & uiros mulierculis molliores in silentio circumferri: redire: ineptire: quid quæso unq; absurdius aut delirātius uidisti: Nunc motus incōditos lyræ sonus aut tibiæ: hoc est amētia una aliam tegit. ¶ Gau. Choreis delector. ¶ Rō. Nō tam ibi delectatio præsens est q; speratæ delectatiōis auspiciū. Veneris præludiū illud quidē: sono stupidas ac missellas circūducere atq; urgere & stringere ac specie urbanitatis atterere: liberæ ibi man⁹: liberi oculi: liberæ uolant uoces: pedum strepitus: & multor; cātus dissoni: & tubar; clāgor: concursatio & puluis: & quæ sæpe ludis addit: hostis pudiciæ & amica scelex: nox ipsa. Hæc sunt quæ timorē ac pudorē pellūt: hi sunt libidinū stimuli: hæc laxamēta licētiæ. Et hæc ē ne me falli facilē putes: illa delectatio: quā simpliciē & uelut inocue chorear; appellatiōe profitemini & ludi tegmine crimē obnubitis. Etsi em̄ solos inter uiros: seu solas inter fœminas

C

D

E

A

B

C

hæc nonnunquam fiant: illic tamen separatim exercetur: quid ue cōgressi iteꝝ acturi sint simul discunt: ceu discipuli qui magistro absente: quid eo reuerso loqui debeant meditant. Tolle radicatus hæc spem ingeniosam atq; improbā: tolle libidinē: sustuleris & choreā. Crede mihi cum Dauid rege: nemo ante dominū saltabit: ne quē forte sua uxor irrideat: cū tamē nullus irrideatur ante dominū saltās siue etiā pandurigans. **C Gau. Delectabiles sunt choreæ: **C** Rō. Sententiam meā tenes: Si delectant propter aliud delectāt: p se em̄ tota quidē insulsa res est: & plus tædij allatura q̄ gaudij. Nā quid omnino est aliud in gyꝝ uolui: q̄ excire uertiginem: & sine termino uia ire inter locales septē motus: quos Plato dinumerat: hos scz ante: retro: dextrorsum: sinistrorsum: sursum: deorsum ac circuitū: Solus septim⁹ infinitus est: atq; hunc ideo quæ ppetua sunt: hoc est cœlū seruat & sydera: hunc in terris ppetuus hoim agit furor in cūctis fere actibus atq; cōsilijs: Nec ullus Orpheus Isthoniā rotā sistit: sed uisibilibus in choreis ubi animoꝝ uolubilitas corpa secum uoluit. Et iccirco cum de om̄ibus dici possit: de his pproprie dicit qd̄ scriptum est: In circuitu impij ambulat. Hic ludus multoꝝ dedecorū causa fuit. Sæpe ibi matrona diu seruatum decus pdidit: sæpe infœlix uirguncula ipso nuptiali die didicit: qd̄ melius ignorasset. **C** Gau. Honesto tripudio libenter exerceor. **C** Rō. Vellē aliud genus exercitiij delegisses. Sed quo pgas & quid uelis uideo: Interdictum tolli: ueniā dari normāq; præscribi. Quādo igit sic affectus es: seu is morbus: seu consuetudo est: qua mala nihil peius: bona nihil est melius: ea tibi in his oibus lex erit: ut quibus carere penitus nō potes: modestissime utaris ac rarissime: ne quid ulla in re molle uel foemineum agas: sed ubiq; nō suis etiā in finibus uiril̄ rigor emineat: sitq; tripudiū uel quisq; erit is ludus fatigati animi relaxatio & exercitiū corpis: nō uoluptas eneruatrix mentiū. Exēplo libētius abstinuissē: Summoꝝ uiroꝝ imitatio nō oibus tuta est. Nō em̄ om̄e pennatū aīal aquilā sequi potest. Imitatoꝝ alij contrariū faciūt: alij uero aliud: nōnulli idem aliter: pauci ad plenū qd̄ imitant effingunt. Cato hic ultimus reipub. curis pressum animū uino leuare solitus ferē. Fecit idē apud græcos Solon. Hos aliquis sequi uolēs: unū semp officiū ager: bibet: qd̄ q̄ illis modicū ac rarū: huic imensum & cōtinuū: quod illis remediū: huic erit ebrietas. Facile idem in rebus alijs posset ostendi: sed hoc uno intelligis quid est qd̄ nūc tecū uerear. Ex quo tamē damnatæ rei patrociniū: ut suscipere coegisti: summi uiri exemplū qd̄ uel non sequaris uel nō mutes accipe his ipsis quibus apud Senecam est uerbis in eo libro quo tranquillitatē animi stilo inquirat. Scipio inquit triumphale illud & militare corpus mouet ad numeros: nō molliter se infringens: ut nunc mos est: etiam incessū ipso ultra muliebre molliciem fluentibus: sed ut antiqui illi uiri solebāt inter lulum ac festa tēpora: uirilē i modū tripudiarē: nō facturi detrimentū etiā si ab hostibus suis spectarent. Quibus in uerbis quid de sua iam tūc ætate sentiret pspicis: Fœlix qui nō uidit tuā. Quis aut ille & tripudij & uini remissionē pbet: ueniendūq; nōnunquam usq; ad ebrietatē dicat: qd̄ a tam rigido ingenio dictum miror. Si fideli consilio uti uis: uino parce utere: tripudio abstinere: Alia sunt honestiora remissionum genera: quibus fastidienti fessq; animo medeare. In omnibus tamen optimū fuerit qd̄ hic ultimū dixit attendere: & quæcunq; ages ita agere tanq; te hostes tui uideant atq; obseruet. Multo quidē est satius sic uiuere ut abstinentiā & grauitatē tuā inimici stupeant: q̄ ut lasciuiā amici excusent. Clarior fama est: cui nec ueꝝ crimen obijcere quisq; potest nec falsum audet: q̄ cui obijci sed purgat. Accusatorē pfecta uirtus exterrēt: mediocris irritat quod ad sobrietatē attinet. Malim te Cæsari simile: quē uini parcissimū ne inimici quidē negauerint: ut trāquillus ait: q̄ Catoni: nō Censoriū illū senē loqr: de cuius sobrietate iam diximus: sed hunc ultimū cui obiectā ebrietatē Seneca sic refellit: ut dicat facilius effecturum quisquis obiect crimē honestū: q̄ turpē Catonē. Qz ad id uero de quo agit nullo mō tripudies malim: q̄ ut Scipio. Qz si te illuc urget animus: quo nolim: his te saltē ducib⁹ uti uelim: ut si penitus tibi insedit illud lyricū: Nūc est bibendū: nūc pede libero pulsanda tell⁹. Sic uinū bibas ut Cato: sic terrā pede pulses ut Scipio.**

De Pilæ ludo: Dialogus XXV.

C Gau.

T delectat pilæ ludus. **C** Rō. En aliud clamādi ludibriū saltādiq;. **C** Gau. Libētē pila lusito. **C** Rō. Odiosa uobis ut uideē est requies: undiq; labores aucupamini: decoros utinā. Nā si exercitio ludus hic quærit: utq; precor honestiorē fatigationē furibunda iactatio: in qua nihil aīo geri potest: an ābulatio trāquilla præstaret: ubi & membroꝝ motus utilis & ingenij agitatio honesta est: Quē morē philosophoꝝ quidā sic fecerūt suū: ut hinc secta famosissima nomē sūperit. An tu uero Dionysiū Syracusiū q̄ Stragyritē

Deludo Alexæ: Dial. XXVI. Deludo Taxillorū: Dial. XXVII.

Aristotelem sequi mauis: quando ut studiosa deambulatione philosophū: sic tyrannū ludo hoc turbido delectari solitū accepim⁹: quibus & modestos interdū aīos uoluptas hæc cœperit: Itaq; & Quintus Mutius Scæuola ille augur elegātissime hoc ipsum fecit: & diuus August⁹ post finē ciuiliū belloꝝ ab exercitijs cāpestribus ad pilam trāsiit: & Marcus Aurelius Ant⁹ nius: ut de eo scribit: pila lusit apprimē. Nec tamē uel quia ille diuini atq; humani iuris peritissimus: uel hi doctissimi atq; optimi principes fuerāt: ideo ludus præceps & clamorosus placet. Siquidem motus omnis uāhementior: præsertim si clamore permixtus sit: honestum dedecet ingenium.

Deludo Alexæ & Calculoꝝ: Dial. XXVI. ¶ Gau.

Lex ludus & calculoꝝ placet. ¶ Rō. Damnosum illud: hoc inane: utroq; tamē idē
a ille Scæuola: quodq; est altius Augustus Cæsar altero uti solitus ferē. Neq; rur/
sus: ideo: q̄ ille a cerimonijs deoꝝ atq; hoīm legib⁹ quas excellētissime calluit: iste
a curis summi imperij quod diutissime atq; optime rexit: tale sibi interdū laboris diuerticu/
lum elegisset: hoc in te probauerim. Sunt em̄ & doctis ac magnis uiris appetitus quidā pere/
grini & sui: quoꝝ si ut in doctrinis: sic in moribus imitator fueris: facile labi queas: neq; em̄
omniū qui laudātur: laude digna sunt omnia. ¶ Gau. Alexæ ludo delector. ¶ Rō. Quis nō
delectetur sup pictam tabulā consignatas numeris ossiū quadraturas crispāti cubito iacta/
re: quaq; ille direxerit trepidantibus digitis rotū das in aciem tabellas mittere: Gloriosū ex/
ercitium & præclarū nomen & currus & laureas meriturum. ¶ Gau. Calculis libens ludo.
¶ Rō. O puerile studium: O perditū tempus: O curā supuacua: O ineptissimi clamores:
stulta gaudia: iraq; ridicula: deliros senes impendere alueo & pauculis lignis uagis ac fur/
tim insidiantibus atq; latrocinantibus: Vnde latrūcularius ludus apud ueteres dicebatur:
Quo lusisse simiam auctor est Plin⁹. Miraris: Atqui propria ludus est simiæ miscere calcu/
los ac trāsferre: & post illidere: raptim iactare man⁹ ac retrahere: insultare aduersario & col/
lisis dentibus minari: irasci: altercari: fremere: uicissimq; interim: ut Flacci uerbo utar: caput
scalpere: ungues rodere: & ad summā omnia facere: quæ prætereūtibus risum excutiāt. Nū/
quid em̄ hoꝝ aliquid aut ullum penitus amentia genus omittitis: Nonne ita torquemini:
quasi uel uestra uel publica salus in dubio sit: Multi credo prælio uicissent: si quā ligneis aut
eburneis impenderunt curam: ueris militibus impēdissent: Vix rei ullius tam intesum: tāq;
ineptum studium iuenias. Sed hoc est in regno stulticia cōmune: ut quæ res minor est fru/
ctus: & cupiditas & delectatio maior sit. ¶ Gau. Alexæ delector. ¶ Rō. Ostendā tibi si cōsilio
uti uoles: generosam atq; honestā alexam: qua olim Athenis docti homines usi sunt: ut festis
scilicet diebus: in consilio amicoꝝ quisq; de litteris aliquid in mediū proferat: nō sophisma
lubricum ut illi: sed solidū pro ingenio proferētis ad uirtutē aut beatā uirā ptinens. Dehinc
collatione facta: sine inuidia: sine ira: qui inferiores doctioꝝ iudicio uisi erunt: facili quidem
multētur pecunia: Hæc in philosophicas uertat cœnas. Sic res una cōuiuio: sumptū exerci/
tium studio: calcar ingenio ministrabit: qd̄ hinc uictos excitet: hinc uictores. Hoc alexæ genere
quo antiqui saturnalia: uos pia festa: & quo illi Athicas: uos Romanas noctes instruite. Ha
bes ludū quo & ludere iuuet & lusisse non pudeat.

De ludo Taxillorum prospero: Dial. XXVII. ¶ Gau.

Uuat ad taxillos ludere. ¶ Rō. O uorago ingēs inexplēbilis: O patrimonioꝝ flux⁹
i tristis ac subitus: O animi tēpestas & famæ nubes & scelex stimulus & ad desperā/
dum uia. Superiores utcunq; ludi sunt: hic merus est dolor. ¶ Gau. At mihi prosp
ludi huius euentus fuit. ¶ Rō. Taxilloꝝ nullus euentus prosp: mali oēs & miseri: Nā & qui
perdit affligit: & qui uicit illicet inq; insidias p̄trahit. ¶ Gau. Prospero lusi. ¶ Rō. Prasens
sæpe p̄sp̄ritas futura calamitatis auspiciū fuit. Et suas hæc pestis habet illecebras: Si qui
talis ludūt oēs perderēt: nemo unq; luderet: nūc lucrant aliqui: sed lucꝝ illud arra est dam/
ni. ¶ Gau. Lusi & uici. ¶ Rō. Bene: nisi in campū redis: Alioquin nullus cāpus planior: nul/
lo in campo uolubilior est fortuna. ¶ Gau. Lusi & uici. ¶ Rō. Ludes iterum & perdes. Qd̄
uicisti aut hinc atq; illinc mille diripient: qd̄ pdideris nemo restituet. Adde qd̄ si qd est iusti/
cia: qd̄ uincis nō sit tuum: at qd̄ pdis etsi nō fiat alterius: tuū tamē esse desinit. Multa sunt
undiq; quæ ab hac insania bonā mentē dehortent ac retrahāt: nisi uos ipet⁹ quidā: auaricia
pulsus urgeret. ¶ Gau. Vici in ludo taxilloꝝ. ¶ Rō. Scito aut te ab exactore impio scē⁹ cē/
tesimū accepisse: restitues qd̄ uicisti: & de tuo adijcies ut nō sit qui repetat: p̄ seipsū euanue/
rit: utq; in sōnis foelix eē desieris. ¶ Gau. Vici & ditior factus sū. ¶ Rō. Cū nulla sit stabilis

pecunia: sed sua potius rotunditate uersatilis: tum præcipue quæ taxillis quarit: Taxillorū ludus nihil ulli donat: eorū maxime qui familiarius illum colūt: sed mutuat aliquid & extorquet: eo sp̄ immitior: quo blādior uisus erat. Nulla em̄ amarior est iactura q̄m lucri dulcedine degustare orso. **C** Gau. Lusi & lucratus sum. **C** Rō. Gaudere lucro taxilloꝝ tale est: ac si dulci gaudeas ueneno. Vtrūq; mox per uenas erumpet. **C** Gau. Ludo prospero delectat̄ sum. **C** Rō. Peior est delectatio peccati q̄m peccatū ipsum. Sunt qui mala consuetudine pene coarcti peccant: neq; post peccatum gaudent sed tristant: & si fieri possit: nō peccasse maluerint. Quosdā uidimus inter ipsas libidinū flammās: quandā uelut glaciem doloris ac pœnitentiæ sentire: & si dici liceat: uelle simul ac nolle: peiorem licet i partē mali usus quadā ui detortas: quos haud improbe quis speret usu excusso ad meliorem semitā posse cōuertī. At qui de peccato exultant: quid de his oro reliquū spei est? **C** Gau. Delector taxilloꝝ ludo. **C** Rō. Spero fore ne semp̄ neu diu etiam delecteris: uoluitur assidue fundat̄ status urbīū. Tu stabile taxillos putas: Crede mihi uoluent: & secum in lachrymas gaudium tuū uoluent: Neq; enī sic uoluent ut uidisti: tunc inane tibi gaudium: nunc ueros gemitus parabūt. **C** Gau. Delectat̄ ludere. **C** Rō. Delectatio funesta & turpis corruptiq; animi: Ira em̄ & conuitio dignus es. Nam quis quæso ingenuus: seu quis homo & non potius trux belua delectari queat ludi nomīe abūdante nequitia atq; impietate scēdissima? Vbi præter hoīm uultus nil humanum sit: uultusq; ipsi iracundia ac mœrore obsiti confusisq; clamoribus efferati: nec iam sint humani: Vbi non decor morum: nō modestia sit uerboꝝ: non amor erga homines: non erga deum reuerētia: sed iurgia: & rancores: & doli: & periuria: & rapina: uulnera ad extremū & homicidia: quo q; nil in deum sc̄uius potest humana temeritas diuini noīs blasphemā: quibus ante omnes sceleꝝ officinas ille ludus infœlix scætet. Vbi si quos forte tacitos pudor tenet: crebro tamen suspectantes: quid labijs cordis agant: sciunt ipsi. Quis hunc ludum uerus homo: nō dicā tractare manibus: sed spectare oculis possit & non angi prorsus fugariq; scelesti spectaculi scēditate? **C** Gau. Delector tamen hoc ludo. **C** Rō. Vide ne Cretensū imprecatio in tuū caput inciderit: Mala consuetudine delectari: quo nil dictū leuius: nil euentu grauius propiusq; exitio est. **C** Gau. Delector taxilloꝝ ludo. **C** Rō. Abficienda est delectatio inhonestā: & si non uirtutis: at saltem famæ studio & pudoris cura: Nam uix aliud i actibus hominū inuenias: ubi tam clare mores ac uitia detegant. Vidisti alacriter in præliū descensuros: in hoc ludo tremere atq; orare flebiliter & suum numeꝝ iuocare. Quosdam alibi magnanimos ac trāquillos: illic p̄ parua pecunia & precari & irasci & in finē furere. Quis multa pro paucis nūmis saepe ibi fecerunt uiri fortes: quæ pro ingenti thesauro alibi nō fecissent. Ibi em̄ uitiorum omnīū: sed imprimis iræ atq; auariciæ regnū est. Meministi ut Nasō i eo libro quo inhonestam quidē ac superuacua artem docet: utile tamen interdum aliquid interserit: A matricibus monet ut ob animi uitia cælanda: ludo hoc aut simili abstineāt: ne cōspecta ira tumida: aut auaricia exhausta amatoribus displiceant suis: Quāto id uiris dignius præcipitur: nē nō modo hominū sed dei oculos omnia uidentis: & bonos animos moresq; ingenuos amātis offendāt. **C** Gau. Lusi: uici: gaudeo. **C** Rō. Ludus turpis: dānosa uictoria: gaudium inane. **C** Gau. Vici gaudeo. **C** Rō. Omne de suo malo gaudiū stultū est. Proinde tartareus quispiā ludi huius inuentor fuit: Cuius insc̄ij ludibrio ac noxæ: sciētes uero miraculo subiaceāt ac stupori. Nam quid mirabilius q̄ qd̄ ueteri prouerbio uulgatū: uerumq; iugi experientia deprehenditur: Omnes huiusce ludi magistros nudos esse atq; inopes & egenos.

De Histrionū iocis: Dialogus XXVIII. **C** Gau.

A d Elector histrionū iocis. **C** Rō. Nobilior multo delectatio illa est quæ de modulatiōe musica: liberali sc̄z quadā arte percipit: hæc soli uanitat̄is & ipudentiæ plena est. **C** Gau. Histrionibus delector. **C** Rō. Malim pauperibus: malim amicis humilibus: malim tandem solitudine delecteris. **C** Gau. Histriones mihi risum mouent. **C** Rō. Quid tu illis: quotiens de se dominū ridentē risit histrion: quotiens se mirantis amentia admiratus finxit aliquid: q̄ falso illū: uere se aut delectaret? **C** Gau. Histriones doctos habeo. **B** **C** Rō. Habes de quib; rideas: quicq; te rideant & te rodāt. Pestis diuitum puetusta: quæ ab Ethruscis orta Romæ creuit: adeo eorū fiducia est euecta: ut Aesopus hinc quæsitū patrimonium incredibile atq; imensum filio dimiserit: & Roscius uagā sparfamq; rē arte collegerit: de histrionica lib; scribēs: i quo artē suā oratoriæ: sc̄z pinde Ciceroni æquare nō erubuit: eam sc̄z ob causam q̄ affectus animi conceptusq; abditos: quos Cicero uerbis ornatis uarie

De ludo Palæstrarum: Dialogus XXIX.

pronūciaret: ipse alio modo: sed effectu pari gestibus aptis exprimeret. Et sane fuit ille mirus artifex: nec scio quid tam durū esse uel tam triste potuerit: quod non facile lenisset: non dico qui facillimi atq; mitissimi Ciceronis amicitiam ingenio meruit: dignusq; pro quo tātus orator uerba faceret: & de quo scriptum opus memoriæ posteriorū traderet: est habitus: sed qui tetricum ac superbum Syllæ animū inflexit: & ab illo omnium contemptore admissus in gratiam: anuloq; aureo donatus est: qui tot graues ac seueros senes senatumq; illum per quē frena orbis agebantur: quotiens uoluit ad risum ac laticiam coegit. Qui populū Romanū tantum & tam uarium sic illexit: ut diurnū salarium de publico mille denarios sine gregalibus ac ministris solus ipse perciperet: Magna merces: quæuis exigua fingat moneta: non sine miranda quadā & insolita agilitate animi hoc fieri posse consenserim: ut si quis usq; Roscius affuerit non tibi forte sit uetitū: quod Ciceroni licitū fuit: non solum ludis interdū sed familiaritate eius & ingenio uti. Est enim ingenij inter se quæ studio & professione distantibus multa cognatio: ubi uero hūc quærimus: multum breui tempore nobilissime artium retro cessere: ne dicam histrioniam: quæ eo redijt ut nūc illi deditos corrupto gustu falsoq; iudicio esse nō sit dubiū. Profecto enim consequens est: ut quibus mala bene sapiūt: bona illis ignota sint: & curis nobilibus inuictos esse: qui uilibus delectant. ¶ Gau. Multi quotidie me frequentant histriones. ¶ Rō. Frequentare te desinent: cum tu diues aut largus: dicam rectius: cū tu stultus & prodigus esse desieris. ¶ Gau. Magna mihi acies histrionū est. ¶ Rō. Immo muscæ quæ te unctum comitent sicūq; destituant: nec destituisse suffecerit nisi hunc plausum par sequatur infamia. Sunt linguæ quibus quies ac silentiū pœna est: nūq; uero nisi de alijs loqui iuuat: aut falso laudat: aut liuide detrahunt: Et quorū nequeunt mordere diuitias: famā mordēt. Vna est histrionū atq; parasitorū lex: utriq; blāditijs armati: post fortunā eunt. Verum illis uentrem implese satis est: his alia fames cibi mentio iniuriæ genus est implenda cupiditas fundo carens.

De ludis Palæstricis: Dialogus XXIX. ¶ Gau.

Alæstricis delector ludis. ¶ Rō. Si spectator uan⁹: si luctator insanus. ¶ Gau. Palæstricis exercitijs uaco. ¶ Rō. In singulis ybis cuius domini mācipiū sis apparet. Nempe hæc ut supiora corpori seruiūt: quod ut paulo ante cōmemini & aliquanto honestius sine impetu & sine strepitu fieri potest. Et est agitatio quadā animi nobilior: quā si nosces hos corporeos conatus & sperneres & odisses: sed uos animū quasi hospitem degererem atq; inuisum: corp⁹ ut dominū generosum ac dilectū colitis: illi seritis: illi metitis: illi aratis. Iure id quidem: illud iustius quod eo omnia refertis: curaq; animi posthabita nocet illi insomnes agitis: illi suspiratis: uota illi facitis: ingenuasq; artes illi discitis: illi demū obsequimini ac seruitis sumptuosissimo dñorum oīm atq; ingratiissimo: cui nec unq; satis aliqd: nec si quid aliquādo defuerit: ulla unq; memoria sit accepti: huic tamē tali domino quicq; iusserit paretis: atq; esuriente animo huic uni non tantū necessaria: sed supuacua undiq; ac nocitura conuehitis: Neq; ea solū quæ ad uictū pertinet ac uestitū: de quibus suo egimus loco: sed quæ ad ludos etiā uariamq; libidinem: non uidentes quæ uestris aduersa consilijs ipsa sit ueritas: quæ disertissimo Ciceronis ore loquit: unde appareat: quod qui corpus negligit: nō se ille: sed fragile caducūq; domiciliū: at qui aīm: ille sese uere negligit: Neq; em̄ ait: Tu is es quæ fortuna ista declarat: sed mens cuiusq; is est quisq; nō ea figura quæ digito demonstrari potest. ¶ Gau. Palæstræ delector exercitio. ¶ Rō. Quadrigarū feruor: & equorū strepit⁹: & ardētes rotæ p angustias inoffensæ: & luctantiū plausus atq; collisio: oleū: sudor: puluis mirabilis: seu illa quidē oculoꝝ: seu auriū seu nariū uoluptas hebetatiq; sensus: indicium ingens: quod si san⁹ integerq; esset: nō clamorū atq; tumultuū officinæ quas palæstras uocāt: sed obseruatio diligēs palæstræ huius: quā nascentes ingrediunt: quā uiuētes atterūt: unde digrediunt obeuntes: atq; utilior quadā honestiorq; suauitas delectaret. ¶ Gau. Studio delectus sum palæstrico. ¶ Rō. Fuit hæc quidē apud ueteres nō ultima gloria: sed tam magna ut seni illi Rhodio Diagora: quæ & ipse palæstrita insignis fuerat: cū duos uno die filios palæstricis insignitos uictorijs cōspexisset: quasi nihil clarius iam restaret quo aspirare posset in uita: Amicus alter Lacedæmoni⁹ senex diceret: morere Diagora: Nō em̄ in cœlū ascēsurus es: Tā magnū tanq; altū cēlebat: tres simul unius familiæ palæstritas esse. Leuicula prorsus & græcula ueræ laudis extimatio: sed cōmunis adeo: ut magna etiā turbaret ingenia. Vnde & Plato tātus philosoph⁹ Olympionices clar⁹ fuit: inq; hac arte multis notus euctibus: adulescens tamē. Amplitudo quidē: unde Platonis nomē ortū putant: roburq; corpis & ætatis

feruor: iuuenilem animū impulerāt ad experimentū uirium ubi cum summis quoq; par eēt: accessū temporis: cognito quid ageret: ad meliora se transtulit Socraticq; similis fieri maluit q̄ Miloni: Et sane multa aras excusat: Facile teneris annis ignoscit: Vanitatis excusatio nulla est uiro. ¶ Gau. Palæstræ studiū delectat. ¶ CRō. In hoc sæpe uilissim⁹ omnīū superior fuit: & corporea mole animi ȳtus est oppressa. Quem tu mihi ducū uel heroum proferes: quē Milo ille nō superet: qui ad stadiū bouē uiuū gestans humeris cucurrit: eūdemq; nudæ ic̄tu manus occisum uno die solus haud grauat⁹ integrum comedit: Mira res dictū: sed apud historicos uulgata. Quis huicigiē in palæstrā suā regno par occurrerit: Atq; nihil indign⁹ q̄ generosos spiritus tali beluā succumbentes cernere: & iccirco nobilibus animis bene sibi fidentibus summo opere, puidendū est: ne sua sponte descendāt ubi ab ignauissimis uinci queant: Quin tu si cōtentionibus gaudeas: id tibi sume certamē: in quo semp̄ fere superior q̄ melior: non de corpore uiribus aut omnino de re ulla ubi peior idem esse possit & uictor: Nō de opibus ergo: non de dignitate: non de potentia: sed de sciētia ac uirtute cōtende: Idq; eo animo: non ut cuiusq; famæ obstrepas: sed ut alienā laudis æmulatio tibi sit calcar ad gloriam: Nullæ ibi sint penitus partes inuidiæ: sed ȳtutis. Habes & hic exemplū Catonis huius ultimi: de quo Crispus: Non diuitijs inquit cum diuite: neq; factione cum factioso: sed cū strenuo uirtute: cum modesto pudore: cum innocente abstinentia certabat. Honestissimū hoc palæstræ gen⁹ quo te exerceas: nō tantū olympiæ: sed ubiq; nō minus in thalamo q̄ in foro: nec minus in ocio q̄ in actu: neq; cū presentibus mō sed cū absentibus quoq;: cūq; atatum omnīū ac terrarū uiris illustribus. Semp̄ eñ memorabile ac magnificū illud Scipionis apud Liuium iudicauit: Maximo inquit cuiq; id accidere animo certū habeo: ut se non cum presentibus modo: sed cum omnis æui claris uiris cōparet. Tu quoq; uel de grege presentium si occurrat quod uix spero: uel ex omni memoria uetustatis quēlibet tibi parem delige: cum quo non uinis aut cæstibus: sed ingenio ac uirtute luctabere: sine metu periculi: sed immarcescibilis spe coronæ. Hoc de palæstris consiliū: hæc sentētia mea est.

De Varijs Spectaculis: Dial. XXX. ¶ Gau.

Electo uarijs Spectaculis. ¶ CRō. Circo forsan ac theatro: quæ duo loca bonis semper aduersa moribus fuisse notissimū: quo quisquis malus ierit: redibit pessimus. Nā bonis iter illud ignotū est: qui si casu aliq̄ ignari adeant: cōragio non carebunt. ¶ Gau. Circo delecto atq; harena. ¶ CRō. Atqui delectationes aliæ: uanū seu libidinosum aliqd habuere: hæc utrūq; supadditāq; sæuitiā & inhumanitatē habet: bonis animis rē indignā. Neq; excusat q̄ hisipis Romāi olim: flos hoīm delectati sūt: Recto nāq; iudicio urbs illa alioquin abundāntissima bonorū oīm atq; illustriū exēploꝝ: nihil oīno reprehensibilis habuit reliquisq; deformi⁹ sibiq; inuicē: q̄ hinc discordiæ: ciuiliū: hinc ludorū studiū immodicum: quasi nō sufficeret belloꝝ cruor: domi militiæq;: nisi cruenta pax eēt cruētæq; etiam uoluptates: Nisi circo fortassis honestius quis theatꝝ dixerit: cui pariter inhiātes uideas nō mō populū sed senatū atq; ipsos mūdi dños Impatores Romanorū: sic spectaculis capiebāt illi etiā qui hūano generi spectaculū facti erāt. Rē mirabilē dicā: sed cognitā uulgatāq;. Sic cunctoꝝ aīos theatralis furor ille puaferat: ut nō mō cōiuges Cæsarū aut filias: sed uirgines q̄ uestales in publicū atq; in turbas educeret: quarū pudicitia nihil exactius: nihil fama tenerius: nihil cōuersatione secretius: usq; adeo ut in eis oīs motus: oīs cultus: oīs sermo lasciuior nota dignus ac supplicio haberet: & tamē hisipis in theatro locū assignasse legiē: non quicūq; sed sumus atq; optimus principū August⁹ Cæsar: Neq; minor est ideo error is quo magni errāt: sed maior poti⁹ atq; cōspectior. ¶ Gau. Libēter scænicos ludos spectro. ¶ CRō. Rem quæ nec honeste gerit nec honeste cernit: nec facile dictū est an lusor infamior: an spectator: & an scæna sit turpior: an orchestra: nisi q̄ in illā sæpe quidē paupras: in hanc ȳo sp̄ uanitas trahit. In oīni sane delicto plurimū interest: utꝝ inopia: an libidine seu superbia q̄s delinquat. ¶ Gau. Amphitheatri spectaculis oblecto. ¶ CRō. Damnosa undiq; & publice priuatimq; nocens delectatio: Quod facile colliges si in animum redeat ex historijs rei huius initium progressusq;. Quanto publici census impendio: quantaq; insaniā proxima ducū cura: q̄to demū populi studio ac labore cōstiterit: Equidē & tot uana dinumerare difficile est: & tā uulgata: supfluū: mille si p̄ gladiatoꝝ paria nō ludo tm̄ satis multa sed prælio elephantorū tigridūq; & leonū ac pardorū greges: onagrorū q̄ equorūq; ferociū atq; aīalium diuersissimi generis e toto orbe trāsmisso: oīm terrarū syluis oīmq; gentiū uenatib⁹ Romano famulātibus theatro: Adde illā ædificādi luxuriam exēplo carentē: non imitatione carit

De Varijs Spectaculis: Dial. XXX.

turam: cōuectas terra pelagoq; marmoreas columnas in ludorū usum: & artificū summis in-
 genijs expolitas & uerticibus supbas: auro rutilante frondentibus: Cuius princeps insanīæ
 nomināndus est Scaurus: is qui ædilis in theatri scanā opus dierū paucorū: & qđ paucis lig-
 nis ac funibus attolli poterat: suffecturū oculis populi talibus gaudētis trecentarū: sexagin-
 ta taliū columnarum monstrā intulit: Fecitq; opus: ut scriptū tenes: maximū oīm quæ unq;
 fuere humana manu facta: nō temporanea mora: uerumetiam æternitatē destinatione: quo
 promeruit ut uerissime dicere: prosc̄riptione primū graui ciues idem post ædilitate leuissi-
 ma mores bonos in exiliū pepulisse: ut qui multi per diti temporis inani plabecula multa-
 rumq; inutiliū impensarū reip. auctor & exemplū fuit. Sed o mīx dictū: mox furorē hunc
 uicere sequentium furores: quibus effectū est: ut miraculo opeꝝ ac numero fateri oporteat:
 Præter Romā nihil mirandum fuisse in toto orbe terrarū. Nam & hoc itidē scriptum uides:
 Penetrata terræ intima: perfossa silices: egestæ rupes abditæ: auersi amnes & in fistulas co-
 acti: inclusū aut exclusum molibus iratū æquor: suspēsa iuga montiū: temptatiq; mariū re-
 cessus: Deniq; stratū late signatumq; nepotibus iter insaniendi: & impleta in uobis spes
 auorū: nūq; scilicet defuturā esse luxuriā. Et ut cumulatiū malū sit publicis damnis: accedit
 calamitas priuatorū: qui spectandi cupidine cōpediti: & quotidiani interim quæstus imemo-
 res: neq; diem labi sentiūt: neq; armatā tergoq; instantē respiciūt ægestatem: Sic uicissim &
 priuata in publicam: & publica pernicies in priuatā uertit. Neq; uero patrimonioꝝ iactura
 grauior: q̄ moꝝ: ubi libido discit: humanitasq; dediscit. Proinde quid de spectaculis spera-
 retis: iam inde ab exordio primus regū uestroꝝ Romulus omen fuit: qui in his rigidā tetri-
 camq; illam Sabinarū pudicitia circūuenit. Et si utcunq; matrimonij honor texit iniuria: at
 q̄ multis hoc postmodū non ad cōiugiū sed ad stuprū uagāq; licentiā fuit uia. Ad summā
 em hoc teneas uelim: Pudicitia spectaculis sæpe stratā: semp̄ impulsam uidim⁹. Et ut sileā ui-
 ros: quib⁹ is scelex furor est: ut pene iā adulterio glorient: Multarū ibi fama perijt pudorq;
 multa inde domū impudicæ: plures ambiguarū rediere: castior aut nulla. Iam uero quæ cor-
 porum clades: ne quid profus desit infortunij: quæ ue nō singulorū modo: sed populorum
 strages indicio sunt: & risus subito uersus in gemitū elataq; funera e theatris & plaudētium
 choris mixtæ lugentiū cohortes. Audisti ut Curio is qui ciuili bello pro Cæsaris partib⁹ in
 Africa occubuit: ut Scaurum quē opib⁹ æquare nō poterat: ingenio superaret: nō marmo-
 reum: ut ille: sed lignēū theatrū: duplex tamen ac pensile meditatus: populū uictorem genti-
 um ludis uictum: & periculis plaudētē suis: mira arte suspēdit: ut ridentes interius stupen-
 tesq; ipsi exterioris: spectatorib⁹ risu fierent ac stupori: Et miramur imperij spe obiecta unius
 licet magni exulis animū flectere potuisse: q̄ oculorū leui breuiq; uoluptate pposita tot mi-
 lia ciuium uolubili spectaculo circūuoluit. At nemo ibi perijt: dicet aliq; sed perire potuerē:
 & periēre alibi innumerū. Neue attingam nouas simul ac ueteres ruinas quibus sæpe multi
 mortem simul ac tumultū inuenēre: sub Tyberio principe celebri spectaculo apud Fidenam
 urbem: amphitheatri lapsu oppressa uiginti hoīm milia meministi. Hic spectaculoꝝ fruct⁹:
 hi sunt exitus. ¶ Gau. Spectaculis cum uoluptate detineor. ¶ Rō. Aut fictis amoribus: aut
 ueris odijs. Primū equidē non est uiuere: secundū uero nec hoīs spectare. Quis ferrum iugulo
 lætus exceperit: Quis feruido uulnere plus cruoris effuderit: Quis minus conspecta morte
 palluerit: Quid crudelitatis ad scholam ire iuuat: Nō egetis præceptoribus: nimis dociles
 malorū estis. Plura p uos domi discitis q̄ necesse est. Quid si tam promptis ingenijs artifices
 scelex ac magistrā errorū plæbs accesserint: Multos quos natura mites fecerat sæuitiā specta-
 cula docuere. Mens hominis ī uitiiu pronā: nō urgenda utiq; sed frenanda est. Si sibi linqui-
 tur ægre stabit: si impellitur præceps ruet. Multū mali auribus inuehiē: sed multo pl⁹ ocu-
 lis: Illis quasi fenestris bipotentibus in animā mors irrumpit: nil potentius in memoriā des-
 cendit: q̄ qđ uisu subit: facile audita præteruolant: cōspectarū imagines reꝝ hærent etiā in-
 uitis: nec se tamē nisi uolentibus ingerūt nisi praro atq; ocuis abitura. Quo p̄gis igiē: Quis
 te rapit impetus: ut ad horā gaudeas unde semp̄ doleas: ut uideas semel quod uidisse milli-
 es pœniteat: lugulari ferro hoīem: aut ferarū dētibus unguibusq; discerpi: aut tale aliqd qđ
 & uigilē turbet & sopitum terreat: nescio quid hic dulce seu quid non potius amarū ac triste
 sentitis: nec ullum in uobis maius insanīæ argumentū uideo q̄ qđ quotidie uos ad mortē
 miseris delinimētis illectos: & uelut stygio sopore dimerfos: dulcedo amara: & delectatio in
 amœna præcipitat. Vna est enim uobis lex rerū ferme omnium: Quicquid cupitis: quicquid
 molimini: quicquid agitis contra uos est.

C

De Equis: Dialogus XXXI.

De Equis: Dialogus XXXI.

C. Gau.

A

Quo agili delector. C. R. Ferocissimo & inquietissimo animante in somniq; & in-
 expleta uoragine. C. Gau. Equo libens circumuector. C. R. Non multo est peius
 mari turbido q; frementi equo rapi. Nullū animal insolētius domino suo est: Nec
 inepte iam equorum domitoribus in prouerbū uenit: bis equum male facere: quāuis hinc
 humile: hinc superbum sit: qui illis uiribus eaq; pernicitate: pro uili cibo fieri alterius doma-
 ricq; duris stringi fasciis: nodosoq; fune uinciri: freno frenari: ferro calciari: p̄tusa clauis un-
 gula ferro urgeri: ferratum ferre uectorem: turpem carcerem ac graue seruitium pati possit.
 Inde autem quasi indomitus: non tantum pro libero sese gerat: sed ut domini sui hostis agit
 omnia: Si currendum est stimulos non audit: si subsistendum frena mordicus rapit: si fre-
 mendum torpet: si latendum fremit: Obsequiosum illud ut perhibent fidumq; aīal de quo
 tam multæ iactentur fabulæ: animal nobile: regium: optabile: colendumq;: dignum quod
 enormi precio comparetur: anxia nutriatur cura: Immo uero animal: q; si conferant cū ob-
 sequijs tædia nemo sapiēs emat: nemo diligēs pascat: Aīal & ocij impatiēs & laboris: Illo tu-
 midū: hoc deiectū: nūc impetuolum animal: nūc ignauū: nūc audax: nunc trepidū: nūc uo-
 latile: nunc caducū: hinc culicū metuens atq; umbræ: hinc dñm suū spernens: diuersisq; illū
 uis in discrimen trahens. Quis cōtumaciā: quis morsus aut calces explicet? Quis hinnit?
 & ascensoris impatiētiā ac sessoris? Equidē quot equoꝝ moref: totidē equitū cōstat esse pe-
 ricula. C. Gau. Equoꝝ studio detineor. C. R. Mirarer nisi ingentes uiros usq; ad ludibriū
 captos hoc studio meminissē. Quis Alexandrū Macedonē nō audiuit: amato equo tumu-
 lum erexisse: urbēq; de equi noīe appellatā: Sed nihil ī illo mirabile uiuente impetus & ani-
 mi feruor fecit: Mirabilior ī Augusto quīs minor ineptia: neq; em urbē equo ille suo institū-
 it: sed sepulchrum: Idē ipsū illi grauitati atq; ingenio impar fuit. Nā diui Iulij mōstrosus
 sonipes: an ab ipso: an ab alio ante ædem Veneris marmorea sit cōsecratus effigie dubitari
 potest. Minor multo uel ætate uel gloria: uerq; opibus ac Cæsareo noīe pene æqualis Anto-
 nius uerus: ut fileā quē uictū quēne amicū equo quē imodice amabat exhibuit: certe & ui-
 uenti simulachꝝ aureū fieri fecit: & mortuo sepulturā: quo grauiꝝ stomachemur: ī uaticano
 extrui: tot inter sacra ossa ibi cōdita & condēda: Vix credibilia loquimur: ꝑa tamē: horū si-
 miliumq; conscius uates heroū aīas apud inferos q; equoꝝ studio deditas facit: nec minor
 ideo: sed maior est uanitas quæ tam magnos ad se animos trahere potēs est. Ne ue quis pri-
 scam tantū nō modernā amentīā suspicē: redeat ad memoriā: nec longe seu loco seu tempo-
 re requirēdus: Adhuc em uiuit nec dum senuit: & in terra Italica uobiscū degit is quē nomi-
 nare non est necesse: Fortunæ utiq; uir ingentis: nec parui ingenij consiliq; uir: alioquin ma-
 gni animi nec insulsi ubi quid serio agendū incidit: qui tamen ægrotanti equo quē amabat
 aureum puluinar ac sericum cubile substrauit. Cūq; ipse interim podagra uinctus atq; im-
 mobilis medicoꝝ legibus regeret: nihilominus tamē aut seruoꝝ uectus manibus aut equo
 altero uix iniectus & suos medicos secū ducēs: equum ægrum suū bis terq; quotidie uisita-
 bat: illi suspirās atq; anxius assidebat: illū leniter manu tractans blādo murmure solabat.
 Quid multa? Nullū medicinæ genus intemptatū: nil languētī amico debitū prætermis-
 sum fuit. Fabulā fortasse posteritas uocet: uera res & magno in populo nota est. Sic uir fortis cu-
 ram equi gessit ut propriā: sic extinctū luxit ut filium. C. Gau. Delectat equitare. C. R. Est
 id quidē utile iterdū & celeritati adminiculū & fatigationi remediū & nobilitatis isigne: Nec
 inficior gloriosum uulgo extantē: insigni equo uehi: & cunctis excellere: nec uertice solo sed
 humeris: & toto pene corpore supra esse. Cōtra uero laboriosissimꝝ & sæpe dño suo pestifer
 immitis equus: Optes iter pedibus agere: tā nulla est respirandi uel minimū facultas eque-
 stre periculū pedestri luto seu puluere pmutatū uelis: Proīde multos media de morte rapue-
 runt equi: multos ī mortē impulerūt aut alliserūt aut corpibus oppresserūt. Quid q; nō ul-
 timū belli semē equi sūt? Tolle eqs pegrinos terris: icursus partēq; pmaximā bellicæ cladis
 abstulerūt: Vt qd de uētis ī natura: qd q; de Iulio Cæsare ī historia ē quāsitū: expediēs ne fue-
 rit aut flare uentos aut Cæsare nasci: Et de equis similiē queri possit: tā multa sunt utrimq;
 cōtraria. Nec imerito Thesalia quæ prima eqs repperit domuitq;: prima aureū argenteūq;
 nummū cudit: prima pelagus rate tēptauit: Martis seminariū uisa est: qd nō semel: tot post
 sæculis multo clarioꝝ sanguine patuit. C. Gau. Q; me putas iuuet poeta noster ubi nobilis
 equi spiritū moref q; descripsit? C. R. Nec te terret Hebræoꝝ uates ubi ait: Ab increpatiōe

B

C

C

D

De Venatu & Aucupio: Dial. XXXII. De Famulatu: Dial. XXXIII.

tua deus Iacob dormitauerunt qui ascenderunt equos. Excute singula: non tam illud leue q̄ hoc asperum.

De Venatu & Aucupio: Dialogus XXXII. ¶ Gau.

a T canibus gaudeo. ¶ Ratio. Nunc intelligo adoleſcētis imberbis gaudiū: de quo Flaccus: Gaudet equis: canibus & aprici gramine cāpi. Vide aut̄ ne & qđ sequitur sis: Cæreus in uitiū fleſti monitoribus asper. Vtiliū tardus p̄uisor prodigus aris. Sublimis: cupidus: & amata relinquere pernix. Hunc te em̄ esse metuo: qui gaudiū tuum in fugaciſſimis rebus loces. ¶ Gau. Canibus ac uolucris deleſtor. ¶ Rō. Hoc infania deſerat: non ſatis eſt currere ac uagari: uolare etiā inſtituiſ: ¶ Gau. Rides me: nō uolabo equidem: ſed uolantibus deleſtor. ¶ Rō. At illæ delectationem tuā deſpicient abeuntes: nec te noſcent: & ingrata ſe uocanti ſurdas exhibebunt: quid implumis facies: alata uoluptas tua eſt: Finge redeāt: damnosa redit occupatio: itege clamabis & oblitus melioris negotij diem perdes: Iterum retro accliuif & oculos fixus in nubem poſt auiculā tuā flebis: quaſi nil neceſſarij operis uita ferat: ex cōmodo ocioſi & lenti: uos uolucrum ſeruos eſſe gloriimini. Natura uobis duas manus fecerat: uos hanc freno curuis: hāc unguibus occupatis. Sic iutiles undiq; & uolandi ſtudio manci effecti: ne nihil agere uideamini: multo eūm ſtrepitu ante diem ſurgitis: & quaſi ſint hoſtes in limine præcipitāter erumpitis: tota dehinc luce iactamini ſtagnis: ſyluis ac uēpribus: implentes cuncta clamoribus diſſoniſ & incōdito ululatu: Inq; hoc ſpiritum nulli maiorij rei habilem effundentes: ſpiritum quo maiores ueſtri bello terrebant hoſtes: pace iuſticiam defendebāt. Sero aut̄ re ueluti bene geſta: domi ſedetis altercantes q̄ bene uel auis hęc uolauerit uel illa digeſſerit: quot ſint cauda: quot alarū plumæ ſupſtites: quot emiſſæ. Nonne hęc omnis ſcientia ueſtra eſt: hic amor: hęc ſœlicitas: & hoc totum qđ creatori deo: quod altrici patriæ: quod parentib⁹: quod amicis redditis: accipitres: aut erodios ueſtros ſonantes in nubibus: & Ianiatæ prædæ p̄gululum: & ſudorem: & puluerem: & nocturnam perditæ lucis hitoriam? In hac em̄ in deſeſſi ſemper & ualidi: Delicati aut̄ & imbecilles ad ſeria Liuij hitorias: & Ciceronis oratiōes ſacraſq; nec pudet lras p̄lixitatis arguitis. Quis hęc inoffenſis auribus audiat? Quis uos ferat ad aliud natos in his uiuere: ſi modo uiuitis hęc agentes: ¶ Gau. Canibus atq; auibus deleſtor. ¶ Rō. At qui ducum & illuſtrium multos equis: quosdam canib⁹ deleſtari ſolitos audiuimus: eouſq; ut Hadrian⁹ Imperator: non equis ſolum: ſicut hi quos ſupra memorauī: ſed canibus quoq; buſta conſtruxerit: oppidūq; in ſuper eo loci ubi uſam proſpera uenatione peremerat manu ſua ſape & macſtare ſolitus & leonem: auibus nullū fere: unde & irriſum ferūt a Virgilio Marcellinū Auguſti nepotem: qđ dare his operā adoleſcentulus uideret. ¶ Gau. Venatu libenter exerceor. ¶ Rō. Fuit hęc quōdam latinorū: nunc galloꝝ ars propria eſt: quod & res probat: & illoꝝ ſcriptores aliq; glorianē. Itaq; ut ſileā reges quoꝝ tota uita uenatio eſt: Sūmus apud illos regū quantū ab armis ocj fuit: uenatu ut uides aſſiduo ſemp exercitus: ad extremum morti proximus: uenatu etiam laſſitudinem ſeneſtutis atq; incōmoda reſouet: Mirum dictu: in rege præfertim litterato: nec a ſtudijs meliorib⁹ abhorrete: ſed gentiliciū hoc illi erat: ut perhibent: ſitq; gentiliciū ſinire. Neq; hanc gloriā Gallis Itali eripiant: neq; uelit de uanitate contendere. Nā & ſi errore ſepoſito in rem ipſam figis oculos: ſeminobilium ultimi ordinis exercitium hoc uidebis: quos a rebus arduis torpor quidam & ignauia comes diffidentia: ab humilibus aut̄ pudor ac ſuperbia dehortantur ac retrahunt. Ad honeſtum igitur nihil idonei ſyluas colunt: non uitam ſolitariam acturi: cui non minus q̄ politica ſe ineptof ſciunt: ſed feris ac canibus & uolucris conuicturi: quod non faceret̄ niſi illis ſimilitudine aliqua iuncti eſſent: qui ſi ex hoc uoluptatē quandam ſeu ſolam temporis fugam quærun: utcūq; ſtulti uoti compotes forſan eualeſerint. Sin: neſcio quā ſeu ingenij ſeu magnificentia gloriā aucupāt: errāt. Quānā quæſo nō principib⁹ mō ſed ingenuis ē gñia mœchanic: imo & ſeruilib⁹ deleſtari artib⁹ atq; negotijs: Vna hoꝝ excuſatio: Nā qui liberalib⁹ ſtudijs: quæ maiores coluerūt ſui: atq; oino lris indixerūt bellū: quonā poti⁹ q̄ ad hoſtilia caſtra trāſſu gerēt: Sed pudebit forſitā ſi ad antiquā reſpiciāt ſeq; cū maiorib⁹ metianē ac cōparēt. Sape qdem legere potuerūt & Platonē philoſophantē: & Homeꝝ poetantē: & Tulliū orantē: & Caſarem triumphantem: uenantem puto nō legerint.

De numeroſo Famulatu: Dial. XXXIII. ¶ Gau.

m Agno circū uehor famulatu. ¶ Rō. Obſideor dicere uoluisti. ¶ Gau. Magnus circūſtat ordo famuloꝝ. ¶ Rō. Dic qđ eſt hoſtiū: a qbus q̄ nihil eſt dur⁹: nequeas ca
c 5

A

B

C

D

A

uere: q̄ latebras dom⁹ introspiciat: prodātq̄ cōsilia: quæ nouerint ut effundāt: quiq̄ præter furta cōtinua: q̄ nulli unq̄ accidit obfesso: uestiēdi tibi iterim pascēdiq̄ sint: inq̄ ipsis penetralibus habendi: Durum ac dubium belli genus: pace carens & inducijs: ubi sub tuis signis hostilis muros habet exercitus. ¶ Gau. Serui mihi multi sunt. ¶ Rō. Multi serui: multæ lites: multæq̄ discordiæ: multa deniq̄ bella domestica: quoꝝ uel spectator fœd⁹ uel laboriosus cōpositor sis oportet: Interq̄ reos & accusatores medius seruis tuis seruias: iudex factus ex domino. ¶ Gau. Multos seruos habeo. ¶ Rō. Curiosissimū aīal seruus ad inquirendū: negligentissimū ad obsequēdum. Quid agas & quid cogites nosce uult: qd̄ iubeas ignora re. ¶ Gau. Seruos multos habeo. ¶ Rō. Melius pauci seruiunt q̄ multi: siue ideo q̄ gratū obsequiū turbam uitat: siue q̄ ubi multi sunt: alter alterius aspiciens manus quiescit: laborem fugere ut industrijs pudor: sic inertibus gloria ē: qd̄ ita esse norunt oēs: nullus consultit: Nemo est qui non multitudine delectetur. ¶ Gau. Mihi multi serui domi sunt. ¶ Rō. Vbi serui multi: multus strepitus: pauca seruitia: & secretū nullū. Quot seruoꝝ linguæ: tot præconum tubæ: Quot seruoꝝ aures atq̄ oculi: tot domoꝝ rimulæ: quibus illa etiā quæ ī fundo sunt facile dilubant. Pertusum uas ac futile: seruilis animus: nihil cōtinet: quicquid infunderis mox effluet. ¶ Gau. Multos seruos domi habeo. ¶ Rō. Multos sibilos: linguas uiper reas domesticæq̄ pacis uirus abditum: multos q̄z profundos & capaces uentres ac lubrica guttura: procellā aulæ: thalamo dedec⁹: pestē penu uoraginēq̄ perpetuā. Paucos seruos bene regere difficile est: multos īpossibile. ¶ Gau. Multi mihi serui domi sūt. ¶ Rō. Melius solitudo tibi esset: Nihil est peius q̄ dum malæ qualitātē rez: quātitas adiuuat aut numer⁹: Pauci serui mali: multi aut pessimi. ¶ Gau. Multi mihi seruiūt. ¶ Rō. Recte quidē si pmissio & res ipsa quæ promittit unū essent. Nunc inter utrāq̄ quid intersit: sentiunt expti. Promittunt fateor: promissiq̄ deos testes uocant: ne soli scilicet solos fallāt. Exige aut pmissi fidem: nulla erit. Multum esset & abunde fidei satisfactū: modo ne uiolarent: neue afficerētur iniurijs: quibus est obsequiū promissum: Nunc pmississe sat est: quid qd̄ præter seruiendi uotum omniū q̄z noticiā profitent: ubi ad experiētiā uentū est norunt paucissima: uolūt nihil nisi quod ueter soporq̄ suaserit ac libido. Nil humiliter nilq̄ abiecius horum ingressu: nil insolentius nilq̄ infidius pgressu: nil inimicitius demū nil odiosius eoꝝ egressu. Durum est cogitare ne dicam pati: ut p̄ domoꝝ domos inflati elatiq̄ ambulāt: seruitiūq̄ polliciti dominiū usurpāt exercentq̄ tyrannidē: & quasi ad uastādum cōducti: nō tantū deuorant uniuersa: sed spargūt gulāq̄ largitionibus adiuuant: de alieno prodigi: auarissimi ad rapinam. Quos si quādo ad se pudor aut necessitas reflectit: ut se seruos esse meminerint: q̄ superbe q̄ querule quātoq̄ cū murmure seruiant: quis ignorat: ut merito possit non precio emptū modo: sed gratuitū quoq̄ seruitiū huiusmodi fastidiri. Ad extremū qui clādestinas domi agebant: ubi limen excesserint cū inuisis dominis apertas inimicitias linguīs agūt: armis si liceat acturi. Et si quis hoꝝ fortasse conuictijs abstinet: nō id prioris amor domini: sed sequētis timor efficit: cui ob hoc uilis suspectusq̄ fieri metuit de se similia coniectanti: Quibus ex rebus nisi oculos timor obstrueret: sole clari⁹ cerneretis quāto sit sati⁹ omī tali seruitio caruisse. ¶ Gau. Vtrumq̄ mihi latus serui ambiūt. ¶ Rō. Serui noīe: re ut dixi hostes acerrimi atq̄ impij: & absq̄ his uiuere superbia uestra nō potest: Inq̄ hoc ut in multis malo uestro miseri gaudetis: In hoc maxime diuitias optatis: In hoc terras & maria pererratis: In hoc aurum & cumulatis & spargitis: ut acies hostium uestroꝝ dēsior sit indies atq̄ munitior. An fortasse non ita est: an aliud concors diuitum habet opinio: Nulla fere alia re mediocris fortunæ bene institutam domum opulentissimæ Persarum aut Lydorum regiæ cedere: cum in multis excedat: q̄ q̄ illa plures pascit & lautius. ¶ Gau. Seruorum me circumfusa tegit cohors. ¶ Rō. Immo sub obtētū seruitij urget & cōprimat sonorisq̄ cōpedibus uinctū trahit: ut & tibi iure optio dici possit: Quid fecisti miser: ut tot custodib⁹ idigeres? ¶ Gau. Serui me undiq̄ circumuallant. ¶ Rō. Nulla fugæ nulla spes igitur est salutis. Malo quidē suo pertinaciter delectari: desperatæ demētiæ est. Atqui ob hoc unū & optāda paupertas & amāda erat: ut cum certis opum malis nexibus: tū uel maxime te seruoꝝ dolis ac fastidio liberaret.

De Magnificentia Aedium: Dial. XXXIII.

¶ Gau.

Agnificentissimæ mihi sunt ædes. ¶ Rō. Quid hic dicam nisi Tullianū illud: Orm nanda est dignitas domo: non ex domo tota quæreda: nec domo dñs: sed dño domus honestāda. ¶ Gau. Ornatissimæ ædes sūt. ¶ Rō. Quid hinc tumes? Architecti laus est nō tua. ¶ Gau. Aedib⁹ aplissimis habito. ¶ Rō. Vbi fures latitēt: tu uageris: ser

De Arcib⁹ ualid⁹ & munit⁹: Dial. XXXV.

ui luxuriē: uulg⁹ hāreat: liguriāt palati: multiplicē tādij capax loc⁹. ¶ Gau. Maximis aedi-
 b⁹ habito. ¶ Rō. Vna ē urbiū & domoꝝ lex: Nō statim meli⁹ habitat q̄ lati⁹: neq̄ em̄ q̄ la-
 te habites: sed q̄ late requirit ad beatā uitā. Sape uel in palatijs regū labor dolorq̄ habi-
 tāt: uel in tugurijs inopū quies & gaudiū: q̄ si amplitudo domus aut forma prāstaret: no-
 bilissima artiu⁹ esset architectura. ¶ Gau. Regijs aedib⁹ habito. ¶ Rō. Quali yō curas mor-
 bosq̄ locus arceat: siue adprehendenda turrium fastigia mors egeat scalis. Nonne in regia
 Tullus hostilius habitabat quando ictus est fulmine: In regia quoq̄ Tarquinius Prisc⁹ qm̄
 percussus est ferro: In regia deniq̄ superbus: quādo pulsus est regno: Nullus locus piculis
 inaccessus: nullum limen morti clausum. ¶ Gau. Habitatio mihi propria atq̄ perpetua est.
 ¶ Rō. Immo uero parui temporis incolat⁹: Instat dies cōmigrandi: Ciuem fingis: aduena
 es: conductoq̄ habitas: Veniet qui te nudum laribus his exturbet. ¶ Gau. Clara quidē &
 angusta dom⁹ est. ¶ Rō. Hinc digressio fusca erit & angusta: Sed & nunc si uere domum tu-
 am respicis: obscura & arcta illa prorsus & caduca est: quāq̄ indies tantis adminiculis uix
 fulta subsistat: assidue fatiscens casusq̄ sui nuncia: & quæ certe nec a ruina ultima longe sit:
 nec interim generosum incolam delectet ut dom⁹: sed angat ut carcer: ubi moras oderit: un-
 de optet absolui. Inunc ergo uel alienis aedibus: uel tuo carcere gloriare.

B

C angusta

De Arcibus ualid⁹ & munit⁹: Dial. XXXV.

¶ Gau. Vnitissimis arcibus habito. ¶ Ratio. In aedibus aliquid boni est: In arcibus mali
 m multum. Illæ protegunt ab aetibus: a uentis: ab imbris: hæ animum possiden-
 tis sollicitudinum procellis obijciunt & securitati politicæ curas afferunt & pa-
 uores. ¶ Gau. Arx mihi præualidis mœnibus cinctā est. ¶ Rō. An excidit illud Spartani
 dictum: qui amico patriæ muros ostentanti: Si hos inquit fœminis extruxistis: recte quidē:
 at si uiris turpiter. ¶ Arcem habeo fortissimam. ¶ Rō. Quid nisi impatientia & superbia &
 auaricia uestra fecit ut arcibus opus esset: Quanto esset honestius æquo iure cum hominib⁹
 uiuere: & in plano cultiq̄ in agellis habitare quietos carpentē somnos: q̄ te rupibus hispi-
 dis inclusisse: nocturnis excubijs ululantē: teq̄ tua miseria suspectū & iuidiosū oibus reddi-
 disse: An & Publicolæ factū excidit: qui q̄uis inter primos urbem Romam seruitio regio
 liberasset: sentiens tamen se situ aedium suspectū plæbi: ut seipsum licet indigna suspiti-
 one liberaret: domum suā de mōte deposuit. ¶ Gau. Arx inexpugnabilis est mihi. ¶ Rō.
 An illud uetus prouerbium nō audisti: Nullum inexpugnabilem locum esse: in quem asel-
 lus onustus auro possit ascendere: Trahit oppugnationem arx munita nō impedit. Restitit
 aliquantulū Senonū insultibus arx Tarpeia: Pœnog: Tarentina: donec utriq̄ oportuno re-
 medio succursum est. Illi Camillus affuit: huic Fabius. Sed an gemina arx Locrensis ab ip-
 so defendi quiuit Hānibale: Profecto nec Ilion ipsum: nec Byrsa defendi potuit: nec Corin-
 thus: quæ una peruetustam inexpugnabilis famā habuerat: sed hæc sibi Mumius uictor eri-
 puit. Nōne ante hos septuaginta annos Prænestina arx: qua nescio an ulla usq̄ fortior esset
 atq̄ munitior: ab illo magno hoste: quia armis non poterat: blanditijs ac pmissis fallacib⁹
 capta fuit ac diruta: & uix tandem uelut e longæua febre fragilior surrexit. Ad summā nil
 inexpugnabile: tutum nihil ab humanis fraudibus est. ¶ Gau. Arce subnix⁹ munitissima
 nil timeo. ¶ Rō. Arces pestiferam multis confidentiam præbuere. Multi qui tuti sine arcib⁹
 in pace uixissent: arcium fidutiā ausi sunt: unde ipsis in arcibus periere: ut illic potissimū au-
 dacia domaretur unde orta erat. Non sunt ad audendum irritandī animi sed frenandi. Oīs
 magna securitas: nisi quæ de deo oriē: stulta est. ¶ Gau. Habito in arce munitissima. ¶ Rō.
 Ut sit aliquid arx hæc tua: quid est aliud quāso q̄ refugiū quoddā: & degeneres latebræ ad
 perferendā obsidionem: quod ut ait Liuius: miserimū est in bello. Quando unq̄ audiuiti:
 ubi unq̄ legisti Iulium Cæsarē: utrūq̄ Africanū: magnū Pompeium: Marium: Alexandrē:
 Pyrrhum: Hannibalem: aliosq̄ uiros magni nominis sese arcibus continentes: & non potius
 arcibus insultātes: Arces scito non receptacula fortium sed inertium esse latibula. Certe
 hac ætate Stephanus Columnensis aut omnis illustribus uiris par: cum in eius auxiliū ad
 famā sui nominis uenisset nobilis quidā uir externus & incognitus: essentq̄ die quadā gra-
 ui & ancipiti prælio & ingenti turba hostiū circūuenti. Ille periculū uidēs accessit propi⁹: &
 ubi inquit O Stephane arx tua est: Ille subridēs: ut qui nec domū ppriā quidē Romæ habe-
 ret: manu ad pectus apposita: Hæc quidē inquit arx mea est: Vocē suo auctore dignissimā.
 Sic est autē: Sacti & deuoti uiri oēm spem ī deo habēt: Iusti ac politici in yute: Fortes & bel-
 licosi in armis: Timidi & ignaui in muris atq̄ arcibus.

A

B

C

D

De Supellectili preciosa: Dialogus XXXVI. ¶ Gau.

A
i
N ampla domo supellex eximia est. ¶ CRō. Superuacuo in spacio pōdus inutile. Il-
la furibus latebras dabit: hęc prędā: Vtraq; periculū tibi: alimentū incēdio atq; li-
uori. ¶ Gau. In domo speciosa supellex copiosa est. ¶ CRō. Illa cum te loco moueris
deferenda est: hęc si uti uolueris sapissime transferēda est: & plus difficultatis allatura q̄ uo-
luptatis: & pl⁹ oneris q̄ honoris. ¶ Gau. Multa mihi uarij generis supellex domi est. ¶ CRō.
Iuge bellū: nō cū furib⁹ mō: sed cū murib⁹ tineisq; & aranę: & rubigo fumusq; & puluis &
B imber in uos dimicāt: O diuites delicati quibus armis hos hostes arcebitis. ¶ Gau. Precio-
sissima est supellex. ¶ CRō. Nō rei preciū sed contēptus diuitē facit: Alioqn & quærēdo cupi-
ditas crescit & paup̄tas cupiendo: Ita fit ut nihil magis inopem faciat q̄ auari opes: quārū si
æstimatio exacta ueriq; iudicij sequax contēptus accesserit: ea demū ueris diuitijs ꝑa est uia.
Ego te diuitē dū uāna miraberis nō putabo: q̄ uis aurea stellantiq; gēmis ardentibus tectū
C omne supellectili opertū refertūq; tibi uideam. ¶ Gau. Inuidiosa supellex & præfulgida est.
¶ CRō. Pro captu oculorū seu forsitan aiorū: uere autē onerosa reꝑ; colluuię ac turbida: Sed
auaricia nihil usq; ieiunius: nihilq; miserius: cuius famē & quærēda excitant & quærēda non
sapiūt: dū quę sperata fulgebāt: possessa sordescunt: Itaq; sæpe diuitias dū quærēda putauer-
ris: sollicitudinē & nausęa quærēda. Hęc nūc tibi charę sarcinę: si uel chariores alię se ostē-
derint uel stuporē assiduitas dempserit: uiles erunt. Esto autē charę sint & maneat stupor: nō
ne etiā error manet: isq; difficilis atq; ppetuus: Siquidē quærēdi studiū unū fuit: seruādū la-
bor est multiplex: Nūq; deerit qd̄ reuifas: quod numeres: qd̄ cōplices: qd̄ excutias: qd̄ ab-
stergas: qd̄ oculos simul & mulceat & offendat. ¶ Gau. Supellex immēsa est. ¶ CRō. O ho-
minem qui impedimentorum suorū magnitudine delectat.

De Gemmis & Margaritis: Dialogus XXXVII. ¶ Gau.

A
g
E mmarū fulgor & species delectant. ¶ CRō. Rerum fateor terrestriū & mortaliū ua-
nitatis pars nō ultima: exiguo in lapillo patrimonia magna claudentiū: cui⁹ preci-
um instabile & incertū q̄tidieq; uariū: qd̄ & sola mercantiū famā & diuitū infano-
rum credulitate dependeat: unde diu spretę inopinis precijs attollunt: & gemmarū famosis-
simę subita premunē ifamia: Nescio quibus notis erūpētibus: nō tā ipsis de quibus agit in
rebus: q̄ in opinione hoīm ista callentiū. Pręclara quidē illa prudentia: quę neglecto cultu
dei atq; animi: & utriusq; noticia inter noscēdis lapidū uenis inuigilat. Sed sic est mos. Neq;
nunc primū in precio sunt: qui his precia uafre fingunt: Vera em̄ precia uel nulla sunt penitē
uel ignota. ¶ Quę uero piculosa uanitas: q̄ tremulū: q̄ q; anceps iudiciū: ipsos inter artifices fa-
cile est iudiciū: memoria repetentis id qd̄ nuper accidit: ut perbreuē gemmā: Carbūculus is
erat: decem milibus aureorum ille uir fortunę maioris q̄ ingenij: cum emisset: diu se cūctā-
tum fuisse iactabat q̄ naturalem & communem modum fulgor excedens suspicionem facer-
ret: eius artificij peritissimo cuidam: cuius consilio utebatur: nō ueram gemmam esse: sed ul-
trum aliquod seu quiduis aliud in eam speciem: non natura genitum: sed nescio qua super-
naturali & mira quadam arte conflatum. Quę quidem hæsilitatio: quid nisi confessio quę-
dam erat uitrum tale uisui pulchrius esse q̄ gemmam: q̄ uis forsan illa solidior sit. De hoc ta-
men ipsi iudicent: qui uel in hoc quæstu pecunias alio uertendas honestius: uel in hoc cogni-
tu melioribus debitum tempus perdunt. ¶ Quę si dicta cūctatio iusta fuerit: quid hinc sequitur:
quis non uidet: quęnam scilicet ambitio: & quanta sit cęcitas non rei formam ac substan-
tiam: sed nudum nomen tanta mercede captantium. ¶ Gau. Nil mihi gemmis est charius.
B ¶ CRō. Credo Herde: non uirtus: non fama: non patria: non uita ipsa: Vtq; illa duo sileam
quibus uobis nihil est uilius: Duo hęc ultima: cumq; his diuitias ingentes & quicquid pre-
ciosissimum iudicatis: unius gemmę precio atq; amoris succubuisse monstrabo: & exilio illā
& inopia: & si ita res tulisset morte seruata. Cui enim quærō nō est notum Nonij cōsiliū:
Romanus hic Senator fuit: uir locupletissimus: gemmamq; habuit uiginti milibus æstima-
tam: gemmę nomē Opalus. Mittit hunc India: colorum pene omniū uarietate præfulgidū.
Huius fama excitatus accēsusq; cupidine Antonius triūuir: homo oīm sup̄bissim⁹ atq; auar-
rissim⁹: & cui q̄cqd̄ natura libitū: fortuna licitū fecisset: cū iusto gēmę desiderio: ut fit: crude-
le possessoris odiū cōcepit: hinc in illo publico p̄scriptiōis incēdio: q̄ tot patrię lumina peri-
ere: Nonij nomē arfuz: cū reliqs: ob hoc unū crimē: q̄ formosę tyrānoq; placitę dñs rei eēt:
infertū est. Ille autē cui pōtic⁹ saltē fiber exēplo cēt: ut p̄nciosę iactura sarcinulę libertatē redi-
meret: ac salutē illā ipsā sibi ut auguror p̄nti discrimine chariorē sic amplex⁹ aufugit: ut ea sal-

De Gemmis: Dialogus XXVII.

ua: nulla sibi uel patrimonij uel patriæ cura cēt: cū illa paratū exulare & mendicare & ad extremū mori: Quis non magni æstimet ad quā uir senatori⁹ sic affect⁹ sit: Et pfecto fatendū alter: aut magni precij eā fuisse: aut pui animi possessorē. Sed qd hōz uerius: ut diffiniā nō expectas. Et si autē huius ac reliquoz simile iudiciū seu contagiū animoz late serpens uulgi mores infecerit: magna tamen ingenia nec nūmis delectari: nec omnino alia q̄ uirtutis pulchritudine tangi decet: nisi ut p hęc breuia quæ delectant oculos: expressa mens in amorem ac desiderij æternæ pulchritudinis rapiat: quo de fonte quicqd est pulchrū prodit. ¶ Gau. Excellētibus gēmis allicior. ¶ Rō. Hanc excellentiam nō natura fecit sed opinio: quæ apud quosdā Carbūculo palmā dedit: apud alios Adamāti. Illa uulgo ac plarifq̄ gēmarijs aui huius æstimatio: Ista ueteribus quibusdā rez scriptoribus p̄batur: sc̄m quos non modo gēmaz sed rez omniū terrenaz preciosissimus Adamas: regū olim atq̄ nō omniū sed præcellentium gēma fuit: hodie quia nullius rei tantū & tam uelox q̄ luxuriæ ac supbiæ incrementum est: multoz nō regū etiā esse cœpit: & iam plaribz in digitos sessum uenit. Huic proximam Indicā atq̄ Arabicā Margaritā locāt: & huic itidē Smaragdū: nescio quidē qua ordinis iniuria: Nam si illorum rubor pallorq̄ gratus est: cur non æque horum cādor uirorq̄ oculis blādiat: iustiorq̄ nūc etiā Sapphyri quærela: quo uix aliud terra parit cœlo similis sereno: Vez: ut dixi: furor hic hominū nō natura nobilitat: diuitū nugæ inanes: atq̄ ociosorum fabulæ: qui facile ista contemnerent: si quo unq̄ honestiore pacis aut belli negotio tenerentur. ¶ Gau. Fulgidæ animū mouēt gēmaz & suauiter candida margaritæ. ¶ Rō. Mō uent ais: imo sternunt: calcant: molliunt: & eneruāt. Qua de re: si pergā uiroz ac mulierū exempla cōgerere: non te doceam sed obtundā. Vnū ex omnibus & id maximū attingā: ut intelligas q̄ piculosus iste furor sit infirmioribus animis: qui eminētissimos fortissimosq̄ peruaserit. Magnus Pompeius continentissim⁹ Romanoz ducum: hōz dico nouissimoz qui quantū magnitudine gestaz rez ceteris antecellūt: tantū modestia uiroz uitæq̄ frugalitate maioribus cedunt suis: uictor ab hispania pacato rediens occidente: compressisq̄ prædonibus & in unū coactis locū: cui conuenaz nomen ob hoc inditū in sæculū id durat. Illic Pyreneis in montibus locorum forsan asperitate modestia adiuuante atq̄ ætatis uictoriæq̄ superbiam compescente: masculuū trophæum purāq̄ & rigidā sui oris imaginem crexit: uere tunc magnus atq̄ magnificus: q̄ uis adolescens annis: moribus senex maturusq̄ animi. Idē postea captis piratis: & oriente perdomito: quasi cū loco mutatus ac tempore æque alia parte orbis ipse alius reuersus: non militarē sed foemineum seu diuinū potius in morē uultus suos iam uiriles ac solito molliores: nō ære fictos aut marmore: sed inuictis atq̄ exquisitissimis margaritis in triumpho tulit. Exprobratio non leuis: eoi fastus unū in caput expositi: nō sine insultatione quadā uictoris omniū populi atq̄ excusatione principum sequentiū. Quid non em̄ a tyrannis Roma iam serua pateret: quæ libera ciuis amantissimi talē hanc insolentiam aspexisset: Neq̄ reliqua triūphi illius humilia magis aut sobria: non arma & equi domitarum gentium: ut mos erat: non captiui memorant aut currus aut phalera: qd uilissimum in eo legimus: aurum fuit: gemmæ omnia & margaritæ. Inter multa alueus ingēs ibi: & ingentium thesaurorum ordo bicolor: ita ut singulæ gemmis c singulis cōstarent: & uasa aurea & uestes & statuæ: quin & luna quædam solido ex auro immensi ponderis lectiq̄ aurei & coronæ plurimæ magnis & cādidis margaritis intextæ. Deniq̄ mons aureus illic fuit: formæ illæ mirabiles in quadrum ductæ: ceruis ac leonibus & figuris uarijs animantium frequens: nec non arboribus atq̄ omni pomorum genere consitus ramos aureos tegentibus margaritis montis in uertice: hisdem ex rebus horologium artificio ubiq̄ uicente materiā uoluebat: mirabile prorsus ostentū his qui mirari inania didicerunt. ¶ Gau. At his rebus maxime delector. ¶ Rō. Credo id quidē: teq̄ hunc triumphū & cupide spectatur: reor: & cupidius ducturū: & cupidissime possessorum: id tibi passionati status animi suadet. Crede autem & tu mihi: hęc quæ uisum usq̄ adeo delectant: semper animæ & sape corpori nocuerunt. Illius certe quem loquimur triumphantis gloriæ nil unq̄ magis obfuit: non Thefalicus dies: non Aegyptia calamitas. Ibi enim fortunæ succubuit nō totus: hic uitio totus. Ibi aliena uis: aliena perfidia: hic sua fragilitas sua fuit ambitio. Illic ergo potentiam & uitā: hic animi popularis modestiæq̄ insignis famam magnisq̄ laboribus partū magni nomen imminuit. Mirum dictū: tanto uictoriosior contra hispanos bellicosam gentem: q̄ cōtra imbelles & inermes Asiaticos apparuit: eoq̄ mirabilius q̄ in ipsa quoq̄ Asia aliquandiu ineger atq̄ inuictus: cum se in templo Hierosolymæ omnium opulentissimo uere erectū atq̄

D

E

abstinentissimum præbuisse. Ad ultimum urgēti uitio nō restitit: neq; iam amplius uir singularis atq; unicus: ut semp fuerat: sed quasi unus ex multis captus deiectusq; est. Is gemmarum fulgor: ea uis margaritarum: idq; auri pōdus fuit. Vicerat iā ante pari prælio Alexandræ Asia: Sed parū est uitij uictū suis uincere: Illud magnū uicisse uictorē sui. Post quē nullus ferme ducum stetit inter Asiæ delicias: quæ in orbem Latium transfuētæ: uestra uos in patria uicerunt. Nempe si fateri uerx uultis: ubiq; gentium uictores: Asiatica uictoria uicti estis. In nūc & amicas oculos: animosq; hostes & uictices uirosq; fortium gemmas cole. ¶ Gau. Gemmis delectator ardentibus. ¶ Rō. At hic uarijs: ille pallētibus: multiplex appetitus: una uanitas. Audisti ut Pyrrho illi qui cum Romanis bellū gessit: Achates fuit lapis olim preciosissimus hominū iudicio: nūc eodem quo precia rebus fiunt uariante uilissimus: In quo quidē species rerum diuersarū repræsentari solere oculis fama est hoīm: iumētōrū: fluminū: nemorū: uolucrum: ferarumq;: nulla penitus manu artificis sed naturæ. In illo sane regio: ut Solini uerbo utar: non impressis sed ingenitis figuris musæ nouē: & Apollo erat choreæ nobilis citharista: sparsis ita nexiq; inuicem gemmæ notis: ut tot imaginū in tam paruo spacio unaquaq; suis discernere: insignibus præclaris ut res erant anulus: addiditq; gratiæ regis nomē: Pluris em̄ fiūt res illustriū. Sed quid oro illi cōtulit Achates suus: an bello inuictū: an nō dicam morti: non hostili gladio: sed saxo qd̄ fœminea etiā torisit manus: exemptū fecit: Quid inq; uel hunc Pyrrho p̄fuit habuisse: uel hoc nocuit caruisse Fabritio Curioq;: quibus ille uictus atq; Italia pulsus est ducibus: Affirmare ausim neutri horū unq; sessurū animo fuisse: ut horrentem galeam rigidumq;: nec auro nec gemis insignem gladiū anulo regio p̄mutaret: Sic mollia quæq; despiciūt uiri fortes. Quomodo uero anulū regis ambirēt: qui sola uirtutis fiducia regem ipsum: & regias opes regnūq; contempserant: Cōtra aut uos animosq; diffidentia cuncta miramini: & quasi beatos factura cōcupiscitis: uirtus sola cōtemniat. Est & gemmæ alterius fama uetustior: quā Samiorū tyrannus Polycrates habuit: ferunt fuisse Sardonicē. Is lapillus inter multa preciosa ditissimi hoīs preciosissim⁹ habitus: q̄ obrem qui nihil unq; sensisset aduersi: palam obsequentis & clanculū insidiantis fortunæ inuidiā placaturus: nauigio in altum prodijt: anulūq; ipsum in quo gemma erat: manu p̄pria demersit: uel sic saltem semel doliturus in uita uisus sibi callide transegisse cum fortuna: si tot latis hoc unum triste pensaret. Illa uero nec falli facilis nec mulceri: mala bonis æqua lance componēs: plusculum exigebat pro diuturno fauore breue quidē sed prædurū: ut qui p̄ omnē uitā felicissimus sibi atq; alijs uisus esset: in morte miserimus uiderē: essetq; miserimus: hinc uitij: hinc supplicij om̄ibus unū caput urgētibus. Itaq; uelut oblatū respuēs: O fortunæ ludos: Pisce quodam internuncio qui tūc ore anulum excipiens captusq; ilico mensaq; eius appositus fuerat: anulum illi suū: non sine quodā spectantiū stupore restituit. Eam gemmā multis post sæculis Augustus Cæsar & precio tact⁹ & miraculo: insertam aureæ coronæ ad adē Cōcordiæ dedicasse fertur. Hic rursus interrogo: quid hoc uel tyranno profuit habuisse patriam affligenti: uel Pythagoræ obfuit caruisse cōmunem sibi cum illo patriam & domū propriam: & amicos morum eius odio relinquenti: Nempe tyrannus ille patibulo affixus omnium iudicio: cum summū supplicium pateretur: maiore etiam dignus erat. Iste philosoph⁹ in pace obiens pro deo cultus: domus eius pro templo habita est. Tantū inter illius gemmam atq; huius pallium interfuit. Neq; uero seu Polycrati tūc Sardonix ille ne morsu uolucrū semesus in cruce marcesseret: Seu mō Ioāni Gallinæ regi: ne acie uict⁹ in man⁹ hostiū puniret: su⁹ ualuit præstare Carbūcul⁹: quē die illa i digito ei⁹ inuentū ereptūq; sibi: & post annos ab amico quodā orbe alio redēptū remissūq; cernere fuit ac tãgere rē precij ifiniti. Sed nulli⁹ efficaciam nulliusq; operæ: nisi cui⁹ & reliquæ id gen⁹. Gemmas em̄ lucidas nō nego ne sen sui contradicā. Nego utiles: nego ullā uim habere: nisi illā quæ uulgo etiā fert: Possunt seras auarorū q̄ diuitū cōfringere atq; arculas exhaurire. ¶ Gau. Vtūq; in precio sunt gemmæ: hæc animū delectant. ¶ Rō. Atqui dementia summæ est multā curā reb⁹ impēdere: quæ & si aliquid uideatur: in se nihil sunt. Hoc est enim errore oculorum ac præstygio delectari. Quid in his laboras: quæ: non dico felicitati non conferunt: sed nec miseriæ detrahūt præsentēs neq; contrariō abeuntēs. Et si multa equidem hic a multis & mirabilia scripta sint: non ueritati rerum neq; utilitati legentium: sed stupori operam dantibus: precipueq; a magis qui his nugis libros integros implere: tantum erat ocij: potuerunt. Mihi tamen hac in parte cum Plinio secundo plane conuenit & scripsisse eos: Ego quoq; non sine contemptu & risu generis humani: arbitror: ut & stultam credulitatem uanis opinionibus implicarent

De Gemmarum poculis: Dial. XXXVIII.

& seiplos nostris ineptijs oblectarent. ¶ Gau. Delector gemis quibus credibile est aliquanti uim inesse. ¶ Rō. Quā illa sit audisti: ut si alia: quantula tamen illa: est mercatorū ac scriptorum collata mendacijs: non graia tantum arte confictis: sed uestra etiā assensione auctis atq; firmatis: quæ multo est satius uel prudenter arguere uel magnifice cōtemnere: q̄ calle re omnia gemmarū precia uirtutesq; & uitia. Hic em̄ a Plinio: cuius multa placent: ualde dis sentio. Ille quidem falsas deprehendendi artes seu noticiā quandā pollicet: quādo inquit eti am luxuriam aduersus fraudē muniri decet: Mea uero sententia nō munienda neq; armāda luxuria est: sed inermis & sola circulatorū inter armatas acies deserēda: ut circūuenta sapius & illusa: q̄n̄ aliter nō potest saltē damnis & fraudibus castigē.

H

De Gemmarum poculis: Dial. XXXVIII. ¶ Gau.

Uuat gemmis bibere. ¶ Rō. Cauari gemmas ad pocula: luxuria uetus est: Non uitrum modo rem fragilem ac profecto pulcherrimā mundissimāq; despiciens: sed argentum ipsumq; aurū humanæ olim cupiditatis ultimam metham: Inuentūq; aliquid quo auariciā luxus excederet: non sat digna magni mali causa. Vidit hoc Poeta: dū diceret: Hic petit excidij urbem miserōq; penates. Malum ingens nec iusticiā tantū sed hu manitati obuium. Et ut scires unde ortū: addidit: ut gēma bibat. En ciuiliū par furorum causa: ut cum calix argenteus diuino cultui sacris esset: aureus humano uisui pas sit: nisi pre cium faciente periculo: gemmæ etiam peregrino artificio excauent: quibus bibat infelix ho muntio: & polluta mendacijs atq; spurcitijs labra iucundius applicet: res & potui incōmo da uoluptate interpellante metu & apparatusi operosa: & custodia difficilis & saluti anceps & uenenis aptissima. Verū nanq; est illud alterius poetæ: Nulla aconita bibuntur sicilibus. Tunc illa time cum pocula sumes gēmata. ¶ Gau. Gemma bibere gloriosum reor. ¶ Rō. Superbia dum se attollat: nec descensum cogitat nec ruinā. Chare libētius bibitis q̄ securet ambitiose q̄ sapide. Sic uitia uitij uincuntur: & gulam parcius aliquanto sollicitat uini sa por: q̄ insolentiā cyphi color. Obstupescitis ad gēmarū radios: hunc stuporē nullo non pre cio æstimandū arbitramini: non tantū pecuniæ sed uirtutis. Nōne em̄ ille Virgiliānus euer sor patriæ: hoc ipso de quo loquor precio gemmam quarit: iusticia sc̄ & pietate properās: his amissis illam adipisci: & ut gemma bibat ciuem atq; hominē obliuisci. ¶ Gau. Libēter gemmatis utor poculis. ¶ Rō. Est fortasse alta desiderij tam intensi radix: neq; solus fulgor allicit sed aliqua latens uirtus. Nam quis omnes gemmarū uires atq; uirtutes explicet: Ita dico: si omniū quæ de his dicunt aut scribunt: pars septima uera esset: sed nec sepruagesima uera est: neq; profecto centesima. Q; si ut Plinius ait: nulla fraus uitæ lucrosior: quis miret si & nulla numerosior: Nō q; gemmarū q̄ caterarū reū crebrior sit contractus: quippe quas raritas preciosas facit: sed q; nusq; rarior est ueritas: neq; enim alicubi uel experiendi minor copia: uel maior licentia mentiendi: uel mendacij fructus uberior: uel ipudentia liberior: uel consuetudo frequentior. Q; si quid prorsus ex omnibus uerum est: an illud forsitan uerum erit: quod & magorū auctoritas: & super illā fundata uulgi habet opinio: Ebrietati resistere Amethistos. Parum ne igitur causæ sit: cur ebriosorū poculis hæc gemma deseruiat: Ludo tecum. Sape ira iocos parit: Nempe ut hoc uni tribuant: quid aliæ meruere: nisi q; uoluptatis ingenium fuit: ut cum gustu bibentis delectet uisus: atq; hinc illinc sensibus delinitis am bitiosior lætiōq; sit ebrietas. Hæc ni fallor & uerior rei huius & certior causa ē: cū in reliq; tum in hac ipsa quæ aduersus ebrietatem quasi belli dux eligitur: de qua triumphare sobri etas sola potest: Vti uino modico: iuxta illius cōsultoris optimi sententiam: eoq; ipso nō ad uoluptatem sed ad utilitatem & stomachi ægritudines depellendas: Vino inq; exiguo & fra gili lymphisq; p̄domito: Meri aut potētis icendū atq; impetū: seu fuga euadere: seu aquarū diluuiū extinguere ac frenare: Scire & meminisse in uino magno ac feruido potuq; crebro & nimio: multam pudoris ac doloris pœnitentiæq; materiā inesse: eā quocunq; te uerteris ocu lis ingeri: neq; a quoq; sanæ mentis posse dissimulari. Hæc sunt arma contra monstrum il lud utilia. Quis hic Amethisto seu gemmis omnino ullus est locus: Mentiti sunt id ma gi: fuerūtq; qui crederēt: ut hoc sp̄sore sobrietatis itrepidi biberēt. Perfide quidē magi atq; impudenter ut plurima: stulte credulum uulgus ut omnia. Summa igitur rerum est: nihil ali ud uobis hanc reliquaq; conciliat: q̄ uoluptas difficultatibus excita & incensa: sed multo maxime supbia & cōditionis obliuio: timorq; animi lætifer: quo cū nil peius sit hominum uitæ: miror quid ita nil gratius: nō dico uirtus bonū ingens uestro uili iudicio: sed nec uitæ ipsa nec sal: nō securitas: nō opes: nō deniq; uoluptates: q̄sdē uobis extimatorib; sumū

A

B

C

De Gemmarum signis: Dialogus XXXIX.

bonum. Cuncta hæc uni cessere supbia: Hæc præter cætera uos gēmarū cupidōs fecit: quæ semper inutiles: sæpe damnosæ sunt: necessariæ uero nunquā. Hæc hortatē igitur effectum est: ut occupati semper ac trepidi sed exultati domorū: mēsas temploꝝ: instar altariū habeatis aureas atq; gemmatas: hostiæ ipsæ purpureæ ac uittatæ: auariciæ luxuriæq; ambitioꝝ atq; superbiæ cultus expositæ: quæ in uos omnes ac singulæ sæuiūt: primas sibi partes: ut est dictū: uendicante superbia. Auaricia quippe quæ nomen sonat: ut cunq; fortassis auro cōtenta quiesceret: Luxuria epulis & uoluptatibus suis: Sola superbia nō quiescit q̄ diu aliquid supra se uidet: ut quæ ab initio reꝝ deo par esse tēptauit: hæc eadem uos cogit laboriose gemmas quærere studioseq; uel necesse uel cauare: ut prodeuntes sedentesq; in foro inq; cōuiuio radiantes ac stellati: cœlo semper inuidiā faciatis. Hæc duce igitur: ut ad rem redeā: in habitaculo & in ueste ciboq; & potu: & rebus om̄ibus quæ humanæ necessitati seu iucūdirati inuētæ erant: speciosum aliquod fulgidumq; periculū miscuistis: eoq; crescendo malum prodijt: ut ex gēmis: nō modo iam pocula: sed pelues ac lebetes & mortaria & athena cōspiciamus: Vixitrix plaude superbia: gemmea pocula requirebas: Omne tibi ex eadem materia uasorū genus tui offerunt ministri. Neq; iam minus est cōmune: gēmam hos in usus q̄ in usum frugū terrā fodere: sic cōsuetudo facta est uobis: quæ luxuria maioribus uestris fuit. ¶ Gau. Crystallinis poculis libens utor. ¶ Rō. Parco iam gemmis: cōcreta illas glacies excusat. Nescio quid plus uitro habens: æque em̄ frangit & sartiri nequit: nisi q̄ quæsitū dfficiolor: & uel de longinquo ueniens: uel quæ propinqua est inter alpiū scopulos rupesq; inuias & algentes tenui fune pēdētibus eruenda: ob eamq; rem charior uestrasq; cupiditates irritare potētiōr. Itaq; Neronem legis infœlici p̄citurum rumore: seu damnis ex omnibus crystallinos duos calices forte elisos grauissime doluisse: seu q̄ alter puto uerior historici sensus habet: ira feruidum præcipiti: & ætati suæ infensum & posteris inuidentē: ne quis unq; ex his biberet: manu propria collisisse. En fortunæ durioris expiatio: nil inuentū in quo grauius sæuitiæ magister iracūdiam exerceat: in crystallum sæuit: qua nullæ tūc sibi delitiæ chariores. Excusatio minor: dicat aliquis imitari principem: sed Neronem sequi nemo bono oprauerit. ¶ Gau. Crystallinis gaudeo. ¶ Rō. Nec attēdis q̄ caduca q̄ fragil' delectatio tua sit: Sed hic mos ē uester: naturæ propriæ similia exoptatis cum & imbecillitas uestra firmū aliquid cui hæreret & uestri melior pars cœlestis altū aliquid quod spectaret & optare & quærere debuisset: utriq; debilia atq; ima quæritis. Bene autem habet q̄ murina hodie lauiticis excessere. Vterum furor incredibilis: eadem illa uictoria quæ peregrina multa uobis intulit: Ipso de quo diximus: triumphante Pompeio in Italia: inq; urbē Romā trāsuectus: ex Asia semē inutile: sed terræ creditū præfertili colonisq; impigris. Itaq; in breui auctū usq; adeo ut murini unius precium septuaginta uideas talenta: calicisq; illius ab amāte quodam cupide cōuulsum dentibus labꝝ: & miri amoris mirabiliorē exitum: ut cicatrix illa nobilitans uasculum: & fama eius: & precij esset augmentum. Non igitur hæc in parte luxuria: qua nulli ceditis ætati: neq; superbia minor est uestra q̄ maior: Sed utriusq; subducta materia est murinis: nō solū usui uestro deficientibus: sed ignotis pro quibus noua luxuriæ species inuasit. Auellanæ radix ad pocula generosum lignū: ipsū q; cicatricibus honestandū: furor nunc præcipuus gallicarum: uenerūt hos in usus nuper arbores aliæ peregrinis nomibus aduenis & notis: alijs atq; alijs: sed eadem uanitate ueniētq;: nec ullus erit nouitatū modus: donec uestris poculis murinorū iactantia uicta sit. In uno plane fateor aurorum cessistis insanix: q̄ illi lucinos nullo usu sola: sed habendi libidine mirabant: interq; delicias numerabant. Vnde & Nero ipse non principum modo: sed hoīm sæuissimus male dilectæ & peius occisæ coniugis: flauos crines hoc sub nomine ceu titulum meditatū eximiū adoptasse legit carmine edito. Fuit nāq; quod stupeas trux illud ingenij amicum musis: in quo illos q̄ aurei uiderent lucinos suos dixit. O feroces atq; infaustæ blanditiæ decorumq; & laudatū caput calce impia ad inferos detrudendum. At uos lucinos & habetis & spernitis: aut certe modestius colitis & parcius æstimatis.

De Gemmarum signis: Dial. XXXIX. ¶ Gau.

A f Ignis gemma expressis mulceor. ¶ Rō. Accessit: non inficior ad naturæ decus quidam artis ornatus & minutos in uultus inq; signorū usum gēmas sculpi: subtiliora quidem iter ingenij opera numeratū: ubi & Amethystus inter lapides uel impressioni facilis uel successu prosper: ut perhibent: & inter artifices primū sibi Pyrgoteles sūpsit nomen: eo q̄ unus e cunctis sui generis idoneus Alexandro uisus est sculpēdæ sui oris ima

De Tabulis Pictis: Dial. XL. De Statuis: Dial. XLI.

gini: qua postmodum diuus Augustus usus est: cum gēma illa qua erat uti solitus in iocos hominū abijisset ut sphinx ænigmatica diceret: ita ut præter exactiōnū difficultates: ipsa q̄ signi perplexitas uerecundissimo principi parere uideret inuidiā. Huic proximus uel ingenio uel ætate Apollonides fuit & Eronius. Post hos magni nomis in hac arte Discocores fuit: cuius cum opus exprimeret: nomē siluisse Pliniū miror. Hic est em̄ qui ipsius diui Augusti sculpsit effigiem: qua ad extremū & ipse dum uixit & post eū multi principū usi sunt: ea uel Casareis oris ueneratio uel admiratio fuit artificis. Et nunc ego tanto de gemmis habito sermone: quas seu natura integras solidasq̄ uoluptatibus uestris exhibet: seu ars causas: Quæro ex te: quāto amplius delectare animū deberet sine precio aut labore parabilis splendor æthereus: Immo ne is equidē sed qui huius & illius fons ac principū lucis est: Rutili Carbunculi: uiridē Smaragdi: sereni Sapphyri: candidæ Margaritæ sic alliciūt: nec solis fulgor aut syderū: nec terræ uiror aut arborū: nec serenitas aeris: nec cædor nitidus tægit aurore: Stupetis facies manu hominū gemmis insculpas: nec artificis stupetis ingeniū: imo uero neq̄ illū ueneramini: totq̄ tā claris ad uestrū agnoscitis: qui gēmas ipsas: quiq̄ ingeniū: qui manus: quiq̄ oculos fecit quibus hæc cernerent atq̄ intelligerent & fieret. O semper uiliū imitatores rerum: semperq̄ nobilium contemptores.

De Tabulis Pictis: Dialogus XL.

C Gau.

P Ictis tabulis delector. CRō. Inanis delectatio: nec minor uanitas q̄ magnorū hominū sæpe fuit: nec tolerabilior q̄ antiqua. Si quidē oē malū exemplū tūc sit pessimum: quando illi uel auctorū pondus adiūgit uel annorū: Vnde cūq̄ ortæ consuetudinis robur ingens cōsenuerit: & ut bona in melius: sic mala in peius aras prouehit. Sed o utinā qui maiores uestros uanis in rebus facile uincitis: eosdē in serijs æquaretis & utremq̄ cum illis & gloriā miraremini cū quibus pictas tabulas sine fine miramini. C Gau. Valde utiq̄ pictas tabulas miror. CRō. O mirus humani furor animi omnia mirantis nisi se: quo inter cuncta non solum artis sed naturæ opera nullū mirabilius. C Gau. Pictæ delectant tabulæ. CRō. Quid de hoc sentiam ex iam dictis intelligere potuisti. Omnis quidem terrena delectatio: si consilio regeret: ad amorem cœlestis erigeret & originis admoneret. Nam qui unq̄ quæso riuī appetens fontem odit: At uos graues humi accliuēs affixiq̄ cœlū suspicere non audetis: & obliuī opificem illū: solis ac lunæ tanta cū uoluptate tenuissimas picturas aspicitis: atq̄ unde transitus erat ad alta disponitis: illic methā figitis intellectus. C Gau. Pictis tabulis delector unice. CRō. Pennicillo & coloribus delectaris: in quibus & precii & ars placet ac uarietas & curiosa dispersio: Sic exanguīū uiuī gestus atq̄ imobilium morū imaginum: & postibus erumpentes effigies ac uultuū spirantium liniamenta suspendūt: ut hinc erupturas paulominus præstoleris uoces: & est hac in re periculū qd̄ his magna maxime capiuntur ingenia. Itaq̄ ubi agrestis læto & breui stupore prætereat: illic ingeniosus suspirans ac uenerabundus inhæreat. Operosum sanē neq̄ tamen huius est opis ab initio artis originem atq̄ incrementa retexere: & miracula operū & artificū industrias: & principū insanias: & enormia precia: quibus hæc trās maria mercati: Romæ in tēplis deorū: aut Casarū i thalamis: inq̄ publicis plateis ac porticib⁹ cōsecrarūt. Neq̄ id satis nisi ipsi huic artī dextras atq̄ aīos maiori exercitio debitos applicarēt: qd̄ iam ante nobilissimi philosophorū græciæ fecerant: Vnde effectū ut pictura diu quidē apud uos ut naturæ conuictior: ante omēs mœchanicas in precio esset: Apud Graios uero: si quid Plinio creditis: in primo gradu liberaliū haberetur. Mitto hæc: quoniā & intentæ breuitati & præsentij pposito quodāmodo sunt aduersa: Videri em̄ possunt morbū ipsum cuius remediū pollicebar alere: & reꝝ claritas stupentis amentia excusare. Sed iam dixi: nihil errori detrahit errantiū magnitudo: Immo hæc quidē ideo attigerim: ut liqueret mali huius quāta uis esset: ad quā tot tantisq̄ sit ingenijs cōspiratum: cui & uulgus errorū princeps & consuetudinū genitrix longa dies cumulusq̄ ingēs omnium malorū semp̄ auctoritas accesserint: ut uoluptas stuporq̄ aīos ab altiore furtim cōtempatione dimoueat distrahataq̄. Tu aut̄ si hæc ficta & adūbrata fucis inanibus usq̄ adeo delectant: attolle oculos ad illum qui os humanum sensibus: animam intellectu: cœlum astris: floribus terrā pinxit: spernes quos mirabaris artifices.

De Statuis: Dialogus XLI.

C Gau.

T delector statuis. CRō. Artes uariæ: furor idē: ipsarūq̄ fons unus artū: un⁹ finis: diuersa materia. C Gau. Delectat statua. CRō. Accedūt hæc quæ ad naturā propius q̄ picturæ. Illæ em̄ uident tantū: hæc aut̄ & tangunt integrūq̄ ac solidū eorū

d

perennius corpus habent: Quam ob causam picturæ uetæ nullæ usq̃: cū adhuc innumera-
biles supersint statuar. Vnde hæc ætas ut in multis erronea picturæ inuētrix uult uideri: siue
q̃ inuentioni proximū elegātissima cōsūmatrix limatrixq̃: cū in genere quolibet sculpturæ:
cūq̃ in oibus signis ac statuīs lōge imparē se negare temeraria q̃uis impudēsq̃ nō audeat:
Cū præterea pene ars una uel si plures: unus ut diximus fons artiū graphidē dico: atq̃ ipsæ
pculdubio sint coæuæ pariterq̃ floruerint: Si quidē una ætas & Apellen: & Pyrgotelem: &
Lysippū habuit: quod hinc patet: quia hos simul ex oibus Alexādrj magni tumor maxim⁹
delegit: quoz̃ primus cū pingeret: secūsus sculperet: tertius fingeret atq̃ i statuā excuderet:
edicto uetitīs uniuersis qualibet ingenij artisq̃ fiducia faciem regis attingere: Nec minor hic
ideo furor q̃ reliqui: Immo uero omīs morb⁹ eo funestior: quo stabiliore materia subnix⁹.

B **C** Gau. At me statuar delectant. **C** Rō. Nō te solū aut plæbeis comitibus errantem putes:
quanta olim dignitas statuar: q̃tum ue apud antiquos clarissimosq̃ hoīm studiū deside-
riumq̃ rei huius fuerit & Augusti & Vespasiani: ac reliquoz̃: de quibus dicere nūc longū es-
set & impertinēs: Cæsaz̃ ac regū uirorumq̃ secundi ordinis illustriū sollers inquisitio & re-
pertarum cultus & custodia & cōsecratio inditio sunt. Accedit artificū fama ingens: nō uul-
go aut mutis dumtaxat operibus: sed late sonātibus scriptoz̃ litteris celebrata: quæ tã mag-
na utiq̃ parua de radice nasci posse nō uidef. Non fit de nihilo magnū nomē: magnū esse uel
uideri oportet de quo serio magni tractāt. Sed his oibus supra respōsum est: Eo aut spectāt
ut intelligas q̃to nisu obstandū tam uetusto & tã ualido sit errori. **C** Gau. Varijs delector
statuis. **C** Rō. Hæz̃ quippe artium manu naturā imitantiū una est quā plasticē dixere: Hæc
gypso & cæris operatur ac tenaci argilla: quæ cognatis licet artibus cunctis amicitior sit uir-
tuti: aut certe minus inimica modestiæ imprimis & frugalitati: quæ magis fictiles q̃ aureas
deoz̃ atq̃ hominum formas pbant: quid hic tamē delectabile: quid quo careos aut terre-
os uultus ames nō intelligo. **C** Gau. Nobilibus statuīs delector. **C** Rō. Auariciæ cōsiliū
agnosco: preciū ut auguror nō ars placet. Vnā tu aureā artificij mediocris multīs æneis atq̃
marmoreis multoz̃ maxime plasticis præferendam duxeris: haud insulse quidē ut se habet
existimatio rez̃ præsens: hoc est aut auz̃ amare nō statuam: quæ ut ex uili materia nobilis:
sic puro rudis ex auro fieri potest. Quāti uero tu statuam extimares: siue illā regis Assyrij ex
auro sexaginta cubitoz̃: quā nō adorasse capitale fuit: quāq̃ hodie multi ultro suā ut face-
rent adorarēt: siue illā cubitoz̃ quattuor quā ex ingenti topazio: mirū dictū: reginæ ægyptiæ
factam legis: puto non anxie quærerēs cuius esset artificis contentus de materia quæsiuissē.

D **C** Gau. Artificioz̃ oculos delectant statuar. **C** Rō. Fuere aliquando statuar insignia uirtu-
tum: nunc sunt illecebræ oculorum. Ponebantur his qui magna gessissent: aut mortem pro
republica obijissent: Quales decretæ sunt legatis a rege Vehicentium interfectis: Quales liber-
ratori Italiae Africano: qual illius magnitudo animi ac spectata modestia nō recepit: qualq̃
post obitū recufare non potuit. Ponebant ingeniosis ac doctis uiris: qualē positam legimus
Victorino: Nūc ponūtur diuitib⁹ magno precio marmora peregrina mercatibus. **C** Gau.
Artificioz̃ placent statuar. **C** Rō. Artificiū fere omīs recipit materia: Sentio aut ut tua hæc
delectatio plena sit ingenij materiæq̃ nobilitas iuncta perficiet: Neq̃ hic tamen auz̃ q̃uis
Phidiasq̃ cōuenerint: uera delectatio ulla est aut uera nobilitas: sæx terræ licet rutila: incus:
mallei: forcipes: carbones: ingeniu laborq̃ mœchanici: quid hinc uiro optabile uereq̃ ma-
gnificum fieri possit cogita. **C** Gau. Nō delectari statuīs nō possum. **C** Rō. Delectari hoīm
ingenijs si modeste fiat tolerabile: his præsertim qui ingenio excellunt: Nisi em̃ obftet liuor:
facile quisq̃ qd̃ in se amat in alio uenerat. Delectari q̃z̃ sacris imaginibus: quæ spectantes
beneficij cœlestis admoneāt: piū sæpe excitandisq̃ animis utile. Prophanæ aut & si interdū
moueāt atq̃ erigāt ad uirtutē: dū tepentes animi rez̃ nobiliū memoria recalescūt: amādæ
tamē aut colendæ æquo amplius non sunt: ne aut stulticiæ testes: aut auariciæ ministræ: aut
fidei sint rebelles: ac religioni ueræ & præcepto illi famosissimo: Custodite uos a simula-
chris. Profecto aut si hic q̃z̃ illū aspiciis qui solidā terrā: fretū mobile: uolubile cœlum fecit:
quicq̃ nō fictos sed ueros uiuosq̃ homines & quadrupedes terræ: pisces mari: cœlo uolucres
dedit: puto ut Protogenē atq̃ Apellen: sic etiā Polyctetū spernes & Phidiam.

De Vasis Corinthijs: Dialogus XLII. **C** Gau.

A Vem nō moueant uasa corinthia: **C** Rō. Assuetū cœlestibus: terrena non quatit:
q̃ sic collata illis modicū: sic nihil: sic deniq̃ tædiū atq̃ fastidiū graue sunt. Quomo-
do aut anim⁹ memor originis: cauernis terrestribus inhiet: aut magnificiat qd̃ ex illis effo-

De Vasis Corinthijs: Dial. XLII.

ditur: dum cœlum solemq; ac stellas & seipsum uidet: supremūq; horū omniū artificem contem-
 templatur: ¶ Gau. Corinthijs delectōr. ¶ CRō. Nescis te non gelido tantū & exanimi ter-
 ræ partu: sed officinæ nigrantis ac squalentis fabri opere: ad postremū Romanæ prædæ reli-
 quijs delectari: Ad historias redi: Mūmius dum Corinthū armis captam direptāq; flāmis
 absumeret: aureis simulq; argenteis atq; æneis quæcunq; uictorū forte manus euaserāt sta-
 tuis: quæq; abūdātissima olim illa urbs fuit: pari incēdio liquefactis: omniū metalloꝝ uenæ
 uno ibi torrente fluxerunt: unoq; ex oibus iam nobiliore metallo & preciosioribus uasis ex-
 ordiū: & a clade urbis nomē luxuriæ partum fuit: non q; is furor in ea urbe cōsurgeret quæ
 ruebat: sed uenturo furori materia parabaē. Ad hunc modū tunc Corinthus huius fons fū-
 it infaniæ: nūc Damascus: Inde hodie uasa mittuntē uestros captura oculos aiosq;. ¶ Gau.
 Vasis Corinthijs delectōr. ¶ CRō. Mirarer magis: nisi Augustū modestissimū licet atq; gra-
 uissimum principē: lectū esset apud egregios scriptores: delectatione hac usq; adeo correptū
 præcipitēq; actū: ut p̄scriptione Triumuirali cōdemnasse aliquos: nullā aliā ob causam nisi
 huiusmodi uasorū desiderio putareē: atq; ei⁹ ad statuā famoso epigrāmate apposito ad ater-
 nā laudati ducis ifamiā Corinthiarū dicereē: Qd̄ si credim⁹: inter hūc optimū pessimumq;
 omniū Antoniū hac in parte quid interlit: nisi q; hūc ad iniuriam causa mouit humilior: Et
 est omne peccatū eo maius quo & maior qui peccat & minor causa peccandi: Nec peccantis
 magnitudo atq; imperiū linguæ uel calami uulnus euadunt iudicijsq; hoīm eximunt: illos
 magis in se acuunt atq; irritant. Nō parcat regū maculis uulgus loquax: & si palam metuit:
 clam libertate utitur: in cauernis sibilat: gannit in tenebris dubias uoces in nubibus: acres
 uersus in triujs ferit: subseribit statuis: nutu loquit: silentio exclamat: minaturq; oculis: lin-
 gua ferit. Sic sæpe leuib⁹ ex causis graues cōtrahunt infamiæ: & claris quoq; noibus obscu-
 ra cognomina. Idq; si principū maximo euenire potuit: quid priuati sperent: quibus esse de-
 beat amica mediocritas: inimica luxuria: ¶ Gau. Corinthijs delectōr. ¶ CRō. At si peccus
 erroribus oculiq; fulgoribus clauderent: liquido appareret q̄tum fictilia præferēda corin-
 thijs: q̄tum uel paratu faciliora uel iucundiora usu uel securiora seruatu uel diuinis huma-
 nisq; cultibus aptiora. Certe qd̄ ad securitatē attinet: si uera hæc Casaris nota est: p̄scripti
 illi securius uixissent si corinthijs caruissent. At quod ad diuinū cultum: tum propitiā magis
 hominibus fuisse diuinitatē: dum fictilibus coleret: nec mihi dubiū nec Senecæ. Quod uero
 ad humanū usum fictilia Tuberonis: q̄uis ut probꝝ graue apud populū cæcis domino no-
 cuisse suffragijs certū sit: & praturæ repulsam peperisse: maximoq; Valerio factū populi pe-
 pulariter excusanti indigna fuisse publico munere uideant: Ego tamen hic quoq; cū Seneca
 sentio apud quem illa multis laudibus efferunt: Sūt em̄ parsimonix antiquæ & Romanæ
 aptissimæ moribus: quibus ut modesti patrifamilias priuata domus: sic bene institutæ ur-
 bis honesta respublica regi debet: ut frenato gressu metham teneat eius qui in terris est com-
 positi ac tranquillī status. Itaq; si Helius Tubero fictilibus suis ante cellam Iouis expositis
 quibus ille frugalitatē atq; sobrietatē: utq; ait Seneca: paupertatem in capitolio consecrabat:
 oculos populi iam lasciuientis offendit: non est ciuis egregij culpa sed temporū: iam tunc res
 ab illa prisca seueritate ad hanc molliciem inclinabat: quæ primum pateras cyphosq; aure-
 os: gemmatos: discum argenteū corymbiatū: lancē pampinatā: paterā hederatā mirari ce-
 pit: & reliqua quæ Galien⁹ impator Claudio misit impatori post futuro. Deinde alias atq;
 alias furoꝝ species: quæ magnificentix tribuunt. Nouissime aut̄ his diebus nō hederas mo-
 do uel pampinos uel corymbos: sed ipsas cū incolis suis sylvas omne genus arborū ac fera-
 rum & uolucꝝ & hominum uultus: & quæcunq; uel oculus uidit audiuitq; auris: uel mens
 finxit in auro expressa uel argento longa iam consuetudine non mirat̄ gemmis inhians: de
 quibus pauloante tractauimus. Quid multa: Ipsum iam uilescit aurū crescente supbia. Pri-
 dem uero quæ laudas corinthia uiluerunt: contemptusq; de uera reꝝ uiliū extimatione lau-
 dabilis futurus: de falsa nobiliū admiratione damnabilis factus est. ¶ Gau. Ego uero corin-
 thia nunc etiam miror. ¶ CRō. Corinthus uestris uita facibus: suo uos uisit incendio: & mu-
 rorum excidiū suorū in uestros animos ultra est. Neq; id nouū: sæpenumero uictores bellorū
 externorū simul externis uitijs uicti estis. Sic uos Scipio Asiatic⁹ & Manili⁹ Volscō Asiæ ui-
 ctōres Asiaticis delictijs lectisq; purpureis atq; aureis uestibus exquisitæq; supellectili: qd̄ q;
 uilissimū: epulis cocisq; pessundedit: Sic Pompeius gemis ac margaritis: sic uos Mūmius ta-
 bulis pictis atq; corinthijs subiugauit: ut dum de hostib⁹ duces uestri: & de uobis uestrisq;
 de moribus hostilia triumpharent. ¶ Gau. Cupide corinthijs uasis uitor. ¶ CRō. Neq; uasa

B

C

D

corinthia: neq; aurea meliorem cibum faciunt: neq; samia peiorem: neq; omnino de qua-
litate rege: sed ex morbo animi hæc uestra cupiditas orta est: seu ipsa poti⁹ morbus est animi:
Cui ut consulens cõualescas: pro inutilium tot uasoz curis: unã arripe utilem ac salubrẽ: ut
scias ipse tuum uas in sanctificatione & honore: sicut scriptum est: non in passione desiderij
possidere.

De Librorum copia: Dial. XLIII.

C. Gau.

A

1 Ibroz copia magna est. C. Rõ. Opportune admodũ de his sermo orit. Nã ut quidã
disciplina: sic alij uoluptati & iactantia libros quærunt. Sũt qui hac parte supelle-
ctilis exornent thalamos: quæ animis exornandis inuenta est: neq; aliter his utan-

B

tur q̄ corinthijs uasis aut tabulis pictis ac statuis cæterisq; de quibus proxime disputatum
est. Sunt qui obtentu libroz avaricia inseruiant: pessimi omniũ: non librorum uera precia:
sed quasi mercium æstimantes. Pests mala sed recens: & quæ nuper diuitem studijs obrep-
sisse uideatur: qua unũ concupiscentia instrumentũ atq; una ars accesserit. C. Gau. Librorũ
larga copia est. C. Rõ. Operosa: sed delectabilis sarcina & animi iucunda distractio. C. Gau.

C

Ingens est copia librorum. C. Rõ. Ingens simul & laboris copia & quietis inopia: huc illuc
circumagendũ ingenium: his atq; illis prægrauãda memoria. Quid uis dicã: Libri quosdã
ad sciam: q̄sdã ad insanã deduxere: dũ pl⁹ hauriũt q̄ digerũt: ut stomachis: sic igenijs nau-
sea sapius nocuit q̄ fames: Atq; ut ciboz: sic libroz usus pro utetis qualitate limitãdus est.
In rebus omnibus quod huic par: illi est nimium. Itaq; sapiens non copiam sed sufficientiã
rerum uult. Illa em̄ sæpe pestilens: hæc semper est utilis. C. Gau. Immensa copia librorũ est.

D

C. Rõ. Immensum dicimus quod mensura caret: sine qua humanis quid in rebus rectum si-
biq; conueniens tu metire. Est in his etiam quæ optima iudicantur: immensitas atq; immo-
deratio fugienda: semperq; præ oculis habẽdum illud Comicũ: Ne quid nimis. C. Gau. Li-
brorum inæstimabilis multitudo est. C. Rõ. Maior ne tibi q̄ Ptolemæo Philadelpho regi
Aegypti: quẽ Alexandrinã bibliothecã quadraginta libroz milia coaceruasse compertum
est: qui tamen diuersis ex locis diu magno studio quæsiti: simul omnes arserũt: Quod elegã-
tia regum curãq; opus egregium fuisse ait Liuius: quem Seneca reprehendit: non id elegã-
tia curãq; regia opus dicens: sed studiosã luxuriã: immo ne id quidem: sed seipsam cõqui-
sitis spectaculis inaniter ostentãtis. Et Liuij tamen dictum: & Ptolemæi factũ: utrunq; forsũ
tan regia opes excusent: & in longum publicis usibus prospiciens: regis intentio in hoc certe
laudabilis q̄ sacras litteras mũdo non utiles modo sed necessarias summa diligentia atq;
impensa per electos ad tantum opus uiros in grãcam linguam ex hebraico fonte trãffudit.

At quid facias priuatis nõ æquantibus sed superantibus apparatus regios: Sereno equidẽ
Sammonico: doctrinã uiro ingentis: sed maioris curã plurimarũ litterarũ: sed plurium uolu-
minum: duo & sexaginta milia librorum fuisse legimus: quos omnes Gordiano iuniori cui⁹
patri fuisset amicissimus ille moriens reliquit: magna prorsus hæreditas & multis suffectura
ingenijs: unum uero quis dubitet oppressura: Quid hic aut quæso si nil aliud egisset in uita:
nullũ illi uel scribendi studiũ fuisset: uel quærendi labor: nihil oĩm tot uoluminibus cõpre-
hensoz legere atq; intelligere laborasset: At non satis habuit negocij libros ipsos ac librorũ
titulos & auctoz nomina & libroz formas numerũq; cognoscere: Pulchra uero ars: quæ
de philosopho librariũ facit. Crede mihi nõ est hoc nutrire scriptis ingeniũ: sed necare mole
rege atq; obruere: uel fortasse medijs in undis more Tãtaleo siti aiã torquere reb⁹ attonitã
degustantẽ nihil atq; oibus inhiãtẽ. C. Gau. Libri innumerabiles sunt mihi. C. Rõ. Et erro-
res innumeri: quidã ab impijs: alij ab indoctis editi. Illi quidẽ religioni ac pietati & diuinis
lris: hi naturã ac iusticiã moribusq; & liberalib⁹ disciplinis seu historiã rerũq; gestarũ fidei:
oēs aut uero aduersi: inq; oibus & præsertim primis ubi maiorib⁹ agit de reb⁹ & uera fallis
imixta sunt: p̄difficilis ac piculosa discretio est. Vtq; ad plenũ auctoz cõstet integritas: quis
scriptoz inscitia inertiaq; medebit corrũpẽti oĩa miscẽtiq; cui⁹ metu multa iã: ut auguror:
a magnis opib⁹ clara igenia reflexerũt: meritoq; id patie ignauissima ætas hæc: culinã solli-
cita: lra negligẽs: & coquos examinãs nõ scriptores. Quisq; itaq; pingere aliqd in mēbra-
nis manuq; calamũ ysare didicerit: scriptor habebit doctrinã ois ignar⁹: expers ingenij: ar-
tis egẽs. Nõ quæro iã nec queror orthographiã: quæ pridẽ interijt: q̄ litercũq; utinã scriberẽt
q̄ iubenẽ: appareret scriptoris infantia: rege substãtia nõ lateret: Nũc cõfusis exemplarib⁹
& lexẽplis: unũ scribere polliciti: sic aliud scribũt: ut q̄ ipse dictaueris nõ agnoscas. An si re-
deat Cicero aut Liuius multiq; alij ueterũ illustriũ: ante omnes Plinius secũdus: sua scripta

81

De Scriptorum fama: Dial. XLIII.

relegentes: intelligent & non passim hæsitantes: nunc aliena credent esse: nunc barbara. Inter humanarum inuentionum tot ruinas litterarum sacrarum stant: cum maiore hominum studio: tum uel maxime protegente sua sancta poemata: suas sanctas historias diuinasque suas leges: auctore illarum deo suamque perennitatem suis inuentionibus largiente. Reliquarum nobilissimarum pereunt: & iam magna ex parte periere: sic ingentis damni nullum est remedium: quia nullus est sensus: neque id nouum hac in re: & uirtutum & morum damna ingentia negligunt: cum tanto studio minoribus occurrat: litterarum iacturam inter minimas numeratis: Sunt qui numerent inter lucra. Fuit nuper non in agris aut in syluis sed in maxima florentissimaque: & quæ stupeas urbe Italiae: neque is pastor arator uel: sed uir nobilis magnique apud suos ciues loci: qui iuraret se magno pretio empturum: ne quis unquam suam patriam litteratus incoleret aut intraret: O uox saxei pectoris. Ferè tale aliquid sensisse Licinius infestus litteris: ut scriptum est: quas uirus ac pestis publicam nominabat. Sed origo illum rustica forsan excuset: Et si enim usque ad Cæsarem nomen ascendisset: naturam tamen non exuerat. Verum est enim illud Flacci: Fortuna non mutat genus. Sed quid de nobilibus uestris dicam: qui non modo perire litteras patiuntur: sed exoptant uotis. Equidem hic rei pulcherrimam contempnus atque odium: breui uos in profundum ignorantiam demerserint. Accedent: ne a proposito deerremus: & scriptores nulla frenati lege: nullo probati examine: nullo iudicio electi: Non fabris: non agricolis: non textoribus: non ulli fere artium tanta licentia est: cum sit in alijs leue periculum: in hac graue: sine defectu tamē ad scribendum ruunt omnes & cum uastantibus certa sunt precia. Nec uero hæc scriptorum magis humano more lucra captantium quam studiorum publicorum rebus præsentium culpa est: quibus nulla unquam rei huius cura fuit: oblitus quid Eusebio Palæstinæ Cōstātinus iniūxerit: ut libri se non nisi ab artificibus ipsique anti-quarijs & perfecte artem sciētibus scriberent. ¶ Gau. Librorum bona copia est. ¶ Rō. Quid si capax animus non est: Meministi Sabinum illum apud Senecam: seruum suorum scientia gloriantem: Quid inter te atque illum interest: nisi quod aliquanto tu stultior: uterque equidem alieno: uerum ille seruumorum & certe suorum: actu librorum nil ad te pertinentium ingenio gloriaris: Sunt qui quicquid in libris scriptum domi habent: nosse sibi uideant: Cumque ulla de re mentio incidit: hic liber inquit in armario meo est: hoc tantum idque sufficere opinantes: quasi simul in pectore sit: elato super percilio conticescunt: ridiculum genus. ¶ Gau. Libris affluo. ¶ Rō. Quæ mallem ingenio & eloquentia & doctrina: multoque maxime innocentia & uirtute. Sed hæc uenalia non habentur ut libri: & si haberent nescio an emptores totidem reperturi: quot libri. Illi enim muros uestiunt: hæc animos: qui quando oculis non uident ab hominibus negligunt. At profecto si librorum copia doctos faceret aut bonos: doctissimi omnium atque optimi sæpe esse possent qui ditissimi: cur sæpe contrarium uidemus. ¶ Gau. Ad minicula ad discendum libros habeo. ¶ Rō. Vide autem ne impedimenta sint potius: ut nonnullis ad uincendum multitudo bellatorum: sic librorum multitudo multis ad discendum nocuit: & ex copia: ut fit: inopia orta est: qui si ultro adsint: non abiiciendi equidem sed sequestrandi erunt: utendumque melioribus: & cauendum ne qui forsan in tempore profuturi essent intempestiui obsint. ¶ Gau. Multi & uarij mihi sunt libri. ¶ Rō. Fallit sæpe uia: multiplicitas uiatorem: & qui uno calle certus ibat: hæsit in biuio: multoque maior est triuij error aut quadriuij: Sic sæpe qui librum unum efficaciter elegisset: inutiliter multos aperuit euoluitque. Multa sunt onerosa discantibus: doctis pauca sufficiunt: nimia utrisque sunt importuna: sed fortioribus humeris subuectantur agilius. ¶ Gau. Librorum nobilium magnum numerum contraxi. ¶ Rō. Librorum numero nemo qui nunc occurrat: præter regem illum ægyptium nobilitatem est: neque id sibi tam numerus dedit quam famosa translatio. Haud dubie mihi opinor tot ingeniorum: nisi unius post ingenij miraculum maius esset: Calle alio niti oportet: ut ex libris gloriam quæras: non habedi sed noscendi: neque bibliothecæ sed memoriæ committendi cerebroque non armario concludendi sunt: alioquin uel librario publico uel armario ipso gloriosior nemo erit. ¶ Gau. Egregios multos libros seruo. ¶ Rō. Multos in uinculis tenes: qui si forsan erumperent & loqui possent: ad iudicium te priuati carceris euocarent: Nunc flent taciti: multa quidem noiatim illud quod præsepe unus iners affluit auarus: quibus multi egeant studiosi.

De Scriptorum fama: Dialogus XLIII.

¶ Gau.

Videtur quod ipse libros scribo: ¶ Rō. Morbus publicus: contagiosus: insanabilis. Omnes sibi usurpant scribendi officium: quod paucorum est: unus hoc correptus malo: multos inficit. Ac mulari enim pronum: imitari arduum: unde indies crescit ægotantium numerus simulque uis ægritudinis ingrauescit: quotidie plures: quotidie peius scribunt: quoniam sequi facilius quam assequi. Scitum reque compertum & cum tempore clarius est illud

B sapientis Hebræorū: Faciēdi plures libros nullus est finis. **¶ Gau. Scribo. ¶ Rō.** Suis utinam se finibus tenerēt hoies: rerūq; ordo constaret qui mortaliū temeritate confundit: Scriberent qui sciunt & qui possunt: alij legerent uel audirent. Ita ne parua em̄ animi uoluptas intelligere est: nisi manus ad calamū præsumptuosa festinet: & quisquis libri particulā intellexit seu intellexisse uisus est sibi: ilico libros scribere uideat idoneus: Hareret utinā memoria unum Ciceronis nostri dictū in Tusculani sui uestibulo: ne quē lateat claro scilicet ac patienti loco positū: Fieri em̄ iquit potest ut recte quis sentiat: & id quod sentit eloqui polite nō possit. Et sequit: Sed mandare quenq; cogitationes suās lris: qui eas nec disponere nec illustrare possit nec delectatione aliqua allicere lectorē: hominis est intemperanter abutentis & ocio & litteris. Sunt quidē Ciceroniana ista uerissima: sed ea iam usq; adeo uulgaris abusus est: ut nemo non sibi uni dictū putet: quod illi olim sacratissimo exuli: qui non de arescentibus riuulis: sed de ipso ueri fonte potauerat quæ scribebat: dictum est & sapius repetitū: scribe. Cui præcepto contemptores præceptorū omniū omnes obediūt: oēs scribunt: Qd̄ si in his qui alienos scribunt libros magni diximus esse periculi: quanti putas in his qui proprios recentescq; quibus dubias atq; damnatas mūdo inuehūt disciplinas: seu qd̄ in his malum est leuissimū: stilo obtūdunt incondito & agrestī: sic ut cui uis desit ingenij: iactura saltē temporis laborq; aurium tædiūq; non deerit: Hic uestraq; hodie non alius fructus inuentionū: aut inficere: aut afficere: reficere aut aut nunq; aut perraro. Omnes tamen assidue libros scribunt: nec ulli ætati tāta uel scribentiū uel differentiū copia: tanta scientium atq; eloquentiū fuit inopia. Hor̄ de libris accidit qd̄ ibidē Cicero idem ait: Itaq; suos libros inquit ipsi legunt cum suis: nec quisq; attingit præter eos qui eandē scribēdi licentiā sibi permitti uolūt. Quod quidem Ciceronis ætate rarum fuit: nunc cōmune est. Oēs igiŕ attingūt: quia scilicet eandē licentiā uolūt omnes: Sic se mutuo cohortant: impellūtq; scribētes inania & laudātes: laudemq; similiū falsis de laudibus aucupantes. Hinc illa igiŕ scribentiū audacia rerūq; cōfusio: ne tu ualde tibi placeas libros scribens. **¶ Gau. Scribo libros. ¶ Rō.** Melius fortassis illos legeres: optie aut in uitæ regulā lecta cōuerteres. Tunc em̄ est utilis noticia litterarū dū in actum transit: seq; ipsam rebus approbat non uerbis: alioquin uerū sæpe deprehenditur quod scriptum est: sciētiā inflare. Clare uelociterq; intelligere: multa simul & grādia: eadēq; tenaciter meminisse & ornate eloqui & artificiose scribere & pronūciare suauiter: Hæc omnia nisi ad uitā referant: quid sunt aliud q̄ inanis instrumenta iactantiæ: inutilisq; labor ac strepitus: **¶ Gau. Libros scribo. ¶ Rō.** Forſan utilius arares campum: gregem pasceres: telam texeres: maria nauigares. Multi quos natura mechanicos fecerat: illa inuita atq; obluſante philosophātur. Cōtra: aliquos philosophiæ aptos: natos in aruis: aut pasuis: in scamnis opificum: aut nauisq; trāstris fortuna detinuit. Vnde effectū q̄ mirent̄ causasq; inscij: ut ī mari medio aut rure: in syluis: inq; officinis acria & erecta reperiant̄ ingenia: cū in scholis exanguia ac deiecta sint: Difficile em̄ uincitur natura si uincit̄. **¶ Gau. Scribo ardēter. ¶ Ratio.** Q̄to ardentius olim multi: quorum ardor sic extinctus est: ut scripsisse illos nisi id alij scriberēt nesciret̄: Nullum opus humanū semper durat: & mortalis labor nihil efficit īmortale. **¶ Gau. Scribo multa. ¶ Rō.** Quanto plura alij: Quis Ciceronis libros aut Varronis enumeret: Quis Titi Liuij: aut Plinij opa merita: Græcorū unus: sex milia librorū: ædidisse traditur. O ardentem spiritū si uera res est: O longū ocium ac tranquillū. Certe si unū duos uel aut omnino paucos libros bene scribere multi negocium est laboris: tot unū milia scripsisse non tam facile est credere q̄ mirari. Sūmi tamē attestant̄ auctores quibus non credere durū sit: quiq; hunc numerum nō auditu sibi: nec uisu solo sed eorū librorū lectiōne cōpertū dicāt: Quos si unū oēs legere potuissē mirabile: quāto mirabili⁹ est scripsisse: Longū est enumerare qui uiri apud uos: qui uero apud græcos: & quæ scripserint: quorum nullus ad plenum studiosq; fortunatus fuit: sed horū aliqua: illoꝝ aut magna pars: quorundam omnia periere: Tu de tuis quid præſagial uideto. **¶ Gau. Scribo: & ea mihi interim uoluptas unica. ¶ Rō.** Si ut ingenium exerceas scribendoq; alijs te doceas: si ut obliuiscaris tēporū præteritūq; memoria præſens tædium effugias: excuso: si ut scribendi morbo quidem occulto & insanabili medeare: misereor. Sunt nanq; si nescis: qui non scribunt nisi quia nequeunt desinere: & uelut ex præcipiti decurrentes nolentesq; subsistere rapiuntur. **¶ Gau. Scribendi impetus ingens est. ¶ Rō.** Melancholiæ species infinitas ferunt. Alj lapides iactant: alj libros scribūt: huic scribere furoris initium est: huic exitus. **¶ Gau. Scripsi multa & scribo. ¶ Rō.** Si postea ris profuturus: nihil satius: si tibi nudum nomē quæſiturus: nihil uanius. **¶ Gau. Multa scri**

De Magisterio: Dial. XLV. Deuarijs titulis Studiorū: Dial. XLVI.

psi. CRō. O præclaram infaniam: & miramur si membranæ solito chariores sint. CGau. Scribo & hinc famam spero. CRō. Dixi iam: melius forsitā arares aut foderes messem sperans: Humi enim tutius q̄ in uento feritur. Atqui famæ studium & pertinax scribendi opas: ut quosdam claros: sic innumerabiles stultos atq; inopes in senium misit: nudosq; & loquaces spectaculum uulgo fecit. Ecce dum scribitis: melioribus curis idoneum tempus elabitur: Extra uos rapti sopitiq; nō aduertitis donec fero uos senectus excitet ac paupertas. CGau. Scribo ramen famæ cupidus. CRō. Mirum studium de labore uentum quærere: Certe ego uentos optare nauticum putabam.

De Magisterio: Dialogus XLV.

CGau.

T magisterio insignitus sum. CRō. Mallem fateor disciplina: magisterio enī indisciplinato & rudi nihil est turpius. CGau. Magister ex merito factus sum. CRō. Ut magister digne sis: non nisi discipulus meruisti: obsequentem atq; humilem te docilemq; præbueris oportet: alioquin aberrasti in uia quæ ad magisterium ducebat: Et si non ignorem quosdam sine magistro ad scientiæ gradum altissimum conscendisse: idq; de se ipsis uiros magni nominis prædicasse litterisq; mandasse: Sed his labor: & ingenium: & discendi ardor: & intentio: & assiduitas: & perseverantia pro magistro fuit: nec internus in silentio magister defuit. At nunc mihi de cōmunibus sermo est. CGau. Magister dicor. CRō. Multis ne magistri ueri essent: magisterij falsum nomen obstitit: dumq; de se plus omnibus q̄ sibi: dumq; quod dicebantur sed non erant esse crediderunt: quod esse poterant non fuerunt. CGau. Magisterio clarus sum. CRō. Vidisti uini acidi tabernam picturis aut floribus uernis insignem: ubi sitiens uiator falli possit. Sed nunquid & caupo suis fallit artibus: Sūt certe aliqui sic fallacijs assuefacti: ut longo usu fallendi alios: ad extremum & se fallere incipiāt: quodq; diu suasere alijs: aliquando persuadeant sibi: & quod falsum sciverint uerum credant: Tu ut libet magisterio gloriare: quod si digno obtigit nihil noui: Sin indigno: duo hæc mala secum attulit: ut & discere pudeat & notior ignorantia tua sit.

A
B

De Varijs titulis Studiorum: Dialogus XLVI.

CGau.

Titulis multis ac uarijs exonor. CRō. Fœcunda frondium est uanitas: sed inanis fructuum. CGau. Titul' multis abūdo. CRō. Si ueris: gratis sarcina: Sin falsis: & fœda & pudēda. Quid opus est & titulis quibus aut labor insit aut dedecus? Virtus uno seu potius nullo titulo cōtenta: ipsa sibi est titulus. CGau. Theologiæ titulū sum adeptus. CRō. Erant olim huius scientiæ professores: hodie: quod indignans dico: sacrū nomē prophani & loquaces dialectici dehonestant: quod nisi sic esset: non hæc tanta tā subito pululasset seges inutiliū mgrōg. CGau. Philosophiæ magisteriū merui. CRō. Philosophia non sapientiam sed amorem sapientiæ pollicet: Quisquis hanc igitur uult: amādo cōsequitur. Non est ut quidam putant: operosus aut difficilis hic titulus: modo uerus amor sit: & uera quam ames sapientia: philosophus uerus eris. Veram sane sapientiā non nisi purgata piæq; animæ uel intelligere possunt uel amare. Ad id ergo res redit: quod est scriptū: Pietas est sapientia. Philosophi aut uestri huius sententiæ contemptores aut ignari: ut de theologis nunc dicebam: ad uerbosam nudamq; dialecticam sunt redacti. Itaq; de deo illi: hi autē de naturæ temerarie fabulantes. Illi omnipotentissimā maiestatem uentosis sophismatibus circumscribunt: & subsannanti ridentiq; deo suæ insolentis incitiæ leges ponūt: Isti uero de naturæ arcanis ita disputant: quasi e cœlo ueniant consilioq; dei omnipotētis interfuerint: obliti quod scriptum est: Sensum domini quis nouit: aut quis consiliarius eius fuit: Neq; nostrum audientes Ambrosium: qui sæpe id multis ac ualidis argumentis: Eo autem libro in quo fratris obitum luget: præcise admodum breuiterq; Philosophi inquit de cœlo disputantes: quid loquantur ignorant. CGau. Artes profiteor multas. CRō. Facillimum id quidem: multas nosse difficilius: melior sane tutiorq; cōfessio q̄ p̄fessio est. Illa em̄ humilitatis & pœnitentiæ: hæc leuitatis & insolentiæ plena est: Multo certe facilius indulgentiā cōfessi quærunt q̄ scientiam professi. CGau. Diuinæ atq; humanæ sapientiæ titulū consecutus sum. CRō. Sapiētia titulis nō eget: p̄ seipsam clara est. Quis lucernā quæso unq; soli ut uideret adhibuit: Multi & cū his titulis obscuri: & absq; his clarissimi euasere. Sæpe nullū bonis: clay malis mercib' signū fuit. CGau. Quid q; poetica laurea comā strinxi. CRō. Superior un' ē labor: ueq; quærere: sed hic duplex: quærere & ornare: atq; ad auriū oblectationē fingere magna res est: ardua: difficilis: eoq; rarissima. Veri nēpe poetæ utriq; operā dant: cōmunes uero primū negligūt cōtenti phaleris. CGau. Rarum laureæ partum decus. CRō.

A
B
C
D

De Titulis Negociorum: Dial. XLVII.

Quæsitum unde rempublicam remq; familiarē uni posthabeas curā: quæsitum iter ad ino-
 piam: ni sedenti ultro prodiga tibi opes conuehat fortuna: quæsitum unde alijs amens: alijs
 insolens uideare. ¶ Gaudiū. Mihi ipse lauream decerpsi. ¶ Ratio. Virentissima arbor si de-
 cerpitur: confestim nisi ingenio uberi uigiliq; studio rigetur aruerit. ¶ Gau. Parta mihi lau-
 rea. ¶ Rō. Part^o labor: partus liuor seu illa studioq; seu armoz; merces est. Tener ille ramu-
 lus animo tuo nihil omnino signū uertici præbuit inane: ostendēs q; te multis quos meli^o la-
 tuiffes. Quid aliud q; te morsibus obiecit inuidiæ: Pace belloq; multis insignia nocuere. ¶
 E Gau. Artem oratoriam sum professus. ¶ Rō. Mirum audio. Ea nempe in defuetudinē abij-
 se iam pridē uisa erat ut quæ imensis & innumerabilibus rebus constat: unde fit ut oratores
 ipsis etiam uatibus rariores semp fuerint. Proinde fuere qui dicerent: Oratoris propriū de
 omni re copiose ornateq; posse dicere. Quis ea sentētia uelut arrogātissima sit reiecta: q̄tis
 sane de rebus: & si non de oībus dicere habeat orator: adhibita in singulis artificiosa & dul-
 ci q̄dā eloquētia: quæ p seipsam magna res est: æqua si læce libraueris: obstupesces: teq; for-
 tasse professionis temerariæ pœnitebit: ut caueas nedum scire: uel infinita uel omnia uis ui-
 deri: nihil scire uidearis: & quod sæpe accidit sub scientiæ p̄fessione multiplicis: ignorātia de-
 F litescens necessario in apertum exeat. ¶ Gau. Liberaliū sum professor artium. ¶ Rō. Sæpe
 etiam plus habet ea res audaciæ q̄ doctrinæ. Ad unāquāq; artiū breuis est uita: unus tu
 sufficis oībus: Vna ars uni ingenio satis est ut ad sūmū æstuādo & anhelādo pueniat: Mul-
 tas degustasse quantū cœpti necessitas exposcit: Idq; ipsum nosse q̄ p̄fessum esse modestius.
 Addā quod doctissimis uisum est: unā ipsam omni ex parte cognoscere: nulli etiā illustrium
 contigisse: De sola nempe rhetorica notū illud Senecæ: Magna inquit & uaria res est eloquē-
 tia: nec adhuc ulli sic indulsit ut tota contigerit: Satis fœlix est qui in aliquā eius partē rece-
 ptus est. Id sane quibus uiris & quātis testibus uerū probet audisti. Qd̄ cum ita sit: qd̄ agāt
 & quid audeant: cogitent agmina professor; pene iam uulgus æquātia tam ruditate q̄ nu-
 G mero: quæ nō una quidē parte sed nec una arte cōtenta: ex æquo omēs inuadunt. O fiducia
 ingens sed iam publica. ¶ Gau. Quid de medicinā tandem Iuriūq; p̄fessione dictura es?
 ¶ Rō. Ad hoc ægri tui clienteq; respondeant. Quid illis unq; ad salutem corporis uictori-
 amq; causaz; titulus iste profuerit: tibi ad lucrum forsitan sæpe p̄fuit: In hoc artes siue artiū
 noīa quæritis: & qd̄ scientiæ defuerit: supplēt titulis atq; habitu: Verūq; fit illud Satyrici:
 Purpura uēdit causidicū: uēdūt amethistina. Nec id min^o: Ut redeāt ueteres: Ciceroni nemo
 ducētos Nūc dederit mūmos nisi fulserit anulus ingēs. Postremo hæc tibi horz; oīm sūma
 erit: eē q̄sdā raros qz; solida & hōesta sint studia: horz; finis est yitas ac ytus: Hæc ē rez; notū
 cia morumq; correctio: & uel uitæ mortalis ornamentū uel æternæ aditus. Reliquoz; uero
 quæ ingens turba est: pars gloriā petit: premiū inane sed fulgidū: Maiori aut̄ parti unus ful-
 gor pecuniæ finis est: premiū nō exiguū modo sed sordidū & labori impar: nec ingenuo dig-
 num nisi: Hisq; oībus titulus & ut dixi habitus nō spernedus quidē: ad id em̄ qd̄ intendūt
 ualet: nempe oīm pene mortalium: & præsertim uulgi horum ope egentis animus iudiciūq;
 umbris eludic̄. Magna pars rerum opinionibus agit: At uirtuti deditos titulis gloriari ali-
 enū prorsus atq; absonū: imo uero ne possibile quidē reor. ¶ Gau. Multa profiteor. ¶ Rō.
 Præstat unum benefacere q̄ multa promittere. Bene irent aut̄ res humanæ: si qd̄ profitenē
 homines id essent.

De Titulis Negociorum: Dialogus XLVII. ¶ Gau.

A Rocurator regis sum. ¶ Ratio. Ergo hostis populi. ¶ Gau. Procurator fisci sum.
 p ¶ Rō. Et reipublicæ inimicus. ¶ Gau. Negociorum gestor regius sum. ¶ Rō. Sua
 negocia gerere laboriosum est: quid censeas aliena: præcipueq; potentium: qui-
 bus placuisse perpetua seruitus: displicuisse discrimen: supercilium graue paratumq; pro le-
 uī etiam offensione supplicium: ¶ Gau. Negocia regis ago. ¶ Rō. Rationem duro sub iudi-
 ce redditurus: nisi oīm spolijs tuoq; odio & crimine uix implendam. ¶ Gau. Regis negocia
 B procuro. ¶ Rō. Vide ne cum p̄curatio ipsa difficilis: tum difficilior sit ratio tanq; inextrica-
 bilis: ut quod de multis uidimus: patrimoniū: famam: tuūq; caput implicet. ¶ Gau. Regi-
 us procurator sum. ¶ Rō. Displicendū multis: ad extremum domino: quodq; periculosius
 deo: proq; leuī regis emolimento grauia regni mala & ingentia damna populorum uel dissi-
 mulanda uel perpetranda. ¶ Gau. Procurator regius factus sum. ¶ Rō. Quo primum die
 inuisum hoc officium domus tuæ limen attigit: tibi uiuere desijisti: libertas inde & quies &
 iucunditas abiere. Pro his seruitus: labor: occupatio: metus: dolor: afflictio & mordaces

De titulis bellorū: Militia & Ducatu: Dialoꝝ XLVIII.

subierunt curæ: iam nō uiuis & si spires: occupatorum enim uita mors est: qui cum miseri omnes sint: illi sunt omnium miserrimi: qui pro alijs maximeq; pro regibus aut tyrannis seu quibuscunq; potentibus occupātur. ¶ Gau. At sum iudex. ¶ Rō. Sic iudica quasi mox ab alio iudicādu. Vnus est omnium iudex: unum tribunal incorruptum. Ante illud stabitis mortales: quid falsi corio iudicis sellæ iudiciariæ impresso: & barbarica admonitione iusticiæ opus est: Ea in sella quisquis iudicum sedet: ubi si iniuste iudicabit: nec pecunia nec gr̃a nec falsi testes nec indignæ preces nec inanes minæ nec diserti proderūt patroni. ¶ Gau. Consul patriæ meæ sum. ¶ Rō. Difficillima gloria. Rarum est quidē sic consulere ut profis & placeas: Vt sit em̃ in uerbo ueritas: in consilio fides: in cōmisso silētium: in oratione iuauitas: euentum fortuna moderabit: is consilio precium dabit. ¶ Gau. Præfectus urbis sum. ¶ Rō. Bæluam indomitam: utq; ait Flaccus: capita multoꝝ tenui frenas loro: atq; immensam solus agitatam magnis fluctibus puppim regis. Parua domus ægre regit: magna urbis q̃ difficile sit regimē uideto: Paꝝ ne tibi curarū domi erat qui publicas adoptasti: Quid qd̃ nō difficile modo iam officiū: sed uile est: præfectum urbis uillicū Satyricus uocat: statū notans tempoꝝ illoꝝ: qui si tunc uillicus: quid nisi nunc syluicus seu syluanus sit: Cœperat ea ætate uilla esse Roma: iam sylua est. ¶ Gau. Sum præses prouincia. ¶ Rō. Honorato exilio damnatus: ocium domesticū externa sollicitudine pmutasti: Dulce nihil aut tranquillū spes: amara & turbida præsentiu fors: festis diebus ludisq; & cōuiujs arcenē munerib; clausum limen & apertum litibus: tectū iocis uacuum: plenū querimonijs ac iurgijs. Quicquid languidum: quicquid ægrū: quicquid marcidū in prouinciæ uisceribus lateret: totum tibi tractandum curandumq; obtigit: duꝝ opus: quanti nempe negocij sit multos corrigere: hinc patet q̃ sese corrigunt paucissimi.

De titulis bellorum: Militia & Ducatu. Dial. XLVIII. ¶ Gau.

ilitari cingulo exornatus sum. ¶ Rō. Pauca ne tibi uitæ mala uisa erant: nisi militiam addidisses: qua uel inquietus semp uel inglorius uel periculo expositus uel cōtempni sis oportet. ¶ Gau. Militiā sum professus. ¶ Rō. Hanc nascendo profite mini: quid professione alia opus erat: Hic ferro corpus: hic animum dolis: hic argutijs linguam armat. Nemo uestꝝ est iermis: hic ferit: hic ædificat: hic declamat: ille causas orat: hic pedibus: ille equo seu carpento uehitur: hic currit: hic nauigat: hic paret: ille imperat. Nemo uestꝝ ociosus: Quanam hæc noua militia est: Hic in castris: hic in rostris: hic in scholis: hic in nemore: hic in agro: hic in pelago: hic in palatio: hic domi: hic peregre uitam agit: Omnes militant: neq; hoies modo: sed militare in syluis catulū Flaccus ait. Et militantiū quidem multa sunt genera: Militia una est: uita hominis sup terrā: quā q̃ militiā diffiniuit: ille mihi demum uero & acri iudicio rem librauit: modo militiæ præliū addidisset. ¶ Gau. Armata militia sum ascriptus. ¶ Rō. Quid armaris exterior: Intus in anima bellum est: Illam uitia obsident atq; oppugnāt. Quis hic ferro locus: nisi illud ad ornatū corporis: non ad animæ tutelam induit: Sūt em̃ qui dicāt nihil pulchrius uiro armato: Ego: quid pectus & quid caput ferreum pulchrius habeat q̃ pacificum & inerme: non uideo. Quādo aut hæc uoluptas tibi est: age: ferro mēbra cōstringito: imbrem solēq; galea excipiēs ferro indutus clypeo ope rir: humi dormiēs classico excitabere: adeptus tibi magnū aliquid uidebare: sed errabas: anceps & cruentū officiū elegisti. Multæ sunt aut fraudes spei: multæ sūt fateor catenæ: quæ aios boni illius qd̃ oia appetūt incōsulte auidos i exitiū trahūt. Neq; ificior q̃sdā militia ad aplissimas opes siue etiā ad sūmū imperiū puenisse: Crede aut mihi: plures ad iopiā: ad carcerē: ad seruitutē: ad uiolentā subitāq; mortē eodē tramite puenerūt. Tu: ex q̃ militiā pfiteri anim; fuit: nisi dehonestare artificii tuū uis: sp̃ aiam in numerato habeas oportet: sp̃q; aures tuas Cæsarea uox illa circūtonet: Disce ferire: Disce mori. Syllaba una breuis: aut longior tua facta uariabit: uel occides: ad utrūlibet horis locisq; oibus te patū exhibe. Hæ artes delitiæ tuæ erūt. Sine x̃o Satyricū loq; præmia militiæ numerātē: innumerabilia equidē præfat; uix paucissima colligit: i qbus prima & sūma licētia ē peccādi. Premiū Herclē nō tā iustis uir; optabile q̃ armatis legib;: ut aiūt: iter arma silētib;. ¶ Gau. Militiæ filiū ascripti. ¶ Rō. Est id ferme usitatū: ut militis fili; miles sit. Nō pōt em̃ nisi quā h; hæreditatē filio p̃ dare: Arcū scutū: gladiū & bellū: & qd̃ iudū cōficit auro tineta calcaria. Sed qd̃ p̃i dixim;: sibi fili; dictū sciat. ¶ Gau. Belli dux uictorijs clar; sum. ¶ Rō. Q̃to meli; pacis dux & tutibus clar; essēs. ¶ Gau. Multa bella cōfeci. ¶ Rō. Quietē tibi atq; alijs abstulisti: clar; op; ¶ Gau. Victorijs ac triūphis not; sū. ¶ Rō. Sæpe malū bono not;: & atra tēpestas serenitate famosior. Deniq; parasti busto titulos: uulgo fabulā: tibi nihil.

C
D
E
A
B
C

De Amicitijs Regum: Dialogus XLIX. ¶ Gau.

A q Vastui mihi regum amicitias. ¶ CRō. Hominū uera amicitia rara est: tu tibi regum
 fingis amicitias: quos fortuna splendor tumorq; animi omnium imparium cōtemp-
 res facit. ¶ Gau. Regibus charus sum. ¶ CRō. Vilis ergo tibi est anima: ytus: fama:
 quies: ocium: securitas: Notus est mos regū: uix diligunt nisi qui his omnibus neglectis & ab-
 lectis illorū se scuitia ac libidinis & auaricia seruū fecit. Si ergo charus es regibus: nō est qd
 amplius de te querā: uilis es tibi. ¶ Gau. Ego aut bonitate ac uirtute sum charus regibus.
 ¶ CRō. Quid respōdes Crispo: Nam regibus inquit boni q̄ mali suspēctiores sunt: semp̄
 his aliena uirtus formidolosa est. ¶ Gau. Regi meo bonis artibus sum charus. ¶ CRō. Qui-
 bus quāso: aucupio an uenatus: Horū em̄ studiosū in p̄cedēti quodā colloquio te notauit.
 An uero militia: de qua p̄xime disputatū est: quā nisi largo sanguine magnisq; piculis ho-
 nestetur: non militia sed militaris ignauia nomē tenet: non regum modo iudicio: sed uulgi.
 B ¶ Gau. Bonis artibus regi charus sum. ¶ CRō. Vanitate an piculo: an criminibus fortassis:
 homicidio: ueneficio: lenocinio: proditione: blanditijs atq; mendacijs: mala peste sed publi-
 ca: quāq; usus excuset & cōmendat urbanitas. Hæ sunt quidē artes pro merendis regib; ap-
 tiores: quibus inimicitius nihil est q̄ uirtus & littera. In his igit̄ nulla spes ad amicitias re-
 gum: odij potius causa sunt: Sic inter sapientiā ac fortunā rara est pax. ¶ Gau. Magnus apud
 regem sum. ¶ CRō. Maior ne q̄ apud Alexādr̄: Lysimachus: apud Tiberiū Seianus: Vtriusq;
 magnitudinē & ruinā nosti. Et si de primo uariant scriptores: linquo alios longa est historia.
 ¶ Gau. Charus sum regi meo. ¶ CRō. Melius esses incognitus: melius forsitan odiosus: fu-
 geres em̄ qd nūc sequeris discrimē. Peior est auib; inuitantis aucupis blanda modulatio: q̄
 C uillici sonitus deterrentis. ¶ Gau. Meo sum charus regi. ¶ CRō. Sūt quorū dubites periculo-
 sior ne sit charitas an odiū: sed peiores serpētibus: quibus insunt ueneni mixta remedia: his
 uero nil nisi pestilēs ac nociuū inest: seu oderint seu diligāt p̄pe par malū: nisi qd odiū fugat:
 amor detinet. Et ad summā: regū amicitijs p̄ter regna ipsa nil usq; in quieti; nilq; pericu-
 losius: Et si hoc periculū nō ignorem: frustra sæpe multis optatū: sæpe magnis emptū quāsi
 D tumq; piculis: Sic est usus hominū: sic piculis emittit periculū: multis unū: magnis maximū.
 Mira res: bonū ingens spernit gratuitū: magnis malis maius malum quærit. ¶ Gau. Spero
 me regi meo charū. ¶ CRō. Id de quo speras: quale sit cogita fundamentū fragile: tremulum:
 caducū: crebræ notæq; regū indicāt ruinā: uertex nubilosus: turbidus: inquietus: quod sic
 esse uita regū p̄bat: tristis: occupata: difficilis. Vide ergo ubi struxeris: ut fortuna: sic uolū-
 tas regū uaria & inconstās ac semp̄ incerta: q̄q; nec statibus illis boni aliquid ista res habe-
 at: mali multū. ¶ Gau. Amicitia regis mei multis periculis ac sudore promerui. ¶ CRō. Heu
 quanto tutius quātoq; facilius regis omnium amicitia meruisses.

De Amicorū abundantia: Dial. L. ¶ Gau.

A a Micitijs abundo. ¶ CRō. Mirum tibi uni rei huius abundantia esse: cuius quidē cū-
 ctis hoibus penuria tanta sit: ut ex omnibus sæculis uix paucissima memorentur
 amicorū paria. ¶ Gau. Mihi amicitia multæ sunt. ¶ CRō. Fucata igit̄: ueræ em̄ ami-
 citia rarum bonum usq; adeo: ut qui unam lōga licet in arate quæsierit: negociator rerū ta-
 lium sat industrius habeatur. ¶ Gau. Amicitijs foelix sum. ¶ CRō. Hoc scire non potes: nisi
 B ¶ CRō. Ergo & aduersitas certa est. Verū enī est illud: Foelix se nescit amari. ¶ Gau. Amicitia certa sūt.
 ¶ CRō. Ergo & aduersitas certa est. Verū enī est illud: Foelix se nescit amari. ¶ Gau. Amicitia certa sūt.
 ¶ CRō. Ergo & aduersitas certa est. Verū enī est illud: Foelix se nescit amari. ¶ Gau. Amicitia certa sūt.
 C ¶ CRō. Ergo & aduersitas certa est. Verū enī est illud: Foelix se nescit amari. ¶ Gau. Amicitia certa sūt.
 ¶ CRō. Ergo & aduersitas certa est. Verū enī est illud: Foelix se nescit amari. ¶ Gau. Amicitia certa sūt.
 ¶ CRō. Ergo & aduersitas certa est. Verū enī est illud: Foelix se nescit amari. ¶ Gau. Amicitia certa sūt.
 D ¶ CRō. Ergo & aduersitas certa est. Verū enī est illud: Foelix se nescit amari. ¶ Gau. Amicitia certa sūt.

De Amicis incognitis nisi per famā: Dial. LI.

munt: & cedentibus ruunt: Id non possibile tantum sed perfacile: immo uero prope neces-
 sarium q̄ hęc plarumq̄ uel fortunam sequunt̄ uel ætatem formæq̄ gratiam: quibus nihil
 incertius: At quæ in uirtute fundant̄ imortales sunt: eo q̄ ytus ipsa quiddā stabile firmūq̄
 sit: & ut uerbo utar Aristotelis: mansurūq̄ qm̄ mori nequit. Ideo quos p̄pter honestū dile-
 ximus: diligimus uel extinctos. ¶ Gau. Amicos ni fallor fidos habeo. ¶ Rō. Vide autē ne
 fallaris: ne ue experiri cupias. Nā sæpe cui⁹ rei fuerat dulcis opinio: amax̄ fuit experimentū.
 ¶ Gau. Amicos puto bonos habeo. ¶ Rō. Vnde id putes etiā atq̄ etiā examina: atq̄ illud
 imprimis q̄tum ipse ames. Sunt em̄ qui nō amāt & amari putāt: quo nihil est stultius: Icq̄
 cōmunis error est diuitum: amorē precio emi credunt qui mutuo quærēt̄ amore. Generosus
 sima res est bonus animus: non herbis neq̄ carminibus magicis mouet̄: non auro aut gem-
 mis: nō ad extremū ferro flectitur: amando uincit̄ colendoq̄. Estq̄ hęc Ecatonis græci phi-
 losophi amatoriuū notissimū: qd̄ Senecæ placuit & mihi: Si uis amari ama: q̄q̄ & hoc ipsū
 sæpe frustra est: Tam multa tamq̄ insperutabiles ac p̄funda sūt pector̄ cauerna: tā uener-
 nosi atq̄ inhumani & implacabiles quorundam animi: ut & culti spernāt & amati oderint:
 nec contenti nullā pio affectui uicem reddere: quod nec baluis quidem nisi atrocissimis acci-
 dit: exasperant̄ obsequio: & si credi potest: amore ad odiū irritant̄: qd̄ periculosissimū & in-
 ter uitæ mala grauissimū humana simplicitas experit̄. ¶ Gau. Credo amicos optimos ha-
 bere. ¶ Rō. Est hoc quidē amicitiaē perpetuū epitheton: quod & si linguæ absit: adest intel-
 lectui. Idq̄ breui⁹ loqui potes: Dic amicos: una optimos dixeris. ¶ Gau. Habere amicos
 credo. ¶ Rō. Caue ne falsū credas: ne quādo te aliter credere ipsa res cogat. Abyssum animi
 metiri non est hoīs: nunc amicos uobis uina conciliāt: lachrymæ aut̄ probant̄: & qd̄ debuit
 primū esse nouissimū est. ¶ Gau. Amici in hoc statu reꝝ multi sunt. ¶ Rō. Reꝝ credo foelici-
 um. Ita em̄ ferme accidit ut & si fortuna om̄is amicitiaē egeat: illi tamē amicoꝝ copia maior
 sit: cui rerū cæterarū indigentia minor est: Sic inopiā semp̄ inopia: copiamq̄ comiteꝝ copia.
 Crescat siue adueniat egestas: decrescant seu abibūt seu uerius detegenē amicitiaē. Qui ami-
 ci tui fuerūt: qui fortuna: illa uidebit̄ abeunte. Te tui sequent̄: illā sui. Hęc melior: illa densi-
 or caterua. Nec est qd̄ mirari debeas: uase exhausto illos abscedere qui solā uini dulcedinem
 sequebant̄: aduersitas simulatorē abigit: fæx potorē. ¶ Gau. Innumerabiles habere uideor
 amicos. ¶ Rō. Bene ais uideor. Vnde tibi aut̄ hęc opinio: cum omnium ueræ amicitiaē raræ
 sint: innumerabiles tuas esse: Persuasum aut̄ debet esse imprimis: nisi inter bonos amicitias
 nō constare: hinc iā certius æstimabis: quot nō dicā tibi: sed humano generi amicitiaē puræ
 sint: cum numerare ceperis: quot sint boni: ¶ Gau. Amicos habeo cōplures. ¶ Rō. Notos
 dic: Idq̄ q̄ ueraciter sis dicturus in dubio est. Nullū em̄ aīal: nulla merx difficilior cognitu
 q̄ homo. ¶ Gau. Amici multi sunt mihi. ¶ Rō. Contubernales forsan aut cōuiuæ. Hi em̄
 nisi epulæ defuerint nō deerunt: amici aut̄ semp̄ pauci: sæpe nulli: sæpe qd̄ iniquissimum est
 amici nomen domesticus hostis tenet: & sub uelo fictæ beniuolentiaē familiares insidia deli-
 tescunt. ¶ Gau. Supra necessitatem sunt amici. ¶ Rō. Apprime necessarius fere om̄ib⁹ ma-
 ximeq̄ potentibus deest semp̄ qui sez̄ inter tot assentatoꝝ mēdacia ueꝝ loqui audeat & ue-
 lit: qua in re multis amico utilior hostis fuit. ¶ Gau. Multos habeo amicos. ¶ Rō. Crede
 mihi pluribus indiges: sanctiorq̄ esset orbis terrarū & quietior si tot essent amicitiaē quot fe-
 runtur. ¶ Gau. Amicū habeo. ¶ Rō. Multū est. Nil amico charius: nil rarius.

E
F
G
H

De Amicis incognitis nisi per famā: Dialogus LI. ¶ Gau.

Ama præsens absentes mihi peperit amicos. ¶ Rō. Est id quidem aliquādo uisum
 ut non solum incognitos sed hostes quoq̄ fama faciat amicos. Fecit Masanissam
 Scipioni: ut qui in omni Carthaginensium equitatu primus esse consueuerat: i om-
 ni Romanorū equitatu aduersus Carthaginem primus esset: neq̄ hostes tantum proprios:
 sed prædones qui publici omnium mortalium hostes sunt. Eidem illi famæ splendor attra-
 xit: qui Linthemi ad eum in exilio habitantē: facto agmine uenientes: sic ut primo aspectu
 terribiles uiderentur: ubi se suspectos intellexerunt: positis minis atq̄ armis: & dimissis sa-
 tellitibus insuetam mansuetudinem induti: soli prædonū principes accesserūt: eūq̄ ceu nu-
 men aliqd̄ domūq̄ ei⁹ ut templū deuotissimū uenerati: dextra illa uictoriosa multis osculis
 fatigata: affixisq̄ munerib⁹ dom⁹ ilimie: q̄lia deorū aris affigi mos tūcerat: q̄si ingēti lucro
 aucti q̄ uirum illum conspexissent: & tanq̄ celesti uisione alacres abierūt. Hoc illi uni con-
 tigit: quære alium: ubi eum quæso reperies: Vt ramen alijs accidat: & nominis claritas

f A

absentem conciliet amicum: Multum enim in rebus: non inficior: potest fama. Nunquid tamen non uerendum erit: ne quod ait quidam: Minuit presentia fama: Quod multi quos absentes stupuerant: coram positos contempserunt: Tenera res est iudicium humanum: facile fluctatur. **B** **C** Gau. Fama mihi amicos trans alpes & trans maria quaesiuit. **C** Rō. Vestra fere omnia friuola & inania sunt. Nam quis usus: aut quis fructus fuerit illius: a quo nec uisus nec uidentis: quē ue nec uideris nec uisus unquam sis: Vitia uestra presentes quoque amicitias iutiles faciunt & infidas: quibus non sint illarum quidem sed dicantur amicitia: Quid nunc igitur de his tuis amicitijs speres: Vide: Obsequium amicos parere: ait Compositus: imo Hercle ueri amici uix multis obsequijs pariunt: tu credis amicum paucis: forte & ne tuis quidem uerbis quaesiuisse bonae spei es. **C** Gau. Fama ab extremo terrae mihi attulit amicum. **C** Rō. Fama contraria illi tibi auferet: eoque facilius quo patientiores malis quam bonis reatibus aures sunt. **C** Gau. Fama mihi bonum peperit amicum. **C** Rō. Unde scis quod bonus sit quem nunquam uideris: rogo: cum illi ipsi quos quotidie uides atque alloqueris: quales sint tanto in tempore nondum scias: Saepē uos credulitas uestra circumuenit: libenter creditis quod optatis. Multum fidei famam tribuistis mendaci. Speras eius animum uidere: cuius nunquam frontem uideris: cum sint inter notissimos quoque tot pectorum diuersoria: tot latebrae. Difficile est enim amicum nisi in magna aduersitate cognoscere: operosius est illum noscere quam quaerere. Vna saepe hora paucis uerbis quaerit: qui uix multis annis atque experimentis agnoscitur. Voco autem amicum ut uulgus: uerus enim non ante quaeritur quam probetur. Nec amicum probant aliorum uerba: certe nec propria sed experta charitas fidelis. **C** Gau. Amicum mihi de longinquo fecit fama. **C** Rō. De te aliquid mentiendo quispiam tibi amicum dedit: de te uera loquendo uel forsitan mentiendo itidem tibi hunc ipsum alter eripiet. Quibus uisus fiunt crescuntque omnia: eisdem facile resoluunt. Et natura uult: ut cito aucta cito desinant.

De Amico unico & fideli: Dialogus LII.

C Gau.

Micum unum fidum & expertum habeo. **C** Rō. Saepē in experiendo uestra errat acumen: & dum uos ipsos peritissimos iudicatis: in hoc ipso ac perinde caeterarum rerum in aestimatione fallimini. **C** Gau. Scio ego: non aestimo amicum mihi esse fidelissimum. **C** Rō. Et quot putas idem credentes: imo ut sibi uidebantur & scientes cum ad artificissimum uentum esset examen: sese lufos inuenerunt: Unde uero tot quotidie de amicis prodeunt querelae: nisi quia quos fidelissimos habebatis inuenistis infidos: Nullius rei tam difficilis quam humani animi coniectura extimatioque est. **C** Gau. Nihil conicio: nihil extimo ut dixi: sed scio amicum uerissimum me habere. **C** Rō. Habes rem aut optimam aut pessimum errorem. **C** Gau. Nullum rei huius errorē habeo: sed amicum multis ac magnis expertum casibus. **C** Rō. Habes ergo rem dulcissimam sanctissimamque: qua una post uirtutem solam nihil homini melius in hac uita seu natura seu casus aliquis seu labor ac studium dedit. Dulces fateor parentes: dulces filij: dulces fratres: possunt tamen amarefcere: nec parentes ideo nec fratres quidem desierunt esse nec filij cum dulces esse desierint: at amicus solus dum sit uerus: dulcis & charus esse non desinit. Chari inquam sunt parentes: Nonne autem Iuppiter Saturnum regno patrem expulit: Nicomedes Prusiam Bithyniae regem: suum patrem consilia licet necandi filij agitantem uita priuauit: Et Ptolemaeus hinc Philopater dictus: patre ac matre insuper & fratre occisis: ad ultimum & uxore Eurydice interfecta: regnum Aegypti scortorum sic rexit arbitrio: ut nihil in regno proprium haberet praeter nudum & inane regis nomen: Nonne & Orestes Clytaemnestram matrem: Agrippinam Nero: Antipater Thesalonicensis interfecit: Chari filij: Nonne Theseus Hippolytum castissimum: Philippus rex Macedoniae Demetrium filium adolescentem optimum iussit occidi: Nonne & Ptolemaeus alter aduersum pietati nomen & ipse quoque fidelissimus rex Aegypti duos: Et Herodes rex Iudaeae unum: Et Constantinus Romanorum Imperator unum quoque Crispum filium interemit: Nonne Maleus dux Carthaginensium Carthagonem filium crucifixit: Quin & matres quae amor hinc intensior: hinc mitior sexus: in filios saeuierunt. Nota oibus Medea. Quid Laodice Cappadociaeque regina: quae regnandi cupidine filios quinque mastrauit: Chari inquam parentes: repeto enim: chari filij: chari fratres. At ut uno exemplo omnis claudat impietas: Phraates rex Parthorum omnium regum scelestissimus: omniumque mortalium regnandi non cupiditate sed rabie furisque actus Orodem senem & afflictum patrem: ad haec & triginta fratres suos dicenti regis filios: suumque insuper filium occidit: ne quis superesset in Parthia qui regnaret. Sed uetusta haec: Nunquid non & recentiore memoria inter patrem & filium de regno in Britannia certatum audiuimus: & nudius tertius inter fratres in Hispania decertari uidimus: Quaeque talium odium

De Diuitijs: Dial. LIII. De Aurifodina: Dial. LIIII.

orum & maxime fraternorū crebra adeo & noua & uetera sint exempla: ut pene laboriosius sit exquirere qui amici fratres fuerint: quā qui hostes. Vtrūq; postponimus: Remedia em̄ nūc non exempla colligimus. Quid præterea: an non chari coniuges: charæ uxores: Sed interrogabis Agamemnonē ac Deiphobū: & de uestris Claudiū Cæsare ac minorē percunctaberis Africanum. Hi tibi quā chari fuerint uxoribus suis dicēt. Cōtra uero Octauia sciscitare & Arsinoen: quid illa de Nerone suo: hæc de suo sentiat Ptolemæo. Illa de adoptiuo: hæc de naturali fratre: utraq; de marito. Illa quidē in seipsa: hæc in filiis experta testabitur. Eminentia ut uides & clara decerpimus: uulgus & urbes & cōmunem uitam hominū his plenam querimonijs præterimus. Quibus ita se habentib⁹: cum in omni genere illorum qui charissimi uideantur: odijs sæpe latentibus: sæpe etiam manifestis multa insit amaritudo: sola amicitia odijs uacat: nemo unquā non dicā occidit aut perdidit amicū: sed ne læsit quidem uolens. Sobrem si amicū uerū qualem prædicas inuenisti: magnas te diuitias inuenisse credito: Illud uide ne: ut magna pars hominū rebus dedita uilibus nobiliūq; contemptrix & agris aut mercibus quā amicitijs ac uirtutibus colēdis intentior: quod optimū nactus es negligas. Si tātam curā impēditis custodiae auri & argenti atq; orientalium lapilloꝝ: quæ sunt terræ facces & pelagi purgamenta: quāta diligentia amici cultui impendenda est rei preciosissimæ ac diuinæ: Ne qua unquā re offensus: ne quo unquā uerbo alienat⁹ effugiat: serumq; audias illud Ecclesiasticū: Sicut qui dimittit auem de manu sua: sic reliquisti proximū tuū & non eum capies: Nō illū sequeris: quoniā longe abest. Effugit em̄ sicut caprea de laqueo: quoniam uulnerata est anima eius: ultra eum nō poteris colligare. Proinde ingens bonū habes ac suauiter operosum tamen ac difficile: quæstu in quō operosum & custodia. Magnus thesaurus est amicus: sed magna seruandus cura: magno si pereat lugendus fletu.

De Diuitiarum copia: Dial. LIII. Gau.

Ed abūdo opibus. Rō. Iā nō miror si & amicitijs abūdare uisus eras. Nō est nouū neq; insolitū: locupletū limina uulgarib⁹ amicitijs & simulatis obsequijs frequētari. Gau. Opū magna uis est mihi. Rō. Anceps & onerosa fœlicitas: & quæ plus inuidiæ sit habitura quā gaudiū. Gau. Diuitiæ exundantes sunt. Rō. Nō statim ideo exundans quies exundansq; iucunditas: Vix diuitē inuenias qui nō sibi melius fuisse in mediocritate uel honesta etiā paupertate fateat. Gau. Multi mihi accreuerē diuitiæ. Rō. Securitas: gaudiū: tranquillitas decreuerē: quæ si cum illis crescerent: nō amari tantū diuitias paterer sed hortarer. Gau. Opes multas habeo. Rō. Habes rem quæsitū difficilem: custoditū anxiam: amissū flebilem. Gau. Magnæ mihi diuitiæ sunt. Rō. Sparsæ si fuerint decrefcent: seruata nō te diuitē sed occupatū: non dominū facient sed custodē. Gau. Diuitias habeo ingentes. Rō. Vide ne potius habere: hoc est ne non diuitiæ tuæ sint sed tu illarū: neq; illæ tibi seruiāt sed tu ipsis. Nam si nescis: plures multo sunt qui habent quā qui habent: multoq; crebriores: quos propheticus sermo notat: Viri diuitiarū quā diuitiæ uirorum: Sic uos uestra cupiditas uilitasq; animi de dominis seruos facit. Vfus quidē pecuniæ not⁹ est: ut naturæ necessaria cōparent: Pauca simul & exigua longeq; facilia: quicquid excesserit graue est: nec iam diuitiæ sed uincula: sed cōpedes: nec iam corporis ornamenta: sed impedimenta animi & sollicitudinū atq; formidinū acerui. Gau. Diuitijs plenus sum. Rō. Caue ne te rumpant: Omnis em̄ plenitudo quærit exitum. Multis mortem attulere diuitiæ: requiem fere omnibus abstulere. Gau. Opes habeo immensas. Rō. Bonis morib⁹ rem aduersam. Nimia opes non modo singuloꝝ hoīm: sed populi Romani corruerunt mores miramq; illā & eximiā fregere uirtutē: qui tam diu clarus & tam diu iustus atq; integer: quā diu pauper fuit. In ægestate uictor gētium: & quod est gloriosius: uictor sui domitorq; uitiorum: a diuitijs uictus est atq; pessundatus: Nota loquor: Quid nūc tibi de diuitijs sit sperandum uides. Gau. Diuitijs affluo. Rō. Quotum mallē uirtutibus abūdare. Gau. In diuitijs requiesco. Rō. Consopiti estis in uepibus miseri. Grauis sopor qui non sentit aculeos. Venit ecce quæ uos exciter: & exponat luce clarius id quod scriptū est: Dormierūt somnum suū & nihil inuenerūt oēs uiri diuitiarū in manibus suis.

De Inuentione Aurifodinæ: Dialogus LIIII. Gau.

Vrifodinam inueni. Rō. Hæc spes opum: multis inopiæ: nōnullis exitij causa fuit: dum neglectis oibus alijs curis huic uni deditis & laboris plurimū & lucri modicū res habuit: dū ad hanc auri cupidinē: cælo & sole derelicto in tenebris æuū agere didicerūt: cæco & noxio ante tempus uapore cōsumpti. Gau. Aurifodinam casus obtu-

A

B

C

A

e

De Inventione Theauri: Dial. LV. De Fœnore: Dial. LVI.

B lit. **CR**ō. Vt auerſus a contemplatione cœleſtium terreſtribus inhies: neq; tantū modo hu-
mi accliuſ ſed ſub terra meſus inſœlicius uiuas & breuius. **C** Gau. Aurifodinam ingredi-
or. **CR**ō. Nero Cæſar ſuprema illa ſua nocte terribili & miſera: ſed ſibi debita: ut quoddā
ſpecus ingrediēs ignominioſam mortem & ludibria populi perſequētis euaderet: a ſuis ad-
monitus negauit: uiuū ſub terrā ſe iturū: Tu nullo metu impellente ſed auaricia rapiente ui-
uus ſub terrā: neq; te hinc alium cœli lumen retinet: illinc atræ telluris horror excludit.
C Quid mirum ſi per oēs terras quæredā diuitiæ hoīes fatigātur: quādo & ſub terra quaſita
& effoſſæ tartareos exagitāt manes: Vtq; ait Naſo: Itum eſt i uiscera terræ: Quasq; recōdi-
derat ſtygiſq; admouerat umbris: Effodiunt opes irritamēta malorū. **C** Gau. Aurifodinā
inueni. **CR**ō. Vetus eſt uerbū: Sæpe unus leporē mouet: alter capit. Inueniſti prædā quam
plurimi cōcupiſcāt: unus rapiat: & tu ille forſitan unus nō ſis. Circū optabilia ſit cōcuſus:
& periculū eſt inueniſſe unū: quod cupiāt multi: nullus partiri uelit. Hæc eſt cauſa cur cum
Italia: ut ait Plinius: metalloꝝ oīm fertilitate nullis cedat terris: interdīctū id uetere cōſulto
patꝝ atq; occultatū eſt ut Italia parceret. **C** Gau. Auriferā terrā fodio. **CR**ō. Labor cerē:
euētus ambiguus. Quid ſi multū fodias: nihil inuenias? Quid ſi multū iuenias ſed nō tibi?
Quid ſi tibi inueniſſe peius ſit: & nihil inueniſſe erat melius? Humano ſæpe gaudio moeror
eſt proximus. **C** Gau. In aurifodinam deſcendi. **CR**ō. Inter hoīes quæri ſolet quod inuen-
tum mergat in tartara: Tu apud tartarū quæris quod te tollat ad ſuperos: **C** Gau. Aurifo-
dinam repperi. **CR**ō. Pronum iter ad inferos inueniſti.

De Inventione Theauri: Dialogus LV. **C** Gau.

A Hefaurū repperi. **CR**ō. Caue dolos & inſidias fortunæ. Hamis eſca prætentitur:
uifcus & laquei blandū aliquid præ ſe ferunt. **C** Gau. Theſaurum inueni. **CR**ō.
Multis theſaurus mors fuit: Vt nullū corpori piculū ſit: diſcimē eſt ingēs animæ.
Nō ſatiāt opes deſideriū: imo nec mitigant ſed accendunt: humana cupiditas ſucceſſibus in-
ardescit: & crescente auro creſcit auri ſitis & quærendi ſtudium: minuiturq; uirtus: quæ una
mors animæ eſt. **C** Gau. Theſaurū mihi ſors obtulit. **CR**ō. Pōdus inſeſtū cōtrariumq; mo-
deſtiæ. Nil ſibi non arrogat quē repens fortuna beauerit. **C** Gau. Inſcius in theſaurū inci-
B di. **CR**ō. Tutius forſan in colubæ incidiffes. Cū em̄ diuitiæ auri & argētī uirtutū inopiā affer-
re ſoleant: idq; ſit omnibus propriū: tum præcipue repentinis: q; aliæ ſi ſenſim nocent: dum
& uero aliquid detrahūt indies: & opinionibus falſis robur adijciunt: hæc ſubitū pariūt ſtu-
porem: improuiſoq; impetu mentē turbāt. **C** Gau. Theſaurū inuentū domi abdiidi. **CR**ō.
Qd̄ in hac tua læticia ſummū eſt: inueniſti grauē & inutilē terræ ſacē: pudeat cœleſtis natu-
ræ animū his attolli. **C** Gau. Theſaurus inſperatus obtigit repente. **CR**ō. Hūc manſurum
credis & repente deſinet: Quæcunq; fere cito creſcunt cito occidunt. Subitæ opes quali ſœli-
citas ſomniantis,

De Fœnore: Dial. LVI.

C Gau.

A Ecuniam in tuto fœnore poſui. **CR**ō. Eſt & qui bene iuentis male utit: & qui male
iuentis peius & peſſime: Tu pecuniā inueniſti nō ut diues fieres ſed ut malus: non
tam malus: ut auguror: futur⁹ ni pecuniā inueniſſes. Sūt em̄ qui ſucceſſibus nequi-
ores fiunt: nō dei munus agnoſcentes: neq; illi ſaltē ſimiles: de quo ſcriptū eſt: Cōfitebit̄ tibi
cū benefeceris ei: ſed apertā ſibi cœlitus nequitia ſemitā extimātes. Inueniſti ergo pecuniam
qua dedecus mercareris: & exanime metallū animæ tuæ ſarcinā faceres inſœlix. **C** Gau. Fœ-
nus bene poſui. **CR**ō. Malū nō bene poni dixeris ſed deponi. Si quidē malū pōdus excuſſe-
ris bene erit: alioquin ubicunq; poſueris: dū ad te pertineat: malū eſſe non deſinet. **C** Gau.
Fœnus optimū bene collocaui. **CR**ō. Quomodo bene collocet̄ malū uideris. Sane quāto
opimius malum: tāto & peius. Notū illud Dauidicū: Prodiſt̄ quali ex adipe iniquitas eorū.
B Quāto ergo ditior fœnerator: tāto & nequior: tāto maior auaricia: maior ipietas. **C** Gau.
Fœnori ſtudeo. **CR**ō. An nulla artium erat cui mel⁹ ſtuderēs? An erāt multa: ſed huic ap-
tius erat ingeniū? An quid rei eſt ut huic uni ſtudio animū applicares: q̄ neſcio an aliud uſq;
ſœdus inuenire potueris aut uilius: aut tam miſeri prorfus & deiecti animi tanq; inertis in-
diciū? Tot undiq; patēt artes: tot uiuēdi uiæ: peſſimā oīm elegiſti: q; quietior uiſa eſt: ſedere
ſc̄ & numerare dies ac uelociffimi finē mēſis expectare: nō intelligens tibi q; horas diesq; &
mēſes & ānos currere: & ut nexil tuis: ſic & tibi terminū iſtare: ſicut inq; illis ut tibi: ſic tibi ut
naturæ debitū ſoluas: turpiſ parta deſtituēs & incere⁹. Extorques ergo a paupib⁹ q̄ ignotos
dites: & futuri ſp̄ metuēs iudicij: & obſcœnæ interim nō dñs ſed cuſtos pauid⁹ rapinæ: fame

De Agro fertilí & excullo: Dial. LVII.

pressus & infamia. Mirarer in urbibus politicis huic flagitio locū esse: nisi esset & reliquis. Itaq; cū pauloante hoc tēpus fœneratores ut leprosi a cōfortio hoīm segregati agerent: nec tantū ad eos nullus accederet nisi egenus: sed etiā ut male olētes atq; cōtagiosi ab obuijs uidentur: nunc iam nō modo cū populo: sed cū principibus cōuersant & matrimonia cōtrahunt & dignitates adipiscunt. Tanta est uis auri: imo quidē qđ pro monstro audias: ipsi: qđ deus om̄ipotens male perdat: principes fœnerant: tam leuis animæ famæq; iactura: tā sua uis undecūq; quæsitæ pecuniæ odor est. ¶ Gau. Fœnerari iuuat. ¶ Rō. Turpis delectatio & misera. ¶ Gau. Fœnerari solit⁹ sum. ¶ Rō. Si Catoni credim⁹: hoīem occidisti. ¶ Gau. Fœnerator sum: artificiu aliud nō didici. ¶ Rō. Hic auariciæ clypeus: hæc causa præteritū: qđ si discere uolenti quoq; difficile est: quid discat inuitus. ¶ Gau. Sēper fœnerabor. ¶ Rō. Semper igitur miser eris: semper cupidus: semper inops.

De Agro fertilí & excullo: Dialogus LVII. ¶ Gau.

Ertilis ager est mihi. ¶ Rō. Vim fœcundatoris intellige: donisq; cœlestib⁹ sic utere ne displiceas largienti: qđ ita demū rite facies: si & sobrietatē & modestiā fertilitas non excludet: & ubertas in partem egeni ueniet atq; amici: Nil soli dulce: nil sapidum. ¶ Gau. Agrum fertilem exquisitissime colo. ¶ Rō. Nō homo terræ: sed terra homini seruire debuerat: hominū culpis effectū est: ne terra possessori suo sine labore respondeat: In culta messē horridam: lappas & tribulos paritura: Hanc ferro sollicitare mirisq; blādicijs mollire: mortalis coegit indigētia. Hinc agriculturæ fluxit initiū sanctissimæ & innocentissimæ quondā uitæ: nunc uni ex multis & prisco labori & nouis uitijs obnoxia: postq; nihil in uidiā atq; auariciæ inaccessum: rusticas etiam casus urbana piacula peruasere. Certe ultimos hominū rusticos malos fuisse conuenit: Vnde illud poeticū: Extrema pillos iusticia excedens terris uestigia fecit. Sed uerendū ne qui mali fuerant nouissimi: primi sint: ut si unq; forte esset ad uirtutē reditus & ad priscos mores: in hoc qđ sint ultimi. Nūc ad ipsam agriculturæ artem redeo: quæ magnis olim tractata uiris atq; ingenijs in precio fuit: In qua ut multis in rebus altū locum Cato Cēsorius tenet: de quo cū uerissime scriptū sit: Optimus Senator: optimus Orator: optimus Imperator: tandē laudis ad cumulum illud est additum: sine æmulo: siue sine exemplo sui temporis agricola. Quē puderet igiē cū Catone terram colere? Quis om̄ino sibi turpe aliquid duceret: qđ pulchre ille sibi duxisset: qui præter corporis atq; animi uirtutes: rerūq; gestarū gloriā etiā de Hispania triumphasset: Quis sollicitare atq; hortari boues erubesceret: quos in sulcū urgeret illa uox: quæ tot magnos exercitus in prælium accendisset: tot ancipites causas disertissime perorasset: Quis rastre atq; aratæ fastidiret: qđ illa triumphalis ac philosophica manus attingeret: quæ insignes de tot hostibus uictorias peperisset: tot de rebus optimis præclaros libros scripisset: siue ad philosophiā: siue ad historiā: siue ad usum uitæ spectantibus: quales sunt quos de hoc ipso quod nūc loquimur scripsit: Primus equidē apud uos colendi arui præcepta collegit in formā artis ac redegit in litteras: Secutiq; illū multi alij: quorū quidā humile illud ac depressum artificiu nobilissimis atq; altissimis uersibus extulerūt: qđ nūc memorās nec humanæ imemor necessitatis agriculturam certe non improbo. Nunq; tamē aut scriptorū claritas aut inopiæ metus coget: ut liberalibus & honestis artibus præferendā censeā nec æquandā quidē: q̄uis em̄ eosdem duces simul illustres & agricolas primū illud imperij tempus habuerit: mutata iam spacio res est. Neq; ut fragilior nunc natura est: ad res tam uarias ingenia uestra sufficiunt: Hac ætate igitur excellentibus uiris agriculturæ operam dare: non pro arte uel negocio: sed pro ocio & curarum alternatione permiserim: utq; interdū teneros ramos pubescentibus gemmis inserere: luxuriantia folia curua falce compescere: lasciuos palmites prolis in spem scrobibus cauis infodere: sitientibus pratis querulos riuos pronō calle diuertere: Illos si nam sic fodere pertinaciter atq; arare: totoq; animo incumbere terris nisi necessitas cogat: indecorum atq; indecens docto fortiq; uiro arbitror: cui nobilioris exercitiij deesse materia uix possit. Natura parens optima: dum multas mortalibus artes daret: ipsa etiā distinxit ingenia: ut cui quisq; erit aptissimus: illi insistat. Videbis aliquem qui mediocri ingenio tam solleter aut arua sulcet aut maria: ut hac in re cuiusuis acumen philosophi nulla sibi conferri possit industria: stultum & inglorium fuerit cum alio: non in tua sed illius arte contendere: ubi toto maior uertice minor appareas: & uictor in maximis multis ac paruis in rebus facile uinci queas. ¶ Gau. Ager hac mihi ætate præfertilis fuit. ¶ Rō. Proximā operire: præsens sape fertilitas uenturæ sterilitatis arra est. Rara quidem sine intermissione prosperitas. ¶ Gau. Dili-

C

A

B

De Viridarijs: Dial. LVIII.

genter agrū colui. **CRō.** Bene: si nil melius quod faceres fuit. **CGau.** Colui uineā ex quisi-
te. **CRō.** Lætam cum illa forte uindemiam pactus: an & cum pruina aut etiam cum gra ndi-
ne pepigisti. **CGau.** Solito largius aruum seui. **CRō.** Plures pasces grues rure: plures do-
mi mures: uolucrum hospes ac uermium: lolij excussor: areæ compactor: horrei architecta: s:
metentium seruus ac terentium. **CGau.** Seui agrum largiter. **CRō.** Esto in spe bona: me-
tes quod seuisti triticum atq; sollicitudinem: nisi illud est uerius q̄ triticum plurimorū: sed
anxietas tua est: & ut proprie dixerim: ager ipse est animus: cultus intentio: semen cura: mes-
sis labor: hanc uberrimā percipies. **CGau.** Rus optime colui. **CRō.** Dicam q̄ mireris. Il-
li ipsi antiqui agricolæ: uiri fortes: quibus gloria fuit agricultura: colēdum bene cēfuerunt:
sed non optime: Incredibile primo forsan auditu: at experientiaē comprobatione uerissimū:
uix em̄ fertilitas sumptum æquat: estq; apud ipsos ueteres: hominis atq; agri cōparatio nō
inepta: ut uterq; si sumptuosus fuerit: q̄uis & quæstuosus: reliqui nihil aut modicum sit:
neutrum magni igitur existimandum. **CGau.** Summo studio terram colo. **CRatio.** Tete
mallem coleres: sed terrestre animal terrā amas: nec multū cum tu illam quā nunc percolis
impinguabis. Cole agrorum atq; arborū q̄tum uis: neq; multos terræ pedes ad ultimū oc-
cupabis: neq; ut ait Flaccus: harum quas colis arborū te præter inuisas cupressos ulla breuē
dominum sequetur.

De Viridarijs: Dialogus LVIII.

CGau.

A
a Mœna mihi sunt uiridaria. **CRō.** Habent hæc interdum fateor honestæ aliqd uor-
luptatis: nōnunq̄ etiā inhonestæ. Aequè igitur studiosos ac uoluptuosos uideas
umbrosis secessibus delectari: Nam & ingeniū locus excitat & ad pœnitentiā quos-
dam: alios ad incontinentiā & lasciuiaē exhortatur. Nec de nihilo est q̄ summus orator dū
infesto reo adulteriū obijceret: amœna in quibus id cōmissum esset loca descripsit: quasi ad
flagitiū stimulos: Nō locis ergo sed animo gaudendū est: si talis obtigit qui bene locis om-
nibus uti norit. **CGau.** Secretis uiretis affluo. **CRō.** Secretum Tiberij uiretū: & secessum
capræ quis ignorat: Pudet pigetq; exequi quæ itidem omnibus nota sunt. Ille senex hirci-
nus loca ipsa seposita: quibus probris infecerit: Quāto autem gloriosius arido in rure exul
Scipio Africanus nixerat: q̄ suis in uoluptatibus princeps ille Romanus: Repeto igit: nō
in locis: neq; ullis præter animū in rebus habitat om̄is uestra fœlicitas. Vnde & qui solitari-
am uitam recessusq; abditos laudarunt: sic intelligi uoluerunt: si his animus uti sciret & non
aliter. Proinde quē tu de uiretis tuis fructū colligere expectandū erit: at tum demū quid pro-
nancium uideto: Nam si locis tantū gloriaris: quæ tua nudius tertius nō erāt & tua forsitan
cras non erunt: ac si rite cōsideres: tua etiā nūc nō sunt: alieno proculdubio gloriaris. Quis
hic gloriae tuæ locus: Quid ad te si gelidæ per æstatem alpes: si olympus nubibus altior: si
ramosus ac frondifer apennius: Quid si lucidus Ticinus: si amœnus Athesis: si sonorus
Sorga: Hæc si laudes sunt: certe nō sunt hoim̄ sed locoꝝ: tuū sit: expedit q̄ lauderis. **CGau.**
B Decoris spaciore uiretis. **CRō.** Refert quæ nam curæ interim tuo in pectore spaciens: Nam
quid iuuat arcula in eburnea unguenta olida cōdidisse: Quid pulchris in locis turpem ani-
mum: Quot in rupibus horridis sanctissimi floruerūt uiri: Quot i pratis uirentibus turpes
adulteri marcuerūt: Adde q̄ nō animis solū: sed corporibus uitæq; hoim̄ interdum loca hur-
iusmodi nocuisse compertū est: non tantū haustu aeris imodico: sed ferro etiā occultoq; im-
petu. Quis non legit apud Curtium: amœnissimos nemoꝝ recessus & uireta illa Medorum
manu cōsita: regū ac satraparū curā & præcipuā: ut perhibet: uoluptatem: Atqui i illis iussu
ebrii ac uesani regis adolescentis: interfectus est Parmenio clarus senex: & ni fallor: Macedo-
num primus ducum. Quis non nouit Caietam littoris flexū illū quo nullus sub coelo pul-
chrior: nullus amœnior: illic iussu temulenti & crudelis Antonij occisus est Cicero: Et pote-
rat utcūq; tanto uiro locus conuenire: ut postq̄ scilicet Romæ mori fato uetitum erat: flori-
C do in rure moreretur florentissimus oratorum uirq; optimus: sed & modus & auctor mor-
tis prorsus indignus fuit. Spaciabatur illis forte tunc in locis Cicero urbanas fugiens pro-
cellas: & uel ad philosophiam uitæq; cultū suo more noui aliquid cogitabat: uel rēpublicā
miseratus de statu patriæ conceptū dolorē animi: oculoꝝ oblectatione leniebat: quādo ab
illo omnis hoste uirtutis immissi carnifices talē uirū abstulerūt mūdo: qualē: ut auguror: sa-
cula nulla restituent. Sic est igitur: loca delectabilia sæpe insidijs oportuna sunt: dū licentius
sibi laxiusq; degit: a uersisq; magis sensibus a circūspectione periculi: Nā & laqueo densis in
syluis feræ: & uisco uolucres facilius in ramis uiridibꝰ capiunt. **CGau.** Lætus in uiridarijs

De Gregib⁹ & Armentis: Dial. LIX. De Elephantib⁹: Dial. LX.

& curarum uacuis dego. ¶ Rō. Læticia curarumq; uacuitas cautioni semper aduersa est. Dū sua nempe quisq; picula: dū cōmunem humani generis statum omnes acriter cogitant: uix aut lætus ualde aut curarum uacuis quisq; uiuet: neq; locorum species: neq; opū spes obliuionē attulerit impendentium nialorum. ¶ Gau. Libenter in uiridarijs meis uerfor. ¶ Rō. Nōn Hercle libentius q̄ apri & ursi. Nō refert autem ubi sis: sed quid ibi agas. Nūq; te locus nobilitauerit sed tu locū: neq; id aliter q̄ præclaz ibi & insigne aliquid moliedo.

De Gregibus & Armentis: Dial. LIX. ¶ Gau.

Audeo gregibus & armentis. ¶ Rō. Brutinū gaudiū. ¶ Gau. Armentis ac gregi-
bus abūdo. ¶ Rō. Balueina p̄speritas quā baluea peperere. ¶ Gau. Amo greges
& armenta. ¶ Rō. In om̄i amore amantis & amati similitudo suspecta est. ¶ Gau.
Armenta gregesq; amo. ¶ Rō. Amatis omnia: nisi uos inuicem ac uirtutem: quæ imprimis
erant amanda negligitis: & quæ negligenda diligitis. ¶ Gau. Amo armēta gregesq;. ¶ Rō.
O miseri reꝝ uilium amatores oforesq; nobiliū: amatis quæ nec se amari sentiūt: nec aman-
tibus uicem reddunt. Cū interea nec uos uicē reddatis amātibus: totūq; hoc malū facit aua-
ricia: ut nō modo seruū ingenuo sed pecus homini præferendū existimetis. ¶ Gau. Armen-
torum gregūq; ingens copia est. ¶ Rō. Si per te ipsum illos paueris: quid nisi occupatissim⁹
pastor eris: Officiū uile: laudatum licet a multis: ante alios a Catullo Veronensi. Sin p̄ ali-
os: non tu pastor sed pastoz seruus pastorūq; dolis expositus. Nunc uicinus obfuerit: nunc
præcipitiū: nūc morbus: nunc abactor: quotidie demū aliquid fingendū: unde damnū tibi
dolorq; & illusio: Magna uero pars mali fuerit illusor rudis. ¶ Gau. Armentis ac gregibus
diues sum. ¶ Rō. Laudata diuitiæ sed incertæ & casibus multis obnoxia: fraudibus: rapi-
nis: pestibus: quæ tam crebræ tamq; ualida sunt ut sæpe totos greges totaq; lacerent armē-
ta: Nota pestis: quā Lucretus: quāq; illū sequēs Maro descripsit. Et q̄ multas putas famo-
sas minus scriptoz penuria sed damnosas æquer. ¶ Gau. Diues sum gregibus & armentis.
¶ Rō. Vagæ patenteq; diuitiæ: quæ nō dicā: arcula ut aurum: ut gemmæ: sed ne domo li-
cet amplissima claudi possint: iam nec a seruis: nec a furibus: nec a feris atrocioribus tutus
es: omnibus in tuas diuitias datum ius. ¶ Gau. Gregibus & armentis gaudeo. ¶ Rō. Gau-
des semel: doliturus millies: Nullus dies sine rumoribus mœstus ibit: nunc irruerint Sabei
tulerintq; om̄ia: nec non pueros gladio percusserint: ut pecuoso illi quōdā nunciatū seni est:
Nūc bos cornu fregerit: nunc crus equus: nūc uagantem lupus agnū: nūc infectum gregem
mors inuasit. Non sat miseri uestris malis & mortalitate propria uisi estis: nisi mortes q̄
brutorum animalium lugeretis.

De Elephantibus & Camelis: Dialogus LX. ¶ Gau.

Vnt mihi elephātes. ¶ Rō. Cui quæso usui: pacis ne an belli: His duo illi notissimi
hostes Italiae Pyrrhus & Hannibal quibus Romanas dum turbare acies sperāt:
suas turbauere: Animal graue p̄rsus & enorme: quodq; ut ex historijs nosti: sæpe
suis exitio fuit: Aspectu mirū & mole & specie & odore & stridore terribile: effectu aut̄ iutile:
procuracione difficile. ¶ Gau. Est mihi ingens elephas. ¶ Rō. Fuerunt olim in Italia elephā-
tes: non uenatu quæsti illi quidem: sed ab hostibus capti & in triūpho ducti: quiq; prima
fronte terruerant equos Italos uictores in capitolii secuti: erepti aut̄ Pyrrho: Carthaginēsi-
bus uero non erepti tantū sed etiā interdicti. Sic em̄ in conditionibus pacis: quā uicti petie-
rant nominatim cautum: ut & quos haberent domitos traderent & alios nō domarent: ita
sensim obsoleuit usus elephātiū: non solū in Italia ubi lōge aduenæ uicq; aduecti erāt: sed in
Africa etiā & Aegypto: quæ illorū sunt uiciniore origini. Itaq; & in Italia auorū memoria
unicum Frederico Romanoz principi fuisse: & nūc Aegyptio tyrāno nō nisi unicū esse fama
est: Vtrūq; uero ad spectaculum potius q̄ ad usum: Sic in India atq; Aethiopia exteraz: tā-
dio gentium liberati: syluas patrias incolunt elephantes. Tu quis es: qui elephante gloriari
uideris: Alter ne Hannibal: q uno uectus elephāte: unoq; fratus oculo Italiā fatigauit: Ego
hanc bæluā & si humani æmulam intellectus ab auctozibus prodiram: & moribus miris in-
signem habendo tamē inutilem & ineptam: & regiæ potius luxuriæ q̄ priuatæ fortunæ ha-
bilem dico: quæ domū impleat: horreū exhaustiat. ¶ Gau. At Camelos habeo. ¶ Rō. Vna
est pene ratio utrorumq;: nisi q̄ elephas turribus: camelus sarcinis ferēdis idoneus: eoq; uti
lior aptiorq; si consilium petis utere bæluis: quas his ubi uitam agis mundi partibus genuit
natura parens prudentissima: quæ & bæluas & alia suis quæq; climatibus aptiora distri-
buit. ¶ Gau. Camelum habeo. ¶ Rō. Tria milia habuit & amisit Iob: & morbi & raptores

De Simijs: Dial. LXI. De Pauonib⁹: . LXII. De Piscinis: LXIII.

& infecta pascua & ruinae & mille casus uestra undiq; armeta circumfident: Campi & colles & moenia perduntur assidue: quid his facias quae non stant: Bona uestra fere omnia in perpetuo motu sunt: & quam insita uirtute animi deberetis famam quaerere: peregrinorū animantium nouitate sectamini.

De Simijs & Ludicribus animalibus: Dial. LXI. ¶ Gau.

A Imia delectabilis est mihi. ¶ Rō. Foedum animal aspectu: triste animal effectu: de quo quid aliud q̄ tedium speres? Quicquid domi reperit aut corrumpet aut sparget: Si his atq; huiusmodi delectaris: utiq; delectabilis simia tua est. Monstruosam bæluam uocat Cicero: nec minus aliquid mirum dicit q̄ urnam sortium euertisse: idq; pro ostento græcorū in historijs scriptū esse iure optimo doctissimus uir irridet: cum uere mirum potius uideri debeat: si nō omnia uertat ac dissipet. ¶ Gau. Ludicris animantibus abūdo. ¶ Rō. Turpe simul & ludicrum esse aliquid non potest. Quis em̄ in turpitudine ludus est? Quinimo ab omni quod oculos auresq; & animū afficiat fugiendū est: corrupti gustus est amara diligere. Sed hic uester est mos turpibus delectari: neq; uero turpia & ineptantū animalia: sed quo nihil est foedius: obscœnos etiā homines linguaq; & moribus odiosos in delictijs habetis: Et ad summā: quanto quicq; deformius: tāto uobis acceptius chariusq;: hæc in rebus omnibus uniformis est regula: hic amor: hæc indoles: hoc studium: hæc uestri iudicij laus est.

De Pauonibus: Pullis: Gallinis: Apibus & Colūbis: Dial. LXII. ¶ Gau.

A Auonibus affluo. ¶ Rō. Ex illoꝝ caudis argi oculos reperisse consiliū fuerit: ne pedibus noceat notissima regularum pestis. ¶ Gau. Pauones multos habeo. ¶ Rō. Auem uisu pulchram nō inficior atq; amœnā: sed hæc uoluptas oculoꝝ multo aurium tædio pensanda est: quibus contra illū tartaræ uocis horrorē uel fugæ uel Vlyxæ picis auxilio opus sit: ut sileā omni peius tædio uicinoꝝ odiū ac lamenta: uos uero dum imperiose: & nihil intempratū relinquenti gulæ parcatis: nec aliena nec uestra incōmoda cogitatis: obliti hanc uiris olim fortissimis sollicitudinem non fuisse: quādo intacti pisces & feræ & uolucres tutæ erāt: & preter pēnas nil in pauone placeat: ut Naso ait. Neq; nūc sane qd̄ i hac aue tantopere placeat inuenio præter nobilitatem carniū: quæ nō putrescere dicunt longum etiam in tempus si feruent: quod & tibi licitū experiri & expertū se asserit Augustinus. Ita uestram famē nisi adsit ambitio nec cib⁹ satiat nec uoluptas. Pauonem certe cibi gratia Romæ primus occidisse fertur Hortēsius orator: uir eloquio clarus: moribus delicatus & mollis ut foemia: Sed qui moꝝ plurimos: eloquij aut̄ raros habet imitatores. ¶ Gau. Pullos nutrio. ¶ Rō. Impedimētū domui: escā uulpibus: aræ suffociores: quoꝝ unguis & puluerē solū semper & nunq; superficies aqua sit. ¶ Gau. Gallinæ magnus est numer⁹. ¶ Rō. Ut cessent tædia pene par fructus & impensa erit: magno precio longiq; clangoribus exiguū ouū constat. ¶ Gau. Sed abundo apibus. ¶ Rō. Non mortalis modo: sed uolatilis & fugitiua foelicitas tua est. ¶ Gau. Aluearia multa sunt mihi. ¶ Rō. Non minus in quolibet q̄ uel in magna urbe negocij uel in castris strepitus est. Nunc examina fugient: nūc pugnabūt reges: nūc tinnitu aris: nunc iactu pulueris res egebit ut salua sit. Sæpe omnia expertus nil profeceris: qui cū ditior esse credideris: nudus sis: proinde si seruādi studiū cū melle cōtuleris: mel amarum uoces. ¶ Gau. Sed columbis affluo. ¶ Rō. Atqui apū in thalamis siletur per noctem: ut Virgil⁹ ait: in colūbario aut̄ nūq; : uix ē animal inquietius columbo. ¶ Gau. Plena mihi sunt columbaria. ¶ Rō. Sūt qui litigent & qui gemant: qui diebus domū foedent: noctibus somnum frangant: En magni gaudij materia.

De Piscinis: Dialogus LXIII. ¶ Gau.

A Ifcinas mihi extruxisse gaudeo. ¶ Rō. Nō puto foelic⁹ extruxeris q̄ Salomō. Cū te ergo cōuerteris ad uniuersa opa quæ fecerint manus tuæ & ad labores in quib⁹ frustra sudaueris: uidebis in omnibus uanitatē & afflictionē animi: ut unde gaudius fueris fortasse doleas: iacturā existimās & t̄pis & impēsæ. ¶ Gau. Feci mihi piscinas. ¶ Rō. Non satis est gulæ omnes terras lustrare: aquæ etiā temptant: & in regno suo piscibus carcer erigūt. ¶ Gau. Piscinas impleui. ¶ Rō. Libertatē piscibus abstulisti ac naturā domū q̄sq; illa sanos fecerat ægrotare docuisti. ¶ Gau. Coegi aquas in piscinam. ¶ Rō. Vim aq; intulisse in Iulio Cæsare tāto illo quidē uiro notatū & supbiæ datū uides: Quid in te igit̄ speres? ¶ Gau. Pisces i uiuario cōclusi. ¶ Rō. Pēnatas uolucres uinculis & imperio coerctis: quid mir⁹ si pigris q̄ piscibus imperatis? Oīa prorsus in uestra potestate & uestris subiecta

De Auarijs auibusq; loquacibus & canoris: Dial. LXIII.

sunt pedibus: laboriosi & cupidi mortales: prater unum animu quē regere & frenare uel nō potestis: uel quod est uerius: nō curatis. Itaq; uagus & indomitus ille uos agitat: & in omne uanitatū genus ac scelex impellit: qui si uobis: imo si rationi subditus atq; obediens esset: ad meliorē finē rectiori calle uos duceret: prestaretq; ut multa quæ cupitis sperneretis. ¶ Gau. Pisces inclusos in piscinis habeo. ¶ Rō. Cum oīa subdita sint uobis: uide q̄ decorū sit esse uos subditos uoluptati: rei omniū uiliissimæ: rerū nobilissimos omniū: quæ sub cœlo sunt. Sed sic est: omnibus imperare uultis: ut libidini seruiatis. Neq; uero nouus hic error nec plæ beius: sed antiqu⁹ & illustriū: piscinas ac uiuaria ostreaꝝ primus instituit Sergius Orata baiano in littore: Sub idem tempus reliquosq; pisciū uiuaria incepit Licini⁹ Muræna: uterq; cognomen seu illud agnomen a pisce sortitus. En præclare agnominū causæ: q̄ ille sez oratam appetijt: hic muranā. En q̄ Africani & Macedonici titulos mereant: & forsitan nō curarum minus hi suis in piscibus capiendis & condiendis inq; suis uiuarijs extruendis susceperant: q̄ Scipio & Paulus in liberanda atq; ornanda patria suisq; uictorijs ac triumphis. Ita penitus ueꝝ fit: quod quidā dicūt: quātitate curas hoīm pene pares: qualitate uero longe impares. Atq; ut mala semp̄ exempla imitator; turbis affluunt: secuti sunt Liciniū hunc nobiles uiri Philippus: Hortensius: ac Lucullus uir alioquin memorabilis: qui uiuario simplici nō contentus illic prope Neapolim montem scindi fecit: nō minori sumptu q̄ quo sibi uillam erexerat: requiem captis piscib⁹ meditatus: fluctu æquoreo scissæ rupis claustris: instar trā quilli portus immisso. ¶ Obrem magnus Pompeius: ut qui non uiuaria sed imperia cogitaret: haud illepidē hunc Lucullum Xerxen togatum: hoc est montiū effossorem nūcupabat. Quid de alijs: Murænæ uiuaria primus fecit Curus quidam: nescio quis: Nā cum omib⁹ muranis suis adhuc male noscitur: quæ illa copia tanta fuit: ut eaz; sex millibus triūphalē cœnam Iulij Cæsaris adornaret. Ut hic quoq; suos imitatores habuit: nominatim Hortensium oratorem: de quo supra dixim⁹: uirum qui nunq; molli defuit exemplo: Ita uestræ literæ sæpe nihil detrahunt insanix: Nonnunq; uero: quod mireris: adijciunt: dum licere sibi omnia existimant qui litteras didicerunt: & multa sibi arrogant: quæ sine litteris non audent: Et hic ergo uiuarium habuisse dicūt baiani tractus i littore: ibiq; iter cæteros pisces sic muranā unam dilexisse: ut extinctam luxerit. En amor egregi⁹: en docto grauiq; uiro dignus fletus: qui nec sui temporis bella domestica: neq; proscriptiones ac ciuiū mortes fleuisse legitur: nec Cannensem: si suū in tempus incidisset fleturus fuerit ruinā: murænæ obitū fleuit. Tāta hæc leuitas facit: ut iuniori uenia debeat. Antonix ætas ac sexus excusabiliorē reddit ineptiam: quæ muranā suam: tamē nō defunctā genuisse: sed uiuentē aureis inauribus coluisse traditur: Sic ut Baulos: id erat uilla nomen: ipsis Baianis in sinibus multos spectaculi nouitate cōtraheret. Fuerūt & uiuaria cochleaz; & aliæ pisciū uanitates: atq; imprimis lūpus tyberinus: inter duos præcipue pontes captus. Sed satis multa de alienis errorib⁹: Tu quo plures his implicitos uides: eo diligentius caue ne similibus impliceris: neq; tibi nunc usum pisciū: sed nimis magnā curā rerum ignobilium interdico.

De Auarijs auibusq; loquacibus & canoris: Dial. LXIII. ¶ Gau.

Ves uarias in auuario conclusi. ¶ Rō. Iam pisciū minus mirer ergastula. Sūt & uolucrum quibus latior ac liberior patria cœlum erat: inuenit gula uenationē: inuenit piscationē: iuenit aucupiū: nec cœpisse satis est: quas liberas natura creauerat: nisi etiam asseruentur. At quanto erat honestius gulam cogere parabilibus atq; facilib⁹ cōtentari: & syluas feris: maria piscibus: ac remq; uolucris linqere: q̄ in his tantū studij ponere: q̄ tum si captādis in uirtutibus poneret: illas pridē: nam minime sunt fugaces: optimo studio quæsitā intra animi habitum clausisset: unde nec effugere possent nec auferri. ¶ Gau. Auibus auarium impleui. ¶ Rō. Rem nequaq; necessariā: & quæ sita nec min⁹ custodia difficilē: peruetustam tamē: cuius ante mille quadringentos annos Romæ auctor fuit Lelius quidā cognomento strabo uir equester: Non ille quidem Lelius sapiens habitus: qui si auaria repperisset: nomē sapientiæ pdidisset. Quædā sunt inuentu: ut uidentē utilia ac iucūda: quæ tamē ingenia alta dedeçant: Qui piscinas: qui auaria inuenerūt: quid aliud q̄ gulæ studiū habuerūt: qd̄ uirtutis cultoribus alienū est. ¶ Gau. Inclusi pingues turdos & turtures. ¶ Rō. Sed non tardos tortores: tot illecebris irritata gula: supplicia exigit stomachi laborantis. An non Satyricū illud audistis: Pœna tamē præsens cū tu deponis amictus. Turgidus & crudū pauonē in balnea portas. De Pauone loquit: Formosa etem & famosa est auis: sed nō sola quæ præcipitē gulā plectat. Gulæ quidem oblectatio: gustus breuis: ipse

C

A

B

C

De Auarijs auibusq; loquacib; & canoris: Dial. LXIII.

D quoq; mox in nauseam uersurus: ni coerceas: Pœna aut longa: cruditas indigestibilis morbi: sæpe etiã & mors. In nunc turdis pinguibus ac turturibus gloriare. **Gau.** Habeo loquaces coruos ac picas & psitacos. **Rd.** Lætatus his Augustus Cæsar eos magnis emit precibus: qui uictorẽ ac triũphatorẽ Cæsarẽ salutarent. Cũq; subinde alij atq; alij ingererent: satis se salutatores taliũ domi habere respõdit: ponẽs illi methã uanitati: nisi coru; ipse nouissim; ioco illo mirabili pluris se q̃ cæteros redimi coegisset. Et hæc quidẽ in Saturnalib; legũtur. Quid in naturali uicini nostri Veronensis historia: Coruus ille tam docilis e sutrina ubi impense alebat: in publicũ euolare solit; & Tiberiũ Cæsarẽ: Drusũq; & Germanicũ nominatim: totũ deniq; Romanũ populũ salutare: tãta plæbis gratia: tãtoq; oĩm fauore: ut cũ eum uicinus uel iuidia uel ira percitus occidisset: ingenti oĩm mœrore occisor ipse ex ea uicinia pulsus primũ: deinde etiã a populo interfecit; sit. Coruus aut operosis exequijs & solenni funere elatus ac traditus sepulturæ. O ineffabilis populor; semper insania: in illa urbe fletũ & sepultum coruũ: & eius interfectore Romanũ ciuẽ morte multatũ: in qua nec Africanus maior sepulch; habuit: nec minor ultore: quia si dijs placet coruus hic populum salutabat ut diximus: Illi aut nõ salutabant sed salutẽ populo gloriãq; contulerãt: adeo gratior uox coruor; q̃ uiro; uirtus illustriũ. Neget nũc aliquis turũ sese populi cõsensisse iudicio: q̃ q̃ ueris æstimatoribus nõ sit mirus publicus hic uiro; fortiũ cõtemptus: cum ab his coruor; uolucrũq; loquaciũ miratoribus & diuinæ uoces & cœlestia spernant; oracula. **Gau.** Formosus est mihi psitacus. **Rd.** Solus nempe omniũ torque aureo isignis: nisi Phoenix & ipse etiã auium torquatus: & præterea suæ unicus speciei. Vex; psitacus saluator magnus: & præsertim principũ: plane q̃si adulatorẽ illũ fecerit natura. Vnde Distichon illud innotuit: Psitacus a uobis alio; noĩa discã: Hoc didici p me dicere Cæsar aue. **Gau.** Est mihi pica disertissima. **Rd.** Cũ perrari sint hoies diserti: tibi disertissima pica est: Loquax fateor & salutatrix esse dula. Vñ & illud: Pica loquax certa dominũ te uoce saluto: Si me nõ uideas eẽ negabis aũ. Certe de huius auis intentione discẽdiq; studio mira nescio an uera narrant. Illud imprimis uix credibile: propositũ ei uerbũ si oblita sit: angĩ illã grauiter & affigi: molestiaq; animi tanta meditatione testari: si ipsum ei uerbũ ad memoriam reducat; miris modis hilarescere. At si pr̃sus seu uerbi difficultate seu memoriæ imbecillitate uincat;: præ dolore etiam interdũ mori: ut iam minus mira Homeri mors poetæ sit habẽda: si tamen illa etiã uera est. Neq; uero picis oĩb; hæc docilitas dat;: sed his tantũ: & quæ glãde cibũ nomenq; percipiũt: & apud uos uulgo glandariæ uocitant;. Pica; species & forma insignis & ingenio. **Gau.** Dulcissimam canoramq; lusciniã nactus sum. **Rd.** Et hanc quoq; & sturnũ græci latiniq; sermõis dociles inueniri: & turdũ insup sua ætate sermones humanos imitantẽ Romæ fuisse auctore est Plini; secũdus: Quod de sturno nup; publice notũ fuit: quẽ seriatim plurima uerba proferentem humanis accentibus: sæpe in ipsius Plini; patria & audire tibi cõtiguit & mirari. Nã de psitaco tam trita res est: ut mirabilis iam esse desierit. Quotiẽs hũc audisti cibos unũ atq; altere; clara uoce poscentẽ: Quotiẽs nutritore; suũ proprio noie uocantẽ: atq; ut persuaderet multa illi gestuũ ac uerbor; dulcedine blandientem: Quotiẽs sic ridentẽ: ut astates i risum cogeret: nec omnino alitis sed ueri risus hominis crederetur: Quæ q̃uis ita sint: tamẽ hi omnes: lusciniæ præsertim multo melius: mihi credite: suis in ramis canerent: q̃ uestris i caueis: nisi quia uestra cupiditas nihil extimat: nisi quod sibi propriũ fecit. Cum natura fecerit cuncta cõmunia: sic ultra suos fines atq; ultra suum nomen tendit auaricia. **Gau.** Aues innumeras congregaui. **Rd.** Vt multas siue ut omnes habeas: phoenix puto deerit: siue un;: siue est nullus: siue illud in fidem recepimus quod quidã tradidere anno urbis octingentesimo auẽm hanc ex Arabia in Aegyptum euolasse: captãq; ibi & Romam delatam atq; in Comitio spectaculo populi expositam: supremam tandem ut crebibile est mortem obiisse: quod ultimum falsum esse non dubitant: qui de primis magni dubitant auctores. Ita cum omnes aues habueris: mirabilem pulcherrimamq; omnium non habebis. Dolens & indignans iocor: Vt qd enim semper pueri inanibus gaudijs exultatis: Vtq; ait Salomon: Vsq; quo paruuli diligitis infantiam: Quin aliquãdo conuertimini ad correctionẽ meam: ut idem ait. Si quidem ipsa eadem sunt quæ loquor: Sinite o cæci aues in syluis agere: nidificare & pasci & canere & errare: Vos inertis plumas animi ad cœlũ pandite: atq; humo uos attollite: enitimini non uolucres captare sed uolucres fieri. Tuq; his ommissis: de quibus loqui pudet: si quid habes quo lætari uirum deceat profer.

De Coniugij claritate: Dialogus LXV.

Gau.

De Cōiugij claritate: Dial. LXV. De formosa Vxore: Dial. LXVI.

Xorem duxi nobilem. **CRō.** Mallem tibi non tantū picas ac psitacos sed bubo-
 nes frigesq; domi esse. Illi canerēt: ista iurgabiēt. Illi aliquid nunciarent: hęc pera-
 get. Illos excludere liceret: hęc nō licet. **CGau.** Claro cōiugio ornāt⁹ sum. **CRō.**
 Speciosa uinctus es catena: unde te sola mors liberet. **CGau.** Clarō coniugio foelix sum.
CRō. Casto foelicio: foeliciſſim⁹ cōlibatu. **CGau.** Pulchro cōiugio illustrāt⁹ sum. **CRō.**
 Anceps uxoris electio: deformis facile fastidi⁹: formosa difficile custodi⁹: ea lege qua inter
 formam corporis atq; animi castitatē lis prope perpetua ē. Sed ut qd⁹ rarissimū est cōtingat
 & formæ pudicitia iūcta sit: uberius tecū agam. Accedant & foemineæ dotes aliæ: nobilitas:
 sensus: opulencia: foecunditas atq; facundia: famæ integritas: morū candor: Scito tuū limen
 his immixtā subintrasse superbiā: ut iure Satyricus uideat: malle Venusinam q̄ Corneliā
 Gracchoꝝ matrē Africani filiā paternis triumphis ac gloria insolentē. **CGau.** Nobile cōiug-
 ium & honestū obtigit. **CRō.** Quid de fastu fastidioq; ais: Paꝛ ne foemine mores notis
 Disce seruire: disce pati: disce charos perdere: uni cōiugio uacandum est: amicitiaꝝ scopulus
 uxor imperiosa & uiri affectuum moderatrix. **CGau.** Generosa mihi uxor obuenit. **CRō.**
 Grauis sarcina: duræ compedes: liberos humeros atq; olim liberos pedes prement. Dux
 dictu: duri⁹ cogitatu: durissimūq; perpeſſu: nō unius lucis sed totius uitæ hospes: forſitanq;
 hostis uacuā præſidijs inuaſit domū. Vnde illam: ut dixi: ueteris repudij spe sublata: sola ſci
 licet mors excludat. **CGau.** Cōiugem gratam duxi. **CRō.** Erras: Illa te duxit: diu nimium
 fueras tuus: accessit sponsa domina: carnifex præuignis: amula ſocru: familia iugū: coqui-
 næ labor: onus peniui: sumptus arculæ: ornamentū aulæ: diurnū ſpectaculū fenestra: lis no-
 cturna cubiculo. **CGau.** Vxor mihi uenit amantissima. **CRō.** Cū amore ſi neſcis zelus &
 ſuſpitiones & querelæ ſubeunt: imortale duellum domi habes: ipſis exuoluptatibus & io-
 cis inimicitia erumpunt: nec ad imenſam: nec in thalamo tutus eris: nullū tempus litigio ua-
 cabit: media nocte pugnabitur. **CGau.** Exoptatas nuptias contraxi. **CRō.** Cum coniuge
 nuptias: cum pace diuortiu. **CGau.** Vxor contigit cui unice placeo. **CRō.** Melius forſitan
 diſpliceret: non te amando premeret atq; attereret: & cogitare & res tuas agere & ſomnū car-
 pere ſineret: nunc uxori placens: nil quod tibi placeat præter illā ſperes: totū ſibi te uendicat:
 nec ſufficies totus. Si quo forte ire uelis: fugere te fugæq; cauſas fingere: ſi quid agas oblitū
 ſui: ſi quid cogites iratū ſibi: ſi cibo abſtineas ſordere res ſuaſ tibi: ſi ſomno ceſſeris externa te
 uenere feſſum dicet. Deniq; ut uxori placidus: tibi atq; alijs inutilis ſi oportet. **CGau.** Vx-
 orem habeo quæ me ardēter amat. **CRō.** Melius amaret caſte: piē & ſobrie ac uerecūde: Ar-
 dens em amor quid niſi incendiū eſt anima: qua ardente quiſnā ibi modētia: quis reuerē-
 tia coniugali: quis tranquillitati locus aut quieti: Ardēter te amat uxor: niſi uiciſſim ſe amari
 ſenſerit tepēſcet: amorēq; odio mutabit: Sin æquandus tibi eſt amor: & tu ardeas neceſſe eſt:
 uniq; deditus ſis amāti: Zelotyꝝ coniugis uir inſomnis: nūc blādicſ: nūc querelis fictiſq;
 criminibus excitāduſ exercēduſq; per noctē: Seu licētius oculū deflexeris: ſeu ridēti lentius
 arriſeris: ſeu uicinā ſalutaueris: ſeu formam alterius laudaueris: ſeu domū ſeri⁹ redieris: Por-
 ſtremo aliquid feceris aut dixeris q̄ ſuſpectus læſiq; reus ſis amoris: quæ ſi uita dici debet:
 quæ nā mors dicēda ſit neſcio. Et hęc quidē de ardēti tuo amore ſentētia noſtra ē. **CGau.**
 Eſt mihi ppetua thori cōſors. **CRō.** Et ſomni ppetuū exiliū. Maritalis lecti rar⁹ ac tenuis ſo-
 por eſt: hinc uoluptas: hinc iurgia: quies niſi q̄. **CGau.** Habeo uxore fideliffimā. **CRō.** Fu-
 iſſe fideles aliq; nō nego uſq; etiā ad mortē. Et pfecto homi q̄ hoc uitæ gen⁹ elegerit: magnæ
 diuitiæ cōiunx bona & fidelis: maior tñ eſt actes aduerſa: Nēpe etiā illuſtriū multi dolo cō-
 iugū periere. Sileo Danaï truces & cruētās nuptias & infamē noctē miſerāq; tot ſip iuuenū
 ſtragē. Nō hoc illi quoz ſupra meminim⁹ grauis Agamemnon: nō Phrix Deiphob⁹ neget:
 nō ex ueſtris Africanus minor: nō poſtremo recēti⁹ Alboin⁹ rex: cui⁹ ab ipudica & ſæua fu-
 ſus cōiuge nitidi Athēſis rippā ſanguis infecit. **CGau.** Vxorem nobilē: caſtā: manſuetā: hu-
 milem & obſequioſam: piām: fidam repperi. **CRō.** Mirus auceps: cornicē candidā inueni-
 ſti. Vix eſt tamen qui inueniſſe ſe fuſcam putet.

De Vxore formosa: Dialogus LXVI. **CGau.**

Formosa mihi uxor obuenit. **CRō.** Difficilem prouinciam nactus es: uigila: dixi
 iam durum custodire quod a multis appetitur. **CGaudiū.** Forma ē uxoris excel-
 lens. **CRatio.** Solet forma corporis ut multa alia paritate gaudere: imparitatem
 ac diſſimilitudinem aſpernari. Si par igitur tibi forma eſt exerceberis: alioquin cō-
 temneris: utrumq; laborioſum. **CGaudiū.** Forma coniugis magna eſt. **CRatio.** Et mag-

na superbia: Vix est aliquid quod æque animum tumefaciat & extollat. ¶ Gaudium. Forma uxoris est maxima. ¶ CRō. Vide ne castitas parua sit. Scitum est illud Satyricum: Rara adeo est concordia formæ atq; pudicitia: ut hæc constet: mox insolentiā quis ferat & quotidiana fastidiar. ¶ Gau. Formosissima est uxor. ¶ CRō. Habes domi idolum sumptuosum: operosum: uidebis indies peregrinos nouosq; habitus: lauda hinc corporis habitudinē quā omnia deceāt: hinc ingeniū inuentricis ad cūcta uersatile: tum iacturā patrimonij lucy uoca. ¶ Gau. Habeo uxore formosissimā. ¶ CRō. Habes idolū litigiosum insolens: qd affusus colas: qd extra te raptus stupeas: qd adores: unde torp pendeas. Submitte collū iugo & contentus forma cōiugis: curasq; alia & propriā libertatē procul abijce. Dicebā modo: caue ne quando aliam præter illam laudes: ne quando oculos ab illius fronte diuertes: ne solito parcius blandiaris: solito minus insanias quicquid respueris capitale erit: omīs sanitas defectio. Viue deniq; ad uxoris edictū: & nutū dominæ suspēsus obserua mancipiū nō maritus: Hæc facito: si tanti existimas aliq; diu formosam thori sociā amplecti: leniq; ad tempus cute gaudere: & candido natos ex utero tanq; poma nobiliora pulchro de uase suscipe. ¶ Gau. Vxorem habeo formosam. ¶ CRō. Venenū dulce: cōpedes aureas: splendidam seruitutem. ¶ Gau. Forma delectat uxoris. ¶ CRō. Vana breuisq; delectatio. Nil forma fugaci & præsertim fœminea: Qui uxore ppter formā diligit: cito illā oderit.

De Vxore fœcūda & facūda: Dialogus LXVII. ¶ Gau.

Oecūda mihi uxor est. ¶ CRō. Multas tibi curas: multos pariet labores uxor sterilis unica tantū: at fœcūda quidē sarcina domus est multiplex. Notum est illud Comicū: Vxore duxi: quā nō ibi miserā uidi: nati filij alia cura. ¶ Gau. Non fœcūda tantū uxor sed facūda est. ¶ CRō. Hinc filij & nutrices aderunt: hinc sales & yba nō deerunt. Habes cū qua disputes ac declames: & Satyricū nō audisti ubi ait: Nō habeat matrona tibi quæ iūcta recumbit: Dicēdi genus: nec curtū sermōe rotato Torqueat enthymema: nec historias sciat omēs. Cōiugē quærebas magistrā inuenisti: iamq; aliquid impolitū: cōmune aliquid loqui: sine cōiugis censura & irrisione nō poteris: frustra q; eiusdē Satyricū illud optaueris: Solocismū liceat fecisse marito. Inter mundi tædia: nullū importunū pro caci fœmina & tacere nescia.

De opima Dote: Dialogus LXVIII. ¶ Gau.

Ote auctus sum opima. ¶ CRō. Et opima tyrannide: malū malo additū. Superbia coniugalis duo stimuli: dos & forma. ¶ Gau. Multum dotata uxor est mihi. ¶ CRō. Multū dotata uxore nihil est importunius: nihil intractabilius: nil sibi nō licitum arbitrat: quæ suas opes mariti comparat ægestati: quæ uirū pascit: dominā se putat esse nō sociā. ¶ Gau. Magna dos meū subijt limen. ¶ CRō. Vnde dos ingredit: inde libertas egredit: Quod bñ prouiderat Lycurgus: cuius lege cautū fuit: ut indotata nuberet: Et adiecta ratio: ut uxores eligerent: nō pecuniæ: saueriusq; matrimonia sua uiri coacerent: cū nullis frenis dotis tenerent. Vtrūq; sapienter: Nam & uere multis in domibus non uiro uxor: sed pecunia nubit auariæ: & est utiq; magna dos licentia cōiugis frenū uiri. ¶ Gau. Ingēs cum uxore dos obuenit. ¶ CRō. Muta ordinē: imo em cū ingenti dote uxor subijt: quā libentius exclusisses si sola posset excludi. Plane coniugiū obscœnū: ubi nō spe prolis ad cubiculum uiri uirgo: sed ad arculā auariæ impulsu dos concupita deducit. ¶ Gau. Magnā mihi dotē uxor attulit. ¶ CRō. Dic uerū: magnū preciū libertatis tuæ: quæ si tibi chara esset: ut decuit: nullo eā precio uendidisses. ¶ Gau. Ditissima mihi uxor obtigit. ¶ CRō. De moribus nihil narras: Nempe nihil ut reor de moribus cogitasti: deq; optimis fœminæ dotibus fide: uerecundia: castitate: modestia. Sūt uobis ista cōtemptui: & solū in nuptijs uestris attendit dos & forma: hæc est auariæ & libido: pronubæ matrimonijs his cōdignæ. ¶ Gau. Pecuniosissima est coniunx. ¶ CRō. Vide an non Themistocleū illud consilium quo diffinit: Male se uirum pecunia: q̄ pecuniam uiro indigentem: recte etiam ad fœminas trahi possit. ¶ Gau. Vxor mihi prædiues est. ¶ CRō. Quanto melius erat cum inopi requiescere: q̄ laborare cum superba: melius esurire cū paupercula humili: q̄ cū insolenti diuite litigare. ¶ Gau. Coniugis dos immēsa est. ¶ CRō. Consequēs est ut elatio animi sit imēsa: timor autem uiri nullus. Nō audebis uitia reprehēdere dū respicies dotē: nō præsumes hūiliare illā p quā te memineras supbire: nec fastidia dū taxat ac tædia: sed pbra etiā & iurias tolerabis. An forte nō Aurelij Antonij principis memisti: illi q; philosophi cognomē ob impiū nō omisit: q cū uxo

De gratis Amoris: Dialogus LXIX.

ris nosceret adulteria: & amici ut eā uel occideret uel saltē dimitteret hortarent: respōdebat: Si uxorē dimittim⁹ reddam⁹ & dotē: dos autē erat imperiū. Vides ut ingētis uiri aīm dos frenabat: tuū forsitan nō frenābit: ¶ Gau. Dos pmaxia infinita iextimabilis est. ¶ CRō. Dos matrimonij onerib⁹ supportādis: nō auariciae astitib⁹ irritādis inuēta est. Itaq; q̄ magis illā exaggeras: magis infamas: ut quā utrimq; mole sua noceat: & hinc dātis impudentiā: hinc concupiscentiā accipientis auctura sit. ¶ Gau. Est mihi maxima dos uxoris. ¶ CRō. Nō q̄ta sit dos: sed qualis sit uxor refert: & in dote ipsa nō quantitas certe sed qualitas existimāda ē: unde sc; pfecta: quibus parta modis: multae magnae dotes malis artibus sunt quāsita. Helioopolitanum & punicum morem nosti: quorū nuptis non pietate patria sed stupris ac dedecore dos constabat.

D

De gratis Amoris: Dial. LXIX.

¶ Gau.

Ratis fruar amorib⁹. ¶ CRō. Gratis insidijs opprimēd⁹. ¶ Gau. Gratis uxor amoribus. ¶ CRō. Bene aīs uxor. Est em̄ amor latens ignis: gratū uulnus: sapidū uenenum: dulcis amaritudo: delectabilis morbus: iucundum supplicium: blanda mors. ¶ Gau. Amo & uicissim amor. ¶ CRō. Primū nosse potes: secundū in ambiguo est: nisi forte nocturnum muliercula tua murmur in testimonium trahis. ¶ Gau. Amor haud dubie. ¶ CRō. Persuasit ut uideo: nec magnū persuadere uolentibus: om̄is amās cæcus & credulus. Quod si fidem iuramento amatorio uis inesse: scriptum ab amāte chirographum tenera in glacie: testib⁹ austruīs i mediū pfer. Sed o insane nihil unq; ipudicæ præsertim credas fœminæ: sexus: ardor: leuitas: consuetudo mentiendi: fallēdi studiū fructusq; fallaciæ: hæc singula multoq; maxime hæc omnia: quicquid illius ore prodierit suspectū faciūt. ¶ Gau. Amo quod iure animū delectet & dulciter ardeo. ¶ CRō. Credis ex me audire quod ille magister amoris ait: ut fœliciter ardens gaudeas & uento tuo nauiges uoluptatis: Id quidē nō consilijs est: Ego uero: quo suauius arderis: eo cautius ex incendio fugiēdum consulo. Tūc sunt mala periculossima cū delectant: Sæpe suauitatē hanc durissimus finis exasperat. ¶ Gau. Amo amorq;. ¶ CRō. Ut sit ita: quid nisi duplex nodus: nexus artior: graue discrimen: melius de te sperarem si amares tantū: non etiam amareris: Et si em̄ facilitatem amoris atq; difficultatem æque nociuam quidam dicant: q; facilitate animus capiat cum difficultate cōtendat: Ego tamen ita sentio: nihil ad amandum efficacius q̄ amari: cōtraq; nihil esse qd̄ magis ab amando deterreat q̄ scire se nō amari: nec amatū iri credere: q̄ uis id non facile creditura sit cæca & cupida mens amantis: qui unus est ex illo grege de quo scribitur: q; qui amant ipsi si bis omnia fingunt. ¶ Gau. Amo ego cum gaudio. ¶ CRō. Qui q̄ male sibi est non sentit obtorpuit: qui malo suo gaudet insanit. ¶ Gau. Apud me fateor delectabile est amare. ¶ CRō. Odiosum mallem ac molestum: quo & fuga mali promptior foret & propinquior spes salutis: nunc delectatio morbum alit: sanus enim fieri respuit quem delectat ægrotare. ¶ Gau. Ut libet apud me quidem ingenium est amare. ¶ CRō. Ut quisq; sapit & loquitur: apud me uero seruire prorsus & languidum: & q; fortissimos etiam uiros emolliat eneruetq; dicam q; nemo est qui nesciat: nemo erit qui audiens non miretur: sic magnarum rerū recordatio: uel scientibus admiranda est. Neue omnia sequar: quod nec necessarium puto nec possibile: duarum toto orbe clarissimarum gentium duos longe præstantissimos duces ad memoriā reuoca. Iulius Cæsar uictor in Gallijs: in Germania: in Britānia: in Hispanijs: in Italia: in Thesalia: in Aegypto: Idemq; mox in Armenia: in Ponto: in Africa: & rursus in Hispania supremo Marte uicturus: In medio tantarum uictoriarum ab amore regio: interim apud Alexandriam uictus est. Hānibal apud Ticinum: apud Trebiam: apud Trasimenum: apud Cānaſ uictor: ac demum in patria uincendus sua: prius apud Salapiam Apuliæ oppidū: quo inexcusabilior sit meretricio amore subactus est. Quanta tibi uideēt mali uis quæ tam duros animos: tam rigida pectora leui frangat incurſu: tam rapidos pedes: tam fortia brachia fragilibus uinculis liget. Linquo fabulosa & uetera nimis: In bæluas transformatū Iouem ridiculis: Martem uinculis implicitum duris: nentem pensa digitis Herculem: ad hæc & Leandrum fluctib⁹: Biblidam lachrymis: Prochryni telis uiri: ppria cuspidē Pyramum: Hyphin laqueo pereuntē: qd̄ q; est cert⁹ atq; sonātius: & græcorū duces de amore certātes: & notis Troiam flāmis ardentē: absq; his oibus & mille similibus: satis duo illi q̄s præmisim⁹ ad pbandum de quo agiēt: uel magnitudine nominum: uel historiæ fide sufficiunt. ¶ Gau. Amo: quid de odio dices: si amorē damnas? ¶ CRō. Ut tu accipis: utrumq; damnabo: neq; ideo bonū aliquid dicam: quod aduersum malo sit. Duo em̄ extrema sibi inuicē aduersa piterq; a medio:

A

B

C

D

De gratis Amorbis: Dialogus LXIX.

hoc ē a virtute distātia: parit̄ mala sunt. ¶ Gau. Ergo malū est amare. ¶ Rō. Hoc ego fateor. ¶ Gau. Malo hoc nihil meli⁹ iuenio. ¶ Rō. Credo Hercle ut ē anim⁹: sed tua opinio rē mutat. ¶ Gau. Oderint quos delectat ego amabo. ¶ Rō. Odiū atq; amorē in differentia dixi erim: Nam ut odisse vitium: & amare uirtutē æque laudabile est: sic seu uirtutis odiū seu uitij amor æque damnabile. Et ad summā: uix inuenies qd̄ per seipsum sic laude uel infamia dignum sit: quin paucis additis: laus ac uituperatio altera locū sumat alterius: Tu quid ames uideris. ¶ Gau. Quid amem nisi quod cæteri: ¶ Rō. Non omnes idem amant. Fuerūt qui amarent deum tam enixe: ut pro amore hoc omnia quidē & seipsum uitaq; suā, p̄cisse lucrū ducerēt. Fuerunt qui nō altius aspirantes pro nuda uirtute aut pro patria idē facerent. Numerarem nisi innumerabiles essent. ¶ Gau. Ego nec in cœlo fui unq; nec uirtutem uidi: amo quæ cerni possunt. ¶ Rō. Si nihil amas nisi quid cerni potest: nihil igit̄ magnū amas: quid q̄ directē obuias præcepto illi uulgatissimo: Nolite amare quæ uidentur sed quæ non uidentur: quæ em̄ uident̄ temporalia sunt: quæ autē non uident̄ æterna. Vos autē cæci animo deditiq; oculis: æternū nihil nō dicam amare sed nec intelligere nec cogitare quidē idonei: uobiscum peritura sectamini: & pudendos affectus honesto tegentes uelo libidinē dicitis amorem: Illum colitis: illū fandi licentia deum facitis: ut probra uestra: quæ uix cœlum tegit excuset. Quid enim deo auctore sit perperam? Ite iam erigite deo uestro aras ac thura porrigite: ille uos ad cœlū euehet: Immo uero cœli deus illū & uos trudet in tartarū. ¶ Gau. Iuueniles ludos in calumniā trahis: amo: da ueniam. ¶ Rō. Si ab offenso poscenda est uenia: ipse tibi ignosce: neq; em̄ alium q̄ te lædis: & ah miser quos inter scopulos fragilem cymbā agis? ¶ Gau. Iuuat ita uiuere: nec intelligo quid nam uetet? ¶ Rō. Miserum est peccare: miserius delectari: miserrimū excusare atq; amare peccatū: & tum demū consummata materia est: cum ad studiū uoluptatis opinio quædam honestatis accesserit. ¶ Gau. Amo: nec possum aliter nec uolo. ¶ Rō. Posses nempe si uelles & forsan adhuc uolentibus annis uoles. Siquidem cum in multis: tunc præcipue in hoc morbo euenit ut sæpe uirtuti temptatū frustra remediū ultro dies longior afferat. ¶ Gau. Nulla me dies non amantē uiderit. ¶ Rō. Age igit̄: lude: infani somno lætare: experrectus flebis. ¶ Gau. Ego uero non flebo sed canam: meq; ipsum more amantium carminib⁹ consolabor. ¶ Rō. Est hoc qdem de quo multa dici possunt: & quando huc me trahis insistam. Inter multas fateor mira hæc amantiū amentia: non solum apud uulgos ubi consuetudine in naturā uersa furor om̄is excusabilis: sed apud utriusq; linguæ doctissimos: Nam & poetas graiorū & uestros quædā de alienis multa de suis amorib⁹ plausibiliter cōscripsisse compertū est: atq; unde mox infamiā merebant: eloquentiæ gloriā cōsecutos: Tolerabilior apud illos Sappho: ætas: sexus: animi leuitas: puellam excusant. Sed qd̄ Anacreonti facias: quid Alcæo: quorū uterq; nō poeta modo insignis: sed uir fortis & rebus gestis in sua republica clar⁹ fuit: Seu quid ex uestris Ouidio: Catullo: Propertio: Tibullo: quorū nullū ferme nisi amatoriū est poema: q̄ q̄ qd̄ poetas: quib⁹ nescio: unde maior licentia data est: & nō potius uitæ duces arguam philosophos: Vbi Hercle gaudeas: grauitatis multo plus uestris fuisse q̄ græcis: uix em̄ occurreret horū aliq; tam perditus: qui: non dicam: tale aliquid fecerit: sed non libere: totum hoc uanitatis genus irriserit atq; damnauerit: Apud illos tamē nō cōmunes quosq; sed sæuerissimos philosophorū stoicos: ipsūq; qd̄ miraberis: Platonē: in hoc errore uersatos scimus. Amaturū quidē sapiētē uolunt stoici: & sane si de amore conueniat non falluntur. Amabit enim deum sapiēs: ut dixi: amabit & proximum: amabit uirtutem: sapientiam: patriam: parentes: filios: fratres & amicos: & si uerus sapiēs fuerit: etiā inimicos amabit: non propter illos: fateor: sed propter eū qui hoc iubet. In his omnibus: oro te: quis locus est pulchritudini? Sic em̄ Ciceronis Tusculano diffinitū legimus: amorem ipsum conatum esse amicitia faciendæ ex pulchritudinis specie. Quis tam cæcus: ut nō uideat: quid sibi uelit hæc pulchritudo? Recte ergo quærit illic Cicero: Quis est enim inquit iste amor amicitia? Cur non deformem adolescētem quisq; amat neq; formosam animum: ni mirum ætas & forma cum delinimentis suis sunt huius amicitia fundamēta: quæ honestius sic dicitur: q̄ libido: quid sit tamē apertis sanisq; oculis facile cernitur. Itaq; tota res eo redeat: ut si sit amor quisq; in rerum natura sine sollicitudine turpiq; desiderio: sine suspirio & ardenti cura: sit hic sane permixtus sapienti: Vacat em̄ omni libidine: ut Cicero idem ait: omniq; tumultu atq; angore animi: quæ maxime uitāda sunt sapientibus. Cæterum non ut fando rerum facies uelari: sic mutari ueritas rerum potest: sermo autem nobis nunc non nisi de libidinoso amore susceptus est: qui his multisq; alijs magnis malis uar

De Ortu Filiorum: Dialogus LXX.

care nullo potest modo: Et hæc quidem Stoicis. Ad Platonem uenio: qui philosophorum princeps: immo: ut aiunt: philosophorum deus: Et si in hoc multi litigent: in omni autem quaestione: non pluriū sed maiorum meliorumque iudicio standū est. Plato inquam utique summus uir de amoribus suis etiā turpibus: quæque uero philosopho nulla libido non turpis & inconcessa sit: pace tanti uiri dixerim: multa licentius scripsit: quæ quibus Platonici nomen scribendū esset: Scripsit tamē: & quod nollē: scripta extant: neque tam celebris fama notā: neque iudiciū posteritatis erubuit: curam hanc metūque omnē uincētē impetu passionis animū urgentis stilique dulcedine calamū excitantis: quæ uel in turpi pudendaque materia tanta illi est: ut Epicureis magis quam Platoniciis in rebus: quasi solis in luto Platonici radios cernas ingenij: & hanc ipsam post Platonē multis uideo causam fuisse ut scripta relinquerent: quæ uel honestius non scripsissent: uel consultius deleuissent: multis ut idem faciant futurā esse conficio sed famosiorē attigi. Proinde quod ad reprehensionē attinet infania talis & aliqua diximus: ac multa & uaria dici possunt: quod ad remediū uero non pauca: Nam ad illā quā dicis consolationem mali huius: quā tibi de carminibus prouenturā fingis: breuissimū Flacci carmen ac percunctatio illa pro respōso sit: Hiscine uersiculis speras tibi posse dolores: Atque æstus curasque graues e pectore pelli: Loquendo: canendoque amor alitur: accenditurque: non extinguit nec lenit: ut quos memoras cantus & carmina: tuorum non fomenta sed irritamenta sint uulnere. ¶ Gau. Crede iam tandem admonitus & expertus incipio: quāobrem si libet omissis alijs: ad remedia stilū uerte. ¶ Crō. Multi olim ista conquirere nisi sunt: in quibus Naso mirus medicus morbi amantior quam salutis: cuius quaedā leuia: quaedā foeda uel inefficacia: tamē est aduerte re. Scripsere alij: inter quos Cicero breuiter potenterque: ad summam pauca hæc sunt quæ de multis electa probauerim: loci mutatio: quæ ut corpori: sic animo ægro tati salubris interdū est: Euitatio omnium fugaque diligēs quibus amati uultus in memoriā retraharis: occupatioque traductioque animi ad alias curas nouasque sollicitudines: quibus morbi ueteris uestigia delentur: Cogitatio uehemens & assidua: que turpe: que triste: que miserę: Postremo que breue: que labile: que nihil sit omnino quod difficultatibus tatis appetitur: que facile: que totoque melius: uel imple ri aliter alijque uis uel contemni penitus possit atque abijci: interque rerum uilissima deputari. Multos præterea curauit pudor: quod maxime generosis animis accidit: dum obuersæ infamia irrisioque: dum se digito signari uulgi que fabulam fieri dolent: dum sub oculos redit re foedit as: fructu uacua: plena dedecore: plena periculis: plena doloribus ac penitentiæ causis. Ad extremū proderit excusationibus ac falsis opinionibus reiectis: ueras induere: Nihil hic naturam: nihil fatū: nihil stellas agere: nihil denique nisi solā animi leuitatē atque libere iudiciū. Est enim in ægrotantis arbitrio: ut sanus fiat: mox ut bona fide uelle coeperit: & blandæ consuetudinis nexus dulces abruperit: laboriosum certe sed uolenti possibile. Est quidē ut grauissime ait Cicero: illud quod in omni perturbatione dicitur demonstrandum: nullam esse nisi opinabilem: nisi iudicio susceptā: nisi uolūtariam: Etenim si amor naturalis esset: & amarent omnes: & semper amarent: & idem amarent: neque alium pudor: alium cogitatio: alium satietas deterreret. Nempe hoc ultimum satiētas a quibusdam inter remedia ponit: ab alijs autē amor nouus: quo ut censent: uetus amor quasi clauo clauus pellitur: Quod quibus Artaxerxi Persarum regi: quem Assuerum sacra uocant litteræ: & suggestum ab amicis: & effectū utile deprehensum: auctor expressior sit Iosephus: de euentu quidem non litigo: de electione pronuncio. Itaque duo hæc utilia fortassis interdū: semper certe periculosa crediderim: si neque horum aliquo neque omnibus conualescas: ad morbi causas animo recurrendum erit. Hæc uero: ni fallor: primæ omnium ac maxime sunt ualitudo & forma elegans: opes: ocium: iuuenta. Ut corporis ergo: sic animi morbis contraria optime medebuntur ægritudo: deformitas: inopia: graue negocium: senectus errorum iuuenilium castigatrix eximia: Hæc mihi sunt ultima dura quidem: sed pro magnitudine pestis optanda remedia.

De Ortu Filiorum: Dialogus LXX. ¶ Gau.

Ati mihi sunt filij. ¶ Crō. Geminatum malum pondusque domesticum. ¶ Gau. Filij mihi sunt nati. ¶ Crō. Laboriosa uxor: laboriosior amita: laboriosissima demū pueros. ¶ Gau. Nati filij. ¶ Crō. Dulcedo amarissima & fel melle circumlitū. ¶ Gau. Nata mihi dulcis ē soboles. ¶ Crō. Fontē tibi grauiū curarū dominatū credito. Nunquam sine metu atque angore uita ages. ¶ Gau. Gaudiū. Filios genui. ¶ Ratio. Nec timere nec sperare nec uota facere noueras: En disces tuo periculo: disces & parentes orbos miserari: disces & in breui uita longas curas texere teque longiora negocia ordiri: disces his qui nihil ad te perti-

H

A

B

De Filio infante festiuo: LXXI. De insigni natorū forma: LXXII.

C
neant torqueri: quæ uisurus nunq̄ sis disponere: Ad postremum disces amare plus alium
q̄ te: disces ardentissime diligere: tepidissime diligi: duras artes. ¶ Gau. Filios habeo.
¶ Rō. Nunc primū intelligere incipis: quid ipse debeas parētibus tuis. ¶ Gau. Filios p̄cre/
D
aui. ¶ Rō. Seuisi arborē inexhausto percolendā studio: quæ te dū uiuas exerceat: cui⁹ nul/
los forsitan aut seros & fortasse post obitum fructus legas. ¶ Gau. Filij mihi sunt. ¶ Rō. Si
boni iugis timor: sin mali sempiternus dolor: Interim solamē ambiguū: certa cura. ¶ Gau.
Habeo filios. ¶ Rō. Habes unde uiuus doleas: mortuus agnoscaris: habes & unde sapius
mori possis. ¶ Gau. Pater filioꝝ sum bonoꝝ. ¶ Rō. Quanto meliores filij: tāto periculosi
or conditio tua est. Nescis quā dolendi materiā gignendo quaeris: quos lachrymis aditus
in tuam domū patefeceris: q̄tum in te ius morti miseriaꝝ præbueris: O matres misera: ait
Horatius: O patres miseri dico ego. ¶ Gau. Optimoꝝ pater filioꝝ sum. ¶ Rō. Optanda
mors tibi integro est: ne forte uiuus esse desinas quod delectat: & aliquādo cum Nestore a so
cjs quæras cur tam diu uixeris. ¶ Gau. Votiuæ foelix lætusq̄ sum sobole. ¶ Rō. Foelicitas
anxia: sollicitū gaudiū: & sæpe mœstū gaudium foelicitas misera. Posses multos illustrium
p̄ferre: quoꝝ foelicitati nihil magis obstitit: q̄ q̄ filios habuerunt.

De Filio infante festiuo: Dial. LXXI. ¶ Gau.

A
i
Nfans filius festiuus est mihi. ¶ Rō. Modo ne ista festiuitas in dolorem desinat: &
quo præsens tibi lætior infans tuus fuerit: eo mœstior sit digressus. ¶ Gau. Infans
est mihi bonæ spei. ¶ Rō. Quid si sit nullius rei: Caduca ante alias ætas illa: sæpe
in ipso flore præcidit. Vtq̄ nil dulcius: sic fere nil amarius. ¶ Gau. Infans est mihi blandissi
mus atq̄ multiloquus. ¶ Rō. O ne istæ blandiciæ uertant in lachrymas. Res est dulcissima
fateor: infantilis aspectus & alloquiū: Vtq̄ est apud Statum Pāpinium: syderei uultus &
uerba ligatis interrupta modis: quæ dū audiunt mulcēt: dum audiri amplius non possunt
cruciant: nec sine sensu doloris ad memoriā reuertunt: sic humanis in rebus: sed in nulla ma
gis dulcedini opposita semp amaritudo ē. ¶ Gau. Delector filio infante iucūdissimo. ¶ Rō.
B
Nō prohibeo delectari ne naturæ obstem: sed in oibus modum quæro: sine quo nihil bene
agitur. Volo te parcus gaudere: ut si dolendū fuerit: possis & parci⁹ dolere: Et moneo cogi
tare: facile fieri posse: ut arundineo baculo inlitas: uel in caducū te parietē inclinaueris: qd̄
sæpe dixisse ferē Hadrian⁹ princeps cū Aelium ueꝝ: puerꝝ pulchꝝ sed fragile adoprasset: &
secū canere possis Maroneū illud: Ostēdēt terris hūc tantū fata: neq̄ ultra eē sinēt. ¶ Gau.
Gaudeo de infante meo. ¶ Rō. Sic gaude ut dolitur⁹: siue ille: ut dixi: acerba morte defun
gitur: siue qd̄ est multo graui⁹: qd̄ q̄ sapiissime accidit: e gratissimo infante fit ingratus & in
obediens adolescens. ¶ Gau. Multū gaudeo de infante filio. ¶ Rō. Nemo tam stultus agri
cola est qui de flore multū gaudeat: fructus est expectādus: tūc gaudendū modice. Interim
tempestates: grādines & uredines metuēdæ sunt: frenandūq̄ metu gaudiū.

De insigni natorum forma: Dialogus LXXII ¶ Gau.

A
i
Nsignis est natoꝝ forma. ¶ Rō. Si tuā tibi formā contemnendā me docēte didici
sti: quanti alienā sis facturus intelligis. ¶ Gau. Forma filioꝝ magna est. ¶ Ratio.
Magnū maribus discrimē foeminisq̄ p̄maximū. Iamprimū pulchritudo & casti
tas raro cohabitant: Nā nec uolunt uixq̄ si uelint liceat: cum humana om̄ia: tum imprimis
pudicitia hodie male tuta est: præsertim ubi formæ egregiæ iuncta est. Sunt quibus inuidet:
sed intra suos fines sese tenet inuidia: dolet: irascitur: nihil ultra: quidam illæsi inter multo
rum odia senuere: quidam perpetua & ad ultimum inconcussa uigere tyrānide: Quot assi
due placato mari nautæ: quot per syluas saluis mercibus prætereunt mercatores: nec pira
ta illis: nec his prædo obu⁹: quam tu mihi formosam intemptatam dabis: Casta licet: obli
debitur: oppugnabitur. Quis animus muliebris corruptoribus tot resistet: Admouentur
muris scalæ blandiciarum: machinæq̄ munerum & latentes sub terra fraudum cuniculi:
Si his artibus non proficitur: manu improba uis affertur: Si fidem quæris: famosissimos rap
tus ad memoriā refer. Forma multos temptauit: ac temptandos præbuit: quosdam stra
uit: & uel in crimen impulit uel in mortem. Fuit apud Hebræos exemplum tēptationis acer
rimæ Ioseph: sed discrimē: puidētia cœlestis in gloriā uertit. Apud Graios Hippolyt⁹ & Bel
lerophōtes: apd̄ uos Spurina ne tēptaret p̄prijs se m̄ib⁹ deformauit. Nō apd̄ primos ygo
Thamar: nō apd̄ secūdos Graia Penelope: nō apd̄ tertios Romana Lucretia tuta fuit: non

De Filij fortitudine ac magnanimitate: Dialogus LXXIII.

apud oēs plurimæ uel tēptatæ passim uel oppressæ. Hi sunt formæ labilis & caduca fructus: q̄ p̄sape nō opulentas tantū domos: sed ingētes urbes & magna nōnunq̄ imperia euerterūt. Notæ sunt historia: Certe nisi formosa adeo esset Helena: Troia māsisset incolumis: Nisi tā formosa Lucretia: Romanū regnū nō tā uelociter corruisset: Nisi tam pulchra Virginea: nec rāncito decemuirale illud imperiū defecisset: nec Appius Claudius tantus legifer Roman⁹ libidine uictus: famā i rostris: uitā in uinculis finisset. Deniq̄ si formosæ minus innumera/biles aliæ fuissent: nō tot raptæ aut deceptæ: in tot probra tantaq̄ animæ ruinas ex arce pu/dicitia cecidissent: Quare effectus formæ bonos quos inueneris: renuncia: ut cū cōtrarijs cōparentur. **Gau.** Formosissimus filius est mihi. **Rō.** Forma hæc Messalinæ cuiuspiā cum libidinē excitarit: elige utrū uis: aut neget & amātis imperio occubendū aut annuat: & Clau/dij gladio pereundū erit. Castitate igit̄ mortē: adulterio aut̄ nihil præter exiguā loeti morulā quæserit: & hoc sibi illa incluta & excellens forma cōtulerit. In hoc ergo ut in reliquis medi/ocritas bona: si extremorū alterū eligendū esset: forma gratior: sed gibbus est tutior. **Gau.** Est mihi nata pulcherrima. **Rō.** Circumspice insidias: uim caueto: Iasonē putas aut The/seū aut Paridem unū esse: Mille sunt. Filiā habere sollicitudo est laborq̄: formā adijce: mer⁹ fit: quē nisi morte aut senectute non fugias: nuptijs nanq̄ alterius in domū metū transferes: non extingues. **Gau.** Præclara natorum forma gloriōr & exulto. **Rō.** Gloriari & lætari forma sua iuuenes: uanū utiq̄ sed uulgare est: Gaudere aut̄ senem forma iuuenū suorū: quā uanitate plenā: ni desipiat: obiectāq̄ piculis uidet: stultū prorsus & insanā p̄ximū. **Gau.** Cœlestis filij forma est. **Rō.** Legisti reor Iliados Homericæ librū quartū & uigesimū: ubi Priamus de Hectore suo loquēs: Nō inquit apparebat uiri mortalis filius sed dei: dixit hoc ille: sed Achilles ei ostendit homīs illū mortalis filiū esse nō dei: Et tui nunc filij cœlestis for/ma quā memoras: memento: eripi fœdarīq̄ potest: & dum durat: quāti precij sit extimatio prærupta est. Hos errores tamē & has nugas paternus amor imodicus & recti iudicij hostis parit. **Gau.** Formosissima mihi filia est. **Rō.** Ut nil aliud sumptuosissima dom⁹ erit.

B

C

De Filij fortitudine ac magnanimitate: Dial. LXXIII. **Gau.**

St mihi filius uir fortis. **Rō.** Quanto ille est fortior: tāto tu timidior sis oportet. **e** In nullos enim homines plura pericula q̄ in sui cōtemptores: hoc est uiros fortes congerit fortuna. Nec immerito: Ceteri enim sese abdunt: euitātq̄ impetum: illi se obijciunt fulminanti. Recurre memoria præteritum tempus: Fortissimos fere omnes uiolē/ta morte consumptos inuenies. **Gau.** Fortitudo filij ingens est. **Rō.** Fortitudo pulcher/rima uirtus est: sed comitata calibus: uarijs paratas lachrymas & instructum feretrum ha/beto. Omnibus mors uicina: uiris fortibus contigua est. **Gau.** Vir fortissimus est filius. **Rō.** Est qui patriæ libertatem: forsitan stragem hostibus: sibi decus: tibi fletum aliquādo: metum semper afferat. **Gau.** Natus mihi fortis ac magnanimus est. **Rō.** At quid aliud interfecto in filio Creon gemit: nisi magnanimum bellicæ laudis ardorem: Quid Euander in Pallante suo: nisi nouā gloriam armorum & prædulce decus primi certaminis: Quid ali/ud Priamus Hectorem pauens monet: nisi ne Achillem solus expectet: Quid ne aliud hunc ipsum mater anxia precat̄: nisi ut fugiat bellicosum uirū: Quid deniq̄ aliud uxor Hectoris post uiri mortem fati ignara timere se dicit: nisi probitatem uiri miseram & feruorem animi non se in acie continentem bellatorum sed ceteros præcurrentem: quod ipsum iam ante ab initio formidabat: ubi eūtem ad bellum his uerbis alloquitur: dæmonice corrumpet te tua uis: neq̄ misereris filij pueri & mei miseræ matris quæ cito uidua tui eris: Quid postremo Achillis genitrix pro nato timida dum diceret: iam pelago terrisq̄ me⁹ quæretur Achilles. Et uolet ipse sequi: dumq̄ illum frustra iam feruentis belli motibus creptum & imbecillum tranquillū senis in regiam inuectum uirgineis latebris occultaret: Omnes hos quidem fletus & hos metus nihil aliud q̄ martia uis & uirtus animosa pepererat. **Gau.** Valde mihi ma/gnanimus est filius. **Rō.** Magnus animus sine magna potentia stulticia magna est. Mag/nanimitas recta hominum est paucorum: q̄uis & qui potentissimi uidentur q̄ sint fragiles: multa etiam præter mortem: sed præcipue mors declarat: ut breuiter uereq̄ dici possit: Nihil imbecillius homine nilq̄ superbius. **Gau.** Filius est mihi magnanimus. **Ratio.** Gaude ergo: habebis magnorum conatuū plenam domū: ocij uacuam & quietis. Et sæpe optabis non tam magnanimū filium habuisse. Ad summam: clara est fortitudo: magnanimitas spe/ciosa: utraq̄ uero laboriosa & turbida: tuta modestia & tranquilla.

A

B

C

De Filia: LXXIII. De Genero: LXXV. De Nuptijs: LXXVI.

De Filia castitate: Dialogus LXXIII. ¶ Gau.

A Asta mihi est filia. ¶ Rō. Iucunditas magna: sed sollicita. Quanto enī castitas maior: tāto in eam uigilantior libido. Nihil tam ardentē inuadiē q̄ quod castis excubijs & foemineo pudore uallatum est. Concesso calle corruptor it̄ segnius: & p̄missa tepentius appetuntur: Multum cōcupit̄ rei difficilis solet esse custodia. ¶ Gau. Insignis nata pudicitia est. ¶ Rō. Est ubi res optima rei pessimā materiā pr̄ebet: Magna Lucretiæ forma fuit: sed nil æque hac spectata: matronæ nobilis castitas uel sanum iuuenē in adulterium uiolentum stimulis egit ardētibus: Sic bonorum donis abutitur nequitia reproborum. ¶ Gau. Castitas filia nota est. ¶ Rō. Opta ut perpetua sit. Apud poetam legis: Varium & mutabile semper foemina: Q̄ si Maro nō diceret: nunquid minus ideo certum esset: Quot adolescentulas pudicas primum: post lasciuas anus uidimus: & ita presentibus uitijs cum pr̄terita castitate certantes: ut pudice acti quasi perditū temporis p̄nituisse uideretur: quod nullum foedius illo in sexu atq; ætate ludibrium. ¶ Gau. Castissima mihi est filia. ¶ Rō. Si seipsam cognouerit sciueritq; cuius est donum castitas: & illi gratias agens ad custodiam boni sui totum animum intēderit: atq; in tutum intemerata peruenerit: erit: fateor: unde & se cum deo gratias agas & gaudeas: magis q̄ si illam regijs nuptijs illustrasses: Et tamen iterum: mihi crede: quod timeas. Cū sit enim in omnibus rara constantia: tum in foeminis nulla est.

De optimo Genero: Dialogus LXXV. ¶ Gau.

A Optimus gener est mihi. ¶ Rō. Debet is esse uel filio charior: siquidem filiū casus affert: generum electio. Acceptum igitur filia fer quæ nepotum debitor: filium iam nunc dedit. ¶ Gau. Generum optimum fors tribuit. ¶ Rō. Sunt hoc in genere & fidei insignis & perfidiae exempla. Raro uel nunq; tam fidelis patri filiū fuit q̄ Augusto Cæsari Marcus Agrippa: q̄ Antonio pio Marcus Aurelius: erga quem usq; ad illius uitā finem: tribus ac uiginti annis ita se gessit: ut non modo amorem eius ac filiam: sed imperij q; successionē ut filius fide perpetua ac sedulitate meruerit. At non talis erga Claudiū fuit Nero: licet is quoq; non suis meritis sed matris ingenio principis filiam nactus & Imperium. ¶ Gau. Vnanimem & concordem generum inueni. ¶ Rō. Vide ne spes successionis aut honorum competitio: concordiam hanc infringat. Quis enim non uiuere illum optet: cuius sibi uitam uidet? Sin aut uita obstare aliquo forsitan aspirati aut utilior mors esse cõperit: seu uideri: mutatur habitus atq; affectus animorū: occultumq; mox odium erumpit. Quantæ sane inter focerum ac generæ possint esse discordiæ: ut sileam antiquam Danaï fabellam: & Nūmianum Aprimi foceri sui dolo nefario interemptum: Insuper Stiliconem cupiditate imperij & defuncti foceri & generi uiuentis oblitum: abūde Cæsaris atq; Pompeij notissimum est exemplum.

De secundis Nuptijs: Dialogus LXXVI. ¶ Gau.

A Ecūdas nuptias celebrabo. ¶ Rō. Si nosces ad liquidum quid est foemina quidue de illa magni scribant uiri: nec primas quidem nuptias celebrasses. ¶ Gau. Secundas nuptias celebrare est animus. ¶ Rō. Si non te primæ nuptiæ domuerunt: iam secūdas celebra: si te nec illæ domuerint celebrabis & tertias. ¶ Gau. Secundis nuptijs intēdo. ¶ Rō. Qui ex primo coniugio prolem habens nouercam superinducit: suis manibus in suam domum mittit incendium. Si iuēta urget: aut libidinosa uellicat senectus: qua nihil est turpius: possit forsan: ut ciuilit̄ hoc potius q̄ honeste dicam: possit inq; fortassis utilit̄ nisi uel peccati materia: uel diuina lege uetitum esset: concubinali obsequio subueniri: q̄ nouercalibus odijs domus tranquilla turbari: quod Tito ac Domiciano susceptis filijs Vespasianus prudētissimus princeps fecit: & ætate hac Stephanus Columnenē. haud imerito iter principes memorandus. ¶ Gau. Ad secundas nuptias intendo. ¶ Rō. Potes id quidem secundum leges humanas: diuinis quidem legibus patientibus magis q̄ laudantibus: nota omnibus quæ de hac re Paulus tractat Apostolus. Certe etiam apud gentiles ipsos: quibus laxior talium libertas permissam rem potius q̄ probatam intelligere est. Siquidem multorum matrimoniorum experiētiā quasi legitimæ cuiusdam intemperantiæ signū esse uestri maiores crediderunt: quæ amplexus Hieronymus q̄ multa contra secundas nuptias: q̄ acriter scribat: non est promissæ breuitatis inferere: quæ q̄uis in foeminas non in uiros etiā dici omnia uideatur: & haud dubie: sexus ille maioris sit debitor castitatis ac pudoris: plus tamen prudentiæ ac constantiæ debent uiri. ¶ Gau. Secundis mihi nuptijs est opus. ¶ Rō.

De Natorū Cōiugio: Dial. LXXVII. De Nepotib⁹: Dial. LXXVIII.

Mirarer: nisi mores uestros nouerim: non tantū superuacua: sed damnoſa etiam uobis necesſaria effecistis: Tu uero durissimi oris sis: si ad te frenandum uxore opus est altera. ¶ Gau. Ad secundas nuptias festino. ¶ Rō. Age age dum feruor durat: cum refrixerit dolebis: Nō notasti q̄ dulcis est sopor in uacuo cubili: Solū illum fœdum & miserū actum cogitas: qui transit & uulnerat.

De Natorum Coniugio: Dial. LXXVII. ¶ Gau.

n Atorum nuptijs sobolē propagauī. ¶ Rō. Honestior aliquāto hæc quidē cura q̄ superior: & tamen sæpe uitū propago q̄ sobolis utilior fuit. Illa dulci mero doliū: hæc amaris curis animū impleuit. ¶ Gau. Nuptui natam dedi. ¶ Rō. Si proinde siq̄ fœliciter & filiam seruaſti: & filium: ut modo dicebam: uel filio melius inuenisti: Si min⁹ & illā perdidisti: & tibi hostem tyrannū filia quæsiuisti. ¶ Gau. Viro filia collocauī. ¶ Rō. Si bonam: dulce pignus ac suaue tibi ereptum alienis laribus iuexisti. At si malam: graui face quo alium premeres te leuaſti. ¶ Gau. Filiam uiro dedi. Rō. Noli nimiū hinc gaudere. Multis anxie & infœlicis uitæ principū fuerunt nuptiæ: ut læte omnia succedant: operosa res est coniunx: in laboriosam coloniam durūq̄ negociū: quā amabas misisti. Nascetur filij domi illi suus scaturiet fons curarū. Finge non nasci: & idipsum miserum molestūq̄. Sic fœcunditas onerosam: sterilitas odiosam faciet: mansisse tecum forsitan optabit pietatemq̄: tuā hæc oderit. ¶ Gau. Filia uiꝛi dedi. ¶ Rō. Ocioſa finem uitæ principium actiuosa: rei sarcinam familiaris grauem: mundi noticiā: experientiam sui ipsius. ¶ Gau. Filia uirum habet. ¶ Rō. At perdidit libertatē: uirginitatem: requiem: nō æqua pmutatio. ¶ Gau. Dedi filio uxorem. ¶ Rō. Grauior est immissa nurus q̄ emissa filia: Semp̄ intestinū malum periculoſius externo est. Patefecisti arcem hosti forsitan aut profecto participi: iam nō solus domin⁹ reꝛ tuarū: refert qualis itrauerit. ¶ Gau. Generosam filio coniugem quæsiui & diuitē & formosam. ¶ Rō. Cur quod sequitur suppressis: & superbā & importunam: & coniugi uitæq̄ tuæ æmulam? Inter socrū & nurū uetus est bellum: nec soceri maior est gratia sed met⁹: una est amboꝝ ratio. Nullum animal tam primi loci appetēs q̄ fœmina. Illum sibi saluis uobis interdictum uidens: quid nunc aio uoluat: & quid oret: haud difficilis cōiectura est. ¶ Gau. Vxorē filio dedi. ¶ Rō. Quid scis an immortale illi tædium tibiq̄ dederis: an utriq̄ clandestinum forte discrimē? Multæ uiros socerosq̄ perenni confecere fastidio: quædam ueneno ferroq̄ alia peremere. Quot habebat filios Aegisthus si nurum nullā habuisset: Inuēta est quæ præcipiti libidine dominandi: & secundæ sortis impatientia: quo maturius uiꝛ seq̄ regnantem cerneret: genitori proprio causa mortis cum fuisset: supra cæsi corpus currum ageret. Si hæc patrum merces: quid sperare debent soceri? ¶ Gau. Nuptijs filia celebratis gaudeo. ¶ Rō. Quotiens hanc celebritatem dispar fœdat euentus: & cantus & epulas & choreas luctus sequunt̄ & lachrymæ & tumultus: Ineptum omne gaudiū immodicū: ex his præsertim rebus quibus dolor oriri possit & solet. ¶ Gau. Vxorē filio simul & filia uiꝛi dedi. ¶ Rō. Sarcinas permutasti: alienā tuis: alienis tuā humeris curam fers.

De Nepotibus: Dialogus LXXVIII. ¶ Gau.

n Epos ex filio natus est mihi. ¶ Rō. Ingens amor filioꝝ: iugis cura: habet tamen & finem & metham aliquam: Si ultra progredir̄: nullus sollicitudinū modus est: & ex filio natus & qui ex illo nascitur: omnes deniq̄ tuam nascunt̄ in pœnā: quorū numerus quorsum pergat seu pergere possit: intelligis. Ille quidem Israelitici parens populi: si sic affectus ut tu es primorū patrum uitæ tempus impleſſet: quāta quæſo curarū sarcina humeris fessi senis incumberet? Præter em̄ fœminas puerosq̄ & sacerdotes atq̄ inhabiles suo de sanguine paucis sæculis sexcenta: & eo amplius uirorum bellatium millia prodire. In nūc & nepotum exercitibus gloriare: in quibus & si forte aliqui sint fœlices: innumerabiles miseri sint oportet. Quid ergo? Amandi sunt non tantum filij ac nepotes: sed omnes omnino homines. Amandi inq̄ in illo i quo fratres estis omnes: nec curis tamē nec immodico gaudio indulgendū: ne & in præſens cōtrarijs crucieris affectib⁹: & aliqñ te gauisum esse pœniteat pudeatq̄: quē ut infantulū ualde dilexeris: uiꝛ ualde oderis: qd̄ psape accidit. ¶ Gau. Natus est nepos mihi. ¶ Rō. Quid q̄ hūc quē faustū putas: uel nepotis turpitudine: uel uiforsitan fortunæ infaustū quādoq̄ dicturus es diem? Quid q̄ tibi natus mox forsitan moriturus: & plus tristitiæ allatur⁹ est q̄ attulerit læticiæ? Multi sunt uarij: subiti & inopini hominū casus: sed infantū innumeri. Si oēs uiuerent qui nascunt̄: humanū genus terra nō caperet: uiuerent dico nō semp̄: nam si id facerent hoies nō essent sed usq̄ in senū: usq̄ saltem

A
B
C
D
A
B
f

De Filijs adoptiuis: LXXIX. De Excellentī præceptore: LXXX.

ad legitimam ætatem: Stultum est magnū gaudiū de re breui utiq; & incerta quonā euasura sit. Qd̄ & in filijs & ī nepotib; uez̄ est: sed eo magis in nepotibus magisq; etiā nunc in pronepotibus quo a radice absunt longius. ¶ Gau. Nati sunt mihi nepotes ex fratre: ex filia: ex sorore. ¶ Rō. Hi iam minus ad te pertinent: hoc gaudiū & hanc patribus curam cede. ¶ Gau. Natus est mihi nepos ex fratre. ¶ Rō. Et Anneo Senecæ Lucanus non exigua pars hispanæ facundiæ: & Mycipsæ Numidæ regi Iugurtha nō ultimū exemplum Libycæ perfidiæ nepos fuit regni euerfor: frat̄ interfector. ¶ Gau. Nat̄ est mihi nepos ex sorore. ¶ Rō. Et Platoni Pseulippus ex sorore nepos ac philosophiæ uelut hæres fuit: & Pericli tal' nepos Alcibiades: turbator patriæ & belloꝝ græciæ cōcitor: & Tarquinio superbo Brutus: qui regia illum sede deiecit: & uir magnus & patriæ utilis sed aduersus auūculo. ¶ Gau. Natus est nepos ex filia. ¶ Rō. Ennio: Pacuuius uerecundus ac grauis uir nepos ex filia & poetiæ successor fuit: Antonino aut̄ pio Cōmodus impudētissimus leuissimūq; hoīm. ¶ Gau. Est mihi ex filia natus nepos. ¶ Rō. Romulus Remusq; Numitoris ex filia nepotes: auū maternum ī Albanū regnū restituerunt: Ancus Martius ex filia Numæ nepos: auitū regnum Romæ tenuit magna cū gloria: Cyrus autē Astyagis nepos ex filia: maternū regno auū expulit Medorum. Quæ historiæ eo tendūt: ut de hoc nepotum ortu quātum sperari potest: tantum possit & metui.

De Filijs adoptiuis & Præuignis: Dial. LXXIX. ¶ Gau.

Adoptaui mihi filium. ¶ Rō. Adoptio pedissequa ē naturæ: & cum sit illa nobilior hæc cautior: quodq; illa sine consilio gignentis casu quodam: hæc adoptantis certō iudicio operat̄. ¶ Gau. Adoptione bonū filiū quæsiui. ¶ Rō. Deuisti id quidem: si neglectum: non ut genitura sic electio excusabilis: Nihil habes in coniugem: nihil in fortunam quod retorqueas. ¶ Gau. Filium adoptaui. ¶ Rō. Oportunū hoc naturæ subsidium ciuili repertum Iure: multis utile: multisq; fuisse pestiferū constat. Bonū filiū adoptaui Nerua: sed Traianū in sua adoptiōe deceptum: quibusdā scriptoribus uisum scio. Nam Augustum in Agrippæ nepotis adoptione circumuētū: mox secuta testat̄ abdicatio: In Tiberij aut̄ uel adoptione uel successione nō deceptū: sed suor̄ mortibus pene coactum uideo: quod & sermo eius indicat: & præfatio testamenti. At Mycipsa ille cuius paulo ante meminī prorsus infœlix adoptator fuit: qui non filium sed funestum draconē regiæ filijsq; suis immiserit: quos & si moriens hortetur ita uiuere: ne ipse meliores filios adoptasse uideat̄ q̄ genuisse: sæpe tamē meliores adoptant̄ q̄ gignunt̄: Neq; id mirum: cum illud experientia & cōsilio munit̄: hoc neutro. Sæpe aut̄ cōtra: nō peiores modo sed pessimi oīm adoptant̄. Fusca em̄ & ambigua merx est hō. ¶ Gau. Præuignū bonū habeo. ¶ Rō. Rarus est præuign' bonus: rarior est uitricus. ¶ Gau. Bonus est præuignus mihi. ¶ Rō. Ut sit bonus quid ad te nisi forsan ut cōiugis pcurator gaudes. Tibi em̄ quid uirtus aliena cōtulerit: nisi ut tuor̄ si quos genueris p̄datur ignauia. ¶ Gau. Præuignus est mihi optim' atq; fidelissim' & nulli filio secundus. ¶ Rō. Fieri id quidē potest. Talis Augusto fuit Drusus: sed non Claudio talis Nero.

De excellenti Præceptore: Dial. LXXX. ¶ Gau.

Excellenti præceptore glorior. ¶ Rō. Alieno necdū desinis gloriari. Quid ad te em̄ excellentia præceptoris tui? Crede mihi: qd̄ sæpe itero: intra te sit oportet qd̄ te faciat gloriosum. ¶ Gau. Præceptore glorior excellētī. ¶ Rō. Sine illum interim rebus suis ut uideē uti & si libet etiā gloriari: q̄uis & si excellens uere est: minime id factur' sit: de te aut̄ post uiderimus. ¶ Gau. Est mihi præceptor insignis. ¶ Rō. Qualis tu discipulus sis expecto. An̄ em̄ qd̄ pnūciem nō habeo. Q̄ multos stultos atq; hebetes habuisse putas scholam Socratis ac Platonis: Q̄ multos absq; præceptore ullo: p̄ seipos in altum euolasse: ut præceptores fierēt alioꝝ: q̄ præceptorib; caruissent: Nullū Virgilio præceptorē legimus. Horati' Flacc' de suo nihil nisi q̄ plagosum dixit: uerbez̄ pueriliū credo meminerat. Cicero aut̄ suū laudib; aplissimis celebrare noluit nec ualuit. Cōtra hui' fili': quātis præceptorib; p̄ se & Cratippo illi' ætatis philosophor̄ p̄cipe: si qd̄ ipsi credim' Ciceroni: q̄ nebulo: q̄ famosæ ebrietatis euaserit notū est: q̄ solo p̄ris uel tacētis aspectu doctus ac sobri' euasisse debuerit. Plato ipse & si ut supra meminī: Socratis magisterio gloriē: maior tū est gloria Socratē excessisse q̄ sub Socrate didicisse. ¶ Gau. Scientificus præceptor est mihi. ¶ Rō. Sciētia præceptoris discipulo utilis eē potest: glōsa esse nō p̄t: quinetiā qd̄ mireris: est qui tibi famā minuat: ignauia exaggeret: iactantiæ excusationibusq; aditum præclusit:

De insigni Discipulo: Dial. LXXXI. De Patre bono: Dial. LXXXII.

Quicquid sciteris præceptori dabitur: quicquid ignoraueris tuū erit. Est ergo nō unde gloriaris: sed unde aspiras ad gloriā. Habes & quē seq̄ uelis atq; assequi: nō quē te esse putēs q̄ discipul⁹ ei⁹ sis. Est deniq; nō qd̄ habeas: sed qd̄ habere cupias & qd̄ speres: idq; nō sine ingēti tuo studio ac labore. ¶ Gau. Est mihi præceptor assiduus uir clar⁹. ¶ Rō. At illi de quo diximus Ciceronis filio: duo erant sūmi uiri: quorū alter libris emin⁹: alter uerbis cominus in eū incubuerat: & quid p̄fecerit audisti. Q̄ multos uero e filijs principū præceptores simp̄ cō plurimos habuisse cōperimus: sed quid refert esse qui doceāt si qui discat nemo sit: Patiēte indisposito frustra nitit̄ uis agētis. Certe si doctos uiros propius spectare uel alloqui: doctos faceret spectatores: & si paucos uirtutis aut doctrinæ cupidos uideamus: magna circa eos esset tamen & importuna frequentia.

De insigni Discipulo: Dial. LXXXI. ¶ Gau.

N̄ signem discipulum pene filio chariorem casus obtulit. ¶ Rō. Importunū negocium puerilis ingenij nō æquil gressibus ingenū coaptare: & in unū sp̄ infantē defixos oculos atq; aīm habere: ad illius tolerantiā intellectū tuū uocemq; submittere. Q̄ si discipuli plures sunt: cumulatior fit cōgeries laborū: uerti cōtinue huc illuc: utq; ait Satyrus: tot puerorū obseruare manus oculosq; in fine tremētes. ¶ Gau. Vnus isq; clarissimus est mihi discipulus. ¶ Rō. Pro uno discipulo claro: multis obscuris iudicijs te obijcis: Quicquid ille deliquerit: ī tuū caput redūdabit. En doctrinā inquit: en faciē diā: en mores: In hoc magis: inspicere: nulla q̄ ingeniorū certior effigies. ¶ Gau. Discipulū sum nactus illustrem. ¶ Rō. Age ergo magna spes est gloriæ: profectus ingenio illius: defectus culpæ tuæ dabit: Cū ut Plutarchus philosoph⁹ ad Traianū principē discipulū suū scribit: Sermo publicus: delicta discipulorū refundere soleat præceptores: Qd̄ multi ut legim⁹ passi sunt: Inter quos Quintilian⁹ & Seneca & ipse philosophorū pater Socrates. ¶ Gau. Præclari discipuli sunt mihi. ¶ Rō. Melius si modesti: q̄ q̄ uera claritas sine uirtutis radio nulla est. ¶ Gau. Magni discipuli curā gero. ¶ Rō. Triformi cōgrederis Chimæræ: hīc ut puero p̄sis: hinc ut parentibus placeas: illinc aut ut reip. rationē reddas: quā de tuis manib⁹ exiget: rudēq; illū tibi creditū: eruditū repetet. ¶ Gau. Pueri nobilis mihi cura cōmissa est. ¶ Rō. Suspecta est ætas & suspecta nobilitas. Illa sp̄det imemorē: hæc superbū. ¶ Gau. Puer mihi credit⁹ me uerec. ¶ Rō. Quid dices dū te despiciet adolescēs: uir fortasse uix nouerit: Nota fides pueri: nota cōstantia est. ¶ Gau. Puer mihi creditus me amat. ¶ Rō. Inexpleto parieti imaginem impressisti: illo crescēte delebit: Firm⁹ amor solidā poscit atātē. ¶ Gau. Clarus puer edocēdus in fortē uenit. ¶ Rō. Inquieta fors eūētus ambigui: quædā ingenia nullo studio erigūr. Est ubi pater impēsam: præceptor operā: puer tēpus amittit. Docilem doce: indocilē ne fatigēs: neue illū teq; simul frustra atteras: æge uincit ars naturā. ¶ Gau. Discipulus tener nec indocilis obtigit. ¶ Rō. Et si in lubrico stas atq; in fluxo struis: Age tamē fidelis cōmissum. Si plena ætas accesserit: poterit meminisse: alioquin sua erit obliuio: fides tua: magnū satis ipsa sibi v̄tus est premiū. Cōscientia bonorū opeorū nihil est dulci⁹: nō te retrahat ab honesto desperatio premiorū: quia nullū etiā in hac uita recte factū premio caret: cui⁹ ut sapientibus placet: fructus uberrimus est fecisse atq; in silentio meminisse. ¶ Gau. Inueni discipulū magnæ spei. ¶ Rō. Et magnæ sollicitudinis: & p̄fecto si bon⁹ fiat: filiū tibi cor genuerit: lingua pepererit: Sin mal⁹: hostē q̄ te dū timuisse recordabit̄ oderit. ¶ Gau. Discipuli claritas ingens est qua illustrari spero. ¶ Rō. Moderata claritas oculos delectat: imoderata p̄stringit. Præterea nullus te nisi tu luceas illustrabit: & si detegat: ueq; lumen ab intra est. ¶ Gau. Magnus est mihi discipul⁹. ¶ Rō. Non maior puto q̄ Senecā: præceptorum alios p̄texit: alios oppressit: discipuli magnitudo his portus fuit: his scopulus.

De Patre bono: Dialogus LXXXII. ¶ Gau.

Abeo patrē bonū. ¶ Rō. Bonū nosce tuū: breue est. ¶ Gau. Patrē habeo optimū. ¶ Rō. Aut ille tibi lucētū pariet aut tu sibi. ¶ Gau. Indulgētissim⁹ est mihi pater. ¶ Rō. Si naturæ ordo seruat: magni fletus hæreditas te manet illūq; si puertit̄. ¶ Gau. Patrē adhuc habeo. ¶ Rō. Vtere sedulo: fugitiua iucunditas p̄ senex. ¶ Gau. Patrē habeo grandæuū. ¶ Rō. Nō ē loc⁹ inertia: Festina carpe fru.⁹ extremos tanq; ex arbore ruinosā. Charo lateri inhære q̄tū potes: cupide illū uide ceu cōfestim abiturū: cupidiusq; audi: & extremos monit⁹ memori mēte recōdito: desertūq; uelut iter actur⁹ necessarijs pmunito. Egebis illo cōsultore: quarescq; eū nec inuenies domi. ¶ Gau. Patrem habeo decrepitū. ¶ Rō. Propera nouissima pietatis officia in illū cōgerere dū licet: si qd̄ nūc omiseris: dolebis semp.

De Matre amantissima: LXXXIII. De pijs Fratribus: LXXXIII.

☩ Gau. Patrē piū habeo. ☩ Rō. Habes q̄ añ te mori cupiat: post te uiuere metuat. ☩ Gau. Habeo patrē optimū. ☩ Rō. Habes quē priusq̄ h̄re deseris uix agnoscas: habes & quē p̄d̄i.

De Matre amatissima: Dial. LXXXIII. ☩ Gau. (tum suspires.)

A

Mātissima mihi ē mater. ☩ Rō. At tu illi iugis pauor desideriiq̄ p̄peruū. ☩ Gau.

a Mater ē mihi amatissima. ☩ Rō. Maxim⁹ p̄is amor: matrē uāhemētissim⁹: uterq̄
talē tātusq̄ ut uix eū nisi rara admodū filij pietas æquauerit: Pulchrē tñ honestūq̄

B

est inē parētes & filios de amore ac pietate certamē: uincant q̄bus largi⁹ charitatis fons cœ-
lestis affluerit: At nūc usq̄ uincere soliti sunt parentes: nec dū adolescentiū ea est pietas: aut
maior: reuerētia quæ spare aliud cogat: q̄d si forte præter spem euenerit: nullū ī terris cœlo

grati⁹ spectaculū fingi queat. ☩ Gau. Est mihi matrē optia. ☩ Rō. Esto illi saltē bon⁹ fili⁹: Sci-
to te illi primū p̄odus ac tādū fuisse: dehinc acerrimū dolorē: post cōtinuū laborē trepidāq̄

C

sollicitudinē: Memēto uteri alitricūq̄ ubez. Quot illi somnos: q̄tq̄ seu cibos seu iocos tuis
fletib⁹ abruperis: Quot aut met⁹ aut dolores tuis casib⁹ peperis: & fortasse nōnūq̄ piculosa

q̄z gaudia: Sæpe em̄ ut dolor filioz mortis: sic gaudiū uitæ miseræ matres mori cōpulit. Pa-
tuit hoc ultimū eo clari⁹ die q̄ reliquæ cladis ad Thrasumenū acceptæ Romani sparso agmi-

ne repetebāt: duæ matres filijs q̄s ī acie cecidisse referētib⁹ crediderāt: cōspectis: insperati gau-
dij nō capaces efflarūt spūs: his atq̄ alijs effectū ut nulla inē hoies maior eēt īgratitudo: q̄

quæ in matrē admittit. ☩ Gau. Adhuc annosa supeft genitrix. ☩ Rō. Quotiens hęc aspicias
sīl terrā intuens: cogita unde uenias & q̄ p̄gas: q̄ te angustū habitaculū emisit: q̄ angu-

stum excipiet. De uentre matris p̄pria in uterū terræ matris oīm festinas. Inter utrūq̄ ergo
laxantibus animū atq̄ raptātibus: supbia atq̄ auariciæ frenū stringe.

De Fratribus bonis pijsq̄ sororibus ac formosis: Dial. LXXXIII. ☩ Gau.

A

Ios fratres habeo. ☩ Rō. Rarē: nā parētes fere sp̄ amat: frēs sæpe inuidēt: sæpe de-
spiciunt: Rarēq̄ ideo fratiz gratiā Nasonis ore uitas clamat: ubi & fratiz & filioz

& oīm pene: nisi parentū: notat impietas. ☩ Gau. Fratres mihi sunt optimi. ☩ Rō.

Miror plane: bonos eē fat est: sæpe em̄ mali sūt: aliqñ & pessimi: eoq̄ peiores hostib⁹: q̄ min⁹
cōtra domesticas īsidias ē cautelæ. Q̄tus aut sit amor fratiz: ne latētes eruā: neu p̄ntes lædā:

B

fatis notissima paria: Mycenæ Thebanicq̄ frēs ac Romani indicāt: Quæ quidē infamia: cur
uni⁹ urbis poti⁹ q̄ toti⁹ orbis sit: nō uideo. Primos mūdi frēs aspice: Alī alteri⁹ oppetit ma-

nu: Nec dū relatu horridū scel⁹ audis. Sigdē Phraates rex Parthoz: cui⁹ supra mētio ē habi-
ta: præ parricidia ī p̄ez sīlac filiū admittit: xxx. īsup p̄rios frēs truncasse legiē: nō uerit⁹ tā

to ac tali sanguie & regnū male partū stabilire: & metū oēz iuui cōfucis extinguere. ☩ Gau.

Fratres boni sunt. ☩ Rō. Nondū puto patrimonū diuisistis: tūc erūper iniquitas. Igne auz:
auro animus p̄bari solet. Magna sæpe quæ uideē pax: pauxillū auri si adhibeas lis erit. ☩

Gau. Pij sunt frēs. ☩ Rō. Cælibat⁹ forsan tu⁹: aut orbitas illos tibi cōciliat. Coniugio dete-
genē tuo: sed ple meli⁹: spe successiōis amissa: quæ impatiētissimos q̄z multa pati docuit. ☩

C

Gau. Amatissimos mei fratres habeo. ☩ Rō. Debet id q̄dē ita eē: nisi liuor obftet aut timor
aut cupiditas: & habēdi sitis: diuini oīs humaniq̄ iuris dū expleri studet īmemor. Inter pa-

rētes em̄ filiosq̄ q̄ tūlibet sit amoris: cōuersatio tñ dispar diuersiq̄ mores sunt filij: & si cito
p̄res uideāt: sero agnoscut. P̄res & si filios statim amēt: sero illos: sæpe etiā ī senectute suscipi-

unt: Frēs añq̄ nascant & postq̄ nati sunt in eodē domicilio eisdēq̄ incunabulis auo pares
p̄sanē ac morib⁹: ilicet in lucē æditi: se uicissim cernūt: uno cibo aliti: iisdem parētib⁹: iisdem

focijs: iisdem ludis: iisdem schojs: iisdēq̄ p̄ceptorib⁹ ac nutritorib⁹ assuefacti: p̄ter pubes-

cunt: p̄ter adolefcūt. Vndiq̄ paritas multiq̄ & ualidis nexib⁹ iūct⁹ amor: nisi hos aduēticiæ
soluāt causæ: duræq̄ mētis aspitas frāgat: q̄d cōe est: adeo ut nesciā an frafno ull⁹ amor ma-

ior eē debeat: an ullū odium mai⁹ sit: an indignatio ulla p̄fundior: tam turbida sp̄ æq̄litas:
tā paris īpatiēs mēs hūana. ☩ Gau. Aeq̄s piozq̄ frēs habeo. ☩ Rō. Serua illos æqtate mu-

tua ac pietate. Delicatissima res ē amor: serua illā: difficile quæriē: facile p̄d̄iē. ☩ Gau. Sed so-
rores habeo bonas. ☩ Rō. Graue p̄odus sed iucūdū: ac fere adolefcētū prim⁹ labor: quo se

effectū sui iuris exerceāt: unde primā pietatē atq̄ indolē famā quærāt. ☩ Gau. Bonas habeo
sorores. ☩ Rō. Cura ut illæ bonū fratrē habeāt teq̄ supstitē: & si cōis p̄r obierit orbitatē nō

sentiāt. ☩ Gau. Pulcherrimæ sunt sorores. ☩ Rō. Custos rei labi: uigilātib⁹ ocul⁹ dolos ca-
ue: circūfusa te p̄coz cohors excitet: difficilē un⁹ formæ custodia: q̄d multaz reris: tāto ex-

actiorē pudicitia q̄ aurī curā eē decet: q̄to & preciosior & irrecupabilior illa ē. Sane uirgi-
neam castitatē nulla arte meli⁹ q̄ maturo cōiugio p̄seruabis. ☩ Gau. Formosæ mihi sorō-

res domi sunt. ☩ Rō. Ne diuti⁹ tibi sint p̄uide: multas apti⁹ ornabūt domos.

De bono Domino: LXXXV. De serenitate Aeris: Dial. LXXXVI.

De bono Domino: Dialogus LXXXV. ¶ Gau.

d Ominum bonū habeo. ¶ Rō. An habebas: an uerius habearis cogita: sed loquendi mos ē: sic dominū habetis: ut scabiē siue ut tussim. Multa sunt quæ habent inuitis possessoribus: molestæ opes quibus nō liceat caruisse. ¶ Gau. Bonū dñm habeo. ¶ Rō. Libertatē igit̃ amifisti: hunc & illā uno tempore nemo habet. Iā neq̃ sorores de quibus modo agebas: neq̃ filia: neq̃ nurus: neq̃ cōiunx demū ipsa: neq̃ patrimoniū: neq̃ uita in tuto sunt propter unū quē habes dñm: habere simul oīa desisti. ¶ Gau. Bonū mihi & patriæ dñm sors dedit. ¶ Rō. Incompassibilia penitusq̃ cōtraria: Nā si bonus nō dominus: si dominus nō bonus: præsertim si se dñm dici uelit. ¶ Gau. Bonus est dñs. ¶ Rō. Boni sūt parentes: boni fratres ac filij esse possunt: Amici aut̃ semper boni: alioquin nec amici sunt: dominū bonū dici blandum mendaciū atq̃ adulatio nota est. ¶ Gau. Optimū dominum habem⁹. ¶ Rō. Rectore populī fortassis & reipublicæ defensorē: q̃ nil actū humanorū accēptius deo ferunt. Illū uero non dicā optimū: sed bonū: & non potius pessimum quis dixerit: qui quod habent optimū: libertatem: summū ac præcipuū uitæ bonū: suis ciuibus eripit: proq̃ unī⁹ explenda uoragine quæ expleri nequit: tot millia miserorū siccis oculis intueri potest. Neq̃ eum & si non iusticia aut misericordia: saltem pudor a tam mæsto retrahit spectaculo: sit licet affabilis: sit blandiloquens: sit postremo munificus in paucos de multorū spolijs. Hæ sunt autem artes tyrannorū: quos uulgus dominos uocat: carnisces experitur: hæ præstygia attonitis ingerunt luminibus: hanc hamis & laqueis prætendunt escam: sic credulos aucupantur. ¶ Gau. Dominū habeo præpotentē. ¶ Rō. Is in cœlo unus est: qui se iure suo dñm dixit & dici uoluit: Nam terræ dominus Augustus Cæsar edicto uetuit se dominū dici. Ille deorū deus: iste hominū Imperator. Ille maiestatē tenuit: iste modestiā. Deniq̃ & super hoc populū Romanū grauissime corripuit: Sic em̃ de ipso scriptum est: Et domini appellatiōe ut maledictū & opprobriū semper exhorruit. Quod successorē quoq̃ lōge rebus omnibus imparē: tamē obseruasse compertū est: qui licet dominādi auidus: titulo tñ dñatio nis abstinuit: atq̃ ita se inter ambitionē & uerecundiā mediū tenens: esse dñs uoluit: dici aut̃ noluit: ut qui sciret iniustū esse qd̃ cuperet: saltē exprobrationis iniuriā uitaret. Duꝝ enim supbūq̃ & graue nomē est dñs: illic maxime ubi amor libertatis ac seruitij pudor est. Secutus horū uestigia Alexander hic Romanus princeps ut priuato sibi non altius scribi uoluit: Nam ille alter Macedo: non dñs modo: sed deus dici uoluit: Quē secuti aīo huius temporis latrunculi: una urbe uel altera uix insidijs oppressa: non tantū dici uolunt: sed dici hoīes erubescunt atq̃ ad iniuriā trahunt. ¶ Gau. Dominū habeo uere optimū. ¶ Rō. Vere unus est dñs: quē si habes honestissima regniq̃ foelicior seruitus tua est. ¶ Gau. Iustū dñm regemq̃ optimum habemus. ¶ Rō. Inter regem & tyrannū non discernūt Graij: scd̃ m̃ q̃ poeta nos ter de rege loquens ait: Pars mihi pacis erit dextrā tetigisse tyrāni. Apud uos aut̃ ut inter sit non nisi ppositū uitæq̃ series facit: Qui iusticia regit ac regit: ille demū uerus est rex. At qui ex altiore fastigio nō salutis publicæ speculator: sed priuata libidinis pcurator: uel rapinā cogitans uel uindictā cupiditati aut iracundiæ suæ paret: & rapidis atq̃ effrenis animi motibus cedit: is malorū dñorū seruus: & si altior cunctis appareat: sceptroq̃ aureo ac ueste purpurea superbus incedat: utiq̃ rex non est: sed propter exercitiū aut suppliciū populī promotus prædo: eoq̃ loci positus unde liberiori sæuiens flagello: atq̃ hos probās: illos puniens: cunctos uexās & agitās: ignarus quidem ac passioni obsequēs: nutu tñ illi⁹ qui mala bonos uertit in usus: iustū dei iudiciū iniustis licet ac scelestis manibus exequat: quasi æquā pij iudicis sententiā tortor sæuis. ¶ Gau. Iustū piūq̃ regē habet patria. ¶ Rō. Rarū bonū & reipublicæ foelicissimus status: nisi præsens gaudiū futuri metus reꝝ foelicium: sp̃ suspecta breuitas minueret: amissiq̃ desiderū mox uēturas cumulatū miseras obuersare animis humana noscentiū: uolubilēq̃ fortunæ rotā: quæ nil p̃speꝝ longū sinit: lenit quidē mali sensū cōsuetudo: insueta deiciūt: unde optimū quidā semp̃ p̃spero caruisse diffiniūt: quod nō dicerent si p̃speritas duraret. ¶ Gau. Iustū habem⁹ & clamentē regē. ¶ Rō. Illo supstite mori opta: ne mutatā regni sortē lugeas. Bon⁹ em̃ bonū raro seq̃: malū peior: sæpe peiorē pessim⁹

De serenitate Aeris: Dialogus LXXXVI. ¶ Gau. (mus.

f Erenus est aer ac iucundus. ¶ Rō. Iam quis arguat cœlestē humi animū hareret in aere illū appenditis: & amorē uestꝝ in eo ponitis elemēto quo nullū instabilius. ¶ Gau. Aer serenus atq̃ trāquillus est. ¶ Rō. Expecta: dicto citius nubilosus erit ac turbidus: alio te sub cœlo positū credas. ¶ Gau. Serenus ac trāquillus est aer. ¶ Rō.

De prospera Nauigatione: LXXXVII. De Apprehensione Portus: LXXXVIII

B Quanto mallem serenus ac tranquillus esset animus tuus: Vtilis quidem illa serenitas stabilisq; tranquillitas: quam nec nubes occupent: nec quatiunt uenti. **C** Gau. Serenus ē aer. **C** Rō. Non serenum omne statim optimum: Immo uero prouincias nubilosas serenis esse salubriores: & in hoc occidentem prælatum legimus orienti. **C** Gau. Aer hic lucidus me delectat. **C** Rō. Delectari in operibus ac factura dei minime uetitum: modo in deū uelut omnibus boni fontem tota animi delectatio reflectatur: & in rebus temporalibus æternus rerum conditor laudetur: Alioquin attende quod scriptum est: Si uidi solem cum fulgeret: inquit Iob: & lunam incedentem clare: & lætatū est cor meum in abscondito: & osculatus sum manum meam ore meo: quæ est iniquitas maxima & negatio contra deū altissimū. **C** Gau. Serenissimus est aer: talis utinā semp sit. **C** Rō. Non semper modo sed diu talē ferre nō possis. Tempore uicissitudo poptima iure a multis: sed præcipue a Cicerone laudata est. **C** Gau. Serenissimus est aer: atq; utinā non mutetur. **C** Rō. Nescis q̄ cito sui tædium hæc serenitas allatura sit. Nil tam delectabile qd̄ non identitas in amœnū reddat. Nullum efficacius remedium contra uitæ fastidia: q̄ tempore locorumq; uarietas. Hac fouetur & pascit mens humana: Et ut ait Augustinus: qui qualitate rebus non potest: saltē uarietate satiatur.

De prospera Nauigatione: Dialogus LXXXVII. Gau.

A Auigatione utor prospera. **C** Rō. Sentio Neptunus tibi laqueos tendit. **C** Gau. **n** Tranquillū se mihi præbet mare. **C** Rō. Insidiosa tranquillitas: utq; ita dixerim: esca naufragij. Si semp turbidū esset mare: nullus hominū nauigaret. **C** Gau. Mare mihi blandū & suaue est. **C** Rō. Suspecta suauitas: prædonū blandiciæ: minæ sunt. Hæc facies maris repente mutabitur: esse aliud putes monstrumq; gelidus quæras: ubi est æquor illud quod laudabam: unde uero hi tam multi tamq; horribiles aquarum montes: unde hic penduntium fremitus procellarum: & minacibus spumis surgentes fluctus in nubila: Nesciunt nisi experti quid est mare & q̄ ferox bælua: quid ue illi a poeta monstri nomen impositum. Nihil enim monstrosius in rerum natura: nihil cui sit minus fidei: minusue constantiæ: Nullius rei transformatio tam crebra: tam periculosa: tam subita: Nihil deniq; seu mollius dum iacet: seu dum surgit immitius. **C** Gau. Placidum nunc æquor immotumq; est. **C** Rō. Terræ ipsæ subsidunt dehiscuntq;: tu pelago tribuis ut consistat: simulatus torpor: Noli fidere: sæpe fortunam retentare: dementia est. **C** Gau. Nunc saltem placide nauigauit. **C** Rō. Nullum ferum animal sic ī laqueos ruit: ut non aliquid dulce præsentiat. **C** Gau. Prospere nauigauit. **C** Rō. Et sacrilegi prospere nauigant: & uiri sanctissimi naufragant. **C** Gau. Nauigauit foeliciter. **C** Rō. Crede mihi si pergis infœliciter nauigabis.

De Votiuâ portus apprehensione: Dial. LXXXVIII. **C** Gau.

A Am portum attigi: Iam in littore sedeo. **C** Ratio. Multi in portu pereunt: plures in littore: permutasti periculum non fugisti. **C** Gau. Terram attigi. **C** Rō. Ita hoc dicis quasi terræ discrimina uel minima uel pauciora q̄ pelagi q̄uis occultiora sint: Nonne hoc in æquo posuit is q̄ utrobiq; multa & grauiora pericula per uarietatem pertulerat: Neq; uero sine causa pauper ille scrutator aquarum apud Statium moriēs: hyemes nothosq; laudat: & experti meliora pericula ponti. **C** Gau. In terra sum. **C** Rō. Casibus eo pluribus patens: quo plus hominum terras incolit q̄ maria. Siquidem maxima pars malorū homo homini est: Sic inde mors peruenit: unde auxilium debebat: ut sileam pestiferas animantium species: quibus ea pars rerum scateret. **C** Gau. Terra sub pedibus saltem stabit. **C** Rō. Atqui sæpe nō stetit: utq; antiqua præteream Achaiamq; & reliquam Græciam & Syriam: atq; alias ubi & urbes haustæ olim funditus & collapsi montes & demersæ insulæ: ut omittam ueteres uestrorum montium casus Etnæ ac Veseui: apud uos nuper ipsa urbiū caput Roma contremuit: quodq; ciuilibus belli temporibus pro monstro habitū: Alpes hac ætate grauissime tremuerunt: & cōuulsæ rupes altissimæ solis radijs insuetum a sæculis præbere iter: Hispaniæ & Germaniæ bona pars corruit. Vidisti modo stātes urbes: uidisti solidas arces atq; oppida: paucis post diebus miserabile spectaculū atq; terrificū: humi passim strata omnia: quin & solito mœstiore Rhenum ipsum quasi flentem labi deformatam ruinis utramq; ripam: eamq; præcipue quæ ædificijs ornatio fuerat querulis abluentem uorticibus. Desine iā securus esse ubi securitas nulla est. **C** Gau. Sub pedibus terra est. **C** Rō. Nō tam certa sedes domicilij q̄ sepulchri. **C** Gau. Ad terrā puenisse gaudeo. **C** Rō. Si sicut similibus gaudent: & tu terra es. **C** Gau. In terrā redij. **C** Rō. Nondū quidē: sed redibis cito.

De Carceris exitu: Dial. LXXXIX De Tranquillo statu: Dial. XC.

De Carceris exitu: Dial. LXXXIX. Gau.

i Vuat carcerē euasisse. Rō. Est & hæc: fateor: intermissa gratior libertas ac reddita q̄ seruata: sed non oīa quæ defec̄tāt p̄sunt: & sæpe nociua sunt dulcia: & amara salu-
 bria. Sæpe nō carcer modo sed mors utilis fuit: sæpe uita & libertas iutilis. Gau.
 Carcerē euasisse gaudeo. CRō. Atqui modo gaudebas portum apprehendisse: nūc gaudes
 portū euasisse. Carcer multis portus: multis refugiū & arx fuit: & i libertate perituros serua-
 uit: In uinculis ligata & clausa diligētius asseruanē. Nesciūt mortales cæci quid expediat: &
 iccirco mala sua cōcupiscunt & assecuti gaudēt unde mox doleāt. Ne ue longius exemplum
 quæras: Vidisti nuper uirū illū aiosi & magni potius q̄ constātis incepti: qui aduerso tpe se
 patronū Romanæ reipublicæ p̄fiteri ausus: ipse sibi tribuni nomē assumpserat: Dehinc ua-
 riantē fortuna: urbe depulsus: Romaniq̄ primū p̄cipis: post pontificis lapsus i carcerem:
 utrobiq̄ bene habitus atq̄ honeste: tandē leua alite emissus: gladijsq̄ hostiū nō occisus tan-
 tummodo sed discerptus: puto moriēs carcerē suspirauit. Gau. E carcere latus erupi. CRō.
 Ibis per rostra turbida litib⁹: p̄ platæas urbiū tumultusq̄ negociorū: & tempestatem li-
 bertatem putās gratulaberis: dū quē clauis una cōcluserat mille stringēt laquei: Cuncq̄ lati
 omnes e procellis portum petant: unus tu nauta mirabilis: e portu latus in procellas redis.
 Gau. E carcere digressus gaudeo. CRō. Bonū in hoc ut in reliquis consiliū erat: neq̄ ni-
 mium gaudere: neq̄ nimium dolere: sed æquanimitatē omni in statu ceu uitæ gubernaculum
 tenere: in tāta præsertim caligine futuroꝝ: neq̄ tā miser⁹ est: ut fert̄ intrasse: neq̄ tam faustū
 carcerē exiuisse. Quotiēs carcer libertati hostis: propiti⁹ est salutis: quotiēs optata uotis omi-
 bus libertas in p̄niciem & in mortē uersa est: Gau. Exiui ex carcere. CRō. Latiori de car-
 cere multi hoīem casus eripiunt: ex angustiōri aut̄ sola mors eruit. Gau. Molesto de carce-
 re discessi. CRō. Potes in hunc carcerē reuerti: in illū alteꝝ: cū semel exieris nō redibis hoc in
 tempore.

A

B

De Tranquillo statu: Dial. XC. Gau.

r Ebus rite cōpositis trāquillus ago. CRō. Scilicet ut tua nauis fluctibus maris: sic
 animus uitæ curis explici⁹: portū attigit labor⁹ ac terror⁹: Sed nō ita est: nunc nūc
 maxime metuēdum: nescis q̄ res hoīm nō stant: qui uolubili in rota sedet altior: is
 proxim⁹ est ruina. Gau. Optato eunt oīa. CRō. Bene ais: eunt oīa: nihil em̄ manet. An-
 te ergo q̄ foelix uideare: spei forte aliquis post locus est metui: ad extremū luctui: gaudio au-
 tem nuncq̄: gaudium loquor uerum: donec ad uera & stabiliora bona peruentū sit. Gau.
 Rebus prouisis humanitas conuiuio. CRō. Summa rerum humanarū labor & mœror:
 In his igit̄ requiescis: Durum caput: & lodice ferrea: & spinoso recubās puluinari. Gau.
 Opiare prouisa sūt oīa. CRō. Expectata puto mercium nauis applicuit: periculum euasi-
 sti: extruxisti domum: exarasti aruū: putasti uineam: rigasti prata: compegisti aream: inseui-
 sti arboreas: effodisti riuos: texuisti sepem: colūbarium crexisti: misisti greges in pascua: apes
 in aluearia: sementem in sulcos: nouas merces in maria: tuto loco collocatum fœnus: plena
 arcula: diues aula: cultus thalamus: referta horrea: spumans penu: prouisa dos filia: coniu-
 gium nato: empta populi gratia blādo ambitu: parta suffragia: pronum ad te opibus sum-
 mis atq̄ honorib⁹ stratū iter: O foelicē te: Restat ut gaudeas. Hæc ni fallor conclusio tua est:
 mea uero longe alia restat ut moriari. Rarum ualde inter homines: ut multo studio quæsitis
 multo fruam̄ tempore: longus labor: usus breuis. Gau. Prosperere rebus eūtib⁹ stabili in
 statu sum. CRō. Quomodo aut̄ rebus euntibus tu stes uideris: ego nēpe nō uideo. Gau.
 Rebus ad uota fluentibus lætus sum. CRō. Nunc igitur tempus est moriendū: speras ne hic
 diu aliquē lætū esse: Morere dum lætus es: anteq̄ esse mœstus incipias. Quod iam dixi repe-
 tam: Est enim minime tædiofa rerum utilium sed iucunda repetitio. Meministi ergo quid
 apud Ciceronem: Lacon ille ait seni Rhodio Diagoræ læto tunc ualde leuibus licet ex cau-
 sis: quas audisti supra cum de palæstricis agerem⁹: Morere Diagora inquit: Non enim cœ-
 lum ascensurus es. Grauiter id quidem: Nam quid amplius expectet animus lætus in hac
 rerum tanta uertigine: nisi ut lætus esse desinat: esse tristis incipiat: Itaq̄ oportune admodū
 Diagoras consilio paruit amici: spectante quidem & plaudente populo: inter uictorum filio-
 rum amplex⁹ & oscula expirauit: Scriptum est in libro nocturno atticarū: Et ad summā plu-
 res gaudio q̄ tristitia periere. Omnibus ergo qui sapiūt: sed maxie gaudētibus mors optan-
 da: de hac semper & præsertim in tempore p̄spero cogitandū: illa cogitatio reliquas frenet.

A

B

C

D **Gau.** Laboraui en quiesco. **Rō.** Omnes quidē id speratis: sed erratis in hoc oēs. Stip̄ em̄ uitæ alius multumq̄ finis a proposito diuersus. Hæc tua requies aut breuis aut falsa est: aut quod est uerius utrunq̄: quid hic requiem somnias? Sic catenis uinctus libertatē: ager sanitatem somniat: sic sopitus esuriens opimas dapes: sed en dies ultimus aderit isq̄ con festum discussurus hæc somnia. Nolite aut falli somnijs atq̄ opinionib⁹ falsis: quibus ē plena uita mortalis: Nolite uobis hic requiem spondere: Credite mihi tota quies hoim̄ post la borem mors. **Gau.** Omnia quæ in rem uisa sunt suppetūt. **Rō.** Superuacua in rebus plu ra sunt q̄ necessaria: sed hic humani animi mos est: ut professus ascensum cœli tāto studio se oneret: quāto uix exonerare debuerat: Itaq̄ peregrino fasce curuatus: dū in altū niti uult ru it: & pro cœlo illi terra est. **Gau.** Cumulata sunt omnia: iam ī portu sunt. **Rō.** Naviga tionis in fine igiē. Est em̄ præsens uita simillima procelloso mari. Illius finis in littore: huius in morte: uterq̄ portus recte diciē. Profecto aut magna pars mortaliū aceruandis uitæ ad miniculis anxia: inter ipsos apparatus rez̄ moriē: nilq̄ iam usitatus q̄ ut uitæ studiū mors præuertat: paucis accidit ut ad optata perueniant: hisq̄ ipsis tam cito diuturni quæstus usus eripitur: ut gaudij breuitas quædam uelut accessio sit doloris: de quo multos in morte queri solitos notū est. **Gau.** Iam peractis laboribus securus uiuo. **Rō.** Et inter uiscū ac laqueos secura auis uolat: piscis inter hamos ludit: inter plagas fera. Sæpe ubi periculi p̄ est & pavoris minus: ars fortunæ est ut licentius feriat: metū demit. **Gau.** Per omnē uitam laboraui ut ī finem quiescerē securus. **Rō.** Securitatē & quietē tuā in præcipiti collocasti: & uixisti mœstus ut latus morereris: non insulsum uitæ mortisq̄ consiliū: modo de securita tis & quietis & tristitiæ & gaudij qualitate cōueniat. **Gau.** Omnia undiq̄ cōquisiui: qui bus instructior uita esset. **Rō.** Immo uero quibus mors molestior: Egisti plane negocium medicorū: iam frequentes aderūt stratūq̄ circūstrepent: Aderunt captatores testamentarij: Erunt & qui gaudiū premant: & qui fletū simulent: & qui tenacē spiritū: serā mortē taciti in crepent: & qui crīsim seruent: & qui pronosticis inhient: & qui cadauer aureū præstolentur: tot hæc tibi cōquisita: undiq̄ uitæ conferūt instrumēta: nō ut melius uiuas: sed ut comitati or moriaris. Nō penit⁹ operā perdidisti: Iam & comites languenti: & libidine sumptus: & fu neris pompa non deerūt. **Gau.** Cōquisita sunt oia: quiescendū est. **Rō.** Iam dixi: uita reque & solaciū quærebas: laborē mortis ac tædiū inuenisti. **Gau.** Cūcūta disposui: pro speritas parta est. **Rō.** Congessisti fallacissimæ ac fugacissimæ spei nidū: quæ ubi primum adoleuerit euolet: mœstū & uacuū cor relinquens sæpe uel in plumis pereat. **Gau.** Lōgo succedit quies labori. **Rō.** Breuis ipsa adeo fortassis ut nulla potius dici possit. Multorū sæpe studiū annoꝝ in momēto excidit: imo cum semp̄ fere gradarij sint p̄gressus: raro non repentini exitus rez̄ sūt. **Gau.** Per longas curas ad securitatis initia uentū est. **Rō.** Sol licita multū de principijs humana curiositas: finē cæca non prospicit. Densa uenturi caligo temporis mortalis aciem frustraui obtuitus: deliberatio utiq̄ nostra sit cōsumatio fortu næ: Dicam melius: dei est: cuius in manib⁹ sortes sunt hominū: non quas ipsi uobis opinio ne uestra speq̄ improba fingit: sed quas ille præsciētia sua uidet. Eius est aut illa uox: Stul te: hac nocte animā tuam repetunt a te: quæ aut parasti cuius erunt? Cōminatio horrenda: quæ nisi spes somnosq̄ mortaliū interrūpat: obsorduistis haud dubie.

De Potentia: Dialogus XCI.

Gau.

A **P** **O** **t** **e** **n** **t** **i** **a** **m** **a** **g** **n** **a** **s** **u** **m**. **R** **a** **t** **i** **o**. Ergo & inuidia. **G** **a** **u** **d** **i** **u** **m**. Potētia multa sum. **R** **a** **t** **i** **o**. Et in periculis multis. **G** **a** **u** **d** **i** **u** **m**. Potentia sum ingenti. **R** **a** **t** **i** **o**. Et laboribus infinitis & inextricabilibus curis. **G** **a** **u**. Multa possum. **R** **ō**. Quo plus in alios potes: & plus alij in te. **G** **a** **u** **d** **i** **u** **m**. Potentiæ est plurimum. **R** **ō**. Quo po tentiæ magis: eo maius in illam imperium fortunæ tepide se exercet in paruis: uberem eligit materiam. In magna lignorum mole: crepitantius sæuit incēdium: magna prosperitas: ma gnæ uiam facit aduersitati. Nec quenq̄ facile plane miserum uidebis: qui non ualde foelix habitus fuerit. Non potest ignoti hominis: nota esse calamitas. **G** **a** **u**. Quod uolo & pos sum. **R** **ō**. Cura ergo ne quid mali uelis: & scito quo potentiæ plus: eo plus esse negocij minus ue licentiæ. **G** **a** **u**. Potētia ingens sum. **R** **ō**. Quid scis an diuturna? Piget exequi qui potentes breui ad impotētiā: seu qui reges ad infamiā seruiiciū sunt redacti. Vepricosi & lubrici sunt humanoꝝ grad⁹ ascēsuū: tremul⁹ uertex: præcipitiū horrendū: ægre cōscēditur ad eminentē statū: anxie ibi cōsistit: graui⁹ inde & repēte descēdit: Id sic eē nō singuli tm̄ reges aut populi: sed maxima etiam testan̄ imperia. **G** **a** **u**. Armis atq̄ opib⁹ potēs sum.

De Gloria: Dialogus XCII.

CRō. Vera & firma potentia in uirtute fundata est: Fundamētum si detraxeris: quo maior: eo periculosior structura. Quid implere opibus domos iuuat: arua ligonibus: maria classibus: si intus interea domestici hostes animum oppugnant atq; expugnant: Vis ut te potentem fatear: illos doma finibusq; tuis pelle: uince iram: uince cupiditatem: uince libidinē: uince teipsum fama atq; animæ hostem tuæ. Quænam ista potentia est: uincere alios: passionibus suis uincit. CGau. Fundata in solido potentia est. CRō. Quo pacto cum uita ipsa mutetur assidue: O quid tumes imbecillum animal: de potentia disputas: de anima interim periclitaris: quam dicto citius uel naturæ uis occultior: uel exigui morsus animantis: uel extremi contēptissimiq; homines sæpe potentissimis abstulere. CGau. Potentia egregie stabilita est. CRō. Vbi quæso: In harenis ac fluctibus: an in uento: an in ipsa: ut perhibent: fortunæ rota: quin tu amice: male susceptam pone fiduciam. Nulla hic stabilis potentia: utq; uel improprie exprimam qd̄ sentio: nulla potentia potens est.

De Gloria: Dialogus XCII.

CGau.

Ed inueni magnam gloriam. CRō. Magna in exiguo qualiter explicentur non intelligo. Si temporum: si locorum angustias metiare: magnam hic gloriam nō esse fateberis. Non ingeram tibi ut terra omnis punctus est: cuius ipsius partem maximam natura fecit inhabitabilem atq; inaccessibleē fortuna: ut tēpus præsens pūcto minus: idq; ipsum semper instabile fugæq; tam rapidæ: ut uix illam animo sequi possis: Duæ reliquæ tēpis partes semp̄ absentes: ita ut altera nos lubrica memoria: altera expectatione anxia fatiget: ut om̄e simul tēpus: aut diluuijs: aut æstu nimio: aut peste aliqua: aut cœli inclamētia uel terrarū: aut deniq; per seipsum lapsu proprio ita discerptum atq; cōsumum sit ut una sæpe ætas prope nil habeat cōmune cum altera: Neq; minus in tēpibus q̄ in locis uideat exiguo interuallo notissimū nō agnosci. Hæc inq; & quæ sunt id genus plurima trās eo. Vulgata sunt om̄ia: quibus liquido cernit̄ quānā hæc mortalis ac terrena gloriæ magnitudo est. CGau. Quā conditio mea fert gloriam sum adeptus. CRō. Si indignā: breuē Herclē: At si dignam gaude: non q̄ habes sed q̄ meritus sis. CGau. Gloriam quæsiui. CRō. Gloria uera nisi bonis artibus non quarit̄: Vnde tibi partum nomen uide: sic intelliges an gloria uera sit: famam si casus dedit: eripiet. CGau. Multum est gloriæ. CRō. Caue ne quā gloriam ueram putas: imago falsa sit gloriæ. In rebus hoīm multa regnat illusio. CGau. Plurimum est gloriæ. CRō. Ut nemo pauper magnæ pecuniæ famā quærit nisi ut fallat: Sic nemo ignauus magnæ uirtutis opinionē: Vterq; tamen sibi conscius quicquid de se alij loquātur: q̄tum uel pecuniæ in arcula: uel uirtutis in animo sit. CGau. Insignis est gloria. CRō. Si ex merito: modeste utere ne superbiæ illi notā applicueris: Si minus: fac ne diu populum fallas. CGau. Præfulgens est gloria. CRō. Vel mereri stude: uel graue non tuū indumentum exue: Inglorium esse præstiterit: q̄ mendacio gloriosum. Vera etiam gloria cum labore seruiatur: quid de falsa speres? Cum om̄is fictio difficilis sit: tum difficillima est quā multi undiq; obseruāt. Rari nempe sunt gloriosi: hos propter dissimilitudinem obscurum atq; inuidum uulgos odit. Graue est inter tot hostium insidias latere: præstringere omnium oculos non potes in te tanto studio defixos. CGau. Gloriosus appareo. CRō. Melius forsitan lateres & certe tutius. Hoc grauiter dixit is qui multa leuiter: Bñ qui latuit: bene uixit. CGau. Clarus lateq; notus sum: longeq; conspicuus. CRō. Liuor abdita penetrat rimaturq;: putas conspecta prætereat? Quid q̄ pauci sunt quibus expediat apparere & cōspici: pauci quorum famæ non noceat ad plenum nosci? Notissimum Claudiani dictum: Minuit præsentia famam: Quantomagis illam minuit noticia: Raro sunt homines qd̄ uidentur. CGau. Gloriosus uideor. CRō. Caua nube circumdatus delitescis: Si parumper emerferis: quo plus gloriæ falsæ fuit: eo ueræ plus erit infamiæ. CGau. At gloria uera est. CRō. Id nemo te melius nouit: Ita demum si externi iudicis incorruptum animum tuis in rebus assumpseris: gloria quidem: ut sapiētibus placet: quasi quædam umbra uirtutis est: Illam comitatur: illam sequitur: quandoq; etiam antecedit: Quod in adolescentibus claræ indolis uidemus: quos ante perfectam uirtutem præconcepta de illis spes hominum claros facit: quæ quibusdam uelut stimulis generosos modestosq; animos excitat atq; erigit & impellit ad æquandam spem ciuium suorum: stultos aut tumidosq; præcipitat. Hinc transformatio illa ridicula clarorum adolescentium in obscuros senes. Laus quidem sapienti utilis: stulto nocet. Ex his uides umbrā per seipsam esse non posse: rei cuiuspiam sit oportet. Vis ne igitur gloriam ueram esse: fac ut uera & solida uirtus sit.

C

A

B

C

D

De Beneficijs in multos collatis: Dial. XCIII. ¶ Gau.

- A** Beneficia in multos contulisse gaudeo. ¶ Rō. Multos ingratos experiens dolebis.
- b** ¶ Gau. Beneficia in multos effudi. ¶ Rō. Recte ais: Nam si accipientium aōs intueare: beneficioꝝ magna pars perdit. ¶ Gau. Multi meis beneficijs sunt obstricti. ¶ Rō. Quidam se obliuione relaxabunt: alij forsan iniurijs beneficia pensabūt: ut cessent iniuriarū: non cessabunt querimoniarū: q̄ multi de benefactoribus querunt suis: Iniquū fateor: sed cōmune adeo: ut non tam crebre de hostibus sint querelæ. Audisti apud Lucanū de Pōpeiō querentem Photinū: apud Senecam uero Sabinū de Augusto. Quid uero te ad litteras aut antiquitatem uoco: Vrbes medias contemplare: Vici oēs laments talibus pleni sunt. Omnis autē ingratitude triplicis: nisi fallor: causa ē. Inuidia sc̄z quæ dum impensa alijs beneficia suas ducit iniurias in se collata nō aspicit. Superbia quæ uel se maiorib⁹ dignam censet: uel præferri sibi aliquē indignat. Cupiditas quæ munerib⁹ nō lenit sed accendit: & dū quærendis inhiat quæ sita non meminit. Possē breuius: totius mali causam stulticiam dicere: Ea uero non huius tātū: sed malorū omniū causa est ignorātia ueri boni opinionūq̄ peruersitas: Hic nimirū pestes animi prodeūt: supbia imprimis & cupiditas: quib⁹ nullū obsequiū non contumax: nulla largitas non angusta est. ¶ Gau. Beneficus fui in multos. ¶ Rō. Aristotelica quædam magnanimitas fert meminisse collati: accepti autē beneficij obliuisci: quæ sententia & si colore non careat: apud me tamē uerus magnanimus contēptor mediocrium atq̄ humiliū est reꝝ: atq̄ ideo quæcunq̄ egerit: magna q̄ uis iudicio plurimorū: parua sunt animo maiora quædā & rariora uolenti: Cōtra si quid acceperit quo alteri fiat obnoxius: q̄ uis exigui: graue est libertatem amanti atq̄ ad excellentiā aspirati quoue q̄ primū solui leuariq̄ uelit. De hac igit̄ re Annei Senecæ dictū probō: Beneficium inquit qui dedit taceat: narret qui accepit. Elegāter nempe duo beneficentiæ seu uenena: seu uulnera sunt. Hinc exprobratio largientis: hinc recipientis obliuio: utraq̄ mater ingratitude ac beneficij nouerca. Illa ingratitude parit in altero: hæc in se. Illa q̄z beneficiū in se extinguit: hæc in altero. His tot malis aptissime illo Senecæ cōsilio medeare. ¶ Gau. Multis benefeci. ¶ Rō. At pluribus nō fecisti: qui se spretos & cōtempptos dolent. Est autē: nescio quidē unde: firmior offensarum q̄ beneficiorū tenaciōꝝ memoria. Sæpe singulis beneficijs aut nullos aut singulos amicos obliuiosos & tepidos: hostes autē tibi multos feceris memores ac feruentes. ¶ Gau. Multis multa ac magna contuli. ¶ Rō. Sunt multi quibus p̄fuisse periculū sit: quidā paruo amicū: magno hostē beneficio quæsiere: quod & exigui debitū leue retributio prona est: magna autē & debere pudet & piget reddere: & nihil est tertium nisi ut desinat esse cui debeat qui inuitus debet. Ita dū debentē pudor bñficij exptos dolor agitat: inter Scyllā & Charybdim fertur cymba benefici: effectūq̄ ut multos qui parce atq̄ illiberaliter tuti uixissent liberalitas insignis in discrimen traxerit. Siquidē inter malos impune bonū esse non licet: durū dictū: sed dicendū tamē: Animal ingratus hoīe nullū est. ¶ Gau. Late me beneficū præbui. ¶ Rō. Quidā sunt benefeci: nec tamē beniuoli: quos magnitudo status atq̄ hoīm necessitas multa largiri cogit: His etiā quos nō modo non diligūt sed nec noscūt quidē: quibus si se ob beneficia charos sperant: ualde eos fallit opinio. Nemo facile nō amantē amat. Mutuus nexu animorū ac reciprocus est amor. Munera sæpe necessitati: amor uero iudicio tribuit. Ut ergo beneficia bene collata: & læta fronte pioq̄ animo dignis exhibita nunq̄ gloriosa negauerim: sic multa: imo uero partem maximā seu hæc dantiū seu accipientium culpa est perdit ac proijci: nemo usq̄ est qui dubitet: Et est faciliōꝝ breuiorq̄ ac rectior: q̄ supra tibi ostendimus: amando sc̄z ad amorem uia: qua pergenti ueꝝ q̄z si benefici nomē accesserit: clare te superacq̄ fidem multis amabilem efficit. ¶ Gau. Multa & magna cōtuli. ¶ Rō. In reb⁹ nō quid sed qualiter quoue aīo fiat: refert apud deū atq̄ hoīes: & magna sæpe inuisa & modica grata sunt: nudū præ oībus cor attendi: & sacrificio paupis probatur & munere.

De Amore Populí: Dial. XCIII. ¶ Gau.

- A** Opulus me amat. ¶ Rō. Subsiste paululum mox oderit. ¶ Gau. Populus me diligit. ¶ Rō. Ne propera: nondum finis: ut dies unus: sic uita omnis a fine describit.
- p** ¶ Gau. Populo charus sum. ¶ Rō. Quis illi Scipionibus charior: quis Camillo: quis Rutilio ac Metello: Quid Themistoclem loquar aut Milciadem: quid hoc genitum Cimonem aut Aristidem: quid Thesea: quid Solonem: quid Hannibalem: quid Lycurgū: qui ciues oro te: q̄ quisq̄ q̄ breuiter populo suo charus: oīm not⁹ finis: & uel in cōtempū:

De Occupata tyrannide: Dialogus XCV.

uel in odium uersus amor atq; indigna rebus premia: fori labor: accusatio: mors: exiliū: ca-
 tena. ¶ Gau. Multis in populo charus sum. ¶ CRō. Malis igit: pauci em̄ boni: atqui maloz
 malis artibus quæri amorē cōstat. Si uero similitudo quædā parit amicitias: ut prudētibus
 placet: qui sis æstima: qui multis ī populo charus sis. ¶ Gau. Populus me amat. ¶ CRō. Se-
 renum hybernū: aura æstiuā: quies maris: lunæ statuf: amor populi: paria hæc si conferant
 mobilitatis ultimo palmā do. ¶ Gau. Populus me honorat. ¶ CRō. Labijs credo: cor autē
 eoz longe ēa te: nō est em̄ tibi fidelior q̄ deo: Raro quicq; ex animo facit uulgus nisi tumul-
 tuari & furere & sæuire. ¶ Gau. Populus me ueretur. ¶ CRō. Non faciet diu. Facile em̄ ruit
 quod non certo iudicio stabilitū est. ¶ Gau. Ardens in me populi fauor est. ¶ CRō. Ardenti
 principio sæpe medium tepens: finis algidus fuit: quod haud crebrius ulla in re q̄ in studijs
 populoz cernas. ¶ Gau. Populus me laudat. ¶ CRō. Stultoz laus apud doctos infamia ē.
 ¶ Gau. Populus me suspicit. ¶ CRō. Leui rez alternatione despiciet: semper em̄ altez exte-
 morum tenet: mediū uero nunq;: ut qui habitantē ibi hostē metuat. ¶ Gau. Popul^o me col-
 lit. ¶ CRō. Mirabor si tam inculto cultore fructifices. ¶ Gau. Populus bene de me sentit. ¶
 CRō. Sine ullo delectu iudicare solitus utranq; in partē: Itaq; uulgi sententia ueros inter iudi-
 ces contrarij argumentū est. ¶ Gau. Populus bene de me æstimat. ¶ CRō. Suspecta sanis in-
 genijs æstimatio insanoz: Mallem te populo incognitū q̄ probatū. ¶ Gau. Populus mul-
 ta de me loquit. ¶ CRō. Et tu ergo popularibus auribus fidis atq; ageris: quod licet magnis
 olim uiris euenisse noueris: non minor tñ est uanitas gaudere flatu tenui & incerto. ¶ Gau.
 Populus me mirat. ¶ CRō. Et ego te miror qui hoc in gloriā tuā trahas. ¶ Gau. Popul^o me
 amat. ¶ CRō. Non hæc laus sed fortuna est tua: populi mos est ut sæpe amet indignos: sed a
 quibus indigni amoris sæpe dignissimam fert mercedem.

De Occupata Tyrannide: Dial. XCV. ¶ Gau.

Nuasi tyrannidem in ciues meos. ¶ CRō. Rependisti dignam uicem stultis amanti-
 bus. Illi te æquo altius extulerunt: illos tu iniquo iugo seruitij depressisti. ¶ Gau.
 Tyrannidem arripui. ¶ Ratio. Abstulisti libertatē alijs: securitatem tibi: requiem
 utrisq;. ¶ Gau. Tyrannidē consecutus sum. ¶ CRō. Statum certi laboris euentus ambigu:
 sed ut plurimū infœlicis. Non te ad historias ueteres atq; externas mittā: Quis Phærai Ale-
 xandri exit^o: Quis Dionysij Syracusij: Quis Agrigentini Phalaridis: Quis Annonis Pœ-
 ni: Quis Elearchi Heracleēsis: Quis Ephyrensis Aristotini: Quis Lacedæmonij Nabidis:
 Quis Hipparchi deniq; Atheniēsis: quē occidisse īmortalis gloria interfectorib^o fuit. Nō ad
 recentiores atq; domesticas: Cassium Meliumq; & Manlium Romanos ciues: Catilinam
 quoq; & Gracchos: & Apuleum: non tyrannos quidem: sed tyrānidem affectantes: inq; im-
 pijs conatibus deprehensos: ceopteq; prohibitos atq; oppressos. Nō postremo ad illos: qui
 maiores non meliores iusti uelo imperij trucem texere tyrānidem atq; iniustam: Caium sci-
 licet ac Neronem: Domitianum & Commodum ac Bassianum: reliquosq; eius ordinis: so-
 lo nomīe principes: quorum mens tyrannica ac tyrānicus finis fuit: Sed ad alios quos auo-
 rum patrumq; memoria: seu etiam quos ætas ac regio præsens uidit: Hos ego ne distantib^o
 te fatigem: circumspicere & contemplari iubeo: uidebis usitatum: & cōmunem tyrannorum
 exitum: aut gladium: aut uenenū: uereq; illud a Satyrico dictum dices: Ad generum cereris
 sine cæde & uulnere pauci Descendunt reges & sicca morte tyranni. ¶ Gau. Tyrannidem in
 ciues exerceo. ¶ CRō. Prædam atq; carnificinam auro implēdus & sanguine auri sitiens mo-
 nedula tenaxq;: nec missura cutem nisi plena cruoris hirudo. Sed qua fronte: quoue animo
 seu sanguinē illum fundis: pro quo seruando si homo esses: sanguis tuus ultro tibi fundēdus
 erat: seu ciuibus tuis aurum rapis: quod diris prædonibus largiaris: spolians qui tuis pascē-
 di opibus fuissent: ditansq; a quibus omni ingenio extorquēdum legis: sic maiorum uel ex-
 empla: uel monita uiluerunt. Sed hoc pessimum habet tyrannorum uita: ut quibus fidendū
 est metuant semper: fidantq; quibus fidei nihil est: totumq; hoc malum: hinc immeritis irro-
 gata iniuriæ faciunt: hinc indignis erogata beneficia: & ambitione turbatus ordo rerū: amī-
 ci ex hostib^o: hostes ex ciuibus. ¶ Gau. Tyrannus patriæ meæ sum. ¶ CRō. Nunquid id es-
 ses si illā tuā eē patriā meminisses: Si obuersareē aīo publicæ matris effigies: nūq; frēs lace-
 rares tuos: cū qb^o æquā puericiā atq; adolescentiā egisses: eodē cælo usus: ijsdē aqs: ijsdē atq;
 sacris: ijsdē festis dieb^o: ijsdē ludis & luctib^o: q̄ nūc mēte de illoz tergo potes ludere: atq; illis
 flētib^o gaudere: q̄ postremo ipudētia in ea urbe uiuis in q̄ uitā tuā oib^o scis inuisā: mortē cū-
 ctis oprabilē: ubi esse neminē cert^o es q̄ nō male pditū te uelit lupū mitti de grege sæuissimū.

B

C

A

B

C

D **Gau.** Tyrannidem accipi. **CRō.** Si præterito præsens tempus confers: duram te ac miseram subijisse sarcinam intelliges: Tutam agebas & quietam uitam: dehinc nisi sceleri iungis amentiam: Nulla tibi sine metu ac tumultu animi dies: nulla nox ibit: nullus non suspectibus: nullus sopor imperterritus: dum ubiq; ceruicibus impendentem uideris mucronem: quem amico opes fortunaq; suas miranti: nō inepte monstrasse tradit Dionysius: tyrānus quidem: sed tyrannidis æstimator acutissimus. **Gau.** Ferro mihi tyrannidem acquisiui. **CRō.** Ferro quæsitam: ferro etiam seruaturus: ferro forsitan amissurus. Præclaras plane diuitias comparasti esse omnibus odiosum atq; terrificum: quodq; hinc sequit tibi te perpetuo grauem metu. Vt enim periculi nihil sit: quod in quibusdam urbibus natura ciuium præstat apta seruitio: quando tamen pauor aberit animo recolenti: quid ille huius q̄ legitimi nomē habet impij metator ac fundator primus audiuit a Laberio Romano equite: Necessē est inquit multos timeat quem multi timent. Cuius dicti ratio illa est: quam posuit Naso: Quia quem metuit quisq; perire cupit: Positam prius ab Ennio: ubi ait: Quem metuit oderunt: quem quisq; odit perisse expetit. Vt tamen & periculum & metus etiam omnis cesset: quod nonnullos tyrannos: uel nutrita publicis malis audacia: uel nota ciuium spondet ignauia: An non saltem ullus est pudor his præesse quibus te subesse sit dignius: præter iniustā uim rebus omnibus imparem. **Gau.** Tyrannidem indui. **CRō.** Humanitatē ergo & iusticiam exuisti: simul & procellosam uitā & cruentam aut certe dubiam mortem elegisti. Infelix de quo sola patria quæ te genuit atq; aluit mortem speret: An uero non ille sat miser est quem miserum uolunt omnes: An non ille miserrimus: qui tam miser esse non possit: quin sit dignus esse miserior. **Gau.** Habeo summū inter ciues locum. **CRō.** Habes in ciuibus tyrannidem: in arenis domum: in uepribus stratum: in prærupto sedem: in rapinis inopiā: in miserijs inuidiam.

De Regno & Imperio: Dial. XCVI.

Gau.

A **C**ecē autē iure rex sum. **CRō.** Id em̄ uero occultum diu esse non poterit: quid inter sit inter regem tyrannūq; iam diximus. Quid autē iuuat dici regem si tyrannus es: Nō in specioso cognomine sed in uera iusticia regis regniq; salus sita est. Minus mali reor in quæsitū dominiū reformare: teq; de reliquo sic agere ut rex uerus appareas: q̄ regnum iure partum: in quo iuste successeris parenti tyrannica uexatione diripere: Plus enim ueræ laudis in progressū ac sine q̄ in principio rex est. **Gau.** Rex sum. **CRō.** Melius sub iusto rege ageres atq; tranquillius q̄ rex ipse. **Gau.** Regni solium conscendi. **CRō.** Locū late conspectum patentemq; omniū indicijs: eoq; periculosum ignauia: laboriosum & difficilemq; uirtuti. Bonus em̄ rex seruus est publicus. **Gau.** Regni solio euectus sum. **CRō.** Vt meritis uideare: tuas res teq; ipsum obliuiscere: populū tuū & rempublicā cogita: Quo die primum rex fuisti: tibi moriēs: alijs uiuere incepisti: quodq; durissimū est ingratis & iniuris æstimatoribus laboris tui. **Gau.** In regiam ueni. **CRō.** Aliquid ibi forsitan peritura gloriæ reperiturus: sed quietis nihil. **Gau.** Iuste regno. **CRō.** Bene agis gratissimāq; rem deo. Scito autē seruire te querulis: & uix tibi ante obitū gratiam relaturis. Raro tam iustus quisq; regum fuit: ut nō charior populo successor foret: Is cū uenerit alter optabitur. Hi sunt uulgi mores: odisse præsentia: uentura cupere: præterita celebrare. Quando ergo defuerint querelæ: si omne præsens bonum sordet: nilq; omniū placet: nisi quod cruciat seu perditum seu speratum. **Gau.** Sceptrum & diadema sortitus sum. **CRō.** Fulgidas compedes: clarāq; miseriam: quæ si plene omnibus nota esset: crede mihi non totiens uno de solio litigarent duo: sed plura essent regna q̄ reges. **Gau.** Purpuram indutus sum. **CRō.** Non cultus exterior: sed internus habitus & mens regia regem facit. Alexandri Romani principis dictum fuit: Imperiū in uirtute non in decore consistere. **Gau.** Ad regnū prouehor. **CRō.** Nūc in dubio uertitur subiectoꝝ status: an foelices ea quæ hic fingit foelicitas: an miseri sint. Nepe mortalis regni foelicitas rex bonus: te in dubio labor manet & graue negociū. **Gau.** Rex sum: nil non licet regi. **CRō.** Nulli minus: Immo uero quod olim licuit iam nō licet. Et forte si de regno licentiam aucuparis: non te regem noueris sed tyrannū. **Gau.** Rex sum atq; omnia possum. **CRō.** Immo nihil nisi qd̄ decet regem: cuius ut dixi: minor licentia q̄ priuati est. Sin hoc calle uoluptatem petis: falleris: & tota: ut aiunt: erras uia. Voluptas a tergo longe est: hac ad laborem itur & ad gloriā. **Gau.** Rex sum eritq; mihi iam certa tranquillitas. **CRō.** Immo si qua olim fuit perijt: Stultus nauta qui relicto portu in altum uela facit: tranquillitatem quærens. **Gau.** At Romanus Imperator factus sum. **CRō.** Claris

De Regno & Imperio: Dialogus XCVI.

simū nomē: sed durissimū officiū. Magna seruare difficile ē: quid collapsa erigere: sparsa col-
 ligere: recuperare pdita: deformia reformare & deserti culturam ruris multiq; diu neglectā
 suscepisti: multis egent dura arua lignonibus: multis prata riuis arentia: aestuandū algēdūq;
 tibi est si successerit: Tu hinc laudem: reliqua successor tuus metet: Illi seueris: sera est messis:
 multas poscit aestates. ¶ Gau. Ascendi ad imperiū: iam quiescā & securus uisū. ¶ Rō. Falsa
 te habet opinio: nunq; min⁹: tu ne in excessum montē ut uentos & fulmina euaderes ascen-
 disti: Nō legisti Horatianū illud: Sapius uentis agitat ingens pinus: Et celsā grauiore casu
 Decidūt turres: feriūtq; sūmos fulgura mōtes: Et quāto aliter de hac status eminētia sentie-
 bant experti principes: Augustus & Diocletianus: quorū alter: ut legimus: de dimittēdo im-
 perio cogitauit: alter aut dimisit imperiū: nec reuocatus assēsū dedit. Quāto aliter Marc⁹
 Aurelius & Pertinax: q̄rū primus adoptione ad spem imperij euocatus: solito tristior effect⁹
 mirātibus amicis: multa de malis imperij disputasse: alter imperator effectus semp imperi-
 um horruisse memorat. Magnus est ad imperium ascēsus: magni in imperio labores: magni
 q; cū ascēderis ex alto casus. Si mihi nō credis: Iuliū Cēsare interroga: Caiū q; Caligulā: &
 Claudiū: & Neronē: & Galbā: Othonē: Vitelliū: Domitianū: Cōmodū: Pertinacē de quo
 proxime dictū est: Bassianū prāterea & Macrinū cū filio Diadumeno: foedissimūq; oīm He-
 liogabalum: Iōgeq; dissimilē moribus Alexandrē: utriusq; etiā qd mireris cū filio matrem:
 Maximos q; & Maximianos: & Gordianos. Prāterea & Philippos: & Deciū:
 Gallumq; & Volusianū: & Valerianū insigni calamitate notabilē: & contemptorē paternā
 miserā Galienū: Aurelianū deniq; & Probū: Iulianū: & Liciniū: & Cōstantiū: & Valentē:
 & Gratianū: Valentinianū: Ac: ne ad fastidiū cūcta cōplectar: totā illā tyrānorū siml⁹ & pri-
 cipum seriem pcunctare: uno tibi ore oēs respōsum dabūt: Eodē se calle ad ruinā atq; impe-
 rium ascendisse: & tu illic tibi requiē fingis ad securā uitā: ubi oēs periculū & laborem: multi
 miserabilē uitā exitū inuenerē: Nō hoc sibi fingeant illi quattuor: q; ab initio noīaui: Nō
 Antonini pij principis maternus auus Arius Antonius homo sanctus: ut historia loquunt:
 ut ego fateor: uir prudens Neruā miseratus q; Imperiū accepisset. Vere em frustra principes
 premit iuidia: cū illis pot⁹ miseratio debeat. ¶ Gau. Sū Imperator & ulcisci possum. ¶ Rō.
 In hostes publicos forsitan nō in tuos. Illis em si uer⁹ es princeps: hoc tuo ascensu securitas
 parata est: priuatis affectib⁹ pietas publica frenū stringet. Nō potes hui⁹ aut illi⁹ hostis esse:
 ex q; pater oīm eē meruisti. Id in ciues principi iuris est: qd in filios patri. Iustus princeps pa-
 ter patriā est: Nullū ex oibus titulis hoc grati⁹ sūmus ille principū August⁹ accepit: ut qui
 cōpresso adolescētīā impetu: patris nomē implere decreuerat: Tibi ergo qui hostes fuerāt iam
 filij sunt. ¶ Gau. Imperator sum ulcisci potero. ¶ Rō. Vti hac potētia nō debebis: & sic ha-
 be: summi imperij prātem excellētib⁹ & fortunā parib⁹ animis: esse ueniā materiā non uini-
 dictā: cui⁹ eo audior quisq; q; uilior infirmiorq; animi ac uiriū est: Quā i re meminisse pfu-
 erit illud Hadriani principis: qui ut scriptū est: uni quē capitalē habuerat: fact⁹ impator dixit:
 Euasisti: generosū plane ybū ac magnificū uereq; Cēsareū. ¶ Gau. Impator sum: eritq; iā
 thesaur⁹ par impēsā. ¶ Rō. Ad rapinā uox hęc spectat: ē ut aliarū regū: sic sūptuū flux⁹ qdā
 ac uorago: cui nihil est satis. Longū est mortaliū hac in pre: sed imprimis Romanorū princi-
 pum furores stilo æquare: Paucos tñ ex oibus eorūq; ipsoꝝ pauca de multis attingā. Con-
 spectissim⁹ ille qdē Caij furor: baias atq; puteolos pōte iungētis atq; illū tumidi maris sinū
 primū equis: mox quadrigis triūphalē pmeantis: qd aceto liquefactas memorē margari-
 tas: precij ingētis: appositosq; cōuiujs panes aureos atq; aureas dapes: quib⁹ nō famē cō-
 pescere cōuiuaz: ut mos est: ppositū illi eēt: sed imperij opes spargere: atq; illoꝝ auariciā ir-
 ritare. Adde effusos in plābē nūmos turbidoq; & pfundo mari iactas moles: durissimas ru-
 pes scissas: cāpos æquatos mōtib⁹: & cāpis iuga montiū: terra illic addita: hinc detracta: tā
 subito ut naturā miraculū uim passā cū celeritate certaret: Nēpe cū dilati precii opis mors
 esset: quib⁹ prādecessoris sui Tiberij thesauro ingenti diuitijsq; oibus imperij intra anni spa-
 cium exhaustis: ad inopiā foedissimasq; rapinas est cōpulsus. Illud inter ista nō numero: q;
 Corinthiū montē Isthmum perfodi aīo destinarat: & si sumptuosissimū opus: tamē ut per-
 hibent nauigātibus utile: quo duo maria iungerent: & a Brundisio Athenas: aut Chalcidē
 Byçatiūq; petētib⁹ flex⁹ ingens remitterē Achaia. Hui⁹ comes ac uictor amentia seq̄ Ne-
 ro: cuius enormiū impensaz: nullus est modus: in adificando prāsertim: in quo omnes pro-
 digos & seipsum uicit. Nulla alia in re damnosior: ut de illo scribitur: Vnus ex mille furori-
 bus attingendus est: domus a palatino ad esquilinum collem porrecta: & magnam partem

E

F

G

g

De Regno & Imperio: Dialogus XCVI.

urbis occupans: ut non immerito inter conuitia: quibus liberrima plæbis indignatiõẽ pro-
 scissus est: illud quoq; iactatũ sit: Roma dom⁹ fiet: uehios migrate qrites: si nõ & uehios oc-
 cupat ista domus. Hanc aureã dici uoluit: non inepte quidẽ signans noie precium: auro em̃
 & gemmis crustata ac stellata domus fuit: tãtã altitudinis ut in uestibulo colossus centum
 uiginti pedũ starêt. Intus porticus atq; aulae laquearibus aureis atq; eburneis tabulatis: &
 conuexa domorũ cœli instar ui propria sese sensim diebus ac noctibus sine intermissione uol-
 uentia. Stagnũ quoq; maris æmulũ ædificijsq; circumdatũ littore urbis in morẽ: Rura præ-
 terea & pascua & uincta & syluæ oĩm generibus aialium refertæ. In hac domo quantũ con-
 iecturis ad ueg; uia est: illud qd̃ colosseũ uulgo dici mediũ fuit: cuius nunc etiã ruina stu-
 porem spectantibus afferunt: & hæc oĩa: dum qd̃ miraculũ rei auget: Romæ medio consu-
 masset. Ita nõ dicã excessisse: sed nec implese quidẽ imperatoriæ domus modũ uisus est sibi
 ut dedicãs domũ ipsam nõ amplius mirareẽ q̃ ut hoc solũ diceret: iam tandẽ quasi hõ habi-
 tare incipio. Mitto illa leuia: q̃ uestẽ nullã bis induit: nullũ iter minus mille carucis egit: cal-
 ceatis argento uisus mulis: aureo rete piscatus est: Purpureis atq; coccineis funibus: ac reliq;
 fidem excedentia simul & tædiũ paritura. Sed quis illa nõ stupens legit: stupetiõrẽ aspicit:
 Vestigia em̃ extant: pisciã illã coeptã a Miseno mõte: uenturãq; usq; ad auernũ lacũ miris
 circumseptã cõteciãq; porticibus: fossamq; illã ab auerno usq; hostiã: per tantũ uia spac-
 um: totq; obuios montes: ut inducto mari sine maritimis calibus nauigãs & terræ laborẽ
 & pelagi fastidiũ declinaret: Lõgitudo quidẽ: ut nunc incolæ metiunt: nota oĩbus: ut Tran-
 quillus numerat: millia passuũ centũ sexaginta. Latitudo aut̃ duarũ capax quinq; remium
 ex aduerso iter agentiuũ neq; se impediẽtiũ cõcursu: Qd̃ opus si expleset: Italiam omnemq;
 republicã exhaustisset: tantis aut̃ mundi malis mors sola consuluit. Hunc sequit̃ Aurelius
 Verus: qui: ut omittã cætera: coenã illã fecit: cui si par prandiũ facere uoluisset: nescio an Ro-
 mana res sufficere potuisset. Quo audito frater eius Marcus Aurelius: tam modestiæ amie⁹
 q̃ hic hostis: ingemisse ferẽ: reipublicæ misere⁹ & imperio collabenti. Linq; alios: Nimis
 multi sunt em̃: nec me fallit posse ex uobis lõgiuscula hæc uideri remedia breuiora pollicitis:
 Sed delectat interdũ doctũ seu doctrinã deditũ frugiq; hoĩem stultoꝝ insanias audire: quæ
 illi quasi pro cõtrario signo sint: unde sibi: ut aiunt: remis uelocq; fugiendũ sciat. Hæc aut̃ eo
 spectãt: ut recogites quid est q̃ thesaurũ impẽsã parem sperat: Vt em̃ frugalitati & modestiæ
 haud sane magnis thesauris est opus: sic prodigalitati & luxuriæ neq; thesauri neq; imperia
 ipsa sufficiunt. Et hæc causa: nõ tantũ mediocris fortunæ hoĩes: sed principes q̃z pene oĩmes:
 eos dico: qui nepotino uictui operã dedere: necessario in rapinas & prædã misit: quæ multis
 festinata: miserãq; mortis occasio fuit. **¶ Gau.** Nunquid unius hoĩs impensã: tot urbes nõ
 sufficiunt: **¶ Rõ.** Hi tibi respõdeant: de quibus multa diximus: innumerabileq; alij: q̃s par-
 pestis pari dedit exitio. Ad summã uero p̃fundissimũ hoc sumptuũ: ut sic dicã: specus: qua-
 si illud olim Curtij non opibus expleri ullis: sed uirtutibus ante alias modestia cohiberi cõ-
 stringiq; potest. In qd̃ maxime proderit meminisse: alienũ esse qd̃ prodigis: & hic q̃z unum
 aliud Hadriani uerbũ sæpe ad memoriã reuocasse: qd̃ sæpe ille & in contione & in senatu le-
 gitur dixisse: Ita se reipublicã gesturũ: ut sciret populi rem esse nõ propriã: optimo p̃cipe
 dignũ uerbũ. **¶ Gau.** Regno & ultio mea est. **¶ Rõ.** Tua quidẽ minime: neq; em̃ mentis is
 qui ait: Mea ẽ ultio. Profecto aut̃ si uerus es rex: nihil tuũ minus est q̃ ultio: nihil maius q̃
 clãmentia. Natura utinã: ut apum: sic hoĩm reges aculeo exarmasset: Nũc libero animali ex-
 emplũ dedit: nõ eripuit libertatẽ: Meũ est: quod illa nõ cogit hortari. Respice paruum illud
 sed diuinũ animal: pone & tu nõ in uulnere sed ante uulnus aculeũ. Plæbeiuẽ em̃ illud: hoc re-
 giũ: Alioq; ut sine iusticia: sic sine clãmentia rex nõ eris ac ne homo quidẽ: sed qd̃ i fabulis
 dici solet: coronatus leo. **¶ Gau.** Imperator sum Romanus. **¶ Rõ.** Habes Augustũ: habes
 & Neronem & Vitelliũ quem sequaris. Ad hos tres tota nõ modo omniũ principũ sed ho-
 minũ turba restringit̃. Hinc ergo tibi ducẽ elige. Si recetioribus delectaris: habes eiusdẽ or-
 dinis Traianũ: Deciũ: Galienũ. **¶ Gau.** Sum Romanus Imperator mũdi dominus. **¶ Rõ.**
 Fuit quãdo id dici prope ueraciter poterat: quorsum uero redierint res uides: ut intelligi deẽ
 q̃ sit tutũ stultis & ignauis magna cõmittere: quanta prouidentia: quantũ in furorẽ: quan-
 tus labor: quãtaq; diligetia: quantũ in torporẽ incidit. Non est amplius gaudij materia Ro-
 manũ imperiũ sed humanæ fragilitatis & fortunæ uariantis indicium. **¶ Gau.** Imperio clarus
 sum. **¶ Rõ.** Clara noĩa: res obscuræ: mũdi fraudes: humana credulitas: hi sunt unci: quib⁹
 huc illuc faciles animi trahunt̃. Pulchrũ imperij: pulchrũ regni nomẽ: sed imperiũ & regnum

De Exercitu armato: Dialogus XCVII.

difficillima omnium officia si rite gerantur: Alioquin & periculosa prorsus & mortifera: neque de nihilo dictum illud regium laudat: Diadema nobile potius quam felicem pannum: plenum curis periculisque & miseris multis: quem cognoscens nemo non ambiat modo aut parto gaudeat: sed nec oblatum ultro recipiat aut abiectum humo leuet. Proinde expergiscimini aliqui mortales: aperite oculos: neue semper fallis caligat fulgoribus uestra metimini atque aestimate corpuscula: circumspicite quibus septi estis angustiis: nolite geometras ac philosophos contemneret: terra omnis punctus est: uos caduci ac fragilis & incerti exitus: & cum iuuenes & cum sani estis cum morte iuctamini: & cum ascendere creditis: descenditis: & cum stare uidemini tum maxime ruitis: nec ullum aial magis suarum uirium obliuiscit: Ac sapius uermes semimortui regna & imperia somniant: Memoretote uos punctum perexiguu: seu uerius punctum: ut sic dixerim: puncti breuis: imo ne millesima quidem puncti parte possidere. Hac superbi incolam pramittis: mox pramediti: neque amplius ex uniuerso possessuri: quam quod frigidibus membris ac pallidis occupatis. Item nunc caci & insani elatoque uultu tumidi: quod natura angustat laxate animis: & uincti mensa & moribundi immortalia cogitate: in hoc nihilo ridiculosas & insanas insolentia ad momentum rapidi temporis: hic rapinas: hic iniurias: hic uindictas: hic spes anxias: hic honores uarios: hic cupiditates inexpleras: hic furores demum uestros: hic regna: principatus & imperia: hic classes: hic acies: hic bella molimini. Cum multum insanieritis: siue Impatores fueritis: siue aratores: seu diuites: seu mendici: corpus uestre putris terra: uita uestra fumus leuis: magno flatu pulsus fuerit: & uix tandem sero quidem cognoscetis uiam hanc fuisse non patriam: totumque hoc regni & imperij falsum nomen. **Gau.** Imperator factus sum. **CRo.** Stulti cum Imperatores sunt: homines se esse non recolunt aut fuisse. Quale est illud Tiberij Caesaris: qui amicum uolentem eum commemoratioue quorundam actuum in memoriam pristinae familiaritatis adducere: cum uix aperto ore: hoc unum uerbum emisisset: meministi: praeueniens interruptit: nec passus est explere quod coeperat: sed repente ait: Quid fuerim non memini: uocem improbam ac superbam: nec amicitiarum modo sed totius humanitatis immemorem. **Gau.** Ad Romanum imperium ascendi. **CRo.** Quid hinc gaudes & in euleum ascendis & in crucem. Contra pro & in lectulum & in sedile descendis: & sapius in imo quies habitat. Nonnullis opprobrium: multis supplicium: oibus labor est scandere.

De Exercitu armato: Dialogus XCVII. **Gau.**

Xercitum armatum habeo. **CRo.** Mirabar nisi regnum atque impiu exercitus: hoc est miseria miseriam sequeret. Atqui Seneca Scipionem Africanum coelo tenentem attollit: non quia magnos duxit exercitus: quos & furiosi nocentesque duxerunt: sed ob egregiam moderatorem: quam nunquam certe dat exercitus: saepe eripit: saepe minuit: Quam enim tam solida uirtus est: quam tot sceleratorum: totque carnificum cruentorum conuersatio eximplere non deterreat. **Gau.** Magnu habeo exercitu. **CRo.** Habes unde in capis uitam agas. Neque enim aut urbes exercituum sunt capaces: aut bene ciues togati militesque cohabitant armati. **Gau.** Fortissimum habeo exercitum. **CRo.** Habes belli materiam: pacis excidium: Si hinc gaudes: ad celestem certe non pertinet ciuitatem. **Gau.** Habeo exercitu ingentem. **CRo.** Habes utrumque ad latus hostes armatos: quos nec murus a te separat nec uallum: anceps profecto negocium & graue. **Gau.** Mihi multae sunt & ualidae legiones. **CRo.** Haec tedia nemo facile atque molestias insolentiaque diuumeret: sed tu oia experiendo condisces: Et quanto sit satius solum uiuere quam cum multis legionibus: profecto nulla iniuria: nulla perfidia: nulla crudelitas castrensium moribus comparanda sunt. Intelliges per teipsum quam sit uerus pueris quoque notissimum ille uersiculus: Nulla fides pietasque uiris qui castra sequuntur. **Gau.** Magni dominus ac rector exercitus sum. **CRo.** Tutius pastor tigris dum forsitan ac ursores esses. Possunt mansue fieri corda ferarum: at quorundam hominum non possunt: Et minantur antequam feriant ferae: O dia hominum improuiso erumpunt: hi quos tuos feris: qui te dominum uocant heu quam paruo precio uenale genus & instabile: quam leuibus ex causis mutabuntur: & ex militibus hostes fient. Bladi uultus in horrore dataque tibi dextra: tuam forsitan in perniciem conuertent: neque si fiat nouum erit aut insolitum. Ad Placentiam fuit motus ille terribilis: quam aduersus Iulium Caesarem suus exercitus insurrexit: de quo dictum est: Quem non ille ducem potuit terrere tumultus: Caesar autem illa incredibili sua constantia ac uirtute motum omnem compressit & punitis auctoribus quietauit exercitum atque ad obsequium reduxit. Fecit idem ad Antiochiam Alexander ille Romanus princeps successitque magnifice. Sed procede paululum: breui idem non ab alio quam a suis militibus interfecit est. Eodem modo iam Pertinax ante perierat: Sic duo postmodum Maximi pater & filius: Sic Balbinus & Maximus: sic Probus dux clarissimus: sic Gratianus & Valentinianus iunior: optimi fratres. Ille a suis legionibus: hic a suo comite proditus: Sic innumerabili

L

A

B

C

De Classe instructa: XCVIII. De Machinis & Balistis: XCIX.

les alij a suis hostibus inuicti: suis exercitibus perire: & quos milites appellabant: inuenere carnifices. Vide ergo quo gaudeas: Tuus hic exercitus trux imitis: utq; ait ille: bælua multorum est capitũ: nihil nõ aufura: ira illã uel inopia uel auaricia irritate. ¶ Gau. Mihi exercitus ingens est. ¶ CRõ. Pompeio quidẽ Thessalico prælio: ut ait Florus: nihil magis exitio fuit q̃ ipsa exercit⁹ magnitudo: & ferme in oĩbus bellis maior sp̃ exercit⁹ succubuit minor uicit.

De Classe instructa: Dial. XCVIII.

¶ Gau.

- A** Lassẽm habeo instructã. ¶ CRõ. Et instructos aer uentos: instructos æquor fluctus & instructos scopulos: terrestre aial quid tibi cũ pelago: ¶ Gau. Instructa est classis. ¶ CRõ. Instructa: tẽpestates: instructa naufragia: periculis tuis gaudes & laboribus & impensis: quaz; nullus est modus: Vestraz; oĩm insaniãz; sumptu osissima est classis. ¶ Gau. Classis instructa est. ¶ CRõ. Hãc cœli & maris ira disticiet: & quãlibet instructã sparger ac destruet iopina tẽpestas: de qua nõ cogitare dũ nauiges stulti est. ¶ Gau. Classẽm habeo i mari. ¶ CRõ. Paz; ne terra uobis discriminũ attulerat: nisi maria etiã uexarẽt: Nõ satis est terras: unde nocẽs ferz; qd̃ Naso ait: ferroq; nocentius auz; eruat effodere: Ipsa qz; horrida & quaz; primi hoĩes tantũmodo mirabant; maria penetrastis: ubiq; laborẽ: ubiq; periculum cõquirentes: Inq; hoc unũ uigiles atq; solliciti: segnes ad reliqua: ¶ Gau. Magna cũ classe maria sum ingressus. ¶ CRõ. De regressu cogita: ingredi nõpe perfacile est. Solet æquor intrantibus planũ esse: progressis sæpe monstrosum ac difficile: tamẽ inter hoĩes natus inter delphines ac tritones uitã age: mira uasti animi uoluptas. ¶ Gau. Magna mihi classis & ualida est. ¶ CRõ. At fortassis utilius tutiusq; uel breui in scalino uel sicco de littore insidias piscibus tetẽdisses: q̃ classe armata uim gẽtibus intulisses. Multis quidẽ classis eximia noxiam dedit audaciã: eoq; ipulit ubi optarẽt domi esse. Hoc & Graij Troia reduces Caphareũ ad montẽ: noiãtim uero Lacedæmones Arginusis: Syracusio Athenienses in littore: & Carthaginenses ad Egates insulas didicere. Multa sunt classibus pericula: non ab hostibus tantum sed ab ipso mari. Deniq; cũ moriẽdi genera plura essent: hoc unũ genus est additum. O cæci uitaz; quã maxime diligitis prodigi: mortẽ undiq; quã sup oĩa timetis arcessitis.

De Machinis & Balistis: Dialogus XCIX.

¶ Gau.

- A** Mñs generis machinas habeo. ¶ CRõ. Et hic q; furor regi⁹ habere unde multis noceas cũ uelis: quos beneficentissimos hoĩm esse oportuit. Et ob hoc unũ regnis impositi & reges dicti sunt ut regãt hoĩes atq; ab eis ceu parentes colant; amenturq;. Quidã etiã patres patriæ appellati: cũcta in contrariũ agũt: ut ceu tortores ac prædones publici cũctis formidabiles atq; inuisi sint. ¶ Gau. Abundo machinis ad euertẽdas urbes idoneis. ¶ CRõ. Quãto meli⁹ extruendas seruãdasq;. Tu fortasse gloriosius putas euertere: & uideri maũs tui tẽporis polices: sed nõ semp urbes machinis euertunẽ. Cæsar quidẽ bello gallico cũ aduersus hadriaticos turres maximas erexisset: primũ cõtẽptui hostib⁹ fuit: quãsi rem impossibilẽ humanis uiribus molirẽt: ubi aut; moueri & mœnibus applicari illas uiderẽ: e cõtemptu in stuporẽ ac pauorẽ uersi: om̃issa defensiõẽ ad deditiõẽ cõfugere: Acciũli bello ipsius Cæsar̃s dux Brutus ad Massiliã æque erectis atq; admotis parẽ stuporẽ obsessis iniecerat: sed nõ parem metũ: Itaq; noctu egressi turres & machinas incenderũt. ¶ Gau. Abundo machinis & balistis. ¶ CRõ. Oĩa fere quibus gloriari ad iniuriã alienam potius q̃ ad tuũ decus spectãt. Quãto erat honestius atq; hoĩẽ dignius abũdare misericordiã instrumentis q̃ sæuitiã: habere quibus hospitalis & amicis & egẽtibus esse posses: q̃ quib⁹ urbes immeritas oppugnãdo quietẽ publicã perturbares. ¶ Gau. Habeo machinas ingẽtia saxa torquentes. ¶ CRõ. Saxa torquere furiosum est. ¶ Gau. Habeo machinas & balistas innumeras. ¶ CRõ. Miz; nisi & glandes aeneã: quaz; flammis iniectis horrifono tonitru iaciuntur: Non erat satis de cœlo tonãtis ira dei imortalis homũcio. O crudelitas iuncta superbiã. De terra etiã tonuisset nõ imitabile fulmẽ: ut Maro ait: humana rabies imitata est: & qd̃ e nubibus mitti solet ligneo quidẽ: sed tartareo mittiẽ instrumento: quod ab Archimede inuẽtum quidã putant: eo tempore quo Marcellus Syracusas obsidebat. Verz; ille hoc ut suoꝝ ciuũ libertatem tueretur excogitauit: patriãq; excidium uel auerteret uel differet: quo uos ut liberos populos uel iugo uel excidio præmatis utimini. Erat hãc pestis nuper rara: ut cũ ingẽti miraculo cernerẽt: nunc ut rez; pessimãz; dociles sunt animi: ita cõmunis est ut unũ quodlibet genus armorz;. ¶ Gau. Balistis affluo. ¶ CRõ. Melius belli odio & studio pacis afflueres: Cum cætera quidẽ arma inquieti animi: hãc & degeneris signa sunt: nec pacificis quidem grata: & bellatoribus inuisa magnanimis. Deniq; sic habeto: Qui balistam primus inuenit

De Thesauro reposito: Dial. C. De Vindicta: Dial. CI.

ille aut pauidus fuit aut proditor & nocendi auidus & metuens hostes: itaq; cogitauit: qd Lucanus ait: Longe tendere neruos. Et quo ferre uelint committere uulnera uentis. Idq; de omni genere missiliū puta. Fortis bellator cōgressum hostis exoptat: quē sagittariū uitat.

De Thesauro reposito: Dial. C. C. Gau.

Tesaurū in bella repositū. CRō. Rem malam in usus pessimos. Quanto tibi & alijs erat utilius hūc & amicorū & patriæ usibus acruasse: maximeq; necessitatib; indigentium. Ille demū thesaurus uerus esset: & thesauri precii cōlestis: nunc precium est inferni. C. Gau. Thesaurus suppetit in usum belli. CRō. Thesaurus animi uires extenuat: bellū uiros: utriūq; pestifex. C. Gau. Magno thesauro subnixus in bellū sum. CRō. Solut iste thesaur; possessori suo perdēdi metu afferre: hostibus lucri spem & bellandi simul audaciā: Quis nō alacer id in bellum eat: quo quærere multū possit nihil amittere: Pugnausse quidē feruide inopē ac uicisse: eundēq; mox diuitē refrixisse: apud Flaccū legis: Et profecto si ad clarissima rez exempla inflecteris: uidebis Romanos dū fuere paupes oīm gentiū uisisse uictores: tum uinci cōpisse dū diuites facti sunt: ita ad aduentū diuitiarū discessere uictoriae ac uirtutes: simulq; opū comites delitiarū ac libidines subiere: ut nō immerito scriptores quidē temporē illoz Romanā paupertatis interitū quæsti sint. Virtutum nutritrix optima est paupertas: opulētia uitioz. Victoriā de thesauro tuo speras: hinc potius metuendū: multos pauidos & imbelles: oēs tumidos ac supbos: nullū penit; uiz; fortē fecere diuitiarū. C. Gau. Magnū mihi thesaurū aggregaui. CRō. Tibi curas & inuidiam: hostibus stimulos: furibus sollicitudinē addidisti.

De Vindicta: Dialogus CI. C. Gau.

Ostis i man; uenit: ultiois oblata est facultas. CRō. Immo experimētū tui: an ira mancipiū: an clamētia sis amicus: Quod nisi ad utranq; ferri posses: incertū esset. Multi em esse credūt qd nō sūt: experti aut qd sint: sciūt. C. Gau. Est mihi hostis in manibus: ulcisci possum. CRō. Alj potētia fines sunt: decoris alij: nō quid possis: sed quid deceat æstimandū est: ne si quantū potes uelis: nil posse sit melius. C. Gau. Ulcisci possum: nil dulcius est uindicta. CRō. Ira nihil amari; quā cur quidā dulcē dixerit mirari soleo: sin dulce aliquid inesse cōsenseris: dulcedo effera uiro indigna ac propria baluarū: earumq; nō omniū: sed præmordaciū atq; ferociū: Nil humanū min; q; sauitia & feritas: Contraq; nil homini suum magis q; misericordia & lenitas: quibus nihil tam cōtrariū q; uindicta est: & quicquid animi impetu homo in hoīem cōmittit asperius. Q; si q; uindicta nomē dulce est: ostendā tibi q; multa cū gloria uti possis: Nobilissimū uindicta gen; est parcere. C. Gau. Ulcisci licet. CRō. Multo est satius: multoq; formosius obliuisci iniuriā q; ulcisci: Generosior nulla est obliuio q; offensā: Hāc summ; orator: summo duci summā laudi tribuit: q; sc; nil soleret nisi iniurias obliuisci. Nihil aut phibet un; laudē illi nō ereptā ad plurimos peruenire. Hoc inter multa præcipuū præ cūctis opibus habēt animi bona: nō decrescūt sparsa: nec pereūt. Sume igit; & tu tibi nobilissimā hāc opinionē Cæsareā: quæ te multo faciet clariorē q; cyneā tarmadāq; memoria sua. Illa em naturā fuerit: hāc uirtutis. C. Gau. Ulcisci iuuat. CRō. Ultionis momentanea delectatio est: misericordiarū sempiterna. Duob; nēpe delectabiliū: illud præferendū q; diutius delectat. Factu hodie quo ppetuo delecteris. Nulla uero maior: nulla firmitior delectatio est q; quæ de puritate cōscientiarū: & rez bene gestarū recordatione orit;. C. Gau. Honestū est ulcisci. CRō. Honestius misereri. Multos clamētia honestauit: nullū ultio: Nihil tam necessariū inter mortales: nihil tā cōe q; uenia: Nemo ē em q; nō peccet: Nemo cui nō misericordia opus sit: qua negata: quis tā multos criminū & culparum extricabit nodos: aut dissutū diruptūq; societatis humanæ foedus sartiet: Semp inter sese hoies: sempq; in illos decertabit ira dei: Nullus erit aut litū aut pœnarū finis: nec cessabunt arma nec fulmina. Parce igit; misere & cōpescē aīm: Fac tu hoī qd tibi ab hoīe fieri uelles: qd a deo uis. Impudētē a dño ueniā petit: q; cōseruo illā suo negat. Ecclesiastic; doctor clamat indignā: Hō hoī iram seruat: & a deo quærit medelam: In hoīem sibi similit nō habet misericordiā: & de peccatis suis deprecatur. C. Gau. Non infero iniuriam sed ulciscor. CRō. Quid refert: primus pecces: an ultimus: Nō est æquū ut quod in alio improbas: in te probes. Vis ne sauitiam in hoste damnatam sequi: fieriq; illi similis moribus: cui dissimilis animo sis: quodq; ille pessimū habet: tuū facere: C. Gau. Volo quidē & licitum est ulcisci. CRō. Nec debes uelle: nec ulla id licitum lege est: ut defensio licita sit: ultio uetita: Scriptū est: Qui uindicari uult: a deo inueniet uindictā. Et rursus: ut pauloante dixi: Mea est ultio: &

A

B

A

B

C

D

De Spe uincendi: Dialogus CII.

ego retribuam eis in tempore dixit dominus. Illud tempus expecta: sine ille te uindictet qui & offendentis est dñs & offensi. Solet inter seruos domini cōmunis esse cognitio: Si quid in genui habes: si qua tibi pfectionis habitus cura est: opta potius atq; ora ne ille quidem uindictet: Sic hostis crimen in tuam uerteris salutem. ¶ Gau. Ulcisci est animus. ¶ Rō. Da iræ spacium: da consilio tempus: frena impetū: differ: aut desinet aut lætescet. Breuis hora sedat iratum æquor. ¶ Gau. Ulciscar. ¶ Rō. Vno actu multos offendes: Vna iniuria sæpe innumerabiles hostes fecit. ¶ Gau. Ulciscar. ¶ Rō. Plus te ipsum læseris q̄ hostem. Illi corpus forsitan aut opes: tibi animā famamq; corruperis. ¶ Gau. Ulciscar. ¶ Rō. Quotiēs ulciscēdi studio iniuria geminata est: læso sæpe unicum dissimulasse remediū: sæpe uel quæstū esse: uel nūtu tacito sensum iniuriæ præ tendisse periculum fuit. ¶ Gau. Perdere hostem possum. ¶ Rō. Melius est amicum quærere q̄ hostē tollere: sed utrūq; simul optimū: quod nulla arte melius q̄ parcendo fit cum ulcisci possis: Aptissimū tollendis hostibus instrumentum est lenitas: In quo si creditū esset Herennio seni sapiētissimo: nec Sannitum exercitus modo uictor collo iugum Romanū: nec iugum primo cū reliquis mox securim solus imperator Pōtius pertulisset. ¶ Gau. Ulciscendi pungor aculeis. ¶ Rō. Relisite cogitationibus pijs exemplisq; omnibus quæ leniorem in partē inclinare animū possunt: & imprimis memoria uitæ breuis & ambigua. Hæc em̄ Senecæ cui assentior efficacissima uideēt de iracundia lenienda. Cui is ipse quē memorauit doctor accedit. Nam quid aliud sentiebat: ubi ait: Memento nouissimorū & desine inimicari: Sic est enim nilq; inimicitias magis alit q̄ conditionis obliuio. Siquidem iste cuius mortem sitis: ne dubita moritur⁹ haud dubie est: & id ipsum cito: fortasse hodie: tuq; illū forsitan quod nō cogitas præcursurus. Expecta paululū: subsiste: fiet qd̄ fieri optas: & quod metuis fiet. Cæterū mors quā hosti paras: sine tuo illi scelere præparata est. Quid iuuat fati cursum properatis impellere: & morituri sanguine morituras man⁹ inficere: non scelestum modo: sed superuacū est impietate tua proximū: ac festinans tēpus arcessere: quod si ualde uelis: nulla possis pietate repellere aut differre: quanto trāquillius atq; honestius ille integer & illæsus: tu sicus & innocens: q̄ uterq; cruetus: & tu noxius hinc abibis. ¶ Gau. Vrgeor ulciscendi stimulis. ¶ Rō. Caue ne cesseris: sed oppone eis memoriā eorum: qui non tantū mites hostib⁹: sed fauentes ac benefici fuere: Contraq; illos tibi ppones: qui membratim cæsis hostib⁹ adhuc rabiem spirantes: nec quicq; in nō sensura cadauera sæuierunt. Dehinc tecum elige: quorum similis esse malis: neq; actus solos sed & uerba cōfer. Pars enim non parua crudelitatis in uerbis est. Crudelis pes: crudelior manus: crudelissima lingua est. Sæpe animi sæuitiā quā manus nō æquauerat: lingua transcendit. Illa uero optima: ut crudelitatis: sic clamētia testis est. Sonet igitur ad aurem tibi illa: cuius nō multo ante meminimus Hadriani uox: simulq; illa Tiberij: de quo scriptū est: q̄ cum audisset unum e reis Carmilium noīe anticipasse mortē: exclamauit Carmilium me euasit. O uox ferox: & si dici potest ipso uocis auctore ferocior: quid uisitati supplicij cogitabat: quē se in uinculis manu sua perimēs euasisset: Ecce duo igitur unus status sed mentiū diuersarū: uno & eodē uerbo q̄ uarie usi sunt. Ille ad præsentē hostem: euasisti ait: hic de absente: euasisti inquit. Ille suo hosti uitā donauit: hic inuidit mortem. Elige quid horū pot⁹ a te dictū uelis dici: an trāquillum illud ueræ principis: an illud alterū immane carnificis: Nec ignoro q̄ sit promptius tubere ista q̄ facere: & quid his obijci possit intelligo: Difficilius in suis q̄ in alienis iniurijs mitē esse: difficile fateor: sed bonum. De bono autem ac difficili omnem esse uirtutē: nec tu neges. Virtutis amatoribus sunt cuncta facilia. ¶ Gau. Fixum est ulcisci. ¶ Rō. Vincit pars deterior: obsta illi dum adhuc potes: uictoriāq; illi priusq; ea uti cœperit eripe: stratāq; mansuetudinem attolle. Memento te hominē: multos quidē uindicasse pœnituit: neminē pepercisse. ¶ Gau. Virtus sum. ¶ Rō. Vinci ab hoste præstabat: hostis uictorē uicit ira.

De Spe uincendi: Dialogus CII.

¶ Gau.

Ello uictoriam spero. ¶ Rō. Cum fallax uililbet: tum in bello fallacissima spes est. Nihil ex præmeditato agit: Inopine eunt oīa. Prudētissimus atq; exercitatissimus militariū rerum fuit: qui dixisse fertur: nusq; minus q̄ in bello euentus respondere. ¶ Gau. Victoriā spero. ¶ Rō. Pacem haberes utilius: eiusdem ducis uerbum memorabile traditur. Melior tutiorq; est certa pax: q̄ sperata uictoria. ¶ Gau. Bello uictor ero. ¶ Rō. Quid si uictus: Hæc spes multos in exitiū egit sine uictoriæ spe: Nemo uolens in aciem descendit. ¶ Gau. Bello superior euadam. ¶ Rō. Futuri uerbum temporis. Omnis em̄ de futuro spes: & futura omnia semper ambigua. ¶ Gau. Bello uictor remeabo. ¶ Rō. O spes ho

De Victoria: Dial. CIII. De Inimici morte: Dial. CIIII.

minum inanes: nec uictor fortasse: nec uictus remeabis: sic tibi redditum spondes: apertumq; inter gladios iter acri deuotum classico Marti caput. ¶ Gau. Esse uictor spero. ¶ Rō. Est qui contrarium speret: uel falli uel utrunq; uel alterut; sit necesse. Potest uel alter uel uterq; dux partium: seu alter seu mutuis uulneribus simul occumbere: quod & sæpe credo alibi: Et qd nūc meminerm: Thebis ultio inter fratres impios congressu: & Romæ primo post exactos reges accidisse proditum est bello: ut Superbi regis filium Brutus cōsul ad inferos psecutus est: Amisso autē spiritu iam uictoria nulla est: quo seruato: sæpe tamē ex acie pari Marte disces sum tenes. Utrobiq; igitur ambos duces spe uictoriæ fraudatos constat. Vnū nempe fraudari tam cōmune: tamq; quotidianū est q̄ in aciem proficisci: Quid scis autē: an unū ille tuis: hac qua tibi blandiris uictoriæ spe fraudādus? ¶ Gau. Bello uincam. ¶ Rō. Ut anceps semper: sic sæpe tristis & sanguinolenta uictoria est. Non habetur gratis: quod uitā discrimi ne quæritur: chare emitur: cuius sanguis est precium: charius cuius mors fieri potest: ut pars uictrix ducem perdat: ita tuis uincens uinci potest. Quid de uictoriæ sceleribus dicā: Nō sunt tot uicti miseræ: quot sunt peccata uictoris. Q̄ si peccato miserius nihil est: nec uictus eo q̄ uincit uictore inferior: sed eo minus miser quo minorē re; damnis afficitur. ¶ Gau. Vincam. ¶ Rō. Ut ad summam redigam: & an uincal: & an melius sit uicisse: si uiceris in du bio est.

B
C

De Victoria: Dialogus CIII. ¶ Gau.

a T uici. ¶ Rō. Caue ne te uincat ira: superbia: crudelitas: furor: rabies: Hi sunt enim uictoria comites & uictor; hostes inuisibiles & horrendi: a quibus sæpe clarissimi uictores turpissime uicti sunt. Nondū te uocat ad calculū fortuna: lōga & perplexa rationum series: creditrix uiolenta & pertinax: cum qua tibi nunc quoq; negocij multum restat: mutuūm reposcere solita ē magno cum scōnore. ¶ Gau. Magno prælio uici. ¶ Rō. Victor prælio: sæpe uictus est bello. ¶ Gau. Vici autem. ¶ Rō. Quotiens uicere Carthaginenses: quotiens Galli: gentesq; aliæ: quotiens autē uicti sunt Romani: sed spectādus est rerum finis: ear; maxime quæ uoluuntur & stare nesciunt. ¶ Gau. Vici certe. ¶ Rō. Et si certus belli exitus: adhuc euentus est dubi; & de latis tristitia & læta de tristibus erumpunt. ¶ Gau. Magnam uictoriam quæsiui. ¶ Rō. Nil tam magnū ut nō nimio quari possit. Est ubi plus uulnerum ac fune; uictoriosa pars cōputat: Si non credis: Xerxem atq; Thermopylas interroga. ¶ Gau. Magnæ uictoriæ fors fuit. ¶ Rō. Vix potest magna uictoria paruo precio cōstare. De bello omnium maximo: omnium maximus historicus dum ageret: A deo inquit uariā fortuna ancepsq; Mars fuit: ut ppius periculo fuerint qui uicerūt. ¶ Gau. Plene uici. ¶ Rō. Non est plena uictoria ubi armatus hostis supest: q̄q; & si hunc oppresseris alij renascētur: quosdam nempe uictorias ceu sementē dicas esse bello;: sic odia ferro trunca repullulāt dē santurq;: & rediuiui in aciem redeunt bellatores: non ut fortassis imaginatio uāhemēs olim Cassio a se cæsi hostis imaginem supremo illo suo die obuiā dedit: tam tremendo aspectu ut audacissimum uir;: qui uiuentē illum non timuerat: defuncti spēs in fugā uerteret: sed ita ut pro uno multi redditi ueris manibus ue; ferrū moueant in illos qui uicisse uidebantur. ¶ Gau. Vici: iam securus sine hoste sum. ¶ Rō. Stulte: dum erūt homies nō deerunt hostes: Tu Romanæ urbi post innumeros triumphos: edomitūq; orbē: nō defuisse hostē legis: & tibi defuturū speras: quiescenti forsan hostis deerit: at pugnanti nunq;. ¶ Gau. Victor sum. ¶ Rō. Caue ne sis frustra: uti scientib; uictoria fructuosa est: uti autē dico: nō eo modo: quo Maharbal Hannibali: sed quo Hanno uir melior suæ reipublicæ consuluerat: Nam pfectio usus fructusq; uictoriæ optimus pax est: neq; ad alium q̄ ad pacis finē iusta bella suscipiuntur. ¶ Gau. Victoria mecum est. ¶ Rō. Vide ne euolet: alata est.

A
B
C
D

De Inimici Morte: Dial. CIIII. ¶ Gau.

d E inimici morte lætus sum. ¶ Rō. Sperare de inimici morte aliquid: seu cuiuspiam hoīs uel gaudere: illi forsitan sit pmissum si quis usq; esset immortalis: Sperare autē alterius mortē quæ tibi possit ante cōtingere: uel gaudere id hosti euenisse qd tibi necessario euetur; sit: stulta spes: inane gaudiū. ¶ Gau. Gaudeo de inimici morte. ¶ Rō. De tua alius mox gaudebit. ¶ Gau. De inimici morte gaudeo. ¶ Rō. Si quā uestræ cōditionis memoriā haberetis: nūq; hō de morte hoīs gauderet. Qñ em̄ quæso duor; qui simul ad supplicium ducerent: alter alterius de morte gaudiū cœpit: sciens sibi idē supplicij genus instare: & nō potius in illius morte suā cogitans ingemuit. ¶ Gau. De inimici morte gaudiū sensi. ¶ Rō. Quotiens putas optata mors hoīm uoti compotes torferit: & optare uitā frustra cœ;

A
B

Despe pacis: Dial. CV. De pace & Inducijs: Dial. CVI.

perint: qui nō frustra mortē prius optauerint: dū intelligere incipiūt in suā se pnciem optaf
 fer: Sed præcipites sunt affect⁹ uestri: quicquid uultis ualde uultis: qđ de Marco Bruto di
 xisse Iulius Cæsar ferē: Immo uero nimium uultis: nec feruēs desiderium moras fert. Itaq; quic
 qđ uultis statim uultis: hinc nō modo uota impia sed uenena sed cædes: & qcqđ hō in homi
 nē struit nocentissimū animal in suā speciem. Multa uero optatis quæ si in consiliū ratio eēt:
 admittā timeretis: & uarietas uotoꝝ malæ electionis argumentū est: nec prius ad rectum re
 dit impetus q̄ inconsulti affectus infaustis castigentur effectibus. ¶ Gau. De morte hostis
 gaudeo. ¶ CRō. Si est hostis inglorius: de ipsius morte gaudere turpe est & dolere superfluū:
 Sin illustri: honestus piusq; est dolor: & si nō propter hoīem: at ppter uirtutem quæ indies
 rariora habet hospitā: Sic Metellus Macedonicus Africani iunioris: sic Cæsar Pompeij: sic
 Alexander Darij mortē fleuit. ¶ Gau. Gaudeo de inimici morte. ¶ CRō. Quō de illius mor
 te gaudeas: quē diligere iubearis: nō ut hostē sed ut proximū eiusdem opus opificis: ¶ Gau.
 De inimici morte gaudeo. ¶ CRō. Nō audis forsitan an contēnis consiliū notissimū Sapiētis:
 Noli inquit de inimico tuo mortuo gaudere: sciens quoniam omnes morimur & in gaudiū
 uolumus uenire: Sanū prorsus seu consiliū seu præceptum.

De Spe Pacis: Dialogus CV.

¶ CSpes.

A Pero pacem. ¶ CRō. Melius est pacē seruare q̄ sperare. Stulti em̄ est fastidire res cer
 f tas: ambiguas spes amplecti. ¶ CSpes. Pacē spero. ¶ CRō. Tenuisses eā artius: nec
 abire sineres q̄ sperares. Quid em̄ si ad hanc spem impatientia te duxit tua: ut spe
 rando angī eligeres: quo gaudento uti poterat: ¶ CSpes. Pacē spero. ¶ CRō. Spes pacis mul
 tos perdidit: sperataq; paci succedēs insperata calamitas incautos obruit sopitosq;: q̄s exp
 tos inueniens nō læsisset. ¶ CSpes. Spero pacē. ¶ CRō. Quid tamdiu speras qđ mox assequi
 in tua sitū manu est: Rari sunt qui pacē nō inueniant: si bona fide uelle cœperint: Sed hi ipsi
 quibus dulce nomē pacis: pax amara est. Pacē itaq; petentes: paci obfāt. Quattuor uobis
 cum habitant pacis hostes: Auaricia: Inuidia: Ira: Superbia: Has in externum exiliū pellite:
 B pax æterna erit. ¶ CSpes. Spes pacis haud dubia est. ¶ CRō. Inter spem pacis & pacem mul
 ta incidunt: lene uerbū: gestus facilis: compositā sæpe turbauit pacē: Ipsi tractatus pacificiq;
 sermones ferro sæpe frangunt: aīosq; acuit: bellūq; asperat pacis spes: Sic amicitia mentio
 nem irritā quasi cotē dixeris odioꝝ. ¶ CSpes. De pace agit: pax erit. ¶ CRō. De pace crebro
 ne quicq; agit: nōnunq; uero periculose de pace agebāt atq; egerant & Galloꝝ & Pœnorū
 C duces: qñ illos Camillus oppressit: hos Scipio. ¶ CSpes. Post belli finē pax firmabit. ¶ CRō.
 Quanto firmata esset utilius ante belli principiū: Quot damnis ac mortib⁹ tēpestiua pace ef
 fet occursum: Sed uos pueri contumaces ac discholi: sine uerberib⁹ nō sapitis: In pace bellū:
 in bello pacē quæritis: neq; unq; nisi bello afflicti pacē uel noscere incipitis uel amare: eāq;
 ut perditam fletis: sic mox redditā pari leuitate cōtemnitis: donec uos iteq; atq; iteq; amissa
 perdoceat bona uestra nō spernere: mala uestra non cupere: deniq; nō ineptire: nō furere: qđ
 anteq; assequamini pudeat. Sæpissime idē uobis audiendū: nec audisse sat est: sæpissime ui
 D dendum & experiendū dicā pprie: ut discatis aliquid sæpissime uapulandū est. ¶ CSpes. Bel
 lū pax sequet. ¶ CRō. Melius præcessisset bello iter obstructura: nihil infanūs q̄ spe remedij
 ultro uulneri sese offerre: auxiliū non causam dant fomēta uulnerib⁹: ægro salutē optare na
 tura est: sano ægritudinē spe salutis insania. ¶ CSpes. Pax futura est. ¶ CRō. Solet pax urbib⁹
 C mutationē rez afferre pestiferā: optia quidē ipsa: sed pessimis circūuoluta comitibus: iniq;
 legibus: fluxis moribus: occultis odijs: apta tyrānide. Recordare quid ciuili olim bello præ
 sagus ille dixit nec se fellit: Supos quid pdest poscere pacem: Cum dñō pax ista uenit. Meli
 or est aut bellicosa libertas uiris fortibus q̄ pacifica seruitus. ¶ CSpes. Pacem habeo. ¶ CRō.
 Interim bellum habes.

De Pace & Inducijs: Dial. CVI.

¶ CGau.

A Acem habeo. ¶ CRō. Bonū ingēs si sincer⁹ esset atq; perpetuū: neutꝝ sane est: Nam
 p neq; nouū est sed cōe nimisq; q̄ridianū est: ut sub umbra pacis bellū lateat: neq; pa
 cem q̄uis purā diuturnā sinit aīoꝝ instabilitas: secū assidue nō min⁹ q̄ cū hoste pu
 gnantiū. ¶ Gau. Pax quæsita est. ¶ CRō. Sed amissa ē cautio & disciplina militaris: fida ur
 bium tutela: quæsita aut lenta segnicies: & sp piculosa securitas: cū in multis nepe sit melior
 bello pax: in hoc uno bellū meli⁹ q̄ cauti⁹ atq; expienti⁹. Nūq; Romana ytuſ abijisset si bel
 lum Carthaginēse māssisset. Pax punica Romanæ urbis excidiū fuit: urbib⁹ q̄ alijs documē
 tum sempiternū: nō semp̄ populis atq; imperijs optimam pacē esse: Idq; uir optim⁹ Nasica

De Pontificatu: Dialogus CVII.

male non sibi creditū iurabit: & uera locutū docti oēs fatebunt. ¶ Gau. Pacē habeo. ¶ Rō. Modeste utere. Bello quolibet funestior pax supba & negligens. Sape armati inter gladios tuti: mox togati in gladios inciderūt: & seris uotis optauere bellū. Quid ruinā mor: atq; ip̄sius humanitatis interitū loquar? Quot iā bello uiri optimi: pace pessimi euasere: quasi cum armis oēm penitus exuti uirtutē: mox cū toga uitia oīa induissent? Sic interior habitus cum exteriorē mutatus est. Cuius quidē rei: & si multa milia hoīm in testimoniū trahi possunt: tū abunde suffecerint testes duo: Sylla & Marius: quorū primū: ut de illo scribit: neq; laudare: neq; uitupare quisq; satis digne potest: quia dū quærit uictorias: Scipionē se populo Romano: dū exercet sæuitiā: Hannibalē repræsentauit. Secūdus ꝑo uir fuit ut de illo itidē scriptū est: cuius si examinent cū uirtutibus uitia: haud facile sit dictū utrū bello melior an pace perniciosior fuerit: adeo q̄ rēpublicā armat⁹ seruauit eā primo togat⁹ omī genere fraudis: postremo armis hostiliter euertit. ¶ Gau. Pacē patriæ partā lætor. ¶ Rō. Quid si pax interdū qd̄ in hoīe optimū est extinguit: nutritq; qd̄ est pessimū? Notū est illud Satyrici: qui cū de causis prisca illius Romanæ uirtutis multa dixisset: inter quas est: & ꝑximus urbi Hānibal: ad extremū intulit: Nūc patimur lōgā pacis mala. Sæuior armis luxuria incubuit uictūq; ulciscitur urbē. Est ne aut: oro te: ulla pax tāti: ut nō odiosa sit uiris egregijs comitāte luxuriar? Certe altius cogitanti: depositis licet armis pax uideri nequit: ubi bello domestico uitiorū in sidiosissimo & carēte inducijs oppugnant animi: boni mores in exilium pellunt: uoluptates imperāt: uirtus opprimē. ¶ Gau. Pax firma est. ¶ Rō. Et pacis comites licētia ac libido: & ut dixi: discrimina nec pauciora nec minora q̄ belli. Illa em corpibus: hæc animis pestē ferunt: sæpe etiā corpibus. Itaq; multis lorica foelicioꝝ q̄ toga: cāpusq; securior q̄ thalam⁹: tuba q̄ tibiā: sol q̄ umbra. Sūt quibus nil tutius bello sit: qd̄ Iuliū Cæsare prædicantē de se suisq; militibus audisti: pacē ꝑo si sine uitijs ueniret: & cœleste munus: & secūdū nulli bonū fateor: Raro aut sine uitijs uenit. ¶ Gau. Sed feci inducias. ¶ Rō. Dedisti hosti spacium ad colligēdas uires quib⁹ fortius te feriret. ¶ Gau. Inducias habeo. ¶ Rō. Cognatā inducijs insidiā sunt. Multra ꝑ insidias hostiliter fieri uides: plura etiā facta legis: ut nil aliud belli cōsilia licētius agitant: liberius contrahunt auxilia: quosdam bello inuictos induciā cōfecere. ¶ Gau. Sūt mihi cū hostib⁹ induciā. ¶ Rō. Ignauū tēp⁹: nec pace lætū: nec bellis exercitū: sed dubijs inter utrūq; pulsum fluctib⁹: ubi & tumor paci obstat: & timor bello: nescio an sit grauius pēdere q̄ ruere: Respirādi tempus optare fatigati est: miserī aut & insani est nec pacem pati posse nec bellum.

De Pontificatu: Dialogus CVII.

¶ Gau.

D pontificatū ueni. ¶ Rō. E tempestate in portū fugi solet: tu e portu in tēpestate spōte fugis: tu mirus nauta. ¶ Gau. Pontificiū sum adeptus. ¶ Rō. Paꝝ ne difficilis: paꝝ grauis unius animæ tibi cura uidebat: nisi oīm curas in te unū atq; oīm sarcinas trāstulisses: Fortes humeri: an fortis ambitio eo aīos cogēs ubi male sibi futuꝝ sciunt. ¶ Gau. Ad pontificium ascēdi. ¶ Rō. Quo tramite uideris. Duplex est em uia: utraq; ad laborē: altera ꝑo etiā ad miserīā ducit: quacunq; prexeris uel te miserū uel ut optie cesserit ex libero seruū scito: Sic qui ascēdisse diceris: descēdisti: un⁹ iā illoꝝ: quib⁹ canit ꝑpheti cum illud: Qui descendūt in mare nauib⁹ faciētes opationē in aquis multis: Qui ascendunt usq; ad cœlos & descendūt usq; ad abyssos: quorū aīa in eis tabescēte: ꝑpter negociorū multipliciū ꝑcellā: Turbati sunt & moti sicut ebrius: & oīs sapia eorū deuorata est. ¶ Gau. Sūmi soliū pōtificat⁹ ascēdi. ¶ Rō. Quo mare altius: & uēti plures & piculosior tempestas. ¶ Gau. Roman⁹ pōtifex fact⁹ sum. ¶ Rō. Quo maior urbib⁹ Roma est: eo maior te laborē moles manet: Erūt q; te colāt: qui adorēt: qui obsideāt ac circūstent: qui tibi serico terrā sterant: auro niueos frenent eqs: qui uina dapesq; instruāt ac prælambāt: prisca pōtificib⁹ inauditū obsequij gen⁹: Ex diuerso erūt: q; ommissis ꝑprijs reb⁹ in te figāt oculos: te notēt: de te iudicēt: & q̄ iuste de⁹ uiderit: qui deniq; mores tuos arguāt: ꝑba distorqueāt: famā lacerēt: uitā carpāt: quicqd̄ usq; mali erit: quasi e fonte unico malorū ex te ꝑdisse dicēt: populi discordiaꝝq; scelerūq; oīm un⁹ tu causa uocaberis: quō inquit sanū erit ecclesiæ corp⁹ cū ægꝝ ac languidū sit caput? Est ne oro te tanti uel aureū poculū uel cubile purpureū uel gēmatu uertex: ut quietis & famæ precio quæri uelit? ¶ Gau. In summū pontificē sum elect⁹. ¶ Rō. Verfa ut libet hac rē tā expetita hodie: qd̄ est totū uel inane uel durū est: ut nō īmerito quidam summi pōtifices tædio reꝝ uicti: nō suppliciu aliud q̄ foelicitatē illā hostib⁹ suis optauerint. Nā ut paucis expediā: sūmus pōtificat⁹: si rite gerit: summ⁹ est honor: summū onus:

De Felicitate: Dialogus CVIII.

summa seruitus: summus labor. At si male: summū animæ periculum: summū malū: summa miseria: summus pudor: anceps ex omni parte negociū. ¶ Gau. Sūmi pontificatus sedē teneo. **¶ Rō.** Non tenebis diu. Breuis est hoīm uita: regū breuior: pōtificūq; breuissima: eo qđ propē pondus uastaticū curarū: atas ipsa pōtificis Romani tempus angustat: quæ ad hoc culmē nisi admodū fessa uix peruenit. **¶ Gau.** Sūmi pōtificatus in uertice sedeo. **¶ Rō.** Quo sublimior sedes: eo grauior casus: uix ex alto sine periculo aut labore descendit. Cura ut descēdas sobrie: nē in illo grege reperiaris: de quo dictū est: Tollunt in altū ut lapsu grauiore ruant. Ex omni quidē mortali fastigio descendendum nemo dubitat: sed hoc interest: qđ iustorū ac sapientū descēsus: reliquorum uero præcipitiū ac ruina est. Ideoq; pœnus ille dux moriens qui dixisse fert: Finis ad alta leuatis est ruere: non improprie ait ut iniustus. **¶ Gau.** Sūmi pōtificatus arcē rego. **¶ Rō.** Solebāt primī ex hoc statu ad martyriū peti: nunc ad delicias uocari credunt: ideoq; certatim hic locus appetit: & huc oīm ferme mortaliū uota suspirant: Quis autē uel Romanū uel quēcūq; pontificatū aliā cupit ob causam: nisi quo potentior ac ditior sit: Cōtra iusticiæ præceptū præesse quærit nō pdesse: quodq; sacrilegium pudendūq; uel dictū est: magnis saepe muneribus: quin & pactis & sponsonibus spes emit sacerdotij pinguioris. O uertigo morū pessima: ad qđ olim consueuerāt & deberēt cogi homines: inde nūc retrahi nō possunt: & tam præceps feruet ambitio: ut nō christiani pudor ac modestia uideat: sed ardor & peruicacia paganorū: quā in huiusmodi petitionibus tantā fuisse didicimus: ut de Iulio Cæsare lectū sit: qđ pontificatū maximū petijt nō sine p̄fusissima largitiōe: in qua reputās magnitudinē æris alieni: cū mane ad comitia descēderet prædixisse matri osculanti fertur: Domū se nisi pontificē nō reuersurū: Nec sefellit: Pōtifex est reuersus. Liqueat autē quo impetu illud ambierit: quo nō impetrato: uel moriēdū sibi certe uel exulandum eē decreuisset: Hoc illi autē utrūq; licuerit: cui a prima ætate propositum sit regnare: Ita ut iuriā suam putet: si qua est: hoc orbe potestas altera qđ Cæsar: si tellus ulla duorū est. At Christiano homini cui propositū sit seruire: dñiq; sui iugū ferre: pontificatū quō liceat ambire non uideo: nō modo largitione profusissima: sed qđ nō multo minus est turpe blandicijs atq; mendacijs indignis uiro artibus: sed cōibus adeo ut hæc fere iam unica sit in altū uia. **¶ Gau.** Romanus pōtifex sum. **¶ Rō.** Seruorū seruus diceris: Caue ne dominorum dominus fieri uelis. Memēto p̄fessionis: memēto debiti: memēto dñi: qui merito nulli magis qđ uicario læsus irascitur.

De Felicitate: Dial. CVIII.

¶ Gau.
A Vm felix. **¶ Rō.** Pontificatu forsan aut Imperio aut omnino potētia atq; opibus felicē fieri credis: Falleris: Nō felicē faciūt ista uel misera: sed detegūt atq; ostēdūt: & si quid facerent: misera potius qđ felicē facerent: sunt em̄ plena periculis: quibus humanarū est affixa miseriae radix. **¶ Gau.** Felix sum. **¶ Rō.** O miser qui in tot malis te felicē speres. **¶ Gau.** Sū felix. **¶ Rō.** Opinione fortassis tua: quæ qm̄ falsa ē: felicitati nihil addiderit: sed miseriae multū. Si quidē ppriā nō nosse miseriā: miseria sūma ē. **¶ Gau.** Felix sum. **¶ Rō.** Hoc inter carnificum gladios magnus ille Pompeius de se prædicat: qđ tamē si profundius uerū fodis: nunq; fuerat: ne tū quidem dū florentissimo in statu felicitissimus uideret. **¶ Gau.** Sum felix. **¶ Rō.** Felix es & unus uiator insolitus: mirus cursor: qui in hoc scrupeo & difficili calle sis felix: inter mille pericula raptatus iugiter: & ignorans: quo si quidem hic es felix: quod nemo unq; fuit: nemo erit: ut auguror: Nam quis quæso hominum felix in miserijs: Nemo igitur felix priusq; ex hac miseriae ualle migrauerit. Duos quidē e cunctis mortalibus colligunt felices: in quibus opinatissimus est Quintus Metellus: & apud scriptores rerum & uulgo etiam felix. Sed huic tamen quibus latae iactatum felicitatis nomen in quibusdam exactioribus scriptis ereptum scio iniurijs aliquando grauissimis: & quod dolorem ingeminat: uili ab auctore susceptis. Iam reliquorū falsa felicitas in apto est. Sylla felix tantū dictus est: infelicem tamen uitæ illum ac mortis atrocitas probat. Alexandri Macedonis: ac Iulij Cæsaris: & si fortuna prosperrima: uita tamē inquieta semper ac turbida: atq; ideo nunq; felix: Vtriusq; mors rapida. Ille in medio bello: cursu: hic post uictoriam repēte. Ille ueneno perijt: hic ferro. Scipionū bellicā felicitatē: alterius indignū exiliū: indigna quoq; alterius & inulta mors minuit. Lōgum est euoluere singulorū fortunas: Ad supremū uenio. Vnus omniū fere oibus felix uisus est Augustus Cæsar Monarchia omniū altissima: diuturna pace: uitæ spacio ac sine suauissimo: qđq; oīa superat: morū atq; animi tranquillitate perpetua: Quis hunc felicitissimum negauerit: Sed felicē negāt: quibus hæc

De Spe bona: DIALOGUS CIX.

scrutandi studium fuit. Obstat em̄ extrinsecis fulgoribus interioris ac domesticæ uitæ stat⁹:
 & fortuna longe alia: naturalis ac uirilis sobolis defectus: adoptiuorū ac nepotum immatur
 ræ mortes: & quorundā morte peior contumacia. Ad hæc & uilissimorū quoq; hominū insi
 dia: & suorū in se crebræ cōspiraciones: & dilectissimæ atq; unicæ filiæ ac neptis adulteria cre
 briora: deniq; nō suos hæres: successorq; non placitus: & necessitate magis q̄ iudicio elect⁹:
 nec om̄ino se dign⁹ nec imperio. Si horū ergo nemo fœlix: uel fœlicē aliū da mihi cū quo fœ
 lix sis: uel sine consorte fœlix esto: uel iam tandem ueriori sententiæ aurem præbe: scđm quā
 dico iteꝝ: Ante mortem nemo hominū fœlix. ¶ Gau. Ego animo fœlix sum. ¶ Rō. Sentio
 quam fœlicitatem dicis: aut fœlix igit̄ errore tuo es: ut ait ille: quæ fœlicitas: ut dixi: miseria
 est: aut uirtute animi fœlix: quæ nec ipsa fœlicitas plena est: q̄ uis sit ad fœlicitatē uia. Ad po
 stemum cuncta discutiens: me mirari non dissimulo: quā mihi fœlicitatem quidam somni
 ant promittuntq; alijs: acutissimi homines in multis: hac in parte cæcissimi: Nam siue om
 nium cumulus honoꝝ ad fœlicitatem isq; indeficiēs ac stabilis requiritur: & q̄ multa desint
 homini uitæ studiū hoc agenti: pro se quisq; sentit: & hæc ipsa quæ adsunt q̄ incerta: q̄q; la
 bilia sint agnoscit: siue quod alijs uidetur: sola uirtus hoc præstat certe ipsi: qui scđm uirtu
 tem uitam agūt: quos diffiniunt fœlices: quosq; fœlicitati proximos nō nego: uitam ipsam
 perpetuis temptationū prælijs patiunt̄ infestam: periculis semper multis & grauib⁹ expo
 siti: nec unq; ante exitum securi: quod siue nesciūt siue sciunt: æque miseri sunt habēdi. Nulla
 enim cū errore: nulla sine securitate fœlicitas. ¶ Gau. Fœlix mihi ipse uideor. ¶ Rō. Iam re
 sponsum habes: Si fœlicē error faceret: paucissimi non fœlices essent: Falsa ergo fœlicitas tua
 est & ea ipsa perbreuis. Nulli errore diu cōtigit gaudere: Sola quidē ueritas solida est. Error
 tenuē quiddam & inane: quod inter amplectentiū manus quasi fumus aut umbra dissiliat.
 Veniet quæ umbras abigat: falsaq; gaudia in apertū protrahat: quæ fœlicitati humanæ ue
 rum preciū somnijs ponat. Quære interim ab his ipsis quorū proxime mētio est habita: quæ
 re ab oibus qui fœlices uel sibi uel alijs uisi sunt: Vbi nā gentiū: quoue nunc in statu sint: de
 sua illa breui fœlicitate: quid sentiant: Tacebūt ipsi: sed loquetur ueritas testabiturq; habi
 tos fœlices fuisse miserrimos.

C

D

De Spe bona: DIALOGUS CIX. ¶ Spes.

q Vicquid in re sit: spem mihi nullus eripiat. ¶ Rō. Hanc auferre potest nemo: ipsa
 sese sensim eripit: & inopinis euentibus sæpe lusa consumitur. ¶ Spes. Spero mul
 ta. ¶ Rō. Et multa metuas oportet: Sine metu em̄ spes nō habitat. ¶ Spes. Spero
 bona. ¶ Rō. Mala igitur times: ut enim opposita spes timori est: sic aduerso de fonte oritur:
 & necesse est quod sperare cōperis: eius contrarium ut fermides. ¶ Spes. Spero læta. ¶ Rō.
 Sed incerta: quorū studio certa negligere dementia certa est: Qui equidem quod non habet
 sperat: quod habet obliuiscitur. ¶ Spes. Sperare meliora non prohibeor. ¶ Ratio. Quid
 si difficilia: quid si impossibilia: uenturaq; nunq;: quid si peiora: si pessima sunt quæ spe
 ras: & meliora tibi fingis: ¶ Spes. Iuuat in spe uiuere. ¶ Rō. Dic uerius in spe mori: Nam
 & futura cogitantibus præsentia dilabuntur: & qui longinqua prospiciunt: quæ sub oculis
 sunt non uident: & qui cras uiuere destinant: hodie non uiuunt. Nondum est cuius initium
 speratur: Ita cum spes omnis boni absentis expectatio sit: consequens est sperantem pro ea
 saltem parte qua sperat: mali aliquid pati. ¶ Spes. Dulce est sperare. ¶ Ratio. Audio qui
 dem multos hoc dicere: sed hanc ego dulcedinem nō agnosco: Nam si sperare & optato car
 cere etiam dulce est: quod qui dixerit haud dubie gustu caret. ¶ Spes. Sperare delectabile
 est. ¶ Ratio. Ergo & pendere & affici & torqueri: spes est: & longi supplicij longa spes est:
 nil sic animum fatigat: nil sic senium præcipitat. Itaq; sæpe uir sapiens spem perditam: lucrū
 uocat: seq; infinita cupidine liberatum ab expectationibus uanis ad gaudendum bonis su
 is cogi gaudet. ¶ Spes. De euentu fors uiderit: ego i spe gaudeo. ¶ Rō. Vide autēne quan
 do forsā in re doleas: & optasse & sperasse & sperata consecutum esse pœniteat. Multos q̄s
 suspenſa diu torserat ad exitum spes ducta pessundedit: Multi uotiuis & ualde licet nō sat se
 ris longæ spei pierie successib⁹. ¶ Spes. Nemo mihi tollat spē. ¶ Rō. Nemo tibi tollat tædiū
 ac laborē aī. Audisti uetere dici solitū. puerbio: Magn⁹ labor expectare. ¶ Spes. Rei bonæ
 expectatio blāda ē. ¶ Rō. Sed & fallax & anceps & anxia. Si hoc negas: nūq; aliqd expecta
 sti: sed se fallentiū iextimab⁹ turba ē: qbus ad id qđ agūt nihil p̄fus inefficax sese offert: ni
 hil respuit: nulli se negat: flecti facit & falli p̄na credulitas. Argumētū yō leuitat̄ ingēs atq;

A

B

De Hæreditatis expectatiōe: Dial. CX.

C amentia dixerim: passim obuias spes amplecti: & his illico certis ut bonis pasci: ad quas docti omnes & experti res tardi sunt. ¶ **Spes.** Bonā interim spem habeo. ¶ **CRō.** Interim dicis. Credo dū te illa sefellit: hic est em̄ mos inuiti spem deponitis: nūq̄ illā relicturi nisi uos illa relinqueret: quin cū uos sæpe reliquerit: miq̄ dictu: iteq̄ atq̄ iteq̄ redeuntē cupide semp̄ excipitis: p̄gressiq̄ obuiā quasi oblitū ueteq̄ nouis armatā dolis inclusi totiens cordis arce reponitis. ¶ **Spes.** Spem bonā usq̄ ad ultimū nō deserā. ¶ **CRō.** Quid si diu añ illa te deseruit: An ne illā retrahes: an sequaris: an expectabis ut redeat: Age aut̄ spera: quādo nihil est dulcius q̄ falli. Nō ego tibi spem quā mordicus tenes eripiā: tantū illud admoneo: nō esse spem bonā quā tu reris. Nō est spes bona: quæ bonū sibi proposuit sed quæ bene. Bonū quidem sperare scelestissimi q̄ hoies possunt: imo & solēt: Vere itaq̄ bona spes est quæ de uero bono rite cōcepta est: Hæc qui habet stringat: teneat: neq̄ abire eā uel in ultimis sinat: fororesq̄ illi suas iūgat: charitatē: fidem. Hæc spes læta: dulcis: uerax: fœlix est: quæq̄ nec sperantem fallit nec cōfundit: sed ad optimū prouehit: animūq̄ interim sperati boni anticipatione latificat. At uos seu uet̄ bonū male meriti speratis: seu malis ueris falsum boni nomē imponitis: Iure igit̄ uestra expectatio anteq̄ ueniat mœsta est mœstiorq̄ cū uenerit. ¶ **Spes.** Humanum sapio: & de his loquor quæ hoies uocāt bona. ¶ **CRō.** Huius nois doctos olim inter homies longa lis fuit: quæ adhuc pendet pendeatq̄ aū in om̄e: his unū in rebus: cōtra aut̄ illis bona multa ponētibus. ¶ **Spes.** Linquamus ista philosophis: ego quæ uulgas dicit bona spero. ¶ **CRō.** Malū igit̄ tuū speras: qd̄ uel dilatiōe te cruciet: uel fasce opprimat exoptato. Fac: succedat em̄ qd̄ ad corpus attinet: hosti arma paraueris: qd̄ ad fortunā: uariæ & imitis domina subieris iugū: qd̄ ad aīm p̄o ipsū magna etiā ps in cladē ac p̄niciem uerti queat: qm̄ quæ delectāt animū: sæpe & lædūt. ¶ **Spes.** Ieci ego spei bonæ anchorā nec mouebo. ¶ **CRō.** Atqui solēt nautæ tempestate orta nauis anchoram præcidere si diuelli nequit: relictaq̄ illa fugā capere: nō em̄ quod trāquillo mari apud poetā: Dēte tenaci anchora fundabat naues: In magnis q̄ pelagi motibus accidit: ubi nō naues fundat illa sed alligat: & naufragio uirtetas tradit: Nec Hercle aliter in̄ procellas humanar̄ res spes affixa & tenax multos in exitium traxit: qui abscissa utiq̄ & abiecta spe incolumes euassissent. Sæpe igit̄ subtrahēda spei anchora: uel si hæreat euellēda. Si ne id quidē liceat: abscindenda rerūq̄ sub fluctibus relinquenda est: ut liberā uitæ prorā gubernaculo prouidētia dirigas ad salutis portū. ¶ **Spes.** Bene spero. ¶ **CRō.** Bene sperādo & male habēdo transit uita mortalīū.

De Hæreditatis expectatiōe: Dialogus CX. ¶ **Spes.**

A h æreditatem orbi senis expecto. ¶ **CRō.** Modo te tranquillū prædicabas: ipse tibi ne cōtrarius sis attēde: nunq̄ expectatio trāquillitasq̄ cohabitāt: uix ullum uitæ tædiū expectatiōe molestius. ¶ **Spes.** Expecto senis hæreditatē. ¶ **CRō.** Nescis qd̄ ille forsan expectet: Est ea quidē inter hoies uulgaris insania: ut fere oēs nō coæuis tantū: sed iunioribus q̄ diutius se uicturos sperēt. Inuiti sua de morte cogitāt mortales: de aliena autē libenter: cū tamē contrariū agere esset utilius. ¶ **Spes.** Senis hæreditatē spero. ¶ **CRō.** Quid si ille interim tuam sperat: Falli alterutrum est necesse. Quot autem senes inuenias mortem iuuenum expectantes: Et sane nemo tam senex qui non possit annum uiuere: Nemo tam iuuenis qui non possit hodie mori. ¶ **Spes.** Hæreditatem orbi senis spero. ¶ **CRō.** Iustius hæc sperabat filius. Iuniorē iustior spes elusit. ¶ **Spes.** Hæreditas orbi senis ad me uenit. ¶ **CRō.** Quid scis: an ad illum tuæ: Gaio Claudius: Neroni Galba: Domitiano Nerua: Cōmodo Pertinax successit: & successionum talium plena est hominum uita. ¶ **Spes.** Orbi senis hæreditas me manet. ¶ **CRō.** Quem non fallere possit uolens: qui quem noluit sefellit: cui superuiuere nequeat qui filio superuixit. ¶ **Spes.** Orbi iā senis elogio scriptus hæres sum. ¶ **CRō.** An tabellis forsan adamātinis: unde nō facile delearis: An ignoras q̄ leuib⁹ causis testamēta mutant senes: Multis in ipso uitæ exitu: quod per oēm uitam uoluere displicuit. ¶ **Spes.** Hæredem me uult orbus senex. ¶ **CRō.** Atqui pōt nolle. Nihil est aut̄ indignanti⁹ orbo se ne ac diuite: ubi sua diligi seq̄ sperni senserit: actum est. ¶ **Spes.** Hæreditas orbi senis promissa est. ¶ **CRō.** Ea utinam innocentia atq̄ ea mortalibus fides esset: ut & nunq̄ nisi honesta promitterent: & semper promissa seruarent: Nunc nec promittendi modus: nec promissa frāgendi pudor ullus: quod in hæreditate potissimū licere sibi homies putant. Itaq̄ uoluntate testatoris ambulatoriā leges uocant. Non te exēplis præmam: nota res est. Legisti: credo: quibus hoc accidit: non solum ut uiuentis promitteretur hæreditas: sed supremo etiam mortis amplexu & osculo anulifq̄ aureis donarentur: quod apud illos indubie successionis

De Alchimia: Dialogus CXI.

Indicium erat: cum interim & hæredes alij: & eorum mentio penitus nulla esset in tabulis testamenti: tantum media de morte perfidia ausa est: Te ne igitur uiuorum fraudibus immunem reris: cū dolis morientiu circūuentos legas summos etiā & illustres uiros: Nam ne singulis immorer: genus hoc ludibrij passus est Lucius Lucullus uir amplissimus: qđ qđ est altius: Augustus Cæsar: horrenda longeq̃ mirabilis libido fallendi: quæ nefarias aias nec in morte destituit: sed sic est mos & tu promissa in hæreditate spem defigis quā frustrari possit: & uita longior testantis & breuior fides: q̃q̃ his cessantibus: mutādi causa ppositi possit esse iustissima: suus hæres: noua seni oriens pgenies. Siquidē octogenario maior Cato filiū genuit: nonagenario iam propior Masanissa. Idq̃ hac etiā nunc ætate uestris senibus euenit: qui utinā p̃scis illis: ut gignēdi ui: sic uigore animi pares essent. Quæ cū ita sint: hæres certe legitimus captatori obstat atq̃ improbā spem præcidit. ¶ **Spes.** Iam testamento senis hæres sum. ¶ **CRō.** Sed uiuentis forsitan & uicturi. Testamēta aut̃ in uita fiunt: in morte firmātur: funus & cadauer cogitas: lupus quidē expectatione lassandus & inedia. ¶ **Spes.** Hæreditas ad me recto calle uetura est. ¶ **CRō.** Quid q̃ ut testator: sic hæreditas casibus subiacet: ut neq̃ semp̃ quē uelis habeas hæredē: & sæpe nil aliud q̃ inane nomē sit hæreditas: Quid q̃ interim uasto precio parua res emi: dū credulū senē & obsequiū submissū: & indignæ uiro blanditiæ pmerent: Nulla est tāta utilitas quæ decoris impendio æstimāda sit. ¶ **Spes.** Nullo legū aut fortunæ obice hæreditas ad me uenit. ¶ **CRō.** Vnde id nosti: cū sit scitū illud Marci Catonis sapientissimi senis dictū: Sæpe inquit audiui inter os atq̃ offam multa iter uenire posse. Esto aut̃ nihil interueniat: sed ad te sperata pueniat hæreditas: nō manebit tecū sed a te rursus ad alios migrabit. Volubilia sunt bona mortaliū: rotūdā nūmi præcipue formam dicunt: ut perpetuo rotei motu. Quasi uisti hæreditatē successori tuo: mœstus forsitan gauisuro: sollicitus ocioso & sperasti de alio: ppter quod idē alij de te sperēt.

De Alchimia: Dial. CXI.

¶ **Spes.**

Pero alchimia prosperos exitus. ¶ **CRō.** Miræ unde id speres qđ nec tibi unq̃ uere accidit: nec cuiq̃: & si accidisse nōnullis fama fuerit: ab his ficta quibus id credi expediret. ¶ **Spes.** Spero alchimia successum. ¶ **CRō.** Et quē quæso præter fumū: cinerem: sudorē: suspiria: uerba: dolosi: ignominia: Hi sunt em̃ alchimia successus: quib⁹ inopē nunq̃ ad diuitias euectū: multos a diuitijs ad inopiā redactos sæpe uidimus. Nō tamē illi attenditis: tam blandū est sperare & falli: huc agit uos auariciæ stimulus impulsa dementia: ut uerē opinemini quod optatis: fallumq̃ qđ cernitis. Notasti ne aliquos prudētes in reliquis hac infania laborare: quosdā opulētissimos hac uanitate cōsumptos: dūq̃ opulētiores fieri student & foedo quæstui inhiant: bene parta prodigere censuq̃ omni in supuacuis effuso: tandē necessarijs etiā destitutos: alios ciuilitate deposita mœstos semp̃ atq̃ anxios: dum nec cogitare aliud q̃ folles & forcipes & carbones: nec alijs q̃ suæ hæresis conuiuere didicerunt: in syluestres pene hoies euasisse: Nonnullos deniq̃ amissis primū animi luminibus in hoc exercitio corporeos insup̃ oculos amisisse. ¶ **Spes.** Promissum ab artifice aurum spero. ¶ **CRō.** Refert cuius artis artifex quid promittat. Sūt quibus p̃mittētibus nihil credi possit: eoq̃ min⁹ si p̃missum iurisiurādi religione firmauerint. Sed o cæci: parē ne erat ueris in metallis quæ terra fert furere: nisi uos mendacio defossa torquerēt: Parum ne a uirtutibus aberrasse: nisi errori damnum: damno labor: & labori pudor accresceret: Hic qui tibi aurū suū spondet: cum tuo auro improuisus aufugiet. Noui nihil narro: mos est publicus: & q̃uis igne commissa fraus sæpe igne purgetur: nihilominus tu delusus deceptoris tui supplicio: non indemnior sed notior remanebis digitoq̃ monstraberis auarus ac stolidus flādo exhaustus flammis afflatus aspersusq̃ fuligine. ¶ **Spes.** Magna mihi promittit alchimista. ¶ **CRō.** Dic ut ea sibi præster quæ promittit alijs: primumq̃ suam pellat inopiam. Est enim fere mendicum genus hominū: cūq̃ se pauperes fateantur: ditare alios uolūt: quasi aliena illis q̃ propria molestior sit paupertas: Sic ut miseri se alios miserari dicere soleant impudenter: & ignotis etiam interdum magna promittere: O turpis p̃missio: & o stulta credulitas. ¶ **Spes.** Alchimia artem didici: diues fiam. ¶ **Ratio.** Immo quidem si fuisi: esse desines. Ars nempe quam memoras nullā esse nisi mentiendi artem dicimus ac fallendi. Age autem quando ita fert anim⁹ & incube: prædico aut̃ tibi qđ telucy: ex hac arte maneat. Dom⁹ tua miris hospitib⁹ ac miris erit ipedimētis plena. Erūt ibi efores & potores: idq̃ haud imerito: q̃s ignis excicat & cupiditas. Erūt sufflatores: deceptores: derisores: oīs angul⁹ hēbit pelues & lebetes & phialas olentiū aquarū. Herbas præterea pegrinas & externos sales & sulphur & distilla

D
A
B
C

De promissis Aruspicum: Dialogus CXII.

D toria & caminos: Deq; his omnibus tibi in finē curas inutiles: & stulticiā cordis: oris obscenitatem & squalorē & caliginē oculorū ac sollicitā cōflaueris paupertatē: qđ qđ his oibus pene peius dixerim: circulatoris nomē: & nocturnis in tenebris atq; infames inter latebras fugiuitam. **CSpes.** Spero effectū propositi uotiuū. **CRō.** Sperare hinc forsitan & gestire dabiis non gaudere. **CSpes.** Ad propositi terminū propinquo. **CRō.** An mercuriū cōgelasti: An quid aliud uanitatis: Nūc maxime a proposito longe es: semper rebus aliquid defuerit: doctis nihil.

A **De promissis Aruspicum: Dial. CXII. CSpes.**
a Ruspices mihi multa pollicent. **CRō.** Inuenisti ecce aliud genus hominū: cui si credas semp pēdeas: sp speres: Nā neq; res unq; aderūt pmissa: neq; em unq; deerūt promissores: sic res hinc profugas captans: hinc promissis impulsus Isionio semper more rotaberis. **CSpes.** Spem bonā mihi tribuūt aruspices. **CRō.** Nō maius spem est credulo qđ metū puido inferre: constātes animi neutrā in partē facile inclināt. **CSpes.** Multa undiq; mihi pmittūt mathematici. **CRō.** Nihil promptius qđ pmissis affluere ijs qui careant pudore: qđs mentiri aut pudet: ad pmittendū tardi sunt. **CSpes.** Lata spondent mathematici. **CRō.** Spondores quare alios seu pignus: promissi fragile genus est: nudo uerbo male crediē. **CSpes.** Multa promittūt mathematici. **CRō.** Quare qui pmissum impleat: Satis est spem dedisse: non potest unus dare oia. **CSpes.** Promissis aruspicu experrectus sum. **CRō.** Cōsopieris euetibus: nihil eueniet pmissorū. **CSpes.** Magna iubeor sperare. **CRō.** Mirū ut animo hois qui uirtuti cōtūmax est: uanitati uero nimis obediēs. Vnū aliquid idq; optimū iubeat illa: cōtemnit: quicquid hęc iusserit difficile licet ac pessimū: parē. **CSpes.** Mathematici lata pronūciant. **CRō.** Miri hoies: futura sola qui nouerint prateritorū atq; presentiu ignari: & quæ in cœlo fiunt ita nuncient quasi cōsilio cœlestiu interfuerint recentiq; nunc inde ueniant memoria: cū tamē interim quid ī terris: quid in patria: quid ī domo: quid in thalamo suo fiat nesciāt: Sic penitus ueq; est qđ apud Tulliu legis: qđ est añ pedes nemo spectat: cœli scrutant plagas. **CSpes.** Magna nūciat mathematicus insignis & uerax. **CRō.** Quo diuinus insignior: & mētiēdi libertas maior: & fides pronior mendacio est. Saepe quidē mirari soleo: nosterq; nō īmerito miratus est Cicero: quid hoc in genere nouū in suetumq; accidit: ut cū in cunctis hoibus multa uera memorabili uno mēdacio obscurētur: & suspecta fides in posterū loquentis fiat: in his cōtra grauibus mille mendacijs una leuis ac fortuita ueritas: uelū quoddā & mendaci publico fidem quærit: si quādo uel semel: quoniā nemo tam mendax unq; fuit: quin qñq; ueq; diceret: nolens etiam aut ignarus: uni horū ueri forte aliquid effluerit: actum est: si casura hodie de cœlo astra denūciet: credē. Deniq; sine ulla suspitione mendacij mētiri potest oia: quisquis semel potuit non mentiri. Vnū em illud memorat præcept in futurū prominēs: & prateriti sic oblita credulitas ac deceptoribus suis fauens. **CSpes.** Diuinis lata nunciantibus credo. **CRō.** Furētibus credere furor est. Certe q̄uis hic Cicero uideat sensisse aliter: conuenientius huic rei nomē a græcis inditum qđ a uetris iudico. Latini em a diuis seu a diuinitate diuinationē: Illi aut quod est manticea a furore dixerint. Vos fortassis ornatius: at illi ueri. Hęc sacri doctores uno oēs ore cōdemnāt: Ambrosius: Augustinus: ceteriq; qui si forte qñ inter multos hic quoq; mos pestifer inuoluit: ut inter hos garrulos in quæstione ueri ob ipsum p̄fessionis suæ nomē suspecti habeantur: ueræ fidei professores auditi non erunt: cum omnibus idem sentientibus: qui sunt innumerati. Et q̄uis diuinationem improbent diuini uiri: quid tandem causæ est: quid ue suspitionis: ut non audiendus unus & in multis primus: ac maximus illoꝝ Cicero uideat: Certe is rotum hoc illusionū ac fallaciæ genus damnat: ridet ac despicit. Et ad summā: omissis quæ locus iste non capit: omnis non tantum pia religio: sed uera quoq; philosophia: & quæ illā calle suo sequitur poesis: nec sancti modo sed etiam docti omnes hanc respuunt uanitatem: præter illos solos qui uel hinc uiuunt: uel ab his seducti in eorū tendiculas lapsi sunt: quorū damnis atq; erroribus lucē sibi atq; artē faciūt: in qua illud summū ac præcipuū obscuritate fraudē tegere: & sic biceps ambiguūq; respōsum dare: ut prædictū uideri possit quicquid euenierit: qđ oibus futuri noticiā p̄fessis in cōe p̄uisum est: quæ in re nō ars ipsa: quæ nulla est: nō ingeniū: qđ sine lris rerūq; noticia nudū est: sed illoꝝ calliditas & audacia & ipudentia ipsa mirabilis: Vnde qđ festiue admodū ait Cato ille rigidus: mirari se qđ nō rideret aruspex aruspice cū uidisset: Id ad oēs æquæ augures: aruspices: sortilegos: cōiectores: chaldæosq; & mathematicos: ac totā quā dixi maticē trahi pōt: tā icertū ē an illoꝝ fraus turpior an ridicu

De læto Rumore: Dialogus CXIII.

Iosior uestra dementia: Illoꝝ tamē argutijs atqꝫ ratiunculis respōdere facile: sed prolixum est notumqꝫ adeo tanqꝫ a notis ac illustribus agitatū: ut nō supuacua tantū repetitio: sed temeraria uideat. Vestra autē ineptissimæ uanitati: quid aliud dici potest: nisi dignos uos qui ab homunculis non terrestribus modo sed luteis & nullius nisi qua stultos ludant noticiā artis habentibus scientiæ insignis obtentu: & cœlo insup auctore fallamini. **¶** Spes. Persuasum est mihi prospera instare: quorū expectatio dulcis: læta & tranquilla est. **¶** Rō. Immo quidē amara: tristis: turbida: sed uos sensu pdito de obiecto sensuū iudicatis. Persuasū sane nullo negotio crediderim. Promptū est persuadere uolētibꝫ: quibusdā p̄uasor necessarius nō est: Ipsi sibi sūt uates & occurus animantium uolatusqꝫ auū & garritus lætū in auguriū dicūt. At si quotiēs te ista fefellerint recogitas: si de hac re uicinos interrogas: nisi uel tu ultro te fallis: uel illi participes erroris quærūt: facile deprehēdes: quorsum his præstygijs credendū sit: nisi tres illi summi hoīm rerūqꝫ moderatores Pompeius: Crassus & Cæsar iurati forte contrarium dicturi sint: quibus qd̄ cōstat magno quidem omniūqꝫ familiarissimo teste Marco Tullio: Chaldaei oēs aruspicesqꝫ p̄miserāt: qꝫ præclaro sine oēs beati senes i patria morerentur: Idqꝫ q̄ ueꝝ fuerit non expectas audire: ferro oēs: duo miserabilis q̄lōgissime ab Italiaco Romanoqꝫ orbe sectis fœdoqꝫ ludibrio reconditis: ueneratis illis totoqꝫ diu formidatis orbe capitibꝫ: reliqua inhumati ferazqꝫ & pisciū moribus ac uolucꝫ rostris expositi: caesi & laceri: miserandū fortunæ spectaculū iacuerē. I nūc diuinosqꝫ uates nega: qui tam certa prænunciāt. **¶** Spes. Gratū auguriū notaui. **¶** Rō. O amentia importunā: miser hō successuū noticiam suorū: quæ sibi nulla est a uolucris sperat: Quid hoc stultius fieri potest? Quia si dijs placet & Deiotarū regē uisa aquila impendenti præripuit ruina: & Agrippæ hebræo instare carceris exitū: sinēqꝫ miseræ ac prosperitatis initū nunciauit supra uerticē sedens bubo auis: alioquin infamis cuiusqꝫ Virgilij carmine carmen ferale describit. **¶** Spes. Lætū omen incidit. **¶** Rō. Omen ab hoīe dictū nomē humanæ dementiae argumentū est: quo aliqd̄ sp̄ non externaꝫ modo rez sed earū quoqꝫ quæ in uobis sunt animos in errorē trahat: ne deliramentis anilibus ulla pars rez uacet: Itaqꝫ & sternutamenta seruoꝝ & natoꝝ: fortuito lapsas uoces eo trahitis: nō quo uis illarū sed quo uestra cupiditas uocat: scilicet quia Centurio ille dixit: Hic optime manebimꝫ: ne mundi caput trāsseret: causa fuit: Aut quia Persam perisse flens infantula profecturo in bellū nunciauit patri uinci Macedonū regē consequēs iudicatū est: O humana mens ebria & mirabunda: q̄ facili impulsu erroris in foueam ruis: **¶** Spes. Læta aderant consopito. **¶** Rō. Mœsta aderunt experrecto. **¶** Spes. Lata dormiens uidebam. **¶** Rō. Mœsta uigilans uidebis. **¶** Spes. Fœlix eram per quietē. **¶** Rō. Miser eris per laborē. Sæpe nihil somnia denūciant & læpe contrariū. **¶** Spes. Sæpe uera uidentur in somnijs. **¶** Rō. Quanto sapius falsa. Par est aut huius & reliquarū huiusmodi uanitatū ratio: unū casu incidēs ueꝝ: innumeris falsis astipulat: uenturoqꝫ inhians præteritū mens nō uidet. **¶** Spes. Multa nunciant diuini. **¶** Rō. Impostores ego hos non miror: qui de more suo pascunt artificio: sed uos stupeo qui illoꝝ uetri aīas & ingenia uestra submittitis: proinde quid tu teneas uideris: si me sequi uoles expectabis æquanimis & tranquillus: non quid astra de te sed quid astroy creator ac regnator sanxerit: agens aliquid indies ardentius quo illius amore fias dignior. De euentu non tibi ueniat in animū sollicitare istos quibus ignotior est ueritas q̄ tibi: Deniqꝫ sic habebis: futura nosse duꝫ homini: nec licere si expediat: nec expedire si liceat.

De læto Rumore: Dialogus CXIII.

¶ Spes.

Aetus rumor insonuit. **¶** Rō. Noli famæ credere: mēdax est. **¶** Spes. Multi lætos nūciāt rumores. **¶** Rō. Sæpe tutiꝫ uni credit q̄ multis. **¶** Spes. Qd̄ tot nūcijs asferē falsum penitꝫ esse nō pōt. **¶** Rō. Mos famæ uulgaris notus ē: ueris falsa miscere. Paucis ueris multa mēdacia cōdiunē: Oīa mētiēti nihil credit. **¶** Spes. Rumoris auctor primꝫ uerax est. **¶** Rō. At nemo quantū audierit aut uiderit referre cōtentꝫ est: nihil est actū nisi p̄ se quisqꝫ aliqd̄ auditis adiecerit aut uisis: qd̄ cū multi fecerint: auctū breui mēdacioꝝ uideas aceruū: sic p̄ manꝫ: ut aiūt: traditū inē manꝫ etiā crescit malū: qd̄ q̄ ait eximiꝫ Poeta: Mobilitate uiget: uiresqꝫ acquirat eūdo. **¶** Spes. Hactenus lætissima fama est. **¶** Rō. Quid si mulcet ut feriat: Sæpe lætū rumorē mœsta clades sequit: creber hic fortunæ stilꝫ: ut p̄fundius uulneret: sp̄e p̄mittit cuspidēqꝫ uulnificā læti cuiuspiā rumoris illitā dulcedine iugulo gaudētis ifligit: Qd̄ uir doctꝫ intelligēs: lætis nūcijs nō quatē: hæretqꝫ immobilis: secū uoluēs uel cōtrariū eē: uel idipsum qd̄ tā faustū uideat in cōtrariū yti posse. **¶** Spes. Læto rumore

D

E

F

A

B

De expectatiōe filij amici uel uillici uel uxoris: Dial. CXIII.

moueor. **CRō.** Expecta saltem dū & certus sit: tunc q̄z uirilē aīm rumusculis agi turpe est licet ueris: falsis uero turpissimum. Multos gauisos esse puduit: uerūq̄ mōrōrem auxit falsi gaudij memoria.

De expectatiōe filij uel amici uel uillici uel uxoris: Dial. CXIII. Spes.

- A** Pero filij reditū. **CRō.** Speras gaudiū sollicitū & propinquū metū. **CSpes.** Spero amicum reuidere. **CRō.** Rem prādulcē speras sed fallacē: fragili res hoīm statu tremūt: forsitan quē expectas iam nūc obiit: potes hoc pbasse si uixisti. Impedimētorum mille sunt genera: unū cōe oībus mors. **CSpes.** Amici conspectū exoptatum spero. **CRō.** Sūt hęc fere cōiuncta optare: & sperare: sed multis assidue casib⁹ disiungunt: Quātos credimus fuisse Romā: q̄z cupidis animis Marci Marcelli huius ultimi reditū expectantes: Cōtra autē uisā medio hostis illū crudelissimus expectabat: cuius potētior fuit imānitas q̄ uictoris clamētia aduersarium ab exilio reuocantis. Potuit igiē Cēsar precibus senatus Marcello ueniam dare: Nō potuit Marcelli cliens graue maius pati: ut is Cēsaris beneficio uteret. **CSpes.** Spero amicū & expecto hoste quolibet carentem. **CRō.** Quis est hic hoīm hoste carens: ut sit aliquis priuatoꝝ expers: an publicis inimicitijs quisq̄ uacat: sicarioꝝ dico & prādonū: qui auaricia duce bellū humano generi indixere. Finge aliquod tā benignū sydus: ut hęc pestis terris exulet: alias quis arcebit uehiculoꝝ & equoꝝ lapsus: fluitioꝝ ac torrentium insultus: & ruinas pontiū ac tectoꝝ: æquoreaꝝ & aereas tēpestates: Adde ferocium incurfus aīaliū: quibus nō singulos tm̄ hoīes: Dicæarchus curiosissimus indagator rerum talium: sed quādā hoīm genera docet occubuisse. Et ad summā: quot sunt casus humanarum reꝝ: quoꝝ nullus est numerus: tot sunt hoīm hostes: qui spem tuā: nō dicā retardare possint sed extingere. Ut nihil interueniat: Mors quā dixi & euntibus & stātibus ubiq̄ cōtigua est: nisi itinerātibus eo fortasse uicinior: & quo iter & uectatio & locorum cōmutatio pluribus casuum generibus uidetur exposita. **CSpes.** Spero amicū p̄spero exacto negotio reuersurum. **CRō.** Q̄z gloriose q̄ prospere res gesserat Drusus Nero diui Augusti prāuignus: ut omnibus etiā hostibus domitis charus esset: ita ut eū paulominus adoraret: quoꝝ mirificos affectus erga illius memoriā usq̄ ad hęc tempora: si unq̄ Germanoꝝ inter proceres fuisti: te sentire arbitror potuisse. Certe illa gesserat quib⁹ uere gloriaretur: quod Romanis in faxis primis aliquot syllabis casu aliquo deiectis: nūc etiā sculptū uiget his uersiculis: Ad diuorcia Rheni p̄uasi hostiles depopulatus agros: Dū tibi Roma decus æternaꝝ sudo trophæa. Hister pacatis leuior ibit aquis. Talē hunc iuuenem qualiter expectabat mūdi domin⁹ Augustus: qui eum sibi filium fecerat amādo: Qualiter Liuiā Augusta: cui natura illum charę fecerat: chariorem uirtus: charissimū reor fratris ignauia: Qualiter deinde frater ipse: qualiscūq̄ erga alios tanti certe fratris amātissimus: Ad postremū qualiter Roma ipsa atq̄ uniuersa respublica quæ de nullo tunc hoīm sic pendebat: Quid ergo: Quis tam multiplicis spei finis: expectatū Drusum: inexpectata mors abstulit: morbo quod constat rap⁹: & quod magni sunt auctores ex fractura cruris equo superlabente suscepta: qui uiuus uictor reuersurus sperabat in patriam examinif est reuectus: Quid filium huius loquor Germanicum: Nullius credo unq̄ hominis expectatio maior fuit: Non hunc pater: non Augustus: ambo iam defuncti: sed Roma omnis expectabat tanto desiderio: quasi totius urbis unus animus: isq̄ & uiduā: & non nisi unicum habentis filium matris esset. Itaq̄ ad primū ægritudinis suæ nūcium attonita penitus ac deiecta ciuitas uultusq̄ omnium atq̄ habitus mutati & mœstum tota urbe silentium fuit. Vbi autem lætior fama incertis licet auctoribus superuenit: conualuisse illum & uiuere: subitus clamor atq̄ foelicissimus undiq̄ sublatus: ipsū quoq̄ Tiberium excitauit: concursusq̄ in capitolium ingens factus: & pene conuulsæ templorum fores ad persoluenda uota agendasq̄ dijs gratias: uicta nocte luminibus: fractoq̄ uocibus silentio gratulando canentium: Salua Roma: salua patria: saluus est Germanicus. Quis uero tandem rei exitus: Is nempe qui humanis ī rebus est creberrimus: uenit nuncius certior obiisse Germanicū: hinc publicus dolor ac gemitus: non edictis aut diebus festis: aut ullis omīno consolationibus coerceri quiuit. Nota est historia libro Cēsarum. iiii. **CSpes.** Spero iuuenem filium reuersurum. **CRō.** An hi parum iuuenes de quibus dixi: accipe iuniorum: Marcellinus eiusdē diui Augusti nepos ex ore: quantū putas expectare ab auūculo: qui eū sic dilexit: ut Virgilianū illud carmē nobilissimū: q̄ sūmus uates adolefcētis illius pene pueri memoriā honestauit: sine lachrymis audire nō posset: & auctori silētiū imparet. Quō maē Octauiā quæ illū sic amauit: ut usq̄ ad ultimū uitæ suæ finē q̄lī tūc extinctū con-

De expectatione meliorū tpm: CXV. De aduentu Principis: CXVI.

tinuo deploraret: oēm q̄ cōsolatorē: nō tantū cōtemneret sed odisset. Quid hęc autē & quid putas nisi qđ ceteri: nō redijt sed relatus est: & Drusum quidē nō qualē accepat Germania Romā: Antiochia Germanicū: Marcellinū Baiana restituit: uestraḡ expectationū fors cōmunis: tū tibi nūc aliā fingis: & fors uēiet quē expectas: qđ cū uenerit fortassis ut abeat & sperare incipiēs & optare. ¶ Spēs. Amici absentis aduentū spero. ¶ Rō. Quis miret expectari uiuos: cū mortui expectent ut perhibēt: qđ nisi inter fatuos ueri faciē nō habet: Arthufsum Britones expectare fama est: Neronē principem mūdi sub sine redituꝝ quidā somniāt. Vita uestra ab initio ad extremū nō mō uanis expectationibꝝ plena: sed ipsa expectatio uana ē. Id sic esse si non uides: aut modicū uixisti aut nemiū: quid hic agiē neglexisti. ¶ Spēs. Expecto uillicū rure uenturū. ¶ Rō. Aut domus arserit: aut messis euauerit: aut pratū exaruerit: aut bos obierit: aut uites grādo percusserit: arbores turbo cōuulserit: arua torrētibus iundarint: aut apes auolauerint: locustæ satis insulauerint: colūbos corui & mures: pullos uulpecula: agnos lupus inuaserit. Hi fere rustici sunt rumores. ¶ Spēs. Vxor̄is aduentū spero. ¶ Rō. Si hoc speras: qđ iā metuas ignoro. Sic est tū: Sunt & qui expectēt cōiugē: & qui febrē.

E

De expectatione meliorū temporū: Dial. CXV. ¶ Spēs

Pero tēpora meliora. ¶ Rō. Oīa fere tēpora æque bona sunt: quia creator temporū æque bonꝝ est sp̄: sed uos t̄pibus bonis male sp̄ utimini: Inq̄ hoc ut in alijs culpas uestras rebus ascribitis. Fac ut hoīes boni sint & tēpora bona erūt. ¶ Spēs. Tēpora hęc stare nequeūt: latiora succedēt. ¶ Rō. Nullū tēpus stat cuncta prætereūt: cūq̄ transierint: nō redeūt: ȳtute & industria bonarūq̄ artiū studijs frenari possunt: nō quin fugiant: sed ne pereant: nihil est autē dulcius bene impensī t̄p̄is memoria. Sed uos nulla re uti sciētes: ut oportet: ubi oēm uitā: uel in somnū ac desidiā: uel in sollicitudinē atq̄ usus pessimos effuditis: tēpus innoxiiū accusatis. Nūqđ mētiō: infantīā ac puericiā in uanos ludos: adoleſcētiam ac iuuetam in libidinē atq̄ auariciā: senectam & seniū in querelas ac lamēta consumitis: Quānā hęc tēporū culpa est: Fluūt illa: fateor: hęc natura ē: Vos illa dū dat occupare negligitis: nō est natura ista sed culpa. Vos naturā culpatis: culpā excusatis: res nō noua. ¶ Spēs. Spero latiora tempora. ¶ Rō. Læticia seu tristitia temporū: ut dixi: non in tēporibus sed in uobis est. Eo autē: quo intelligis nō modo latiora tibi speranda esse sed tristiora perp̄des si ad ætatē ipse tuā respicis: quæ indies tristior: ut a poeta describit: & plarisq̄ in senibus inuenit: & san̄ si oculos i terga reflexeris & numerare atq̄ æstimare annos tuos cœpis: simul incipies despare qđ speras. Nō est cur mutari cursum reꝝ speres: nō meliora instant tēpora: uereor pot̄ ne peiora. Cur quæso: nisi quia peiores erūt hoīes: qđ & magni diuinarūt uiri: & apertis indicijs res declarat: nisi uos mortales bone sp̄ spei magnū aliquid de uestra nobili ac modesta iuuetute cōcipitis: a qua ego quidē opinione lōge absūm: nihil em̄ boni penit̄ mens præſagit: sic in uitū ac ruinā prona sunt oīa. ¶ Spēs. Mala sunt tēpora: meliora ueniunt. ¶ Rō. Oēm ætatē de moribus suis quæstā inquit Seneca. Addo ego oēm habuisse qđ quererēt: habiturāq̄ oēm cūctis sæculis qđ querat. ¶ Spēs. Spero latiora tēpora. ¶ Rō. Vna est ad hoc uia qua latiora si habeas nō expectes: Fac ipse tibi latiorē aīm: qđ sine ȳtute fieri nequit: ubi hoc feceris: lata erunt oīa: triste nihil. ¶ Spēs. Meliora tēpora expecto. ¶ Rō. Ut ueniant: qđ est dubiū: certe illis uenientibus tu recedis. Quāto est tutius rite uti præſentibus: q̄ anxie expectare quæ uel forte nō ueniāt: uel minime sis uisurus.

A

B

C

De sperato Principis aduentu: Dial. CXVI. ¶ Spēs.

Rincipis aduentum spero. ¶ Rō. Ut multa timentur quæ optanda: sic multa sperantur quæ timenda sunt: Vtranq̄ in partem penuria iudicij multa est. ¶ Spēs. Spero principis aduentum. ¶ Rō. Quanto sperares honestius libertatem: Nam profecto qui dominū sperat: seruitutem sperat. ¶ Spēs. Spero principem uenturum. ¶ Rō. Et illius cōmune omnium malū speras. Fuit em̄ quando & principes imperium & principem populi poterant sperare: nūc imperiū principi labor est: princeps populi perniciēs. ¶ Spēs. Principem uenturū: ego & respublicā speramus. ¶ Rō. Tu uero quid priuatim speres uideris: in quo ipso facile falli potes: spes hęc reipublicæ stulta est. Quis em̄ nisi amēs speret: aut cupiat: quod pestiferū totiēs sit expulꝝ. ¶ Spēs. Spero principē uenturū. ¶ Rō. Et secū simul motus reꝝ uarios: mutationes urbium: noxias nouitates: famem: pestē: bella: discordias: hęc uel uniuersa uel singla modernis cū principibꝝ uenire sunt solita. Si hęc placēt: Principē spera: Ut nil horū formidabile sit: ipsū certe iane iā iperij nomē est plenū famæ & rumorū: Boni

A

B

De Spe famæ: CXVII. De gloria ex ædificijs sperata: CXVIII.

aut omnis effectū & solius umbræ uetustatis innixū. ¶ Spes. Spero uetūꝝ principē. ¶ CRō. Ego te ꝑo munitū uelim: ut q̄tiens aduertantē audieris: credas te tonitruū aliq̄ ꝑræambulum fulminis audire: nec sperare incipias sed timere potiꝰ si etiā alterꝝ labi oportet. Timere em̄ aduersa & si cōtrariū sit ꝑtuti: cōsentaneū est natura: Sperare aut̄ mala: & natura est oppositum & ꝑtuti. ¶ Spes. Spero mox principē affuturū. ¶ CRō. Cū ꝑntem uideris: scito te in faustū reipublicæ sydus aspiciere: uel memoriā ipse tuā: uel parentes it̄roga tuosq̄ auos & ꝑatos: ita eē reperies ut dico: idq̄ tu filijs & nepotibꝰ tuis annūcia: ne ipsi q̄z aduentū principis stulti sperēt. Dic em̄ quæso q̄n unq̄z uel minutæ leonis aduentū feræ: uel affuturā aquilā auiculæ sperauerint: Liceat uerꝝ loq̄: stultissimū & mali sui semp̄ auidissimū aīal est hō: cæteris capiendis esca opus est: homo solis famæ sibilis capiti.

De Spe famæ Post obitū: Dialogus CXVII. ¶ Spes.

A Eritis post obitū famā spero. ¶ CRō. Multi famā se mereri sperāt cū infamiā mereantur: & ceu uiatores erronei dū accedere æstimāt retrocedūt. ¶ Spes. Famusus sum i uita: famosiorq̄ post mortē ero. ¶ CRō. Est hoc fateor i nōnullis uerꝝ: unde & Anus Seneca in ep̄sa quadā: habiturꝝ se gratiā apud posteros uaticinat: Et Staius Pāpinus ꝑntem famā: benignū iter suo opi ad futuros strauisse ait. Et Ouidiꝰ Naso: sibi nomē in debile futurꝝ: seq̄ ore populi legēdū: ꝑ quæ oīa sacra fama uicturꝝ ꝑræsagit: Neq̄ Hercle ullus horꝝ fallit. Sed q̄ multos putas idē sperātes suā sefellisse spem: Multi hoc idē de seipsis crediderunt forsitan & scripserūt: nec q̄ sibi ꝑmiserāt i pleuerūt. ¶ Spes. Si famusus sum dū uiuo: cur nō famosior sum post mortē? ¶ CRō. Quia hoc q̄tidianū & uulgare est: ut multi i uita famosi & clari: post obitū sint incogniti & obscuri. Miraris: Causa rei huiꝰ in promptu est affabilitas quadā: sermo comptꝰ ac lepidus: blādū sup̄ciliū: clara frons: benigna saluatio: beneficia in uicinos: ꝑtectio in clientel: hospitalitas in externos: in cūctos urbanitas. Hæc & his similia uiuētibꝰ famā quærūt: ea ꝑo mox ut hinc abierint nō durāt: nisi forsitan q̄ diu q̄ illos nouerāt sup̄sūt: q̄ ipsū q̄ breue sit cōspicis: Quō aut̄ durarēt nō in solido radicata: naturalē ē ut fūdata debilitē lenitq̄ aucta breuiē dilabant: Vt sit fama durabilꝰ aut uita sc̄titas aut gestorꝝ claritas aut insignis scriptorꝝ ꝑræstabit elegātia. Raz̄ decꝰ: loquaces isti & urbani qui togati ac gemati populorꝝ digitis ostēdunt: nō nisi q̄tū loqui poterūt: aut pauloamplius cognoscent. Duz̄ hos apparatꝰ tā celeritꝰ hāc sciētia nubē: hæc uerborū tonitrua in tenuē fumū euanescere: duz̄ fateor: sed sic ē: nā nec ipsi de se testimoniu ꝑræbuerunt ambitioni aut lucro aut somno dediti: nec qui ꝑræbeat meruerūt. ¶ Spes. Famā inueniā post mortē. ¶ CRō. Fama nihil unq̄ mortuis ꝑfuit: uiuis sæpe etiā nocuit. Quid em̄ perniciē ac mortē Ciceroni ac Demostheni: nisi insignis l̄ræ fama cōseruit: Idē de Socrate ac Zenone: & mille alijs dici potest: Noti oēs. Quid ꝑo nisi fama scientiæ & ingenij dedit causā filio Gnosij regis Androgeo ut ab Atheniensibus mactaretur: Quid Oete Colchorꝝ regi Argonautas attulit delectos: ut aiūt: uiros: uere aut̄ ꝑrædones nisi fama diuitiarꝝ: Nā qd̄ significasse aliud credimꝰ famosū illud aureū uellꝰ arietis: nisi opes m̄tas lateq̄ uulgata: quibus diuites bestiales opūq̄ inopes ueraz̄ uelut arietes uelleribꝰ uestiunt. ¶ Spes. Famusus ero. ¶ CRō. Vt sit ita: quid hinc magnū cōcipis: eēt aliq̄d forte fama: si noticia comes esset: ut plerūq̄ accidit in uiuis: Nūquid laudari ꝑdetit ab his qui te studeāt nō agnoscat: Dic em̄ quæso si Homeꝝ uideas & Achillē: si Virgiliū & Augustū: nūquid nō ignoti abibūt: cum tā nota & tā clara sint noia: Crede mihi: spes uestræ magna ex ꝑte duplicitꝰ uanæ sunt: q̄ nec sperata ꝑueniūt: nec ut ꝑueniāt afferūt q̄ ꝑmittūt. Fese em̄ ꝑ in spe sunt humana om̄ia q̄ in re. Mittite igitꝰ spes inanes & uana desideria: cōtemptisq̄ terrestribus iam tandē & optare discite & sperare celestia.

De Gloria ex ædificijs sperata: Dial. CXVIII. ¶ Spes.

A Xædificijs gloriā spero. ¶ CRō. Nesciebā calce & harena & lignis & lapidibus gloriā quærī: credebāq̄ q̄ rebus gestis & ꝑtutibꝰ quærere. ¶ Spes. Aedificando mihi gloriā paro. ¶ CRō. Sed fragilē ac caducā. Oīa quæ manu hoīm facta sūt: uel manu hoīm euertunt: uel stādo & durādo deficiūt. Habet em̄ manꝰ lōge ꝑræualidas: longa dies: e cūctis uestris opibꝰ nullū senio resistit. Ruētibus ḡ sup̄ quibꝰ hæc tua gl̄ia fundata est: ipsam q̄z corruere est neccesse. Si forte nō credis: respice ad antiqua quæ ignota tibi quidē esse nō possunt: Vbi est nūc Troianū illud Ilion sup̄bū: Vbi Byrsa Carthagis: ubi turris & moenia Babylonis: Baluarum nunc habitatio & serpentum. De Babylone loquor antiqua: Altera nempe propinquior atq̄ recentior adhuc stat: cito itidem casura. Si effetis uiri: Vbi

De sperata Gloria: Dial. CXIX.

De múltiplici Spe: Dial. CXX.

sunt deniq; septem illa opera græcis scriptoribus celebrata: Atq; ut ad propi quiora uenia-
 mus: ubi est quæso illa Neronis domus aurea: quæ quantū fatigauerit: Architectos cogita:
 lectores etiã nūc fatigat: quæ quidē dom⁹ una cū alijs ædificãdi furorib⁹: quib⁹ oēs excessit
 ad inopiam illū cōpult & rapinas: Vbi sunt thermæ Diocletianæ: & balneū Antonianū: &
 cymbæ Marij: & septiconiū Seueri: & eiisdē thermæ Seuerianæ: Demū ut sūmā reꝝ attin-
 gam: ubi est Augusti forum: & ædes Martis ultoris: ubi ædes tonãtis Iouis in Capitolio: &
 Apollinis tēplū in palatio: ubi eiisdē portic⁹ ac bibliotheca græca pariter & latina: ubi por-
 ticus altera & basilica Gaij Lucijq; nepotū sub noīe dedicata & extructa: & portic⁹ tertia Li-
 uia cōiugis & sororis Octauia theatrūq; Marcellie: Vbi tot opa p̄ illustres uiros iussu eius-
 dem principis & hortatu: multis urbis in locis tāto labore: tātis impensis ædificata: Martij
 Philippi ædes Hercul⁹ & musag: Lucij Cornificij ædes Diana: Asinij Polionis atriu liberta-
 ris: Munacij Plancij ædes saturina: Theatrū Balbi Cornelij: Amphitheatrū Statilij Tauri:
 Innumerabilia præ hæc opa Marci Agrippæ. Neue eã p̄ singulos: ubi sūt tot luxuriosa pri-
 cipū palatia: Quære in libris iuenies noīa: Quære urbē totā aut nihil iuenies: aut pexigua
 tātoꝝ opæꝝ uestigia: Tu de tuis qd̄ speres uideris. Certe August⁹ oīm suprem⁹: nisi aliud q̄
 ædificia reliisset: iã pridē oīs ei⁹ gloria corruisset: Nec ꝑo solū tēpla deoꝝ: quæ pauca in ip-
 sos ædificãtes ruere: sed pia etiã loca hac ipsa ætate in eadē urbe alia ceciderūt: alia tremuerūt:
 & nūc uix ponderibus suis stant: præter unū Pantheon Agrippæ: qd̄ dijs erectū sancti pos-
 sidēt & Maria: quæ antiquissimā illā domū sui noīs ꝑtute sustētat. Crede mihi alijs q̄ lapi-
 deis fundamētis eget glōria ut māsura sit. ¶ **Spes.** Ex ædificijs gloriã quæro. ¶ **CRō.** Quære
 illā igit̄ ubi est: nihil unq; iuenies ubi nō est: Vera quidē glōria nō est ī mœnib⁹ neq; ī saxis:
 Sūt fateor reꝝ uulgo iudicel: qui dicāt trib⁹ modis gloriã quæri: gerēdo magnū aliquid: qd̄
 de te scribāt auctores idonei: uel scribēdo aliquid qd̄ mirent̄ & legāt posteris: uel insigne ali-
 quid opus extruēdo: ut sit ita: ultimū tñ hoc oīm & minimū ac caducū. ¶ **Spes.** Relinq; opa
 ædificioꝝ: quib⁹ moriēs ipse mecū gloriōr & a posteris gloriōs spero. ¶ **CRō.** Gloriat⁹ est Au-
 gustus ipse: de q̄ dixi: q̄ urbē marmoreã relinqueret: quã latericiã accepisset: quæ tñ glōria
 nisi alijs reb⁹ adiuta esset: quonã fuerit puētura cōspicim⁹: p̄inde cū meliorib⁹ curis morere
 stabilesq; spes amplectere. Ista etem quib⁹ fidis: & null⁹ precij sunt: & te ilico consequentur
 inq; ipsam unde sūpta terrā reuertent̄. ¶ **Spes.** Aedificauī domos unde laudē spero. ¶ **CRō.**
 Laudabūt forsitan qui illas inhabitabūt. Breuis laus & angusta: qui post ueniēt: uel illas nō
 inueniēt: uel a paganis: ut uulgo dicūt: factas dicēt: tuū nomē ignotū erit.

B

De sperata gloria ex conuictu: Dial. CXIX.

¶ Gau.

Pero gloriã ex cōuictu. ¶ **CRō.** Refert multū quib⁹ cōuiuas: sunt quidã utinãq; nō
 plurimi q̄: cōuersatio sit infamis. ¶ **Spes.** Scio nisi bonis artib⁹ aut bonoꝝ con-
 tubernio gloriã nō quæri: Ego hoc ultimo subnix⁹ spero: uel bonoꝝ exēplo bonus
 fieri: uel si nihil aliud hoꝝ uel familiaritatis solã gloriã mihi fore. ¶ **CRō.** Est id quidē in ado-
 lescēte præcipue signū optimū: qui nisi bonū aīm haberet nequa q̄ iungi bonis optaret. Est
 em̄ amicitiaꝝ ac familiaritatū fere oīm causa nexuq; similitudo quadã. Age ergo si q̄s imi-
 taris æquaueris bene erit. Si min⁹: mō qd̄ ī te est nihil omiseris: ipsa uolūtas bona laudis &
 gloriæ premio nō carebit. Prima em̄ & maxima ꝑs ꝑtutis: est bonū uelle: qd̄ nisi præcesserit
 nō sequet̄ ꝑtut. ¶ **Spes.** Familiaritate bonoꝝ gloriōr. ¶ **CRō.** Laudo id quidē modo: nec te
 lucrī cuiuspiã nec alia spes iducat: eoq; tua tñ ꝑgat intērio ut similis illis fias: Alioquin qd̄
 ꝑpter gloriã solã fit: uerã gloriã nō mereēt. ¶ **Spes.** Ex bonoꝝ cōuictu gloriã spero. ¶ **CRō.**
 Spes quidē magna: nec improba qn̄ & in sciētia & in eloquētia & belli pacifq; artib⁹ obseruã-
 do & imitãdo fit. Multi olim illustres ex cōuictu illustriū euasere. Illud uide: ne aut tibi pro
 bonis ducibus malos elegeris errore aliquo: aut bonoꝝ flebili raritate & uirtutū huius ata-
 tis inopia prorsus assequi nequeas quod intendis.

A

B

De múltiplici Spe: Dialogus CXX.

¶ Gau.

Vita spero. ¶ **CRō.** Multa ī spe m̄lta ē uanitas m̄lta q; fallēdi adit⁹ fortuna. ¶ **Spes.**
 Spero m̄lta. ¶ **CRō.** Spem m̄luplicē: m̄lta destituūt. Qui modicū sperat iter casib⁹
 artauit atq; nihil obstruxit. ¶ **Spes.** Valitudinē bonã spero. ¶ **CRō.** Mortalitat̄
 obliuionē. ¶ **Spes.** Spero lōgã uitã. ¶ **CRō.** Diuturnū carcerē: ubi multa feras: multa uide-
 as quæ nō ꝑ. ¶ **Spes.** Mēbra uiuacia. ¶ **CRō.** Vinc̄sa tenacia: grata tñ unde metual absolui. ¶
 ¶ **Spes.** Formã corpis elegātē. ¶ **CRō.** Voluptatū stimulos. ¶ **Spes.** Annoꝝ ꝑsperos exit⁹. ¶
 ¶ **CRō.** Pudēdi materiã dolēdiq;. ¶ **Spes.** Amice cōuētã mortē. ¶ **CR.** Breue scēdūq; nescio qd̄.

A

De Pace animi sperata: Dial. CXXI. De Spe uitæ æternæ: Dial. CXXII.

B ¶ Spes. Peccādi licētā. ¶ Rō. Infœlix gaudiū: pœnitentiā lōgauā. ¶ Spes. Vltiōis occa-
sionē. ¶ Rō. Aditū sãuitiæ. ¶ Spes. Agile corp⁹ ac ualidū. ¶ Rō. Mancipium cōtumax &
rebelle. ¶ Spes. Diuitias multas. ¶ Rō. Graue sarcinā ex lappis & tribus. ¶ Spes. E diuer-
sis æquorib⁹ uēturas naues. ¶ Rō. Latæ dispfam sortē itra mōstra maris ac scopulos agita-
tam fluctib⁹: tractā funib⁹: pulsam uētis. ¶ Spes. Lucæ de conceptis mercib⁹. ¶ Rō. Efcam
quæ te ppetua sollicitudine capiat lucroq; unico ī multa credulū dāna præcipitet: mercator
nou⁹ est faci⁹ ad credendū: expt⁹ multa circūspicit. ¶ Spes. Honestas filia nuptias filio ue.
C ¶ Rō. Nulla ferme res tā crebro fallit & tā grauiē. ¶ Spes. Magnā potentiā. ¶ Rō. Inuidio-
sam miseriā: opulentā inopiā: pauidā supbiā. ¶ Spes. Regnū & imperiū. ¶ Rō. Præcipitiū
& pcellas & sub stellati diademate fuscū supcliu: cor anxii: infœlicē uitā. ¶ Spes. Honores
fori. ¶ Rō. Puluerē ac strepitū. ¶ Spes. Cōiugiū & natof. ¶ Rō. Litigiū & curaf. ¶ Spes. Mi-
hi militiā: & uxore filio. ¶ Rō. Tibi laborē ac dilecto pœnā. ¶ Spes. Vetula obitū uxoris:
D & cōiugē iuniorē. ¶ Rō. Attrito laqueo dissolui: ut nouo & ualido uinciaris. ¶ Spes. Inge-
niū: linguā lřascq;. ¶ Rō. Incudē: malleū & massam: qb⁹ tibi atq; alijs somnū frāgal. ¶ Spes
Laudationē funeri. ¶ Rō. Philomenā surdo. ¶ Spes. Aureā pyramidē. ¶ Rō. Domū pi-
ctam cæco. ¶ Spes. Gloriā post mortē. ¶ Rō. Leues auras post naufragiū. ¶ Spes. Nomē
apud posteros. ¶ Rō. Testimonium ab ignotis. ¶ Spes. Haredem meum. ¶ Rō. Patrimo-
nio amicum tuo: & tibi ne redeas.

De Pace animi sperata: Dial. CXXI. ¶ Gau.

A Nimi pacē spero ¶ Rō. Quid sperare mauis q̄ habere pacē: Hæc mox ut bona fide
a uelle cœpis: iuenies. ¶ Spes. Spero pacem animi. ¶ Rō. Pacē sperare bellātis est.
Quis aīo tuo bellū ifert: nisi un⁹ tu: q̄ ipse tibi abstuleris ipudēter: ab altero postu-
les aut speres. ¶ Spes. Spero aī pacē. ¶ Rō. Vnde precor: aut qn̄ speres q̄ ipse tibi nūc po-
tes dare: Sic ut illā tibi nemo al⁹ q̄ tu possit eripe: Pone arma cupidinū atq; iræ: plenā aīo
quæseris pacē. ¶ Spes. Spero pacē & quietē aī. ¶ Rō. Quid igiē q̄ agis aduersū paci ē: cō-
traq; tuā spem tātope niteris: Vix tm̄ deberēt niti hoīes ut salui eēt: q̄ tū nitunē ut pereāt.
Pluris pene bellū iuge aī laborq; emiē: q̄ emēda pax eēt ac reges: Sic pugnat spes mortaliū
ac uota cū studijs: ut nō un⁹ hoīs unū pecc⁹ sed multoz: eorūq; de oib⁹ dissidentiū uideat.
B ¶ Spes. Quietē spero. ¶ Rō. Miæ unde uobis hæc libido speradi sp: O mortale gen⁹. Siqdē
q̄ spat̄ adepti estis: rurſus spē in longinq̄ trāsmittitis: & inde rurſus alio: ita ne crastin⁹ dies
hodierno sit clarior: & meliora sp futura præsentib⁹. Sūt nēpe qb⁹ nil sit gratiā q̄ sperare: qui
spem ipsam sperataz rez nulp̄ eūctib⁹ pmutatā uelint: quib⁹ ego quid optauerim: nisi ut p-
crastinātes oīa: boīscq; se suis iterim spoliātes: iter irritas spes senescāt: q̄ uel sic itelligāt ina-
niter se sperasse: & in tergū p̄ si uideāt frustra se alibi quæsiuisse q̄ secū erat. ¶ Spes. Spero
pacē requiēq; aī. ¶ Rō. Magna ps rez humanaz umbra ē: magna ps mortaliū uēto pasciē
& infomnijs gaudet. O q̄ multi cū hac spe ad æternos labores & bella descendunt.

De Spe uitæ æternæ: Dial. CXXII. ¶ Gau.

A Pero æternā uitā. ¶ Rō. Nulla maior: nulla pulchrior: nulla sanctior spes: mō non
cæca præcept̄ uesit. Sūt em̄ q sp male agēdo bonū sperēt: q̄ nihil ē stulti⁹. ¶ Spes.
Aeternā uitā spero. ¶ Rō. ~~Nulla maior: nulla pulchrior: nulla sanctior spes: mō non~~
~~cæca præcept̄ uesit. Sūt em̄ q sp male agēdo bonū sperēt: q̄ nihil ē stulti⁹.~~
~~¶ Spes. Aeternā uitā spero.~~
~~¶ Rō. Nulla maior: nulla pulchrior: nulla sanctior spes: mō non~~
~~cæca præcept̄ uesit. Sūt em̄ q sp male agēdo bonū sperēt: q̄ nihil ē stulti⁹.~~
B ¶ Spes. Vitā spero æternā. ¶ Rō. Rē bonā: imo optimā spero. Illud uide: ut q̄
bonū agis: agas bene. Sūt & qui bona male agāt: nec min⁹ ifallibi⁹ æstimator qui q̄liē q̄ qd
fiat aspicit: nec min⁹ aduerbia q̄ p̄ba librat ac noīa. ¶ Spes. Spero uitā æternā. ¶ Rō. Nō
cœlestes tm̄ sed terrestres dñi de se sperari amāt: sed a quib⁹ p̄fecto ab his quib⁹ se charos ac
dilectos sciunt: aut qui si qn̄ forsitan odiosi fuerint ac rebelles: redire in gratiā optātes ad mi-
sericordiā cōfugerunt. ¶ Spes. Vitā æternā spero. ¶ Rō. Vitā tpalem corrige: hac ad illam
pergiē. ¶ Spes. Spero uitā æternā. ¶ Rō. Vna oīm spes est: quæ si rite illā cōcipis & fœlicē te
faciet & iam facit. ¶ Spes. Aeternam uitam spero. ¶ Rō. Primū est: ut misericordiā: dehinc
uitā speres: utrāq; sobrie ac modeste. ¶ Spes. Spero æternam uitam. ¶ Ratio. O fœlix nisi
te spes ista fefellerit.

¶ Francisci Petrarchæ poetæ oratorisq; Clarissimi Liber primus: in quo de Prospera
fortuna disputatur: fœliciter explicit.

Dialogorū: Libri. II. Francisci Petrarchæ Annotatio.

Insignis ac plurimum cōsolatiui operis Francisci Petrarchæ Poetæ atq; Oratoris Clarissimi: de Remedijs utriusq; fortunæ ad Azonem: duos libros dialogis ducētis quinquagintaquattuor distinctos continētis. Dialogorum libri secundi de Remedijs Aduersæ Fortunæ collecta: ordinata: enumeratiuaq; Annotatio.

De deformitate corpis:	Dial. prim ^o .	† De promissi muneris tarditate:	Dial. xxxvij.
De imbecillitate:	Dialogus. ij.	De repulsis:	Dia. xxxvij.
De aduersa ualitudine:	Dial. iij.	De iniusto domino:	Dia. xxxix.
De ignobili patria:	Dial. iij.	De indocto præceptore:	Dia. xl.
De originis obscuritate:	Dial. v.	De discipulo indocili ac superbo:	Dialogus. xlj.
De obscœna origine:	Dial. vj.	De nouerca:	Dia. xlij.
De seruitute:	Dial. vij.	De duricie paterna:	Dia. xliij.
De paupertate:	Dial. viij.	De contumaci filio:	Dia. xliiij.
De damno passo:	Dial. ix.	De discordi fratre:	Dia. xlv.
† De tenui uictu:	Dial. x.	De amisso patre:	Dia. xlvj.
De originali inopia:	Dial. xj.	De amissa matre:	Dia. xlvij.
De numerosa plis graui sarcina:	Dial. xij.	De amisso filio:	Dia. xlvij.
De amissa pecunia:	Dial. xij.	De infantis filij casu misero:	Dia. xlix.
De vadimonio:	Dial. xiiij.	De filio qui alien ^o inuentus est:	Dial. logus. l.
De amissione tēporis:	Dial. xv.	De amisso fratre:	Dia. lj.
De aduerso ludo taxilloꝝ:	Dia. xvj.	De morte amici:	Dia. liij.
De spōsa alteri adiudicata:	Dia. xvij.	De absentia amicoꝝ:	Dia. liij.
De uxoris amissione:	Dial. xvij.	De graui naufragio:	Dia. liiij.
† De importuna uxore:	Dial. xix.	De incendio:	Dia. lv.
De raptu coniugis:	Dial. xx.	De graui negocio ac labore:	Dialogus. lvj.
De impudica uxore:	Dial. xxj.	De duro itinere:	Dia. lvij.
De uxore sterili:	Dial. xxij.	De sterilitate annua:	Dia. lvij.
De filia impudica:	Dia. xxij.	De villico malo & superbo:	Dialogus. lix.
De aduēticio dedecore:	Dia. xxiiij.	De furtis:	Dia. lx.
De infamia:	Dia. xxv.	De rapinis:	Dia. lxj.
De quaesito ex indignis laudibus pudore:	Dia. xxvj.	De dolo malo:	Dia. lxij.
De amicis infidelibus:	Dia. xxvij.	De habitatione angusta:	Dia. lxiiij.
De ingratis:	Dia. xxvij.	De carcere:	Dia. lxiiij.
De seruis malis:	Dia. xxix.	De tormentis:	Dia. lxv.
De seruis fugitiuis:	Dia. xxx.	De iniusto iudicio:	Dia. lxvj.
De uicinis importunis.	Dia. xxxj.	† De exilio:	Dia. lxvij.
De inimicis:	Dia. xxxij.	De obsessa patria:	Dia. lxvij.
De prærepta facultate uindictæ:	Dial. logus. xxxiiij.	De patria euerfa:	Dia. lxix.
† De odio populari:	Dia. xxxiiij.	De metu perdēdi i bello:	Dia. lxx.
† De inuidia passiue.	Dia. xxxv.		
† De contemptu:	Dia. xxxvj.		

Dialogorum Annotatio.

- De stulto & temerario collega: Dia-
logus. lxxj.
- De inconsulto & præcipiti magistro
militiæ: Dialogus. lxxij.
- De infausto prælio: Dial. lxxiij.
- De bello ciuili: Dia. lxxiiij.
- De discordia animi fluctuantis: Dia-
logus. lxxv.
- De ambiguo statu. Dia. lxxvj.
- De uulnerib⁹ acceptis: Dia. lxxvij.
- De rege sine filio: Dia. lxxviij.
- De regno amisso: Dia. lxxix.
- De proditione: Dia. lxxx.
- De amissa tyrannide: Dia. lxxxj.
- De perditis arcibus: Dia. lxxxij.
- De senectute: Dia. lxxxiiij.
- De podagra: Dia. lxxxiiij.
- De scabie: Dia. lxxxv.
- De uigilia: Dia. lxxxvj.
- De inquietudine somniorum: Dia-
logus. lxxxvij.
- De celebritate nomis iportuna. Dia-
logus. lxxxviij.
- De dolore ex malis moribus homi-
num concepto: Dialogus. lxxxix.
- De minutis tædijs rerū uariarū: Dia.
logus. xc.
- De terramotu: Dia. xcj.
- De peste latissime sæuiēte: Dia. xcij.
- De tristitia & miseria: Dia. xciiij.
- De dentiū ægritudine: Dia. xciiij.
- De ægritudine tibiærū: Dia. xcij.
- De cæcitate: Dia. xcviij.
- De auditu perduto. Dia. xcviij.
- De tædio uitæ: Dia. xcviij.
- De grauitate corpis: Dia. xcix.
- De grauis ingenij tarditate: Dia. c.
- De inopi & infirma memoria: Dia-
logus. cj.
- De eloquentiæ defectu: Dia. cij.
- De amissione linguæ & loquelæ: Di-
alogus. cij.
- De uirtutis inopia: Dia. cij.
- De auaricia: Dia. cv.
- X De inuidia actiue: Dia. cvj.
- De ira: Dia. cvij.
- De gula: Dia. cviiij.
- De torpore animi: Dia. cix.
- De luxuria: Dia. cx.
- De superbia: Dia. cxj.
- De febris: Dia. cxij.
- De dolore iliaco atq; extasi. Dialo-
gus. cxij.
- De toti⁹ corporis dolore ac languore
uario: Dialogus. cxiiij.
- De furore: Dia. cxv.
- De ueneno: Dia. cxvj.
- De metu mortis: Dia. cxvij.
- De uoluntaria in seipsum manuum
iniectione: Dialogus. cxviij.
- De morte: Dia. cxix.
- De morte ante diem: Dia. cxx.
- De morte uiolenta: Dia. cxxj.
- De morte ignominiosa: Dia. cxxij.
- De morte repentina: Dia. cxxiiij.
- De ægrotante extra patriam: Dialo-
gus. cxxiiij.
- De moriēte extra patriā: Dia. cxxv.
- De moriēte in peccatis: Dia. cxxvj.
- † De moriente sollicito quid de patri-
monio ac libris futurū sit: Di. cxxvij
- † De moriente anxio quid uxor eo
mortuo sit actura: Dia. cxxviij.
- De moriēte sollicito quid post se pa-
triæ euenturū sit. Dia. cxxix.
- De studio famæ auxio i morte: Dia
logus. cxxx.
- De moriente sine filijs: Dia. cxxxj
- De moriente qui metuit infepultus
abijci: Dialogus. cxxxij.

Finis Annotationū secūdi libri.

Fr
m
fo

cū
ciff
ille
bit
Q
fer
cul
res
spe
i se
luc
nis
ap
tur
un
mi
su
me
Vi
rel
rep
bit
lup
lor
du
fer
de
ne
os
ru
act
au
me
obl
gru
ha
Id
rū
ang
per
ens
gu
is
rin
tan
tur

Epistolaris Præfatio.

Francisci Petrachæ poetæ oratorisq; Clarissimi: in operis sui de Re-
medijs utriusq; fortunæ libræ secûdum: quo de Aduerfa disputatur
fortuna: Epistolaris Præfatio.

Xoibus quæ uel mihi lecta placuerint uel audita: nihil pene uel insedit altius
 uel tenaci^o inhæsit uel crebri^o ad memoriã redijt: q̄ illud Heracliti: Oia sc̄p̄ m̄
 litē fieri. Sic est em̄: Et sic eē pp̄modū uniuersa restanē. Rapido stellæ obuiāt
 firmamēto: Cōtraria inuicē elemēta configūt: Terræ tremūt: Maria fluctuāt:
 Aer quatit: Crepāt flāmæ: Bellū imortale gerūt uēti: Tpa t̄pib^o cōcertant: Se/
 cū singula: nobiscū oia: Ver humidū: Aestas arida: Moll^o autū^o: Hyems hispida: Et quæ ui-
 cissitudo diciē: pugna ē. Hæc ipsa igit̄ quib^o insistim^o: qb^o circūfouemur & uiuim^o: quæ tot
 illecebris blādiūt: q̄ q̄ si irasci cōperint sint horrēda: indicāt terræmot^o & cōcitissimī tur-
 bines: indicāt naufragia atq; incendia seu celo seu terris sauentia. Quis insultus grādinis?
 Quænā illa uis imbrīū: qui fremit^o tonitruū: qui fulminis imper^o: quæ rabies pcellæ: qui
 feruor qui mugit^o pelagi: qui torrentiū fragor: qui fluminū excursus: qui nubiū cursus & re-
 cursus & cōcursus: Mare ipsū præ apertā ac rapidā uim uētoꝝ atq; abditos fluctuū tumo-
 res incertis uicib^o alternātes: certos statutosq; flux^o ac reflux^o habet: cū multis in locis: tū cō-
 spectūs in occasu: quæ res dū manifesti mot^o latēs causa quærit: non minorē philosophoꝝ
 ī scholis: q̄ fluctuū ipso ī pelago litē mouit. Quid q̄ nullū aīal bellis uacat: Pisces: feræ: uo-
 lucres: serpētes: hoīes: una spēs aliā exagitat: nulli oīm quies data: leo lupū: lupus canē: ca-
 nis lepore īsequit. Est & canū stirps audentior: nō lupis modo resistere: sed leones: pardos:
 apros: urfos insectari solita atq; aggredi. Quorundā ꝑo tā generosa ferocia & tā nobilis fer-
 tur elatio: ut urfos aprosq; fastidiant: inq; solos elephātes aut leones dignent̄ irruere: qualē
 unū Alexādro regi missum contēptuq; tali male cognito cōtemptū occidiq; iussum legim^o:
 missumq; inde altere: pbatūq; qua decuit: dilectūq; regi unice atq; in delitijs habitū: Nā ip-
 sius canis erga hoīem: cui fert̄ amicissim^o: quāta sit charitas: nisi quā cōciliat spes cibi: præ
 morsus & latrat^o implacabiles: nō tm̄ Actæonis fabula: sed discerpt^o uere pbat Euripides.
 Vulpina fallacia una qdē ex multis audita ē: Piscatores cū ad urbē pisces deferrēt: qd̄ asta-
 telibēter noctu faciūt: aliqñ uulpeculā ceu exanimē calle medio trāuersā habuisse: quā ar-
 reptā decoriaturi ex cōmodo: cū sup̄ sarcinā piecissent illā: ubi se piscib^o affatim īpleisset: su-
 bito p̄siluisse: mirantibusq; illis atq; indignātibus effugisse. Iā qui: oro: alij uulpiū doli: qui
 lupoꝝ ululat^o: qd̄ murmur ad caulas: quæ coruoꝝ miluorūq; circa colūbaꝝ domos ac pul-
 loꝝ nidos uigilātia: qd̄ inter se: ut phibēt naturale atq; æternū odiū: Alter alteri^o inuadit ni-
 dum: effractisq; ouis spem p̄lis interimit. Nā cuculo nō unus quidē alterq; est hostis: omēs
 fere auiculæ illi insulāt p̄fugo sp̄ & querulo. Quænā præterea & q̄les mustelæ: cōtra aspi-
 des insidiæ: Qd̄ circa diuītū thalamos acumē furæ: Quænā ex diuerso cuiusq; p̄ se suo ī ge-
 nere excubiæ: quātaq; q̄q; uigil repugnātia ē: Quis uenatoꝝ: q̄s ue aucupū artes ac laque-
 os: quis piscatoꝝ hamos ac retia: horūq; oīm labores uigiliasq; explicet: aut hæc cōtra: fera-
 rum: auīū: pisciū ingenia: Quæ cūcta qd̄ sint aliud q̄ litium istrumēta: Age qui nā alyloꝝ
 aculei uel parūq; hūc: cū pestib^o: quæ boū prælia: qui sudores: Nec maior canū equorūq;
 aut reliquoꝝ quadrupedum pax quiesue. Quæ muscarum æstiuæ tædia: quæ niuū quas
 muscas albas ludo dicūt hibernæ molestiæ: Que soricū pennis inq̄tudo: quæ pulicū p̄nox
 obsidio: quæ culicū lis diurna: quæ anguiū ranarūq; cū ciconijs: quæ pygmæoꝝ bella cum
 gruib^o: quæ inē Arimaspos & gryphes pugnas excitat auri sitis: ut q̄q; maior improbitas
 haud facile iudicē: nisi q̄ illi rapinā: hi custodiā molit̄: Illos auaricia stimulat: hos natura.
 Idē & custodiæ studiū & prædæ distātissimo mūdi tractu apud Indos iuenio: Illic q̄q; suū au-
 rū cōtra parē gētis auariciā formicis q̄busdā īcredibili mole & mira feritate tuētib^o. Basiliē^o
 angues reliquos sibilo territat: aduētū fugat: uisu perimit. Elephātē draco spiris īplicat seu
 perosis: Est em̄ incertū. Vnde nōnullis aīantib^o inter se naturale odiū: seu æstate algidū siti-
 ens cruorē: qd̄ & quidā tradidere: & pugnā exit^o facit ut credi possit: Si uerū est: altere exan-
 guē exiccātūq; emori: altere ꝑo fusi hostis hausto sanguine: ceu bello uictorē: uictūq; deliti-
 is & nimio potu ruptū cōmortuūq; p̄cūbere. Multa præterea gen^o hoc: atq; imprimis acer-
 rim^o epotæ dolor hirudinis & uisu uel auditi muris fastidia offendunt: Mix̄ dictū: tm̄ aīal &
 tantæ uiriū tā pusilli hostis horrere conspectū. Sed sic sine litē atq; offensiōe nil genuit na-
 tura parēs: Leo ipse generosum ac securæ aīal: pro defensione foctuū feræ sp̄nens: neu forte

A
B
C
D
E

Libri II. Francisci Petrarchæ:

uisū terreat: nec aspiciēs q̄dē rotarū strepitū uacuos curr⁹ agētū: & gallinaceorū cristas: q̄s nō
 stupeat: si uera fama ē: magisq̄ etiā cār⁹: sup oīa yō flāmas metuere crepitātes tradit. Ea er-
 go huic generis lis p̄pria ē: præt illā cōem feris oib⁹ uenationē. Est & sua lis tigrīb⁹: raptæ p̄-
 lis & p̄fugi hostis ludificātis instantē atq̄ ingenio retardātis. Lupo una sp̄ cū fame p̄petua
 rusticisq̄ ac pastorib⁹ lis manet. Venenosa loqr̄ & ferocia. Quānā yō māuetis gregib⁹ est
 quies: Quātis nifib⁹: quātisq̄ odijs configūt fues: quātis armētorū ducēs: quānā inter il-
 los certamina: quānā fugæ: quæ uictoris insolentia: q̄s uicti dolor: quæ iniuriarū recorda-
 tio: qui reditus ad uindictā: quis nō legēdo p̄pendit: ut poetarū ingenia: & bellaces exercent
 tauri: & inter se aduersis luctātes cornibus hedi: quid de alijs: lis omibus una est: Nilq̄ non
 sc̄d̄m litē fit: q̄n nouū ad præsepe hospes equ⁹: q̄n pull⁹ aduena quietū cibū inter pares sum-
 pfit: Quis nō illud aduertit gallinis fœtātib⁹ p̄ imbecilli familia: quantus ardor: impatiē-
 tia quāta sit: q̄ q̄ est id quidē cōe oīm: Nullū tā mite aīal q̄d nō amor sobolis ac met⁹ exal-
 peret. Galli se calcarib⁹ impetūt & natura & cruore rutilas cristas inter uulnera detinent: to-
 tis corpibus obnixi: tantū inuidiæ: tantūq̄ supbia paruo regnat in pectore: tāta uincēdi cu-
 piditas: tātus cedēdi pudor est. Anatū atq̄ anserū p̄tinaciā quis nō uidit: ut pectorib⁹ se per-
 urgent: clangoribus increpitāt: alis diuerberāt: rostris hærent: Et quidē in ferocibus minus
 miri: usitatū em̄ & cōe est: ut aīalia maiora minorū p̄nicies ac sepulchræ sint. Fera feram: auīs
 auem: piscis piscē: uermem ȳmis rodit: Quin & littoreæ uolucres: aquaticæq̄ q̄drupedes:
 æquor: stagna: lacus: & flumina rimanē: exhauriūt & infestāt: ut mihi oīm inquietissima ps
 rez aqua uideat & luis motib⁹ & incolarū p̄petuis aīa tumultib⁹: quippe quæ nouorū ani-
 mantiū ac monstrorū feracissima esse nō ambigit: usq̄ adeo: ut uulgi opinionē: ne docti qui-
 dem respuāt: oēs p̄pc quas terra uel aer aīantiū formas habet esse in aquis: cū innumerabi-
 les ibi sint: quas aer & terra nō habēt: Et in his quidē ferme oibus præda uel odiū litē parit.
 Quid q̄ his cessantib⁹: lis nō cessat: Age em̄ in amore quātus zelus: quāta in cōiugio disso-
 nantia: q̄t querelæ: quāta suspitiōes amantiū: quæ suspiria: qui dolores: quāta nō dicā do-
 minorū ac seruorū: qui nō ideo min⁹ infesti: quia domestici hostes sunt: cū quib⁹ nulla unq̄
 pax sperāda: nisi quā uel mors fecerit uel pauptas. Nō dicā frat̄: quorū gratiā rarā ipsa ue-
 ritas ore Nalonis testata est. Nō filiorū in parētes: q̄d eiusdē poetæ carmē canit: sed parentū
 quorū opinatissim⁹ est amor: Quāta indignatio in filios: q̄s dū bonos cupiūt: malos lugēt:
 Atq̄ ita quodāmodo dū ualde diligūt: oderūt. Et fraternū quidē paternūq̄ uinclī nomē ar-
 rissimi: sæpe sine amore: interdūq̄ cū odio uidem⁹. ¶ Veniā ad amicitiaē sanctū nomē: quod
 ab amādo dictū: absq̄ amore nec esse certe nec intelligi potest. Quāta yō in amicis q̄uis si-
 nium cōcordia: uīa tñ actiūq̄ discordia: quāta opinionū atq̄ cōsiliorū cōflictatio est: ut uix
 Ciceroniana diffinitio stare queat. Sit em̄ licet inter amicos beniuolētia & charitas: deest tñ
 illa oīm diuinarū humanarūq̄ rez cōsensio: ex qua ille diffinitionem conficit. Quid in odio
 speres igit̄: Est & in amore odiū: & in pace bellū: & in cōsensione dissensio. Ostendā tibi sic eē
 ex his plis quæ assidue in oculis sunt. Feras aspice: quas ferro indomitas: oipotēs amor do-
 mat: Intēde animū: leenæ: tigres: ursæ quāto cū murmure ueniūt ad id q̄d cupidissime faci-
 unt: non cupidas sed coactas putes. Ferarū aliæ dū coeūt magnis stridorib⁹: aliæ rapidis un-
 guibus inquietæ sunt. Iam si credim⁹ q̄d de natura uiperea magni scribūt uiri: Quāta rerū
 cōtrarietas: quantūq̄ litigiū: Maris caput sua quadā naturali sed effrenata dulcedine in os
 uiperæ insertū: illa præcipiti feruore libidinis amputat. Inde iam prægnās uidua cū pariendī
 tēpus aduenit: fœtu multiplici prægrauāte: & uelut in ultionē patris uno q̄z q̄ primū erū-
 pere festināte discerpiē: Ita duo aīantiū prima uota p̄les & coitus huic generi infausta peni-
 tusq̄ mortifera deprehēdunt: dum marē coit⁹: matrē part⁹ interimunt. Apū aluearia contem-
 plare: quæ illa cōcursatio: qui strepit⁹: quæ nam nō modo bella cū p̄ximis: sed ciuiles: ut ita
 dixerim: discordiæ ac bella domestica. Colūbarū nidos intueri: Simplicissimū aīal: & ut me-
 morant: felle carēs: quātis quæso cū prælijs quantisq̄ clamorib⁹ uitā ducit: Indisciplinatis
 in castris ac barbaris esse uideare: adeo nec luce pacati aliqd nec nocte quidē uideas. Mitto
 aut̄ insult⁹ in alterutq̄: Ipsum in se uinclo mutæ uoluptatis astrictū par: eāq̄ ob causam ue-
 neri sacre: quantis querimonijs ad optatū ferē: ut sæpe columbā circumit: sæpe alis rostroq̄
 p̄sequit̄ suos amās. ¶ Ad minutissima te remittā: quæ nō ut minor: sic & min⁹ spectabilis
 minus ue laboriosa materia est. Quānā ergo aranearū insidiæ & q̄ uigil intētio: quæ captā-
 dis infirmioribus telarū scana: qui retiū obtētus fallacijs ac rapinis: Quid p̄anis tineæ: quid
 caries tignis: nocturniq̄ ȳmiculi non sine tadio & obtuso quodā sub strepitu trabiū uisce⁹

De Aduersa Fortuna: Epistolaris Præfatio.

ra fodiētēs: Illarū maxie q̄b̄ cædēdis lunæ ac mēsiū obseruatio diligēs sit neglecta: Quæ la-
 tens pestis ut fumosis tectis agrestiu: sic auratis regū laquearib⁹ insultat: tēplis q̄ sacratis &
 altarib⁹: sacrisc̄ opib⁹ philosophantiū nō parit: quin & librorū postes & mēbranas & līas:
 Addā q̄ nisi pice liq̄da leuicq̄ incēdio sit occurū: nōnūq̄ piculi uel naufragij etiā causa est:
 & maria ingredi & carinas nauium terebrare ausa: sæpe bellum graue nescientibus intulit.
 Præterea quid bruch⁹ olerib⁹: quid segetib⁹ locusta: qd̄ messib⁹ seu anser aduena: seu passer
 indigena: seu grus domicilij trāslatrix: uolucresq̄ alia importunū gen⁹: Vnde illud Georgi-
 cū Virgilij: qd̄ mirari soleo: iā nō miror ut aues sonitu terreat. Rure enim nūc Italico ha-
 bitanti: unū hoc ex multis æstiuis tædijis esse cœpit. Sic mihi ad uesperā & insult⁹ uolucrū:
 & lapidū collisio: & uillici clamor durat. Ad hæc quid erici⁹ uindemiæ: quid herugo herbis:
 herucha frondibus: talpa radicib⁹: Quid postremo areis horreisq̄ gurgulio: atq̄ inopi me-
 tuens formica senectæ: ut ait ille: quis feruor & pexigui aiantis inquietudo: ut dum brumæ
 suæ cōsulit nostrā turbat æstatē: Tardus essem ad credendū alijs: Exptus scio quāto nō solū
 tædio sed & dāno sit puluerulentū illud: ac trepida sp̄ expeditione festinū agmē: ut nō tātum
 agros sed arcas & thalamos & promptuaria populent. Iam credere incipiā Pisani in finib⁹
 castri: qd̄ haud lōge a mari nauigātib⁹ ostendit: formicæ scatebris ac diluuiio desertum.
 Tale aliqd̄ Vincētinis q̄ memorāt in finib⁹. Et ego uel utrobicq̄: uel ubiq̄ fieri posse credi-
 derim: Sic me nup̄ nō agresti quidē sed urbana paulominus pepulerūt domo: ut ignis & cal-
 cis: ad extremū fugæ reꝝ remedio opus esset: Apuleioq̄ fidē habeā: cōsumptū ab his hoīem
 & si desit mel. Mirariq̄ me non negē: quid ē q̄ quidā sollicitudinis exemplū p̄posuere formi-
 cam: aliꝝ de hac longos texuere sermones: parsimoniā atq̄ industriā prædicātes: Bene Her-
 cle: si om̄is sollicitudo laudabilis esset: Exemplū fortasse igiꝝ prædonib⁹ idoneū: nō his qui-
 bus de suo uiuere sine cuiuscq̄ iniuria mens est. At sollicitū aīal: quis nescit: sed improbū: sed
 iniustū rapto uiuens: nullius industriæ nisi in malū: nullius usus: at incōmodi tædijq̄ multi-
 plicis: Cur igiꝝ hoc exemplū dederint: cur hoc aīal laudauerint: dico iteꝝ miror: præcipue
 cum adesset apis industriū p̄uidentiissimūq̄ aīal: nulli noxiū: multis utile: sibiq̄ & alijs arte
 quadā naturalit̄ insita & suo illo nobili labore subueniēs. Quid nūc ego dānosam eloquar
 ubertatē & excrecentiū luxuriam filioꝝ: contra quā puigil excubat: & præ duris unguibus
 armatus agricola & ultrici succinctus falce frondator: Quid lappas & tribulos atq̄ annuā
 tēpestatē renascentiū stirpiū ac radicū litiū ac laboꝝ materiā immortalē: Quid imbriū bella
 furētū: & molles niuiū & uredinē pruinaꝝ: & aspitatē & uiolētā glaciē: & torrētū repenti-
 nos impet⁹: & uaga fluminū incremēta: totas sæpe regiones & magnos p̄p̄os: sed imprimis
 rusticoꝝ septa quassantiū: quoz̄ in tot malis uix terrestris & in terrā sp̄ accliuis agitur uita:
 Atq̄ ut delicatoꝝ ac diuitū de tædijis aliqd̄ dicā: Quis nocturna auriū bella non pertulit:
 Bubones strigesq̄ & oblatrantiū limine canū sup̄uacuas excubias: & catas ī tegulis nundi-
 nantes ac tranquilla silētia horrēdis occētibus & clamore tartareo infestātes: & mœsti fori-
 cum occētus: et quicqd̄ inter tenebras īportunū strepit: His accedūt & nocturna ranarū coa-
 xatio: & matutini planctus hirūdinū ac minæ: adesse Itym putes ac Tereū. Nā diurnā auri-
 um quierē: & cicadæ stridulæ: & p̄caces corui: & rudētes impediūt aselli: & balatus pecudū:
 & mugit⁹ bouum: & magno precio parua oua uendentiū gallinarū cōcentus incōditus sine ca-
 rens. Sup̄ oīa ꝑo uel suill⁹ stridor: uel uulgaris clamor & stultoꝝ risus: q̄ inepto res ineptior
 nulla est: ut Catull⁹ ait: Et ebrioz̄ cātus ac gaudia quib⁹ nihil ē trist⁹: & litigantiū querelæ:
 & anile cōuitiū seu garrit⁹: Et pueroꝝ nūc prælia: nūc lamēta: & nuptiarū uel cōuiuia turbida
 uel choreæ: & uxoꝝ uiros arte lugentiū læti fletus: Et parentū ueri natoꝝ ī mortib⁹ eiulat⁹:
 Adde his fori turbas ac strepitū: altercationesq̄ mercantiū & ementiū: hinc contēptus: hinc
 uendentiū iuramēta. Adde hinc artificum laborē uoce mulcentiū mœstos cātus: Hinc fidi-
 bus lanas ac uellera cōglobata pullantiū: iniucūdā musicā: & telas pectinis pererrātis: Hinc
 folliū fabrilū raucos flatus: & acutos sonit⁹ malleoz̄: quibus scissa æquis partibus hiberna
 nox addit: ut nullū uel quieti datū tēpus litibus sit imūne. Ut ꝑo insensibiliū reꝝ genus at-
 tingā: Quid uel cū ferro magnes habet: uel cū magnete adamas: quoz̄ & si causa litis occul-
 tior: lis apta est. Magnes siquidem ferꝝ trahit: adhibe adamantē: trahere desinet remittetq̄
 si traxerit. Utrobicq̄ uis mirabil⁹: seu q̄ pigro & informi lapidi natura q̄si man⁹ atq̄ uncus
 dederit aduersus rigidū ac præualidū metallū: seu q̄ illos sibi de lapide altero astāte surripu-
 erit: quæ nō primæ litis finis sed noua lis ē. Et si hoc ultimū multi negēt: Mihi em̄ experiendū
 hæctenus uel occasio defuit uel uolūtas: Itaq̄ nihil affirmo. Primū ꝑo notū adeo ut ne affir-
 mari quidē sit necesse. Verꝝ ego breui nimis ī tpe: & angusto in spacio op⁹ ingēs magno im-

petu aggressus: iam hinc uideo ad hanc plus mihi animi esse quam uiriū. Nec mihi nec cuiquam sa-
 ne unū hoc agēti ex cōmodo: facile futurę singula psequi: ex quibus appareat oīa sed in litem
 fieri: quę seu magna: seu parua magno miraculo fiāt: licet nondum tū illud maximū stupen-
 dumque inter sūma & extrema naturę prodigia numeratū attigi: sed attingā paucis. Echinas
 semipedalē pisciculū: nauim quęuis imensam uētis: undis: remis: uelis actā: retinet: solus elemē-
 torū atque hoīm uim retūdēs: nullo quidē actu alio quam nauigij postibus adherēdo: nullo demū
 conamine: sed natura ipsa. Quod & si scriptis illustribus insitū: e numero tū incredibiliū habereē
 si de Oceano: Indico fortassis aut Scythico scriptū esset: & nō potius in nostro mari monstrū hoc
 Romanis Impatoribus accidisset. Aduersa em̄ morę causa: quę tota classe pdeute: nauis una
 uelut in anchoris stare: neque prorsus loco mouere: dimissis pelagi expertis: manu: ut dicitur:
 cōperta yitas: & limacis instar piscis clauo insidēs: inuētus atque ostēsus est principi indignāti
 tū in se potuisse tātillū aīal: idque unū pręcipuū admirāti quod in nauigiū recepit: tantā illā ex-
 terius inhārendi efficaciam amississet. Nam illud alteri mōstri genus nō siluisse equidē quam affir-
 masse maluerim: cuius apud nos nescio quę uerax sed noua utique: & ob id ipsum suspecta mihi
 est fama. Esse circa mare Indicū inauditā magnitudis auē quandā: quā Rochū nostri uocāt:
 quę non mō singulos hoīes: sed tota insup rostro pręhensa nauigia secū tollat in nubila: &
 pendētes in aere miserōs nauigātes aduolatu ipso terribilē mortē ferat. Quāta yō uis auari-
 cię est: quę neque alijs multis: neque hoc uno tā immani piculo a nauigatione deterritos sequa-
 ces suos prędę auidos prędam facit. Iam uero ut de inuisibilibus aliquid ad inceptū traham:
 Quāta cōmixtione cōtrariorū sit uotiuā tēperies: inter quas cōtrarietates aduersantiū extre-
 morū ad mediū ytutis: p quas differentias quantāque discordiā uocū ad musicā concordiam
 perueniē: Denique quęcūque sunt excute: & pcurre aīo cœlū: terrarū maria: æque in sūmo æthe-
 re & in fundo pelagi: Inque imis terrę certat hiatibus: æque in syluis & in agris: æque in deser-
 tis arenarū & in plateis urbū lis æterna est. Ne enim uarietate rerū ab incepto deuiem: taceo
 quę iā inde ab ipso mūdi primordio inter æthereos spiritus: in ipsa cœli arce pugnatū est: hor-
 dieque in hoc tractu caliginosi aeris pugnari crediē: Taceo quę in illo cœlesti cōgressu uicti angeli
 uictoribusque iā suis facti impares: dū in nos mortales terrę accolis ulcisci studēt: immortale
 nobis bellū tēptationū uariarū duxque negociū atque abiguū pepere: Taceo quę: ut oīa: & quę
 sensu carent: & quę sentiūt in unū cogā: a supremo cœli uertice: ut dixi: usque ad infimū terrę
 centrū: & a principe angelo usque ad minimū & extremū uermē iugis & implacabilis pugna
 est. Hō ipse terrestriū dux & rector aīantiū: qui rationis gubernaculo solus hoc iter uitę & hoc
 mare tumidū turbidūque trāquille agere posse uideret: quę cōtinua lite agit: nō mō cū alijs sed
 secum: de quę mox dicā. Nūc de primo agendū: Siquidē nihil mali est quod nō hō in hoīem ma-
 chineē: ut cætera hoīm mala undecūque uenientia: seu a natura: seu a fortuna: huic uni collata
 leuia quādā incōmoda uideant. Id em̄ yō si ad plenū apire uoluerō: id quod nolim: quodque
 a pposito longe est: & oīs humanorū actūū scena retegēda: & oīs autē historia retexēda erit:
 hoc unū dixisse satis sit. Quia si nulla unquam alia quam Romanorū bella toto fuisset orbe terrarū:
 abūde bellosū esset & litium. Adde sententiarū dissonantiā & inenodabiles rerū nodos: Quis
 sectarū uarietates aut philosophorū bella dinumeret: Populorū & regū pręlia quieuerē: philo-
 sophi nō quiescūt: & pugnat illi de eo quod cū huius esse cœpit: esse desinit illi. Hi de ueritate
 litigāt: quę una si oīm eē potest: neque hęc litem aut quęsitā ueritatis splendor: aut Academicus
 unquam ualuit finire Carneades philosophicę sequester pacis anxius: sed irritus: ut nō inelegā-
 ter mihi quidē dixisse uideat Anneus Seneca: ubi horologia philosophis confert: quę scz pat-
 utriusque discordia est. Idque quę uerę sit: quisque & philosophis aīm & horologijs aurē dedit: itel-
 ligere potuit. Nec yō aliorū doctrina trāquillior. Quę grāmatorū adhuc sub iudice lis exi-
 stens: qui cōflictus rhetorū: quę dialecticorū altercatiōes: quę denique artū oīm discordiā:
 qui clamores inter causidicos: quę bene cōueniat ipsarū causarū immortalitas pbat. De con-
 cordia medicorū testimoniū sit ægorū. Vitā certe quā breuē dixere: sæpe suis litibus fecere bre-
 uissimam. Quāta est præterea de sacris & de religione difformitas aīorū. Nō tam litteratorū
 uerbis hoīm quam populorū armis: & cāpo sapius cōmissa quam scholæ. Ita cū una sit ueritas: unūque
 sit in rebus uerę: Cui: ut ait Aristoteles: oīa cōsonāt: de hoc ipso tā dissonā pugnatēque sententię
 ipsos ueri agitāt pfectores. Quid de cōi uita deque actibus mortalium loquar: uix duos in magna
 urbe cōcordes: cū multa: tū maxia ædificiorū habitūque uarietas arguit. Nā quis unquam tā lo-
 cupletis delicatūque patrifamilias natus est domū: ut non ibi multa mutauerit: ut quę uni stu-
 dium fait extruere: alteri sit uoluptas euertere. Testantur mutata sæpius fenestra: obstrusa
 ostia: passimque uetustis in parietibus nouę indicāt cicatrices. Neque in alienis id tūm: sed in nostris

De Aduersa Fortuna: Epistolaris Præfatio.

patimur: sua dū cuiusq; sentētia secū pugnās: qđ ait Flacc^o: Diruit: ædificat: mutat qđ dra-
 ta rotūdis: qđ luce clari^o fiat: qđs nostre: qđs cū alijs: quis ue secū sit. Iā qui uestiū mod^o: qui ue
 habit^o: tridū totū nostris durat i urbib^o: quæ municipio: scita: nō ut lōgæua essent cū suis
 latorib^o deserūt. Ad hæc quæ nam ducū in ordināda acie: quæ nā magistratuū inferēdis le-
 gibus: quæ nā nautæ: in capiēdo cōsilio disparitas quæ ue discordia est: Didici hoc ego ul-
 timū magnis sæpe picul^o meis: dū mari cœloq; mortē minitātib^o nocte sil^o ac nubib^o cuncta
 terræ: ac stellæ: signa regētib^o: puppe iā fatiscēte & semioppleta fluctib^o: nautæ de sūma re-
 rū media in morte cōtrarijs studijs atq; opinionib^o obstinatissimelitigarēt. Adde i quib^o su-
 ne aduersario lis ē: Quæ scriptorū prælia cū mēbranis: cū atramēto: cū calamis: cū papyro:
 Quæ fabrorū cū malleis: cū forpicib^o: cū incude: Quæ aratorū cū stiuæ: cū uomere: ipsiq; cū
 glebis: & cū bob^o: Quæ militū: nō dico: cum hoste: sed cū eqs atq; armis pprijs: dū & illi re-
 bellāt & hæc prægrauāt aut cōprimūt: Quid dicātib^o scribētibusq; negocij ē: dū hos in ex-
 pletū loq mpta cogit intētio: Illos uel expleta p̄cipe uetat: hinc inscitia: hinc uolatil^o & incōstās
 anim^o: sp̄q; aliud cogitās qđ qđ agit: Sed qđ singillatim ago: Nulla mœchanicæ difficul-
 tatib^o suis uacat. Reliquæ ŷo ut quiddā notæ dulcedinis: sic latētis amaritudinis multū ha-
 bēt: nilq; eorū etiā quæ delectāt sine lite agif. Iā quæ infantū bella cū lapsib^o: quæ puerorū
 rixa cū lris amarissime serētū: qđ prædulcī metāt: Quænā isup adolefcētū lis cū uolupta-
 tibus: dicā uerū: imo quāta secū lis affectūq; collisio: Cū uoluptatib^o est nulla lis penitus:
 sed consensus est oī lite funestior. Credo exp^o: nulli hoīm generi: nulli ætati plus litigij esse:
 pl^o inextricabil^o laboriosiq; negocij: nullos hoīm tā lætos uideri: nullos esse tam miseros aut
 tam mœstos. Postremo quænā forminis puerperij difficultas: quantūq; discrimen: Quænā
 uiris cū paupertate atq; ambitione luctamina: Quāta uitæ plura qđ expedit satagentis anxi-
 etas: qđ deniq; illud senū cū ætate ac morbil^o p̄pinq̄nte morte: qđ oīm ipsa cū morte: qđ qđ
 ipsa qđ est morte molesti^o: cū p̄petuo mortis terrore certamē: Possē hūc sermonē mille re-
 argumētis extēdere: Sed si: ut libro supiore uoluiŷti: sic epistolā qđ hanc p̄logi locū obtinere:
 & libri hui^o partē esse uolueris: Iā hinc uideo q̄tum hæc ipsa præfatio libri modū excedat:
 Itaq; frenāda curiositas & cohibēdus est stil^o. Ad summā ergo oīa: sed iprimis oīs hoīm ui-
 ta lis quādā est. Verū hac externa lite interim omiŷsa: de q̄ pauloante dixim^o: & quæ minor
 utinā: & ob id min^o oībus nota esset: Lis interior quāta est: neq; em̄ solū cōtra aliā: sed con-
 tra suā: ut dixi sp̄m: neq; cōtra aliud indiuiduū: sed cōtra semetipsum: Idq; & i supficie ista
 corporea quæ nostri ps uilissima atq; ultia est: & in intimis aiæ penentralib^o quisq; secū assu-
 due bellū habet. Nā & corp^o hoc qđ cōtrarijs æstuet ac turbeŷ humorib^o: ab his qđs phisicos
 dicūt: quare: Anim^o qđ diuersis qđq; aduersis secū pugnet affectib^o: unusquisq; nō aliū qđ se
 se interroget: sibiq; respōdeat: qđ uario qđq; reciproco mētis impulsu: mō huc rapit: modo il-
 luc: nusq; tor^o: nusq; un^o: secū ipse dissentiēs: se discerpēs. Nā ut silēā reliq; mot^o: uelle: nol-
 le: amare: odisse: blandiri: minari: irridere: fallere: fingere: iocari: flere: misereri: parcere: irasci:
 placari: labi: deŷci: attolli: titubare: subsistere: p̄gredi: retrouerti: inchoari: desinere: dubita-
 re: errare: falli: nescire: discere: obliuisci: meminisse: inuidere: cōtemnere: mirari: fastidire: des-
 picere simulq; suspicere: & quæ sunt eiusmodi: quibus utiq; nihil incertius fingi pōt: quibus
 ue sine ulla requie ab ingressu usq; ad exitū fluctuat uita mortal^o. Quænā tandē illa passio-
 num quattuor tempestas ac rabies: Sperare seu cupe & gaudere: metuere & dolere: quæ re-
 inter scopulos p̄cul a portu miseræ alternis flatib^o aim exagitāt: quas alij fortasse imo certe
 aliter: sub uno ne integro quidē ŷficulo: & ut Augūstino placet: notissima ueritate Virgili^o
 strinxit: de quib^o ad utrāq; partē & plura quidē & pauciora dici posse scio. Verū ego nec bre-
 uitati admodū studui nec copix: sed quæ de cōi uita hoīm: quo se obtulerūt ordine scriptis
 inserui: ne legentē uel inopia uel fastidio fatigarē. Neq; uero te moueat fortunæ nomen: non
 tantū in ipsis inscriptionibus: sed in opere repetitū. Sæpe quidē ex me quid de fortuna sen-
 tiam audisti. Sed cū his maxime qui doctrina minus fulti essent hæc necessaria præuiderē:
 noto illis & cōi uocabulo usus sum: non inŷcius quid de hac re late alij: breuissimēq; Hiero-
 nym^o ubi ait: Nec fatū: nec fortuna: cōis ergo acies: suum hic loquēdi morem recognosceret:
 Docti aut̄ qui perrari sunt: quid intendam ŷcient: nec uulgari cognomine turbabunt. Biper-
 titi sane operis passionum ac fortunæ de parte altera quæ uisa sunt dixim^o: de altera quæ de
 hinc uisa fuerint: dicemus.

X

Y

Z

&

Explicīt Epistolaris Præfatio.

De deformitate Corporis:

Francisci Petrarchæ Poetæ Oratorisq; Clarissimi: cōsolatiui operis
sui ad Azonē de Remedijs utriusq; fortunæ: Liber secūdus de Ad-
uerſa fortuna diſputans: fœliciter incipit.

De deformitate corporis: Dialogus Primus. **¶ Do.**

Gisse mecum nimis illiberaliter naturam queror: quæ deformem genuit.

¶ Rō. O quot faces extinxit: quot occurrit incēdijs. **¶ Dolor.** Deformē
genuit natura. **¶ Rō.** Non dedit quod delectet: si quod proſit dedit: ſa-

tis eſt: mitte querelas. **¶ Do.** Nō dedit formæ gratiā natura. **¶ Rō.** Da-

re noluit quod ægritudo corrūperet: quod ſeneſtus eriperet: Dedit forte
quod nec mors ipſa cōtingere audeat. **¶ Do.** Formā corporis natura ne-

gavit. **¶ Rō.** Si formam animi largita eſt: maximi debitor: exigui repul-

ſam alta mente deſpicio: & offenſam ſpeculi cōſcientia ſolare. **¶ Do.** Inuidit natura formā
corporis. **¶ Rō.** Non inuidit ſed erubuit dare qđ quotidie minuat & pereat. Vera liberali-

tas manſuro munere noſcitur. Putria & caduca auari etiā donāt: Forma fugax & fragile natu-

ræ donū paucis ad utilitatē: multis ad p̄niciem: nulli ad ſalutē uerāq; gloriā data eſt. **¶ Do.**

Forma mihi corporis negata eſt. **¶ Rō.** Raro admodū forma inſignis honeſtaſq; uno ſub

lece habitāt: Bene tibi accidit ſi peiori excluſa: hoſpes melior tecū eſt. **¶ Do.** Nullū formæ
decus obtigit. **¶ Rō.** Quid hic doles: aut quid penitus ſanctū piūq; animo uoluisti: In qđ

tibi neceſſariam aut oīno uſui & nō potius impedimēto eſſe corporis formā putes: Multos
forma fecit adulteros: caſtū nullum. Multos per lubrica uoluptatū duxit ad infamē mortē

qui deformes ſine dedecore periculoq; uixiſſent. Et quid multos dixit: Innumerabiles in diſ-

crimen: fere omnes in crimē trahit. **¶ Do.** Cur me deformē genuit natura? **¶ Rō.** Ut ipſe te

ornares ac formoſum faceres ea forma quæ tecū eſſet in ſenio: in grabatulo: in feretro: in ſe-

pulchro: eſſetq; tua nō natura: laus aut parentū. Pulchrius eſt pulchræ fieri q̄ naſci. Illud em̄

caſus: hoc ſtudij eſt. **¶ Do.** Corpis multa deformitas me præmit. **¶ Rō.** Deformitas qui-

dem hæc apud quosdā infœlicitatis quædā portio eſt. Tu crede dicentibus: nō deformitate
corporis foedari animū: ſed pulchritudine animi corpus ornari. Non te hoc igiſ inhoneſtat

aut præmit: ſed honeſtandi animi materiam aſurgēdiq; aditū p̄ uirtutes aperit. **¶ Do.** De-

formem natura parens genuit. **¶ Rō.** Si deformem Helenā genuiſſet: uel: ut uiros loquar: ſi

deformem Paridem: fortaiſſe Ilion adhuc ſtare. **¶ Do.** Deformis in lucem æditus queror.

¶ Rō. Pauci boni formam corporis amarunt: nullus optauit: quidam etiā proiecerūt: Qđ

fecit laudatur ille Thuſcus adoleſcens qui præclari uultus eximiā ſpeciem: quā ſuſpectam
multis aduerſamq; famæ ſuæ ſenſerat & pudicitia alienæ: illatis ſibi ſponte uulneribus de-

formauit: q̄ tibi diſſimilis qui id optes qđ ille ſibi abſtulit: & q̄ rari nunq̄ innocue uſi ſint.

¶ Do. Forma careo. **¶ Rō.** Tutius eſt caruiſſe quo in experimentum tui anceps ac laborio-

ſum ſæpe uenturus ſis. Multis forma nocuit: cunctos exercuit: quosdā poſt inſultus uarios
molluit & uinci faciles dedit atq; ab honeſtate tranſuerſos in culpam truiſit. **¶ Do.** De-

formis & breuis nimiū ſtatura eſt. **¶ Rō.** Non eſt ut reris proſequendū querelis incōmodū: lō-

ge conſpectior eſt ſtatura: breuis expeditior agiliorq;. **¶ Do.** Statura perbreuis eſt. **¶ Rō.**

Quid uetat: ut in parua domo magnū uiuere: ſic in paruo corpore magnū animum habitare?

¶ Do. Corpus exiguū eſt. **¶ Rō.** Id ſc̄ lamentaris qđ te ipſo nō es ornatus ſed leuis & faci-

lis & ad cuncta uerſatilis. **¶ Do.** Perexiguū eſt corpus. **¶ Rō.** Quis unq̄ de exigua cōque-

ſtus eſt ſarcina: Iuſta Hercle dolendi cauſa q̄ non præſſus mole corporea ſed indutus: neq;

ipſe tibi tædio ſed uſui ſis. **¶ Do.** Contemptibili ſum ſtatura. **¶ Rō.** Ut glorioſum nihil niſi

ſi uirtus: ſic contemptibile nihil niſi uitiū. Nullā uirtus reſpuit ſtaturā. **¶ Do.** Exigua corpo-

ris ſtatura eſt. **¶ Rō.** Nō ſtaturā corpis yrtus exigit ſed animi. Hæc ſi lōga: ſi reſta: ſi ampla:

ſi magnifica: ſi decora ē: ſit illa altera q̄ liſcūq; nihil ad rē: Nō ſolū domi ſed ne militia quidē

niſi magis obeſſe uideret. Noſti ut Mari⁹ ſūmus dux: nō lōgos ſed toroſos & ualidos mili-

tes eligebat. Id q̄ fœliciter: q̄ cōſulto faceret: crebre & ingētes indicāt uictoria. Habet corpo-

peritas maietatis pluſculū: nō uigoris. **¶ Do.** Breuis eſt ſtatura. **¶ Rō.** Hæc nō impedit

quin uir bonus & magn⁹ eſſe poſſis. Inſup & rex ſi fors tulerit & impator. Et ſi em̄ African⁹

ſcipio ceſſus corpore: Iulius Cæſar ſtatura fuerit excelfa: breui tamē Alexander Macedo &

Auguſtus Cæſar: nec eorū magnitudini breuitas obſuit: nec detraxit famæ. **¶ Do.** Vellē eſſe

De Imbecillitate: Dial. II. De aduersa Valitudine: Dial. III.

altior & maior. CRō. Assurge aīo: cresce uirtutibus: maior eris atq; altior. Hoc utilius: hoc facilius incrementū. CDo. Cuperē esse formosus. CRō. Disce amare atq; optare meliora. Stultū ē amare periculū suū: Stultū optare qđ nullo studio quāri pōt. Nēpe si cōtra naturā formosus fieri studeas: nil ultra proficies q̄ ut deformior uideare. CDo. Formosus esse ne quicq; nitor. CRō. Nitere autē bonus esse: Id nō frustra em facies. Hoc iter multa prācipuū uirtus habet: quāri potest: eripi nō potest. Cū reliqua in arbitrio sint fortunā: nec obstāte illa quāri ualeant nec seruari: Sola uirtus fortunā legibus libera est atq; illa obluētante clarior nitet.

De Imbecillitate: Dial. II.

CDo.

n Atura me genuit imbecillē. CRō. Ut in putri uagina ensis ferreus: sic in fragili corpore fortis sēpe animus latet. CDo. Imbecillis natus sum. CRō. Nō eris idoneus uectandis oneribus aut aruo fodiēdo: sed honestis studijs sed iustis imperijs. Sic in nauī robustior quisq; remum agit: at prudentior clauum regit. Vita quasi nauis re: fluctibus & mūdi pelago iactata suos remos habet suūq; gubernaculū: A uilioribus repulsus officijs ad nobiliora cōuertere. CDo. Imbecillum genuit natura. CRō. Quid si robustissimū genuisset: An perpetuū robor erat: an nō robustior senectus & robustior aegritudo: Ut sileā casus innumeros qui repente totū hoīem debilitat atq; eneruant: Animi robor optabile est: qđ nec dies minuit nec fortuna. CDo. Corpe imbecillis sum. CRō. Animū foue atq; exerce suis artib; quas meliores esse diuturnioresq; nō ambigis: Laborē corporis linque ruricolis: nautis: fabris. CDo. Nullā mihi ab origine fuere uires. CRō. At id ipsum nō habuisse: q̄ perdidisse tolerabilius est. Nempe si fuissent nō mansissent: Nam & Milonis senuerūt uires: & Herculis senuissent. Non sic Socratis: nō Solonis: nō Nestoris: nō Catonis. Melioribus utere: Nil potest delectare magnū aīm qđ nō duret. CDo. Corpusculū imbecille est. CRō. Si organū inhabitanti aīo sufficiens fuerit: satis est uiriū. Corpus nāq; ppter animi seruitiū fecisse naturā: Nemo tam corporis seruus est qui nesciat id si proprio munere fungitur: Quid accusas seu quid amplius requiris: Nam qui ingenio fragiles: corpore praualet: hi baeluis proxime accedunt: & sēpe qđ miser est: alijs seruiunt. Sape uero qđ miserrimū: atq; ubi humanā miserā summa est: animū ipsi suū seruire corpori suo cogunt seruitute fœdissima. CDo. Corpus inualidū est mihi. CRō. Vera & generosa uis hominis ī animo est. Corpus est quasi quādā domus animi: q̄ robusta: q̄ fragilis: nihil ad hospitē: paucoꝝ prācipue dieꝝ: modo ne corruat: tunc migrādī necessitas in aliud: idq; perpetuū domiciliū hinc exclusos transfert. Plus dicerem si plus capere posses: nec uulgari strepitu prorsus obsurdus: Corpus ipsum nō animi domū esse sed carcerē: nec amicū certe sed domesticū hostem: cuius tibi fragilitas sit optanda quo tu liber maturius sis ac uictor. CDo. Nullā sunt mihi uires. CRō. Nullā penitus dū ualeas: nō sunt: q; si nō uales: alia est querela. Non ergo nullas uis dicere: sed paruas uires. Non es robustus: ut ille coætaneus tuus: neq; is: ut ille alius: neq; ille ut bos utq; elephas: Suꝝ cuiq; uiriū modꝝ est: cuiq; qđ sat esset indulgētior natura distribuit parens optima: & suoꝝ foetū amātor q̄ quisq; sui. Nō potestis de defectu queri: de imparitate querimini. Turbidū genus & querulū: qua sublata mūdi decor intreat necesse est: sic qđ optimū est in rebus id fertis aegerrime.

De aduersa Valitudine: Dial. III.

CDo.

a T aduersa ualitudo est. CRatio. Quod expectabam audio: cognatæ etenim sunt querelæ. At si caro spiritui hostis est: uicissimq; contra se militat: Quod in se expertus ille magnus ueri amicus: in omnibus uerum dixit: consequens est: ut quod alteri obest: proficit alteri. Q; si spiritus carne nobilior meliorq; est: cui maxime sit fauendum uides ac fortassis intelligis ualitudinem: quam aduersam dicis esse prosperrimam. CDo. Inualida ualitudo est. CRō. At est ualida hortatrix parsimonix: dehortatrixq; libidinum: & magistra modestix. CDo. Mala ē ualitudo corporis. CRō. Si ualitudo animi bona est: pone sollicitudinem: quicquid corpori euenierit: saluus es. CDo. Corpus aegrum infirmumq; est. CRō. Multis ad salutem animæ profuit corporis aegritudo. Ille uir altus ex humili: ex aquis uectus ad sydera: cœliq; clauiger effectus: cuius umbra sola morbos corpore molestaq; pellebat: Interrogatus aliquando cur filiam ipse suam graui morbo præssam sineret: respōdit: Sic expedit ei. Tu quid scis: an & tibi sic expediat: CDo. Diu corpe sic affectꝝ sum. CRō. Ille idē de q; loq;: filiā mox ut tuto sanā fieri posse cognouit & sanauit: & sanādis alijs habilē fecit. Et tu facito ut secura tibi sanitas tua sit: fortasse sanabere. Deniq; qđ tuū est: ani-

C *mum cura coelestiq; medico curandū offer. De reliquo unū hoc intrepide dixerim: & si non quod iuuat: at profecto quod expedit spera. ¶ Do. Valitudo anxia est. ¶ Rō. Est quæ obliuionem somnumq; discutiat & torporem abigat. ¶ Do. Valitudo infirma est. ¶ Rō. In infirmitatibus gloriare & uirtutem perforce: Duo hæc unius magistri ore didicisti. ¶ Do. Valitudo misera est. ¶ Rō. Comes iniucū da: sed fidelis quæ te crebro uellicet: iter signet: & cōditionis admoneat: optimū in periculis: monitor fidus. ¶ Do. Valitudo corporis extrema sine remedio est. ¶ Rō. Sile & gaude: ruinoso carcere uinctū te: egrediere facilis ac citius.*

De ignobili Patria: Dialogus III. ¶ Do.

A *Ignobilis patriæ ciuis sum. ¶ Rō. Esto tu nobilis: Nam nil uetat: nihil cum patriæ nobilitate tua nobilitas mixtum habet. ¶ Do. Paruæ urbis incola sum. ¶ Rō.*

Et magnæ urbes paruos ciues habent: Immo fere ex his constāt: & paruæ magnos quosdā habuere. Quin in syluis abiectus ac nutritus Romulus: omnium urbiū reginā urbem Romam condidit: quā euertere uoluit in maxima urbe genitus Catilina. ¶ Do. In exigua patriā natus sum. ¶ Rō. Magnificare illam stude. Nihil æque ciuitates amplificat ut ciuiū uirtus ac gloria. Qui hoc ædificijs aut fertilitate melius atq; opibus fieri putat: fallit: ut singulos uiros: sic & urbes & regna & imperia: non uetustas: non turres ac moenia: non plateæ: non palatia ac templa marmorea: non statuæ: non picturæ: non auræ: non gemmæ: nō campi legionū & classium pleni portus: non peregrinis referta mercibus emporia: & lucri amore æquor omne sulcatū: non postremo ciuiū forma uel numerus: non reꝝ copia exundansq; cibis forꝝ: non purpureæ chlamydes uiroꝝ: onustæq; miris cultibus: non fastus: non delitiæ: non uoluptates: sed uirtus sola nobilitat: gestarumq; reꝝ fama quam uiri pariunt: nō muri.

B *¶ Do. Parui municipij ciuis sum. ¶ Rō. Nescis Biantem Prienneum fuisse: Pythagorā Samium: Anacharsim Scytham: Democritum Abderitē: Aristotelem Stragyritē: Theophrastum Lesbium: Tullium Arpinatem. Chous Aegæi maris breuis insula: & poetam nō ignobilem Philitem tulit: & medicorū patrem & sculptorū ac pictorū principes: Hippocratem scꝝ & Phidiam & Apellem: ut intelligi possit ingeniorū magnitudini locorū angustias non obstare. ¶ Do. Ignobilis est patria. ¶ Rō. Nobilitare tu illam pro uirili parte si uelis: potes cū te illa facere non possit ignobilem. Nec Numæ quidem Pompilio ad Romanū regnum: nec Septimio Seuero ad Imperiū obstitit soli natalis humilitas. Summo hominū Augusto: & si recens Romana: quia ipse scilicet ī palatio natus sit: origo tamen gentis antiquior Veliterna est. Gaio Anthias: Vespasiano autem uici incogniti Reatini. Contra uero Larissam famam uulgauit Aecides: & Pelæum a sæculis fuscū nomen atq; humile: quod Philippus erexerat: Alexander ad cælum tulit. Non satis est ciuibus obscuritatem patriæ non nocere: nisi ciuium claritas patriæ proficit. Asylum ignobile atq; opus pastorij Roma fuit: quæ non ante claresceret q̄ res illam gesta & suorū uirtus excellens ciuiū illustrasset. ¶ Do. Obscura patriæ sum addictus. ¶ Rō. Lumen uirtutis accende: quo inter tenebras enitescas: in quibus hoc saltem boni erit: ut uel parua luce clarissimus uideare: sic uel illa te clarū faciet: uel tu illā. ¶ Do. Humilis patriæ habitator sum. ¶ Rō. Esto & tu humilis habitatorq; tui animus humilis sit. Habes publicæ matris exemplū: ne te nido latius extendas nisi his tantum quas tibi uirtus alas fecerit. His em̄ uti licitū: uosq; foeliciter cōplures modo diximus. Proinde mortalis hoc saltē insolentiæ frenum tene. Quidam de sola patriæ nobilitate superbiunt: Stultum genus.*

De Originis obscuritate: Dialogus V. ¶ Do.

A *Obscuris parentibus natus sum. ¶ Rō. Non est forsan ut tu reris odiosa cōditio: nescio an & optabilis ignobilem nasci: utrūuis uitæ uia spectes. Nam seu uoluptatibus obseq; uulgicq; uestigijs tritū iter seq; statuis excusabilior fiet ueri ducibus domesticis carens error: cessabitq; improperium illud acerrimum degeneratium a parentibus claris: eo q̄ nulla tibi domi sit claritas quam obscures. Sin uirtutis semitā raro pede signatā eligis: eo clarior fies: quo maioribus tenebris præssus ac circumuentus emerferis: tota claritas tua erit rerum particeps tuarumq; ullus occurret. Nullam partem gloriæ decerptura erit imitatio: Nihil tibi parentes eripient: nihil aui proauicq; nihil consiliarij ac magistris: Quicquid bene gesseris: solus inde famam metes: solus inde laudaberis: solus auctor generis fundatorq; uocaberis: quod non fieret si nobilis natus esses. Vides ne igitur quanta tibi nouæ laudis occasio data est: Nobilem per te fieri: & nobilitatem dare non accipere. Dabis hoc posteris tuis ut nobiles nascantur: quod parentes tibi non dederunt tui. Plus*

est in
go est
arcen
qui it
giæ a
nefis
nō pu
dit al
nere
facit:
re ali
ripid
secur
stica
men
subn
pucc
hom
rus n
& q̄
hoꝝ
seuri:
lo ser
grad
¶ Do
aspit
Mar
tutis
ginis
mox
Prof
textu
res: &
centi
Seru
uirtu
ex fer
tuna
um t
Asia
gni fa
potel
ges si
deant
de ra
dent
infim
supra
lis ut
Arab
tibus
tus ir
simu
habu
sit: S

De Originis obscuritate: Dialogus V.

est multo nobilitatem fundare quā fundatam ab alijs inuenisse. ¶ Dolor. Noua & rudis origo est. ¶ Ratio. Atqui clarior est habitus ille pastorius urbis Romæ conditor: quæ in syluis arcem posuit: & facili culmo exiguam ac squalentem regiam texit: quæ tot postea principes qui ingentia mœnia testudinesque marmoreas atque aureas erexere: tanta semper nouitatis egregiæ ac magni principis laus est. ¶ Do. Ignobili primordio genitus sum. ¶ Rō. Stude ut finis nobili. De principis enim labor: de fine fructus: qui si immaturus carpitur: longauus esse non potest. ¶ Do. Radicem gloriæ præcidit ignobilitas. ¶ Rō. Non præcidit quidē: sed infundit altius ut ualidior licet serior surgat. Ceterum non ignobiles modo sed ignotos ex omni genere hominum dabo: qui uirtute atque industria euasere notissimi. Et sane si uerum nobilem uirtus facit: non intelligo quid quæque uolentem fieri nobilem impediatur: aut quid ita facilius sit nobilitate alios quam seipsum. ¶ Do. Ex ignobilibus parentibus descendo. ¶ Rō. Quid Socrates: Euripides: Demosthenes: quorum primus marmorarium patrem habuit: obstetricem matrem: secundus matre patremque: ultimum non solum humilibus sed incertis. Vester ille Virgilius rusticanus parietibus fuit: Nec se libertino ac præcone patre natum Flaccus erubuit: At non tamen ad insignem gloriam & summi principis gratiam peruenere: usque adeo ut cui reges omnes colla submiserant: cuius e manibus magna omnia poscebant: atque unde omnem ferme mortalium præcipueque nobilitatem spes pendebant: cuius demum familiarem promeruisse noticiam summus licet hominibus summum erat: Ipse horum duorum ignobilium: quos Romam scilicet Mantuanum Venusinumque rus miserat amicitiam & conuictum: ceu grande aliquid blandis ac dulcibus epistolis flagitaret: & quos multos tunc in palatio nobiles ut sæpe sunt inuitos atque indoctos credimus fuisse: quibus horum nobilis ignobilitas atque inuidiosa: nec immerito uideretur. ¶ Do. Parentibus sum obscuris. ¶ Rō. Non mouent animum hæc exempla: Altioribus agam. Marcus Cicero: ut de illo scriptum est: ex ordine natus equestri de radice humili per egregias artes perque honestos gradus ad consulatum uenit: quo nescio an alter unquam salubrior reipublicæ consulatus fuerit. ¶ Do. Rustica & ignota patris series est mihi. ¶ Rō. Sordent hæc ut uideo: Altius etiam nunc aspiras. Certe & Marius rusticanus uir: sed uere uir ut concilius suus ait Cicero: diu arator apud Marfos fuerat: Romæ septies consul fuit: Tanta gloria: ut his Italiæ obsidione & metu uirtutis liberasse eum compatriota licet idem suus uere dixerit: Et Marce Cato præbeia uir originis paruique oppidi diu quidē obscurus incola: post in maxima urbe clarissimus aduenas: mox cuius eximius & consul & censor fuit. Si ne id quidē satis est & fortasse regnum cogitas: Profecto neque illud sperare suffragio meritorum humilitas uetat originis: Tertium & quintum & sextum Romanorum regum ad memoriam refer: Tullus Hostilius: ut probati perhibent auctores: & si apud alios de illo tale nihil scriptum sit: infans in agresti tugurio educatus: in adolescentia pastor fuit. Tarquinius Priscus patre negotiatore aduenas: nec Italica in super originis. Seruius Tullus: serua: quæuis: ut alij uolunt: captiua quidē: alioquin pro nobili matre natus: uirtute regnum Romæ meruit. Nec miraberis si Platonice illud tenes: Neminem regem non ex seruis: neminem seruum non ex regibus descendere. Sic res hominum: longa ætas ac fortuna permisit. Sileo cæterarum reges gentium: e pecudum gregibus uilissimarumque arcium tabernis ad inopinum subito diadema subuectos. Alexander Macedo hortulanum in Asia regem fecit. Et fuit ex illis actibus laudatis iste non ultimus. Contraque alios sileo: e regni fastigio ad seruitium usque prolapsos. Sic suas res fortuna moderatur: tamen plurimum potest uirtus. Per illam tuto conscenditur ad supremos gradus: cuius calle deserto: sciant reges se in tremulo stare: neque descensum modo instare sed ruinam. Quæ nam igitur: ut ad te redeam: ista calamitas nascendi: cui nec spes regnandi eripitur nec successus. ¶ Do. Obscure de radice prodeo. ¶ Rō. Omnis radix obscura & squalida est: unde tamen & floridi & frondentes rami prodeunt: Non unde quicquam prodierit: sed quale sit quaritur. ¶ Do. Parentibus infimis natus sum. ¶ Rō. Sentio summum ad imperium stilum uocas. Septimius Seuerus de quo supra diximus: equestris & ipse ordinis: Helius Pertinax & ipse libertini filius: & lignorum uilis utique negotiator mercis: uterque Romano præfuit Imperio: Cui & Philippus pater ac filius Arabes humillimi generis: & Maximinus & Maximus præfuerunt. Obscurissimis ille parentibus ac barbaris: quorumque cum arrepto imperio puderet: hic ferrario an lignario patre genitus incertum. Certe Vespasianus inter bonos principes numeratus: e non clara stirpe clarissimus: & reipublicam gessit eximie: & duos ex ordine filios successores Imperij uirtutis unum habuit: Quæque quid minima persequimur: cum super ipsius Augusti Cæsaris origine ambiguitas multa sit: Summa est humanæ cursum sortis origine non præuerti: Unde cumque licet assurgere: seu fortuna

B

C

D

E

De obscœna Origine: Dialogus VI.

F na manum porrigat seu uirtus. **Do.** Humile nimis atq; infimū gen^o est. **Ro.** Quod ad humanæ potentia gradum spectat: exempla posuimus: quibus iam iri altius nō possit: unū restat: non imperio aut regno sed suapte alia quadā maiestate memorabile: Ventidi^o bassus esculanus matre humili: patre ignoto: capta patria: iam pubes in triumpho Gnei Pompeij Strabonis: qui Pompeij magni genitor fuit: inter captiuos alios ductus. Idem postea uariā te fortuna: dux populi Romani contra Parthorū regem & antiqua potentia & recentī uictoria insolētem: foelicissimo pugnavit euentu: & filio regis interfecto: cæsisq; hostiū legionib^o: quod ad eū diem nulli Romanorū ducū fata pmiserāt: insignē illam Romanorū stragem: & Crassorū mortem magnificentissime ultus: ipsum in quo uictus alienos currus ornauerat: ac carcerē uinctus intrauerat: uictor ac triumphans capitoliū proprijs curribus honestauit: & Romanū carcerem acie captiuorū hostium impleuit. Et quo gratius spectaculū esset mirabiliorq; uictoria: eodē ipso die parta erat reuolutis annis: quo clades illa terribilis apud Carras accepta fuerat. Quis ambitiosus adeo tamq; audax regni est: ut non hanc gloriā sine regno q̄ ingloriū regnū malit: Et qd oro nocuit Ventidio ad foelicitatē & ad summū decus: q̄ humiliter natus esset: & prima ætate fortuna humili usus ac misera: Certe uix esculi despectū Roma suspexit: & claris suorū ciuiū nominibus illud peregrini fuscū nomen inseruit. Hæ sūt ad ascensum scalæ: hi uirtutum gradus: quibus nō ad gloriā modo altioresq; fortunā nitēdo: sperando: uigilando: sed ad cœlū usq; peruenias. Proinde & tu natus humiliter: ut conscenda enitere: primū & ultimū uirtutis in uestigio pedem figens: nec declinās alicubi: nec subsistenf. **Do.** Humile principiū fuit. **Ro.** Illud præterijt: quæ sequunt cogita: Nec me latet: ut primus & ultimū uitæ dies quibusdā uisi sunt humanæ conditionis statū maxime moderari: siue: ut ipsi dicunt: continere: De ultimo nempe cōsenserim: de primo autē non ita. Et si em̄ ut ipsi uolūt: plurimū interfit: quibus auspicijs inchoet: Et si cū his sentiens Satyricus: ubi de ipso loq̄t Ventidio ita scripserit. Discas em̄ quæ sydera te excipiāt: modo primos incipientem ædere uagitus & adhuc a matre rubentē: Nos tamē ista respuim^o: & hæc auspicia: & hanc tantā syderū uim negamus: conditori almo syderū omnia relinquētes: a quo creatum nullū penitus ab hoc airtutis & foelicitatis & gloriæ calle secludimus. **Do.** Humilitas generis multa ē. **Ro.** Quid tu autē: Multā ne superbiā esse malles: Aut quid hinc tibi nunc deesse sentis: nisi ne fumosis imaginibus atriū truncisq; statuis: bustūq; familia seme/sis plenū titulis spectaculo prætereūtib^o: tibi infania sit: qua in triujs de his quos non ueris elato supercilio fabuleris. **Do.** Ignobilis natus sum. **Ro.** Ignobilem non nasci tātum sed & uiuere quibusdam foelicitas uisa est. An in Tusculano saltē a Cicerone positū nō legisti illud potentissimi regis anapestum: qui laudat senē & fortunatum esse dicit: q̄ inglorius sit: atq; ignobilis ad supremū diem peruenturus.

De obscœna Origine: Dialogus VI.

Do.

A Rigo nō tantū humilis sed obscœna est. **Ro.** Vera & summa obscœnitas una est animi: Illam si dempseris pulchra sunt omnia. **Do.** Male natus sum. **Ratio.** Qui bene uiuit bene nascit^o: bene morit^o. At qui male uixerit bene natus esse nō potest. Nā quid refert q̄ fulgido tramite cæcus incesserit: aut quid refert unde uenias: si in miseriam & in culpā uenit. **Do.** In peccato genitus sum. **Ro.** Deslet hoc quidē ille uir maximus. Et profecto nemo nō in peccato nascit^o. Cauete autē grauiora supaddere: q̄ q̄ ne his q̄ purgatio sua desit: sed prima illa deformitas in ipso sape uitæ limine sacris undis abluit^o nix ueufq; aiām candor subit. **Do.** Male me parentes genuere. **Ro.** Quid ad te quisquis male genuerit: tu bene genitus fuisti: nisi alieno flagitio tuū iungis. **Do.** Fœdæ pudet originis. **Ro.** Iā q̄ alieno tumescitis nō miror: & alieno simul erubescitis: Et oīno ubiq; poti^o q̄ in uobis & bona & mala uestra reponitis: quæ alibi tamen q̄ in uobis esse non possunt. Q̄ nisi pudendum ipse aliquid poenitendum ue egeris: quod tuum crimen: aut quis pudor impudicus pater^o: tu modo ne paterni dedecoris hæreditatem adeas caue: atq; illi dissimilimus hac in parte fieri stude. Qui te ignarum genuit: inuito tibi suas maculas impræssisse non potuit. In te sit & ex te prodeat necesse est unde obscurus aut clarus fias. **Do.** In honestis parentibus in lucem ueni. **Ratio.** Omnis parens honestus filio uideri debet: sed non ut uerendus: sic sequendus omnis filio parens: Est ubi deseruisse consilium sit. Bia igitur in diuersum abi: si uerus est parens deserui uolet: seq̄ non suum uitium amari optabit. Vnus hic inuentus est modus: quo parentum nomen præmere & calcare gloriosum filijs ac decorum sit uiuendo aliter: castius scilicet ac sanctius. De parentibus inhonestis lingua filij

tacea
quāti
illi pu
uerec
re pre
hone
quæ
quico
infan
perit:
bona
tra fa
scd'm
ribus
exten
patri:
Legil
soleri
institi
miæ r
nasci
it: ute
tame
extrei
hanc
na ge
nisi q̄
uero:
le nat
quide
tiorq;
non n
ripe: a
Vnus

f
cati sei
uum f
res. N
fieri po
nullur
hoste p
mor gi
peculi
ipso de
Caton
la est. C
mollie
uum lu
quāto
hic te n
damnū

De Seruitute: Dialogus VII.

taceat: dissimilitudo uitæ: moræ: actuum non taceat. Pulchra laus filij: cui a tergo dicitur: O quātū sene suo modestior adolescēs: Cōtraq; nulla grauior senilis nota lasciuiæ: q̄ admota illi pudicitia iuuenilis: Equidē si parentū gloria filijs male uiuētib⁹ onerosa est: quāto falce uerecūdiæ filioꝝ laus patrum male uiuentium præmit infamiam. **¶ Do.** Damnata de uene re procreatus sum. **¶ Rō.** Atqui malle debes impudici patris honestus filius esse & dici: q̄ honesti impudicus. In omni enim seu laude seu uituperatione illa præcipue æstimanda sunt quæ cuiusq; sunt propria. De alieno nemo iuste reprehendit seu laudat: Et si ut dixi: uestrū quicquid id est: conspectius fiat suo contrario admotū. Caterq; ut cuiusq; propria laus aut infamia est: sic laudis aut infamiæ propria causa sit oportet. Neq; uero ut unius gladio alter perit: utq; unius flāmis res alterius urit: sic unius culpa etiā fama perit alterius: eo q̄ animi bona solidiora sunt q̄ corporis aut fortunæ: ut inuito nequeāt possessore uiolari. **¶ Do.** Contra fas contraq; leges genitus sum. **¶ Ratio.** Nil tu contra leges sed parentes tui egerunt: tu sc̄m leges age omnia. In hoc quidē nullū penitus tuū crimen fuit: de ortu tuo alij: tu de moribus tuis rationē reddes. Et q̄uis odio uagæ libidinis inimerentes filios ultio legū civilium extendat: deus tamē quenq; suis finibus metitur: nec filij iniquitatē patri imputat: nec filio patris. Ipsam quoq; philosophiā iudicare aliter solitā: q̄ leges ab ipsis philosophis accepisti. Legibus ergo oppressus diuino simul ac philosophico iudicio releuat⁹: habes animū unde soleris: Neq; em̄ tibi ut priuati patrimonij: sic publicæ ututis hæreditas iter dicta est. Illa em̄ institutis hominū: hæc meritis dat⁹: & anteq; nascereris: ut nil gloriæ: sic profecto nihil infamiæ meruisti. **¶ Do.** Origo illicita & incesta est. **¶ Rō.** Quid de incestu: quidue de adulterio nasci queat: indicio sūt Romulus & Alcides. Perfes Macedonia: Iugurtha Numidia rex fuit: uterq; legitimis fratribus regno exclusis: malo quidē more pessimisq; artibus sed exclusis tamen. Alexander Macedo Philippi dictus: cuius uere sit creditus audisti. Deniq; Philippū extremo uitæ Alexādꝝ nō suū filiū prædicare solitū: Idq; sibi ultro confessam Olympiadē: hancq; ob causam repudiū dimissam scriptores reꝝ prodidere. Cōstantinus ipse ex concubina genitus licet insigni præ legitimis fratrib⁹ ad Imperiū uenit. Adderem his Arturꝝ regem nisi q̄ historijs miscere fabulas nihil est aliud q̄ mendacio ueri fidē iminuere. Ad summam uero: nō est qd̄ te desiciat origo: Vnde cūq; ortos uirtus extulerit satis est gloria. **¶ Do.** Male natus sum. **¶ Rō.** Bene uiue: bene morere: qualiter natus sis: nec tuum est: nec meminisse quidem potes: nec magnopere inquiras: quod ad te non pertinet: nisi forte ut humilior mitiorq; non ut mæstior sis. **¶ Do.** Turpiter natus sum. **¶ Rō.** Moræ candor & claritas uitæ: non maculas modo: sed memoriā om̄em fœdæ originis delebūt. Hoc remediū dum licet arripe: aliud mihi crede nullū est. **¶ Do.** Pudet infamiū parentū. **¶ Rō.** Pone hūc pudorem: Vnus omniū pater deus: una omniū mater terra.

De Seruitute: Dialogus VII.

¶ Do.

Eruus in hanc uitam intraui. **¶ Ratio.** Ne doleas: liber egrediere uelis modo: sicut multi qui ex aduerso intrarūt liberi: serui exhibūt. **¶ Dolor.** Seruiliter natus sum.

¶ Ratio. Liberaliter uiue: meliore tui parte liberum esse nil prohibet: una est peccati seruitus grauiissima: sed quæ præmere nescit inuitos: Illam excute liber eris. **¶ Do.** Seruum fieri uoluit fortuna. **¶ Ratio.** Potest uelle cōtrariū: Et si morib⁹ suis utiē: scis quid spes res. Nosti monstrum illud: nosti ludos & præstygia: non liber modo: sed domini tui domin⁹ fieri potes: q̄ q̄ quid uelit aut quid nolit: nihil ad rem: ut sit inexorabilis: quod interdum est: nullum illa tamen in animum ius habet. In omni autem aduersus illam certamine ab illius hoste poscēdū auxiliū. Sæpe quē fortuna seruū: liberū uirtus fecit. **¶ Dolor.** Seruitio præmor graui. **¶ Ratio.** Iugum qui fert uolens leue efficit. Ostendam tibi leuimen unicum ac peculium immortale: dominiq; tui q̄uis potentis arbitrio exemptum: quod te liberum atq; ipso domino ditiozem faciet: Sapientiæ studio incumbere: Illa te in libertatem asseret. Dictū Catonis est a Cicerone firmatum: Solus sapiēs liber est: ea scilicet libertate qua certior nulla est. **¶ Do.** Sub durissimis dominis uitā traho. **¶ Rō.** Nulla re melius q̄ fide & obsequio mollientur: & fortassis adeo ut quod multis accidit: inde tibi uētura sit libertas: unde te seruuum luges: forsan & aliunde. Hunc siquidē temporalis dominus liberat: hunc æternus. Scis quāto piculo Malchus minas heri psequētis euaserit: sed euasit tñ. Interim de dño sic cogitat: hic te nutrit tuiq; curā om̄ in se trāstulit: Cū libertate sollicitudinem amisisset: quid nisi utile damnū uoces: Multis serua libertas: multis est libera seruit⁹. Nō tam graue iugum hominū

C

D

E

F

A

B

De Seruitute: Dialogus VII.

C
D
E
F
 Quis curam est: qui hoc excusserit: illud ferat æquanimis. Huic tu seruus: huic uni es deditus: immo hic tibi: hic tuus est dñs: imo procurator est tuus. Nō habebis honores equidē: nec labores publicos: non simulatū studijs: nō forē sibus procellis: & consilioꝝ uolubilitate rotaberis: non nauigij tarditas: non agri sterilitas aut annonæ caritas te torquebit. Has molestias domino tuo linquēs: sæpe illo dormies uigilante. ¶ Do. Difficilis & imperiosus est dominus. ¶ Rō. Non sine causa illi in sortē obuēnisse te in aīo tuo pone. Quicquid igit iustum iubet: deum ipsum iubere credito. Sin iniustū aliquid: maioris dñi meminisse cōueniet: qui ut te ad honesta quibus difficilia seruū patitur: sic ad inhonesta uult liberē. Sic intelligo quod gloriosorū terræ ueracē fidei principū: alter seruos dominis carnalibus obedire per omnia: alter uero subditos esse in omni timore dñis præcipit. Illud adficiens: ut hoc non tantum bonis & modestis exhibeāt: sed etiā discholis: neque enim de dño iudicare seruū decet: sed mores eius qualescunq; perferre. Quo enim immitior dominus: eo clarior patientia serui est. Et hæc est gratia cuius apud horū altē fit mentio: nec tamen ut mores pati: sic & imperia exequi semper oportet. Sunt enim quæ iustissime reculenti: si imperio dñi superioris aduersa sint: Cui si conseratur hic tuus dñs: non dominus sed cōseruus habebit. Sic ergo per oīa dominis obediāt serui: si iusta præcipiūt: nō difficultas retrahat: nō labor: non obsequia uel negata præmia: uel quod est in rebus amarissimū: irrogata supplicia. In oib⁹ obediāt: modo iniusticia atq; inhonestas abfuerit: Alioquin cōtumacia & libertas: atq; ipsum peccat⁹ & iugulus iniquis præceptis ac turpibus opponēdus est: seruandūq; memoriter: quod præmissorū alter ait: qui cum seruos obedire per oīa dominis præcepisset: addidit: Nō ad oculū seruientes quasi hominib⁹ placentes: sed in simplicitate cordis timētes dñm. Ex his uides status tui conditio quæ nam sit: Non totus est seruus qui ad indigna imperia cogi nequit. ¶ Do. Superbo dño seruo. ¶ Rō. Quid scis an ille superiori domino seruiat? Forsan uxori: forsan meretriculæ: forsan his ipsis quibus imperat: Quot suorū seruorū seruos undiq; cernim⁹? Postremo quæ durissima omnium est seruitus: forsā & ipse sibi: hoc est uitij & passionibus ac uiolentis affectibus suis seruit: Quid uis dicam? Pauci in ueritate sunt liberi: & si qui sunt: eo illis laboriosior uita est quo altior. Multo enim citius multoq; facilius fidelis serui quæ iusti regis implent officia. Diocletiani iam priuati & de præterito iudicatis: & experientia edocti dictū memorabile est: Nihil difficilius quæ bene imperare: Propter quod uideri potest ipsum quidē imperiū dimisisse. Tu igitur sortem tuā latius amplectere: fuscā fateor atq; humilē: sed facilem ac tranquillam: nisi forte feliciorē reris in spectaculo anhelantem quæ in cubiculo quiescentē. ¶ Do. In seruitiū mea me fors impulit. ¶ Rō. Libēs facito quod oportet: Est & illud quoq; notissimū: ac necessitatibus humanis aptissimū consiliū: Cupias quodcumq; necesse est: sic uim ipsam necessitatis eluseris: Fer fortunæ sarcinam patienter: quam quidā etiā sponte subiere: Utq; alios seruitio liberarent: sibi seruitiū delegere. In quibus est clarissimū Paulini nomē Nolanus præsulis: cuius spontaneæ seruitutis exitus felix: ut debuit: fuit. Quidam paruo se precio uendidere: ut serui effectū suos dños peccati uinculis absoluerēt: atq; ad uerā reducerēt libertatē: in quibus Serapion quidā ægyptius heremicola nobilitatus est. Hæc tibi magis exempla pferunt quæ lamēta. Exire & tu tale aliquid: quo uel utilis alteri: uel facilis tibi saltē seruitus tua sit. Non id quidē quod nō habeas optare: sed eo quod habeas bene uti sapiētis est. Illud oibus cōtingit: hoc paucis. ¶ Do. Mortali dño mortalis seruo. ¶ Rō. Immortali seruire incipe: Ille tibi & libertatē spōdet & regnū: quibus & in hoc statu nec honestis artibus operam dare: nec sperare meliora sit uetitū: Et Terentius seruus fuit & didicit: haud seruili quidem ingenio & Comœdias scripsit: haud seruili stilo quo & libertatē & inter poetarū duces meruit locum. Quomodo ergo uirtutem solidū animæ bonū seruitus impedit: quæ nec aduenticia studia: nec externam gloriam impedire potest? Plato ipse in seruitiū delatus: tamē ut scriptū est: quia philosophus maior emēte se fuit: Generosa professio: quæ maiorem dño seruū facit. Et est haud dubie seruus erudit⁹ eo maior indocto dño: quo fortuna qualibet potest fori actibus: non animi. Curia seruū respuit: at non uirtus: non industria: non fides. Titon Ciceronis seruus fuit: sed his artibus libertatem adeptus: elegantem de patroni iocis librum posteris liquit. Non potest seruus Imperator exercitus aut Senator esse: at philosophus: at orator: at uir bonus potest: Aliquando etiam discussio seruitio Imperator & Rex quoq; Neq; ad regnum modo & imperium ab hoc gradu peruenisse aliquos nouimus: sed ad cœlū ipsum. Non potest seruus militare homini: deo potest: eiusq; militiæ stipendium

De Paupertate: Dial. VIII. De Damno passo: Dial. IX.

est regnare. Dei seruus rex est omnium: socius angelorum: horror demonum. Dei autem seruus & seruus hominis esse potest: atque ita coelesti foelicitati terrena seruitus nihil nocet. ¶ Do. Seruus sum. ¶ Ro. Si semper fuisti: consuetudo luctum leniat. Si minus: spera posse te iterum non esse quod quandoque non fueris. ¶ Do. Seruus sum. ¶ Ro. Si speras mali finem: minuat spes dolorem. Si desperas: patientia: neque malum malo cumules: neque te angas superuacue sciens uolensque: quae totius humanae dementiae summa est. Sed certe nihil est desperandum: si cuncta defuerint: mors aderit quae te inuito domino dissoluat ac liberet.

G

De Paupertate: Dialogus VIII. ¶ Do.

Paupertate praesus sum: assurgere nequeo. ¶ Ro. Saepe quidem paupertas modestiam persuasit reluctanti animo: quodque nequaquam philosophia temptauerat: haec impleuit. ¶ Do. Paupertas meum limen obsidet. ¶ Ro. Non obsidet sed custodit: neque hoc illi nouum aut insolitum: ut quae urbem Romam multis olim saeculis custodiuit. Inter tentoria equidem paupertatis sobria atque sollicita: luxus iners: sopor marcidus ac uitia languida & eneruata non subeunt. ¶ Do. Domum meam paupertas inuasit. ¶ Ro. Vltro illi ut occurras consulo. Veniente lato animo bipotentibus ualuis excipies atque amplectens: prima enim fronte rigidula ac subtristis: nec immerito uiatori ac uiro armato exaequata: eo quod celer minaxque sit aduentus eius: At cum in familiaritate admissa fuerit & minime sumptuosa & secunda ac facilis hospes erit. ¶ Do. Foribus meis paupertas insultat. ¶ Ro. Aperi oculus antequam uerbes subita ui confringat: atque ostijs uulsis a cardine uictrix introeat: ut enim resistentibus permolestia: sic cedentibus periucunda est. ¶ Do. Domum meam paupertas irrupit. ¶ Ro. Aduersus fures & peiores furibus uoluptates peruigil excubatrix: Aduersus uulgi morsus & insulsa iudicia atque auariciae seu prodigalitates infamia: quae raro alibi quam locupletum sedet in limine: Ab his malis nullo melius ingenio custodiri potuit domus tua quam illam custodiret paupertas: Ut diues & si largus sit si quid tamen sibi reseruat: auarus uulgo dici solet: sic pauper cupidus quoque largus habebit. Inuidet opibus uicinia: pauperiem miseram. Illas cupit ac uituperat: hanc horret & laudat. ¶ Do. Domum meam occupat paupertas. ¶ Ro. Iam nullus tibi superbia locus erit: nec inuidia: nec damnis insignibus: nec damno: metu: nec suspicionibus mille: nec insidijs: nec nausea: nec podagrae diuitum hospitibus: Quibus exclusis habitatura latius tecum quies & tranquillitas & uirtus: Cui eo plus loci erit: quo fortunae minus. ¶ Do. Lares meos dura subiit paupertas. ¶ Ro. Quid queraris scio: Mollius diuitiae subiissent: sed paupertas tutius. Nullae autem opes sunt: quibus non sit anteposenda securitas. Cum ad foelicitatem enim omnia quaecumque agunt cupiunt uel homines disponant: esse illa sine opibus quidem potest: sine securitate non potest. ¶ Do. Paupertate importuna diu praemor. ¶ Ro. Ut nihil importabile diu fertur: sic nihil breue difficile. Sed hoc dicis grauius: Excute autem illam cum diuitijs: an plus auro tribuis quam uirtuti: An & hoc in paradoxo stoicis non legisti: quod solus sapiens diues esse. An legisti forsitan sed spreuisti: quod plerique faciunt legentes: ut fabulenti ornatius: non ut melius uiuant: nihil ad honestate: omnia ad scientiam atque eloquentiam referentes: quod nihil est uanum.

A

B

C

De Damno passo: Dial. IX. ¶ Do.

Pes cunctas trux fortuna praeripuit. ¶ Ro. Non tibi fecit iniuriam: suum tulit: sed uetus & nota haec ingratitudo est: dati immemores: meministi ablati. Itaque rarae ac tepentes gratiae: crebrae ac feruidae sunt querelae. ¶ Do. Fortuna ferox: uita quoque necessaria subtrahit. ¶ Ro. Necessaria subtrahere potest nemo: quandoquidem uere necessarium est nihil sine quo bene uiuitur. Dico autem bene: non uoluptuose: non insolenter aut splendide: sed prudenter: sed sobrie: sed honeste: In quibus nullum sibi ius esse quamuis insolens fortuna fatebitur. Et certe cum nec toto quod est usque auro: neque omni gemmarum pompa atque omnigenum rerum copia: cupiditas expleatur: paucis admodum: & si desint: leui linguae uel manus artificio comparandis tollitur aut lenitur necessitas naturalis: sic uirtuti modicum: uirtus nil sufficit. ¶ Do. Victum uestitumque necessarium auara sors negat. ¶ Ro. Aliunde petendum. Virtus liberalior quam fortuna est: nihil negat nisi quod & permissum noceat & negatum profit: nihil eripit nisi quod habuisse damnosum amisisse utile sit: Non differt: non imperat: non retrahit manum: non rugat frontem: non attollit supercilium: nullum despicit: nullum destituit: nullum fallit: non laeuat: non irascitur: non mutatur: una semper & ubique est: nisi quod magis magisque degustata dulcior indies: & propius conspecta fit pulchrior. Ut sis igitur uerus diues: ab hac parte non te fastidiet nec repellat: quamuis exerceat: difficiles habet aditus praeripit

A

B

De Damno passo: Dialogus IX.

C mos: cetera prona: iucunda: facilia. Semel uero ubi ad illā perueneris: nō senties paupertatē.
CDo. Spoliavit me bonis meis oibus fortuna. **CR**ō. Fallit te opinio: malū cōmune mor-
 talium: Nam profecto nō bonis: & ut bona permiserim: non tuis: sed quæ tua forsitan uulgi
 more credideras: Mirorq; si nondū intelligis aliena. **CD**o. Fortuna me nudū liquit atq; in-
 opem. **CR**ō. Virtus te uestiet: ni respis ac ditabit: nisi forte pluris auræ & purpurā q̄ decoꝝ
 generosæ mentis habitum facis: Quod si faceres: tunc uere inopem nudūq; te dicerē. **CD**o.
 Contra fortunæ impetū & inopiæ molestias nullo satis artificio tutus sum. **CR**ō. Quid mi
 raris: artificium tuū omne & arma quibus te tueri cogitas in manibus hostis sunt. Illa capulū
 tenet: in te cuspis obuersa est. Si consiliū quæris: his omissis age aliud: artibusq; illis inge-
 nium applica in quibus fortuna ius non habet. Non diuitijs uirtus: sed uirtute diuitiæ quæ-
 runtur. Virtus una contra fortunā omnē contraq; pauperiem ars optima. Legisti ut ad litte-
 Rhodiū naufragio eiectus Aristippus: & ipse nudus inopsq; rez oim: quas dare potest fortu-
 na uel auferre: dum locor; nouitate captus: ut sit: oculosq; circumferēs: forte illos in quosdā
 descriptiones geometricas defixisset: exclamās consolatus est comites: & bono aīo iussit esse:
 neq; em̄ desertis locis applicuisse: cernere se hoīm uestigia: Inde oppidū introgressus ad gym-
 nasium litterar; recto calle cōtēdit: Atq; ibi philosophicis disputationib; admirationē pri-
 mo: dehinc amicitias optimatum & munera meruit: quibus non tantum sibi sed etiā socijs
 uictum ac uestitum & profectioi necessaria ministraret. Cunc; digressuri quærerēt: quid il-
 le nunciari domi uellet: hoc unū iussit: nunciarent eas opes filijs parandas quæ naufragio nō
 perirent: quas nec maritima nec urbana nec bellica tempestas eriperet præclare. **CD**o. Reg;
 atq; animi inops sum. **CR**ō. Primū te expeditum: secundū plane inopem facit & miserum.
 Sed ut Aristippi consiliū: sic & Theophrasti dictū te legisse arbitror: Quid uero lectio sola
 profuerit & meminisse oportet & in usus tuos lecta cōuertere. **CD**o. Domo: familia: necessa-
 rijs atq; ornamentis omnibus spoliatus: quid agam: quo me uertam? **CR**ō. Ad eas opes
 quibus spoliari nequeas: quæ te undiq; comitatū diuitē & ornatum præsent. Et quoniā ut
 uideo: excitanda memoria est: Theophrasti quod memorabā dictū ad hunc se habet mo-
 dum: Doctum ex omnibus solum: neq; in alienis peregrinū: neq; amissis familiaribus & ne-
 cessarijs inopem amicoꝝ: sed in omni ciuitate esse ciuem: difficileq; fortunæ sine timore posse
 despicere casus: At qui non doctrinæ: sed foelicitatis præsidijs putaret se esse uallatū labidis
 itineribus uadentem: non stabili sed infirma consistari uita. **CD**o. Patrimoniū paternum
 habui: perdidit: quid consilij capiam? **CR**ō. Patrimoniū paternū duplex: Alter; ex reb; pe-
 reuntibus: quod fortuna moderat; ex uirtutibus & doctrinis alter; quod extra fortunæ re-
 gnū procul in tuto positum lædi nequit. Hoc est illud quod imprimis amantissimi patres fi-
 lijs tradūt: qd nisi repudiet; eos i finē & post finē uitæq; exitū: exornat possessorib; suis: non
 æquæuū modo: sed uiuacius multoq; perennius. Idq; attendens illa nobilis moꝝ & eloquē-
 tiæ & legum parens Athenar; ciuitas: Cū græcar; omnium leges urbiū indistinctæ filios ad
 præstanda parentibus alimenta compellerent: eos solos statuit ali oportere: qui liberos eru-
 dissent: q; hi soli patrimoniū certū suis stabile relicturi essent. **CD**o. Multa mihi ad uitā de-
 sunt. **CR**ō. Cui pauca sufficiunt: quomodo desint multa non uideo. Sed deesse uitæ dicitis
 quod auariciæ deest: Ita fit: ut non multa tantum sed omnia uobis desint: & quæ habetis &
 quæ cupitis: q; & illa tangere non audetis: & hæc assequi non ualetis: utrobiq; par uel mise-
 ria uel ægestas. **CD**o. Nimum pauper dego. **CR**ō. Solare animū comitibus magnis &
 illustribus: Valerius Publicola unus e Romanæ libertatis auctoribus: Menenius Agrippa
 Romanæ sequester pacis: unde sepelirentur quia de proprio non erat: de publico habuere.
 Paulus Aemilius Macedonū regum uictor finitorq; regni famosissimi & antiqui: tam diues
 gloriæ: tam pecuniæ inops fuit: ut nisi agello tanti uiri uendito: restitui coniugi dos nō pos-
 set. Attilius Regulus: Cneus Scipio: Quintius Cincinatus Romani imperij defensores: tā-
 ra reifamiliaris inopia fuere: ut primus in Africa maximas res gerens: secūdus in Hispania.
 Ille propter uillici mortē: hic propter filia dotē missionem a senatu petere cogentē: & obti-
 nuissent nisi senatus reipublicæ consulens optimorū ciuiū succurisset inopia. Quintio autē
 quaterna agri iugera aranti: senatus & populi cōsensu rebus in extremis summū imperium
 deferretur. His accedant Curius hortulo diues & Fabricius paruo potens: qui oblatas con-
 tempserunt diuitias: & nihil præter ferrum dextrarq; & animū habentes ditissimū: græciæ regē
 ac potētissimū Italiæ populū domuere. Auro ipsi æque ac ferro inexpugnabiles & iuicti. Et
 quid loquimur ciues: cū & ipse populus Romanus oīs eximia fons atq; exemplar historia:

De Damno passo: Dialogns IX.

tamdiu bonus fuerit: ut dicere coeperam: q̄ diu pauper fuit. At libidinibus probrisq̄ Nero obrut⁹: opes suas metiri ac dinumerare nō poterat. At Vari⁹ Heliogabal⁹ effœminatissim⁹ turpissim⁹q̄q̄ hominū at uestri pudor imperij: uentris onus: dictu foedum & auditu: sed pro foeda cupiditate mortalium forsitan non silendum: non nisi auro excipi dignabatur: cum nō superiorum modo talium uirorum coenas: sed deorum sacra fictilib⁹ agi solere meminisset. O urbs misera ad tam turpes manus fatis lapsa uoluentibus: Sed o auix avariciæ uotum ingens: O spes ultima & laborum terminus humanorum: in quos usus oculorum stupor ac mentium uertebaris. Laudarem factum: aut certe non arguerem: q̄ errori hominū tam ob scœno nulla aptior esset irrisio: si ab homine sanæ mentis id fieret: Nunc præclaras optan/ dasq̄ diuitias: quis negare audeat: quæ si ferro ac scelere peti uelint: dū sic spretis optimis: sic pessimis affluunt: **¶ Do.** Pauperem in laboribus uitam duco. **¶ Rō.** Cleantes haurien/ dæ aquæ & rigandis oleribus: Plautus sarcinas molæ manuariæ locare operas urgente in/ opia coactus est. Quantus ille philosophus: hic poeta: simulq̄ q̄ pauper ille hortulan⁹: hic pistor reliquias temporum necessariæ debitas quieti: tanta animi uis erat: philosophicis ille uigilijs dedicans: hic scribendis quas uenderet Comœdijs. Lactantius Firmianus uir do/ ctrinæ multiplicis: rariq̄ inter suos eloquij: filij quoq̄ summi principis magister. Idem sum/ ma rerum omnium: etiam cōmuniū ægestate uitam egit. Pauper natus est Flaccus: Inops uixit Pacuuius: Inops Staius. Vterq̄ uictus causa: fabulas uendicauit. Inops demum ali/ quādo Virgilius: donec præter suum morem: opes ingenio accessere. Multa sunt talia quo/ libet hominum ī statu: Et omitto illos quoniam nimis multi sunt: qui coelestium opum de/ siderio: non inopiam modo sed famem: sitim: nuditatem & extrema omnia in terris: nō æqs tantum sed lætis atq̄ exultantibus animis elegerunt. Si his quasi exemplis humilibus atq̄ terrestribus non moueris: Ipse cœli dominus hic pauper fuit: ut exemplo doceret hanc ino/ piæ uiam esse: qua tamen ad ueras diuitias pergeretur. Ipse inq̄ per quem reges regnāt: pau/ per natus: pauper uixit: nudus obiit: cui cuncta interim obsequebātur elementa: Tu homi/ cio domini tui sortem fers molestæ: nec ineptæ pudet insolentiæ. Certe quisquis illum cogi/ tans se uirtute uallauerit: in ipsa paupertate ditissimus nulliusq̄ egens rei: opes regias nō re/ quireret. **¶ Do.** Nulla mihi opum copia est. **¶ Rō.** Vt animo inopi ac deiecto nullæ sufficiūt opes: Sic diuiti atq̄ erecto nulla non sufficit paupertas: Nempe ille alieno nitit⁹: hic proprio fidit: Aedificare in alieno iactura est: questus in pprio. **¶ Do.** Pauperrimus sum. **¶ Rō.** Si necessitatibus obsequeris: pauper nunq̄ esse potes: Si cupiditatibus: nūq̄ diues. **¶ Dolor.** Hactenus pauper: immo mendicus sum. **¶ Rō.** Fortuna hominum non stat: & ut summis ex opibus ad inopiam extremam: sic a paupertate ultima ad diuitias magnas creber est trā/ situs. Legisti reor apud Quintum Curtium historicum: ut Abdolominus quidam Alexan/ dri iussu seu permisso: ex hortulano inopi Sidonis rex: & contemptu regni maior est habitus q̄ regno. Certe qd̄ non legisse non potes: Et Romulus e pastoralī tugurio tantæ urbis con/ ditor Romanum primus diadema suscepit: Et regum sextus ex humillima: utq̄ aliqui credi/ dere: e Perulū fortuna ad ipsum regni culmen ascendit: nec Alexandri Priamidæ: nec Cyri il/ lius inter Persarum reges famosissimi inter opulētiora primordia: aut alia fere sunt rudimē/ ta q̄ Romuli. Gaius Marius qui fuisset & futurus sæpe esset Romæ consul: & anteq̄ hono/ rum gradus ullos attingeret: mercenarius arator primos in aruis uitæ annos egerat: & dein/ de post tot uictorias ac triumphos: interq̄ illos suos septē cōsulatus: præter latebras palustres ac carcerē exiguū q̄ mēdicauit panē. Iulius Cæsar futur⁹ mūdi dñs: & testamēto dños mun/ di relicturus adolescens paup fuit. Tu hac taliū comitiua nō potes aut sperare opes aut con/ temnere. **¶ Do.** Solito paupior sum. **¶ Rō.** Bene habet & solito eris humilior: expeditior: liberior. Vacui amant incedere qui arduū iter agunt. Carebis solitis opibus: simulq̄ solitis muribus ac furibus & pteruis seruis: hisq̄ quib⁹ solēt abundare diuitiæ: fictis amicitijs: se/ quacibus atq̄ tenacibus parasitis: totoq̄ illo grege domestico arridentiū tibi teq̄ ridentiū atq̄ rodentiū. Deniq̄ si amissas opes cū amissis tædijs cōferas: lucy uoces. Certe ut securi/ tatem sileam: humilitatem: sobrietatē: quietem: modestiā paupertatis comites: si nihil boni aliud illa secū afferret q̄ q̄ & fallaciū gregibus adulantiū & seruoy tyrānide supboꝝ libe/ rat: abunde erat causæ ut nō ferenda mō eēt sed optāda: imo etiā arcessenda paupies. Sed iā/ satis sit: Maior em̄ q̄ p re querela est: quā in te mirarer: nisi olim ferme ī oib⁹ notassem nul/ lum graui⁹: nullū crebri⁹ lamētū: adeo nihil inē hoies paupertate meli⁹ nihil odiosi⁹. **¶ Do.** Paupior sum in uita. **¶ Rō.** Eris lætior ī morte. Nemo tā paup uixit: ut moriēs nollet uixisse pauperior.

G

H

I

i

De tenui Victu: Dialogus X. De originali Inopia: Dial. XI.

De tenui Victu: Dialogus X.

¶ Do.

A Enuis uictus est mihi. ¶ Rō. Et tenuis uoluptas & mūda sobrietas. An tu gula stuo
dio contrariū malles: ¶ Do. Asper est uictus. ¶ Rō. Aequanimis fer gula illece/
bris caruiffe: cū ad manū sint alia dulciores & quari faciliores & seruari. Habet
& suas uirtus illecebras: Ciceronis utor uerbo: has gustare & ruminare cū coeperis: illas ma/
gnopere non requires. ¶ Do. Durus est uictus. ¶ Rō. Duricies amica uirtutibus: mollici/
es uoluptati. Quot aut magni uiri ultro se uoluptatibus abdicantes: hunc quem tu refugis
uictum elegere: quorū aliqui cū possent laute uesci: panem & aquam in delitijs habuere: An
uero uoluptati quenq̄ sic obnoxii opinemur: ut nō illam ualde oderit si adiunctū illi dede/
cus intueri oculis possit: Sed funesta suauitas: uirtutū hostis acerrima & titillatio bestialis:
quā qui sequit̄: homo quidem uideri potest: uere aut aial brutū est. Ad hac & familiaritas
contracta cū uitijs & cōsuetudo reꝝ pessima: mortalē præstringit obtuitū: ut discerni neque
at q̄ decoꝝ sit quod torqueat scēdūq̄ q̄ mulceat. ¶ Do. Nimis angustus est uictus. ¶ Rō.
B Immo nimis ampla: nimiūq̄ capax gula est. Vnū uisu angustū: re autē unū oibus in aiam
irruentibus uitijs patens iter. Hac flāma libidinū: hac torpor ingenij: hac irarū & iurgiorum
feruor ingreditur: hac imperiosa cupiditas oīa pati iubens: atq̄ facere dū necessaria creditis:
quæ damnosa sunt & munimē uitæ dicitis: q̄ ruina est. Hac inuidiæ faces & æmulatio im/
placata indignantibus animis: tam gula aliū obsequentē q̄ uos esse gloriamini: inde laudē
sperantes: unde pudor metuendus erat. Hac postremo superbia dum inflatus nec se capiēs
uenter: animo suū affricat tumorē: & persuadet illi esse se hoīe aliquid maius: q̄ ambrosia
& nectare pastus sit: uides ut uitiū unū est omnibus aditus: neq̄ hunc si aliter nequit inopiæ
uictibus clausum cupis. O paupertas amabilis: quæ continentia tibi sumis officium: Vtile
est cogi ad id quod facere tua sponte debueris. ¶ Do. Tenuis me uictus extenuat. ¶ Ratio.
C Malles ne igit̄ tumefieris: Hac tenuitas podagrā tuis pellet e finibꝰ: dolorē capitis auferet:
cerebriq̄ uertiginem uomitūq̄ & ructū & nausēā & sudorem tædiumq̄ & fastidiū tuis ipsꝰ:
pallorem alternū ac ruborem: odorem quoq̄ & oris & corporis tibi atq̄ alijs importunū
sistet. Præterea pedes instabiles: manus tremulas: nutans caput: quodq̄ est optimū: animū
ipsum moderabit frenabitq̄. Et quid igit̄ tam multa corporis atq̄ animi bona paruo cibi
desiderio ac momentaneo gustus incōmodo tibi parta conquereris dignus his perditis gu/
stui deseruire: ¶ Do. Tenuis uictus me fatigat. ¶ Rō. Contrarius fatigaret: nisi forte onus
requiem uocas. Num legisti lautioris uitæ tædia magna esse: ita ut quinq̄ diebus continu/
is non possit sine fastidio tolerari ab hoibus temperatis & altiora spectātibus q̄ palatum &
uentrem: ¶ Do. Supra modū uictus est tenuis. ¶ Rō. Fuit ætas: quādo hic fuisset & est ad/
huc gens aliqua ubi esset uictus amplissimus: Verū mundo in deterius lapsō: uos deterrimi
omniu esse nitimini publicæ semper principes ruina: ut qui optimi omnium fuistis: uersis
uscq̄ quaq̄ uestigijs sitis, omniū pessimi: & in temporū uitijs ac locorū præcipuū teneatis gra/
dum. ¶ Do. Uictus tenuis mihi non placet. ¶ Rō. Uictum tenuem & uirtutis & uoluptatis
D amatores ac patroni laudant: Tu quā hæresim sis amplexus nescio. Plato Syracusias men/
sas damnat: nec ullo modo sibi placere ait: bis in die saturum fieri. Epicurus in oleribus suis
uoluptatem ac delicias ponit: & hūc quem tu fugis uictum rebus ac uerbis probat. Deniq̄
ut ait Cicero: Nemo de tenui uictu plura dixit: Tu duarum notissimos si uiarum duces sper/
nis: quid ē reliquū: nisi ut impetu tui erroris & uirtutis hostem: nec amicam uoluptatis one/
rosam sequaris ingluuiem: scēdum finē nec tam hominis q̄ iumentī: quodq̄ indignanter ac
dolenter dixerim: iumenta multum quidem sed pro captu suo uentri ingerunt: Soli uos ani/
mantium domini mēsuram uestrā & nescitis & frangitis: Neq̄ de nihilo ē q̄ multi miran/
tur: quia patrum & aorum memoria: uineæ multo pauciores essent: homines aut̄ totidem
aut plures: uina tamen uiliora erant: Sic Indies creuit ebriorū sitis. ¶ Do. De lauto uictu
ad tenuem sum redactꝰ. ¶ Rō. Bene habet: quod modestia neglexit: implet iopia. Optimū
est spōte agere quod debeas: proximū uel coacte.

De originali Inopia: Dialogus XI.

¶ Do.

A M paupertate etiam natus sum. ¶ Rō. Quis non nudus utero matris egrediet̄: Nil
hic præcipuū habent reges. ¶ Do. Anteq̄ nascerer pauper fui. ¶ Rō. Bonæ me/
moriæ es si meministi: delicacissimꝰ si sensisti. ¶ Do. In paupertate sum genitus. ¶
Rō. An tuæ tibi querimoniæ parum sunt: Hac non tua quidem sed parētum fuerit. ¶ Do.

De numerosa prolis graui sarcina: Dial. XII.

In paupertate natus sum. CRō. In paupertate moriturus: Similis principio finis manet: nisi forte morientis languoribus mederi augeas censas quod in arcula fundo est. CDo. In paupertate uitae mihi principium fuit. CRō. Medium falsae saepe diuitiae: at principium & finem uera paupertas tenet: nudum nasci: nudum mori: humana uere conditio est: Nam quid quaeuo purpureum cubile: quid funeralis lectus aureus: & quaecumque sub ipsum uitae finem mortalis ambitio meditata est: quid ad febrem: quid ad mortem ipsamque de qua loquimur morientium nuditatem: An ut equum phaleras: sic parietem aulae delectant: Mulcere ista oculos possunt inuentium. Sensu carentibus delectabile aliquid inesse potest: delectatio autem nulla. CDo. Nudus inops natus sum. CRō. Humanas res pene omnes alterna fors uariat: Eadem quaedam aequat quo reliquae soletur imparitatem: haec prima & maxima est ipsa haec originis ac mortis aequalitas. Multi & uarij uiuentium sunt amictus: nuditas una nascetur atque morientium: nisi quod illi multa reperiunt ignari: hi omnia deserunt scientes: ut exigui damni sensum debeat ipsa res: pereuntium lenire cognitio. CDo. Nudus in hac misera uita ueni. CRō. Id reuolens animo aequiore abibis nudus.

B
G

De numerosa Prolis grauis sarcina: Dial. XII.

CDo.

Vmerosa prole praegratuus sum. CRō. Auro etiam atque opibus imbecilles humerari praemi possunt: nemo tamen id querit: sed sic praemi gaudet. Atqui prima inter uestrae foelicitatis dona numerantur filij. His ne te igitur praegratuus & non potius subleuatum dicis: CDo. Multos inter filios inops sum. CRō. Immo uero filij diuitiae tuae sunt: Quomodo inter diuitias sis pauper uideris. Id enim non nisi auaris & bonorum suorum ingratis accidit. CDo. Filiorum in turba aegestate sordida laboro. CRō. Filij non labor sed requies sunt parentum: lenimen laborum atque omnis solacium fortunae si boni sunt: alioquin non de numero sed de moribus est querela. CDo. Filiorum acie coartatus sum. CRō. Cur non potius comitatus & uallatus & ornatus: Certe non tantum patres: sed & matres ornamenta sua filios uocant. Non audisti: ut Cornelia Africana magni filia: dum praediues mulier Campana: quae forte in domum eius hospitij iure diuenterat: muliebriter gloriabunda: sua illi longe preciosissima ostentasset ornamenta: generosam uelut ad aemulationem prouocata: colloquium de industria produxit: donec a scholis filij eius remearent: parui tunc pueri qui magni post fuere uiri. Quibus illa conspectus uersa in hospitam: Ornamenta mea inquit haec sunt. Praclare quidem & ut tanti patris filiam decebat: Tu autem ornamenta haec tua uocas impedimenta. CDo. Quis tot pascet filios: CRō. Is qui te a iuuentute tua pascit in senium: qui non solum homines: sed pisces & quadrupedes pascit & uolucres. CDo. Quis tot natoque corpora uestiet: CRō. Is qui non tantum animantia sed agros herbis ac floribus & frondibus syluas uestit. Et quid scimus adhuc forsitan hi filij te non modo pascunt ac uestient: sed etiam tuebuntur: sed etiam honestabunt. Humanarum rerum: ut a uoluptate alia incipiunt: in laborem ac dolorem desinunt: sic e contra alia amaro principio incepta: dulci sine claudunt: Qualis est fors uirtuosarum omnium fere actionum: quae ingressos cruciant ac progressos mulceant. CDo. Pauper cum filijs multis sum. CRō. Miraris quasi fecundam uiroque non legeris paupertatem. Diuersa sunt operum genera & uaria dona fortunae. Nulli omnia contingunt: alijs uagae merces: alijs rigens tellus: exangue alijs metallum: uiuae tibi diuitiae obtigere filij: an uero boues & pecudes & asini: cameli & profugae apes & columbae & pulli & pauones: serui denique & ancillae in diuitijs habebunt: soli filij excludunt. CDo. O quam multi mihi sunt filij. CRō. O quam plures alijs. Quinquaginta fuere Priamo: Triginta Orodi Parthorum regi: Centum quindecim regi Persarum Artaxerxi. Septingenti autem Erothinio regi Arabum: quorum fiducia fines hostium alternis aggressus incursum: aegyptum syriamque uastauit. Et est sanae potentiae genus quoddam multos filios habere. Scio autem quid dicturus sis: Hi quos memoras magni omnes reges fuerunt: Mihi longe alia fors est. Nunquid uero rex fuit Appius Claudius: Profecto ne diues quidem priusculo illo saeculo: uidelicet quo probare diuitiae habebant: & paupertati caecitas accesserat ac senectus: & tamen de eo scribens Cicero: Quattuor inquit robustos filios & quinque filias: tantam domum: tantas clientelas Appius regebat & caecus & senex. Neque id mirari est quod priuata bene regeret: cum tot obsessus incommodis: ipsam quoque rempublicam gubernaret. Humanorum defectuum magna pars in moribus non in rebus est. Non erat Appio fors regia: sed nec optabat: sua sorte contentus: exiguos non lauticijs sed uirtutibus adornabat lares: & uictu tenui amplam familiam nutrebat. Quodque multi reges mactati faciunt & queruli: laetus ille & aequanimis faciebat. Non enim fortunam appetitui: sed fortunam aequauerat appetitum. Non erat

A
B
C

De amissa pecunia: Dialogus XIII.

Appio fors Croesi regis: nec conciuus quidem sui Crassi: sed foelicior quadā alia: quāuis angustior sua fors: nec ad alienam sortem: sed sicut boni omnes faciūt: ad suam propriā se format ac suos. Certe nec ego exigo: ut tu sorte alia quā tua in tuis utaris & in te: neque ut cibo aut amictu regio tuos pascas aut uestias. Vescuntur lautius regij iuuenes & uestiunt insignius: sed non uiuunt melius nec diutius nec lætius: & quod constat: nec securius nec honestius certe nec sanctius. Pro his omnibus unū habent quo excellant: pomposius: hoc est stultius uiuunt. Suus cuique uiuendi modus: sua est mensura: Nec iccirco melior: quo maior: Vnde fit ut in tugurio sæpe lætos uideas: mœstos in regia. Nō ē oīm una capacitas: sed unus est font gratiæ: Vnus illē cui dicit: Aperi tu manū tuā & imple omne animal benedictione. Quid ad rem uasorū seu magnitudo seu paruitas: ubi par est omniū plenitudo: Sed multa defunt pauperibus: quanto plura defunt regibus: cum sit illud Flacci uerissimū expertūque: Quod multa petentibus: defunt multa. **CRō.** Laboriosum negocium multos filios genuisse. **CRō.** Quid sub cœlo mihi non laboriosum dabis: præter unam: ut credis: uoluptatem: qua tamē nihil est in sine laboriosius: nihil quod tot in animis linquat aculeos: An non legis apud Flaccū: ut nil sine magno uita labore dedit mortalibus: An nō audis: quid poeta alius nō inelegāter: hac in parte luserit: Cū em̄ bona oīa gratis nobis donata ēē diuinitus: p̄ om̄es uno ore fateantur: non donata dicit ille: sed uendita & precīū statuit labores. Sic em̄ ait: laboribus uendunt dei nobis oīa bona. **CRō.** Molesta est tantorū sollicitudo filiorū. **CRō.** An non inter ueras sententias illa est: Nō posse inueniri uitam hoīs carentem molestiā: Nec min⁹ illā: Omnem uitam esse tormentum: Quid filij meruere qui si desint: curæ aliæ subibunt: Crede mihi: quocunq; te uertas: quemlibet fortunæ gradū arripias: & labores & molestiæ & difficultates uitæ aderunt: Quid lamentis inanibus opus est: **CRō.** Filij multis præmor. **CRō.** Sic dicit quāsi foelicitate deprimaris tua: & uota prima mortaliū tibi cumulat⁹ obuenisse fers grauit̄: mixtū genus impatientiæ. **CRō.** Quid uero tot faciam filiabus: Quis tot dotes expedit: **CRō.** Vnus est & foeminaꝝ deus & marium. Is & filios tibi pascet & filias. Utque illis ingenium & uiuendi artes: sic is suas dotes dabit. Itaque sic scriptum est: Spera in eo & ipse faciet: Quod in te est: optimū dotis genus fuerit: sic filias formare: ut uel absque dote recto iudicio placere ualeant atque amari. Dotem habuit Romanū imperiū Faustina: Et quot reris indotatæ: castiores: eaque foeliciores fuerint: Non facit faustum coniugiū dos sed uirtus. Fac si potes: ut tuarū non pecunia optabilis sit: sed pudor: sed modestia: sed integritas: patientia: fides: humilitas: His ornata gemmis filiatuæ: hoc onusta auro: his ancillis comitata: limē adeant coniugum: non diuitem sed proborū: ubi tutior sapius pudicitia uitaque dulcior quā in thalamis atque atrijs regum fuit.

De amissa pecunia: Dialogus XIII.

CRō.

Apecuniam amisi. **CRō.** Et cum illa curas multas: periculūque perpetuū. **CRō.** Perdidisti pecuniam. **CRō.** Et laborem custodiæ & perdendi metū. Sic perdendo pecuniam: duo bona: unū quodque & præstati⁹ amisso securitatem & quietem inuenisti. **CRō.** Pecuniam perdidisti. **CRō.** Bene si te illa non perdidit: quod iam multis possessoribus suis fecit. Noxia em̄ pecuniæ forma est: Venenosus fulgor ac pestifer: Itaque uelut serpens squamis aureis placens: mulcendo oculos: animā ferit. Proinde si hinc saluus es: gaude tibi ablatum unde infici posses teque illasum inter pericula transiisse: lætus stupescere recogita. Sin infect⁹: extirpatam mali causam scito: quo facilius ad salutē redit⁹ sit. **CRō.** Amisi autem atque argentum. **CRō.** Quid cœlesti animo cū terrestrib⁹ purgamētis: Qui uiriliter philosophatur argentū atque aurū inter bona nō numerant: qui mollius: bona dicunt: sed nō animi: Horum quicquid elegeris siue nō bonū siue non tuū fuit: æque nulla tibi est materia querelæ. Nam ut omnino bonū dici uelis: quod multi magnique negant uiri: non tuū certe sed fortunæ bonū uel inuitus dices. Ita nec tu de tuo aliquid: nec de suo illa quidē perdidit sed transtulit. **CRō.** Amisi pecuniam. **CRō.** Ut nō amisisses si tua esset: sic si tua non erat amittere nequiuisti: uere autem non tua sed illius erat quæ secuta est: imo ne illius quidem sed fortunæ: ut dixi: quæ eam cui uisum fuerit: breuem ad usum magno sub foenore mutuat: Disce iam tandem a proprijs aliena secernere. **CRō.** Pecuniā amisi. **CRō.** Si te adeo non tuæ quoque cruciant iacturæ: tibi que uel alienū aliqd demī doleas: disce illa cōquirere quæ tua sint: propria atque perpetua: quorū & acquisitio facilius & possessio nobilior certiorque. Virtutē si quaesieris nō amittes: Vos autem sapientiæ contemptores: cultoresque & amatores pecuniæ facti estis: Obsordiuisset uide mini salubribus consilijs ac monitis: quæ cūque per sanctos atque eruditos uiros contra

De amissa Pecunia: Dialogus XIII.

hanc præsertim humanam partem insaniam dicta sunt. Audistis Satyricum uestrum protestantem: Nam diues qui fieri uult: & cito uult fieri: atque his dictis addentem: Sed quæ reuerentia legum: quis metus aut pudor est unquam properantis avari? Hanc sententiam Hebræorum Sapiens quæ paucis absoluerat: Qui festinat ditari inquit non erit innocens. Audistis alium ex uestris: seu Satyricus sit ille: seu Lyricus dicentem: Non domus aut fundus non aris aceruus & auri: Aegrotando mihi deduxit corpore febres: Non animo curas. Dixerat hoc externus sapiens ille breuissime: Non proderunt diuitiæ in die ultionis. Et addiderat quod prodesset: Iusticia enim inquit liberabit a morte. Cum ergo pecunia quam amissam luges in necessitatibus sumis: nec corpori possit opem ferre: nec animo: mirum cur tætopere uel optari absens ualeat: uel amari præsens: His atque alijs motus orator uester: Nihil est inquit tam angusti animi: tam parui quam amare diuitias. At orator Ecclesiasticus: Avaro inquit nihil est scelestius: Nihil est iniquius quam amare pecuniam. Et quæ multorum in hoc unum consentit: imo quam nullius dissentit auctoritas: Frustra quidem præualuit Sapiens sententiam uulgi furor. Itaque ut nullius iniquius: sic nullius ardentius uotum quam pecuniam est: Ut ex qua pendere omnia quæ optantur persuasum sit: Clamant ab aduerso doctissimorum uoces hominum: clamant experientia & ueritas: clamant uetus & recens exemplorum turba: Magnam pecuniam nulli utilem: multis fuisse pestiferam: cum peccato ac labore quaerendam: cum sollicitudine ac pauore seruandam: cum querelis ac mœnore perdendam. Dicant pecuniam amatores: quid uel in his uerbis falsi: uel in suis opibus boni sit. Et ut uera sit aestimatio tam laudata rei: quid de hoc quisquam uiderit aut legerit integre ac sincere: spretis uulgi clamoribus sepositisque fulgoribus metalloꝝ ad memoriã reuertat. Quia uero non omnibus uidendi experiendique fors eadem fuit: illa animam subeant quæ famosis ab auctoribus scripta nulli unquam docto legendi audiendique defuit facultas. Nonne ergo pecuniam peregrinos mores intulisse: & molles diuitias turpi luxu: sæcula prius integerrima fregisse? Nonne ipsas quoque diuitias: auariciam & abundantem uoluptates: desiderium per luxum atque libidinem pereundi perdendique omnia inuexisse: & scriptum & re ipsa sæpe compertum est: Nonne auarum semper egeret: Nonne nocens ferre ferrocum nocentius aurum: sacramque auri famem: nil non mortalia pectora cogere: pecuniamque aspectu debilitatos spiritus: Nonne aurum per medios ire satellites: & perumpere saxa potentius ictu fulmineo: atque hinc pudicitiam simul ac uitam insidias prouenire? Imbre aureo Danaes expugnata uirginitas: ac uatis Amphiarei argolici casus probat: Auarumque simul coniugis una siquidem ruinam duplicis causa fuit aurum fatale: quod bene spretum Argiæ Eriphila male optatum: male partum illius penates irrupit: scelerumque ingentia semina nouit. Nonne opes falsas & caducas neque præstare posse quod spondeant: neque lenire animi sitim sed accedere: neque curas fugare sed arcessere: neque necessitates tollere sed augere: uerissimeque & proprie dictum: Crescit amor numeri: quantum ipsa pecunia crescit: Et illud: Neminem pecunia diuitem facit: Immo contra: Nulli non maiorem sui cupidinem incussit. Neque illud minus: Crescentem sequitur cura pecuniam maiorque fames. Atque illud: Multa petentibus defuit multa: Et permultis eos indigere qui permulta possideant. Denique quicquid sint: non esse perpetuum nec longauum quidem: ut quod posuit sit in manibus fortunæ: sine intermissione uolubilibus subiectum casibus & saltem morte perdendum. Diues enim cum dormierit nihil secum auferet: Aperiet oculos suos & nihil inueniet: Neque id ipsum suum nihil in quem uolet transferet: quia in imagine pertransit homo: sed & frustra conturbatur: thesaurizat: & ignorat cui congregabit ea. His ac mille similibus circumque sonantibus doctorum uocibus hominum obstruxit aures infinita cupiditas: ut iam frustra diuitibus huius sæculi præcipiam: non sublime sapere nec sperare in incerto diuitiarum: sed in deo uiuo: qui præstat nobis omnia abunde ad fruendum: bene agere: diuites fieri in operibus bonis: Nam qui uolunt diuites fieri: habentque quæ uulgo optant diuitiarum: incidunt in temptationem & laqueum diaboli & desideria multa & inutilia & nociua: quæ mergunt homines in interitum & perditionem. Radix enim omnium malorum est cupiditas. Non magis hinc audiunt consultores: quam qui ait: Nolite sperare in iniquitate & rapinas nolite concupiscere: Diuitiam si affluat: nolite cor apponere. Neque hunc magis quam ipsius filium dicentem: Qui confidit in diuitiis suis corruet. Neque rursus his omnibus magis illum qui super omnes est: cuius doctrina celestis: nisi ab insanis plañeque furoribus contenti nequit: qui profecto diuitias & diuitiarum comites: uoluptates atque sollicitudines spinas dixit: semine uerborum salubrium suffocantes: Dixit hoc cuius in ore non inuentum mendacium. Viva inquam hoc dixit ueritas: Verumtamen putas inuenit fidem in terra: Nullam prius aut rarã. Quas igitur ille spinas: suauitatem unicam atque dulcedinem mundus uocat. Et quod ait quidam: gemmas & lapides: aurum & inutile summi materiam mali: summi omnis materiam

De amissa Pecunia: Dialogus XIII.

boni putant: certatimque omnes ut summū bonū præque omnibus appetūt. Iamque in urbium
 plateis haud ironice proclamat: O ciues ciues quærenda pecunia primū est: Virtus post
 nūmos. Atque illud alterius: Vende animā lucro mercare: atque excute sollers omne latus mū/
 di. Sic nondū intellectū dei munus: sed magnū dei pauperies opprobriū iubet: quid uis & fa/
 cere & pati. Verumque quotidie cernit quod ab alio dictum est: Pars uilissima res: certamen
 mouistis opes. Quis em̄ quæso non hodie sceleris insigni premio & occasione propolita fas
 om̄e abrūpit: Polydoxus obruncat & auro uī potit: Pone fidos fratres: pone unanimes ami/
 cos in consilio: in conuiuio: in chorea: dehinc modicū inter illos: nō dicam pomū aureū: sed
 pomi fructū iaciat discordia. His olim armis uti solita gladijs seria iocique frangent. Sicut au/
 tē auro nihil scelestius quærit: sic ut ad rem redeā: nil mœstius perditur. Peccatū nepe ingens
 animæ iactura contemnit: proximūque illi famæ damnū spernit: & amissum tēpus inter leuia
 numeratur. Lente flentur fratres perdit: lentius parentes: lentissime coniuges: saepe uo latif/
 sime: Solæ opes flētur acriter. Verissimūque est illud: Ploratur lachrymis amissa pecunia ue/
 ris. Sed multa iam diximus: de quo nunquam satis: nunquam paræ: semper minus dicit: quia pecu/
 niæ ad amorem obstinatis animis: nil dicēdo aliud quærit nisi odiū aut cōtemptus: quicquid
 uulgatis obstat erroribus: uel simulatum credit uel insanū. ¶ Do. Perdidit pecuniā. ¶ Rō.
 Experrectus es: te diuitem somniabas. ¶ Do. Pecunia quā amabam perijt. ¶ Rō. Pecuniæ
 neque amorem neque odiū: sed frugalitatis studiū auariciæque fugā laudo. Ut amare enim pusil/
 li animi: sic pati non posse auge: infirmi est parumque sibi fidentis atque auro succumbere metu/
 entis. Magnus ille est: inquit Anneus: qui fictilibus sic utitur quemadmodū argento: Nec il/
 le minor est qui sic argento utitur quemadmodum fictilibus: ut intelligas seu uitium seu uir/
 tutem non in rebus esse sed in animis. Nec amatorem pecuniæ nec osorem: sed absentis con/
 temptorem: presentisque dispensatorē egregiū magnū putes. Hanc sententiā me dicente scri/
 psit Cicero: Cum amorem em̄ diuitiarum Augusti parūque animi dixisset: adiūxit: Et nihil in/
 quit honestius magnificentiusque quam pecuniā contemnere si non habeas: & si habeas ad bene/
 ficientiam liberalitatemque conferre. Vt in re certa claris testibus: Et O utinā mihi simulque
 illis omnibus fides esset: Nusquam em̄ humanū genus tam incredulū: seu tam surdum esset. In/
 exhaustus labor hominū quærendique ardor terrarumque & maria uersans: probat auaricia: atque
 amore cultumque diuitiarum non modo uirtutibus sed uitæ odium indictum. ¶ Do. Pecuniam
 magnam amisi. ¶ Rō. Magnū pondus & duræ & graue: simul custodis officium: ut incipiens
 dixi: Nempe de dominis uos custodes imperiosa cupiditas fecit: omnia facere atque omnia pa/
 ti iubens: sola ut pecunia cumuletur ac seruet. Ita quæ in oportunitates uisumque hoim inuen/
 ta erat: in metū ac sollicitudinem uersa est. Timere & angere & circumspicere domorumque incēdiaz:
 furum insidias & seruorum fugam: neque alijs prodesse neque sibi: sed exanime tantum & inuti/
 le auge incubare: hæc diuitiarum uestrarum sunt. ¶ Do. Pecuniam domi dimissam abstulit nescio
 quis. ¶ Rō. Vile & caducum est & certe nō proprium quod furto uel ui eripi potest. ¶ Do.
 Pecuniam in loculis consignatam nō inuenio. ¶ Rō. Dicā tibi nō antiquam rem. Fuit nu/
 per apud Italos nobilis & egregius quidam uir: possessionum antiquarum diues satis: ditior
 uirtutum: sed pecuniæ non: ita ut cuius non custos sed dispēsator ac dominus esse didicisset.
 Erat illi filius primogenitus: fori negocijs apprime industris: qui uigili cura & parsimonia
 ingenti magnas opes multumque auri quæserat: Et erat mirum uisum: in patre sene iuuenilis
 largitas: in iuene filio senilis tenacitas. Saep̄ illum pater hortabatur ne suum ingenium frau/
 daret: ne pietatis obliuisceretur ac famæ: neue in comparationē auari & decus & debitum &
 naturalia sibi iura uiliterent. Denique ut sibimet & annosæ matri: & fratribus paruis: &
 consanguineis: & amicis: & egentibus prodesse aliquando diuitias suas uellet. In hos enim
 usus non in custodiam tantum ac supplicium partas esse dicebat: hoc pater. Sed frustra uel
 surdo canitur uel auaro. Cōtigit tandem pro republica filium abesse: & cum electis uiris ad
 Romanum pontificem proficisci. Quo digressus: statim pater occasione arrepta: nouis thala/
 mi arculaque clauibus introgressus: thesaurum nulli utile e latebris eruit: seque & coniugem &
 filios familiamque omnem exquisitissime induit. Emit equos ornatissimos: uasa argentea: su/
 pellectilem speciosam: Vltimo domum amplam: sed minime cultam: nouis auxit ædificijs:
 & picturis insignibus adornauit muniuitque rebus omnibus: quas liberalis & lauta & abun/
 dans uita exigit: Multa præterea pauperibus dedit. Sacculos uero in quibus aurum illud si/
 li fuerat: harena lapillisque flumineis plenos obstructosque & obserata omnia quocumque prius in

C

D

E

statu fuerant dimisit. Quae cuncta breuissimo tempore gesta sunt: quod & uoluntas egregij senis & pecunia prompta esset. Redeunti dehinc filio: fratres obuif suere: Quorum ille occur su hæsfit: indumenta atq; habitum miratus qualẽ antea non uidisset: quæsuiatq; cuius essent equi: unde illæ uestes: læti atq; oim ignari simplicitate puerili: domini patris esse: multosq; alios domi in stabulo substituisse dixerunt: utrunq; etiã parentem multiplici ac regio esse ue stitu. Magis ille magisq; singula coepit mirari. Inde ubi paternæ dom⁹ limẽ attigit: uix par- tes: uixq; ipsos parietes recognoscẽs: nec admiratione iã simplici sed stupore plenus atq; ex- tali thalamum atq; arculam festiuus adiit: ubi cum exterius nil mutatum cerneret: parum / per animo conqueiuit. Et quoniam collegarum præsentia ac festinatio amplius nõ sinebãt: raptim arculam aperuit sacculisq; conspectis solito more turgentibus atq; obstrulis iam se- curus abiit: mox negotio publico expedito: domũ rediens: in thalamo se inclusit: arculã ape- ruit: sacculos introspectit: aurumq; in harenam uersum reperiẽs exclamauit. Accurrit pater: & quid inquit rei est fili: quid quereris aut quid fies? Amisi inquit ille pecuniam quam mul- tis quæsitam uigilijs: multisq; laboribus in his sacculis dimiseram: spoliatus tua sum in do- mo pater. Ad hæc genitor: quomodo ait spoliatus es: nõne sacculos omnes plenos uideo? Ille autem gemẽs: Harena inquit pater: non pecunia est. Simul hæc dicens: apertos patri sac- culos ostentabat. Tũ senex fronte nihil mota: quid inqt refert fili apud te harena ne an pecu- nia pleni sint? Memorabile dictũ: præclaræq; sentẽtiæ. Siquidẽ apud multos ociosa pecunia est: nilq; agit aliud nisi q; locum occupat atq; animũ: apud plures male atq; improbe opero- sa: apud paucos demũ fructuosa est. ¶ Do. Amisi pecuniam quam amabam. ¶ Rõ. Turpi amore relaxatus es. Nam amor pecuniæ auaricia est. Minus hanc amabis: minus hæc opta- bis. Mam & illud Satyricum experimento cognitum: q; minus hanc optat qui non habet: Optanda autem amissio est: Magni etiã boni: cui inseparabiliter malum maius adiunctum sit. ¶ Do. Amisi dulce uitæ præsidũ. ¶ Rõ. Quid scis an amare potius excidiũ. Plures mul- to propter opes q; propter inopiam periere.

De Vadimonio: Dialogus XIII.

¶ Do.

Adimonio exagitor. ¶ Rõ. Amissam modo pecuniam querebare: iam porrectam quereris. Nonne ultro te obligans pecuniam proiecasti: uulgaris insanã plurimo- rum: qua perfacile & pecuniam perdideris & amicum? ¶ Do. Pro altero fidem ob- strinxi meam. ¶ Rõ. Pro teipso eam solues: & nil debere ac sine compedibus agere q; iucun- dũ sit: tuo disces incõmodo. ¶ Do. Vadem pro amico dedi me. ¶ Rõ. Da post hac amicis ægẽtib;: Aurum: argentum: uinum: oleum: frumentum: uestes: domos: prædia: consiliũ: solacium: cum amicis demum omnia partire: unam tibi habe nulliq; unq; tuam dederis li- bertatem. ¶ Do. Promisi pro altero: En soluẽdi dies adest. ¶ Rõ. An tu affuturam ignora- bas: an te uicturum non sperabas: an non hæredem saltem tuum cogitabas: quem spon- taneis uinculis inuolueres? Bene aut habet q; in caput errãtis pœna redundat erroris. Sen- tio autem dilatio te fefellit. Media promissionis inter ac solutionis diem spacia uana mente metimini: quæ ut reliqua tempora longa uidẽtur: dum spectes: dum præteriere breuissima. Volant eni horæ: dies: noctes: hebdomadæ: menses: anni: lustra: sæcula: & quæ distãtissima iudicantur in foribus sunt. Itaq; quod in paucor; interstitio mensium nunc stupetis: si aper- ti essent oculi: clare quidem multis in sæculis uideretis: Sed uos quasi tempus desiderio ue- stro pareat: non naturæ suæ: non euenturum uobis terminum: nec ituros dies fingitis: atq; hæc spe uelut oculis clausis præcipitium præteruecti uerbo placidi uobis esse uidemini & ur- bani: pro alio promittentes: quasi non uerba hæc & promissa clandestina mox in publicum eruptura: tumultusq; rerum maximos allatura sint. ¶ Dolor. Despondi pro meo amico. ¶ Rõ. Amicorum indigentis sis præsentis: si quod adest remedio succurrendum. Non te il- laqueas utq; in crastinum nil promittas: Quod non dicerem si succurri aliter q; promit- tendo non posset: nunc quid attinet promittere: quod si implere non possis: stulte facias: at si possis supuacue? Sed uos re; auarissimi estis & pdigi pmissor;: q; si yo res ipsas pmissa illa nõ exigãt. Q; si dicas defuisse in tpe ferẽdæ opis facultatẽ: fuisse aut de futuro spem: qua postmodũ destituo? sis: Nondũ ergo didiceras: ut fallacissima re; oim spes est. Nihil inue- nias q; tã crebro uos fallat. Nihil est tñ cui tã cupide credatis: tã subdola & tã blanda est: ita se dulciẽ ac latẽter insinuat: sic iuita diuellit. ¶ Do. Vadimonio me addixi. ¶ Rõ. Credo oblitus illud Thaletis Milesij celebre documentũ: Vadimonio adesse noxã. Et quid de hoc

De amissione Temporis: DIALOGUS XV.

ille uir sapiens dixerit: quod memorasse non inutile crediderim: quodq; in latinum uersum ab Aufonio: ad hunc modum sonat: Sponde inquit: noxa praesto tibi est. Per mille possem currere exempla: ut probem pedes uadesq; poenitudinis reos: sed nolo nominatim quemq; dicere. Sibi quisq; uerum dicat & secum putet: spondere quantis damno fuerit & malo. ¶ **Dolor.** Memetipsum sponte obligans erraui. ¶ **Ratio.** Error hic purgatorio igne post obitum non egebit: ubi admissus est purgabitur. De illorum enim genere est: quae suum supplicium secum ferunt. ¶ **Dolor.** Promissione me obstrinxi. ¶ **Ratio.** Solutione te libera: & quae lingua uinculis innexuit: manus soluat: proderit uinctum fuisse cum euaseris: laqueos semper horrebis.

De amissione Temporis: Dial. XV.

¶ **Do.**

A

Temporis amissionem fleo. ¶ **Ratio.** Esset haec eo iustior q̄ superior querela: quod leuior est pecuniae iactura q̄ temporis: q̄ nec necessaria ad bene uiuendum est pecunia & amissa restaurari potest: tempus & necessarium & prorsus irreparabile est: nisi quia nolenti pecunia: uolenti autem tempus eripitur: q̄uis illud fatear grauiora damna esse quae culpa patientis exaggerat: iustam tamen querelae causam nego: ubi qui patitur: uolens patitur. ¶ **Dolor.** Nolens ego tempus amitto. ¶ **Ratio.** Quis nolentem cogit nisi cupiditas occupationum mater: Solum hoc unum uitium: ait Comicus: affert senectus hominibus: Attentiores sumus ad rem omnes q̄ sat est. Senes hic quidem notat. Omnes uero iam senes in hac attentione facti sunt. Omnem aetatem: omnem statum: omnem sexum inuasit auaricia: haec tempus miseris & respectum uitae breuis hominibus eripit. In hanc unam rem solliciti: aetate omne consumitis uestri: & uestrarum pene iam immemores uoluptatibus: quae pestis si nolentes inuaderet: posset & nolenti tempus eripi: & iusta esset super preciosissimae rei amissione querimonia. ¶ **Dolor.** Non mihi cupiditas tempus extorquet sed necessitas. ¶ **Ratio.** Quanam quaeo necessitas ista est: quae tibi praeripiat quod unum ex omnibus tuum est: Ita dico diuitias: honores: potentiam: clientelas: imperia: & quae sunt huiusmodi suo iure dat atq; eripit fortuna: tempus inuito non eripitur: sed ipsum per se sensim defluit: non utenti paulatimq; consumitur. Nec ante perpenditis q̄ consumptum est: tum querelae sonant serae & inutiles: fletur temporis amissio sed siletur culpa. ¶ **Do.** Me necessitas sola cogit tempus amittere. ¶ **Ratio.** Quaro iterum: quanam haec tam uiolenta necessitas: nisi forte dominorum negotijs implicatus tua negligis: quasi uero non ad haec te sola cupiditas & inexplabilis lucri spes impellat: Pone cupiditates proprias: dominorum cupiditatibus non parebis. Sed hoc uirus imedicabile uenis infusum: & pererrans uiscera: sensum hebetat: Et non solum tempus sed libertatem uitamq; ipsam non sentiētibus eripit. Quae si forte ne tuus nec alienis cupiditatibus: sed curis honestioribus tuae reipublicae tempus impenditur: non haec temporis amissio: sed laudabilis est impensa: rem charam rei omnium charissimae quae in terris sunt largitus: & uiri boni & ciuis egregij functus officio es: q̄uis non ignoret homines: quicquid praeter auariciae studium agitur: uulgo tempus perditum uocare: cum id demum maxime uereq; sit perditum quod illi studio tribuitur: Et quid scimus an tu quoq; populariter perditum tempus uoces: Quod si crederet: omissa incurabilis morbi cura: non iam tempus sed reipsum male perditum faterer. Nam si tempus: quod maluerim: deo tuo: non dicam donas sed restituis: quod sine uera non geritur pietate: ingens atq; inextimabile lucrum scito. Pro paruo enim temporis impedio: aeternitatem quaeris: Quis unquam mercator permutatione tam prospera usus est: ¶ **Do.** Prorsus alia mihi perdedi temporis causa est. ¶ **Ratio.** Non intelligo: quam tu mihi causam dicas: Nam si propter iram: propter moestitiam: propter amorem seu aliam animi passionem cogi credis: Falleris. Omnium eadem est ratio: quam auariciae diximus: omnes uoluntariae: nulla est uiolenta. Quod & sano patet intellectu: & a Cicerone multis in locis disputatum & creberrime repetitum est. Si nihil horum est in causa: quod aliud est q̄ torpor & ignauia: Sic ad id reuertimur quod ait Seneca: Turpissima est iactura quae per negligentiam uenit. ¶ **Do.** Ut amittam tempus moesta necessitas me cogit. ¶ **Ratio.** Nondum capio quod rei sit: Nam si te hostis in uinculis habeat: si mors instet: possunt fateor: actus bonos impedire: sed non pios sanctosq; cogitatus: qui maxime in eo statu eminent atq; effulgent. Quibus enim curis tempus certe non perditur: nec scio an alibi usq; minus: Quae perfecto & in doliu Reguli: & in tauu Phalaridis introire possunt: & in cruce Theodori Cyrenensis. ascendere. Sic quicumq; te uerteris: in te unum omissi temporis culpa reflectit. At uos ex more naturam accusantes: quae uolubile tempus fecit: cum hic non esset aeternitas: In omnibus

B

C

D

De aduerso ludo taxillorū: XVI. De spōsa alteri adiudicata: XVII.

uosmetipsos absoluitis: cum rei omnium soli sitis. Omne enim fere tempus perditis: immo proijcitis: & quasi rem uilem abiecitamq; contemnitis: quod utinā in uirtute saltē aut gloria poneretis: non in summa semper infamia inexpiabiliq; dedecore: q̄ q̄ uere: quicquid non in eos usus uertitur in quos datum est: perditum dici possit. Ad hoc sane nasci hominē: ad hoc ei tempus dari constat: ut creatorem suum colat: amet: cogitet: quicquid hinc excedit: perditur haud dubie. Videte igit quantū perditū tēporis: quantūq; nō perditū.

De aduerso ludo Taxilloꝝ: Dial. XVI. CDo.

Axillorum in ludo perdidit. CRatio. Nonne tibi dixeram dū uinceret: fœnus id eē nō lucrum: CDo. Ludo exhaustus sum. CRō. Hic est ludo illi mos: qui medicis perexiguo ingesto plurimum exhaurire: Crede autem mihi nunc potius gaudendū q̄ dum falso gaudio exultabas. Melior est acris castigatio q̄ blanda fallacia. Illud te lucellū ad ludi uoraginem uocabat: hoc te damnum inde retrahet. Satius est turpi freno rectū iter agere: q̄ habentis aureis præceps in deuium agi. CDo. Amisi in ludo taxillorum. CRatio. Vicisti in ludo morum: si quid egeris profundius attendisti: Alioquin morbo insanabili frustra remedia cogentur: si ab hoc baratro nec te damnum reuocat nec pudor: ubi rebus nil proficitur: nec quicq; uerbis aggrediare.

De sponsa alteri adiudicata: Dial. XVII. Do.

f Ponsam mihi sententia iudicialis eripuit. CRatio. Ast alijs fraus: alijs uis aperta. CDo. Iudiciali sententia sponsam amisi. CRō. Quidam dolis: ferro alij: quidam quod fœdissimum genus: auro ipsas coniuges amifere. Nihil proprium est homini: hinc furta & insidiæ: hinc rapinæ: hinc preces: hinc precia: hinc ultima rerum mors. Per hanc rotam temporalium bonorum dominia uoluuntur: quodq; est unius sit alterius: mox ad alios trāsiturum: Quod si in rebus utilibus ferendum: in damnosis ac grauibus plaudendū est. Quid miri autem uolui humana: Homo ipse uoluitur & non stat: sed ut scriptū est: quasi flos egreditur & conteritur & fugit uelut umbra & nunq; in eodē statu permanet: Tu sponsam quereris amisisse: qui fugiēdo & in horas decrescendo assidue te amittis. CDo. Sponsam in iudicio amisi. CRatio. In campo alij: Tutius est iure congregi q̄ bello: legibus decertare q̄ gladijs. Legisti apud Virgiliū: inter illos Laviniaē competitorum quanta lis: & quis belli finis. Victorem sponsa sequitur: uictum mors: tibi sponsa perditā: salua est uita. CDo. Iudex me priuauit sponsa. CRō. Adulter aut raptor forsitan te priuasset. Leuius est spōsam amisisse q̄ coniugem. In illa enim spes perditur: in hac res. Minor est autem sperata q̄ possessa rei: siue ut aliter idem: leuior spei iactura q̄ rei. CDo. Amisi spōsam in iudicio. CRō. Non amisisse: sed tuam non esse didicisti. CDo. Amisi sponsam. CRatio. Qui amittit coniugem: multiplicitate ægritudine liberatur: At qui sponsam: præseruat: utrunq; bonum: sed secundum melius. Quidni autem sit melius: nullum pati uulnus q̄ inflicto uulueri remedium inuenisse: Sed uos animorū impulsu: ut Satyricus ait: & magna cæcaq; cupidine ducti coniugium optatis: quod adepti perpetuis tædijs & immortalibus agitetis querimonijs: & tum facti poeniteat: cum non factum esse non potest: cumq; inefficax poenitētia & inanis est. CDolor. Sponsam & spem proliis amisi. CRatio. Noli lamenta miscere. Illa enim pars est altera præcipitis mortalium uoti. Sic enim ait: coniugum optatis: partumq; uxoris. At non semper placitura sed profutura dant superi. Tenes apud Apuleium Madaurensem: ut latronum lapsa in manus misella illa uirguucula: unam triujs in partem ubi periculi plurimum loro flectit eum cui infederat asellum: ille in aduersum nititur: qua securum iter erat: & incautam puellam in sua damna tendentem tacitus arguit. Quibus ita luctantibus: latrones quos euasisse uidebantur interueniunt: a quibus in captiuitatis miserias uirgo in suam perniciem studiosa retrahitur: Haud absimilis inter diuinam prouidentiam & humanam stulticiam de itinere uitæ huius est quæstio. Illa futuri præscia eo uos agit: ubi dulcia & secura sūt omnia: Hæc obnititur cæca quidem & miserijs suis fauens: Inter moras sæpe quæ uitari poterant obsequendo & credendo inopina uos mala corripunt. CDo. Succubui in iudicio & amisi sponsam. CRatio. Dignus es uicisse: Nam duobus de una muliere certantibus: qui mulierē habet is perdidit: qui uicit is est uictus: qui uincitur is est uictor ac liber.

A

A

B

C

De Vxoris amissione: Dialogus XVIII. ¶ Do.

A

Xorem heu perdidit. ¶ Rō. O præpostere: ingeniū stupendumq; hominem qui uxoris in funere lugeat: saltet in nuptijs. ¶ Do. Vxorem perdidit. ¶ Rō. O demens: Hymenæum cane. Nunc est tempus: coronatum uinctū uidimus dignioribus iam fertis accingere. Magno prælio uicisti & longa obsidione liberatus es. ¶ Do. Vxorē pdidi. ¶ Rō. Sic dicis perdidit: quasi qui febrē perdidit aut scabiem. Interdū lucris species est pdere. ¶ Do. Vxorē perdidit. ¶ Rō. Nunq̄ ti bi fortassis opimiorē quæstū una lux attulit: Quantis compedibus elapsus es: quāto naufragio enatasti. ¶ Do. Sed uxorem bonam perdidit. ¶ Rō. Solent id quidem omnes dicere: & qui contrariū sciunt: Ego autē: & si bona uxor uel omnino mulier bona: rarum mirumq; animal sit in terris: uitandæ tamen altercationis causa permiserim uxorem tibi qualē dicis amissam: Neq; ideo respondebo quod olim dū hæc eadem quæstio agerē apud Senecā: respondi: posse te aliam bonam: uel si feceras facere: uel si inueneras inuenire. Muto sententiā: Nolo te sapius rem periculosissimam retētare: quod & si semel bene cesserit: stulte repetitur. Citius centū sui similes mulier mala q̄ unam bonā reperiet. Quobrem qui malam habuit: similem timeat. At qui bonā: similem ne speret: Sed uterq; pariter: ille aduersitatē cumulare: hic prosperitatē suam deformare caueat. Sic in omnem casum secundo coniugio abstinentum. Tu nunc ergo si ut ais bonam coniugē amisisti: præterito potius gratulare q̄ futuri spem concipias: Neq; q̄ puppe integra litus attigeris: crebro nauiculam uentis credas. ¶ Do. Coniugij uinculum quo tenebar mors dissoluit.

B

¶ Rō. Noli te rursus innectere: cogita q̄ optabilis: q̄ incomparabilis sit libertas: Et cōsiliū Ciceronis amplectere: Qui uxorem uiuacissimā & aduersus quam frustra mortis auxiliū expectandū esset: dū repudio dimisisset: hortantibus amicis ut aliā duceret: non posse simul se uxori & sapientiæ studio dare operam: respondit. ¶ Do. Vxorem bonam perdidit. ¶ Rō. Quid si hoc etiā nō iactura sed lucæ: & magni fuga periculi est: Vt em̄ sit bonā reperire: constantē ubi quæremus: Notū illud summi uatis: Variū & mutabile semper fœmina. ¶ Do. Vxorem bonā ac iuuenili æuo floridam amisi. ¶ Rō. Pax ne igit̄ noti fœminei mores sunt: Quas multas pudicissimas adolescentulas: impudicas ac lasciuas anus uidimus: Ardor nempe libidinis quotiens uetulæ ossibus incubuit: quasi ignis in ligno arido uiolentius æstuat: Vel instantē ergo uitæ mutationem: uel ut inde periculū non esset: uenturæ utiq; senectutis pondus ac fastidium declinasti. Graue iuuenibus coniugij iugum: senibus grauissimum: durum: importabile. ¶ Do. Amisi iuuenem uxorem. ¶ Rō. Seu proles ex coniugio queritur: seu uoluptas: quoꝝq; alterꝝ mariti est: alterꝝ adulteri: ad utrūlibet aptior iuuentus. Siue his aut̄ ab uxore perceptis: siue horꝝ altero: eo illam puenire optabas: ubi inhabilis ad utrumq; esset: siue ad hæc natura inhabilē senio fieri posse habilem sperabas: quid nisi uotum superuacuum: spes infusa est. ¶ Do. Amissa dulci coniuge solus sum. ¶ Rō. Inuidiosa uero solitudo est: malis caruisse comitibus. Vacuo nihil mollius est cubili: nihil durius occupato: animis dulces somnos & uigilias honestas amantibus honestumq; aliquid altumq; uersantibꝫ: Nil egregijs coeptis infestius muliebri cōsortio. Nec me fugit qd aduersus hæc dici solet ab his quos miseræ delectant suæ: Matrimonioꝝ inquit expertes: matrimonia condemnant: Et ut est in prouerbio uulgari: Vxorem uerberat qui non habet: Ego contra: Nullos de coniugio queri solitos audiui: nisi qui sarcinam coniugij pertulissent. ¶ Do. Cōiugem amisi optimam. ¶ Rō. Et quæ optimæ quæq; uiroꝝ amatissimæ uident̄ zelo ac suspicionibus aliq̄to cæteris acrius inardescūt: quo incendio conflagrare pacem domesticā est necesse. Quorsum igitur querelæ: Perdidisti uxorem: inuenisti libertatem: calibatū: pacem: somnū: requiem. Iam tranquillam sine litigio noctem ages. ¶ Do. Sine uxore sum. ¶ Rō. Et sine aduersario iam tui rerumq; dominus tuæ esse incipis. Ante lucem lectulo matutinꝫ domo egredi: uespertinus regredi: solus aut cum quibus uoles totos dies agere: nullo rationum exactore permitteris. ¶ Do. Vxorem perdidit. ¶ Rō. Perdita dudū ac repudiata requies in cubiculū reuocanda erit. Illa tibi uxore qualibet utilior comes. ¶ Do. Vxorem bonā ac decoram perdidit. ¶ Rō. Stulti est cōpedes suas q̄uis aureas amare.

C

¶ Do. Vxorē perdidit. ¶ Rō. O demens: Hymenæum cane. Nunc est tempus: coronatum uinctū uidimus dignioribus iam fertis accingere. Magno prælio uicisti & longa obsidione liberatus es. ¶ Do. Vxorē pdidi. ¶ Rō. Sic dicis perdidit: quasi qui febrē perdidit aut scabiem. Interdū lucris species est pdere. ¶ Do. Vxorē perdidit. ¶ Rō. Nunq̄ ti bi fortassis opimiorē quæstū una lux attulit: Quantis compedibus elapsus es: quāto naufragio enatasti. ¶ Do. Sed uxorem bonam perdidit. ¶ Rō. Solent id quidem omnes dicere: & qui contrariū sciunt: Ego autē: & si bona uxor uel omnino mulier bona: rarum mirumq; animal sit in terris: uitandæ tamen altercationis causa permiserim uxorem tibi qualē dicis amissam: Neq; ideo respondebo quod olim dū hæc eadem quæstio agerē apud Senecā: respondi: posse te aliam bonam: uel si feceras facere: uel si inueneras inuenire. Muto sententiā: Nolo te sapius rem periculosissimam retētare: quod & si semel bene cesserit: stulte repetitur. Citius centū sui similes mulier mala q̄ unam bonā reperiet. Quobrem qui malam habuit: similem timeat. At qui bonā: similem ne speret: Sed uterq; pariter: ille aduersitatē cumulare: hic prosperitatē suam deformare caueat. Sic in omnem casum secundo coniugio abstinentum. Tu nunc ergo si ut ais bonam coniugē amisisti: præterito potius gratulare q̄ futuri spem concipias: Neq; q̄ puppe integra litus attigeris: crebro nauiculam uentis credas. ¶ Do. Coniugij uinculum quo tenebar mors dissoluit.

D

¶ Rō. Noli te rursus innectere: cogita q̄ optabilis: q̄ incomparabilis sit libertas: Et cōsiliū Ciceronis amplectere: Qui uxorem uiuacissimā & aduersus quam frustra mortis auxiliū expectandū esset: dū repudio dimisisset: hortantibus amicis ut aliā duceret: non posse simul se uxori & sapientiæ studio dare operam: respondit. ¶ Do. Vxorem bonam perdidit. ¶ Rō. Quid si hoc etiā nō iactura sed lucæ: & magni fuga periculi est: Vt em̄ sit bonā reperire: constantē ubi quæremus: Notū illud summi uatis: Variū & mutabile semper fœmina. ¶ Do. Vxorem bonā ac iuuenili æuo floridam amisi. ¶ Rō. Pax ne igit̄ noti fœminei mores sunt: Quas multas pudicissimas adolescentulas: impudicas ac lasciuas anus uidimus: Ardor nempe libidinis quotiens uetulæ ossibus incubuit: quasi ignis in ligno arido uiolentius æstuat: Vel instantē ergo uitæ mutationem: uel ut inde periculū non esset: uenturæ utiq; senectutis pondus ac fastidium declinasti. Graue iuuenibus coniugij iugum: senibus grauissimum: durum: importabile. ¶ Do. Amisi iuuenem uxorem. ¶ Rō. Seu proles ex coniugio queritur: seu uoluptas: quoꝝq; alterꝝ mariti est: alterꝝ adulteri: ad utrūlibet aptior iuuentus. Siue his aut̄ ab uxore perceptis: siue horꝝ altero: eo illam puenire optabas: ubi inhabilis ad utrumq; esset: siue ad hæc natura inhabilē senio fieri posse habilem sperabas: quid nisi uotum superuacuum: spes infusa est. ¶ Do. Amissa dulci coniuge solus sum. ¶ Rō. Inuidiosa uero solitudo est: malis caruisse comitibus. Vacuo nihil mollius est cubili: nihil durius occupato: animis dulces somnos & uigilias honestas amantibus honestumq; aliquid altumq; uersantibꝫ: Nil egregijs coeptis infestius muliebri cōsortio. Nec me fugit qd aduersus hæc dici solet ab his quos miseræ delectant suæ: Matrimonioꝝ inquit expertes: matrimonia condemnant: Et ut est in prouerbio uulgari: Vxorem uerberat qui non habet: Ego contra: Nullos de coniugio queri solitos audiui: nisi qui sarcinam coniugij pertulissent. ¶ Do. Cōiugem amisi optimam. ¶ Rō. Et quæ optimæ quæq; uiroꝝ amatissimæ uident̄ zelo ac suspicionibus aliq̄to cæteris acrius inardescūt: quo incendio conflagrare pacem domesticā est necesse. Quorsum igitur querelæ: Perdidisti uxorem: inuenisti libertatem: calibatū: pacem: somnū: requiem. Iam tranquillam sine litigio noctem ages. ¶ Do. Sine uxore sum. ¶ Rō. Et sine aduersario iam tui rerumq; dominus tuæ esse incipis. Ante lucem lectulo matutinꝫ domo egredi: uespertinus regredi: solus aut cum quibus uoles totos dies agere: nullo rationum exactore permitteris. ¶ Do. Vxorem perdidit. ¶ Rō. Perdita dudū ac repudiata requies in cubiculū reuocanda erit. Illa tibi uxore qualibet utilior comes. ¶ Do. Vxorem bonā ac decoram perdidit. ¶ Rō. Stulti est cōpedes suas q̄uis aureas amare.

A

De importuna Vxore: Dialogus XIX. ¶ Do.
Xorem patior molestam. ¶ Rō. Fœlicius amississes: At qui modo perditam querere. ¶ Do. Vxorem patior inquietam. ¶ Rō. Primo labori uenia forsan aut miseratio: secundo non nisi odium debetur: & quem una uxor non castigat: dignus est pluribus. ¶ Dolor. Infestam patior uxorem. ¶ Ratio. In alijs utcunq; fortunā culpes:

De raptu Cōiugis: Dial. XX De impudica Vxore: Dial. XXI.

In uxore autē & præsertim altera non alium q̄ teipsum: hoc tibi malū tu fecisti. CDo. Vxorē patior procacem. CRō. Vdas succende paleas: tegulas frange: de reliquo tibi prouisum est: Ita uero cumulate quæ te domo pellant aderunt: fumus: fillicidium atq; uxor. CDo. Perfidam patior uxorem. CRō. Iam periculo res non uacat: Vxor Agamemnonem: uxor Africānū morti dedit: ut Amphiareū: ut Deiphobum: ut Sansonem sileam aliosq; quos numerare longum est. Illi quidem prorsus innumerabiles: quos uxores nec mori cogūt: nec uiuere patiūtur. CDo. Mala mihi nouissima explicas: remediū quæro. CRō. Erunt qui suadeant ut castiges: & prauos mores ad rectū reuoces: totū te huic uni negotio impēdas: Ego autem quid: castigandā uxore si castigādo proficias: nō nego: Si id frustra est: sola restat patientia. Hanc amare: quodq; inuitus faceres: uolēs fac. Est Varronis Satyra: Menippeam uocāt: de officio mariti. Ibi de hac re illius docti uiri consiliū breue sed efficax his uerbis expressum leges: Vitiū uxoris aut tollendum: id est corrigendū: aut ferēdum est. Et dicti ratio breuis q̄ sed elegans hæc affertur. Qui tollit uitium inquit: uxorem cōmodiorem præstat: qui fert sese meliorē facit. Qd̄ dictū scriptores alij sic inēpretati sūt: Eiusmodi uitium uxoris: si corrigi nō possit: ferēdū eē: qd̄ fieri a uiro salua possit honestate: q̄ uitia nēpe flagitijs leuiora sint: eāq; nō aliā sniam fuisse Varronis. CDo. Procax & morosa ē uxor. CRō. Fer mores: si imitari nequeunt: & q̄liter for̄ uiuas domi discē cū Socrate. Et si ille duas s̄ptulit: alij plures: unū ne succūbas sarcinā: CDo. Molestā uxore habeo. CRō. Cui ō nō possit uxor molesta cōtingere: nisi q̄ se nuptijs cōstāter abstineat: cū & Hadriano p̄icipi: & q̄ nil aln̄ nil miti⁹ Augusto: Sabina illi huic scribonia: utraq; cōiūx dura ac puerisā moribusq; asperis digna repudio: Et Catoni Censorio tā rigidi tanq; inuicti uiro animi: cū Paula quædā uiolenta uxor ac superba contigerit: quod mireris: humili etiā orta progenie: ne quis hoīm speret ignobilitate uel inopia uel oīnino aliter q̄ perpetuo cœlibatu coniugij subterfugisse molestias: Sed quas fuga non euaserit: patientia perferendas sciat: nec lucrando: nec calcitrando se torqueat ac iugum sponte susceptū iactabūdus exasperet. CDo. Importunā prorsus & indomitā fero uxore. CRō. Bene agis: ferendum est etem̄ quod deponi nequit & si præmat. CDo. Molestissimā habeo uxorem. CRō. Habes unde patientiā laudem quæras: unde discas re quem optare: unde peregrinari ames reditumq; oderis ubi uocē exerceas ac bacillū.

B

C

De raptu Coniugis: Dialogus XX. CDo.

Xor mihi præripitur. CRō. Violentū omne molestū patienti fateor: At res ipsa si per te illam æstimes: quam quæso tantæ molestiæ causam habet: cum profecto si importuna est uxor: eius amissio magni oneris sit leuamen: CDo. Rapta est coniuux. CRō. Si incōmodum corporis curanti præmiū debetur: quid non leuanti animi anguores ac molestias debeatur: Si quis tibi medicus tertianā febrem abstulisset: & gratiā illi haberes & precium dares: quid nunc facies continuam auferenti? CDo. Rapta est uxor. CRō. Nescis quid raptori debeas: cura ingens indecisumq; litigiū una cū coniuge forsitan & graue periculum tuæ domus limen exceßerit. Multi perierūt qui uixissent si uel raptu uel aliter cōiugibus caruissent: Inter uitæ mala nihil peius q̄ intestina discrimina. CDo. Rapta uxor abiit. CRō. Si coacta iuit ignoscito: At si uolēs: uno actu duplex tibi querit̄ uindicta. Nam & adultera suum ad raptorem abiit: & ille tuum uirus suam transtulit in domū. Qualem enim mœcho speret quæ talis fuerit marito: CDo. Vxor cum raptore libens abiit. C Ratio. Sine paululum: Alteri quidem alterius fastidium non lōga dies attulerit. Si ante flagitium cogitarent homines: non eousq; præcipites ad peccandum essent: nunc feruidos appetitus fera damnat pœnitentia. Nil nisi post factum cernitis: a tergo oculos habetis: cæca frons est. CDo. Rapta est uxor mihi. CRō. Hoc genus iniuriæ nec reges euadere potuerunt: Et Syphaci Masanissa: & Philippo Herodes suā abstulit. CDo. Rapta est mihi coniuux. CRō. Quod semel tibi: bis accidit Menelao.

A

B

De impudica Vxore: Dialogus XXI. CDo.

Impudica uxor domi ē mihi. CRō. Mallē rapta eēt aut etiā importuna: moribusq; asperis potius q̄ lasciuis ac turpibus. Ferenda tamen omnia ingenti nisu ingentiq; animo: & rerum mortalium contemptore. Innumerabiles sunt hominum miseriarū quibus oibus una uirtus obijciē. CDo. Impudica mihi est uxor. CRō. Pudicitia infignis impiosas efficit matronas. Nihil metuit quæ sibi nihil ē cōscia. Huic malo igit̄ hoc saltē boni inest: esse iā molesta min⁹ incipiet min⁹q; insolēs. Lasa em̄ conscia fœmineū præmit

A

De Impudica Vxore: Dialogus XXI.

animi tumorem: & sæpe obsequētiō in reliquis uiro est: quæ se meminit impudicā. **CDo.** Lasciua est uxor. **CRō.** Non mirandum si formosa: non curandum si deformis. **CDo.** Vxor impudica est. **CRō.** Pulchra dum limē uxor subit: subire debet animū illud Satyrici: Rara est adeo cōcordia formæ atq; pudicitia: Nam si turpis insaniat: prope gaudendū est causam adesse diuortij. **CDo.** Adultera uxor est. **CRō.** Adulterium sæpe quidem æque ardentius expetiti coniugij: sæpe unum alterius adulterij pœna est: eoq; iustior si multorū. Cogita an tu unq; alijs feceris: unde hoc tibi fieri ab alio nunc dignū sit. Iniusta enim atq; impudens est querela: pati q; fecerit indignantis: Et ab alio expectare: alteri q; feceris: Lex moralis iubet: Et facere alijs: quod tibi ab alijs fieri uelis: sane adeo digna est: ut illud prophani etiam cogente sententiæ grauitate atq; æquitate laudauerint. Sed mortalis petulantia licentia: legum salubrium abrogatrix: omne fas nefasq; cōfundit. Itaq; passim adulteri occurrant: qui cum thalamos uicinorū cōiugiaq; fœdauerint: suas interim cōiuges uel in publico cerni nolint: Et si quis in illas oculum deflexit insaniat. Sic seuerus alijs: sic indulgēs sibi: sic iniquus reꝝ arbiter quisq; est. **CDo.** Coniugalis mihi fides frangi. **CRō.** Vide ne tu hanc alijs nō maritis tantū: sed uxori tuæ fregeris. Nam sunt qui ab uxore exigunt qd non præstant. Qui lasciuam suam titulo urbanitatis excusent: alienam ut grauissimū scelus sauerissime puniētes: qui cuncta sibi cum permiserint: cuncta alijs negent. Iniquissimi iudices qui de pudicitia iudicent impudici: impune passim agunt omnia: & ceu soluti legibus: uaga libidine rapiuntur. Vxor oculū parumper inflexerit adulterij rea sit: quasi uero domini non mariti ipsi quidē: Illæ autē nō uxores diuinæ atq; humanæ dom^o sociæ: sed captæ ex hostib⁹ aut emptæ precio sint ancillæ: cū & si obsequij plusculū fidei nihil: plus tua tibi coniunx debeat q̄ tu sibi: Par debitum: æquus amor: mutua coniugij fides est. Non excuso uxores: uiros arguo: primamq; illis culpæ partem tribuo. Pær sæpe em̄ uxori dux atq; exēplum lasciuia uir fuit: & inde mali processit initium: unde remedium debebat: q̄uis autē pudor fœminæ proprius: uiro certe prudentia atq; constantia sua esse debet. Itaq; omnis in uiro q̄ in muliere demencia animi leuitas: eo est fœdior: quo uiro debita magis est grauitas. **CDo.** Coniugis adulterio mœstus sum. **CRō.** Vstratus dolor: uetus iniuria: nec minus crebra. Vix crebrior coniugij q̄ adulterij usus est. Deniq; hoc est: quod: ut ait quidā: nec permitti: nec phiberi potest: quia scilicet alterꝝ honestas: libido alterꝝ fieri ueat. Tu ne tibi ergo fœminā unā tuam totā atq; integram uoluisses: quod nec ferocissimis tyrannorū: nec regū maximis potuit tua aitate contingere nec priore potuerat: Mitto recentia: ne quos forte præsentiu offendam: Tutius est Herculem ferire q̄ uillicum. Nec uero cuncta uetere attingam: Formidatissimorū sum: morumq; hominū famæ parcam. Nosti autē hisq; uel in silentio gemitū tuū frena: alioquin urbem lustra: scrutare uicinā: dextera læuacq; aderunt qui uel neglectum genium calcataq; thori fidem lugeant uel ignari soli uulgo noti decoris rideant. Crebriora illa quidē nunq; non auribus modo sed oculis: quocūq; terrarū: perrexeris defutura. At maioribus maior in est cōsolatio. Reges cogita quos uidisti ac terrarū dominos: dehinc scriptis fama q; cognitos recordare. Respice & Arthuri fabulam & historias reliquorū: In mentem redeat Olympias Philippi: Cleopatra Ptolemæi: Agamemnonis Clytæmnestra: Menelai Helena: Pasyphe Minois: Phædra Thesei: ne ue ipsam urbem Romam olim quocq; dum quoddā quasi pudicitia templum esset: mali huius expertem credas. Redeat ad memoriā Metella uxor Syllæ: illius qui si eius noscet adulteria: nō tantum Romæ: perq; omnem Italiam uulgata: sed quæ Athenis etiam per græciam cantabatur: minime: ut arbitror: fœlicis nomen sibi prorsus in debitum usurpasset. Post hanc Iulia Agrippæ: quam hinc a flagitio uiri uirtus: hinc maiestas patris absterfisse debuerat: simulq; huius filia & nomine & lasciuia matri par: harumq; seu uitæ seu fortunæ uestigij hærens Iulia Seueri: non sat pudicitia faustum nomē. Quid Domitiani coniugem Domitiam: Quid Herculaniillam Claudij: seu quādo hic adulterarū fortunatus coniugum princeps fuit: eiusdem Messalinam summū imperij probꝝ loquar: quæ secordem uirꝝ ac cæsareum deserens cubile: noctu lupanaria circuibat: illa faciēs quæ referri etiā pudor phibet: Quid has ego: quidue alias stringā: seu quis fornix augustis meretricibus non angustus sit: quæ cōmemoratio fateor: nec honesta est: nec ulla ex parte adulterij crimen leuat: quin potius grauat: Habet tamen haud spernendam consolationis efficaciam similitudo conspecta miseræ ac paritas ærumnarū: non quod alieno quisq; nisi maliuolus delectetur malo: sed q; humilioris fortunæ hominē indignāter pati: quæ totiens mundi dominos passos nouit: uel non ferenda mollicies: uel superbia uideatur. Toleranda cuiq; sua

De Vxore sterili: Dial. XXII. De Filia impudica: Dial. XXIII.

fors. Illa æquius: quam cōmunem paruis constat ac maximis inuidiosissimisq; mortaliū. Proinde non hominibus tantū nuptas: sed deo etiam desponsatas: in hæc flagitia labi solitas uides: Ac: proh pudor: nec tanti sponsi reuerētia: infœlicem præcipitemq; aīam frenat. Cui autem parcat effrenis ac rabida libido: quæ nec cœlo parcat nec cœlestem metuit uindictam: seu quibus abstineat: quæ nec deo sacris corporibus abstinentum censet: Nec uero tantum hac ætate monstra hæc tam fœda libidinum cernuntur: q̄uis nulla unq; recto iudicio fœdiora esse potuerint: læsiq; maioris iram merita: Sed æuo illo quo ita prodigū scelus erat: ut nunc uirtus uisa equidem ac punita noscuntur. Virgines ipsæ uestales quæ: exactissimæ castitati tribunitiam ac censoriam potestatem cessisse non puduit: quas suorum triumphantium curribus infedisse: ne a quoq; forte triumphus impediret: quas postremo noxios casu obuios a supplicio retraxisse: legumq; & capitalis sententiæ uim fregisse: sola uirginitatis maiestate comperimus: quæ: præterea ex diuerso non facinus tantū turpe: sed habitus aut sermo liberior: pœna graui atq; infamia non carebat: & honoris tamen & decoris immemores: & terroris incesti ue damnataq; & defossæ sub terram uiuæ p̄ historias occurrunt. In nūc tot exemplis & tā claris & tā sacris obrutus in tanta pudicitia ruina tot probris illustriū concussam paululū humilioris cubiculi fidem defle. **¶ Do.** Vxor adultera est. **¶ Rō.** Id nonnullis mutandæ in melius uitæ causa fuit: qui maritali compede liberati: reiectoq; graui falce ire altius cœperunt. Quid te uetat coniugis fœditatem primum quoq; tibi gradum facere ad uitæ liberioris ascensum? Sæpe & pondus: sæpe & comes pedes expeditissimos retardauit. Ibis ocius quocūq; decreueris solus ac uacuus. **¶ Do.** Turpitudine uxoris infamor. **¶ Ratio.** Ex alieno peccato damnū dolorq; nasci potest: non infamia: sicut ex aliena uirtute gaudium: non gloria: Tua te uirtus aut uitium gloriosum efficiet aut infamem. **¶ Dolor.** Cōiugis uror infamia. **¶ Ratio.** Vel sile: uel fuge: uel ulciscere. Medium fecit ille uir sanctus nactus de simplicitate cognomen: & profecto primum molle nimis: tertium prædurum: medium honesti humaniq; consilij uideatur: his præsertim quorum media itidem est fortuna. Nam superbis potentibus frustra lex ponitur. Voluntas: libido: ira: impetus: hæc potentis insolentiæ leges sunt. Omne uulnus ferro rescindendum putant: multa sunt autem quæ non ferro egeant sed fomentis. **¶ Dolor.** Impudica est uxor. **¶ Ratio.** Si pati eligis: ætas fortassis illam franget: & labor: & filij: & morbi: & reifamiliaris angustia: quibusdam frenū utile pudor fuit. **¶ Dolor.** Vxor infamis abiit. **¶ Ratio.** Optane redeat: ne abierit serum uorum. **¶ Dolor.** Vxor adulterum est secuta. **¶ Ratio.** Malles ne tuum in cubiculum adulterum induxisset: Hic saltrē pudor impudicæ fuit turpem uitā procul agere: pepercit oculis erubuitq; præsentiam tuam. Impudicitia potes accusare: non fugam. **¶ Dolor.** Fœda uxor abiit. **¶ Ratio.** Si de hoc doles: dignus es ut māsarit: dignus ut redeat.

E

F

De Vxore sterili: Dialogus XXII. **¶ Do.**

f Terilis uxor est mihi. **¶ Ratio.** Vnum coniugalis incommodi remedium sterilitas obsequiosas facit atq; humiles. Quæ plurimos parit: iā non uxore se credit esse sed dominam: sterilis autem flet & tacet. Annam Helcanæ meministi. **¶ Dolor.** Vxor mihi sterilis obtigit. **¶ Ratio.** Modo de coniugis impudicitia querebaris: nunc de sterilitate conquereris. Atqui si ea querimonia iusta fuit: hæc iniusta est. Expediit impudico uiro ut sterilis uxor sit: non pascet filios alienos: quod est in omni uxoris iniuria ac fœditate durissimum: si miserum uxor adultera: miserrimum & fœcunda. **¶ Dolor.** Vxor est sterilis. **¶ Ratio.** Quid ergo: tu puerperam euilantem audire & nutrices litigantes & uagientes infantulos maluisses? Sterilitas omnia tædia hæc submouit. **¶ Dolor.** Sterilis uxor est. **¶ Ratio.** Videne: quod multi faciunt: uitium tuum alteri obijcias. Multa uni uiro nupta uisæ steriles: nupta post alijs peperere. **¶ Dolor.** Sterilis est uxor. **¶ Ratio.** Quid scis qualem tibi filium pareret si fœcunda esset? Quarundam partus fœcunditatem odiosam: & sterilitatem fecit optabilem. Non tulisset Imperium Romanum portenta illa feralia: Caium: Caligulam: Neronem: Cōmodum: Bassianum: si Germanicus: si Domitius: si Marcus Antoninus: si Septimus Seuerus aut nullas uxores: aut steriles habuissent.

A

B

De Filia Impudica: Dialogus XXIII. **¶ Do.**

d Elicata nimis est filia. **¶ Rō.** Duas se habere filias delicatas: sed ferēdas tamē: rempublicam sc̄ & Iuliam dicere solitus fertur Augustus Cæsar. Iuliamq; animū latū quidem usq; ad speciem procacitatis sed reatu libere. In utraq; tamen ita sentiens

A

k

De Aduenticio dedecore: DIALOGUS XXIII.

princeps sapiētissimus fallebat: Nam & respublica iam pridem ab illa sua prisca uirtute fornicari coeperat: & filia non tā delicata q̄ probris solum patrem latentibus deformata erat: quæ tandem sero licet erupere: Sc̄p̄m tamen hęc sententiam delicata potest esse filia sed pudica. Quod ut permiserim: negari illud certe non potest: Pronū & breue iter ad impudiciā esse delicias. ¶ Do. Filia lasciuire incipit. ¶ Rō. Occurre principijs: dura ferro: tenera digitis conuelluntur. Qui sibi uel alteri habitum quærit: a teneris annis incipiat. Facile & tractatur mollia & flectuntur. ¶ Do. Lasciuire incipit filia. ¶ Rō. Lautas dapes & uestes illi molles ac fulgidas: anuloscq; & armillas detrahe: & quicquid est aliud quo & ipsa sibi placeat & placere alijs studeat. Obijce illi domesticas curas: p̄sa: acus & colos: & si qd est opis qd̄ suauis ac molles manus in callum duret. Seduc eam a spectaculis: a cōursu populi. Festis etiam diebus illam domi cōtine: Nullum uagis ac discholis cogitatus tempus linque. Occupatio & labor & inculcior habitus & uictus asperior & secessus: inq; unū aliquid iugis intentio: Ad hęc testis char⁹ ac uerendus: frequens admonitio: dulces minæ: & si quando res exigat aspera: Hęc sunt castitatis aduersus impudiciā seræ ac uectes: qui & insultantes ocioso animo passiones arceant & ingressas efficiant. ¶ Do. Filia impudica est. ¶ Rō. Ecclesiasticū consilium: Super filiam luxuriosam confirma custodiam: ne quando faciat te in opprobriū uenire. Et si aut nihil pene tristius pati possis: modo tamen paterni officij nihil omiseris: Est unde mœstum te soleris. Tuus em̄ pōt esse dolor: sed nō pudor quidē nec crimē: Nā præcipitem in libidines animū frenare difficile est ualde: & nisi de⁹ ipse manū adhibeat: impossibile homini. Tantus est em̄ impetus tanq; effrenis: ut contra eum frustra sæpenumero parentes: frustra & fratres: frustra etiā ipse uir laboret. Neq; id miræ cum sit scriptū: Aliter non possum esse continens nisi deus det. Neue hinc pudiciæ excusatio ulla sit: dat hoc deus pia fide poscentibus: quodq; in se est annitentibus ac scientibus cuius sit hoc donum: riteq; & ipsum æstimantibus & auctorem. ¶ Do. Filia adultera est. ¶ Rō. Sinupta: habes participem generis doloris: Habes & ipsum Cæsarē Augustū & iniuriæ comitē & ultionis exemplū.

De Aduenticio dedecore: Dial. XXIII.

¶ Do.

A
a
Lieno crimine infamor. ¶ Rō. Dicebam modo: & sic est: Alieni te criminis dolor attingere potest: non infamia. Verum loquor. Falsa enim ut sit dura: durabilis nō erit: & infamiam & gloriam ut longæua sit: tuo tu quidem ex agello animi propria uitem falce messueris. ¶ Do. Alieno crimine mœstus sum. ¶ Rō. Credo Hercle. Esto autē tua lætus innocentia: nisi magis alieno tangeris q̄ tuo: non ut patrimonij hæreditas: sic & famæ est: & si esset repudiari posset. Onerosam & infamem hæreditatem adire nemo cogit. Nūc ut dixi: nominum successio nulla est. Nulli agnationū aut cognationū gradus hac i re: seu tu clarum tibi: seu tu fuscum nomen optaueris: a te illud non ab alio petendum erit: tuis opus est meritis. Est quando quidem alienis nec fœdari potes nec ornari. Quid tabellionē alpicias: quid testantem: quid amantissimo clarissimoq; seni tuo fidis: seu quid horres obscurum: nec uerum decus inde nec dedecus: Non legatur fama sed quaritur. ¶ Do. Meorum grauior infamia. ¶ Rō. Immo quidem tua te præmit opinio: humanæ miseræ radix ingēs. Pone illam: falso falce leuaberis. ¶ Do. Meorum criminibus infamor. ¶ Rō. Nego id quidem fieri posse: sed ut fatear: præstat tamen alienis te flagitijs infamē esse q̄ alios tuis. Multo est enim grauius peccati pōdus q̄ infamiæ: ubi peccatum illic miseria uera est. Contra autem: falsa infamia ueræ miseræ nihil habet falsa gloria: plæbeios licet aios: Illa pūgat: hæc mulceat. ¶ Do. Meorum infamia non tangi nequeo. ¶ Rō. Tangi pium: sterni miserum. Proinde dum reliquiæ spei sunt: summo studio tuorum famæ atq; inde susceptæ perturbationi tuæ consule. Si spes omis abierit: illis omissis sollicitudinem atq; angores deponēdos censeo: Nam & incassum niti & tristitiæ materiam aucupari: par demētia est. ¶ Do. Seruilibus probris notor. ¶ Rō. Meritam patientiæ poenam luis: cum diluere notam possis scelerum pulsus auctoribus. ¶ Do. At meorū qui tam facile pelli nequeunt uror probris. ¶ Rō. Quorum quæso: Iam parētum castigatio: filijs nullo iure permissa est. Inde tibi igitur nihil infamiæ: quin potius recto iudicio quasi quidā fulgor ex tenebris nasci potest: Nam cum uirtutis proprium difficultas sit: multo difficilius est obscuris q̄ claris ducibus rectum iter tenuisse. Sin uxoris: quid hic uero te agere oporteat: & quorū pro remedio meminisse: paulo supra monui. Si natorum: respice qui uiri quos filios habuere. Fabius Maximus ac Sc̄o

De Infamia: Dialogus XXV.

pio Africanus & Pompeius magnus: (Non enim imperij atq; opum: sed ætatis & gloriæ sequor ordinem): Quæ aut Vespasianus ultimum: aut Aurelius Antoninus unicum: aut Severus primum: Quos in genere alio Hortensius ac Cicero: Quam postremo filiam Augustus Cæsar: Aut quem filiū Germanicus: magna de luce magnas tenebras uidebis: & intelliges hoc prolis infortunium: nescio quidem uide: sed in maximam quam familiam suo iure familiaris scādere: & cuius suas uomicas domi esse uel ignotas uicinia uel neglectas. Nec fratrum nepotumq; deerant exempla. Illa posui quorū propior & grauior uideri pudor solet. Omnium una est regula. Alterius quisquis ille sit: maculas inuito alteri nec affigi posse nec harere.

De Infamia: Dialogus XXV.

CDo.

Ea præmor infamia. CRō. Timui tua ne conscientia præmereris. CDo. Infamia præmor graui. CRō. Si iustam: nō infamiā sed infamiæ causam desle. Sin iniusta: errores hominum alto animo proculcās: tua te cōscientia solare. CDo. Graui infamia laboro. CRō. Ventoso fasce suspiras: sic suapte natura leuem sarcinam ferentis imbecillitas grauem facit. CDo. Grauis in meum nomen surgit infamia. CRō. Refert quibus orta radicibus: si ueri uiuet: augebitur: alioquin mox arefcet ac defluet. CDo. Magna mihi infamia conflata est. CRō. Bene ais. Flatus est enim fama: Sæpe etiam impuri oris qui uos adeo quatit ac territat. Atqui magna infamia: magnæ famæ principiū multis fuit. Puduit uulgi: & ut iure suo errori adderet errorem: rebusq; modum cunctis excluderet: modicam infamiam imodice laudibus tandem uicit. CDo. Multa undiq; pulsor infamia. CRatio. Circūstantibus uentis in portum redi: & ab aurium procellis in cubiculum cordis ingredere: cui si tranquillitas sua est: habes ubi iurgioq; fessus requiescas: & ut dici solet: in sinu gaudeas. CDo. Fusca fama: conscientia clara sum. CRō. Tu ne igitur fama esse clarissima: cōscientia turpi cuperes atq; obscura: Ita ne penitus uerum est illud Flacci: Falsus honor iuuat: & mendax infamia terret: O rem uanam: uera quidem & iuuare possunt & terrere: umbras metuere non est uiri. CDo. Infamiæ sarcina ingens est. CRō. Si flagitio collecta: grauis fautor: si casu facilis: si honesti studio gloriosa. Siquidem bonis artibus quæsitā infamia laus est. Insultent fatui: tu exulta lucro nobili: uirtutem nempe rarissimam mercem: magno licet & quo nullum maius famæ precio comparasti. Is uirtutis cultor uerus est qui in illa nihil penitus præter illam cogitat. Sed cum reliquorum clarus: tum clarissimus est contemptus famæ uirtutis studio susceptus: cum profecto fama uiris fortibus: non auro tantum sed uita etiam sit charior. Qui amore uirtutis hanc spreuerit: is spreturus omnia credi debet: quod præclarum sed perrarum scito: quandoquidem magna pars eorum qui uideri uolunt uirtuti operam dare: fama eius apprehensa: sic confestim in actione lentescant: ut intelligi de unū hoc illos quod apprehenderint intendisse. CDo. Multi grauius me infamant. CRō. Plures olim Fabium: & grauius plures etiam Africanum: quæ res illis eximiam in gloriam uersa est. Cōmunem cum talibus sortē quari desine: paucissimis accidit: omni semper infamia caruisse. Delicatissima res est fama hominis: & quæ sæpe rubiginē leuibus contrahit ex causis. Et ad summā: ut nil clarius fama est: sic nil obscurari pronius: nilq; peregrinarum: ut sic dixerim: capaci⁹ impræssionum. CDo. Graui uxor infamia. CRō. Pestis hæc uerendis maxime infesta nominibus: uiris quoq; sanctissimis non pepercit: quorum princeps omnis expers culpæ: & ipse tamen ab impijs infamatus ostendit malū huius immunitatem: quæ nec deo obtigisset: hominibus non sperandam. CDo. Dura atteror infamia. CRō. Virtutem inuidia non temptari uix possibile dixerim: sufficiat non conuelli: siue gloriam cum obtræctatione collidi: si pura: si solida est: splendescet attritu. CDo. Acri uxor infamia. CRō. Vulgaris aura cæcis ignorantia pulsa turbinibus sūma rerum cacumina uerberat: sed non quatit: uel si quatit non euertit. Excellētia tibi cuiuspiam signum sit: in uulgi linguas quasi scopulos incidisse. Humilia enim & circa terram depræssa nomina: nec præclara laudis lumen excipiunt: nec magnæ infamiæ tempestatem: Sæpe quod spernitur & quiescit. CDo. Male de me uulgi loquitur. CRō. Bene q; in linguas non in calamos incurristi: Vahemēs sermo uulgi est at minime diuturnus: Leuibus aut falsis orta causis breuia sint oportet: tacebunt cum multa latrauerint. Fatigari citius solent qui cœpere feruentius. CDo. Vulgi linguis exagitor. CRō. Quid si oratoris aut poetæ insignis i stilū impigisses: ut multi olim quos infames posteritati traditos inimici eloquentia uidemus: ut sicut nobile mihi suspirium Alexandri regis: Homerum Aecidæ inuidentis: sic metus nobilis Alexandri principis

De Quæſito ex indignis laudibus pudore: Dial. XXVI.

uideatur litteratos disertosq; uiros ne quid de se asperum scriberent formidantis: q̄ nec litteratis obtreccationibus succumbendū: sed uel pari stilo refellenda calumnia: Qd̄ Tullius Crispo: quod Demosthenes Aeschini: qd̄ innumerabilib⁹ fecit Cato: uel insigni fiducia & omne theatrum superante animi testimonio resistendū esset: dicendūq; qd̄ Caluo Vatinius perorante: Non quia ipse disertus: iccirco ego damnāndus sum: At nunc periculi nihil est: Siquidem uulgus ut multum strepat: q̄ diu tamen id faciet: cito uel uolens uel coactum desinet. Veniet dies quæ strepidulis his cicadis: loquacibusq; silētium pacis ponat. **¶** Dolor. Malam famam apud uulgus habeo. **¶** Rō. Vt apud teipsum: utq; apud bonos bonam ac perpetuam ueramq; habeas enitere. Nempe ista quam quereris euanescet. Inane genus ac trepidum mortales: quid ad uos uel adulantium uel detrahentium breue istud & obscurum murmur: Venient qui liberius iudicent atq; æquius. Et qui sunt inquires hi iudices? Nosse illos nō potestis: sed ab illis nosci. Illos dico qui post uos nascentur: quos nec uestri odium nec linor: sed nec amor nec spes torserit aut metus. Si uestrarum æstimationem rerum ac sententiam incorruptam uultis: hos iudices expectate: Breuis ē mora: Properant: ecce moxq; aderunt. **¶** Do. Infamiam factis egregijs & uirtute contraxi. **¶** Ratio. Est ubi amor damnis alitur: crescitq; laboribus: inq; amaro: dictu mirum: & maligno solo radices agit altius: unde fit ut factionum amantissimos sæpe illos uideas: qui multa & grauiā pro factionibus passi sunt: Nota quidem & nimium trita res uestris in urbibus. Proinde nemo uel iusticiæ uel ueritatis amantior: q̄ qui pro hac flagellis sese obtulit ac morti. Et tu igitur uirtutem ama: magisq; ac magis illam cole: pro qua famam rem pulcherrimam atq; charissimam amisisti: pro qua non leue supplicium fers infamiam: perditisq; & spreis omnibus: eam ipsam quam tibi nemo unq; eripiet uirtutem solam solus amplectere: atq; illi dicit: Hæc quidem O regina pro te uolens patior: tu me in integrum restitues: aut certe una mihi pro omnibus fatis es: Tu me sola sinu pio refoue: sic non fame tantum sed uitæ quoq; damna non sentiam. **¶** Do. Vulgo passim in triujs laceror. **¶** Rō. Boni consule. Notum te uulgus faciet: clarę uirtus: conscientia securę.

De quæſito ex indignis laudibus pudore: Dial. XXVI. **¶** Do.

Audasse arguor indignum. **¶** Ratio. Malum quidem e bona sæpe oritur ra-
dice. Boni enim & innocui quales ipsi sunt: tales alios opinant. Hinc ad laudā-
dū æquo etiam proniores sunt: Et q̄ uis indignum laudare malum fatear: uitu-
perare tamen immeritum multo est peius. **¶** Do. Laudau indignum. **¶** Rō. Si id sciens: reprehensibilis. At si ignorans: excusabilis. Minus est malum falli q̄ fallere: Falli enim alie-
num: fallere autem proprium fallentis est crimen. **¶** Do. Aliena laus in meam uergit infamiam. **¶** Rō. Immo quidem tua: uel culpa: uel ignorantia. Ex alieno enim ut laus: sic infamia nulla est. **¶** Do. Laudasse indignū ualde dolco. **¶** Rō. Vide ergo ne id ipsum sæpe do-
leas. Caue ne temere ad laudandum uituperādumq; proſilias. Est enim utriusq; rei libido: & ut dicam proprie: morbus ac pruritus quidam linguæ mobilis & quietis insciæ: Cuius frenum ac custodia inter opera perfectionis eximia numerantur: dicente scriptura: Si quis in uerbo non offendit: hic perfectus est uir. Qua in re nimis sæpe fallimini. Et heu nimis illud eiusdem Apostoli uerum fit: q̄ linguam nullus hominum domare potest: inquietum malū. Ad mentiendū ergo q̄ tidie uos illa præcipitat: q̄s hinc suus urget impetus: inde falsa reꝝ spēs trahit. Sūt em̄ qui aspectu uel eloq̄o uitia moꝝ tegūt: Qd̄ de Alcibiade accepim⁹: de multis uidim⁹. Sūt qui uirtutes uelo occultāt contrario: seu id natura uultus scꝝ aut sermōnis austeritate insita: seu etiā arte quadā studioq; aduersus id qd̄ uulgo cōcupiscit adhibito. Nā ut multi qui se bonos: sic aliq̄ qui se malos fingerēt sunt reperti: quo uel humani fauoris pestilentē aurā: uel inuisam honoꝝ tpalliū sarcinā declinarēt: Qd̄ de Ambrosio lectū est. Accedit amor atq; odiū: accedit ira & inuidia: spes & met⁹: affectusq; animi uarij & occulti: hisq; ipsis interdū quoꝝ sunt incogniti: sp̄ aut iudicij ueri hostes. Accedit q̄ uiuētis laus diuino eloq̄o ppter uitæ mortalitatis incōstātiā phibeꝝ: quāto igif magis uitupatio: Deinceps itaq; ad laudādū tard⁹: ad uituperādū tardior ueni: cū uterq; em̄: ut dixi: malus error sit: peior est ultimus. **¶** Do. Laudando immeritū erraui. **¶** Rō. Errādo discie: & sæpe error un⁹ multis obstat errorib⁹: dūq; errasse semel pudet: ne similis iter error obrepāt occurrif. Laudasti incaute: linguā frena: Hoc boni saltē illi insit malo. **¶** Do. Indignū laudasse pudet ac pœnitet. **¶** Rō. Pudor & pœnitentia & dolor scalæ sunt & gradus quidā ad respicientiā & salutē. Pauci sunt q̄ ad rectū iter nisi p̄ deuia multa cespitādo pueniāt: multosq; ideo uoluptatis seruos in iuuetute uidim⁹: qui yrtutis amici in senio euaserūt.

De Amicis infidelib⁹: Dial. XXVII. De Ingratis: Dial. XXVIII.

De Amicis infidelibus: Dialogus XXVII. ¶ Do.

d E amicis queror. ¶ Ratio. Quid hic hostibus faciat qui de amicis querimoniam instituit: ¶ Do. Amicos experior infideles. ¶ Rō. Impossibilē rem narras. Ne forte autem amicos credideris qui nō erant: nempe id nō modo possibile sed cōe est. ¶ Do. Infideles sunt amici. ¶ Rō. His querelis plenus est orbis terrarū: Verū amicitia infidelitasq; non coeunt. Qui infidelis esse incipit: desinit esse amicus: seu: quod potius crediderim: nunq̄ fuit. Cūq; om̄is uirtus imortalis sit: omnis fictio æui breuis: nō fides est sublata sed fictio. ¶ Do. Infidos experior amicos. ¶ Rō. Amici falso habiti: si nunc primū infidelis animi latebras pandūt: erroris tui finē lætus aspice: & caueto interim ne morbi cōtagia in te serpāt: Sed quicūq; illi fuerint: tū amicitia fidē serua: & si nō propter imeritos: at propter te meritū aliena peste non infici: quod libentius facies: si quantū tibi displiceat illoꝝ perfidia: ipse tecū acriter excusseris. Sape uitij odiū: calcar ad uirtutem fuit. ¶ Do. Immeritus amicorum odia contraxi. ¶ Rō. Odiosi ciues: odiosi socij: odiosi cognati: odiosi coniuges: odiosi fratres: odiosos demū patri fil⁹ & filio pater. Et ad summā: nulla necessitudo est quæ nō odij esse possit infecta. Sola quidē amicitia sincera mali huius ignara est. Interq; hanc & reliquas hoc interesse diffiniunt: q̄ illæ omnes adiuncto odio durant nomēq; suum retinent: huic uni non modo si odium accesserit: sed si amor abscesserit: amicitia iam non est: neq; uero magis odiosus amic⁹ esse potest q̄ amor etiam odiosus. ¶ Do. Perfidos patior amicos. ¶ Rō. Si quid spei reliquū perfer: dum in fidem redeant & ardēter ama. Multi enim tepido amore amicitias extinxerunt: aut parum fidendo perfidiā docuere. Si nec ita proficis: spesq; omnis interijt: utere consilio Catonis: qui amicitias quæ nō placēt: sensim diffuendas censuit: non subito discindendas: ne geminū graue damnū simulq; & amici perditi uideātur & quæsi hostes: nisi forte acrior casus ac moræ impatiens maturo consilio uti uetet: qui si incidat: inter ærumnas amicitiarum ultimas numerādus erit: ferendus tamen alto animo: ut reliqua: cedēdumq; necessitati & parendum temporis: Sed hic casus ueræ uix amicitia tunc notus est.

A
B
C

De Ingratis: Dialogus XXVIII. ¶ Do.

m Vltos experior ingratos: graue uitium. ¶ Rō. Ingratitudinem uituperare supracuum: omnium nempe mortalium hęc sermo condemnat. Non est laborandum ut suadeas: quod om̄ibus persuasum est & inextirpabiliter insitum. Est qui summum: est qui solum in uirtute bonum locet: est qui neutrum: sed in uoluptate uirtutis hoste ponat omnia. Sunt qui castitatem pulcherrimū ornamentū uitæ dicant. Sunt qui hanc ipsam in se spernant: In alijs uero uel ridiculam: uel difficilem certe longeq; laboriosam putent: Qd̄ Augustin⁹ tātus uir futurus in se sensit ubi Ambrosij cælibatum laboriosum sibi uisum ait: qui alijs non laboriosus modo: sed damnabilis uitæ status uisus erat. Vnde illud Platonis: Qui cum cælibem castamq; uitam diu tenuisset: ad extremū sacrificasse legitur naturæ: ut sibi illam placaret: quam sic uiuēdo uiolasse & in quam grauiter peccasse uideretur. Mirum id tam docto homini uideri potuisse: sed uisum esse nō est dubium. Erūt quoq; qui fortitudinem eminentissimam clarissimamq; uirtutem ducant: Vulnera aduersis excepisse pectorib⁹: campum rutilo sanguine cruentasse: intrepidisq; demū animis mortem appetisse. Erūt qui hęc omnia summæ tribuant insanix: & nil melius securo atq; imbelli ducant ocio. Venient deniq; qui iusticiam gubernatricem reꝝ humanarū & uirtutum matrem censeant: qui religionem iter ad æternam uitā credant & ad cœlum scalam. Venient contra qui iusticiā ignauix: religionem amentix ac superstitioni ascribant: Hi sunt de quibus scriptū est: qd̄ uis habent in uiribus: qui omnia uirorum fortitū esse cōfirmēt. Neq; solum ex hoc genere uiolentorum hominum raptorumq;: sed ex ipsa doctoꝝ acie: quātos oppugnatores habeat iusticia: facile est in libris reipublicæ Ciceronis aduertere. Sunt qui fidem & promissorū obseruantiam magnis & meritis laudibus efferant. Sunt qui fidē frangere non fallere dicant esse: sed plus scire & esse ingenij melioris. Quæ licet uulgo multorū hodie sit opinio & multoꝝ uox: apud Lactantiū nominati Mercurio tribuif dicenti: sicut ille ait: Nō fraudis esse decipere sed astutia: Pulcher em̄ ingenij deus & eloquij. Et ad summam: nulla uirtus tam laudata est quin uituperatores inueniat: Gratitudinē nulla barbaries gentium: nulla morū immanitas non laudabit: nemo usq; nō uituperabit ingratiitudinem: Sit fur: sit sicarius: sit proditor: sit ingratus: uitū suū excusare nō audebit sed negare. Quæ q̄uis ita sint: nihilominus tamē innumerabiles sunt ingrati. Nec est fere uitū aliud

A
B

De Seruis malis: Dialogus XXIX.

quod tam multis uerbo damnatum: tam multi rebus ipsis amplectantur ac teneant. Quid concludam? Damnandum utiq; non solum uerbo sed animo maxime atq; iudicio & in se: cuiq; bono fugiendum ac uitandum: in altero tolerandum: sicut cætera quibus humanū scætet genus: quibus mali abundant: boni exercentur. Perfer igitur & gaude potius ingratum ferre q̄ ingratus fieri. **Do.** Ingratos multos inuenio. **Rō.** Vide ne quid in te culpa sit. Multi enim dum benefici dici uolūt: iactatores sunt atq; exprobratores. Onerosum genus quorum beneficia plus offensa præferūt q̄ gratia. Idq; nihil est aliud: q̄ precio odium parere: Mercimonium infanum. **Do.** Bene meritis: multos male memores & ingratos patior. **Rō.** Tu ne hoc illis inuides: tuamq; cum illorum sorte cōmutatā cupis? Noli obsecro cuiuscunq; sit uitium: uirtus tuā ueniat in partem. **Do.** Multos habeo ingratos. **Rō.** Quid expectas audire benefacere ut desinas: deq; alterius culpa tuum ipse damnū facias? Quin tu potius contrarium fac: & qui multos habes: cura nunc etiam ut habeas plures: Habebis autem si multis benefeceris. Multi enim semper ingrati: sed plures hodie: uereorq; ne confestim gratum esse portētum sit: Ita Indies retro eunt omnia. Ea perentium improbitas: & ea debentium obliuio atq; superbia est: neq; ideo desistendum: neq; cæcorum æmulatione eruendi oculi: quos potius facere debet aliena cæcitas chariores. **Do.** Mihi multi sunt ingrati. **Rō.** An tu multis idem fueris recordare. Vna enim ingratitudo aliam punit: sicut in reliquis: unum sæpe peccatum alterius pœna est. **Do.** Multis ingratis profui. **Rō.** Multis indignis profuisse satius q̄ uni digno defuisse. Proinde perge: neu malorū odio bonos mores exuas: nec prodesse alijs cesses: qd̄ ab alijs male sit cognitum. Cognoscent hi fortasse melius: si ne id quidem: nosse deum: nosse te satis est: Nō est uera uirtus: cui conscientia præmium nō sufficit. **Do.** Profuisse multis infœliciter cessi. **Rō.** Cauene unius crimen obsit alteri: quodq; est grauius tibi. Experire alios cedit forte fœlicius. Quidam præterea diu ingrati urgente animum pudore: tandem fuere gratissimi: magnoq; cū fœnore spes amissa rediit. Ad hæc sæpe qd̄ requisitus debitor negauit ultero non debitor obtulit: Nullum bonum opus unq; perijt. Qui bene agit ante alios se cogitet. Vna quidem uirtus multis prodest: sed prima & maxima pars uirtutis in agentē redit. Itaq; ut mali omnes & ingrati sint: non iccirco uir bonus beneficio cessabit: Nam quæ in multos spargit: in se cumulat: sibi ipse beneficus uni saltem non ingrato. **Do.** Proieci beneficia in ingratos. **Rō.** At qui gratis dare nec avarus metuat: Eo autem liberalitas maior: quo spes præmij minor est.

De Seruis malis: Dial. XXIX.

Do.

A Alis seruis obsideor. **Rō.** Nūc recte ais obsideor: olim tibi circumfultus uidebare: sed obsessus eras: non familiari solum exercitu sed hostili. **Do.** Indomitis seruis præmor. **Rō.** Tuæ acies cōtra te militant: insuaue negocium. **Do.** Superbis seruis obsessus sum. **Rō.** Eosq; qui te obsident pascere cogeris: in amœna necessitas. **Do.** Seruis obsideor pessimis: uoracibus: furibus: mendacibus: impudicis. **Rō.** Quid seruorum epithetis affluere est opus? Seruos dic: omnia dixeris. **Do.** Seruis obsideor quid consulis? **Rō.** Quid consulam: seu quid dicam nisi Terentianum illud: Quæ res in se neq; modum neq; consilium habet ullum: eam consilio regere non potes. Nota sunt tamē hac in re Senecæ consilia: Viuendum cum seruis familiariter: comiter: clémenter: familiarē esse iubet. At quib? Nempe his quorum familiaritas contemptus est genitrix. Addit. Nō uerberum sed uerborum castigatione utendum: erga surdos scilicet torpētēsq; dominicāq; mansuetudinem duro pede calcantes. Admittendos præterea in sermonem: in consilium: in conuictum. Et quos quæso? Vtiq; procaces: stultos: ebrios: perfidos: insolētes: qui neq; sermonem teneant neq; consilium habeant & conuictum fœdent: salutis uitæq; domini & patrimonij & famæ segnes: gulæ aut propriæ atq; libidinis uigilātissimi curatores. Verū ille ideo fortassis hoc cōsuluit: quia in seruo uerq; opinaē: qd̄ iam añ de amico dixerat: Fidelē si credideris facies. Credo nō cogitas ex optimo genere hoīm amicos esse solitos: seruos ex pessimo. Equidē nō si mille añis lupū agnū credideris: agn⁹ fiet. **Do.** Obsideor & seruis: quid cōsilij affers? **Rō.** Nunq̄ aliūde quæsieris qd̄ in te est: nō obsideberis nisi dū uoles: neq; yo nūc obsiderent nisi q̄ in urbib⁹ male pacatis accidit: una ps animi quasi factio serditioforq; ciuiū obsidētib⁹ faueret. Vis hoc malo liberari: purga animi tui statū. Seruos em castigare: neq; his Senecæ cōsilij: neq; alijs potes te si uelis cōponere: Nemo uetuerit: Pōpas abige: pelle superbiam. Ita em uel fugabis seruos: inimicā aciem uel imminues. **Do.**

De Seruis fugitiuis: Dialogus XXX.

Multis seruis obsideor. ¶ Rō. Bene si strepitus uel inanis quæritur iactantia: sin obsequiū aut iucunditas nil peius. Serui & si boni sint: qđ inter prodigia numerem: nunq̄ tamē mul ti bene seruiūt. Inter se enī dissident: murmurāt: altercant: alter ad alterius respiciens man⁹: ipse interim ociosus cōpulosq̄ suis sedēs manib⁹: dñi habitū induisse: suū decus existimat: & nil censet honestius q̄ nihil agere: cuncta pollicitus. De his nāq̄ nūc loquimur: qui falsa p̄fessioe uētris ignaui negociū agētes: seruitio humili: nō tātū uolūtarie sed importune sese offerūt. Innumerabilis turba sed uilis: q̄ cū tot pateāt artes abiectissima elegerūt: alieno uiue re: & idipsū nulla alia re mereri q̄ titulo famulat⁹. Nēpe illoꝝ q̄s nō uolūtas p̄pria sed ali ena uis & sua fors & seruitium traxit: ut numerus rarior: ita crebrior uirtus & notior fides. Nimirum: aliud est seruire uelle: aliud cogi. Hi ergo fortunæ memores: ut eosdē se in omni statu præbeant: neu uirtutem cum libertate perdiderint: qđ inuiti faciunt aliquando fideli ter faciunt: cum id nequeant quos uolentes somnus: uenter: gula: cui cupiditas: mali du ces in seruitium deduxere: In quo mirum non est si ducibus suis student: atq̄ id agunt qđ secuti falsum simul atq̄ humilem titulum seruitutis assumpserant. Contra: hi qui tale nihil quod sequerentur habuere: naturam secuti ac fortunam: sæpe quod liberi fuerant serui ostē dunt. Et si fortasse de talibus intellexit: possum inoffensis auribus Senecam audire. ¶ Do. Multi domum serui occupant. ¶ Rō. Multa igitur lites: multa bella: de re qualibet pugna erit. Noua quotidie crimina proferantur ac purgētur: & tu medius inter partes sedeas oportet. Iudex factus ex domino: non potes litigiū domo expellere: litigantes potes. ¶ Do. Ob sideor famulis sine quib⁹ uiuere nequeo: quid agam? ¶ Rō. Si eousq̄ peruentum est: ut si ne hostibus tuis esse non audeas: paucitate illorum ac uilitate tibi consule: Pelle formosos: pelle comptos ac callidos: pelle uel facie sibi placentes uel ingenio: uel genere. Inter paucos eosq̄ hebetes atq̄ incultos tuis ages: non quia meliores: sed quia minus aufuri: quos ue lut hyeme serpentes coacta uis ueneni atq̄ uilis inertia tropor obstrinxerit. Deniq̄ hæc summa est: ut in seruo sola quidem aut certe prima fides æstimanda sit. Si quid hac in parte prætulero: crede mihi: magno cum foenore uitiorum qualiscunq̄ illa breuis tibi ueniet uo luptas: Quia sane perrara ē fides: proximū remedij gen⁹: ipsa quam dixi paucitas uilitasq̄ non plus habens boni sed minus audaciæ.

De Seruis fugitiuis: Dial. XXX.

¶ Do.

Iscesserūt serui. ¶ Rō. Quorum molesta præsentia erat: gratul debet esse discessus. Nihil ferme displicet cuius contrariū non delectet. ¶ Do. Abierunt serui. ¶ Rō. O si redeant uideasq̄ oculis quod animo iam uidisti: quot illos uitia circumstent: quot nequitia: quot doli: quot mendaciorum artes: quot scelerum species: quot furtorū: Quid ni horreas comitatum: limenq̄ redeuntibus obstruas: meritoq̄ gaudeas tuam do mum malis exhaustam leuatamq̄ ponderibus: ¶ Do. Serui simul omnes abiire. ¶ Rō. Simulq̄ cum illis curæ graues molestaq̄ sollicitudines metusq̄ perpetui. Cogita quot im plendi uentres: quot tegendi humeri: quot armandi stringendiq̄ pedes uagi: quot acuti un gues obseruandi: Duro te negocio liberatum dices. ¶ Do. fugierunt serui. ¶ Rō. Et cum his odia in dominū: & contemptus: & murmura: & querelæ: quin & execrationes tacitæq̄ deuotiones immeriti capitis: quib⁹ immerito seruitio caruisse quis tam ambitiosus ut ne sciat ascribendum lucro? ¶ Do. Diffugerunt serui. ¶ Ratio. Quis unq̄ de fuga hostium quæstus est: Iulio Cæsari tribuitur superbiæ: q̄ hostem quem intercipere cogitabat fugien tem mœstus aspexerit: At modestis uictoribus terga hostium uidisse satis est: quin & idem ipse alibi fugientibus parci iubet: sola hostium contentus fuga. Idem facito. Et si tui hostes grauiore supplicio digni essent: fugisse sufficiat: atq̄ illorum fuga tuam metire uictoriam: ablatamq̄ tibi necessitatem uindictæ sæuicioris intellige. ¶ Do. Serui fugiere. ¶ Rō. Spō te igitur fecere quod cogendi erant: gratiam habeto: depellēdi immanes bæluas tibi dem ptus est labor: hinc quereris: fugierunt: qui nisi fugissent tu fugere debuisses. Fugierunt qui aut fugiendi erant aut fugandi: Nunc tu liber: nūc securus: nūc domus tuæ dominus remā sisti. ¶ Do. Fugierūt serui. ¶ Rō. Fugitiuos iudicādi ius est dño: tu te dñm dissimula: ne ue hoc iure utere. Si boni essent nō fugissent: malos amisisse nō iactura sed quæstus est. Vene nosa aialia tutius est uitare q̄ cape. ¶ Do. Serui me solū reliquerūt. ¶ Rō. Vere solū: yecq̄ inopē: si ne solus sis seruii egeas comitatu: ita nec amicū habes: nec teipsū. Quid aut serui ne igit tui sine te esse cupiūt: tu sine illis esse nō potes. Vide ne hoc ipso seruis tuis ipse mise rior sis. Q̄ si forte nō seruos cogitas: sed preciū: nō desiderū inane: sed turpis auaricia casti ganda est: de quo satius est dictū: dum de amissa pecunia loqueremur,

De Vicinis importunis: Dial. XXXI.

CDo.

A v Icini importuni sunt mihi. CRō. Vide ne tu illis importunior. CDo. Graues uicinos p̄fero. CRō. Multū cūctis in reb⁹ ualet opinio: leues finge aīo: leues erunt. CDo. Vicinos malos habeo. CRō. Multi suā culpā p̄ximis ip̄tant. Acuti⁹ alie na cernunt: discutunt exacti⁹: seueri⁹ iudicant: suarū rerū nemo nō & mitis arbit̄ & pius est iudex. CDo. Acres amarosq; patior uicinos. CRō. Ne fortassis in gustu sit uitii nō in re: fastidiosis etiā dulcia amarescūt. CDo. Vicinos duros ac sup̄bos queror. CRō. Multū sibi q̄sq; p̄mittit nihil alteri: hinc i iudicio rerū multiplex obligtas & iuges offensionū causā. Et s̄pe unde culpa ē: inde primū oriū querela: Quid nunc scim⁹: an tu illis qui t̄a duri tibi uident: dur⁹ & tetric⁹ & intractabi⁹ uideare. CDo. Asp̄os patior uicinos. CRō. Duplex est remediū: Patiētia & fuga. Primū p̄bo: ferendi artificio oīs mitescit asp̄itas. CDo. Vicinos pessimos ferre nō ualeo. CRō. Si nec ita p̄ficis: q̄s te tenet: migra ilico: nō ut p̄ces: ita & seq̄ces erūt: q̄ ferre nō potes p̄d⁹ excute: & quē pugnādo hostē pati nequis: fugiēdo euade: qd̄ refert q̄ te tramite in tutū eripias: Nullū iter ad trāquillitatē animi difficile iudicādū est. Q̄ si s̄pe idē feceris nec p̄feceris: scito culpā tuā esse: nec min⁹ forsītā alienā. Magna ps̄ litū uulgariū duos fontes: & si forte nocētiorē altere: nullū habet innoxiiū. Quis nē pe politicū & sociale aīal dicat hō: si uex̄ tñ inspicit nullū min⁹. Verū est illd̄ Satyricum: Maiorē esse serpētū ferarūq; concordia q̄ hoīm. Siquidē ur̄si: apri: tigres ac leones: deniq; uiperā: aspides: crocodili: & ad summā oē aīal prae hoīem: ut cunq; in sua sp̄e quiescit interdū: hō aut̄ nunq; hō hoīem prae mit sp̄ atq; atterit: p̄petuis bellis ac litib⁹ inquietā uitā sibi prae stat ac p̄ximo. Sic em̄ se res habet: ut ubi maior est locoꝝ uicinitas: ibi uideas maiorem distantia aīorū. Rara sine iurgijs ac rācore uicinia ē. Nemo uestre: nisi fallor: Arabū aut Indorū regibus inuidet: Lipp⁹ est liuor: lōginq; nō aspicit. CDo. Vicinis obsideor infestis. CRō. Si penitus ab hac peste uis absolui: in solitudinē te reconde.

De Inimicis. Dialogus XXXII.

CDo.

A i Nimicitias habeo. CRō. Fac ut iusticia sis amic⁹: nullū certi⁹ praesidiū. Vera y⁹ fortunā minas calcat ac despicit. CDo. Inimicitia mihi sunt. CRō. Et cautior eris & notior. Multos inimicitia illustrarūt: qui obscuri māssissent si hostib⁹ caruissent. CDo. Hostes undiq; mihi sunt. CRō. Obstabūt ne inuisibiles aīorū hostes subeāt uoluptates. Nō t̄a hostes tibi fors obtulit q̄ custodes: malo malū mai⁹ arcebit. CDo. Hic illinc hostib⁹ prae mor. CRō. Illi q; suis prae munē affectib⁹: Estq; apud illos ultor tu⁹: isq; nō un⁹: p̄ te ptes faciūt ira: met⁹: odiū: inq̄tudo: nec dū pacti poenā crimis exigūt: sic iterdū ultio praeit offensa: & fortasse n̄ securā: Armabūt: laborabūt: sudabūt: astuabūt: ahe labūt: trepidabūt: & fortassis hoꝝ nihil ad te. Multi s̄pe grauib⁹ odijs sibi nō alijs nocuere. CDo. Est mihi pugna cū hostib⁹. CRō. Et illis secū: & tuti⁹ aliq̄do cū hostib⁹ q̄ cū uitijs pugnat. Quisquis aliū odit: primū aīa suā uoln⁹ infligit: p̄ximū nonnunq; suo corpi. Nī mia nēpe cupiditas feriēdi nocēdiq; m̄tos incautos nudatosq; dedit hostib⁹: sic sp̄ prima ps̄ malorū in suū auctore uertit: interdūq; nouissima: cū s̄pe interim sit illasus in quē p̄nices parabat. CDo. Vndiq; mihi bella cōsurgūt. CRō. Nūq; clarior sanctiorq; fuit p̄p̄us Roman⁹ q̄ dū multis ac grauib⁹ bellis occupabat. Pax initū mali fuit: secū nāq; subijt libido blāda hostis ac pestilēs. CDo. Graues inimicitia mihi sūt. CRō. Magnae inimicitia plarūq; magnarū amicitiaꝝ fuere p̄cipiū. CDo. Habeo iimicos. CRō. Habeto & fidē s̄p̄ & clamētia: de reliq; quicquid euenierit: cura saltē ut humanitate sis ac ȳtute sup̄ior. Sūt & sua iura cū hostib⁹: cū quib⁹ ita rē gere ut amicos fieri posse nō dubites. Atq; hoc san⁹ cōsiliū scito q̄ Biātis: qui sic amicos diligi iubet: ut iimicos fieri posse memineris: Qd̄ dictū quibus ab alijs laudatū: nec mihi certe nec Tullio probat. Est em̄ uex̄ amicitia uenenum. In odio ergo cogitādus amor: nō odiū in amore: Lōgeq; Aristotelicū illud i rhetoricis Bian teo cōsilio praferēdū: Nō oportet: ut aiūt: amare tanq; oditur: sed magis odire tāq; amatur. Qd̄ p̄fecto scribēs Aristoteles: Biantē ipsum callidāq; ei⁹ & maliuolā sniaꝝ notabat. CDo. Inimicitias habeo. CRō. Sed inuit⁹ habe: & armato sp̄ in pectore cor amicū pacis habet: atq; ita bellū exerceas ut coact⁹ uideare: neu forte odio succūbat hūanitas: neu tā uindictā studeas q̄ gloria aut saluti. Scis ut Romanis inuisior est Hānibal q̄ Pyrrhus: cū uterq; hostis: & prior Pyrrhus Italiā iuaferit: at nō delēdi aīo ut Hānibal: sed uicēdi. Oib⁹ enitendum modis: ut in actū quolibet uera uirtus emineat: sic ut nihil bello quari aliud q̄ pax honesta uideatur.

De Vindicta: XXXIII. De Odio: XXXIII. De Inuidia: XXXV.

De præcepta facultate uindicta: Dial. XXXIII. ¶ Do.

o Ptata facultas eripit ultionis. ¶ Rō. Cui peccatū eripit: nihil eripit multūq; tri-
 buit: quādā habētibus eripi lucy: est: ea ne habeant obfarcire lucy: mai⁹. ¶ Do. Fa-
 cultatem ultionis perdidit. ¶ Rō. Fœlix iactura qđ noceat amiffisse. ¶ Do. Ab op-
 tata & sperata ultione prohibeor. ¶ Rō. Primū erat nolle male agere: proximū prohiberi.
 ¶ Do. Necesse est occasionē ultionis omitttere. ¶ Rō. Si pulcherrimū uindicta gen⁹ est nol-
 le ulcisci: pulcherrima est necessitas nō fini. Vltro uirtutē amplecti optimū: pximū est cōpel-
 li. ¶ Do. Ereptā mihi uindictā doleo. ¶ Rō. Veniet tēpus cito forte quo gaudeas: neq; ali-
 ter accidiffē ullo uelis modo. Quidā ad quæ coacti ueniūt uelle incipiunt & amare: & de ne-
 cessitate cōfensus oriē: dumq; uolūtas fieri incipit: definit esse necessitas. ¶ Do. Videbar ul-
 cisci posse nec potui. ¶ Rō. Nō posse malū agere potētia magna est: nēpe quæ oīpotentis est
 propria. ¶ Do. Vindicta mihi præfens excidit. ¶ Rō. Colubꝫ tibi e manib⁹ excidiffē credi-
 to: uide ne itez: surrepat. Nihil homini tam cōtrariū qđ inhumanitas. Per hāc em hō esse desi-
 nit: idq; sic esse ipsum nomē indicio est: Null⁹ morbus tā cōtrarius: nec mors quidem. Illa
 scđm naturā accidit: hāc aut cōtra. Sæure in hoīem inhumanū ē: qđ uis meritū: nō oportet
 exulcerati animi motū sequi: & priuati memoria doloris naturā cōis obliuifci. ¶ Do. Me
 ulcisci uetitū in perpetuū dolebo. ¶ Rō. Forfan in perpetuū gaudebis: Quoties putas post
 inimicitias depositas & in gratiā reditū cohortuiffē aliq; amicoꝝ in amplexib⁹: cogitātes:
 hūc ego perditū uolui: & interdū a successu impio pag; abfui: O fors optima in qđpiā par-
 tem cōfiliū crudele uertisti. ¶ Do. Iustā irā exequi nō sinor. ¶ Rō. Iustam irā uix inuenias:
 Cum sit scriptū: Ira uiri iusticiā dei nō operat. Et rursus ab altero: Ira furor breuis est. Opti-
 mum igit nō irasci: proximū nō ulcisci: sed frenare iram ne animū rapiat quo nō decet: terti-
 um est ulcisci nō posse etiā si uelis. ¶ Do. Pulchra mihi præripit uindicta. ¶ Rō. Pulchrior
 uenia relinquit: & pulcherrima oīm obliuio. Hāc inter oēs principes Iuliū Cæsare illustra-
 uit. Innumera & ingentes uiri huius uictoriā gloriosissimi sunt triumphi: incōparabilis rei
 militaris excellentia: altissimū ingeniū: præclara eloquētia: nobilitas generis: forma corporis:
 & inuicti animi magnitudo: Cū cūcta collegeris: nil in eo clarius clamētia & offensaz: obli-
 uione reperies: Quæ qđq; sibi materiā mortis attulerit: ut iure Pacuianū illud ī funere ca-
 neret: omen seruasse ut essent qui me pderet: Ex quo tamē necessario moriendū erat: potest
 quodammodo tali ex causa optabilis mors uideri.

De Odio populari: Dial. XXXIII. ¶ Do.

p Opulus me odit. ¶ Rō. Habes quē prædixerā popularis finē gratiæ: pro dilectio-
 ne odium. ¶ Do. Populus gratis odit me. ¶ Rō. Miraris qđ sine causa odit: qui si-
 ne discretionē dilexerat: consequēs hoc illius: undē modestia exulat: ibi regnare im-
 petum est necesse. ¶ Do. Odit me populus. ¶ Rō. Hāc bælua iniuriæ prompta ē: segnis of-
 ficio: Vulgi amor leuis: odiū graue. ¶ Do. Populus mihi succenset. ¶ Rō. Ab amāte plau-
 sus: ab irato populo pncies: impar periculū ac spes. ¶ Do. Populo odiosus sum. ¶ Rō. Ni-
 hil impetuofius stultoꝝ turbis: ubi insaniā singuloꝝ publicus furor: & furorē publicū singu-
 lorum rabies impellit: alterq; alterum trudit: Nihilq; periculosius qđ incidere in illorū ma-
 nus: quibus pro iusticia sit uolūtas: pro maturitate præcipitatio. ¶ Do. Odit me populus.
 ¶ Nō amasset utinam: ne nouiffet quidem. Amor malorum odio finitur. Vtrunq; anceps:
 sola ignorātia tuta est. ¶ Do. Populus sum inuisus. ¶ Rō. Populus odiosus leniendus aut
 linquendus.

De Inuidia passiue: Dial. XXXV. ¶ Do.

i Nuidetur mihi a multis. ¶ Rō. Præstat inuidiosum esse qđ miserabilem. ¶ Dolor.
 Inuidia exerceor æmuloꝝ. ¶ Rō. Et quis unq; uirtutis amicus exercitio hoc ca-
 ruit: Percurre animo oīnes terras: omīa sæcula: cunctas historias euolue: uix in sig-
 nem uirum hac immunē peste reperies. Nolo nunc narrationem ingredi: quæ nos longe ni-
 mis a proposito distrahat: sed si aliquid meministi omnium quæ legisti: non possunt ignoti
 tibi esse qđ plurimi quorum comitatu non tantum consoleris sed etiam gloriaris. ¶ Dolor.
 Inuidetur mihi. ¶ Ratio. Linque honores & officia publica: Desine incessu elato & super-
 bo comitatu per ora ciuū uolitare. Sequestra te ipsum quātum potes ab oculis multoꝝ in-

De Cōtemptu: XXXVI. De promissī muneris tarditate: XXXVII.

C uidox: nec uultu: nec uerbo: nec habitu: digito te notandū prabeas. Vulgus & liuor in pla-
 raris habitant: sicut & mala ferme oīa. Quidā hostes nullo melius modo: q̄ fuga uincuntur
 ac latebris. **¶ Do.** Et profugum & latentem liuor insequit. **¶ Rō.** Tolle mali materiā: ma-
 lum om̄e sustuleris. Nimijs opibus modū pone: quicquid eximia specie inflāmare aīos po-
 test: uel abijce uel abscede. Si quid est quo carere nolis aut nequeas: modeste utere: Inuidiā
 quā insolentia exasperat: humilitas lenit. Sunt quæ illā extinguant efficacia quidē: sed mor-
 bo ipso peiora remedia: miseria sc̄z & infamis uita. De quox altero dictū est: miseriā solā in-
 uidia carere. De altero Socraticū illud. Interrogāti em̄ Alcibiadi: quibus modis inuidiā de-
 clinaret: Respōdit Socrates: Et uiue inqt ut Therſites: cui⁹ uitā si nescires ī Homericā leges
 Iliade. Ironicū planeq; Socraticū respōsū: Nō est em̄ consiliū ut inuidiā uitares: uitare ȳtutē:
 fatiusq; est Achillē esse cū inuidia q̄ Therſitē sine: q̄uis illud cōstet: magnos interdū uiros
 ut securi uiuerent: & uirtutē ad tēpus & ingeniū occultasse. **¶ Do.** Inuidiam mihi multi. **¶**
D **Rō.** Inuidiam nisi uel ignauia uel miseria uix euades: quā si sic euaseris: in contēptū incidēs:
 utroq; caruisse difficillimū. **¶ Do.** Inuidia multox pramor. **¶ Rō.** Est ut perhibēt calcanti-
 dā aliud iter inuidiā per excellentē gloriā: sed perraro uestigio signatū: ita ut plures hoc cal-
 le gradientiū in id quod fugiunt relabunē.

De Contemptu: Dialogus XXXVI. **¶ Do.**

A Ed contemnor. **¶ Rō.** Si iniuste quidē est: nō inficior quod doleas: feras tamē: ali-
 oquin est qd̄ rideas. Nihil est em̄ ridiculosius: sed nil crebrius q̄ cōtemni sapientē
 ab infanis. **¶ Do.** Spenor. **¶ Rō.** Circa hoc uerbū unū quattuor bona esse dixē-
 re aliqui: Spernere mūdū: spernere nullū: spernere sese: se sperni: hoc tibi ultimo opus ē. **¶**
Do. Spenor a multis. **¶ Rō.** Si a maiorib⁹ fer: si a paribus patere. Illi suo iure utunē. Fere
 nanq; contemptui sunt minora maioribus. Hi se cōtemptui offerūt: & maiores fieri quādo
 aliter nō possunt: hac temptāt uia: Sine minoribus: sine illos insanire: neq; magnificias cō-
 temptū: qui illis infamiā sit: tibi gloria. Spreuit Achillem Therſites: de quib⁹ mō dixim⁹:
B Homey Zoilus: Augustū Antonius: Virgiliū Euangelus: Ciceronē Caluus. Et quod ex
 euangelio didicimus: qd̄ q̄ est maximū: Herodes pessimus miserrimusq; hominū Christū
 spreuit. Quid uel cōtemptis hoc nocuit: uel cōtemptoribus profuit? **¶ Do.** Spenor & irri-
 deor. **¶ Rō.** Irrisiuū nescio: quid & histrionum etiā esse animis solet: eoq; magis quo mino-
 ribus: quid minus est opus: Alter alterē ridet. **¶ Do.** Spenor ab alijs. **¶ Rō.** Recordare an
 tu alios aut spernas: aut spreueris. Hic est mos humanus: spernere: & sperni mutuo uos ui-
 cissim odio: mutuoq; pramitis cōtemptu: & uultis alijs esse uenerabiles neminē uenerātes:
 Placere uultis deo: cui⁹ opey nullum uobis placet eo quo placere debet modo: In quo prae-
 clare quidē noster Cicero: si praelax aliquid sub deox noīe dici posset: Minime inquit con-
 uenit: cū ipsi inter nos uiles neglectiq; simus: postulare ut dijs imortalibus chari simus & ab
 his diligamur. Illud ergo praelarius Malachiā propheta: Nunquid non pater unus omniū
 nostry: Nunqd nō un⁹ deus creauit nos? Quare ergo despicit unusq;q; uesty fratē suū? **¶**
C **Do.** Sperni grauiter fero. **¶ Rō.** Et si nemo sperni uelit: multi cupiāt timeri: multo tñ ē sper-
 ni securi q̄ metui. Itaq; qd̄ ait Anneus in eplā quadā: Nō min⁹ contēni q̄ suspici nocere:
 Nō admitto. Illud ab eodē alibi dici rectius aestimo: Periculosus timeri esse q̄ despici. Pro-
 inde cū ueteri Sapientū edicto: tria hęc uitāda didiceris: de quib⁹ totidē cōtinuis tractatib⁹
 egimus: & sint mala oīa: haud dubie tñ malū min⁹ hoc ultimū q̄uis ignobilis: nec deest su-
 um cuiq; remediū. Odiū obsequio lenit: liuor modestia: cōtemptus amicitijs illustrium: &
 honestis artibus ac ȳtute. Nemo primū Bruto contemptior Romæ fuit: nemo min⁹ postea.
 Age & tu bonū magnūq; aliquid: quo cōtemni nequeas.

De promissī muneris tarditate: Dialogus XXXVII. **¶ Do.**

A Ero promissa complenē. **¶ Rō.** Quid singulariter de hoc quereris qd̄ oibus ē cōes?
 f Nulla qd̄ res magis mun⁹ inquinat: q̄ dura frōs & lēta dilatio. Sed hic est mos:
 cito uultis accipere: tarde aut dare: ad illud alacres: ad hoc moesti: ad illud præcipi-
 tes: ad hoc segnes. Ingratitudinis duplex radix: duplex materia querelax: dū & illos mora:
 & celeritas hos constringat. **¶ Do.** Multa mihi promissa sunt: nihil impleē. **¶ Rō.** Magnis
 promissoribus minimum fidei esse debet. Nota uauitas: notæ blanditiā: nota hominum
 mēdacia. Multa tibi unus aliquis promisit: sufficit promississe: quare alium qui promissum
 impleat. Non potest unus omnia facere: fecit hoc promissor ut eum interim diligeres. **¶**
B **Do.** Quod mihi promittitur non fit. **¶ Rō.** Duarum cupiditatum: potentior est quæ te

De Repulsis: Dialogus XXXVIII.

net quæ poscit. **Do.** O quot ille pollicitis abundabat. **Ro.** Aut irridebar: aut ad tempus diligi uolebat: ut dictum est: & forte dum tibi multa promitteret: unum aliquid a te poscebat: quod uel magni precio mendacij bene partum æstimaret: Sæpe autem qui diuites sunt uerborum: esse inopes rerum nosse debueras. **Do.** O quæ multa mihi promissa sunt. **Ro.** Si mihi credideris: multa promittentibus nihil credes.

De Repulsis: Dialogus XXXVIII.

Do.

r Epulsam passus indignor. **Ro.** Vis ne igitur quæcumque poposceris adipisci: ita ut negari tibi nihil possit: uide ne intolerandæ superbiæ sit hoc uelle. Meminisse magni Pompeij decuisset: quoniam nescio an eius maior unquam fuit: de quo tamen scriptum est: Quæcumque dari uoluit: uoluit sibi posse negari. Quæ multa Cæsari supra humanam magnitudinem: summo etiam imperio gloriosis negata cognouimus: & tu grauius unam aut alteram fers repulsam: Denique quæ multa quotidie deus poscit ab homine nullius rei indigens: nec impetrat. **Do.** Non possum æquo animo repulsam pati. **Ro.** Cur petendi tibi arrogas licentiam & negandi alijs carpi libertatem: Quid quod sæpe indigna petitio dignam repulsam præbuit materiam: Quid quod sæpe etiam petenti repulsam utilis fuit: cui quod petierat impetrasse damnosum erat. **Do.** Iniustam patior repulsam. **Ro.** Si iniusta est repulsam: iusta ergo petitio: gaude cuiuscumque potius culpam esse quam tuam. **Do.** Vnde non merui repulsam tuli. **Ro.** Multi se magna meritos putant: unde penitus nil merentur. Hinc repulsam dolor: hinc querelam ista: quibus orbis terrarum & omnis uita hominum plena est. **Do.** Pudendam patior repulsam. **Ro.** Pudendum nihil præter culpam. Quæ pudorem tibi inferre potuit quod tui non erat arbitrij. **Do.** Repulsam patior unde non credidi. **Ro.** Credulitas incerta est: certa autem res: Non posse quod petitur negare: non est liberi sed serui: Non posse repulsam pati non est ciuis sed tyranni. **Do.** Optatæ speratæque rei passus sum repulsam. **Ro.** Si quicquid sperant cupiuntque homines assequerentur: dii essent omnes: Tu uero ut indignationes multas ac dolorem fugias repulsam: disce optare possibilis & honesta: non assequi uelle quicquid inconsultus & inexplebilis appetitus optauerit: quicquid spes uana suggesserit. **Do.** Non tantum repulsam ego sed indignum mihi antepositum fuit. **Ro.** Et quotiens indigni dignissimis præferuntur: & quotiens indignos indignissimi iudicant: alienarum saeuior: suarum quisque favorabilis reus iudex. Multi se indignos dicunt: pauci credunt. **Do.** Parua rei patior repulsam. **Ro.** Multis parua negata: magna ultro oblata uidentur. Si repulsis compensentur munera: fortunæ lances æquabuntur: sed uos illas indignatione augetis: hæc obliuione atque dissimulatione minuitis. **Do.** Dignus eram: ut arbitror: non repelli. **Ro.** Ut sit ita: an tu omnia pro dignitate hominum dari existimas ac negari: Utinam ita esset ut & plures bonos spes præmij & pauciores malos faceret metus poenæ. Sed non ita est: Amor: odium: spes: cupiditas: affectus inconditi: cuncta permiscuere. In te uno fortunæ stilum publicum uis mutari: & non te potius ad communem cursum humani moris inflecti. **Do.** Quanto indignior mihi anteponebat competitor. **Ro.** Et Lucius Flaminius mox ob indignum facinus iudicandus: & ordine senatorio amouendus Scipioni Nalica prælatus fuit: uiro omnium optimo senatus & populi sententis iudicato. Et Vatinius Catoni: illa uoluntate laudatissimo: non solum populi amicorum simulque hostium iudicio: sed toto etiam Ciceroniano uolumine: quid hic dicis ut sint graua: non sunt noua quæ pateris. **Do.** Multum sperabam: modicum non mereor. **Ro.** Ut multum quæ merearis: dixi iam: non omnia pro meritis dari. Quid quod semel negatum: eidem idipsum mox concessum uidentur: Quod in ipso de quo loquitur Scipione accidit: repulsam duriciæ sæpe pertinax uirtus infregit. Testes sunt Aemilius Paulus: Metellus Macedonicus: Lucius Murrinus: qui consularis repulsam passi omnes: inter speciosissimos consularibus ac triumphis postmodum honestati: suis ciuibus quibus contemptui fuerant spectaculo fuere: nunquam ad id perueniri si repulsas populi læmetis potius acerbare quam uirtutibus supare uoluissent. Lucius Sylla quis in finem ciuilibus discordijs irritatus: famam suam nota crudelitas infecerit: nobilitate tamen & gloria insignis ciuis: non consularis sed præturæ: tanto minoris rei repulsam cum tulisset: summam reipublicæ post adeptus & præturas & consularis & imperia: non tantum consequi potuit: sed donare. Non debet repulsam sperem auferre sed afferre: sollicitudinem ac uirtutem acuerit: quæ nil tam asperum quod non leniat: idque etiam si quando non fecerit: non tamen ideo deserenda est: ne propter seipsam suumque proprium finem culta uideatur. Denique hi repulsas suas forti animo tulere: At Publius Rutilius repulsam fratris audita: quam erat passus impetitione consularis: statim morte obiit repentina. Elige utrum sequi malis.

A

B

C

D

De Iniusto Domino: DIALOGUS XXXIX.

De iniusto Domino: Dialogus XXXIX. CDo.

A   **i**   Iniustum dominum patitur respublica. **CRō.** Sed fortassis id merita: & id sceleris scelus est debitum: nō solum apud inferos: sed ubiq; feri iudices: ubiq; iusticia suū opus exercet: & si sapius cunctetur interdum properat: Verumq; re ipsa fit: quod scribit: Vtiq; ē deus iudicās eos in terra. Dæmones ex hominibus fieri: quidā opinati sunt: perpetua criminū licentia peccandiq; libidine: quod ut forte tolerabiliter dictum sit: malaq; uoluntatum similitudo efficit: qua homo malus atq; in malis obstinatus pene dæmonem æquat. Cui sententiæ: si recipit: illud fortasse non dissonū fuerit: ut permissu diuinæ iusticiæ dæmonem dæmon præmat: Qua in re illud dumtaxat: ut uidetur: est miser: q; nōnunq; sceleratorum supplicij miscetur innoxij: & nimis ueq; crebrumq; comprehendit illud Flacci: Sæpe dies pariter neglectus incesto: addidit integrū: quod ipsum non sine certa: licet uobis occulta iusticia dei fieri indubitata fide credit. **CDo.** Crudelem dñm perpetimur. **CRō.** Crudelitas mala quidem & naturæ hominum aduersa: sed utile uitij: & lasciuienti populo: frenum: pauor: undecunq; oriens: Amare in scij expedire timere: quicquid id quidem sit. Nemo tam trux dominus ut non truculentior sit uoluptas prosperitatis comes ac filia. Male agētibus nihil peius q; securitas ac libertas. Qui nihil metuit: proximus est ruinæ. **CDo.**

B   Iniustum dominum infausta plæbs patitur. **CRō.** Nullus: mihi crede: misera in plæbe miserior q; tyrannus. Quod si dubitas Dionysium cōtemplare. Ille uir improbus nec indoctus: de seipso suaq; tyrānide quid sentiret: apertissime pendentis supra amici uerticem gladij cuspidē declarauit. Nota est historia. Timet plæbs tyrannū: & tyrannus plæbem: Sic reciproco pauore se cruciant. Hoc refert q; miseria plæbis apparet: & tyranni latet. Nō minus tamē affligit purpureo uelamine tectum uulnus: neq; minus aureæ grauant compedes q; ferreæ. Est & sua: ut in sordibus utq; in fumo: sic lauiticij ac splendore miseria. Aurea quidem tyrāni uestis extrinsecus: obuerte illam: ardentibus intus aculeis plena est. Ita ut uides nō penit aut impune sæuiunt tyranni: aut inulta plæbs præmit. **CDo.** Inclamētissimus nobis est dominus. **CRō.** Non tot passim essent domini: nec tam late furerent: nisi populi insanirent: & cuiq; ciuium pro se charior foret res priuata q; publica: uoluptas q; gloria: pecunia q; libertas: uita q; uirtus. **CDo.** Vnum dominū serua fert patria. **CRō.** At nō unū sed triginta simul illa legum nobilis mater: græciæq; lumen alteræ Athenæ. **CDo.** Patria dominū unū fert. **CRō.** Multos autē Roma: quis Caligulas nesciat ac Neronēs & Domitianos ac Commodos & Heliogabalos & Bassianos & Galienos: Acne singula Imperij pbra exequar Maximos & pietatis hostes Iulianos ac Decios: Sardanapalum Assyria pertulit: Cyrum Persis: Alexandræ Græcia atq; Asia reges dictos: Vere autē tyrannos acerrimos & immites tulit & Dionysios Sicilia Phalaridem: Agathoclem. Lacedæmō: Cleomenem: Nanidemq;: quē Argi quoq; perpeffi: fœmineamq; uxoris auariciam: quæ uiro ipso rapacior in sexu suo tyrānidem miris modis exercuit. Sed quo feror: quis aut ueteres aut nouos numeret tyrannos: qui tam multi hodie: tamq; alte: hinc suis opib; ac potētia populorū: illinc moribus atq; demerentia radicati sunt: ut nec numerari iam ualeant nec cōuelli: neq; minus apud uos q; apud Aegyptios aut Medos libertate pessundata ac sepulta: uersa seruitus in naturā sit: sic ut pars maior populorū tyrannū si non habeat: quæ situra precario seu precio emptura uideat: usq; adeo patres uestros esse q; nati erant puduit: uos em̄ pene omnes in seruitio nati atq; educati: ut doloris antiquam: sic nouam querelæ materiam non habetis. **CDo.** Potentis domini graui præmimur iugo. **CRō.** Aristophanis poetæ utilis fabella: quæ monet non nutriendum in urbibus leonem: tamen si nutritus fuerit: obsequēdum illi esse: Nec tyrānidis naturale malum impatentia cumulandū: quāq; ipse feceris potentiā detractandū. Raro equidem tyrannus absq; culpa ciuium surrexit in populo. Vetus est aut uerbum: Ede quod nutriti. **CDo.** Dominū importunū patimur. **CRō.** Si omis potestas a deo est: seu ad bonorum exercitiū: seu ad malorū pœnam: par est ut diuino imperio te subiectum sentias: nō humano. Cuius si minister immitior uidetur: patientia fortassis efficiet ut mitescat. Vix est em̄ ullū tam ferox ingenium: ut non obedientia & obsequio leniatur: uel ferendū deniq;: uel ponendū est omne quod præmit. Nēpe nihil est tertium præter impatientiam: quæ ut dixi: molesta nō minuit sed aceruat. **CDo.** Malū nobis est dñs. **CRō.** Oēs uos unū habetis notum hostē: Vnus ille multos habet incognitos: periculosior status. **CDo.** Dñs nobis ē pessimū. **CRō.** Sed nō erit diu: si bene philosophis uisum est: Violentū nihil esse diuturnū. Et sane si uel unū patria ciuē bonū habeat: malum dominū diutius non habebit.

De Præceptore: Dial. XL. De Discipulo: Dial. XLI.

De indocto Præceptore: Dialogus XL. ¶ Do.

St mihi præceptor indoctus. ¶ Rō. Et si doctū facere non possit indoctus: uerūq̄ sit cōmune illud signū: scientis est posse docere: sub indocto tamen præceptore doctus aliquis fieri potest: uel per seipsum: uel quod est uerius: influētia cœlesti atq̄ inspiratione. Et ut Ciceronis utar uerbo: aliquo afflatu diuino: sine quo nec doctum certe nec bonū uirū fieri posse credendū est. Hoc em̄ non solū uera religio sentit: sed gētilis quoq̄ philosophiæ consentit auctoritas. ¶ Do. Indoctum præceptorem nolens audio. ¶ Rō. At cœlestem præceptorē audi libēs: qui fecit aures tibi: non has tantū quas uidemus: sed inuisibiles alias intus in anima. Illum audi: qui docet hominē scientiā: sicut scriptū est. Quo insup tacente: frustra præceptor quicūq̄ mortalis quāuis doctissimus laboraret. ¶ Do. Præceptorē indoctum ægrefero. ¶ Rō. Vel ab illo fugiens alium quære: uel ad teipsum redi: Et memento Epicurū: sæpe a Cicerone licet irrisum: uisum tamen Senecæ magnū uirū: nō indoctum modo præceptorē habuisse: sed nullū: ut gloriabūdus idem ipse cōmemorat. Augustinum uero: q̄ de seipso testat̄: cui nō omnia credere nefas est: Et Aristotelicas categorias: quæ inter difficillima numerant̄: & artes liberales quas singulas a præceptoribus didicisse magnū ducitur: nullo hominē tradente: ut idē ait: oēs intellexisse. Nouissimūq̄ Bernardū uirū: doctrina & sanctitate clarissimū: oēs suas litteras quaz̄ inter cūctos sui temporis abūdantissimus fuit: in syluis & in agris didicisse: non hominē magisterio: sed meditādo & orādo: nec ullos unq̄ alios: ut de se etiā ipse ait: præceptores habuisse quā quere & fagos. Hæc si facta sūt: cur nō itez̄ fieri possint? Q̄ nisi sic esset: quid fecissent primi hominē: quibus nec præceptor ullus erat: nec reperi aliqui? Mirando igit̄: cogitando: assurgēdo & ingeniu acuedo ea ipsa quæ uos cum omnibus præceptoribus uestris uix intelligitis inuenere. Aude & tu aliquid teq̄ magnis inserere ne diffidas: Si mortalis defuerit: æternus aderit præceptor: a quo sunt omnes: & oīa ille fecit & ingenia & scientias & magistros.

De Discipulo indocili ac superbo: Dial. XLI. ¶ Do.

Discipulum habeo indocilem. ¶ Rō. Perdis operam: littus aras: semina proijcis: natura non uiuicetur. ¶ Do. Discipulum indocilem fors dedit. ¶ Rō. Terræ aridæ colonus: solue boues: quid te torques? Illi parce & tibi: cum tot sint labores necessarii & ineuirabiles: superuacuos quærere stulticia est. ¶ Do. Discipulum habeo litterarū indocilem. ¶ Rō. Si docilis est uirtutum: illic insta: melioribus illum artibus ornaueris. Quod si neutrum capit: uacuum sine: ne ue quid in pertusum uas effuderis quod neq̄ ibi subsideat: teq̄ iugi tædio exhauriat: Sic habeto enim: Omnes qui sunt: quicūq̄ erūt aut fuerunt uirtutibus aut doctrinis clari: non posse unum ingenium accēdere: nisi aliqua intus in animo scintilla sint: quæ præceptoris spiritu excitata & adiuta: generosum disciplinæ fomitem arripiant: Alioquin algidum in cinerem ne quicūq̄ flabis. ¶ Do. Intractabilem discipulū ac superbū habeo. ¶ Rō. Superbia hostis ingenij est: dumq̄ subesse dedignatur: & discere negligit discipulus insolēs: ægre manum ferulæ subijciat: doctrinæ animum: reprehensionib⁹ aurem: collum iugo. ¶ Do. Habeo prosperitate tumidum discipulum. ¶ Rō. Sicut tumor oculorū uisui: ita tumor animi ingenio nocet: ut disciplinis aditus fiat comprimenda est omnis elatio. Scis ut Alexander Macedo: cum aliquando mathematicis animū applicasset & geometrica sibi quædam obscuriuscula traderentur: difficultatibus offensus præceptori imperat: ut id ipsum clarius tradat: Et quid ille respondeat: Hæc inquit æque omnibus difficultia sunt: Vt scilicet oēm illi spem regij fast⁹ excuteret. Sic est enim Heracle: Nullæ sunt fortunæ partes in ingenij rebus: quisquis doctus ac sapiēs fieri uult: obliuiscatur interim se potētem. ¶ Do. Discipulum rudem elatumq̄ habeo. ¶ Rō. Contra uentū aduerso flumine nauigas: contrahe carbasa: terram pete. ¶ Do. Cōtumacem habeo discipulum proteruumq̄. ¶ Rō. Non harenam tantum fodis: sed serpentem nutris: aconitum excolis: hostem doces. ¶ Do. Duræ discipulum ceruicis instruo. ¶ Rō. Surdo canis: sed sic est: hos clamor: hos silentium delectat: Potentissima semper in rebus omnibus consuetudo est. Vide ut piscator tacitus: clamorosus uenator: at clamosior aliquanto scholæ arbiter quā syluæ. ¶ Do. Duricordem discipulum nactus sum. ¶ Rō. Sæpe facilius ursi caput mollias quā hoīs: qd uis aut̄: Est in fabulis lupū ac uulpeculā litteras didicisse: Nā elephātis studiosi nō anilis fabula est: sed naturalis historia: Et hic tuus forsitan studio naturā leniet: Apud me autē: una fere pastoris ac præceptoris uita est: Mirum nisi uterq̄ tandem a conuictu mores traxerit. Ille bæluas regit: hic pueros.

De Nouerca: Dial. XLII. De Duritiē paterna: Dial. XLIII.

De Nouerca: Dialogus XLII.

CDo.

A

n Ouercam habeo. CRō. Ergo & patrem: Sic sunt ferme res humanā ut tristia lætis & amara dulcibus temperentur: atq; utinā ex æquo impermixtū hic dulce non habitat. CDo. Iniusta mihi est nouerca. CRō. Non inepte Virgiliano epitheto ueris: quanto aut̄ illa iniustior tibi: tanto in illā ut sis iustior enitere. CDo. Nouerca mihi superbissima est. CRō. Et fœminā propriū superbia: & nouerca ē: Si geminā causā unū pariunt effectum: non est qđ stupeas: est qđ feras: teq; & prauignū simul & filiū bonū probes. CDo. Superbissima est nouerca. CRō. Nulla re melius qđ humilitate uincit̄ supbia. CDo. Nouercam ferre nequeo. CRō. At fer patrem: si hunc ualde diligis: facile illā feres. CDo. Nouerca impia atq; importuna est mihi. CRō. Esto illi pius ac patiens: pietatē patri debes: patiētīā fœminā: reuerentiā nouercā. CDo. Insolens est nouerca. CRō. Noli pati ut potentior sit illius insolentia qđ pietas tua. Nihil durū: nihil arduū est pietati: hæc ad deum hoīes erigit: deumq; ad hoīes inclinat: quotiens nouerca sæuerit: non tu illā sed patrem cogita. CDo. Iniuriosa est nouerca. CRō. Muliebres iniuriā contemptu melius qđ ultione plectunt̄. CDo. Grauem patior nouercam. CRō. Bene ais patior. Succūbere em̄ & mulierculam pati non posse non est uiri. CDo. Odit me nouerca. CRō. Ipsam ama: Nā & inimicos diligere: diuinū est præceptum: & amare ut ameris: philosophicum est consiliū. CDo. Nouerca me odit. CRō. Si patrem tuū amat satis est tibi: odisse patris amatricem filio nō licet: Sin & illū odit: quē non oderit: Nam & si alterq; plusq; uirq; amat: tu ille ne fueris. CDo. Nimis odit me nouerca. CRō. Min⁹ malū forsītā nouercā odiū qđ nimi⁹ amor. Phædrā nosti & Hippolytū. Certe odium qđ ulcisci nefas: leniendum aut fugiendū aut ferendum est: Nihil est quartum: querelā sæpe odium exaggerant.

De Duritiē Paterna: Dial. XLIII.

CDo.

A

d Vrum patior parentem. CRō. Durities patris sæpe filio salubris: semper damnosa mollicies: nō linguā tantū: sed nec uirgā parcendū docti consulūt: His duobus animoz: iuueniliū constat imprimis cura: quæ si frustra sint: grauioribus morbis grauiora remedia adhibent̄: abdicatio & carcer: quin & more ueteri Romano: ad extremū supplicia & mors: qđ non cōsules modo & duces quibus imperiū in om̄es publici cōsilij præstaret auctoritas: sed priuatos illos priscos ac sæueros patres: quibus sola patria potestas ius in filios daret sæpe acerrime obseruasse legim⁹: in quibus maxie Cassij ac Fuluij nobilitata sæueritas. I tu: nimis blādū patrem dic durū. CDo. Patrem patior durum. CRō. Qualem putas ille te passus est puerq; qualē ue deinceps adolefcentem: Difficile id quidem persuadere his sibi ualde placētibus: Sed crede mihi: nihil durius qđ ætatis illius incōditos mores pati. CDo. Patior durū patrem. CRō. Quid si durus es filius: Dura duris efficaciq; leniunt̄: & sæpe medici mollioris deformior est cicatrix. CDo. Patrem durū habeo. CRō. Si pater uerus est diligit: & si diligit non quæ mulceant sed quæ profint cogitat. CDo. Durissimus pater est mihi. CRō. Quæ tibi durissima: illi forsā utilia uidentur: cui & certius iudicium & incorruptior est affectus. Adolefcentia non nisi quæ sub oculis sunt metitur: ætas maturior multa circūspicit. CDo. Pater est mihi durissimus. CRō. Vide ne tu illi durior: ut dum ille dedecori tuo obstat: tu illius uitā perditis moribus inquietes. CDo. Perdurus pater est mihi. CRō. Qui salutem filij negligit: ille demū durus est pater & si fronte mitissimus: At qui filium ad rectum iter trahit ope cōsilioq; adiuuās & sæpe uerboz: sæpe rerum stimulis impellēs: sæpe uel tardū increpitās uel iuitū cogēs: q̄uis sæuerior sit aspectu: durus est minime. Fructuosior filio sæueritas patris solet esse qđ comitas. CDo. Durus est pater. CRō. Supercilium paternū: zelus: dolor: metus: ætas excusant. CDo. Durū patrem ægrefero. CRō. Quid si qđ multis sic affectis iure accidit: ferre duritiem cogaris alterius? Quid si ipse cōtumacis filij pater esse incipias: tūc intelliges qđ suaue patris iugū & qđ iustū sit imperiū: Nūc non nisi unum intelligis qđ delectat: inq; hoc uno iudiciū tuū habet: nō delectatione animi: sed titillatione sensuū circūuentū. CDo. Durus mihi pater est. CRō. Ut sit durus: illum tibi nō te sibi iudicē dat natura: quā secuta lex ciuilis: castigatores parentū filios erubescit. Pudeat te audere qđ ulli filio licere legē pudit: Sine de te iudicet q te genit̄ aluitq; Tu de illo iudiciū linque alijs: patrēq; si uerā laudis nō est capax: decoro saltē silentio uenerare. CDo. Duris pater est moribus. CRō. Nō arguēdi mores patrz: sed ferēdi sunt. Nihil turpius in Alexandro sonat: qđ q nō dicā patrē cōuictis attēptasse: sed patris laudib⁹ inuidisse uisus est: de patre uel gloriose loquēdū uel tacendū. CDo. Habeo du-

D

De cōtumaci Filio: Dial. XLIII. De discordi Fratere: Dial. XLV

rum patrem. **CRō.** Habes ubi amorē: ubi pudorē: ubi patientiā: ubi obedientiā tuā pbes. Nullū in terris imperiū iustius q̄ patris: nulla honestior seruitus q̄ filij. Nil tā suū cuiq̄ est q̄ filius patri: nil cuiq̄ indign⁹ eripit: Sed uos præcipiti atq̄ intēpestiuo desiderio subesse nati: præesse cōcupiscitis: sic & patrib⁹ uos aufertis: & patre añ uobis imperium usurpatis: Duplex indignitas: ita fit ut insolētia iuuenilis undiq̄ rege turbet officia. Hinc forte prohibiti de patre asperitate querimini: uestro digni iudicio qbus oīa liceāt: ob id unū q̄ nati estē & placere uobis ad speculū didicistis: tum demū cū præesse cœperitis sensuri q̄ id uobis turpiter añ tēpus optatū esset. **CDō.** Rigidus pater est mihi. **CRō.** Quid si pius est rigor: pater filio rigidā pietatē: patri filius obsequiū reuerens obedientiāq̄ humilē debet. De Mālio Torquato in historijs: & apud Marcū Tullium legisti: ut p̄indulgēs in patrē: idē acerbe sēuerus in filiū fuit: uulgi forte iudicio reprehēsus in altero: ab incorruptis æstimatoribus in utroq̄ laudatissimus: tāta diuersitas rege est. **CDō.** Pater durus ē mihi. **CRō.** Sero bona uestra cognoscitis O mortales. At cum nosse cœpistis nimis agnoscitis: hic & præsentia fastiditis & amissa lugetis. **Altege** superbe nimis: **altege** nimis humiliter: & ubi agendā grates: & ubi habēda patientia: utrobicq̄ querimonia: nusq̄ æquanimitas: sic in deū atq̄ homies grati estis: **CDō.** Durus est pater mihi. **CRō.** Veniet tēpus quādo hunc ipsum patrē suspires: nec responsurē uoces. Et qui tibi nūc uideē saxis durior: plumis mollior uideat. **CDō.** Durus patrem habeo. **CRō.** Patrem dum habueris non agnosces.

E

De contumaci Filio: Dial. XLIII. **CDō.**

h Abeo filium contumacē. **CRō.** Aequū est ut qui patrem ferre nō poteras: filiū feras: utiq̄ sarcinā grauiorē: magis animū præmit pungitq̄ acrius superbi filij uerbum unū irreuerentius platur: q̄ saueri patris quacunq̄ durities. Ille em̄ iniuriā facit: hic iure suo utit. **CDō.** Filium habeo rebellantem. **CRō.** In pudēter de minorē rebellione cōquerit qui maiorē iusta contempnit imperia. **CDō.** Filius contumax est mihi. **CRō.** Tandē fortassis intelligis: quid tuus ille tam durus pater uisus est tibi. **CDō.** Filiū patior insolentem. **CRō.** Si ætatis est: uitiū cū ætate transibit. Multorū ferox adolescentia pgressu tēporis ad uirtutē mirificis puectibus flexa est. **CDō.** Rebellem filiū habeo. **CRō.** Non solus. Et Dauid: & Mithridates Ponti rex: & Seuerus Imperator Roman⁹ rebellantes filios habuere: & multis post sæculis Britānici pacem regni: ut fama loquit: turbauit regij adolescētis in patrē concitata rebellio: sed quisquis sua deflet iucōmoda: null⁹ aliena uel publica. **CDō.** Impius ac rebellis est filius. **CRō.** Magna tibi portio paternæ molestiæ dēpta est: mortē filij timere. **CDō.** Habeo ignauū & inertem filiū. **CRō.** Nescis ut Africanus ille uir magn⁹: dissimillimū filiū sibi lōgeq̄ degenerē amauit unice. Et profecto maior nō dicam amor: sed miseratio debet ei quē minus adiuuat natura. Nullius rei eget qui uirtutū diues est: quare indigētia uere miseros: ac p̄inde misericordiæ egētissimos facit: Tu ī filio & si nō uirtutē: ama q̄ filius: si ne id quidē: at q̄ homo ē: postremo si nihil est q̄ ames: miserere. Propriū patris: ut saueritas: sic misericordia est. **CDō.** Perdita filius est uita. **CRō.** Pōdus infaustū: eoq̄ graui⁹ qd̄ dū ferri potest: nequit abijci: perfer: & quadaſ corrippe. Sic em̄ aut filiū curaueris aut certe p̄ris officiū egeris: hoc tibi debitū: ill⁹ opabile **CDō.** Impi⁹: inhuman⁹: intractabilis est fili⁹. **CRō.** Siquidē mollicies ac uoluptas in perfidiā ac scelus eruperint: uenenosum aīal exigendū dōmo est: neq̄ ubi: sed qd̄ natum æstimandū: & in syluis ortas auiculas pascitis & domi natos scorpiones occiditis. **CDō.** Impi⁹ fili⁹ ē mihi. **CRō.** Periculosa seponere añq̄ noceāt sapientis ē: Nō te pietatis umbra decipiat: Nulla impio debetur impietas. Est ubi sit crudelitatis species piū esse: sed dū ali quid uel minimū spei est: semper ad misericordiā inclina: memētoq̄ te patrem esse nō iudicē: neq̄ hic tibi Terentianū illud excidat: Pro pctō magno paululū supplicij satis ē patri.

A

B

C

De discordi Fratere: Dial. XLV. **CDō.**

h Abeo discordem fratrem. **CRō.** Quid aut ille: Ne igiſ te cōcordē habet: unanimi tas fraterna quæ unū ex duobus facere debuit: in duo nō iam diuersa sed contraria penitusq̄ pugnantia scissa est: Graue sed antiquū malū qd̄ & mūdus & munditerno sanguine maduisse: Tu quod ī singulis paribus fratreḡ uides & altero: quinetiā adhuc solo in uno tot millium quid stupeas non habes. **CDō.** Est mihi discors domi fraſ. **CRō.** An & hoc miraris esse magna ī domo: qd̄ in ipsi⁹ materni uteri fuit angustijs: ubi olim & si maioris mysterij uelamentū eēt: certe nō discordes tm̄ frēs legim⁹ sed bellātes: Est ne igiſ

A

De Patre: XLVI. De Matre: XLVII. De Filio: XLVIII.

nouū si armati faciūt qđ nō nati solēt: **¶ Do.** Nulla mihi apđ fratrē grā est. **¶ Rō.** Multo pri⁹ hoc in scholis edoct⁹: qđ domi expt⁹ esse debueras: puīsa vō nec querimur nec miramur. **¶ Do.** Odiosum fratrē habeo ac discordē. **¶ Rō.** Vt ferme nullus amor æquior fraterno: sic nullū ubi incepit iniquius odiū: nulla acrior inuidia. Sic paritas incitat aīos atq; incēdit: cū cedēdi pudor & amor excellētia eo ardētior: quo icunabuloꝝ recordatio & quæcunq; beniuolentiā paritura uiderent: ubi semel a recto calle deflexū est: odiū & cōtēptum pariunt: hic naturæ rebellātis ardor animi optie qđem p obsequio atq; humanitate placabitur. Vix est em̄ tā immite ullū tanq; aspeꝝ ingeniū: qđ nō tandē molliat v̄a ac iugis humilitas uerboꝝ & reꝝ oīm lenis & nō ficta retractatio. Sin id seꝝ atq; inualidū deprehendas: seu forte huc tu cogere tuū ipse aim non potes: qđ honeste quidē atq; utiliter cogē: tunc anteq; in pncipem res erūpat: ultimo remedio utēdū erit: Extirpāda mali radix: & discordiarum mater p̄pellenda cōmunio: In q̄ ita te facillē præbebis: ut qđ tū iuri tuo demptū: tantū uirtuti famæq; additū inuenias. Impiæ ac supbæ cupiditatis aculei nulla re meli⁹ qđ pia & miti liberalitate frangunt. Bonū aux: qđ pax dom⁹ & charitas fraterna redimūt. Vetus ualde nec ueꝝ minus est uerbū: Magnā discordiaꝝ belloꝝq; materiā: duo hæc esse p̄nomina: meum & tuū: quæ si de uita hoīm tollent: haud dubie trāquillius uiuerē.

De amisso Patre: Dial. XLVI.

¶ Do.

A Atrē amisi. **¶ Rō.** Iustū est ut quē præsentē querebaris: absentē quæras nec inuenias. Nihil æquius qđ fastidita imperia frustra optari. **¶ Do.** Pium patrem amisi.

B **¶ Rō.** Piū ille filiū dimiserit: Gratulare autē seni tuo: illud tandē illi accidit qđ sp̄ optauerat: te incolumi rebus humanis abijt. **¶ Do.** Piū patrē pdidi. **¶ Rō.** Pius filius nullam magis ob causam fortuitos casus timet: qđ ne qua sibi incidēs calamitas patris animū moerore cōficiat: tuo iam tantū piculo securior uiues: nō erit quē rumores de te impugnēt: quē tua frāgat aduersitas: quē tua debilitet ægritudo: quē tua mors perimat. **¶ Do.** Patrē amātissimū amisi. **¶ Rō.** Incipias de alijs curare: qui de te curet amplius nō erit. Pietatem ab altero tibi exhibitā repēde alteri: raro illi rependit cui debet. **¶ Do.** Piū patrē miser pdidi. **¶ Rō.** Si pietatis ratio tibi cōstat: solare fortunā tuā recordatione præteriti t̄pis. Coluisti parentem: & dū licuit pia semp in illū officia cōgessisti. Pater obijt: pietas uiuit: alioquin est fateor unde p̄petuo mœstus sis. **¶ Do.** Pater me moriēs destituit. **¶ Rō.** Fer naturæ ordinem prior: exijt qui prior intrauerat: nec te ille destituit sed præcessit. **¶ Do.** Amisi patrē. **¶ Rō.** Nescis quid sit patrem amittere nisi filiū habuisti.

De amissa Matre: Dialogus XLVII.

¶ Do.

A Atrē pdidi. **¶ Rō.** Altera tibi supest mater quā nō pdes: & si uelis ex illa ueniens in hæc p̄gis. Illa tibi paucoꝝ mensū domū dedit: hæc multoꝝ dabit annōꝝ. Illa dedit corpus: hæc aufert. **¶ Do.** Mater obijt mitissima. **¶ Rō.** Mater substitit durissima: quæ te & matrē quā requiris in uno gremio seruabit: cuius in utero tecū erit: te & illam ut credimus die ultimo paritura. **¶ Do.** Pia me deseruit mater. **¶ Rō.** Deseri metuēs festinauit: gratāq; illi suā mortē fuisse credibile est: tuā nō uisura amplius: atq; unde maxime metuebat securitate parta. **¶ Do.** Defuncta est mater optima. **¶ Rō.** Fœliciter hæc excessit: te supstite: qđ præmissio: ut fœminei sunt affectus flebilis abijtset. **¶ Do.** Obijt mater. **¶ Rō.** Obeundū erat: idq; ambobus: nec de morte queri potes nec ordine.

De amisso Filio. Dial. XLVIII.

¶ Do.

A Ed amisi filiū. **¶ Rō.** Melius dic: præmissio: secutur⁹ cito quidē & fortassis hodie: & quid scimus an hac ipsa hora: Nulla fides uitæ est: cū tāta sit fides morti: Secutur⁹ dixi: sequens dicere debui: cōtinue sequeris nūq; in uita pedē figere p̄missum hoī: uno sp̄ gradu itur ad mortē: mix: dictu: seu ille uinctus: seu solutus: seu stans: seu ambulās: seu sedēs: seu sanus: seu æger: seu uigilās: seu sopitus ad methā ferē: atq; illoꝝ more qđ uehū nauibus uel quiescēs p̄perat. **¶ Do.** Amissi filij desiderio excrucior. **¶ Rō.** Compesce aim qm̄ quē cupis inuenies: nulla est mora: Nō posse pati desiderij parui t̄pis: puerile seu fœmineum est: Viro enī nihil breue difficile. Nosti credo quibus v̄bis desideria huiusmodi apud Platonem Socrates: apud Ciceronē Cato & Lelius cōsolent. Virtute q̄uis & gloria supremi uiri: hac spe tamē longe impares. Nosti præterea quid animi Aemilius Paulus: quid Cato ipse: quid Pericles: quid Xenophon ille Socraticus cōdiscipulus Platonis atq; æmul⁹: quid innumerabile alij natorū in mortibus habuere: Nec te præterit: ut Propheta idē & rex filium quem languentem fleuerat: nō fleuit extinctum: cogitans qđ irrecuperabilia lugere su

De Infantis filij casu misero: Dialogus XLIX.

peruacua dementia uerius q̄ pietatis est. Quibus se uirilibus exemplis interferit Sparta /
na illa mulier: apud scriptores quidem in omnia sed non pariter illaudata: quæ audito q̄
filius in prælio excidisset: Ideo ait illum genui: ut esset qui mori pro patria nō timeret. Par
Liuiæ uirtus maiorisq̄ Corneliæ: sed clariora sunt nomina: Quarū prior ingentis nati &
ad summū spectātis imperium: ut terræ traditus fuit: luctum mox deposuit: nunq̄ uero
memoriā intermisit. Altera filijs multis: immo omnibus amissis: quorum aliquos a popu
lo interfectos inhumatosq̄ conspexerat: cōmiserātibus & illius sortem foemineo more de
plorantibus miseramq̄ uocantibus: non se miseram sed foelicem esse respondit: quæ tales
filios genuisset: Insignis mulier: nec præfenti miseria: & præterito etiā foelix: quæ contra pu
blicam opinionem & cōsuetudinem miserorum se foelicitate præterita & læti temporis me
moria solaretur: grata q̄ habuisset: q̄ amississet æquanimis: ob hoc unū digna uteri prospere
riore successu. Et illa quidem mulier tota grauibus fortunæ uulneribus inconcussa permā
sit: Tu uir unico deiectus luges: **CD**o. Amisi filiū. **CR**o. Amisisti simul & metus multos
infinitamq̄ materiam sollicitudinum & curarum: quibus ut careres uel tibi uel filio mori
endum fuit. Securum patrem sola mors facit. **CD**o. Filium amisi. **CR**o. Si pium: nil est
q̄ illi metuas: in tuto est. At si impiū: tuorum numeratorē annorum: tuæ stimulum sene
ctutis extulisti. **CD**o. Filium perdi. **CR**o. Si uirtute præditum: gaude q̄ habueris. At si
uitio perditum: gaude saltē q̄ amiseris: utrobicq̄ naturæ beneficium agnosce: seu q̄ talē de
dit: seu q̄ talem abstulit. **CD**o. Ante tēpus mihi filiū mors rapuit. **CR**o. Nō fit ante tem
pus quod in omni tempore fieri potest. In omnem ætatem multi sunt aditus morti: in ado
lescentia infiniti. **CD**o. Sine filio remāsi. **CR**o. Et sine angoribus: & sine pauoribus. Iam
non erit cui noctes infomnes: cui sollicitos dies agas: cui spes longas atq̄ inextricabiles or
diare: qui canos tuos rugasq̄ consideret: hæreditatem æstimet: sumptus arguat: morā mor
tis inculset: Vndiq̄ tibi securitas & quies: geminum bonū ingens: titulo licet mortis aspe
rius. **CD**o. Acerba filij morte deiectus sum. **CR**o. An nō Anaxagoram audieras: An ob
litus eras te genuisse mortalem: An id potius forsan luges q̄ qui sequi debuerat antecessit.
Equidem cum in multis inordinata uita hominum sit: nullum penit⁹ mors habet: & senes
decrepiti cunctātur: & festināt iuuenes: & præcipitant pueri: & infantes primo uitæ de limi
ne retrahunt: Hic tardius licet: ille ocius: hic maturus: ille acerbus: nemo nō moritur: Hæc
summa est: ubicunq̄ uero hoc qualibet ætatis parte: quis obierit & si acerbus fuerat morte
maturuit. **CD**o. Extinctum fleo filium. **CR**o. Si fleturus eras morientem & nascentem
flesses: tunc mori cœperat: nunc desijt. Noli autem tuam & illius sortem optimam lugere:
Ille iter ambiguum a tergo habet: tu securum ante oculos non iam amplius aut charo one
ri timens: ut Maro ait: aut alteri. **CD**o. Cum filio uitæ dulcedo omnis extincta est. **CR**o.
Magnum fateor ac dulce solacium patri filius bonus: sed sollicitum ac graue. Et sæpe dul
cissima offendunt & charissima impediūt & preciosissima rerum præmunt. Et fortassis hic
filius obstabat altiora animo uoluenti: Iam moestior licet ac liberior factus assurge: bona
de malis elicere sapientis est. **CD**o. Mors me filij moestum fecit. **CR**o. At quod restat ala
cer exige: illi uixeras: uiue iam tibi.

De Infantis filij casu misero: Dial. XLIX. **CD**o.

i Infantis filij miserabilem casum fleo. **CR**o. Humanum nihil fœdum homini: præ
meditata omnia esse debent: si non sūt: Nō casum filij: sed inscitiam tuam defle: &
conditionis obliuionem. **CD**o. Filij infantis miseram mortē queror. **CR**o. Nul
la mors misera: quam mors animæ nō sequetur: A quo periculo infans tuus immunis est.
CDo. Infans me⁹ præcipitio perijt. **CR**o. Qualiter quis pereat: quid refert: modo ne tur
piter pereat: & perire turpiter nō potest qui sine peccatis perijt. **CD**o. Præcipitio perijt in
fans meus. **CR**o. At Archemorus serpente: alij grauidæ lacte nutricis: alij morbis: qui pe
ne plures illam in ætatem q̄ in senectutem incidunt. **CD**o. Perijt infans meus præcipitio.
CRo. Repentina mors innocentibus opranda: nocētibus metuēda est. **CD**o. Infans me
us ex alto præceps perijt. **CR**o. Languide pereuntibus mors durior sæpe & angustia lon
giores: dolor omnis eo tolerabilior quo breuior. **CD**o. Perijt præcipitio infans meus.
CRo. Præcipitari & ruere illius ætatis est proprium. Fecit infans tuus quod faciūt omēs:
& si non omnes casu pereāt: At tu sine illum perijisse: pereundum erat: & foeliciter secū agi
tur prius pereundo q̄ uitæ malis implicaretur: Quæ q̄ multa sint: sciunt experti & intēti:

De Filio qui alienus inuentus est: Dialogus L.

Nemo enim non expertus est: nō intenti autem multi qui quasi somnium uitam agunt: cuius reminisci nequeant experrecti. Perijt innocens infans tuus: qui fortasse si uiueret nocentissimus perisset. Noli illum in tuto positum deslere: fortunæ minas omnes euasit: & præoccupauit mortem quæ illum dilata præoccupasset. **CDō.** Lupus meum deuorauit infantem. **CRō.** Ista iam uermium est querela. **CDō.** Infantis miseri corpusculum lupus rapuit in cauernam suam. **CRō.** Fœlicis animam infantis in cœlum angelus rapuere.

De Filio qui alienus inuentus est: Dial. L. **CDō.**

A **T**(quod morte grauius) qui meus credebatur: alienus est filius. **CRō.** Si ad communem spectaretis patrem: Comici consilio: humani nihil a uobis alienum putaretis. **CDō.** Diu alienum filium ut meum pavi. **CRō.** Suum filium pauisse natura fuerit: alienum charitas: modo post factum non poeniteat sed delectet. **CDō.** Filius ille me dictus alienus apparuit. **CRō.** Aperta tibi ad magnū & singulare meritum uia est: si hunc ipsum: ut hæcenus: sic deinceps quasi tuū paueris. Id illi quidem longe gratius atq; acceptius deo erit. Solent enim ingrati filij ceu sibi naturali quodam iure debita patrum alimēta contēnere: & præterea scelus est amare filium qui ex te genitus sit: & a deo creatū hoīem nō amare. Ita undiq; apud deum atq; homines pietatem eximiam tibi quæsieris ex alieno flagitio. **CDō.** Pavi pro filio qui nō erat filius. **CRō.** Pauisti ut filium: pascere iam: si non ut filium: at ut fratrem: Omnium qui sunt quiq; erunt: fuerūt ue: un⁹ est parens: unus rector. Nolite per insolentiam dissimulare: aut per inuidiam atq; odium sacrum naturæ uinculum rescindere: Omnes inuicem fratres estis. **CDō.** Filium quem putabam meum nō esse audio. **CRō.** Vide a quo audias & cui credas. Multi enim malis stimulis impulsī: falsos rumores studio confingunt: Alij linguæ fluxu quodam effreniq; impetu: & quæ sciunt & quæ nesciunt pari loquuntur audacia: Difficilis est autē de filiatione sententia. **CDō.** Filium qui meus dicebatur alienum esse audio. **CRō.** Cur hoc alijs poti⁹ q̄ uxori credis: qua hoc unum saltem nemo certius nouit: Illa tibi certe filium dedit: quem nunc alij nituntur eripere. Audisti credo ut patris memoria: Vir illustris fuit: cui forma & genere par uxor obuenerat: sed fama pudicitia ambigua. Ex hac unicus infans pulcherrimus nat⁹ erat: quē cum die quodam in gremio habens mater: grauem curis & suspirantem uirum animaduertisset: quæsiuit quæ tanti causa suspirij. Rursus ille suspirans: Vellem inquit dimidia domini mei parte pacisci: ut ita mihi constaret hunc puerum meum sicut tibi constat esse tuum. Ad hæc illa nihil frōte mota uel animo: Enim uero inquit: nequaquā tāto precio est opus: Da mihi centum prati iugera ubi greges meos pascam: & de hoc ipso certum ego te faciā. Cūq; ille impossibile profusus id diceret: Conuocatis qui prope aderant proceribus: & sponsione interposita: natum illa uulnis extoluit: Et est ne inquit hic uere meus? Cūq; uir annuisset: Illa brachijs protentis ei puerum porrexit: Et accipere ait: dono eū tibi: Iam haud dubie tuus est. Rifu astantiū oborto: pro uxore diffinitum: & uir omnium sententijs condemnatus est. Crebra nimis inter homines huius generis lites ac lamenta sunt: Proni in nuptias: imo lubrici ac ruentes: Vix uidere diem creditis quo mariti: hoc est uiri sitis: quasi aliter nō possitis. Dehinc præfusi in gaudia: seu uerius in furores: cōiugij dies primos in strepitu inter epulas & choreas agitis: inter epithalamia & iocos & cant⁹ & tympana: Reliquā uitam omnē inter suspensiones & iurgia. Utrobique reprehensibiles: Nam neq; rem adeo ancipitē sic amare: neq; tam inseparabilem sic horrere: neq; tam amabilem sic odisse decuerat coniecturisq; fallacibus apud homines sanctissima diuinæ atq; humanæ domus iura confundere: atq; artificiosa uitæ huius uincula dissoluere. **CDō.** Quid q̄ meū uxor non esse ipsa cōfessa est? **CRō.** Singulare uelut aliquid narras: quotidiana sunt hæc: Aliæ uiuentes hoc fatentur: aliæ morientes: quæ aliquæ nunciandū uiris post obitū reliquerunt. **CDō.** Nō esse meū filiū ipsa mihi falsa est cōiunx. **CRō.** Falsa est idem Olympias Philippo magno uiro magni filij iacturam: nec fletum nec suspiriū nec querelā legimus. Nūc fabellam accipe ridiculam sed materia non ineptā. Circa littus oceani qd̄ Britanniam ab aduerso conspicit: ante nō multos annos fama est fuisse mulierculā inopē: sed forma appetibili & insigni lasciuia: hæc duodecim paruos filios: totidē ex uiris genitos habebat: annuis ætatū iterstitijs inter se distātes. Instante autē mortis hora: uocari prope uix iubet: Et nō est inquit amplius ludi tēpus: nullus horū puerorū ad te spectat præter maiorem solum: Primo em̄ anno nostri cōnubij casta fui. Sedebant tunc forte pueri omnes humi circa ignem: more gētis aliquid manducātes: Stupēte igitur uiro: atq; illis rei nouitate suspēsis: Illa singulorum patres ordine nominat:

De amisso Fratre: Dialogus LI.

Quod audiens omnium minimus: qui triennis erat: panem quem dextera & rapam quam habebat in manu altera: in terram posuit: at tremens desiderio & ambabus manibus in altum erectis adoratis in mortem: Da inquit quæso mihi genitrix aliquem patrem bonum. Cūq; illa in fine uerborū patrē paruuli nominasset: & famosum quendā diuitēq; hominē: reassumpto in manibus cibo: Bene habet inquit: Bonus est pater.

De amisso Fratre: Dialogus LI. CDo.

Ratrem perdidit. CRō. Nondum audio propter quod ualde lugeas. Nimis enim uere ait Naso: Rarā esse fratris gratiam. CDo. Fratrem amisi. CRō. Fieri potest eū ut & fratrem & domesticum simul hostem amiseris. En iactura: rem malam: boni nominis perdidisse. CDo. Fratrem perdidit. CRō. Perdidisti forsitan qui te perditum optabat: quicq; in rebus obstabat tuis. Multis quidem magnæ laudis aditum fraternū obstruxit liuor. CDo. Amisi fratrem. CRō. Filiorum fortassis ætatula: quod sæpe uidimus: graue iugum: uitæ tuæ æmulum: gloriæ obicem: id quod cōstat patrimonij participē amissisti. Fratre impio nullus hostis infestior. CDo. At amisi piū & beniuolum. CRō. Sed mortalem. Nō tutela corporis est uirtus: uerum animi ornamentum: Illi gloriam immortalem præstat: corpusculum mortis imperio non eximit: immo quidem sæpe illud ante tempus in mortem trudit: quod si naturæ suæ inquitur: æque boni pereunt maliq;: quin & uulgo imbecilles bonos: & uiuaces malos cernim: immortalē nullum. CDo. Bonū & gloriosū fratrem pdidi. CRō. Si frater perijt: superstes ē gloria: uirtus: aia: præter q̄s humana oīa pari mors turbine ppellit ac dissipat. Has tu igit̄ ceu totidē filios fratris amplectere: atq; his bonis immortalib⁹ mrotala dāna cōpēsa: q̄ si filij supsunt: alij: ꝑa illos pietas tuos facit. CDo. Amisi germanū optimū. CRō. Auide illo uti debueras: id si lētius egisti: non mortis iuria: sed segnitias tua ē. Illa ius suū exercuit: tuū tu neglexisti. CDo. Mors me lussit: nō putabā tā cito moriturū. CRō. Oīa quæ nolētib⁹ accidūt cito fieri uidēt: quæ optātibus aut sero. CDo. Vix illum mori posse crediderā. CRō. Cuncta sibi uahementissimus amor indulget: nilq; sibi nō spondet: amarusq; cogitatus & quicquid est gustui aduersum uitat ac refugit. Vnde & qui amat pene sibi æternas delicias suas fingūt: tu si fratrem natū no ueras & mortalē nosse debueras: & iccirco si puifam mortem inopinū uelut aliquid dolens: lōge erras: si improuisa autem fuit: errasti. CDo. Sciebam mortalem: sed de morte nō cogitabam. CRō. Inconsulte: Sed hæc dissimulatio uestra est: Vix unq; mori creditis mortales: cum & contingens mori semper & aliquando etiam sit necesse: Immo uero cum non mori nunq;: mori autem semper uestra lex immobilis sit naturæ: Sed uos assidue morientes sensum a præsentib⁹: animum a sine diuertitis: Vulgare malum: quod quid est aliud q̄ ultro oculos claudere: ne radios solis aspiciant: tāq; luci ut oculis damnum sit illam nō uidere: nec minus clarum quod nō uideas: nec minus uerum esse quod nescias: Quis tam cæcus ut non uideat: quis tam hebes ut nesciat: ueritati rerum nihil detrahit sensuum aut intellectus infirmitas. Vos equidem neq; infirmi neq; obtusi: sed quod excusatione careat dissimulatores eximij & ad fallendum uosmetipfos ingeniosissimi: qui tanto studio inutilia discutitis: necessaria nescire nitimini: ne quicq; tamen: clausis nanq; sese oculis ingerunt & nesciendi auidum ingenium irrumpunt: & obliuiscendi cupidam memoriā interpellāt: & multa indies fert uita hominum: quæ uos cogitare adigant: quod nolletis: quæue dissimulationes uestras: aut proprijs: aut externis excitent argumentis: Sed ad plenum fateor: Figmenta mortalium sola mors discutit. CDo. Et mortalem & moriturum fratrem sciui: mortuū tamē fleo. CRō. Magna pars humanorū actuum superfluit: quid fles mortuum: aut quid illi: quid tibi: quid ue alij: tuus hic fletus prodest ut sit malum mors: quod docti negāt: qd̄ nemo negauerit: mali irreparabilis est fletus inutilis. Et certe si quid præter animi uitium dici miserum decet: si quid penitus in rebus est flebile: flēdum potius dum impendet q̄ dū trāsiit: Quod regem profecto illum non latebat cuius pauloante meminimus. CDo. Optimi fratris morte afficio. CRō. Nullus affectus intensior q̄ paternus: q̄ obrem ut quæ in morte filij dicta sunt: fratris ad interitum transfer: & quæ utrobicq; dici solēt: amicorum etiam in morte profuerint: quæ iactura par sumis est ferēda: tñ ut reliqua: Vno em̄ animi robore toleranda sunt omnia quæ uidētur grauiā: & si creditur oppressura sunt. CDo. Amā tissimum fratrem amisi. CRō. Inuisum amississe peius fuerat. Illius enim amor: huius autē ipsa quoq; memoria dulcis est. CDo. Gratissimum ipsis ab incunabulis uitæ comitē perdidit: solus sum. CRō. Nō est solus cū q̄ uirtus & honestas habitant: inter quas affixā præcordijs fratris imaginē esse: nec mors ipsa uetuerit: Sic nec frater tuus perditus: nec tu sol⁹.

A

B

C

A

D

De morte Amici: Dial. LII. De absentia Amicorum: Dial. LIII.

De morte Amici: Dialogus LII. CDo.

A a Misi amicum. CRō. Si ut debes in amico uirtutem amasti: illa certe non perditur nec moritur: Ideo ueras amicitias immortales dicunt: quod nullo unquam dissidio amicorum: nec ipsa demum morte soluentur: sic discordiam uitiumque omne uincit uirtus: ipsa uero nulla re uincitur. CDo. Amicum amisi. CRō. Cetera cum amiseris non habes: amicos charos uel omnes: tum maxime habeas dum uideantur amitti: Præsentia enim delicata: ne dicam fastidiosa: itidē ac superba: minimis rebus offenditur: amicorum recordatio iucunda & suavis est: nil amarum retinens: nil dulce non retinens. CDo. Amicum optimum morte amisi. CRō. Si commoditates perditas quereris: utilitatis mihi tu calculū non amicitia quidem ponis. Si conuictum: cogita quod parua pars temporis uiuentium quoque presentiam exhibet amicorum: quantum curam: quantum morbi occupant: quantum sopor ac uoluptas: quantum quoque peregrinantium discursus: sollicitudinumque diuersoria: & secessus: quantum denique studia: quantum ocia: quantumque negocia: nunc aliena: nunc propria: & illa rerum multiformium iugis atque inuicta necessitas: cui nulla prosperitas eximitur: conuictui detrahunt exoptato: quot congressus rari: que breues sollicitateque morae: que durum digressus: que reditus feri: qui obices: quæ nam impedimenta: qui laquei: His ac similibus uitæ difficultatibus amicitiaque compedibus ad memoriam reductis: intelliges quantum est quod tibi mors abstulerit: Nam si id in amicitia solum libras: quod unum illi perpetuum ac stabile fundamentum est: prorsus nihil ibi mors potuit auferre. Audisti apud Tullium: se solum Lelium: ut illi Scipio suus uiuit: ut in memoria eius nec extincti amici fama nec uirtus extinguitur. Quid Scipionem tuum tibi nunc uiuere prohibet: Sed uos quoniam Scipiones & Lelii non potestis esse: nec uiri quidem esse uultis: & quia summa nonprehenditis: media desperatis aut spernitis: quasi ut poesim: sic uirtutem mediocrem nec dii nec homines sint laturi. CDo. Amicum mihi mors eripuit. CRō. Amici corpore eripere mors potest: non amicitiam nec amicum. Sunt enim ex illorum genere: quæ nec morti nec fortunæ subiacent sed uirtuti: quæ una humanis in rebus libera: & quæcumque illi subsunt: libertate donare potens est: Non esset tanti pretij amicus si tam facile perdi posset. CDo. Sine amico remansi. CRō. Si rite colis amicitias: nec tibi ueteres desunt nec noui unquam defuerint amici: quin ex hostibus tibi amicos ea quidem reddet opinio. Nihil magis Augustum Cæsarem conciliauit Herodis: que quod is hostis suo amicissimum: seque per illum inimicissimum se fuisse professus est: sua dignum amicitia iudicauit eum: quod tanta fide sui licet hostis amicitiam coluisset: Tanta est uirtutis & amicitia pulchritudo: ut etiã in hoste delectet cogatque illum que amare quod se oderit. CDo. Amicus mihi fidissimus obiit. CRō. In memoria tibi sepeliendus est tua: ubi clam sæpe tecum sit: & nunquam totus obierit: Qui si tibi forte aliter quam morte perierit: non tu amicum sed opinionem falsam amicitia perdidisti.

De absentia Amicorum: Dial. LIII. CDo.

A a Mico: torqueor absentia. CRō. Solet id quidem euenire: Sed qui amici mortem ferre didicerit: aliquanto facilius feret absentiam: nec fræget abitus quem non fregerit obitus. CDo. Abest mihi optatissimus amicus: dextra manus dexterque oculi me abest. CRō. Et si irreditori abessent: nihil tamen non ferendum uiro dicerem: nunc redibunt & tua tibi restituent integritas. CDo. Abest amicus dimidia mei pars. CRō. Dimidium animæ suæ Virgilius uocat Horatius: quod a multis postea usurpatum iam pridem in puerbiū uenit. Sed si amicus non naturaliter tamen: sed ciuilitate possidet: quod amicitia nocet absentia: quod minus tecum ubicumque sit amicus sedeat: ambulet: colloquat uel iocosa: uel seria: Et quod prorsus forte non faceret: absens faciat. Nam si nil aliud uideretis: nisi quæ sunt ante oculos: & sola uos presentia delectarent: breuis admodum uisio & angusta delectatio uestra foret. CDo. Amici absentis dulci desiderio laboro. CRō. Atque amaris soliti estis laborare non dulcibus. Accipe pro nunc quod uulgi aures uix capiant: Dicit neque que tenera queque fastidies presentia sit interdum etiam amicorum: sæpe paruis offendit: ut quis ualde dilexeris: que uel presentiam uahementer optaueris: non amicos modo sed fratres aut filios: que forte sollicitudinis studio: uel occupatiōibus tuis obstet: abesse nonnunquam malis. In absentia nil amare: nil quod purgat præter desiderium: quod dulce tamen ne tu ipse quidem negas. CDo. Dilecti absentia me affligit. CRō. Est id fateor commune mulierum: atque omnium muliebriter amantium: quoque delectatio omnis in sensibus est. Nihilominus de hisipsis Poeta loquebatur ubi ait: Absentem absens diligit auditque uidetque. Id si ita est: cur non amicus absentem quoque amicum audiet & uidebit: nisi forte purgatiores ad huiusmodi uisionem lasciuiæ sunt oculi que uirtutis:

De graui Naufragio: Dial. LIII. De Incendio: Dial. LV.

aut plus aliquid dignitatis isano q̄ casto tribuitur amori: cui præter honestos ac uolucres cogitatus: quos p̄ libito uagari & esse ubi uelint: nulla distantia: nulla uis phibet: episto/ lari quoq; remedio consultu est: quo nescio an præsentia ulla sit gratior. Romæ quidē erat Marcus Cicero dum ad Quintu Ciceronē fratrē suū p̄consulatū Asiæ administrantē scri/ bēs: Cū tua inquit lego te audire: cū ad te scribo tecū loqui uideor. Et mox eū ad gloriæ ex/ cellentiā exhortās: efficacissimū id dicit: In dictis factisq; suis omnibus fraternā sibi aīo de/ finxisse præsentia. Nescio an Athenis an ubi esset Epicurus: dū amico scribens: Sic fac inqt oīa tanq̄ spectet Epicurus. Certe in Cāpania erat Anneus: dū Luciliū suū in Sicilia degen/ tem litteris alloquens: ut secū studeat: secū cœnet: secū ambulet hortat: quæ facere ille non posset: nisi animo fierent: & non oculor; neq; aurī: non manuū neq; pedū ministerio indigerent. **¶ Do.** Oculi mei absentem amicū anxie requirūt. **¶ Rō.** Nō possum negare quin oculis aliquid p̄ absentia detrahaē: aīo aut nihil: imo nec oculis quodāmodo: ut prædixi: si tamen amicitia uera est. Vnde & illud apud eundē poetā & legim⁹ & laudamus: Pallas: Euander: In ipsis oīa sunt oculis. Et Cicero ipse in epistola quadā: Balbū amicū suū in Gal/ lijs sub Cæsare militantē: non solū in aīo habere: sed in oculis ferre se dicit. **¶ Do.** Amicus abest meus. **¶ Rō.** Interdū nō cognoscitur amicus: nisi abesse cœperit. Sicut cūctis in reb⁹: sic in amicitijs: copia ingēs gustū hebetat: penuria acuit. Qz si magister amor; intermissio/ nem amātibus utilem dicit: quibus oībus in p̄ntia est uoluptas: cur non eadē utilis sit ami/ cis: quor; in p̄tute iucūditas tota est: quæ absentia nullū sentit incōmodū: cū ubilibet præ/ sens sit: Noli ergo desiderio succūbere: sed amicū mēte cōplectere: quē tibi nec discessus eri/ piat: nec mors ipsa. **¶ Do.** Amici dulcis absentia amare fero. **¶ Rō.** Perfer modo: & molli/ ores partes animi præsentia uirtute cōsolida. Amariuscula em̄ hæc quā desles absentia: for/ san in tpe chariorē tibi amicū & amici præsentia effecerit dulciorē.

De graui Naufragio: Dial. LIII. **¶ Do.**

g Rauī naufragio iactatus sum. **¶ Rō.** Maris tu mihi memoras naufragium: animi autem siles: quasi uero uel grauius uel crebrius ullum sit. Ibi est tempestas illa cu/ pidinum & affectuum ceu uentorum repugnantia: quæ uos tenetis concupiscētia speiq; uelis: gubernaculo mentis excusso constantiaq; ancoris in alto perditis: per omnes littorum fluxus: perq; omnia maria circumuolauit: Illud te naufragium in hoc traxit: tolle cupiditatem: nauigationem ipsam aut certe periculum nauigandi magna ex parte sustule/ ris: Illa non in naues solum: sed in scopulos & in mortē cogit miseros. Itaq; fere omnes qui suis auspicijs in mari pereunt: prius in animo periere: priusq; illos auaricia demersit unda q̄ pelagi. Rara est quidem sine præcipitatione cupiditas: quicquid enim uult: cōfestim uult moralq; omnes & illarum comites sumptus odit: ea breuis in exitium uia: & crebri prima naufragij causa est. **¶ Do.** Magno naufragio uexatus sum. **¶ Rō.** Didicisti deum orare uo/ taq; facere & pacisci multa: quorum & si metus causa fuit: tu tamen agnosce fidem terræ redditus: Non impune de⁹ luditur: odit ille fidefragos. **¶ Do.** Fœdum naufragium passus sum. **¶ Rō.** De naufragio nō queritur nisi qui euasit. Gaude igitur saluus & doctior. Trāf acti periculi grata solet esse memoria: sicut ex diuerso finita: p̄speritatis amara recordatio. Quāti p̄o olī faceres uidisse tritones æquoreos & mōtes spumeos aq̄rum: atq; assurgentel fluctus in nubila & pelagi monstra natantia: Habes unde brumali nocte ante focum fabel/ las horrificas narres attonitis trepidulamq; familiam admiratione suspendas: Iam quid sit poetica tēpestas intelligis: & qui male credulus stupor fuit: iam noticia certa est: quā bñ uel metu mortis uP iactu mercū sis adeptus. **¶ Do.** Duro naufragio laboraui. **¶ Rō.** Sine labore nihil discitur: hoc si sapis: perpetuum documentum tibi erit: ne quādo amplius cre/ dere uitam uentis in animum inducas. **¶ Do.** Passus sum triste naufragium. **¶ Rō.** Si pri/ mum: caue ne secundū adeas: Si secūdum sile. Scitum est illud Publīj mintographi: Im/ pbe Neptunū accusat q̄ itez naufragiū facit. **¶ Do.** Terribili naufragio uix euasi. **¶ Rō.** Nescio quid terribilius adeo sit in aquis mori q̄ in terris: quando quidem in alterutro mo/ riendū est: seu quid optabilius uermiū cibus esse q̄ pisciū: Postq; tamē enatasti: cura ne ite/ rum fracto uitam remo aut laceræ credas tabellæ. Disce terrenū animal terrā pati: & cœ/ lum potius ambire q̄ pelagus.

De Incendio: Dialogus LV. **¶ Do.**

e Xincēdio uix abij. **¶ Rō.** An ne igit euasisse fortunæ trahis ad iūriā: sine queri Al/ cibiadē: q̄ hostili exicēdio nō euasit: Qz q̄ & si trestre præuidet: cœlestib⁹ q̄s iā ob/

De graui Negocio ac labore: Dialogus LVI.

stet icēdijs: Roman⁹ mihi rex Tull⁹ Hostili⁹: & Roman⁹ rīdeat Impator Char⁹: q̄q̄ prim⁹ Romæ in regia: alē in castris ad tigrim amnē: si cōibus historijs est fides: igne arsit athereo. **¶ Do.** Bonis meis oibus amissis nudus ex incēdio euasi. **¶ CRō.** Qñ precor hoc diceret seu Bias: ut oēs uolūt: seu Stilbon: ut uult Seneca: q̄ incēsa patria admonit⁹ seu increpitus q̄ nihil suoz bonoz ex incendio efferret ut ceteri: Bona inqt mea oīa mecū porto. Præclare siue hoz alter id dixerit: siue uterq̄: q̄ uis hæ uoces ex ore primi semp̄ auctoris clari⁹ sonēt: sed omisso auctore dicti yitas utiq̄ nota est. Hæret nēpe præcordijs uera bona: uiuozq̄ nihil eripitur possessori: sed ne mortuo quidem. In anima enī sunt: quo nec fortunæ nec mortis dextra se porrigit: Tu salu⁹ & incolumis perijsse tibi aliquid eoz doles: quæ si tua fuisset: proculdubio tecū hodie salua essent. Mihi etem crede: Vera bona nō pereunt. Non est autē uirtute nobilius: ne par quidem q̄ non igne cōsumitur sed purgat. **¶ Do.** Magnum me afflauit incēdiū. **¶ CRō.** Cæcul⁹ nescio quis: famā diuinitatis igne quæsiuit. Apud Virgilium: Iulij comas flamma corripiens: primā dubiæ spem salutis attulit Seruio caput arsis: se non poeticū sed historicum regni omen fuit. Constat ex flāmis Iliacis prodijisse Romani Imperij fundatores. Deniq̄ & Heliam incēdio obijisse: Deumq̄ ipsum in flamma ignis ap paruisse: sacra loquūt historiæ: ut nō īmerito uestris in urbib⁹ iudex hic soleat esse læticiæ: qui tibi materia est doloris. **¶ Do.** Domus igne subito conflagrauit mea. **¶ CRō.** Et templū Dianæ olim arsit Ephesiæ: quo nil sæcula illa formosius uiderūt. Arsit & templū cœli deo sacrum Hierosolymis: ipsis etiā qui illud incenderāt miserandū hostibus: Et ætate hac Lateranensis arx illa religiōis ac decus eximiū orbis terræ bis flāmis exusta est: euidēs & apertum: ut mihi uidet: iræ cœlestis indicium: nō mirabile fateor: sed tremendū. Ad extremū: ut minores taceam: Saguntū: Numantiā & Corinthū innumerasq̄ alias & sæpe tēpauit Romam & nōnunq̄ pene ad ultimū & Carthaginem semel: & bis Troiam flāma combussit. Arserē urbes arsurumq̄ mūdum ipsum credim⁹: Tu in tuam domum ausum ignē qui in cœlum ac terras arsurus est quereſis? **¶ Do.** Ex incēdio uix euasi. **¶ CRō.** Euasisti igif: an id doles: nisi euasisses siluissēs: nunc autē uiuus cinis cinerem fles extinctum.

De graui Negocio ac labore: Dial. LVI.

¶ Do.

A **g** Rauī negocio defatigor. **¶ CRō.** Nulla sine difficultatibus gloria. Nulla nō uirtus in excelsio habitat haud facile adeunda: cōfragosum huc durumq̄ & scrupeum est iter. **¶ Do.** Nimio labore fatigor. **¶ CRō.** Labor area est uirtutū: requies uoluptatum: Nil sine labore laudabile: nil excelsum. Proinde laudis Herculeæ fundamentū labor: Nulla re magis Vlyxes q̄ labore cognoscit: quantalibet prudentia fingere: si ociosa fuisset ignota esset. Labor Romuleos duces: Scipiadas & Camillū: labor Fabios: labor Curios: labor Fabricium & Metellos: labor magnū quoq̄ Pompeium: labor Hannibalē: labor Iulij Cæsarem illustrauit: Labor Catonibus: labor Mario famam dedit. Papyrium Curforē ac Posseninum Nigrum laboriosa militia claros fecit. Vt Philosophos: ut Poetas sileam: quorum uita omnis: quid nisi clarus ac delectabilis labor est? Quid de artificibus dicam: quibus ipsa qualiscunq̄ est gloria: quo studio quærenda sit nosti: a quibus industria & antilucana uigilia præueniri: Deq̄ hoc queri solitum Demosthenem accepim⁹: qui profecto non paruus stimulus esse potest magna tractantibus: quando minima quoq̄ sic animos acuum atq̄ exercent. Proinde omne genus hominum percurrere: ubi famæ multum & plurimum est laboris: & omnino uirtutum amatoribus amāduſ est labor: sine quo ad eam quā amant & quam cupiunt gloriam peruenire fas non est. **¶ Do.** Labore exerceor continuo. **¶ CRō.** Parum profecerit magnus labor nisi sit iugis: Nam & ipsa quæ labore quæritur gloria: nisi sit perpetua nec magna uidebitur. **¶ Do.** Nimis crebris exagitor laboribus. **¶ CRō.** Nimium & parum pro uarietate patientium accipitur: Ignauo labor omis est nimius: nullus industrio. **¶ Do.** Nulti me cruciant labores. **¶ CRō.** Non te cruciant si uir es: sed acuum & exercent. Vis autem noſse quid inter laborem & delicias intersit: Sardanapalum confer cum Alcide: Sergium Oratam cum Attilio regulo: Apicium cum Caio Mario. **¶ Do.** Labor me iugis extenuat. **¶ CRō.** Multis p̄ remedio labor fuit: & quos quies infecerat defecauit deterſitq̄: nā curare illū aios cōstat & oriētibus uitijs obstare & radicata cōuellere. Deniq̄ inter prisæ yturis ac sæculi exēplaris causas hīc labor a scriptorib⁹ ponit: hīc paupertas optabiles corporū molestiæ: quæ medēt molestijs aioz. **¶ Do.** Dur⁹ ē labor. **¶ CRō.** Dura ytus: dur⁹ labor: mol⁹ uoluptas: mol⁹ inertia: siſta bene cohabitāt: Inē diuerſa diuortū est.

De duro Itinere: DIALOGUS LVII.

CDo. Nimum laboriosa fors est mea. **CRō.** Oneratum te ingrate accipis: Nescis ut nocte media dum dicata deo uirgines stratis surgūt: argent: uigilant & diuinis obsequijs exerceantur: adulterā suis interim perfruunt illecebris: Dū pro defendenda patria miles in castris: pro augenda dux in tabernaculo: pro ornanda studiosus inter libros excubat: leno in famis inter suas acies inq; suis tentorijs conquiescit: quibus uero sit meli⁹ diffinire nemo cui uel modicum ingenui sit pudoris: hāsitet. **CDo.** Labore urgeor acerrimo. **CRō.** Bene spera: causa tantū laboris honesta sit: honest⁹ est labor quo ue uno claris ascribare noib⁹: Oēs quidē qui ad gloriā nitunt: laboriosus atq; arduus trames agit: Ad ignauā deuexa & facilis uia est. Deniq; quisquis nascit: ad laborē nascit: nec regū filios excipio. Labor & uirtus uestrā artes sunt: nō oclū & uoluptas: quibus q se applicant: hi demū a natura hoīm degenerāt atq; in pecudē se transformāt. **CDo.** Graui atteror labore. **CRō.** Idē cedētibus grauis labor qui nitentibus leuis est. Perfer modo forti aīo: & asurge: praesentiq; molestiaē finem cōfer. Multos quidē labor extulit: multos industria: sopor nullum.

De duro Itinere: DIALOGUS LVII.

CDo.

Vter iter pedib⁹ meis ago. **CRō.** Quid tu igi⁹ alienis malles? Atq; neq; alienis manibus opari: neq; alienis oculis uidere: neq; alienis auribus audire: neq; alieno palato degustare: neq; alienis naribus uultis olfacere: qd hoc unum singulare habet: ut tū pedib⁹ ambulare delectet alienis: **CDo.** Pedes eo. **CRō.** An yō in hūc mūdū intraisti eques: an exibis: qd p mūdū ire nisi eques doles? O principiū humile: & o finis humilior: q; supba inē utrūq; sunt media: & in breui cursu q̄ta. prsus obliuio terminor: nec unde certe: nec q̄ pgitis meministis. **CDo.** Iter longū cogor pedes agere. **CRō.** Cogi qdē durū fateor: cogi aut uolēs neq; indignatio & dolor necessitatis pōdus exaggerāt: patiētia & cōsensu animi fortunā cuspis obtūdit. Vis nō cogi: fac spōte qd cogeris. Vis ut iter longū breue fiat: uolēs I. **CDo.** Equitare uellem: pedes ambulo. **CRō.** An insaniae parum est unū ob quadrupedem cui⁹ usum nescis: q̄ diu tibi fortuna concesserit: naturā numerum obliuisci: Quod multi faciūt qui uilis atq; intractabilis & caduci equi fiducia dediscunt pedibus suis ire: quibus quāso quid aliud q̄ diuitem cupias podagram: hoc est pedes inutilis: equos multos: **CDo.** Longum iter pedes ibo. **CRō.** Ibis pro libito: nemo te transuehet: nemo morabit: nemo concutiet: nemo deficiet: nemo aget in praecipis: unus tibi labor uia: unū opus ire: nil tibi tuo cum uectore negocij. Nō cogeris em equū frenare: nō pungeri: nō adquare: nō substernere: non circumducere: nō fricare: nō pascere: nō aut tergū ungeri aut arētē pedis unguam: & tractare digitis ancipites clauos: aut nocturnos sudib⁹ arceri cōcursus: & somno exciri: trepid⁹ semperq; sollicitus quid balua peruigil cum uicinis agat: saltem noctibus quiesces: nā qui equitant noctu etiā laborant. **CDo.** Pedibus longum iter ago. **CRō.** Calceatus forsitan. Sancti aut patres nudis pedib⁹ deserta lustrabāt. Nunciū dei oīpotentis apostoli: mūdi climata circuibant: hic ad orientē: ille ad occidentem: hic ad arcton: ille ad meridiem: nauigātes interdū: raro id quidē: neq; aliter q̄ cogente locorum situ: sed quē precor equitem legis praeter unū ex oībus Ioannē: Neq; id amplius q̄ semel: idq; per exiguo uia spacio: dum qd Clāmens scripsit: & Ecclesiastica habet historia: ad recuperandā perditū adolescentis aīam: pia illū festinatio perurgeret. Quomō aut equitarēt: quorū dñs pedes ibat: Vix asellum semel quidē ille mox in crucem ascensurus ascendit. Q; si sanctitate inaccessibili: hāc exempla te praegravant: At Romanā legiōes quā orbem terrarū subegere: magna ex parte pedestres fuisse noscunt: In quibus nō se solum atq; arma suis pedib⁹ quisq; portabat: sed multos; panē ac uaticū die: uallū quoq; quo in sinibus hostiū castra indies circumsepta nocturnis ab insultibus tegerent. Vnde eleganter Cicero noster quodā loco de militibus Romanis agens: cū fortibus uiris ceterarū gentium arma nō impedimētū: sed quasi uestimentū esse dixisset: hoc praecipuū illis dedit: ut diceret: Romanis solis arma nō uestem esse sed ut humeros ac lacertos. At cū eas quas dicebā militares sarcinas subissent: tum demū uideri sibi esse uestitos: neu quis moderni sermonis cōsuetudine labi possit: militū appellatiōe pedites accipi: eosq; ab equitibus quibus uterq; militet: hoc secerni noīe solitos multis Romanā historiae locis aduertere est. Proinde magnū tibi lenimen ac solaciū laboris horū recordatio praestare potest: nō inermi tantū ac uacuo & duro: licet tuto tamē calle pergēt: sed armato etiā atq; onusto & piculoso tramite pedis tanti. Siquidē nihil ad tolerantiaē asperarū res efficacius: q̄ cogitare eadē multos fortibus animis fuisse perpeffos. Pudet em generosum spiritū: nō posse unū qd innumerabiles potu

C
A
A
B
C

De Sterilitate annua: Dial. LVIII. De Villico malo: Dial. LIX.

D ere: quæ cogitatio nõ in laboribus mō qui difficiles: sed in his q̄ qui miserrimi uidentur cruciatibus in dolorib⁹ corporeis maxie in ipsa demū morte p̄ferunt. **CD**o. Longū ego durumq; iter pedibus mœstus ago. **CR**o. Nihil æque durū iter lenit mœstūq; aīm serenat ut nobiles ac suauēs curæ: quæ nisi boni & docti uiri pecc̄ incolere uiasq; oēs comitari nesciunt. His si grata societas amici lati & eloquentis accesserit: non tm̄ leue iter: sed & breue uidebit̄. Multos iucunda confabulatio sic afficit: ut & uia duritiem nõ sentirent & de breuitate longi licet itineris quererent: neq; iuisse sed uectos esse se crederent. Est & illud enim inter mimos publij notissimum: Comes facundus in uia pro uehiculo est.

De Sterilitate annua: Dialogus LVIII. **CD**o.

A Terilitate præmor annua. **CR**o. Iam tibi fertilitas grata erit: optime res oīs contrarij collatione cognosce. **CD**o. Fefellit ager meam spem. **CR**o. Nõ te ager fallit: sed iprobitas cupiditalq; animi: Cũcta uobis ad nutū successura p̄mittitis insolētes: uestro digni iudicio: quib⁹ ipsa reꝝ pareat natura: quæ si suū itus seruare ausa profundā semel auaricia uestre præruptamq; uoraginem: cui nihil est satis inexpletā liquerit insolens uobis & auara atq; iniuriosa uidebit̄. Nõ sunt hæc aut iustæ nec modestæ spes: sed imodici figmenta desiderij: ea quidē fingitis euentura quæ cupitis: si qd̄ deest damnū dicit̄: Tu⁹ ager suū morē tenuit: & tu tuū tenes. Terræ etem̄ ubertas & sterilitas alterna: sed cupiditas uestra p̄petua est. Vos iniquissimi oīm interpretes: cũ illā grate & sobrie: hæc patienter ac fortit̄ ferre debueritis: illā cõtemnitis: hanc desletis: illa tumidos facit: hæc querulos. **CD**o. Ager meliora pollicitus me fefellit. **CR**o. Terrā bob⁹ acrastris: cœlū uotis ac precib⁹ fatigatis. Vetoꝝ spūs: oportunitas imbrīū: germinū decor: agri spēs: puluis hybern⁹: lutū uernū: æstiuī soles: maturitas autūnalis: oīa cupidos in spem trahūt: Vt arenē stupā flamma oīs incēdit: ut inanē puluerē flat⁹ oīs impellit: sic auaræ aīm lucræ oē suspēdit atq; erigit: oīsq; nõ rei mō: sed uel tenuis spei iactura cõfūdīt ac deſicit. Sꝫ frenate miseri mot⁹ incōditos: ifinitā cõcupiãz coercete: & spē credulā mille tādē delusā successib⁹ castigate: Quid nūc cœlū terrāq; respicit̄: Nõ aliud fertilitas q̄ a deo ē. Illū mortales agere sinite: & uidete qd̄ agit̄: & laudate. Sinite opificē opari: & uni⁹ artificij perito hoī exhibedā reuerentiā nõ neget̄ deo. Pudeat terrea uascula cœlestē figulū arguere: sed ī oībus illi uoce atq; aīo grās agite: q̄ necessitatū cõsciū uestraꝝ: neq; cupiditatū nesci⁹ illis succurrit: his occurrit: Vtrobicq; miserors: utrobicq; terribilis in cõsilijs sup̄ filios hoīm: ut de illo scriptū est: Sperate iam tandē nõ in agris uestris: sed ī dño: & facite bonitatē & inhabitate terrā & pascimini in diuitijs ei⁹: Delectamini ī dño & dabit uobis petitiones cordis uestri: quæ ubi cõperitis in dño delectari: auare esse nõ poterūt neq; iniuste. Reuelate dño uia uestra & sperate in eo: & ipse faciet. lactate sup̄ dño curā uestra & ipse uos nutriet: Quid cœlesti manu æditi nõ nisi terrā cogitatis: terrāq; diligitis: Nolite has sacras uoces ut soletis spernere: Nolite auras pluuiasq; & tēpestates idoneas aucupari aut precari: Nolite in terra spem habere: sed in illo qui respicit terram & facit eā tremere: qui de saxo durissimo fontes liquidos elicit: qui te deniq; ab agello tuo falli passus est: ut in illo spem poneret qui nõ fallit. **CD**o. Multū solita de copia demptū est. **CR**o. Id modo subducit̄ qd̄ plus æquo uel dederūt ani præcedētes uel sequētes dabūt: Modestæ quantulūcunq; sat est: Auaricia lucro crescit: eoq; fit paupior quo pl⁹ habet. Magna uitioꝝ genitrix: magna nutritrix atq; hortatrix est copia. Patere malis tuis demi aliqd̄: quo min⁹ copia: min⁹ erit insolētiæ: minusq; libidinis. Adde q̄ hæc tui ruris iniuria apud multos beneficiū ac largitas haberet̄: tuq; ipse si assueuisses inopia: ubertatē hãc & copiā iudicares: tantū in iudicio reꝝ semꝫ cõsuetudo præiudicat: tantq; uim habet: nūc quid mirē si tēperata fastidiūt: qui sup̄ uacuis assueuere: quā nulla maior p̄cella modestiæ est. **CD**o. Sterilitas urget insolita. **CR**o. Sæpe quidē fortiores uiros plaga fert sterilis: fertilior molliores neq; fert mō sed facit: atq; alibi natos durat aut molliit. Sic molliuit Gallos primū: post Romanos Asia: Alexandꝫ Babylon: Hannibalē Capua. Contra uero Romanam indolē durauit & cotis in morē acuit illa arens & scopulosa pars Ligurꝫ: Te quē copia mollebat duret inopia. Sobrietatē te doceat ager tu⁹: & qd̄ libri uberes nequiuerit: glebæ faciant aridulā. Nemo despiciendus est magister disciplinæ utilis: Disce bene uiuere: disce uel senex: disce uel nolens: disce deniq; uel indignans.

De Villico malo & superbo: Dial. LIX. **CD**o.

A Illicū insolentē patior. **CR**o. Insolentē tm̄ & nõ furē: bene tecū agit. **CD**o. Villicus mal⁹ ē mihi. **CR**o. Malū fer æquanimis: uillic⁹ nisi pessim⁹ bon⁹ est. **CD**o.

De Furtis: Dial. LX. De Rapinis: Dial. LXI.

Villicum duræ ægrefero. CRō. Mollem delicatumq̄ ferres ægrius: durities rusticorum epitheton ē: duris cū bobus: cū stiva & uomere: cū lignonibus & rastris: dura deniq̄ cū tellure luctantē: quid ni ipsi etiā duri sint: si nil aliud est q̄ durus: bonus est villicus. CDo. Rusticū importunū ferre nequeo. CRō. Atq̄ uel feras uillicū: uel ipse uillicus sis oportet: uel incul tum rus elige: Dura sunt omnia. CDo. Rustic⁹ intractabilis: indigestus est mihi. CRō. Nil horū impræmeditatū tibi esse debuerat: mox ut terrā habuisti labores uarios prælagire stersilitatem & uillici fastidia debuisti. Dixi dū rure gloriareris exulto: rusticos ultimos a iusticia terris abeuntē iusticiā reliquisse. Si unq̄ gen⁹ humanū reuiuisceret eosdē illos puto ultimos reperturā: ita q̄s sequebant̄ præcesserūt: malorūq̄ oīm pessimi facti sunt. CDo. Asperrim⁹ uillic⁹ est mihi. CRō. Vbi ueritas dixit: q̄ terra hoī spinas & tribulos germinaret: subintel gendū fuit: & rusticos tribulis cūctis asperiores. CDo. Villic⁹ est mihi nequissim⁹. CRō. Aut uillici nequitia tolerare cōdisce: aut famē perpeti. Mutare em̄ uillicum nō proderit: Ad unū modū ferme oēs facti sunt: nisi q̄ semp̄ peior est ultimus. CDo. Villic⁹ fur est mihi. CRō. Dixisti tadē qd̄ dicturæ præstolabar: Ita em̄ furtis addicti sūt: ut eis aliq̄to sit dulci⁹ id modicū qd̄ furantē: q̄ quicqd̄ ex om̄i iusto labore percipiūt: & hoc ipsum tandē est ferendū: nec queri un⁹ debet qd̄ oib⁹ ē cōe. Profecto aut̄ & si poeta rusticos ultimos a iusticia de relictos faciat: ut bis dixi: apd̄ uos tñ hoīem primū humano semine genitū & agricolā fuisse cōstat & parricidā: ut fuisse semp̄ pessimi uideantē: dūq̄ id recolis non mireris fures. CDo. Villici culpa rus perditū ac desertū est. CRō. Hoc quotidie multis clariorib⁹ Anaxagoræ accidit: & Archytæ: uterq̄ credo doluit: neuter excanduit.

De Furtis: Dialogus LX. CDo.

D modicū qd̄ supest a furib⁹ uix defendo. CRō. Rure te uillic⁹ tu⁹ patientiā mali hui⁹ edocuit quāq̄ i urbib⁹ exhiberes. CDo. Me fures infestāt. CRō. Cōtra hoc malū nil querelis agit: supplicij op⁹ est. Interi custodia p̄ficit uigilātī. Sūt q̄ nihil custodiāt & accusant fures: cū uetus sit puerbiū: q̄ occasio furē facit. CDo. Limen meū fures oblidit. CRō. Claude ostium: obde serā: aperi oculos atq̄ intende: si negligis temet ipsum culpa. Raro fur intentis obfuit. Illi iustius querūtur quibus non sunt dom⁹: quales sunt quidam populi sub meridiem & sub arcton: & ideo apud Scythas ut scriptum uidēs: nullum scelus furto grauius. Et sequitur ratio: Quid enim inter syluas superesset si furari liceret. CDo. Fures mihi subtrahūt res meas. CRō. Suas fieri uolunt nec tu uetas. Puta ergo negligentiam tuam plecti: rerumq̄ te tuarū custodiam hoc precio dōceri: Vtilia non discuntur gratis. CDo. Mihi molestissimi fures sunt. CRō. Importunum plane genus hominum: iure optimo bonis oibus odiosum: nō modo ut pestilens sed ut uile. Sic em̄ habe: Nō enim aliter q̄ summa animi uilitate aliquem ad hoc trahi. Haud immerito igitur Aurelius Alexāder princeps iuuenis sed bonus: rāto furū odio flagrauit: ut de illo scribat Helius Lāpidius: si quem talium uidisset: paratū digitum habuisse ut illi oculum erueret: tātūq̄ eum stomachi fuisse in furtoꝝ infamia laborantes: ut si eos casu aliquo uideret: cōmōtione animi cholera euomeret: toto uultu inardescēte ita ut nihil loqui pōsset: Nobilis prorsus indignatio generosi animi: uere ingens furū fœditas: quæ uiro forti & sublimi sic subito nauseam extorqueret: Quinimmo: cū quidā ex honoratis aliquando furti reus ambitiose tandem fauore quorundam amicoꝝ regum ad militiam aspirasset: & statim in furto deprehēsus effet: Vix em̄ illi uitio assueti desistere unq̄ sciunt: Quasiuit Alexander a regibus qui illum promouerant: quid apud eos paterent̄ fures: cunq̄ illi respondissent: crucem: ilico eum de illorū sententia crucifixit. CDo. Furtis infestor. CRō. Contra furta bona est uigilātia atq̄ custodia: sed optima ē paupertas. Q̄ diu aliquid erit qd̄ furibus dulce sit: eorū uel man⁹ certe uel oculos nō euades: Vis fures non metuere: pauper esto.

De Rapinis: Dialogus LXI. CDo.

Prædonibus spoliatus sum. CRō. Quis ciuili lege: nisi fallor: scriptum sit q̄ nullus fur improbi⁹ q̄ qui ui rapit: sunt tamen clandestini fures me iudice uiliores: Illi em̄ fraude agūt: hi aut̄ ui. Et ideo iuxta sententiā Ciceronis: Illi uulpeculis: hi leonibus assimilātur. Adde q̄ fures rebus spoliant ingeruntq̄ suspitiones: At prædonibus spoliasse fere sat est: suspitionibus non relinquūt locū. CDo. In prædones incidi qui me nudum reliquerunt. CRō. Incidit in prædones Cæsar: a quibus nō spoliatus modo sed capt⁹ magno se tandem precio redemit: futur⁹ rex dñs: q̄ uis huic damno solacium ultio mox secuta præbuerit: non exiguum lenimē iniuriarū. Incidit in manus hostiū Regulus totiens iā

uictor: qui magno cum imperij uestri damno atq; discrimine eundē immāni supplicio peremerunt. Incidit in hostes quoq; Valerianus Imperator: qui eum multo cum imperij dedecore foedo senili seruicio confecerant: Tu si nihil ultra q̄ spoliatus es: & fortunæ tuæ & prædonibus gratiam habe qui tibi libertatem uitæq; reliquere. Nō est em̄ aliud beneficium latronum: q̄ quod Cicero ait in Philippicis: ut cōmemorare possint his se uitam dedisse quibus nō ademerunt. Fer tu igitur sortem tuam cōmunem tibi cum magnis his atq; alijs claris uiris: & si comparetur: facilem etiam atq; optādam: neq; foelicior esse uelis his qui dicuntur foelicissimi.

De Dolo malo: Dialogus LXII.

¶ Do.

A

Circumscriptoribus sum deceptus. ¶ Rō. Miraris: Mirarer ego si inter homines cōuersando illæsus euaderes. Quis homo enim hominē nō decipit: Fides exulat: regnat fraus: hoc ne nunc nouiter perpendis: Nō tanto studio neq; tot laqueis uentores atq; aucupes feras ac uolucres captant: quot uersuti homines alios quosq; simpliciore. Qd̄ si unq; ueq; fuit: uestra ætate uerissimū est. Mōstrant digito fraudū magistri: & ille prudentior iudicat qui peritior est fallēdi. Vis ne igitur non decipi: aut morere aut fuge hominum consortia. ¶ Do. Dolo malo unde non timui circumuentus sum. ¶ Rō. Si timuisses: deceptus forte tam facile non fuisses: & nunc cogita an tu quenq; aliquando fefelleris. Estis em̄ fere oēs ad fallendū proni: feres aut̄ facili⁹ ab altero tibi fieri: alteri qd̄ feceris. Sed uos & quæ facitis alijs non sentitis: & quæ ab alijs fiunt uobis pati nō potestis: reꝝ omnium iniquissimi iudices. ¶ Do. Dolo amici damnum tuli. ¶ Rō. Erras ut in multis: Nullus in amicitia dolus est. Sed in hoc etiam uulgo erratis: amicos creditis qui non sunt: Amicitiaq; rem inextimabilem atq; sanctissimā facili probatis experimento: usq; adeo reꝝ uilium curiosi: leui comestatione: aut breui confabulatione quæritis amicū: Nec citius quæritis q̄ perditis: si tamen quod non habet̄ perdi potest. Postea ab amicis uos deceptos dicitis: & hanc infamiam amicitia inuitis innocenti. ¶ Do. Dolo damnificatus sum. ¶ Rō. Multis profuit falli: eris cautior in reliquis: Quidam paruæ rei damno maximæ reꝝ pericula declinarūt.

B

¶ Do. Circumscriptor iniquissimus me fefellit. ¶ Rō. Immo tuum exercuit atq; excitauit ingenium: docuitq; non fidere nisi expertis & probatæ fidei. Enumerare exempla quibus casum tuū solareris: nisi essent innumerabilia. Quis em̄ uiuens non decipit: Quicqd̄ mali mortalib⁹ accidit min⁹ est q̄ qd̄ hō patit̄ ab hoīe. Et qm̄ seq̄ oīa nec possibile nec necesse ē. Memēto Canini⁹: qualiter Syracusis fuit dolo malo quōdam a Phitio circūscript⁹: Habet tamē Canini⁹ quo solari queat: eques Romanus ab extraneo & uiuēte deceptus: cum Augustus Cæsar Imperator Roman⁹ a Romano ciue moriēte delusus sit: Nota res est: ut Marius quidā qui ipsius Augusti beneficio ab infimo militia gradu ad summos honores atq; opes ascēderat: semper publice prædicare solitus: se illū unū hæredē habiturū: eiq; bona sua omnia relicturū: a quo oīa percepisset: id ipsum cū pridie q̄ obiret eidē affirmasset: Augusto fraudulētū spiritū emisit: tandē nulla Cæsarei noīs: uel tenui mentione in testamento habita. Dignus uere cuius cadauer unco in Tyberim traheret̄: qui dominū ac benefactorē suū fallere nec morte dedisceret.

C

¶ Do. Circumscriptor iniquissimus me fefellit. ¶ Rō. Immo tuum exercuit atq; excitauit ingenium: docuitq; non fidere nisi expertis & probatæ fidei. Enumerare exempla quibus casum tuū solareris: nisi essent innumerabilia. Quis em̄ uiuens non decipit: Quicqd̄ mali mortalib⁹ accidit min⁹ est q̄ qd̄ hō patit̄ ab hoīe. Et qm̄ seq̄ oīa nec possibile nec necesse ē. Memēto Canini⁹: qualiter Syracusis fuit dolo malo quōdam a Phitio circūscript⁹: Habet tamē Canini⁹ quo solari queat: eques Romanus ab extraneo & uiuēte deceptus: cum Augustus Cæsar Imperator Roman⁹ a Romano ciue moriēte delusus sit: Nota res est: ut Marius quidā qui ipsius Augusti beneficio ab infimo militia gradu ad summos honores atq; opes ascēderat: semper publice prædicare solitus: se illū unū hæredē habiturū: eiq; bona sua omnia relicturū: a quo oīa percepisset: id ipsum cū pridie q̄ obiret eidē affirmasset: Augusto fraudulētū spiritū emisit: tandē nulla Cæsarei noīs: uel tenui mentione in testamento habita. Dignus uere cuius cadauer unco in Tyberim traheret̄: qui dominū ac benefactorē suū fallere nec morte dedisceret.

De Habitatione angusta: Dial. LXIII.

¶ Do.

A

Anguste habito. ¶ Rō. Angusta dom⁹ ad multa ē habilis: Inter alia cōtra fures utilis: de quibus pauloante querebaris: qui in ea latebras non habēt: sicut ex aduerso de magna domo recte dicit̄: q̄ dñm fallit & p̄dest furibus: Artā sane uel amplā domū p̄ numero inhabitatiū accipio: tu nūc tibi uideris anguste habitas. At quāto habitat angustius aīa tua q̄ toq; foedius inter saniam & cruorē: nec migrare illam inde si fieri possit unq; uelis. ¶ Do. Arta domus ē mihi. ¶ Rō. Dom⁹ lutea cœlestē aīm nō angustat: Sæpe parua dom⁹ magnæ gloria capax fuit: cū magna interim mltæ infamia plena esset: Nō format dom⁹ aīm: sed ab illo formā accipit: Ut lata igit̄ atq; honesta pauperū tuguria esse possunt: sic infames moxtæq; regū arces diuitūq; palatia. Nulla tā parua dom⁹ est quā non amplificet magnanim⁹ habitator magnoq; hospiti præstet idoneā. ¶ Do. Parua domus mea est. ¶ Rō. Parua Euādri regia magnū cœpit Alcide: Modicis ædib⁹ futur⁹ mūdi dñs nat⁹ est Cæsar: Pastoralis casa Romul⁹ ac Remus tā magnæ urbis auctores educati: Nō amplis atrijs habitauit Cato: Volubili dolio Diogenes: Angusto tugurio Hilarion: Imis terræ specubus sancti uiri: In exiguis hortulis magni philosophi: Sub diuo modicis uel sub rectorijs summi duces: In stupēdis palatijs Caius & Nero: Tu cū quib⁹ habitare mallet̄ elio

B

¶ Do. Parua domus mea est. ¶ Rō. Parua Euādri regia magnū cœpit Alcide: Modicis ædib⁹ futur⁹ mūdi dñs nat⁹ est Cæsar: Pastoralis casa Romul⁹ ac Remus tā magnæ urbis auctores educati: Nō amplis atrijs habitauit Cato: Volubili dolio Diogenes: Angusto tugurio Hilarion: Imis terræ specubus sancti uiri: In exiguis hortulis magni philosophi: Sub diuo modicis uel sub rectorijs summi duces: In stupēdis palatijs Caius & Nero: Tu cū quib⁹ habitare mallet̄ elio

C

De Carcere: Dial. LXIII. De Tormentis: Dial. LXV.

ge. **¶ Do.** Angusta est mihi domus & humilis & inculta. **¶ Rō.** Muri fures uētosq; submo-
ueant: & utriusq; peiora uulgi tædia: tecta frigus: æstum: soles: imbres arceat: turres aereæ
uolucris: domus ampla superbia: ornata luxuria: referta cupidini: nullū uirtus spernit
habitu nū nisi uitij occupatum. **¶ Do.** Per anguste habito. **¶ Rō.** Vis ne tibi dom⁹ om-
nis amplissima uideatur: sepulchrum cogita.

De Carcere: Dialogus LXIII.

¶ Do.

¶ Arcere claudor indigno. ¶ Rō. Melior est indign⁹ carcer: q̄ indigna libertas: mul-
toq; satius immeritum p̄ iusticia mala pati: q̄ per scelus bonis affluere: q̄ uis nec
mala illa dici debeant: neq; hæc bona: sed loquor ut uulgus: q̄ d̄ dolorem malum
ingens: uoluptatem summū bonū iudicat. **¶ Do.** Carcere clausus sum. **¶ Rō.** Quis nō car-
cere clauditur: aut quis inde digreditur nisi dum moritur? Vetus hæc tua omnūq; fors est:
unde p̄pria: unde noua: igit̄ querelæ: Ita em̄ scito: ex q̄ die natus es & anteq; nascereris: in
carcerem atq; in uincula missum te: illi⁹ imperio cui omnis cœli ambitus exigua domus est:
Et si quid summo credit̄ poetæ: tenebrosū utiq; carcerem & cæcum. Illius carceris exitum
si fœlicē cupis: huius angustias nō horrebis: sicut nec supplicia: nec mortem: nec humani ali
quid: ad quorum patientiā & contemptū nisi præparatus armatusq; erit animus in qua-
cunq; fortuna calle gradit̄ ancipiti. **¶ Do.** Turpi carcere claudor atq; angusto. **¶ Rō.** Nul-
lus carcer turpior & angustior null⁹: q̄ iste corpore⁹ q̄ usq; adeo delectat̄: atq; vñ tætope sol-
ui times. **¶ Do.** Carcere detineor ipotuno. **¶ Rō.** Multos periculo instatū atq; hostiū ma-
nib⁹ carcer eripuit. Multū limē carcerē p̄ clypeo fuit: & q̄ intrasse p̄fuerat: exisse nocuit: ut
exitu admoniti q̄ horruerāt: utile: q̄ optauerāt miserē: faterent̄. **¶ Do.** Carceri mæcipat̄
sū. **¶ Rō.** Quid scis an fortasse nō carcer: sed ut dicit̄ custodia sit: q̄tiēs uiculis explicitis ho-
stilis mucro: siue hoste sauior paupertas inuasit: quotiēs euasisse pœnituit: & carcerē quē
diuturnū queri cœperant: non fuisse p̄petuū quæsti sunt: Vidimus in carcere quosdā lau-
te uiuentes: mox inde digressos tenuem ac difficilē uitā mœsto fine clausisse. **¶ Do.** Miserā
in carcere uitam dego. **¶ Rō.** Quidā libros in carcere texuerunt: tu querelas texit̄ inutiles.
Quidā litteras in carcere didicere: tu patientiā dediscis. **¶ Do.** Carcerali custodia uinctus
teneor. **¶ Rō.** Plariq; cauernis ac speluncis: alij semuroq; angustijs inclusere: carcerē sp̄ora-
neum uel dei amore uel mūdi odio uulgicq; fastidio eligentes: Tu si hoc aīo nō es: tuiq; car-
ceris finem cupis: expecta: Aut te hinc homo eruet: aut mors quæ clauem carceris alterā ha-
bet. Vnus quidē introitus: exitus multi sunt: Aliū misericordia: aliū ius eruit: alius inocētia
sua: alius custodū negligētia euasit: alius precio: alius ingenio: & uel subterraneis cuniculis:
uel p̄ tenebras amicæ noctis elapsus est: quibusdā pat̄ memoria terremotus & ruina car-
ceris uiam fecit: Ad postremū quos nihil emiserit: mors absoluit: Nec minus uarij euadētū
euentus. Mariū consulatui carcer dedit: Iuliū Cæsarē Piratarū custodia summū misit ad Im-
perium. Hac ætate quidā de limine carceris ad dominiū transiuerit: & catenā sibi excussam
iniecerit alijs. Deniq; Regulū & Socratē multosq; alios non tã carcer extinxit: ut uisus est: q̄
carceri clar⁹ finis eripuit. Et ad sūmā: quosdā carcer ad insignē gloriā: alios ad eximiā fortu-
nā: ad regnū alios: multos ad cælū misit: ad sepulchrū oēs: nullū cœpit quē nō redderet.

De Tormentis: Dialogus LXV.

¶ Do.

¶ Niuste torqueor. ¶ Rō. Quid nunc diceris si iuste: Nullū nempe tormentū cōsci-
entia maius est. Illa incolumi: hæc externa despicio: intra te est cōsolator tuus. **¶**
¶ Do. Torqueor prorsus indigne. **¶ Rō.** Tortoris miserere tui: ille te grauius tor-
quetur: q̄ uis em̄ mūdus obstrepat: minus mali est pati iniuriā q̄ inferre. **¶ Do.** Torqueor.
¶ Rō. Nouū mali ueteris lamentū: Nunquid em̄ nō antea torquebaris: inter tormenta
natus: inter tormenta uixisti: inter tormēta moriturus: quid nunc noui accidit? Mutant̄ tor-
mentoq; sp̄s: tormēta nō desinūt: Excute totū tēpus ætatis: quē sine tormētis diem egeris
recordare. Aliqua falsis forsan gaudijs adumbrata reperies: ueris aut̄ plena tormētis: qui-
bus si acrit̄ æstimes: nullā uitæ ptē uacare fateberis. Vnde nō imerito quibusdā oīs uita sup-
plicii uisa est: Sed uos nihilomin⁹ q̄ hæ philosophicæ uoces tãgūt: harēt quidē auriū uel
stibulo: mentis claustra non subeunt: hic ad omnem corporis offensū uinculam ingemis: citis:
animi iuge mortiferumq; supplicii nō sentitis: Illic impatiētes: hic habetes. **¶ Do.** In ecu-
leum leuor. **¶ Rō.** Quid refert: in eculeum an in lectulum torquēdus ascēderis? Te carni-
ficis nodus præmet: At hunc febris: hunc podagra: hunc uxor: hūc filius: hunc amica: hūc

De iniusto Iudicio: Dialogus LXVI.

diuitia: hunc paupertas: hunc medici manus: hunc magistri ferula: hunc nequam seruus: hunc dominus insolens: hunc infinita cupiditas spesq; anhelat: hunc tortore quolibet peior metus. Perquire mortalium status: uix ullum inuenies non in eculeo pendentem: Sed cum mille sint eculei: nisi ligneum non timetis. ¶ Do. Torqueor. ¶ Rō. Aut innocentia in tormentis: aut iusticia te ipsum consolare: Nam si iniuste torqueris gaudendum est: experimentum tibi atq; alijs & fulgor quidam tuæ uirtutis accesserit: attractati ac sublati fragrantior ac notior fama erit: Vt bene oleant: teruntur aromata: & pulcherrima rerum ne lateant attolluntur. Sin id iuste pateris acquiesce remedio: & concretæ sordes flammis aut asperitatibus eluuntur: & magni mali medicina tristior sit oportet: Quem morboꝝ tædet: amara non respuat: quem scelerum pœnitet: supplicia non recuset. ¶ Do. In eculeum tollor. ¶ Rō. Si imerit⁹ habes unde ex alto sœuitiam alienā despicias. At si merit⁹: unde a terra diuisus ipse tuum clarius aspicias crimen: quodq; commissum doles non doleas plecti. ¶ Do. Torqueor. ¶ Rō. Aut temptatur uirtus aut punitur uitium: alterum sæpe utile: alter semper expediens. Bona exercitatio iusti est: pessima nocentis impunitas. ¶ Do. Torqueor. ¶ Rō. Disce iter ad patientiam & ad mortem.

De iniusto Iudicio: Dial. LXVI.

¶ Do.

A

Iniusto iudicio damnatus sum. ¶ Rō. Vnius iudicis: aut paucorum uoce testium damnatus populi uocibus: aut tacito iudicio: quodq; est melius conscientia ipsa tua: quodq; est optimum diuina sententia absoluenda. Siquidē ad tribunal aeternum iudicis iusti puocatio salua est: Solet is perperam iudicata rescindere. ¶ Do. Iniuste iudicor. ¶ Rō. Vt iusticia iniustos: sic iniusticia iustos præmit. Vbi igit̃ iniusta damnatio: ibi iustus est reus: Nemo autem tam demens nisi insaniat ut hæc peruerti seq; iniusto iudicio præmi uelit. Nemo tam pavidus nisi sit pessimus: ut nō potius damnari eligat iniusto iudicio q̃ absolui. Tanto enim id satius: quāto est melior oppressa iusticia q̃ imperiosa nequitia: quantoq; est optabilior mens bona q̃ propitia fortuna: q̃uis illa laboribus: hæc delitijs affluat. Plus dicam: tanto est melius iuste etiā damnari q̃ iniuste absolui: quāto est peius impunitum q̃ punitum crimen: In hoc enim scelere iuncta iusticia est: malo quidem magno bonum ingēs: In illo autem scelus & impunitas: quæ nescio an scelere ipso peior sit: una certe & iusticiae hostis & multorum radix est scelerum. ¶ Do. Iudicio grauior iniquissimo.

B

Mens in solido fundata & bene sibi cōscia humeros habet inexpugnabiles: superimpone quantumlibet damni: infamiae: supplicij: nullo fasce curuabitur: & uiribus suis & multo maxime coelesti ope consistet. Erunt præterea quorum sese paribus soletur euentibus haud spernendi comites. Romæ Furius Camill⁹ ac Liuius Salinator: Athenis Aristides atq; Melciades multiq; alij: Inter q̃s qdē: qd̃ mireris: Cicero & Socrates: an te horꝝ alij cui: an Publio Clodio similem fieri malis: atq; horum quisq; ciuis optim⁹ & i sua urbe clarissimus: sed iudicio damnatus: & uel in exillum: uel in carcerem uel in mortem act⁹. Ille uero scelestissimus: & inter multa flagitia notissimi quoq; conuictus adulterij: uolentiarumq; religionum concordibus omniū iudicum sententijs absolutus est: quisq; ne adeo falsæ metuens infamiae est: qui non illius absolutioni Ciceronis hostis sui damnationem atq; exiliū anteponat: Sed humana hæc atq; cōia. Sin alti⁹ aspicias: uidebis præsum falso iudicio cœli regem familiamq; eius electissimam tanti uestigijs hærentem ducis: & qui hunc postea secuti sunt: tanta innocētia tantisq; uirtutibus in hospites iudicarij turbinis incurtus ac scopulos icidisse. ¶ Do. Falso iudicio offēdor. ¶ Rō. Est qui te iudicet: Is qui facit iudiciū iniuriam patientibus: quiq; ait: Mea est ultio & ego retribuam eis in tempore. Est & ubi nō cogitas: ipso iudicis aut testis in pectore: magni ibi habitant ultores: nullius bæluæ morsus est acrior q̃ consciētiae. ¶ Do. Iniusto iudicio læsus sum. ¶ Rō. Illatis iniurijs bene uti: ars non ultima est: qua instructo sæpe profuit iniquitas aliena: cum sua cuiq; semper noceat: profit nunq̃. ¶ Do. Innocens damnatus sum. ¶ Rō. Quid igitur nocens malle? Sic enim Xantippe coniugi Socrates moriens respondet: muliebriter lamentanti: quod is innocens moreretur. Atqui & si aliqui contrarium opinati sint: longe tamen est innocentem condemnari tolerabilius q̃ nocentem. Hic enim solum supplicium graue est: illic & causa supplicij. ¶ Do. Iniusto populi iudicio damnatus sum. ¶ Rō. Expectas ut populus in te relictum uideat: quod nec in se nec in alio unq̃ uidit: Magnum tuæ innocentiae argumentum fuerit a nocentibus condemnari. ¶ Do. Populus immeritum me cōdemnat. ¶ Rō. Idem Hercle non immeritum: sed multa & magna promeritum Camillum: de quo nunc loquebar: & Liuium ipsum: deniq; Scipionem Africanum aliosq; Cornelios tales uiros iniustus

C

D

De Exilio: Dialogus LXVII.

iudicij agitato ad uoluntarium coegit exilium. **CDo.** A rege innocens condemnor. **CRo.** Et regum plarumq; sententia nō iusticia sed uindicta sunt: Quisquis liberius uerbu contra licentias regias emiseric: cuicumq; in interitu libertatis frōs obductior fuerit: is laefa reus erit maiestatis. **CDo.** Sed condemnor a iudicibus. **CRo.** Iniquo iudice nullum ue uenofius est animal: A serpente laefos se dolēt quidem homines non querūtur: Fecit enim serpens quod suum erat: q̄uis nō quod placitum patienti: Certe iudices erant qui eos eti am de quibus dixi Socratem condemnarunt: Clodium absoluerunt: quorum utrum esset iniquius dubitari potest. Proinde in populis aut sub regibus atq; iudicibus degenti: pro positum animo esse debet: aspera quaelibet & iniusta patienda si ueniant: non defenda cum uenerint.

De Exilio: Dial. LXVII. **CDo.**

e Xilio pellor iniusto. **CRo.** Quid tu igitur: iusto pelli malles exilio: Nempe quod ad iniuria cumulum ais: in diuersū trahitur: Habes enim iniusti exilij solacium comitem iusticiam: quā iniustos ciues destituēs te secuta tecum exulat. **CDolor.** Iniusto exilio pulsus sum. **CRo.** An te rex expulit: an tyrannus: an populus: an hostis: an tuipse: Mam si rex: aut iniustum exilium nō erit: aut ipse non iustus: atq; ita nec rex quidē. Si tyranu: ab illo te pulsus gaude: sub quo boni exulant: fures imperāt. Si populus: moribus ille suis utitur: bonos odit: & his quoq; multiceps tyrannus nunq; sui similem pepulisset: Non te igitur patria sed malorum coetibus arceri: neq; in exilium sed in partem bonorum ciuium cogi putes. At si hostis: agnosce iniuria leuitatem: nō hostiliter sauijt: qui omnia cum posset patriam abstulit: spem reliquit. Sin tuipse: mores populi perofus aut tyranni abitum elegisti: nō modo ne doleas: sed etiam gloriare uirtutem patriā pratulisse: nō tu flebilē sed honestā & prfus inuidiosā bonis atq; optabilē nō iā exilij sed absentia causam habes. Spōte Pythagoras Samon liqt: Athenas Solon: Lycurg^o Lacedaemona: Romam Scipio. **CDo.** Exilio dānatus sum. **CRo.** Multos exiliū honestauit: multos acrior aliq; fortuna uis atq; iuria notos reddidit & illustres: Quid te uetat illis inferi: qui quasi ignem de silice claram famam collisionibus quaesier: **CDo.** In exilium agor. **CRo.** Habes in historijs magnos rei huius socios: quorum speciosissimus comitatus: non sensum modo doloris imminuat sed obliuionem afferat. Non minor in exilio Camill^o fuit q̄ fuisset domi: Quātus ciuis: quantus exul: qui uictorias ac triumphos non iusticia minus q̄ prosperitate conspicuos in Capitolium duxit: mox hinc pulsus pro accepta iniuria ingrata salutem patriā rependit. Non facile aliud tam clari exulis exemplum fateor: Sed Rutilius & Metellus tam nihil exilio fracti sūt: ut Rutilius reuocatus ab illo cuius nutui nō parere capitale erat: exilium amplex^o: reditum contempserit: seu ne ulla in parte senatui iniustisq; licet legibus patriā obstaret: seu ne forte exul iterum fieri posset. At Metellus eodem quo in exilio profect^o erat: uultu atq; animo remearet. His Marcellus accedat: hic ultimus qui in belli ciuili tempus incidit: pulsus nempe: non solitam modo constantiam honestarumq; artium studium nō omisit: sed strinxit artus: & publicis liber curis: uni excolendo animo tam ardentem incubuit: ut ad scholas missus honestissimas: nō ad exilium uideretur: Quod quidē in Cicerone conspectus operum splendor & litterarum copia maior facit: non exilij modo sed carceris dulce solacium. **CDo.** Exilium patior. **CRo.** Exilium breue cito te patriā tua reddet: Longum uero aliam tibi patriam dabit: unde exulet qui te exulem uoluere: dedissetq; nunc si ad naturam rerum non ad opiniones hominum aspiceres. Valde enim angustus est animus qui sic ad unum terrā angulum se applicat: ut quicquid extra sit exiliū putet: Multum abest exilij deplorator ab illa animi magnitudine: cui totus orbis carcer exiguus uidetur. Interrogatus Socrates: cuius esset: mūdanus inquit sum. Vere Socraticum respōsum: Atheniensem se alius respondisset: Socrati autem patria omnium mundus erat: non hic solum quem uulgo mundum dicitis: cum pars ultima mundi sit: sed cœlum ipsum quod hac rectius appellatione cōprehenditur. Illi patriā destinati estis ad quam si suspirat animus: qualibet in parte terrarum peregrinum atq; exulem se nouerit: Nam quis patriam uocet ubi non habitet nisi ad breue tempus: Illa uere cuiusq; patria dicenda est: ubi quisq; perpetuo securus ac tranquillus deget: Quare hanc in terris: puto irrita erit inquisitio. Vt natura aut lex ē data mortalib^o ac praescripti fines: dum hic uiuitur terra omnis patria uestra est: Intra quam qui se exulem facit: non tam rei q̄ animi uitio laborat. Non habemus hic manentem ciuitatem dixit Paulus. Omne solum forti patria est: Inquit Naso. Omne homini

A

B

C

De obsessa Patria: Dialogus LXVIII.

D natale solum: ait Status. His te uocibus armatum uelim: quibus ubiq; unus & uel nunq; uel semper in patria tua sis. **¶ Do.** Ire in exilium iubeor. **¶ Rō.** I spē peregrinatio erit nō exiliū: & memēto qbusdā exitū: qbusdā ꝑo reditū ꝑ exilio fore: Sunt quibus nūq; peius q̄ in patria sua sit. **¶ Do.** In exilium cogor. **¶ Rō.** Cupiendo quod cogaris: efficiēs ne cogaris. Omne uolentū patientia uincitur: & desinit esse uolentū quod uolenti sit. **¶ Do.** Ire in exilium est necesse. **¶ Rō.** Tu fac uolens quod uel nolens faceres: fac lætus omnia ne quid mœstus patiaris: Ira omnem uim necessitatis: omnes clauos quos adamantinos illi tribuunt catenasq;: omne tædium molestiamq; discussis: Sed uos impossibilia cupitis: necessaria fugitis: utrūq; ne quicq;. **¶ Do.** In exilium eo. **¶ Rō.** Immo forsan in requiem: sub obtētu falsæ miserix uera foelicitas: iam saltem ab inuidia tutus eris: propera mixtāq; cum gloria securitatem arripe: Tutis & honestis latebris nihil est dulcius: nullæ his conferri possunt urbium plateæ. **¶ Do.** Pellor e patria. **¶ Rō.** Pulsus te pessimis: optimis inferere neq; te patria: sed patriam te indignam rebus proba. Sentiat illa quid perdidit: tu nihil perdidisse te sentias: mali ciues tui tædio simulq; præsentis odio ac suspitione careāt: boni autē amore absentis ac desiderio teneantur sequanturq; oculis atq; animis abeuntem: Illi se solos linqui doleant: tu te comitatum gaudeas proficisci: neq; in tergum respicias neq; reditum cogites: neq; cum illis esse cupias qui te cupiunt abesse: neq; demum quod a te fieri debuit: ab alio factum egreferas: Debuiisti cedere ciuium inuidiæ: utq; illam fugeres ultro in exilium ire. Huius ego cōsiliij dux eram: Nec exempli duces deerant clarissimi: Nam impri-
E mis tres magnos Scipiadas id fecisse noueras: tanq; perseuera nter ut patriam sua præsentia qua nil clarius habebat spoliatam indignam quoq; cineribus defunctorū: Quidā insuper famoso dignam epigrammate iudicarent: Nomina sunt immortalī memoria quæ tibi per famam perq; omnis historiæ fidem ignota esse non poterant: Africanus Nasica: Lentulus. **¶ Do.** Mittor in exilium. **¶ Rō.** Immo in experimentum tui: uideris quem te in exilio præbeas: si succumbis exul uerus: si consistis exilio clarus: ut multi olim qui inuicti & fulgidi per asperitates inceserunt: ut sequentibus rectum iter ostenderent. Sine tyrannos sæuire: sine populū furere: sine hostes ac fortunam fremere: Pelli potes: capi: cædi: perimi: uinci autem nisi manū extuleris non potes: neq; ornamentis tuis spoliari: cū quibus quicūq; ieris & ciuis & patriæ principum unus eris. **¶ Do.** Exulatum pergo. **¶ Rō.** Perge alacer: I securus: nescis q̄ longa sint brachia tui regis: Nihil illi longe est: Vbiq; te proteget qui protexit in patria.

De obsessa Patria: Dial. LXVIII.

¶ Do.

A Obsessa est patria. **¶ Rō.** Obsessa fuit Troia: obsessa Tyrus: obsessa Carthago: obsessa Hierosolyma: obsessa Numatia & Corinthus: euersæq; omnes: quæ iam ꝑdeat obsideri: Ipsa urbiū caput Roma obsidione temptata est. Sed cum iam Roma esse desisset: quid Capuam: quid Tarentum: quid Syracusas: quid Athenas: quid Vrbios minores ue alias loquar: Sūt & sua urbibus fata: & pauca fatum obsidionis euasere. Sed longitudo temporū: noticiæ rerum obstat: ut ipsis etiam ciuibus suarū fata urbium sint ignota: Tu præsentem sentis obsidionem: nec futuras præuides: nec præteritas meministi: Sic est usus quod te præmit desles: Valde sensibus dediti estis bæluarum more. **¶ Do.** In patria sum obsessus. **¶ Rō.** Dicebam te incōmodum tuū flere: iam optabile uideri possit exilium: eo q̄ minus officiat libertati: neutrum tamē officit: Si libertas animi uera est: Ille & inclusus egredi: & exclusus regredi & ubi uoluerit esse potest. **¶ Do.** Obsessus in patria mea sum. **¶ Rō.** Obsessus & Priamus: non ciuis sed rex iu patria sua fuit: cum tota illa famosa magis q̄ fortunata familia. Obsessus Argis Antigonus Macedonū rex: & Eumenes Pergami: Obsessus hac ætate intra urbem Ianuæ rex Sicilia Ropertus: nullo ueterum regū minor: Si quæ ueros reges facit uera uirtus attenditur: tu homuncio sortem regiam lamētaris: Obsessus Ambrosius: obsessus Augustin⁹: ambo simul itra Mediolani ambitū. Obsessus ad ultimum Augustinus idem intra episcopi sui muros: quo tēpore miseratus lachrymas suas deus a terrena illum obsidione ad cœleste regnum transtulit. **¶ Do.** Obsideor. **¶ Rō.** Et quis oro non obsidetur: Hos peccata obsident: illos morbi: hos inimicitia: illos curæ: hos negocia: illos ocia: illos diuitia: hos paupertas: illos infamia: hos laboriosa celebritas. Oēs corpus qd̄ tātoperē colitis & amatis: ille uos carcer artissimus circūcingit atq; obsidet obsidione ꝑpetua. Ipse orbis terræ ubi fremitis & bellis assiduīs insanitis: ubi imperiorum terminos ac regnorum tātō studio prolatatis: qua a uobis incolitur: quid est ali-

De Patria euerſa: DIALOGUS LXIX.

ud q̄ quod ait Cicero: quaſi quædam parua inſula circumfuſo illo mari: quod magnum: quod oceanum: quod Atlanticum appellatur in terris: quod tamen tanto nomine q̄ ſit paruum uides: Vndiq; obſeſſi eſtis omnes: tu te obſeſſum ut rem nouam narraſ: Vide potius ſi quid in te opis aut conſilij eſt quod poſſis ad tutelam patriæ conferre: Hoc fac potius & memeto Syracuſij Archimedis operoſi ſenis: Querelæ enim nec tibi nec patriæ profuerint. ¶ Do. Obſideor intra patriam meam. ¶ Rō. Quid tu igitur an alibi malles obſideri: Poſſes id fateor malle & quidem pie: quo ſcilicet te obſeſſo illa eſſet immunis. Cæterum quod ad te attinet: an ſolamẽ exiguum uideatur: quicquid ſit in patria tua pati: ut quãtum lædit aduerſitas: tantũ leniat locus ipſe. ¶ Do. Intra muros patrios coartatus ſum. ¶ Rō. Ita hoc dicis quaſi nullæ maiores uobis ſint anguſtiæ q̄ murorũ. Q̄ multi ex his qui in urbibus habitant: ſic aſſidui in curia atq; in foro ſũt: ut uix toto q̄ lōg⁹ eſt anno ſeſportas urbis aſpiciant. Adde nomen obſidionis erumpere geſtiẽt: & uincti ſibi compedibus uidebuntur artiſſimis: non hoc facit obſidio ſed opinio: qua nihil eſt in ueſtræ mortalis uitæ ſtuetuatione potẽtius. Fabulam locuſ poſcit. Decepitum quendam ſenem fuiſſe nuper Aretyj fama eſt: qui nunq̄ patrium limen exceſſerat: id cum ad aures præſidentiũ pueniſſet: luſtendi ſtudio hominem ad ſe uocãt: & ſibi compertum dicũt illum clam urbem egredi ſolitum occulta cum hoſtibus habere colloquia. Ille autem per ſanctos iurare ſe non ſolũ tũ præſentis belli tempore: ſed nec unq̄ ulla pace per omnem q̄uis longam uitam muros urbis egreſſum. Contra illi incredulitatem fingere & ſuſpectum eum reipublicæ dicere. Quid multa? Graui ni pareat pœna impoſita: ne egrediatur imperant. Illum ferunt impatientia prohibitionis irritatum: die poſtero: q̄ nunq̄ antea uiſum erat: extra muros patriæ deprehẽſum. Sic inuetitum ſemper peruicacia animos urgente nitimini: & tu nunc te artatum dicis: & tibi urbs tota non ſufficit: cui niſi obſidereris: forte pars minima dom⁹ forſitan una ſufficeret: quod maxime ſtudioſius euenire ſolet. Quid q̄ fere om̄is obſidio breuis eſt? A deſt loci ſolamen ac temporis æquanimitas: ſola deeſt ut lugeatis & queramini: non natura rerum ſed mollicies ueſtra eſt.

De Patria euerſa: DIAL. LXIX.

¶ Do.

Vid q̄ euerſa funditus eſt patria: ¶ Rō. An non fortunæ quarũdam ex his quas pauloante nominabam: & ſimiles aliarum innumerabilium audiuiſti: Tyrum & Thebas & Perſepolim Perſici regni caput euertit Alexdãer Macedo: Quod mireris: ad ſuggeſtum ſorti unius magnæ urbis tenuis fortuna eſt. Troiam euertit Agamemnon: Saguntum Hannibal: Carthaginem atq; Numantiam Africanus minor: Hieroſolymam Tyrus: Aliasq; alij. Romam nullus in totum diruit: ſed ſenectus attriuit: ciuilib⁹ adiuta diſcordijs. Et quid refert quis euerterit: quã conſtet euerſam? Ruinæ Mediolanenſis recentior fama eſt ſub Frederico Imperatore barbaro & immani: Quid tu ergo tuam patriã rebaris exemptam impio fortunæ: cui urbes maximæ atq; imperia ſubeſſent? An uſq; adeo te ſefellit amor: ut urbem unam: q̄ tu ibi natus eſſes: fingeres immortalẽ: cum ſit mũdus ipſe mortalis: Cœlum ruet ac terra: montes & maria mouebũtur: & creatã de nihilo in nihilũ redigẽtur: Tu uiſſe tuam patriam aut miraris aut quereris: Sunt quod pauloante dicebam: ut homib⁹ ſic urbibus mortes ſuæ. Non tam crebræ illæ quidem q̄ & pauciores urbes & diuturnioris æui ſunt: morti tamen obnoxia: non ſunt enim ſoli homines ſed præter animos: humana cuncta mortalia. ¶ Do. Patria ruit. ¶ Rō. Reſurget forſitan: Nam & aliqua ſurrexerunt: & quibusdam cecidiſſe materia fuit foeliciter reſurgẽdi. Mempe hodie Saguntum & Mediolanum ſedibus ſuis ſtant: At Mediolano proxima laudum Pompeij ultima: ut aiunt: mutauit locum iſſdem barbaricis manibus: & ſub idẽ tempus euerſa: Similiter & Hieroſolyma & Carthago. Spera ergo ſi ſpes cecidit: & de patria actum reris: caue tu ſuccubuiſſe fortunæ. Peior eſt enim animorum deiectio q̄ murorum: Virilis non foeminea: uirum decet pietas: q̄uis doleas patriam cecidiſſe: noli tamen ſimul occumbere quando tua nil iam ruina reipublicæ collatura eſt: quin teipſum & ſi quæ ſunt ciuium reliquia ad foeliciora tempora referuare ſatage: factis prius nõ lamentis opus eſt: ubi ſit etiam ipſa fuga laudabilis. Audiſti ut Terentio Varroni cuius culpa ac temeritate penerat imperium Romanum: publice ab omnibus gratiæ actæ ſunt: q̄ de reipublica non deſperaffet: quod feciſſe collega eius uir clariffimus: & culpæ om̄is illius expers uidebatur: ſi aliud nihil eſt reliqui: At tu ſaltem cum Biante bona tua tecum portans: q̄uis nudus: muros patriæ tuæ cadentis egredere: & ad illam patriam aſpira: cuius regni nõ erit finis: Quo cũ tan-

dem deo te uocante conscenderis: nō obſidionē metuas: nec ruinam: nec eorū aliquid quæ ueſtris in urbibus metuuntur.

De Metu perdendi in bello: Dialogus LXX. ¶ Metus.

A

b Ello uinci metuo. ¶ Rō. Pacē quære. ¶ Metus. Valde uinci metuo. ¶ Rō. Timor modestus cautionem: uāhemens uero deſperationem parit: quarum altera nil in bello melius: altera peius nihil in rebus omnibus. ¶ Metus. Magno præſij quator

terrore. ¶ Rō. Quid bellantium timor mali ferat atq; ex timore oriens mœſticia: Flaminius ad Thraſumenū: Crassus apud Charras: Pompeius in Theſſalia exptus eſt: quibus in locis & ſæpe alibi uerum poeticum illud apparuerit: Peſſimus in dubijs augur: timor. ¶ Metus. Euentum pugnæ nimis horreo. ¶ Rō. Differ interim dum ſpes redit: male pergitur unde abſtinendum mens terrorq; denunciant. Solet ineſſe animis præſaga quædam uis: cui obſtare fortassis non ſit uſq; quaq; conſilium: Non eſt exemplorum numerus ſeu ueterum ſeu nouorum: clariffimis tribus uti ſatis habui. ¶ Metus. Inſtatis pugnæ caſum metuo. ¶ Rō. Excute res tuas quas te melius nemo eſt qui nouerit: Vide ne non rei natura uel uirium defectus: ſed præſagium ſibi fingat ignauia: cui nihil uſq; non formidoloſum ac difficile eſt. Hæc ſi libertati igitur: ſi gloria: ſi ſaluti tuæ officit: uirtutis auxilio comprimenda eſt: excitandusq; animus & monſtrandum illi ſæpe pauciora eſſe & leuiora pericula q̄ pauores: obuerſari: ſæpe oculis falſas imagines rerum terribilium: quibus cōſternati quidam ſine ferro paratam ſibi uictoriam tradidere hoſti. Nō eſt enim falſus atq; inanis metus uero lentior: ſed eo ſæpe uāhementior: quo pauentem maiora omnia ſibi fingēs error quoq; præcipitat: Atq; ita q̄ poeta idē ait: Male cūcra miniſtrat ipetus. Si nec his attollere iacentē aīm potes ſed & tutē pauor exupat: cāpo abſtine: Vix bñ gerit: q̄ pauide gerit. Sic affectus in aciem ſi deſcendas: tecum erit qui contra te dimicet: tui enī ipſius aduerſus te melior pars rebellat. Malus ſemper hoſpes animi: peſſimus in bellum comes metus.

B

De ſtulto & temerario Collega: Dial. LXXI. ¶ Do.

A

f Tultum habeo ac temerarium collegam. ¶ Rō. Eſt aliquid cauſæ fateor ut timeas: ſed ex aduerſo aliquid eſt ut ſperes: Hoc enī ut quibusdam calamitatis: ſic aliis gloria præbuit materiam: Temeritas Terentij Varronis: Aemilio Paulo mortē pepit. At L. Furij & Minutij temeritas. M. Furio Camillo: & Q. Fabio Maximo ſingularem gloriam quaſiuit: Notæ ſunt hiftoriæ. ¶ Do. Eſt mihi collega præceps & inconſtans.

¶ Rō. Eſto tu conſtans & modestus. Nuſq; uirtus clarior eminet q̄ ſuo admota contrario. Cur non tu potius illū regal q̄ te ille præcipitet: ¶ Do. Eſt inſolentiſſimus collega. ¶ Rō. An tibi excidit: ut ipſi de quo nunc diximus Camillo: tribuni militum conſulari poteſtate quinq; ſimul collegæ imperio pares ultro ſe ſubmiſere. Habet hoc uirtus excellens: poſſeſſoribus ſuis auctoritatem: miratoribus reuerentiam ac pudorem cōfert: Nullo melius modo collegæ inſolentiam repræſeris q̄ inſtustria ac uirtute. Sic efficies ut illum tibi parem dici pudeat: ſicut puduit Minutium: & aut ſe ſponte ſubijciat honeſtiore ſuffragio q̄ ſi eum tibi populus ſubiēciffet: aut omnes intelligant illum tibi parem nomine: rebus imparem: & quicquid bene geſſeritis tuum eſſe: quicquid ſecus illius. ¶ Do. Collega mihi ſtultus obſigat ac peruerſus. ¶ Rō. Quædam per contrarium diſcuntur. Solent magiſtri tardiſcuſculis diſcipulis ineptum aliquid proponere: quod cum reſpuerit: diſcentis ingenium ad uera facilius retrahat: Redit ad memoriā obſcuri hoīs claz uerbū. Ante non magnū tēpus cū Florentia ciuitas ſtatū mutaffet: q̄ crebro nimis ac libenter facit: atq; ad imam plæbem frena reipublicæ perueniffent: unus ex inſolēti grege qui diu tenuerat illa & mœſtus amiſerat: uicini inopis mœchanici humiliatē ſpernēs: Et tu inqt qui neq; litteras noueris: neq; unq; patrios finēs exceſſeris: uili ſemp artificio uitā trahens cū paribus tuis: qualiter hanc tantā & tam nobile urbē reges: Ille aut nihil motus: Et quid negotij inquit eſt: Quid uos egeritis nullus ignorat: ſi per oīa contrariū agimus: aberrare non poſſumus. O uerbū dignū docti hominis ex ingenio prodiffſe. Tu nunc igitur in collega tuo contrarium tibi ſtatuas exemplar: cui diſſimillimus fieri uelis.

B

De incōſulto & præcipiti magiſtro militiæ: Dial. LXXII. ¶ Do.

A

e St mihi magiſter militiæ incōſultus ac præceps. ¶ Rō. Hoc aliquāto periculofius nō negē. Legiones ueſtras interroga iacētes ad Trebiā: ad Thraſumenū: & ad Cānas: multiſq; alijs in locis. Si remediū uis: dubiā linque militiā. Si id forte nō dat:

De Infausto Prælio: DIALOGUS LXXIII.

at tu fortiter atq; industrie ministeriū tuū age: ut inter tui ducis errores tua virtus emineat: nec te ruina opprimat aliena: sed tu poti⁹ si qua est uia publicæ humeros subijcias ruina: Rē difficile: sed neq; impossibile: neq; insuetā iubeo: Vt em̄ saepe multis militib⁹ obfuit uni⁹ ducis ignauia: sic interdum unius uiri uirtus & exercitū seruauit & ducem. Neu sim lōgi⁹ q̄ oportet: Tu res suis i locis quæres: mihi nominū & tempore cōmemoratio sola sufficiet. Publius Deci⁹ bello Sannitico: Calphurnius Flamina bello punico primo: African⁹ minor bello punico tertio: tribuni oēs militū ducūq; & exercitū seruatores: tanta esse tua uirtus ac felicitas potest: ut aliena infamia eximiā in gloriā tuā uergat. Anceps sane negociū: sed extrema in necessitate unicū. Proinde utcūq; alios fortuna rotauerit: tu uirtutis guber- naculū si mihi obseq uolueris: nec in pace: nec in bello: nec in uita destitues nec in morte.

De infausto Prælio: DIALOGUS LXXIII. CDo.

a T prælio uictus sum. CRō. Iam timor euanuit: Iperare incipies: hæc est horꝝ seri- es affectuum: Nam cū spes & metus de futuro sint: iam ut futurꝝ potest esse quod speres: sic futurꝝ esse desit qd timebas. CDo. Magno prælio uictus sum. CRō. Tantū ne aīo uictus sis: Nempe ille si cecidit actū est. Meministi ut Marcellus prælio uictus die proximo in aciem redijt: uictorēq; suū maiore q̄ ab illo pridie uictus erat prælio uicit. Et Iulius Cæsar ad Durachiū inferiori: ad Pharsaliā mox ingēti prælio uictor fuit. Multi prælio uicti: bello fuere uictores: Nō cadunt animi uiroz; fortiū unius lucis euentu: nō magnanīmi tantū sed lōganīmes sunt: Victus hodie: cras pugnabis cauti⁹. Ducis artē infausta prælia quasi tristes fidiq; edocent magistri: atq; ubi sit erratū plagis admonent: Sic agricolam sterilitas: architectū lapsus ædiū: equitē casus crebri: nauā graues acūt procellæ: errando discit. CDo. Victus sum. CRō. Non est uictus nisi qui se uictū credit: cuius spes obruta & extincta est: cuius animus amara deposuit. Aspice Romanos aīos: cū semp; tum præsertim bello punico secūdo: nō tam defectione socioz; nō cōspiratione regū ac gentiū: non tot infœlicibus prælijs ac ruinis pene ultimis uicti sunt: nulla unq; apud illos mentio pacis: nullum diffidētia uestigiū: nulla deniq; nisi alta prorsus & inuicta cōsilia. Hoc sane quid est aliud q̄ uirtute animi fortunæ duritiē mollire: atq; illā in pudorem sui & amorem tui cogere? Tandem igit ut dignū erat emersere: & millies strati surrexere altius: ut non hostes tantū suos modo tam formidabiles: sed totū mox ex ordine terraz; orbem uirtus illis ac fortuna subijceret. CDo. Victus sum fateor. CRō. Nūc demū incipis nosse fortunam: & hoc saltem boni fugiēs inuenisti: Nemo ferme res magnas gratis discit. Multos decet experientia: quos schola nō docuit: & præceptoribus surdū caput hausit oculis qd auri⁹ nō ualebat. Nulla rez; humanarū certior magistra q̄ aduersitas: nulla discutiendis erroribus aptior. CDo. Magno fortunæ uulnere corruī. CRō. Surge ne iaceas: Nusq; clarius q̄ inter fortunæ uulnera pminet animi magnitudo. Nūc nosce teipsum quantarūq; sis uiriū ualde ictus intellige. CDo. Speratā uictoriā amisi. CRō. Si insperatā: prudentiā quasi uisti: non speranda rez; pmutatio uideri debet. CDo. Victus sum bello. CRō. Bello uict⁹ libertatē retinet ac uitā: uitio aut uictus utranq; amittit: quisquis igit illi succūbit uere uincitur. CDo. Vict⁹ sum. CRō. Quid scis an illud magno Pōpeio Thessalico dictū: dicere & tibi cōueniat: Vincere pei⁹ erat: Vt dāni plus: sic peccati minus solet habere qui uincit. Lucz; ingens qd optantes quidā: nō uinci mō sed mori etiā elegerūt: Et pfecto mercantur egregie qui morte corpis quærūt aīa salutē: sed plariq; malis suis gaudēt bonis anguntur: tanta hoīm mētes habet cæcitas. CDo. Vict⁹ sum. CRō. Potest id qd tibi nō sciētia militaris inopia sed fortuito contigisse. Nusq; em̄ fortunatior: ut ita dixerim: fortuna q̄ in prælio: cū mltā alibi: illic oīa posse illā phibēt. CDo. Prælio uict⁹ excessi. CRō. At nō cōtinuo nud⁹. Possūt arma uictis auferri: ꝑa aut bona quæ sunt arma aī etiā q uident uicti retinēt. Ea em̄ ut ex incēdio ac naufragio: sic aduerso ex prælio efferunt: Nec illa tm̄ quæ in aīs ab dita ferro tangi nequeūt: sed illa qz quæ maxie piclitari in prælijs ac ferro exposita uident. Itaq; nō q̄sq; bello uincit: bellic⁹ sup spoliā laudib⁹: licet etiā armis amissis ex acie fugiētē: qd est ma⁹ in acie peuntē secū ducis eximij nomen ferre: Nā & ad Thermopylas Leonidam nō tā uictū q̄ uincēdo fatigatū inter ingētes stratoz; hostiū cumulos occidisse cū suis græcæ memorāt historia: q̄ Deiphobo famā Maro approbat: & i cāpis Emathijs si Luca no credit stetit ordine certo infœlix acies: Et nouissimo prælio qd in Africa cū Hānibale gestum est: nec meli⁹ instrui aciē: nec acrius potuisse pugnari: ut de uictore uict⁹: sic & de uictō itidē uictor ipse cōfessus est: uterq; ingēs rez; taliū æstimator: Quid amisit aut q uerā artis suæ gloriā: & bene gestæ rei cōscientiā nō amisit?

A

B

C

D

De Bello ciuili: Dialogus LXXIII.

CDo.

A
 b Ello quatimur ciuili. CRō. Nomē hoc a ciuib⁹ tractū: & tu un⁹ es ciuī: Vide ergo ne & tu unus sis huic malo fomēta prābentū & uirili pte culpā nō careas: Hic enī est mos alter altere inflāmat: donec singuli furorem publicū exciuerint: tū demū furor public⁹ singulos urget ac prācipitat: nec unq̄ publicū malū a se incipit: q̄uis accessiōe auctum totam infecerit: siue etiam euerterit ciuitatem: si primam tamē quāris originē singulorū: in erroribus radicatum est. Hoc est autem quod cauendū moneo: ne tu quoq̄ un⁹ fueris ex his qui uel materia uel flatu ciuile incendiū aluerint. Multi enim faciūt undē mox queratur: & quasi ab altero inflictum uulnus suis manibus factum lugent. Multi iam suo incendio periere. Q̄ si tibi nihil es conscius: pius est dolor boni ciuis in calamitate publica: sed quē soletur innocētia. Humanis enim malis nullum flebilis culpa est: imo quidem: ut quibusdam maximis uiris placet: nullum aliud est malum. CDo. Ciuili uexamur bello. CRō. In furore ciuium te sequestrum pacis exhibe: si id frustra est: at tu saltem pro libertate uel solus p iusticia partes fac: quod & si patriā fortassis iutile: at tibi certe laudabile: Vtriusq̄ rei exemplum: una tibi urbs dabit: Menenium Agrippam: & Portium Catonem hūc nouissimū. CDo. Implacabile ciuib⁹ bellum est. CRō. Si nil opis in te est: ambi alios: increpa: deprecare: obsta: castiga: obsecra:ingere quibus potes publicam ruīnam quā priuātas in se cōtinet: & cum nullius propria uideatur: est omnium. Deniq̄ hinc pietate: hinc terroribus animos placa. Si nil apud homines proficis: deum ora: opta ciuium respiscētia: & salutem patriā: modisq̄ om̄ibus boni ciuis officium imple. CDo. Bello ciuili res publica in extremo est. CRō. Ne quid uel ciuilib⁹ uel externis bellis inopinum accidat: ne quis imparatum casus opprimat: semper hoc unum uolue animo: non homines modo sed prāter animos humana omnia esse mortalia. Et ut hominibus: sic urbibus & magnis imperijs suos morbos nunc extrinsecus obrepentes: nunc ipsum intra corpus exortos in quibus sunt secessiones & simultates & discordiā & bella ciuilia: Esse omnibus cōstitutum terminum qui prāteriri nō poterit: suum finem cunctis quā uidentur instare: & si paululū differatur: affuturum tamen. Vbi sunt urbes clarissimā: fuisse syluas asperrimas & futuras esse. Stulte de se sperare urbem aliquam quod assequi regina urbiū Roma nequiuert. Hoc inter fata hominū atq̄ urbiū interesse: q̄ illa propter innumerabilē infinitamq̄ frequentiam & uitā breuitatē quotidie in oculis sūt: Hęc propter raritatē atq̄ æuū longi⁹: uix semel multis in sæculis & cum stupore cernuntur. Hęc te cogitatio firmiorem contra omnes casus tam publicos q̄ priuatos faciet. Hęc tibi demum & si non amœnam at utcunq̄ tolerabilē uiam sternat ad iopiam: ad exilium & ad mortem: docebitq̄ hoc proprium patriā tuā malum: quod omnibus est cōmune.

De discordia animi fluctuantis: Dial. LXXV.

CDo.

A
 a Nimi discordia laboro. CRō. Nullum hoc bellum peius ne ciuile quidem. Illud enim ciuib⁹ inter se: hoc homini secum est. Illud iter partes populi in plateis urbium: hoc intus in anima: interq̄ ipsas partes animā gerit. Itaq̄ cū sit belli quādam species quā plus q̄ ciuile bellum dicitur: ubi non solum ciues sed cognati etiā inter se pugnant: quale inter Cæsarem & Pompeium fuit: de quo dictum est. Ille locus fratres habuit: locus ille parentes: quanto hoc bellum iustius nomen id uendicat: ubi non pater contra filium: nec frater aduersus fratrem: sed homo ipse contra se litigat: quo durante litigio nulla quies animo: nulla potest esse securitas. CDo. Discordat animus: & diuersis secum pugnat affectibus. CRō. Diuersitatem illam abijce: Vnum uelle incipe: tunc composita erit & immota pax animi: cum discordes affect⁹ quasi seditiosi ciues in unam conuenerint uoluntatem: Alioq̄n ut cōtrarij & corrupti humores febrē corpore: sic contrarij affectus febrē pariūt aīōe: quā tāto est piculosior: quāto & anim⁹ corpe est nobilior: & aterna mors terribilior t̄pali: Vtrobicq̄ t̄n adhibitū t̄pamentū & æq̄litas quādā ad salutē ē uia. CDo. Pugnat animus nec quid uelit eligit. CRō. Malum simul maliq̄ causam stringis: quia nempe nō eligit ideo pugnat. Eligat: & cōfestim pugna cessabit. Eligat dico bonū uelle: Nā si malū magis magisq̄ certabit: Vitia enī inter sese pugnat. Semper uirtutū concordia summa est. CDo. Anim⁹ in tres scissus dissidet. CRō. Animū i tres ptes distinxere philosophi: quā primā in arce: hoc est in capite locauerunt: moderatricē uitā hūanā: cælestē: serenā: sp̄ deo p̄ximam: ubi tranquillā honestaq̄ uoluntates habitant. Duarum reliquā: alterā in pectore ubi irā astuant atq̄ impet⁹: Alterā subter præcordia: ubi cōcupiscentiā atq̄ libidines: duæ

De ambiguo Statu: Dial. LXXVI. De Vulneribus: Dial. LXXVII.

plex huius pelagi tempestas: quid agendum igitur tibi sit uides. Fac quod Menenius ille cuius pau-
lo ante memini: persuasit plerumque ut subesse patricijs in animum induceret: quo impetrato: ur-
bern scissam in duas: ad unitatem salubri consilio reduxit: Et tu coage: uel consilio: uel ui-
tes ignobiles parere nobilibus: tum demum & non aliter animi pacem spera: qua sublata quod
aliud quam uaga semper & propositi inscia: & fluctuans & inconstans uita hominum est & ca-
ca prorsus & misera: Multi prius ex hac uita abeunt quam quid uelint sciunt. **CD.** Fluctuo in
consilijs nec quid uelim scio. **CR.** Iam dixi: multis hoc accidere: non uno aliquo tantum
in tempore sed & in omni uita: & usque post uitae finem. Et profecto ex omnibus quae dixisti: di-
sturus ue es: uix hoc malo per aliquid inuenies. **CD.** Fluctuo & in diuersum agor. **CR.**
Maximum argumentum male se habentis animi fluctuatio est: Ut enim corpus agrum saepe
thoro uoluitur: sic aeger animus consilijs agitatur: de quo uix ulla mihi spes salutis parum-
per abest: quin melius sperem de homine uitijus pertinaciter inhaerente: qui si conuersus fue-
rit ad uirtutes: in his forsitan constantis erit: quam de homine uario: nullis se consilijs applicat:
qui & si boni aliquid inceperit non consistet neque perseverabit: indocilis stare Et fieri potest
ut de hoc intelligere liceat Senecae illud obscurum: Quod tota uita elabatur aliud agentibus:
modo enim hoc modo illud agentes nunquam idem: semper aliud agere sunt dicendi: quam uis &
alios sensus locus ille recipiat. **CD.** Inter uarias curas iactor. **CR.** Quasi inter tumidos
fluctus uitae tuae puppis consilij inops & magistro destituta concutitur naufragio proxima:
ni tu illam dum nondum manu clauus excidit tuto aliquo & salubri sistas in portu: iactisque
ancoris conuiescas prius quam te animi tempestas oppresserit. **CD.** Fluctuo propositi in-
certus. **CR.** Hinc praeter animae pericula: quae innumerabilia & immensa sunt: ipse quoque
oris habitus prodit uarius & inconstans: similisque animo a quo uultus fingitur: ut ait Cice-
ro: dumque hoc in statu fueris: nunc laetus: nunc tristis: nunc pauidus: nunc securus: nunc ce-
ler: nunc tardus incedes insigni uarietate conspicuus: quale aliquid traditur de Lucio Ca-
tilina: At ubi te primum composueris atque ad unum aliquid direxeris: unum uelle coeperis:
quod bonum utique sit oportet: quoniam natura malorum semper uaria est: Vbi hoc inquam fe-
ceris: praeter animi quietem rerum optimam uniformitas quoque uultus ac tranquillitas con-
sequetur: nec spe ulla: nec metu: nec moerore muranda nec gaudio: res quidem uenerabilis &
paucorum hominum: quae apud ueteres graecos in Socrate apud uestros in Lelio laudata est.
Postremo uero in principibus uestris Marco Antonio & Aurelio Alexandro.

De ambiguo Statu: Dial. LXXVI. **CD.**

Mbigo in statu sum. **CR.** Quid est quae so de quo ambigis: Moriendum ne mor-
talibus: an spernenda quae fugiunt & nullam in prosperis spem habendam: an inuincibiles
casus reze esse sed tolerabiles: nec flecti quidem sed frangi posse fortunam: At haec omnia cer-
ta sunt. **CD.** Ambiguo in statu positus quod de me futurum nescio. **CR.** Vbi: quoniam: qualiter mor-
raris ambigere quidem potes: mori autem oportere: nec male mori posse: quod usque in finem bene uix-
erit: nec cito mori quibusuis in spatijs uitae uiri boni munus impleuit: Vel si id non licuit: at
spem dedit: nec alibi quam in patria qui mundum omnem sibi patriam fecit: nec alibi quam in exi-
lio: qui ueram suspirat ad patriam: dubitare nisi desipis nullo potes modo. Vnde igitur istae
ambages: de fortuna forsitan: an tibi fidem: quod uix ulli unquam fecit: an suos potius moref-
seruet tanquam pelagus procellosum: nunc ficta tranquillitate fallax: nunc fluctibus altis minax:
nunc horrida naufragijs: Ne de hoc quidem ipso: si qua tibi experientia rerum est: dubita-
tio ulla supererit: quam uis enim euentus ambigui: ipsa tamen ambiguitas: ipsa & uirtus quae
te inter incerta certum faciet: cui cum te totum dederis: prouisa omnia nihil erit am-
bigui. **CD.** Ambiguus status est mihi. **CR.** At non ambiguus deo: id sat est: illi te ipsum
fidens crede: & dic ei: In manibus tuis sortes meae. Id cum pie feceris: pone metum: pone am-
biguitatem: pone sollicitudinem. Ille scit quid de te acturus sit: nullius rei dubium: parua qui-
dem sed firma in nauicula magnum sulcas mare. Fides tuaque salutis amantissimus guber-
nator est: Quid refert an uiam uector ignoret si magistro nauigij nota est:

De Vulneribus acceptis: Dial. LXXVII. **CD.**

Vulneribus crucior grauissimis. **CR.** O si animae tuae uuln' aspicias: quam tibi haec
leuia uideantur: sed uos delicatissima corpora insensibiles pene animas habetis. Altera
uestri parte nihil: altera pati omnia pati: quod est funestum non sentire. **CD.** Vulneribus
infectis afficio. **CR.** Hostilis mucro lorica penetrat: non animam. Ille nisi ultro suis sese armis

De Vulneribus acceptis: Dialogus LXXVII.

B
 spoliēt iuiolabilis ferro ē. Disputatū habes a magno quodā uiro; paruo quidē sed arguto uolumine: neminē lædi posse nisi lædāt a seipso: Cui sentētiā: quīs ab opinione hoim uā hemēter abhorreat: p̄ yitate subscripserim. ¶ Do. Grauiſſimis multisq̄ uulnerib⁹ laniat⁹ sum. ¶ Rō. Nullū uuluus grauius eſſe poteſt q̄ ad mortē: talia uero uno in corpore multa eſſe nō poſſunt: Si unū ergo grauiſſimū: reliqua omnia leuia ſint oportet. Tribus & uiginti uulneribus confixus Cæſar: unum non amplius lætale habuit: ut ſane fuerint cuncta lætalia: plus ne q̄ ſemel mori potuit: Multa licet ac profunda ſint uulnera: unus eſt uulnē: eſſe ctus: quorum ſæpe etiam in corpus extinctum inhumana repetitio non uulnerati pœnam: ſed ſæuitiam uulnerantis exaggerat. ¶ Do. Vulneribus debilitatus ſum. ¶ Rō. Sit utinā ſimul debilitata ſuperbia cum ſororibus ſuis: & acceſſerit uulnē: comes humilitas: ne de nihilo ſcriptum ſit: Humiliaſti ſicut uulneratū ſuperbū: Bonū uulnus & utile q̄ pluriū ac maiorū uulnē: medicina eſt. ¶ Do. Vulneribus deformatus ſum. ¶ Rō. An adoleſcentis illius obliuiſceris: cuius mētio bis in hoc ſermone incidit: Sero quidem ſponte faceres q̄ ab alio factum gemis. ¶ Do. Tranſuerſo uulnere facies exarata eſt. ¶ Rō. Non uulnus ſed cauſam uulneris attendo. Iuſto cicatrix bello parta miris modis honeſtat faciem: Viri fortis ſpecioſum pro iuſticia ſuſceptū uulnus multoq̄ ſpecioſior eſt mors. ¶ Do. Vulnere accepto claudus ſum. ¶ Rō. Dictū tenes Horatij Coclitis: qui cū die illo quo mirabili magis q̄ credibili fortitudine atq̄ constantia ſolus Thuſci regis exercitum ſublicio in ponte ſuſtinuit: teſtudine ſuorū manibus a tergo fracta & collapſa hoſtibus clauſum iter ſentiens: utq̄ erat armatus & mille hinc atq̄ illinc miſſilibus circumuentus: ex alto ſe in tyberim proieciſſet unoq̄ cum uulnere unde claudus manſit inter ruendum accepto: nando ad ſuos corpore reliquo incolumis perueniſſet: Idq̄ uitium ſibi poſt tempus impetitione honoris obijce- retur: ſic eluſit aduerſarium: Minime enim inquit claudico: ſed ita diſi immortales uolueret: ut per ſingulos paſſus meminerim triumphi mei: Præclarum plane factiſq̄ par dictum. ¶ Dolor. Manum uulnere perdi- di. ¶ Ratio. Si læuam: damnum leuius: At ſi dexteram: Marci Sergij uiri fortiſſimi remedio uti licet: qui hac manu bello punico amiſſa ſibi ferreā fabrefecit: cum qua multis ac trucibus prælijs: non ocioſus bellator interfuit. Id ſi paſſe uulnere: dextræ officium in ſiniſtram transfer. Noſti ut Cæſareus miles Attilius bello Maſſilienſi: cum iniectam puppi hoſtili dextram amiſſiſſet: læua prehēſam tenuit donec pelago mergeretur. ¶ Do. Vtræq̄ manus ferro abſciſa eſt. ¶ Rō. Vbi plus licētiæ fortuna: ibi plus negocij uirtus habet: fortunæ tamen omnis aculeus uirtute contunditur: hac armatus etiā ſine manibus fortis erit. Memento Cinigeri Athenienſis: qui poſt Marathoniam pugnam: opus immortalis Melciadis hoſtibus ad naues profugis imminens: obruncata manu dex- tra qua una nauium fugæ plenam ſtrixerat: ſiniſtrā mox adhibuit: qua ruſus abſciſa: ſeræ in morem morſu poſt affixo ſic tenuit quos aliter nō ualebat. Nec tibi miles ille Cænſis exciderit: qui uulneribus uſu manuum priuatus contra ſuis intētum ſpolijs uictorem: q̄ unum ſibi ſupererat dentibus quidem pro manibus uſus eſt: ceruicemq̄ eius arreptam ulnis implicuit: nec laxauit prius q̄ auribus truncis ac naribus: os hoſtis lacerum tuens: ſeq̄ ultus moriens iā lætior expiraret: Ferocia hæc: Illa ſuauiora mitibusq̄ animis aptiora re- media: ut ſemper ceu rem fragilem caducamq̄ teq̄ uelociter deſerturam corpus aſpicias: ut cum id euenerit: nec concidas nec mireris quidem: ſed exteriore membrorū miniſterio amiſſo in ipſos animæ ſinus intimos te conuertas: ubi inuenies aliquid magnifice loquendum agēdumq̄: nec lingua opus eſſe nec manibus. ¶ Do. Vulneribus deformatus ſum. ¶ Rō. Dixi iam: immo ſi cauſa uulnere pulchra eſt: honeſtatus ac inſignitus uiri quidem fortis pro iuſticia magnū aliquid aggreſſi durumq̄ aliquid perpeſſi: non fœdis frons ſulcata uul- neribus uideri debet: ſed notis ſtellata fulgentibus: neq̄ uero cicatrices aut uulnera ſed uir- tutis ſunt dicēda ueſtigia: & præclaris affixa frontibus ſigna meritoꝝ. Proinde ſi Cæſarē illū quoq̄ Centurionē Ceſium Sceuā miræ uirū fortitudinis ſed iuſticiæ nulli⁹: mille laceꝝ p̄oſſumq̄ uulneribus hoſtes quoq̄ uenerati: & p̄pter unius uirtutis admirationē uulnera ipſa deoſculātes armorū fragmina & ſagittas & tepēti cadauere educatas deoꝝ templis ceu ſacrum aliquid affigebāt. Quid de fortis iuſtiq̄ uiri precioſis uulneribus ſentiendum ſic in- telligis. ¶ Do. Vulneribus multis inſirmus ac deſormis ſum. ¶ Rō. Curate miſeri uulne- ra: niſi nūc ſanētur hæſura perpetuo. De his em̄ terra uiderit quæ illa conteget cōſumetq̄: cicatricolaq̄ corpa excipiēs: plana reſtituet. ¶ Do. Inſiſto uulnere hac aut illa parte cor- poris trunc⁹ ſum. ¶ Rō. De partibus litigas: totū ilico relicturus.

De Rege sine filio: Dial. LXXVIII. De Regno amisso: Dial. LXXIX.

De Rege sine filio: Dialogus LXXVIII. CDo.

r Egnum est mihi non filius. CRō. Parum ne tibi igitur sollicitudinū & curarū regni on^o iposuit nisi filij insup pondus accesserit: Sarcinis uestris delectamī & dulce est uobis sub fasce succumbere. Nullū publicum pondus regno grauius: nulla priuata sarcina grauior q̄ filius & si nulla charior. CDo. Cui regnum dimittā: nullus est filius: CRatio. Dimitte ciuibus libertatem: nil illis gratius: nil te dignius potes. Fuerunt qui uiuētes nec successore carētes hoc ipsum facere meditati sunt: Hiero Syracusius & Augustus Cæsar. Quāto uero satius fuerit multis benefacere cum possis: q̄ optare ut uni malefacias: Quid est aut meli^o: quid dulcius q̄ in libertate uiuere: quid peius: quid periculosius q̄ regnare: CDo. Non est filius quem heredem regni faciam. CRō. Non est tibi materia perpetuandæ tyrannidis: Nam quid sunt aliud regna q̄ uetusta tyrannides: Non sit bonum tempore qd̄ natura est malum. Adde quod persape qui in regna succedunt a maiorum suorum calle discedūt: Exemplo sunt Hieronymus Siculus tyrannus: & Iugurtha Numidicus: qui Romanorū amicitiam tanta fide ab auis tanq̄ fideliter diu cultam: cum sua uterq̄ pernicie: alter insolentia: alter perfidia uiolarunt. Non habes igitur successorem regni: non habebis tuorū actuum euerforem: sed habebis populum tui nominis amatorē & cultorem: tui memorem: libertatis tibi per sacula debitorem. Bene tecum egisse fortunā credito: & melius multo q̄ filium tibi uel abstulit uel negauit: q̄ q̄ regnum dedit. CDo. Sine filio rex sum. CRō. Nunc honestius atq̄ liberius regna: Sape amor filiorū ab amore uirtutis animum deflexit. Legisti ut apud Taprobanem insulam ingētem: quæ lōge trans Indiam in orientali sedet oceano: per transversum diametrum obiecta Britāniæ: Rex arbitrio populi cōsentientis eligitur: uir ex omnibus optimus: Nihil sanguis: nihil opes p̄sunt: Omne suffragium de uirtute oritur: ita ut nunq̄ iudicio fauor officiat. Sancta & foelix electio quæ ad nostros reges utinam peruenisset: neq̄ malis peiores & peioribus pessimi succedentes orbem terrarū tradita per manus nequitia ac superbia corrupissent. Illic tamen quantumlibet optimus ac perfectus uir unanimi sententiā omnium comprobato: ad regnum tamē nō perueniat nisi & senex & filijs carens: ne aut ætatis feruor aut filij amor trasuersum quo non expedit animū agat. Ita qui & si filium habet: ad regnū non assumitur: & si post regnum illi forte filius natus sit: statim regno cecidit: Neq̄ enim prudētissimi uiri possibile opinati sunt ut idem animus simul & populum curet & filium.

A
B

De Regno amisso: Dialogus LXXIX. CDo.

r Eegno excidi. CRō. Iam solacij genus est filiū non habere. CDo. Regno excidi. CRō. Vtilis casus: in præcipiti sedebas: saluus in plano deposit^o: & periculosam altitudinem post terga respiciens: uidebis te regni solio descendētē: ad priuatam atq̄ requiem ascendisse. Et si nulla est sine securitate iucūditas: nulla foelicitas: aliq̄to iucundi^o te: aliquātoq̄ foelici^o atq̄ ita alti^o eē q̄ fueras cognosces. CDo. Regno depulsus sū. CRō. Habeto gratiam depellenti: duræ aurib^o: aīo liquidū qd̄ iubeo. Depulsus em̄ es unde erat abeundum: & quod sponte debueras coactus facis. Optanda uis equidem non deflenda: Nam quis pudor hominem natum aut regnum super homines optare aut se parem factum hominibus indignari: si excellere pulchrum atq̄ optabile: quid ni omnium pulcherrimæ rei excellētia exoptanda sit: Non superbiæ igitur neq̄ licentiæ: sed uirtutis: ex qua uera diademata regum non ex gemmis auroq̄ fieri: Nemo tam auri cupidus aut gemmarum est qui neget: Quis autem quæso hominum nō uidet: inter homines principatum humanitati debitum: nō opibus quæ opulentum hominem faciunt: non humanum magis atq̄ ita nec meliorem certe nec hominib^o altiorem: Sed hic unum ex multis erroribus uestris est in excellentiæ appetitu: quam in sua sede contentam ubi non est quaritis: nō uidentes consequentiam rerum ueram & causarum. Sicut enim inter diuites diuitijs: inter robustos uiribus: inter formosos forma: inter disertos eloquentia: Sic profecto inter homines humanitate præcellitur. CDo. Regia de sede cecidi. CRō. Si incolumis perrarum: Solēt enim qui sic decidunt perire regnoq̄ simul atq̄ anima spoliari: quibus illa relinquitur: tranquillior gratiorq̄ si sapiunt uita est: Quod illos minime latuit: qui non collapsi aut depulsi: sed & stantes & uolentes: aut imperio cessere: aut pontificatum iam sublimiorē regnis & imperijs reliquere. In quibus Diocletianus clarum nomen habet: qui dimissum ultro ad imperium reuocatus spreuit opes turbidas: ancepsq̄ fastigium & quæsitum ab alijs quærendumq̄ tantis cædibus rursus oblatum expertus exhorruit: & philosophice grauiorq̄ cum amicis iocans: oleribus quæ in hortulo suo priuatus sibijse plantauerat: posthabendum

A
B

De Proditione: Dialogus LXXX.

C censuit. **¶ Do.** Regia arce detrusus sum. **¶ Rō.** Latentiū illa discriminum plena erat: inter quæ dudū cæcus animi: quibusdā uelut aureis nec minus urgentibus: quia fulgidis manibus atq; cōpedibus: tenebaris: quibus nunc solutus lumine reddito: qd̄ fortuna suis auferre sequacibus solita est: illius circularicis instabiles ludos uides. Et quis auarus adeo: ut nō auro uisum redimat: eligatq; inopem magis itegritatē nobilissimi sensus: q̄ diuitē cæcitatē: Atqui nō minus nobilis: sed sine cōparatione nobilior animi uisus est q̄ corporis: Illum gaude regni nutātis impendio redemisse: rem magnā paruo precio: neq; rem unā tantum: nō modo em̄ cæcitas cū regno abiit: sed libertas redijt: publico seruiicio liberat⁹ es. **¶ Do.** Regia exuor maiestate. **¶ Rō.** Chlamys regia sceptrūq; & diadema: crede expertis: ponderosissima reꝝ sunt: multiplici leuatus falce queri desine. **¶ Do.** Regnū amisi. **¶ Rō.** Immo quidem euasisti: & nudus ex ingenti fastigio enatasti: Solent terræ redditus querelas præmere uotaq; soluere. **¶ Do.** Regni fœlicitatē perdi. **¶ Rō.** Seu fœlicitatē miseram: seu fœlicem miseriam dici mauis: hanc fateor perdidisti: seu utrāq; simul falsam fœlicitatē uerāq; miseriam. **¶ Do.** Regnū simul ac potentiā regiasq; opes pdidi. **¶ Rō.** Gaudendū perditis quæ te pdere potuissent. **¶ Do.** Regni potestate careo. **¶ Rō.** Et regni curis & calib⁹ quorū tædio atq; odio quidā solio excedere uoluerunt: qd̄ ut uellet: Augustū modestia: Neronem metus impulit: Nōnulli etiā excesserūt: ut pauloante memorauī. Id qui uelle non potest (Sūt em̄ peruicaces & indomitæ uoluntates) necessitati saltē uictoricꝝ suo gratias agat ad eum statū ui redactus quē optasse debuerit. Primū boni animi uotum esse debet: honesta consilia libenter amplecti: proximū uel coacte: Qd̄ magnū illū Syriæ regē non præterit Antiochum: qui omni quæ cis tauꝝ est Asia priuatus: senatū populocq; Romano gratias agebat qd̄ eū magna nimis sollicitudinē liberatū ad mediocria redigissent. Facete qd̄ ille si fictē: sapiēter grauifq; si uere. **¶ Do.** Regni e solio descēdi. **¶ Rō.** Dicebā supbiæ ipudentis: addam & amentia negligētis esse conditionis oblitū: fastidire quod sis: esse uelle qd̄ nequeas: Non possunt omnes homines reges esse: sit satis esse homies: quid non sui regni audis sua sordet humanitas: Quiescite miseri: bene secū agi putēt hi qui reges eē deserint. Cū em̄ dura oīm mortaliū: tum durissima regū sors: quorū & uita innocens labori & scelerata infamia: atq; utraq; periculis exposita: quocūq; se ueterit difficultatū scopulos rerūq; naufragia circa se uidet: Hic erupisse tu miser: ducis: nil unq; tibi fœlici⁹ accidit q̄ qd̄ miserimū arbitraris. **¶ Do.** Regnū meum ad aliū translatū doleo. **¶ Rō.** Non tuū certe: sed fortunæ: quæ si donare illud tibi potuerat: cur auferre cum uelit & trāsferre nō possit: Vide autē ne præter transferentis uolūtate: quæ sola sufficiens est: aliæ etiā causæ fuerint trāsferendi: Illæ scz quas quidā sapiēs uir expræssit: Regnū inquit a gente in gentē transfertur propter iniusticias & iniurias & cōtumelias & diuersos dolos. **¶ Do.** Rex esse desij. **¶ Rō.** Hō esse incipis: Ea est enī regū insolentia: ut qd̄ esse dignatus est: dici se hoies dedignenē.

De Proditione: Dial. LXXX.

¶ Do.

A **P** Roditus sum ab amicis. **¶ Rō.** Hostibus credo: Si amici em̄ essent: nō te pderēt. **¶ Do.** A familiaribus sum prodit⁹. **¶ Rō.** Ambiguū ē nomē: & familiaris amicus & familiaris hostis dicitur: quo periculum maius uita hominum non habet. **¶ Do.** Proditus sum ab eis quibus ante alios fidebam. **¶ Rō.** Vix fallitur qui non fedit. Enimvero quo maior quisq; eo minus potest tute fidere: eoq; plus fidere ac pluribus est necesse. Vnde fit: ut cum commune: tum uel maxime regum sit prodi: neq; omnino ullum genus tam obnoxium huic malo: Proditus a suis: ut fama est: Priam⁹: Proditus Minos: Nysus: Oethes: Agamemnon: Alexander: & ante ipsum Darius. Prodi ex nostris Romul⁹: Tarquinius Priscus: Seruius Tullus: Africanus minor: magnusq; Pōpeius & Iulius Cæsar: & mille aliij: uel reges: uel regibus altiores. Et quid proditos loquor: quasi querēdi sint. Quis autem non proditur & in paruis quotidie & in magnis: nisi cui nullus est penitus a quo prodi possit: Prodit⁹ ad extremum Christus: nec regum peste terrestrium cœlestis ille rex caruit. **¶ Do.** Proditus sum magisq; meorum fraudibus: q̄ proprijs tãgor incommo-dis. **¶ Ratio.** Pie id quidem ac magnifice: Nā & Africanus ille cuius proxime memini sese territum: non tam mortis metu q̄ insidiarum a suis apud Ciceronem dicit: Verumtamen neutro nimirum tangi debes: quando enim ita iacta sors est ut lucrum ac perfidia proditoris: bona fides damnumq; sit proditi: elige utrum mauis. **¶ Dolor.** Proditor me fefellit. **¶ Ratio.** Plus ille sibi nocuit q̄ tibi: te prodidit: se perdidit: te pupugit: se confodit: te duth spoliat se perimit. Tibi enim regnum forte uel opes: sibi animam: famam: cōscientiā

De amissa Tyrannide Dialogus LXXXI.

quietem conuictumq; hominū eripuit. Nil scelestius proditore: nil turpius sol uidet: cuius obscenitas tanta est: ut qui artificio eius egent execrent artificem: & qui ceterorū scelerum famam quærunt: huius infamiā reformidēt. **CD**. Proditus sum. **CR**. Proderit forsane tam facile iteꝝ prodi possis. Multi sãpe paruis damnis admoniti: magnis occurrere didicerunt.

De amissa Tyrannide: Dial. LXXXI. **CD**.

tyrannidem amisi. **CR**. Si utile damnū est amisisse regnū: quanto est utilius tyrannidem amisisse: Et si em̄: ut dixi: cum de rege sine filio loqueremur: pene om̄ia regna tyrānides fuerint: tempore tamē quāsierūt robur: ac obliuione hoīm uelū sibi iusticiæ texuere: tyrānidis iniusticia simul ac nouitas odiosa est. **CD**. Tyrannidē depo sui. **CR**. Sarcinā reipublicæ grauē: tibi periculosam: nulli bono utilē: dānosam multis: oībus odiosam. **CD**. Tyrannidē exui. **CR**. Ne sis nudus: indue iusticiam: modestiam: parsimoniam: honestatem: pietatē: clementiam: charitatē: uestes optimas: quibus comparandis: nullo opus est auro: sed sola animi uoluntate. Vestes paratas bonis oībus: tyrānis uel incognitas uel inuisas: qui margaritis ac purpura obuoluti: humanitate interim ac uirtutibus nudi sunt. **CD**. Ciues mihi tyrannidē extorserunt. **CR**. Libertatē sibi debitam receperūt: uitam tibi inde debitam reliquerunt: Tu hanc ciuibus tuis debes: qui tibi præter odium nihil debent. Ita pro gratiæ actione querimoniā instituis. At iam pridē mos iste percubruit: ut qui fecit iniuriā queratur: qui passus est sileat. **CD**. Longa tyrānide spoliatus sum. **CR**. Seruierunt tibi quibus forsitan te seruire dignius fuit: nūc iniuriā longi & iusti feruitij finem uocas: cū iusticiæ principiū iniusticiæ finis sit: ut si multorū calamitates populorū unius hoīs pauisse licentiam turpe fuit: pulchrum sit pascere desisse: deq; hoc cōqueri impudentiæ sit extrema. **CD**. Longa tyrannide sum defectus. **CR**. Sponte descēdisses melius: optime uero nō ascendisses. Nunc qualitercūq; descēdisses: bonū ideo: quia iustum: meliorq; coacta iusticia: q̄ uoluntaria iniusticia est. Audite impiū tyrannū apud inferos exclamātem: Discite iusticiā moniti. Audite & me apud superos exhortantē: Discite iusticiam uel coacti. Hæc em̄ tempestiua: hic utilisq; ni respuit: Illa ibi admonitio utiq; sera ē: Frustra em̄ discitur qd̄ fieri amplius non potest. Ponite uero iam tumentes aīos: superbūq; & ferox dominandi uotum ponite: & si non prius saltē post tyrannidē amissam: tyranni esse desinite: & optandi: quod iam assequi nō potestis: finem facite: si non iusticiæ saltem ueracundiæ hoc præstare: ut mutatis moribus & nouo habitu mentis assumpto amissione diuitiarum ditiores facti: quantū fortunæ detrahatur: tantū animis addidisse uideamini. Nunq; ne igitur aduertistis: ut non solus ille rex regum & dñs dominatiū omnipotēs a quo omnis potestas est in cœlo & in terra: manum muneribus suis plenam & extēdit & retrahit: occultis sãpe iustis semper ex causis: sed temporalis quoq; rex regem: tyrannus tyrannū: & gens gētem deicit atq; pessundat. An uero nec prophetam illum querulum audiuistis: Et cōgregabit inquit quasi harenam captiuitatem: & ipse de regibus triumphabit: & tyranni ridiculi eius erunt: Coaptate animū fortunæ: seu diuinæ potius uolūtati: & cauete ridiculum fœdumq; illud exemplū Dionysij tyrannorū pessimi: qui patria pulsus in exilio puerilium literarum scholas tenuisse dicitur: ut quam in ciues non poterat: in pueros tyrannidē exerce-ret: Trux ingenium affixumq; proposito honestiq; insciū atq; æqui iuris impatiens. **CD**. Tyrannide amissa ualde doleo. **CR**. Quātum doleres iustæ possessionis amissionem: qui tam doleas iniustæ: quantum re propria spoliari: qui sic doleas aliena. **CD**. Tyrānide me deiectum grauiter fero. **CR**. Feres leuius si causam libres. Multi quidem tyrannorum solo nominis odio ceciderunt: Plures tamen certas cadendi causas habuisse notissimum est & quotidie fit notius. Apud Aristotelem quidem legis in politicis: q̄ propter uxorum iniurias multæ tyrannides perierūt. Id quoquo modo seu actiue seu passiuè acceptum fuerit: uerum erit: hoc est: seu propter iniurias a tyrannis illatas uxoribus alienis: seu alijs illatas ab uxoribus tyrannorum. Primi exemplum habes: nō modo tyrānidum: sed regnorum Troiani scilicet & Romani. Secundi uero Agidem Lacedæmonum tyrannum: qui cum ipse sibi subditos spoliasset: ad spoliandas eorum uxores amatissimam suam coniugem destinabat: quæ sibi causa nō ultima esse potuit maturandæ calamitatis: q̄ uis hic Aristoteli notus esse nequerit: qui ætate floruit Alexandri: neq; tā lōgæu⁹ fuit ut ad hui⁹ ætatē puenire potuisset uideatur: cū tamen eisdē in libris non sine admiratione quadā Hieronis ac Gelonis nomen inueniam: qui qualiter sibi notū esse potuerint: attenta ratione tempore non satis expedito.

A

B

C

D

De Perditis Arcibus: Dialogus LXXXII.

B **CD**o. Nec ego alienis iniuriosus uxoribus: nec mea uxor alicui tyrannide: tamen excidi.
CRo. Sape se nocentissimi innocentes putant: sunt tamē & aliæ non minores causæ præcipi-
 pitandæ tyrannidis: Insolentia sc̄q̄ quæ Iulio Cæsari apud historicos obijci: Illa præsertim
 q̄ senatui se honorificētissime aduenti non assurrexit: quæ hodie nec causa quidē ulla esset.
 Crudelitas quoq̄ quæ Mezentium apud Virgiliū ad supplicium reposcebat: Gaium ꝑo Cæ-
 ligulam: & Neronē: & Domitianū ad supplicium traxit: Et inuidia qua maius tormentū nō
 inuenisse Siculos tyrannos Flaccus ait: neq̄ uestros hodie maius inuenire res loquit: Po-
 stremo nulla tyrannoz aut maior pestis: aut crebrior auaricia est. Itaq̄ reliquæ singulorū:
 hæc est oīm. Reliquæ singulos ciues afficiūt: hæc populū uniuersum. Superbia & inuidia ip-
 sos inter tyrannos regnāt: Crudelitas inter paucos sæuit: Auaricia inter oēs. Quiescit illa
 nōnunq̄ ac minuit: hæc semper crescit ac uigilat. Qui præesse igif in populis uolunt: uita-
 re imprimis hoc uitium decet: oēm q̄ uitij huius infamiā oēm q̄ suspicionē: Nihil est em̄ q̄
 odiosum æque faciat tyrannū: æque præsentia ac dominio indignū. Reliqua interdū ma-
 gnanimitatē aut iusticiæ sese uelo tegunt: hoc unū uilitatē animi miseriamq̄ nō exiit: & cō-
 tra cōmunem humani moris errorē: ut nil miserū: nil uilius auaricia est: sic nil quoq̄ mise-
 rius credit: nil uilius: Ideoq̄ hoc uitio laborātes indignissimi honore & imperio iudicantē.
 Indignatur hoies illi subijci: qui auariciæ sit subiectus: atq̄ illū alienū in corpus ius habe-
 re: quod suū nō habeat in metallū: Velle sibi licitū alioz uitā: ne dicā: pecuniā: extorquere:
 suā tangere nō audenti. Prima quidē igif ad securitatē & quietē uia est: non modo tyranni-
 dis appetitū: sed oēm regnādi cupidinē abiecisse: Nam quid stultius: quid laboriosius: qd
 ue periculosius: q̄ totius in se unū populi sarcinas transferre fragilem forsitan suis propri-
 is perferendis: Sin eligere meliora: consuetudo ueri hostis: & opinonū peruersitas nō pmit-
 tas. Illud est proximū Aristotelici dogmatis meminisse: ut sc̄z nō tyrannū quis se præbeat:
 sed reipublicæ curatorē. Introitus inquit & oblationes oportet uideri colligere dispositōis
 gratia: & si aliquādo oportunū fuerit uti ad bellicas oportunitates: Vniuersaliter aut̄ exhi-
 bere seipsum custodē & camerariū tanq̄ cōmuniū nō tanq̄ pprioz: Et itez præparare in-
 quit oportet & ornare ciuitatē tanq̄ procuratorē existentē non tyrannū: Et rursus oportet
 non tyrannū: sed œconomū & regalē uideri esse subditis: & non suimet curantē sed pcura-
 torem mediocris uitæ persequi non excellētias. His quidem hozq̄ similibus: ut Aristoteli
 placet & mihi: fit durabilior principatus: Ita tamē talem uideri expedit: ut uere etiam talis
 sit. Simulatio em̄ tot sub oculis hoīm quos res tangit qualibet arte uel ingenio longa eē nō
 potest. Vide nūc igif an in parte hozq̄ aliqua erraueris: & queri desine: & mirari: neq̄ em̄ ty-
 rānidem his uitijs obnoxiam desinere: sed durare mirabile est. Ad summā: & reges & tyrā-
 ni oēs: & quicunq̄ in potentatu aliquo sunt: debent si regnare diu uolunt: acriter excutere
 memoriterq̄ dictum illud Catonis apud Liuium: Auaricia & luxuria oīa magna imperia
 euerterunt. **CD**o. Amissa tyrannide priuatæ redditus sum fortunæ. **CR**o. Hostis ciuium
 eras: factus es conciuis: æquā discē ciuilitatē: & beneficiū fortunæ humilioris agnosce: cum
 honestius: tū tutius inter ciues bonos q̄ super omēs ciues uiuas. Iam tibi tranquillior rex
 status: iam securior uita erit: sine metu: sine suspicionibus: sine excubijs: sine ferro: quib⁹ in
 malis: quæ nam uitæ suauitas speranda sit nescio. **CD**o. Tyrannide perdita priuat⁹ dego.
CRo. Elige an lamentis acerbare fortunā malis an æquabilitate lenire: Profecto em̄ si nō
 uulgi strepitum: sed aīm ipse tuū & in silentio præteritq̄ memoriā interrogas: multis te ex-
 plicitum atq̄ elapsū malis inuenies. Iam tutus uiuere sicusq̄ iam mori poteris: nec san-
 guine madidus nec ueneno.

De perditis Arcibus: Dialogus LXXXII.

CDo. Alidis arcibus spoliatus sum. **CR**o. Adhuc ergo tyrānidis supererāt semina quæ
 iam tandē amissis arcibus abiecisti. Non est satis uenenosum stipitem præcidisse:
 ni radicem uulseris: qui arcibus fidit tyrannus esse non desijt. **CD**o. Montana ar-
 ce priuat⁹ sum. **CR**o. Vbiq̄ arces sūt cōpedes libertatis: At in mōtib⁹ nimbi etiā qdam
 sunt quodāmodo unde uestra superbia in subiectos tonet ac fulminet: his priuari non mō
 non flebile: sed optandū est. Sūt em̄ aliqua ex his etiā quæ bona uulgi appellat: quib⁹ bo-
 ni quoq̄ modestiq̄ animi tenerent atq̄ ad illicitū urgeant: quibus motibus si obstare uir-
 tutis ope non ualeas: quid ni optanda sit amissio eaz⁹ rez⁹ quæ hos pariūt motus: **CD**o.
 Arcem fortissimā amisi. **CR**o. Tu fortissimā dicis: fragilem probat euentus. Amisisti poti-
 us rem usu ineptam: difficilem q̄ custodia: rem inutilē tibi: uicinis oibus odiosam: Iam dor-

De Senectute: Dialogus LXXXIII.

mire noctibus incipies & dormire alios fines. ¶ Do. Tutissima mihi arx diruta est. ¶ Crō. Quomodo esset tuta quæ perijt: ipse tecū cogita: Ego autē tibi ostendā munitissimā turissimamq; arcem sine muris: sine turribus: sine ullo prorsus operoso reꝝ apparatu: Si uis tuto uiuere bene uiue: Nil uirtute securius. Bene autē uiuere nō hoc dico superbe: laute: pompatice: sed iuste: sed sobrie: sed modeste. Nullis opus est arcibus: quæ nō tutū te præstiterint sed sollicitū: formidabilē ac molestū. Quæ est autē hæc uoluptas metui nec amari: An illud Laberij notissimū non audisti: Necessē est multos timeat quē multi timēt: Hoc ille dixit in Iulium Cæsare: Quāto id in alios illo & minores & formidabiliores rectius dici potest: ne scio quidē: cur tam multi cupiāt timeri. Nemo enī gratis metuiū una & metuit: & periculosus uni est multos metuere q̄ multis unū. Nōne satius multo est q̄ nullus te metuat & tu nullū q̄ q̄ te multi metuāt & tu multos: Segregari enī ista nequeunt semperq; metu metus quærit. Poscis hui⁹ dicti causam: Illa profecto est quā Ouidius Naso ait: Quia quē metu it quisq; perire cupit: dictū prius est ab Ennio: Quē metuūt inquit oderūt: quē quisq; odit perijisse expetit. Eras in tua arce metuēdus sed & metuēs. Et quos inquires metuēdā: Immo uero quis nō oēs metuet qui metui cœperit: sed illos imprimis a quibus ipse metui: Nam Cicero Enniū secutus: Qui se inquit metui uolent a quibus metuenē: eosdem metuant ipsi necesse est. Sæpe idē repeto: quia ita se res habet: nec aduertit in hoc cæci: ut in reliquis dū supra omnes esse nitimini infra oēs estis: quid est timore depressius: sic conatus oīs uester in aduersum definit. ¶ Do. Arcē mihi charissimā amisi. ¶ Crō. Fac tibi chariorē aliam quam non perdes. Circūualla animū pijs intentionibus: honestis uitā actibus: prudentiā ac fortitudinem ante fores loca: iusticiā atq; modestiā in propugnaculis: humanitatē ac mansuetudinem undiq; in muris: spem: fidē: charitatem arcis in medio: prouidentiā supremā turris in uertice: bonā famā in circuitu dei atq; hoīm: adsit amor: absit met⁹: dignos cole: ceteros præteri neq; cultos neq; offensos. Ita nec te alius: nec tu aliū cōtremisces: & in domo humili tutius uiues q̄ in arce uixisti: Hæc tibi arcē nemo usq; inuadet: hæc tibi nemo poterit aut uolet eripere: Hac malos in stuporē: bonos in amorē imitandiq; studiū excitabis. O q̄ facile erat trāquillam serenāq; uitam agerēni uos eam inquietā ac turbidam fecissetis: Oia ferme & uestrā & pximorū in perniciē cōquirentes. Ad quid enī arces istæ nisi ad uestrā simul alienamq; molestiam: ut neq; uos unq; sc; quiescatis: & instar aranearū muscas captatium prætereuntibus insultetis: Atq; cunctis animantibus lustra sufficiūt ac nidi: solus homuncio arces quærit: quo nullum animal supbius nullūq; timidius.

De Senectute: Dialogus LXXXIII.

¶ Do. Enui. ¶ Crō. Viuere optabas & uixisse te poenitet: an quid aliud rei est? ¶ Do. Senui. ¶ Crō. Ibas assidue & peruenisse te stupes: stupendū poti⁹ nisi quo semp ires aliquādo puenires. ¶ Do. Senui. ¶ Crō. Quid ni uiuendo senueris & eundo pro-cesseris: An tu ætatē retrogradā expectabas: Ut uelox utq; instabile: sic & irremeabile tempus est. ¶ Do. Velocissime senui. ¶ Crō. Dicebā tibi tempus fugere: iam credere incipis: dici nequit non modo inter opiniones hominū diuersorū: sed unius eiusdē hoīs quid intersit. Iuuenis ante oculos ætatē habēs longissimā opinat: hanc ipsam senior a tergo respiciēs uidet esse breuissimā. Semp futura præteritis longiora uident: cū uel æque sint breuia: uel eo etiam breuiora: quo ad finē properantibus naturalis motus solet esse uāhemētior. ¶ Do. Senui. ¶ Crō. Est unde gaudeas: si tamen nō inter uitia senuisti: aut si uel ad ultimū surrexisti: bona tibi & utilis est senectus: nec exiguū diuini fauoris iudiciū. Meministi ut ægyptiū illum senē Cæsar alloquē: nec ingrātū deis ætatis asserit argumento. ¶ Do. Senui. ¶ Crō. Hac in re saltem unus ex paucis: ex tot enī millibus milliū eorū qui nascunt: quota ps illoꝝ est qui ad seniū usq; perueniāt: Ex his ipsis paucissimi sunt quibus iustū senectutis spacium explere datū sit. ¶ Do. Senui ualde. ¶ Crō. Prodigiu ac stupor ualde senis occursum metuenti aīo: quot ille periculosus passibus huc uenerit. Insignis quidē senū raritas: ingēs casuū uitæ mortalis argumentū est. ¶ Do. Senui. ¶ Crō. Durū ac difficile stadiū cucurristi: mirū nisi iam fessus & quietis appetēs late proximā metham spectes. ¶ Do. Cito senui. ¶ Crō. Vitæ cursus nunc breuis: nunc breuissimus: longus nunq; durus semp asperq; & ambiguus: huius ultima pars senect⁹: finis autē est mors. Quid hic habes querimonie singularis: senuisti. Peregisse iam debes uitæ munus: uenisti ad exitū: quiesce. Amens uiator est qui labore uitæ exhaustus uelit ad initium remeare. Nihil fessis gratius hospitio. ¶ Do. Senui. ¶ Crō. Multum tibi placuit uitæ labor si eum trāsisse fers grauius. ¶ Do. Senui. ¶ Crō.

De Senectute: Dialogus LXXXIII.

Si uiuere delectabat en uixisti: si oportebat paruisti. Et quis sanæ mentis uel quod fieri optauerit factum doleat: nisi male se optasse sentiat uel quod neq̄ omitti neq̄ sine multo labore agi poterat actū eē nō gaudeat: Vndiq̄ igit̄ gaudendū tibi est: seu uoti cōpos delectabilis: seu necessario & graui funct̄ officio. ¶ Do. Senui & uoluptates corpis fugauit ætas. ¶ Rō. Vtere animi uoluptatibus quæ nec minores & profecto stabiliores sunt: nec unq̄ fugiunt nisi cum anima: huic hærent: hanc sequuntur: At corporeæ uoluptates uenientes culpam ferunt: abeuntes pœnitentiam pudorisq̄ & doloris materiam relinquunt. His te explicitum ac liberum gaudere debes: & liberatrici tuæ gratiam habere quæ te manibus tuorum hostium eduxit tibiq̄ debitum munus sed neglectum dilatumq̄ suscepit. ¶ Do. Senui solitisq̄ uoluptatibus careo. ¶ Rō. Nouis assuesce: habet & senectus uoluptates suas: quas gustare ubi cœperis: quæ nunc doles amissa fastidias & reuerti nolis. ¶ Do. Senui & incanui. ¶ Rō. Boni senis uerenda canicies plus habet: nō modo auctoritatis sed honestæ etiam uoluptatis: q̄ fœdæ omnes iuuenū illecebræ. Neq̄ uero mutati coloris te pœniteat: Nam quis tam corrupto sensu tanq̄ obliquo potest esse iudicio: ut nō candidorū calathos liliorum q̄ nigrantium carbonum cistas aspicere: seq̄ si transformandus sit: cygno similem malit esse q̄ coruor. ¶ Do. Senui & squalentes arant uultum rugæ. ¶ Rō. Et tellus arata fructum fert uberius: & uitæ maturiores fructus bene culta in senectute proueniunt. Rugæ te offendunt oris: uultum animi compone: Non illum rugæ occupant: non uariant anni nisi ut formosior sit indies: Deniq̄ semper te si non tu eum neglexeris honestabit. ¶ Do. Senui rugisq̄ & in formi situ oblitus uix me ipsum agnosco. ¶ Rō. Hoc tibi iam ab initio euenturum dixi: minus quidē auide speculo imminebis: minus tuis forsitan: minus haud dubie muliercularum oculis placebis: quibus placere uelle maior ne uanitas an libido sit nescio. At qui fidem: qui constantiam: qui grauitatem: qui prudentiam quærūt: certius inter has rugas q̄ in planis ac mollibus maxillis se quod cupiunt reperturos sperent. ¶ Do. Senui meliorq̄ post tergum ætas remanet. ¶ Rō. Immo deterior: Non semper quæ delectant magis atq̄ optantur meliora sunt: Multi malum suum concupiscūt: q̄ non esset nisi quia illud Satyrici uerū est: Pauci discernere possunt uera bona. ¶ Do. Senui & lætiores abiire dies. ¶ Rō. Omnium ferme dies temporū inter se simillimi: animi hominum diuersi: quin unus idemq̄ animus secū discors: hinc iuuentæ furor: hinc impatiētia senectæ: talibus uitam impleuere iudicij: ut melius putet esse quod peius est optimumq̄ quod pessimū. Cæterum dies omnes in se boni: Bonus em̄ rex est & conditor sæculorū. Itaq̄ hic feruidus: hic gelidus: hic siccus: hic humidus: hic nubilus: hic serenus: hic turbidus: hic tranquillus: si ad uniuersū decorem naturæq̄ ordinem aspicias boni om̄es: Ad uos aut̄ uestrūq̄ iudicium relati: ex æquo prope omnes mali: moesti: dubij: solliciti: laboriosi: anxij: amari: queruli: febiles: ærumnosi. In his tu mihi nescio quos nominas lætos dies: qui dum aderāt: tristes lamentisq̄ suis pleni erant: nunc ut læti uideantur: nihil est causæ nisi q̄ abierūt: quodq̄ illis precium desiderium tibi auget irredituri: multa q̄ secum tibi olim legnius forsitan amata rapientes: Stultus enim nihil pene amat nisi quod p̄didit. ¶ Do. Senui: O si dilapsa redeat iuuentus. ¶ Rō. O non minus stultum q̄ inane uotum ut tu sentis: At si altius aspirēs: non inefficax: redibit enim in tempore: & ut scriptum uides: Renouabit̄ ut aquilæ iuuent̄ tua. ¶ Do. Senui & ætas bona retro est. ¶ Rō. Omnis ætas ut bona bonis: sic male uiuētibus mala: utrisq̄ autem breuis: prorsus & extremo proxima est: ubi uos manet hinc bonorum merces: hinc supplicium malorū: quæ nam hæc igitur ætas bona: ubiq̄ aspera semperq̄ fugax: nisi quantū ad æternitatem uia est: Alioquin & si dulce aliquid inesset: oēm fuga dulcedinem extinctura uideretur: Quis enim fugiēs degustat? Fugienti Dario foetidæ atq̄ obscœnæ potus aquæ suauissimus fuit. Sitis ut putat Cicero: ut ego sentio: gustū metus extinxerat. Urgebat in tergum Alexāder uictor: Vos a tergo rapidum tempus præmit. Anni celeres præcipitesq̄ dies: horæ uolatiles: Ante oculos autem mors est: net artatis reditus: nec impulsis mora: nec præuentis est transitus. Viæ huius tot difficultatibus tantisq̄ terroribus obsessæ: quæ nam quæso pars bona est: sed intelligo: nempe ætatem probris ac libidinibus aptiore bonam dicitis. Est hic quidem fandi mos ut bonum dicatur quod affectui intentis aptissimum est: q̄ uis effectus ipse sit pessimus: Sic catenam prædo captis infontibus: sic tyrannus arcem libertati plæbis impostam: sic ueneficus præsentaneum aconitum: sic sicarius pugionem promptū cædibus bonū uocat: Sic uos igitur ætatem bonā quæ ad id se quod maxime cupitis apta est uocatis. Itaq̄ neminem istorū qui annos irreduces deplorāt: